

REPUBLIKA SLOVENIJA

MINISTRSTVO ZA DELO, DRUŽINO IN SOCIALNE ZADEVE

INŠPEKTORAT REPUBLIKE SLOVENIJE ZA DELO

POROČILO O DELU ZA LETO 2006

KAZALO

1. PRISTOJNOSTI, ORGANIZIRANOST IN DEJAVNOST INŠPEKTORATA RS ZA DELO	12
1.1. Pristojnosti in zakonodaja	12
1.2. Temeljna področja nadzora	14
1.3. Uslužbenci inšpektorata – zaposlovanje	15
1.4. Organizacija inšpektorata	17
1.5. Pogoji za delo in večjo učinkovitost inšpektorjev	22
1.6. Obseg dela in ukrepi inšpektorjev, upravni in drugi postopki	25
1.7. Informatika in statistika	27
1.8. Strokovno usposabljanje, izpopolnjevanje in izobraževanje uslužbencev Inšpektorata RS za delo	27
1.9. Mednarodno sodelovanje Inšpektorata RS za delo	29
2. INŠPEKTORAT RS ZA DELO KOT PREKRŠKOVNI ORGAN	35
2.1. Postopek o prekršku	35
2.2. Statistični podatki o opravljenem delu	36
3. INŠPEKCIJSKI NADZOR NA PODROČJU VARNOSTI IN ZDRAVJA PRI DELU	38
3.1. Uvod	38
3.2. Inšpekcijski nadzor	41
3.3. Nezgode pri delu (smrtne, težje), poklicne bolezni in nevarni pojavi	50
3.4. Izvajanje temeljnih obveznosti delodajalcev	64
3.5. Posebno izpostavljene dejavnosti	65
3.6. Posebno izpostavljene nevarnosti	68
3.7. Varovane kategorije delavcev	76
3.8. Aktivnosti v zvezi z Evropsko unijo	80
3.9. Izvajanje določil druge zakonodaje v zvezi z varnostjo in zdravjem pri delu	82
3.10. Strokovna pomoč	83
3.11. Druge aktivnosti inšpektorjev na področju varnosti in zdravja pri delu	84
3.12. Zaključek	85
4. INŠPEKCIJSKI NADZOR NA PODROČJU DELOVNIH RAZMERIJ	88
4.1. Splošno	88
4.2. Pogodba o zaposlitvi	92
4.3. Delo na domu	104
4.4. Prenehanje pogodbe o zaposlitvi	104
4.5. Plačilo za delo	108
4.6. Delovni čas	110
4.7. Odmori in počitki	113
4.8. Letni dopust	115
4.9. Disciplinska odgovornost	117
4.10. Varstvo nekaterih kategorij delavcev	117
4.11. Delo otrok, mlajših od 15 let, vajencev, dijakov in študentov	121
4.12. Delovna knjižica	123
4.13. Zakon o starševskem varstvu in družinskih prejemkih	124
4.14. Kolektivna pogodba	125
4.15. Zaposlovanje in delo tujcev	125
4.16. Javna raba slovenščine	129
4.17. Sodelovanje delavcev pri upravljanju	130
4.18. Stavke	131
4.19. Posredovanje zaposlitve oziroma dela	131
4.20. Evidence na področju dela	132
4.21. Prijava delavcev v socialna zavarovanja, prijava sprememb med zavarovanjem in odjava delavcev iz zavarovanj	134
4.22. Izvajanje kolektivnih pogodb in splošnih aktov	135

4.23. Zakon o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja	135
4.24. Zakon o nacionalnih poklicnih kvalifikacijah	136
4.25. Zakon o trgovini	136
4.26. Zakon o uresničevanju načela enakega obravnavanja	137
4.27. Strokovna pomoč	138
4.28. Zaključek	140
5. USMERJENE AKCIJE V LETU 2006	142
5.1 Splošno	142
5.2. Akcija nadzora v zvezi z izvajanjem delovnopravne zakonodaje in predpisov o varnosti in zdravju pri delu v oglaševalskih agencijah	143
5.3. Akcija nadzora v zvezi z izvajanjem delovnopravne zakonodaje in predpisov o varnosti in zdravju pri delu pri upravljavcih parkirišč	146
5.4. Akcija nadzora izvajanja delovnopravne zakonodaje in predpisov o varnosti in zdravju pri delu v visokošolskih zavodih	148
5.5. Akcija nadzora nad izvajanjem predpisov s področja zagotavljanja varnosti in zdravja pri delu in delovnopravne zakonodaje na premičnih in začasnih gradbiščih	151
5.6. Akcija nadzora v zvezi z izvajanjem določb Zakona o delovnih razmerjih, Zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju, Zakona o zaposlitveni rehabilitaciji in zaposlovanju invalidov ter predpisov o varnosti in zdravju pri delu v invalidskih podjetjih in pri ostalih delodajalcih, ki zaposlujejo osebe s statusom invalida	155
5.7. Akcija nadzora nad izvajanjem delovnopravne zakonodaje in predpisov o varnosti in zdravju pri delu v dejavnosti dimnikarstva	160
5.8. Akcija nadzora delovnopravne zakonodaje ter predpisov o varnosti in zdravju pri delu mladih delavcev v javnem sektorju	163
5.9. Akcija nadzora nad izvajanjem delovnopravne zakonodaje pri delodajalcih, ki opravljajo dejavnost gostinstva in turizma	165
5.10. Akcija nadzora izvajanja delovnopravne zakonodaje v športnih dejavnostih – v studiih za fitnes, lepotilnih oz. rekreacijskih studiih	168
5.11. Akcija nadzora izvajanja delovnopravne zakonodaje v čistilnih servisih	170
5.12. Akcija nadzora nad izvajanjem delovnopravne zakonodaje pri delodajalcih, ki opravljajo dejavnost svecarstva	173
5.13. Akcija nadzora nad izvajanjem delovnopravne zakonodaje pri delodajalcih, ki opravljajo dejavnost poslovanja z nepremičninami	175
5.14. Akcija nadzora delovne zakonodaje pri delodajalcih, ki so zavezanci za prijavo dela tujcev	177
5.15. Akcija nadzora v kmetijski in gozdarski dejavnosti	179
5.16. Akcija nadzora glede zagotavljanja varnosti in zdravja pri delu mladih delavcev	180
5.17. Akcija nadzora glede uporabe rakotvornih in mutagenih snovi	181
5.18. Akcija nadzora nad izvajanjem predpisov o varnosti in zdravju pri delu pri delodajalcih glede prijavljanja nezgod pri delu, ki so imele za posledico poškodbo delavca, in o vodenju evidenc	183
5.19. Akcije nadzora v zvezi z odstranjevanjem azbesta	184
6. AKTIVNOSTI NA PODROČJU ODKRIVANJA IN PREPREČEVANJA ZAPOSLOVANJA NA ČRNO V LETU 2006	193
7. PREDLOGI V SKLADU S 5. ČLENOM ZAKONA O INŠPEKCIJI DELA	198
7.1 Predlogi na področju delovnih razmerij	198
7.2. Predlogi na področju varnosti in zdravja pri delu	201
8. INŠPEKCIJSKO NADZORSTVO NA PODROČJU SOCIALNEGA VARSTVA PREDPISI, KI UREJAJO INŠPEKCIJSKI NADZOR NA PODROČJU SOCIALNEGA VARSTVA	203
8.1. Predpisi, ki urejajo inšpekcijski nadzor na področju socialnega varstva	203
8.2. Splošni podatki o delovanju socialne inšpekcije v letu 2006	204
8.3. Podatki o delovanju socialne inšpekcije v letu 2006 po posameznih skupinah izvajalcev	206
8.4. Prekrškovni postopki	222
9. PROGRAMSKE USMERITVE INŠPEKTORATA RS ZA DELO ZA LETO 2007	224
9.1 Splošno	224
9.2. Poročilo o delu Inšpektorata RS za delo za leto 2006	225
9.3. Usmerjene akcije nadzora s področja delovnih razmerij ter s področja varnosti in zdravja pri delu	225
9.4. Usmeritve za delo inšpektorjev za socialne zadeve	231
9.5. Informatika	234
9.6. Izobraževanje, strokovno izpopolnjevanje in dodatno usposabljanje uslužbencev Inšpektorata RS za delo	235
9.7. Sklepi in priporočila za nadaljnje delo	235

KAZALO SLIK

Slika 1: Razmerje med zaposlenimi, ki opravljajo inšpekcijski nadzor – inšpektorji in drugimi uslužbenci na dan 31. 12. 2006	16
Slika 2: Uslužbenci inšpektorata po stopnji izobrazbe na dan 31. 12. 2006	17
Slika 3: Organizacijska shema Inšpektorata RS za delo	19
Slika 4: Število opravljenih pregledov in ukrepov inšpektorjev v obdobju 2000-2006, posebej so dodani podatki o opravljenem delu inšpektorjev v zvezi z izvajanjem Zakona o prekrških	26
Slika 5: Skupno število zadev na prvi stopnji na podlagi Zakona o splošnem upravnem postopku in zadeve vodene po Zakonu o prekrških ter druge zadeve izven obeh omenjenih zakonov (primerjava v letih 2002-2006)	26
Slika 6: Število rednih inšpekcijskih pregledov na področju varnosti in zdravja pri delu, Slovenija, 2000-2006	42
Slika 7: Število izrednih inšpekcijskih pregledov na področju varnosti in zdravja pri delu, Slovenija, 2000-2006	42
Slika 8: Število kontrolnih inšpekcijskih pregledov na področju varnosti in zdravja pri delu, Slovenija, 2000-2006	42
Slika 9: Število vseh inšpekcijskih pregledov na področju varnosti in zdravja pri delu, Slovenija, 2000-2006	43
Slika 10: Število izdanih odločb na področju varnosti in zdravja pri delu, Slovenija, 2000-2006	43
Slika 11: Število podanih kazenskih ovadb na področju varnosti in zdravja pri delu, Slovenija, 2000-2006	44
Slika 12: Število nezgod, ki so imele za posledico smrtno poškodbo delavca, Slovenija, 1998-2006 (vir: IRSD)	51
Slika 13: Del opreme, ki jo je uporabljal mladi delavec. Nezgoda se je končala tragično.	51
Slika 14: Število smrtno poškodovanih delavcev po posameznih starostnih skupinah, Slovenija, 2006	52
Slika 15: Število nezgod pri delu po posameznih starostnih skupinah, ki so imele za posledico smrt delavca, na 100.000 zaposlenih, Slovenija, 2006	52
Slika 16: Število raziskanih težjih nezgod, Slovenija, 2001-2006	58
Slika 17: Prepogosto videna praksa na slovenskih gradbiščih	74
Slika 18: Kdaj je bil nazadnje opravljen inšpekcijski nadzor IRSD pri delodajalcu, reprezentativni vzorec Inšpektorata RS za delo, Slovenija, 2006	86
Slika 19: Kršitve instituta pogodbe o zaposlitvi	94
Slika 20: Kršitve v zvezi s prenehanjem pogodbe o zaposlitvi	105
Slika 21: Kršitve v zvezi z odmori in počitki	114
Slika 22: kršitve v zvezi z evidencami na področju dela v letih 2003, 2004, 2005 in 2006	133
Slika 23: Tudi tako nevarna dela se lahko ustrezno opravljajo	188
Slika 24: Zakaj delodajalci na takšna tveganja pozabljajo?	189

KAZALO TABEL

Tabela 1: Število inšpekcijskih pregledov: redni, izredni, kontrolni in skupno število pregledov, Slovenija, 2000-2006.	41
Tabela 2: Število in vrsta ukrepov inšpektorjev na področju varnosti in zdravja pri delu, Slovenija, 2000-2006	44
Tabela 3: Število pregledov s področja varnosti in zdravja pri delu po dejavnostih in ukrepi, Slovenija, 2006	45
Tabela 4: Odstotek najpogostejše ugotovljene nepravilnosti glede na vse ugotovljene nepravilnosti, Slovenija, 2006 in 2005	46
Tabela 5: Ugotovljene nepravilnosti v zvezi z izvajanjem preventivnih zdravstvenih pregledov po posameznih dejavnostih, glede na število opravljenih nadzorov v posamezni dejavnosti, Slovenija, 2006	47
Tabela 6: Ugotovljene nepravilnosti v zvezi z ustreznostjo postopka izvedenih ocenjevanj tveganj po posameznih dejavnostih, glede na število opravljenih nadzorov v posamezni dejavnosti, Slovenija, 2006	47
Tabela 7: Ugotovljene nepravilnosti v zvezi z usposabljanjem delavcev za varno delo po posameznih dejavnostih, glede na število opravljenih nadzorov v posamezni dejavnosti, Slovenija, 2006	48
Tabela 8: Ugotovljene nepravilnosti v zvezi s pregledi in preizkusi delovne opreme po posameznih dejavnostih glede na število opravljenih nadzorov v posamezni dejavnosti, Slovenija, 2006	49
Tabela 9: Ugotovljene nepravilnosti v zvezi s pregledi in meritvami električnih inštalacij po posameznih dejavnostih, glede na število opravljenih nadzorov v posamezni dejavnosti, Slovenija, 2006	50
Tabela 10: Odstotek smrtnih nezgod v dejavnosti, Slovenija, 2006	61
Tabela 11: Odstotek težjih nezgod v dejavnosti, Slovenija, 2006	61
Tabela 12: Odstotek lažjih nezgod v dejavnosti, Slovenija, 2006	62
Tabela 13: Pregled števila zaposlenih in nesreč na področju rudarstva v letu 2006 v primerjavi z letom 2005	63
Tabela 14: Število nezgod v Sloveniji na področju rudarstva za obdobje od 1995 do 2006	63
Tabela 15: Ocene za posamezne parametre, reprezentativni vzorec IRSD, Slovenija, 2006	64
Tabela 16: Aktivno prebivalstvo po starostnih skupinah, Slovenija, 2005 (Vir: SURS)	81

Tabela 17: Število pregledov s področja nadzora delovnih razmerij po dejavnostih in ukrepi, Slovenija, 2006	91
Tabela 18: Usmerjene akcije Inšpektorata RS za delo v letu 2006	143
Tabela 19: Redni inšpekcijski nadzori	204
Tabela 20: Število obravnavanih predlogov za izredne inšpekcijske nadzore	205
Tabela 21: Razlogi, določeni z zakonom, zaradi katerih ni bil odrejen inšpekcijski nadzor	205
Tabela 22: Število izrečenih naročil in ukrepov (v posamezni zadevi se lahko izreče tako naročila kot ukrepe)	206
Tabela 23: Pogostost pojavljanja posameznih pomanjkljivosti ter napak in nepravilnosti po posameznih področjih dela	207
Tabela 24: Vrsta izrečenih naročil in ukrepov za odpravo pomanjkljivosti ter napak in nepravilnosti	208
Tabela 25: Vsebina očitkov iz predlogov za izredni inšpekcijski nadzor	208
Tabela 26: Delovna področja, na katera so se nanašali očitki iz predlogov za izredni inšpekcijski nadzor	209
Tabela 27: Razlogi, določeni z zakonom, zaradi katerih izredni inšpekcijski nadzor na predlog ni bil izveden	210
Tabela 28: Ugotovljene pomanjkljivosti ter napake in nepravilnosti	211
Tabela 29: Izrečena naročila in ukrepi	211
Tabela 30: Pogostost pojavljanja posameznih pomanjkljivosti ter napak in nepravilnosti	212
Tabela 31: Vrsta izrečenih naročil in ukrepov za odpravo pomanjkljivosti ter napak in nepravilnosti	213
Tabela 32: Vsebina očitkov iz predlogov za izredni inšpekcijski nadzor	213
Tabela 33: Razlogi, določeni z zakonom, zaradi katerih izredni inšpekcijski nadzor ni bil izveden	214
Tabela 34: Ugotovljene pomanjkljivosti ter napake in nepravilnosti	214
Tabela 35: Izrečena naročila	214
Tabela 36: Ugotovljene pomanjkljivosti	216
Tabela 37: Izrečena naročila in ukrepi za odpravo pomanjkljivosti	216
Tabela 38: Pogostost pojavljanja posameznih pomanjkljivosti	218
Tabela 39: Vrsta izrečenih naročil in ukrepov za odpravo pomanjkljivosti	218
Tabela 40: Razlogi, določeni z zakonom, zaradi katerih izredni inšpekcijski nadzor na predlog ni bil izveden	220
Tabela 41: Ugotovljene pomanjkljivosti ter napake in nepravilnosti	220
Tabela 42: Izrečena naročila in ukrepi	212
Tabela 43: Ugotovljene pomanjkljivosti ter napake in nepravilnosti	222
Tabela 44: Izrečena naročila in ukrepi	222
Tabela 45: Ukrepi, izdani v prekrškovnih postopkih	223

UPORABLJENI PRAVNI VIRI

- Zakon o inšpekciji dela (Uradni list RS, št. 38/94, 32/97 in 36/2000)
- Zakon o inšpekcijskem nadzoru (Uradni list RS, št. 56/2002)
- Zakon o splošnem upravnem postopku (Uradni list RS, št. 24/2006 - uradno prečiščeno besedilo št. 2 in 105/2006)
- Zakon o prekrških (Uradni list RS, št. 70/2006 - uradno prečiščeno besedilo št. 3, 115/2006 in 139/2006 – odločba US)
- Zakon o varnosti in zdravju pri delu (Uradni list RS, št. 56/99 in 64/2001)
- Zakon o delovnih razmerjih (Uradni list RS, št. 42/2002 in 79/2006)
- Zakon o splošni varnosti proizvodov (Uradni list RS, št. 101/2003)
- Zakonu o tehničnih zahtevah za proizvode in o ugotavljanju skladnosti (Uradni list RS, št. 99/2004 – uradno prečiščeno besedilo)
- Zakon o gospodarskih družbah (Uradni list RS, št. 42/2006 in 60/2006)
- Zakon o omejevanju uporabe tobačnih izdelkov (Uradni list RS, št. 17/2006 – uradno prečiščeno besedilo št. 2)
- Zakon o omejevanju porabe alkohola (Uradni list RS, št. 15/2003)
- Zakon o kolektivnih pogodbah (Uradni list RS, št. 43/2006)
- Zakon o temeljnih pravicah iz delovnega razmerja (Uradni list SFRJ, št. 60/1989, 42/1990, RS, št. 4/1991, 12/1999 odločba US, 97/2001 in 42/2002) - (ta zakon se je 1. 1. 2003 prenehal uporabljati, razen določb 86. in 87. člena, ki sta se uporabljali do uveljavitve Zakona o kolektivnih pogodbah)
- Zakon o delovnih razmerjih (Uradni list RS, št. 14/90, 5/91, 29/92 – odločba US, 71/93, 2/94 – popr., 19/94 – ZDSS, 38/94 – ZID, 29/95 – Zakon o prevzemu državnih funkcij, 12/99 – odločba US, 101/99 – odločba US, 36/2000 – ZPDZC in 42/2002) – ta zakon je prenehal veljati z dnem uveljavitve novega Zakona o delovnih razmerjih, razen določb 112. do 119. člena, ki so se uporabljale do uveljavitve Zakona o kolektivnih pogodbah
- Zakon o državni upravi (Uradni list RS, št. 113/2005 – uradno prečiščeno besedilo št. 4)
- Zakon o javnih uslužbencih (Uradni list RS, št. 32/2006 - uradno prečiščeno besedilo, 62/2006, 68/2006 in 131/2006),
- Zakon o zaposlovanju in delu tujcev (Uradni list RS, št. 4/2006 – uradno prečiščeno besedilo)

- Zakon o preprečevanju dela in zaposlovanja na črno (Uradni list RS, št. 36/2000 in 118/2006)
- Zakon o starševskem varstvu in družinskih prejemkih (Uradni list RS, št. 110/2006 - uradno prečiščeno besedilo št. 2 in 114/2006),
- Zakon o izvajanju dogovora o politiki plač v zasebnem sektorju v obdobju 2004-2005 (Uradni list RS, št. 70/2004)
- Zakon o evidencah na področju dela in socialne varnosti (Uradni list RS, št. 40/2006)
- Zakon o evidencah na področju dela (Uradni list SFRJ, št. 17/1990 in Uradni list RS, št. 10/1991, 17/1991, 13/1993, 66/1993, 65/2000 in 40/2006)
- Zakon o stavki (Uradni list SFRJ, št. 23/1991 in Uradni list RS, št. 13/1993 in 66/1993)
- Zakon o sodelovanju delavcev pri upravljanju (Uradni list RS, št. 42/1993, 61/2000 - odločba US in 56/2001)
- Zakon o evropskih svetih delavcev (Uradni list RS, št. 59/2002)
- Zakon o sodelovanju delavcev pri upravljanju evropske delniške družbe (Uradni list RS, št. 28/2006)
- Zakon o sodelovanju delavcev pri upravljanju evropske zadrage (Uradni list RS, št. 79/2006)
- Zakon o določitvi minimalne plače (Uradni list RS, št. 114/2006)
- Zakon o zaposlovanju in zavarovanju za primer brezposelnosti (Uradni list RS, št. 107/2006 – uradno prečiščeno besedilo in 114/2006)
- Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju (Uradni list RS, št. 109/2006 - uradno prečiščeno besedilo št. 4, 112/2006 – odločba US in 114/2006)
- Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju (Uradni list RS, št. 12/92, 56/92 – odločba US, 13/93 – ZP, 43/93 – odločba US, 67/93 – odločba US, 5/94, 67/94 – odločba US, 7/96, 1/97 – sklep US, 29/97 – odločba US, 7/98 – odločba US, 54/98, 106/99 in 65/2002 – odločba US)
- Kazenski zakonik (Uradni list RS, št. 95/2004 – uradno prečiščeno besedilo)
- Zakon o trgovini (Uradni list RS, št. 30/2006 – uradno prečiščeno besedilo št. 3, 118/2006 in 139/2006)
- Zakon o matični evidenci zavarovancev in uživalcev pravic iz pokojninskega in invalidskega zavarovanja (Uradni list RS, št. 81/2000)
- Zakon o nacionalnih poklicnih kvalifikacijah (Uradni list RS, št. 83/2003 – uradno prečiščeno besedilo in 118/2006),
- Zakon o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja (Uradni list RS, št. 98/2005 – uradno prečiščeno besedilo št. 4, 118/2006 in 129/2006)
- Zakon o poklicnem in strokovnem izobraževanju (Uradni list RS, št. 79/2006)
- Zakon o visokem šolstvu (Uradni list RS, št. 119/2006 – uradno prečiščeno besedilo št. 3)
- Zakon o zdravstvenem varstvu in zdravstvenem zavarovanju (Uradni list RS, št. 72/2006 – uradno prečiščeno besedilo št. 3 in 114/2006)
- Zakon o zaposlitveni rehabilitaciji in zaposlovanju invalidov (Uradni list RS, št. 100/2005 - uradno prečiščeno besedilo in 114/2006)
- Uredba o določitvi kvote za zaposlovanje invalidov (Uradni list RS, št. 111/2005)
- Pravilnik o načinu dela Komisije za ugotovitev podlage za odpoved pogodbe o zaposlitvi (Uradni list RS, št. 117/2005)
- Zakon o uresničevanju načela enakega obravnavanja (Uradni list RS, št. 50/2004)
- Zakon o javni rabi slovenščine (Uradni list RS, št. 86/2004)
- Zakon o uresničevanju javnega interesa za kulturo (Uradni list RS, št. 96/2002 in 123/2006)
- Zakon o prevozu v cestnem prometu (Uradni list RS, št. 131/2006)
- Zakon o delovnem času in obveznih počitkih mobilnih delavcev ter o zapisovalni opremi v cestnih prevozech (Uradni list RS, št. 76/2005 in 127/2006)
- Zakon o odnosih Republike Slovenije s Slovenci zunaj njenih meja (Uradni list RS, št. 43/2006)
- Zakon o pravnem postopku (Uradni list RS, št. 36/2004 – uradno prečiščeno besedilo št. 2, 69/2005 - odločba US, 90/2005 – odločba US in 43/2006 – odločba US)
- Zakon o socialnem varstvu (Uradni list RS, št. 36/2004 - uradno prečiščeno besedilo, 69/2005-US, 21/2006-US in 105/2006)
- Zakon o zakonski zvezi in družinskih razmerjih (Uradni list RS, št. 69/2004 – uradno prečiščeno besedilo)
- Zakon o izvajanju rejniške dejavnosti (Uradni list RS, št. 110/2002, 11/2003, 3/2004, 142/2004, 7/2006, 56/2006 – odločba US in 114/2006)
- Zakon o rudarstvu (Uradni list RS, št. 98/2004 – uradno prečiščeno besedilo)
- Obrtni zakon (Uradni list RS, št. 50/1994, 36/2000, 61/2000, 42/2002, 31/2003 odločba US in 18/2004)
- Zakon o prevozu nevarnega blaga (Uradni list RS, 79/1999, 96/2002, 2/2004, 101/2005)
- Pravilnik o izvajanju inšpekcijskega nadzora na področju socialnega varstva (Uradni list RS, št. 74/2004)
- Pravilnik o metodologiji za oblikovanje cen socialno varstvenih storitev (Uradni list RS, št. 87/2006 in 127/2006)
- Uredba o merilih za določanje oprostitev pri plačilih socialno varstvenih storitev (Uradni list RS, št. 110/2004, 124/2004 in 114/2006)
- Pravilnik o varovanju zdravja nosečih delavk, delavk, ki so pred kratkim rodile in doječih delavk (Uradni list RS, št. 82/2003)
- Pravilnik o varovanju zdravja pri delu otrok, mladostnikov in mladih oseb (Uradni list RS, št. 82/2003)
- Pravilnik o izdaji dovoljenj za delo otrok, mlajših od 15 let (Uradni list RS, št. 60/2004)
- Pravilnik o delovni knjižici (Uradni list RS, št. 28/1990, 32/1991-I, 47/1992, 14/95 (35/1995 - popr.), 57/1998 in 42/2002)
- Pravilnik o pogojih za opravljanje dejavnosti agencij za zaposlovanje (Uradni list RS, št. 139/2006)
- Pravilnik o postopku prijave in odjave dela tujcev (Uradni list RS, št. 37/2006)
- Pravilnik o vrstah, postopkih in načinih vodenja evidenc tujcev, ki se zaposlijo in delajo na ozemlju RS (Uradni list RS, št. 68/2003)
- Pravilnik o vsebini in načinu vodenja evidenc državljanov držav članic Evropske unije, z njimi izenačenih državljanov in njihovih družinskih članov o zaposlitvah, opravljanju dela na podlagi pogodb civilnega prava in o napoteni delavcih, ki v Republiki Sloveniji izvajajo storitve (Uradni list RS, št. 45/2004)

- Pravilnik o načinu in postopku preverjanja in potrjevanja nacionalnih poklicnih kvalifikacij (Uradni list RS, št. 13/2001, 97/2003, 108/2004, 117/2005 in 118/2006)
- Pravilnik o delih, ki se štejejo za osebno dopolnilno delo, ter o postopku priglasiitve teh del (Uradni list RS, št. 30/2002)
- Pravilnik o obliki in vsebini vpisnikov in pomožnih knjig pri prekrškovnih organih (Uradni list RS, 127/2006)
- Pravilnik o postopkih za izvrševanje proračuna (Uradni list RS, št. 13/2006)
- Uredba o upravnem poslovanju (Uradni list RS, št. 106/2005, 30/2006 in 86/2006)
- Pravilnik o načinu izdelave izjave o varnosti z oceno tveganja (Uradni list RS, št. 30/2000)
- Pravilnik o preiskavah delovnega okolja, pregledih in preizkusih sredstev za delo (Uradni list SRS, št. 25/1988),
- Pravilnik o varnosti in zdravju pri uporabi delovne opreme (Uradni list RS, št. 101/04)
- Pravilnik o osebni varovalni opremi, ki jo delavci uporabljajo pri delu (Uradni list RS, št. 89/1999, 39/2005)
- Pravilnik o preventivnih zdravstvenih pregledih delavcev (Uradni list RS, št. 87/2002 in 29/2003)
- Pravilnik o zahtevah za zagotavljanje varnosti in zdravja delavcev na delovnih mestih (Uradni list RS, št. 89/1999, 39/2005)
- Uredba o zagotavljanju varnosti in zdravja pri delu na začasnih in premičnih gradbiščih (Uradni list RS, št. 83/2005)
- Pravilnik o varovanju delavcev pred tveganji zaradi izpostavljenosti hrupu pri delu (Uradni list RS, št. 17/2006 in 18/2006)
- Pravilnik o zagotavljanju varnosti in zdravja pri ročnem premeščanju bremen (Uradni list RS, št. 73/2005)
- Pravilnik o varnosti in zdravju pri delu s slikovnim zaslonom (Uradni list RS, št. 30/2000, 73/2005)
- Pravilnik o usposabljanju in preverjanju znanja delavcev, ki ravnaajo z nevarnimi kemikalijami (Uradni list RS, št. 22/2001)
- Pravilnik o varstvu pri delu pred nevarnostjo električnega toka (Uradni list RS, št. 29/1992)
- Pravilnik o osebni varovalni opremi (Uradni list RS, št. 39/2005)
- Pravilnik o varnosti strojev (Uradni list RS, št. 25/2006)
- Pravilnik o splošnih ukrepih in normativih za varstvo pri delu z dvigali (Uradni list SFRJ, št. 30/1969)
- Pravilnik o varnosti dvigal (Uradni list RS, št. 97/03)
- Pravilnik o spremembah in dopolnitvah odredbe o tehničnih zahtevah za naprave, ki se uporabljajo v potencialno eksplozivnih atmosferah (Uradni list RS, št. 91/2002)
- Odredba o enostavnih tlačnih posodah (Uradni list RS, št. 11/2002)
- Pravilnik o tlačni opremi (Uradni list RS, št. 15/2002, 47/2002, 54/2002 in 114/2003)
- Pravilnik o pregledovanju in preskušanju opreme pod tlakom (Uradni list RS, št. 45/2004)
- Pravilnik o pogojih in postopku za pridobitev dovoljenja za delo za opravljanje strokovnih nalog varnosti pri delu (Uradni list RS, št. 42/2003)
- Pravilnik o varstvu pri delu v grafični industriji (Uradni list RS, št. 7/1992)
- Pravilnik varovanju delavcev pred tveganji zaradi izpostavljenosti azbestu (Uradni list RS, št. 93/2005)
- Pravilnik o varovanju delavcev pred tveganji zaradi izpostavljenosti rakotvornim ali mutagenim snovem (Uradni list RS, št. 101/2005)
- Pravilnik o varnostnih znakih (Uradni list RS, št. 89/99, 39/2005)
- Pravilnik o seznamu poklicnih bolezni (Uradni list RS, št. 85/2003)
- Uredba o elektromagnetnem sevanju v naravnem in življenjskem okolju (Uradni list RS, št. 70/1996 in 41/2004)
- Praktične smernice za delo z nevarnimi kemičnimi snovmi (Uradni list RS, št. 50/2003)
- Uredba o določitvi obrtnih dejavnosti in mojstrskih nazivov ter obrti podobnih dejavnosti (Uradni list RS, št. 117/2004)
- Uredba o uvedbi in uporabi standardne klasifikacije dejavnosti (Uradni list RS, št. 2/2002)
- Uredba o načinu mednarodne izmenjave informacij o ukrepih in dejanjih, ki omejujejo trgovanje s proizvodi (Uradni list RS, št. 119/2003)
- Pravilnik o protieksplzijski zaščiti (Uradni list RS, št. 102/2000 in 91/2002)
- Resolucija o nacionalnem programu varnosti in zdravja pri delu (Uradni list RS, št. 126/2003)
- Pravilnik o varovanju delavcev pred tveganji zaradi izpostavljenosti vibracijam pri delu (Uradni list RS št. 94/2005)
- Pravilnik o opravljanju strokovnega izpita iz varnosti in zdravja pri delu (Uradni list RS, št. 35/2004)
- Pravilnik o programu in načinu usposabljanja koordinatorjev za varnost in zdravje pri delu na začasnih in premičnih gradbiščih (Uradni list RS, št. 59/2002 in 89/2004)
- Pravilnik o varovanju delavcev pred tveganji zaradi izpostavljenosti kemičnim snovem pri delu (Uradni list RS, št. 100/2001, 39/2005)
- Pravilnik o strokovni usposobljenosti za delo z eksplozivi (Uradni list RS, št. 82/2003 in 95/2004)
- Pravilnik o organizaciji, materialu in opremi za prvo pomoč na delovnem mestu (Uradni list RS, št. 136/2006)
- Pravilnik o stalnem strokovnem usposabljanju in izpopolnjevanju strokovnih delavcev, ki opravljajo naloge varnosti pri delu (Uradni list RS, št. 112/2006)

Izdal: Inšpektorat Republike Slovenije za delo

Založil: Inšpektorat Republike Slovenije za delo

Za izdajatelja: mag. Borut Brezovar

Uredila: Tanja Cmrečnjak Pelicon

Lektoriranje: ODIN d.o.o., Stegne 21, Ljubljana

Tisk: ISKRA INVEST d.d., Stegne 25, Ljubljana

Naklada: 50 izvodov

Poročilo so pripravili:

mag. Borut Brezovar, Jana Uran, mag. Boris Ružič, Peter Stefanoski, Sonja Konestabo, Jelka Vulič Žvegelj, mag. Mladen Markota, Jasmina Rakita, Tanja Cmrečnjak Pelicon, Gloria Čuže, Slavko Kristofelc, Lidija Korat, Marjan Rosa, Brigita Rajšter Vranovič, mag. Marjan Oven, mag. Albin Novšak in Jože Nose.

ISSN 1854-1356

UVOD

Inšpektorji za delo bi lahko označili leto 2006 kot leto utrjevanja, kljub dejstvu, da je bilo v tem letu spremenjenih oziroma dopolnjenih veliko predpisov s področja, ki ga inšpekcija za delo nadzira. Ključna delovnopravna zakonodaja in zakonodaja s področja varnosti in zdravja pri delu pa se ni menjala. Tako so inšpektorji nadzirali v letu 2006 izvajanje Zakona o varnosti in zdravju pri delu peto leto, Zakona o delovnih razmerjih pa četrto leto od uveljavitve. Še posebej pomembno dejstvo je tudi, da je bilo leto 2006 drugo leto, odkar je Inšpektorat RS za delo prevzel vlogo prekrškovnega organa.

Na področju delovnih razmerij je mogoče oceniti, da se izboljšuje splošno poznavanje zakona in njegovih institutov, zlasti se utrjuje pogodba o zaposlitvi kot osnovni dokument delovnega razmerja. Žal je potrebno poudariti tudi dejstvo, da je kršitev na tem področju vse več, še posebej tistih, ki se nanašajo na delovni čas, odmori, počitke in plačilo za opravljeno delo. Prepogosto mnogi delodajalci zaradi konkurenčne tekme, želje po večjem zaslužku ali potrebe po zmanjševanju stroškov prisiljujejo svoje zaposlene, da delajo mnogo več, kot dovoljuje zakonodaja, pri tem pa jim dodatno opravljenega dela niti ne plačajo. V tem prednjači dejavnost trgovine, sledijo gostinstvo in turizem, gradbeništvo in drugo. Vendar to ni domena zgolj gospodarstva, saj preobremenjevanje z delom (tudi brez plačila) zasledimo tudi v javnem sektorju in celo v državni upravi.

Na področju varnosti in zdravja pri delu je opaziti, da večja in uspešnejša podjetja z obstoječo ureditvijo nimajo nobenih težav in jo z lahkoto izvajajo. Precej drugače pa je s srednjimi in zlasti manjšimi delodajalci, ki področje varnosti in zdravja pri delu dojemajo predvsem kot prevelik strošek. Svoja ravnanja zato krčijo na formalni minimum zakona, brez vsake preventivne vrednosti, kar pomeni, da na ta način zgrešijo bistvo varnosti in zdravja pri delu, ki ga ponuja obstoječi sistem. Posledice so relativno visoke odsotnosti z dela zaradi poškodb oziroma bolezni, pa seveda tudi mrtvi na delovnem mestu, v letu 2006 več kot leto pred tem.

Dveletna izkušnja Inšpektorata RS za delo v vlogi prekrškovnega organa je pokazala, da je bila odločitev v to smer v enem delu dobra. Zlasti hitrost in obseg opravljenega dela sta se povečala, kar pomeni večjo in tesnejšo povezavo med kršitvijo in kaznijo. Kažejo pa se že tudi prve težave, zlasti te, da inšpektorjem večinoma ni znana usoda njihovih prekrškovnih postopkov na drugi stopnji, poleg tega pa se pogosto zatika tudi pri izvršbah.

V letu 2006 so inšpektorji Inšpektorata RS za delo po obsegu ponovno opravili več dela kot leto prej. Opravljenih je bilo 18.700 inšpekcijskih pregledov, struktura ukrepov ob ugotovljenih nepravilnostih pa se je nekoliko spremenila. Izdanih je bilo 5.552 ureditvenih odločb, vodenih 3.745 prekrškovnih postopkov in podanih 51 ovadb zaradi suma storitve kaznivega dejanja. Žal pa vsi statistični pokazatelji za leto 2006 niso ugodni. Zlasti to velja za delovne nezgode, ki so se končale s smrtjo delavca, saj jih je bilo osem več kot preteklo leto (sedemnajst jih je bilo v letu 2005, petindvajset v letu 2006). Razlog za to neugodno gibanje je vsaj deloma v tem, da je bil v letu 2006 zelo povečan obseg dela v gradbeništvu, v povezavi s katerim se je tudi zgodila večina omenjenih nezgod.

Še več dela, ki v številkah ni zajeto, pa se nanaša na svetovalno delo inšpektorjev in pomoč delavcem kot tudi delodajalcem, deloma na terenu samem, deloma pa preko pošte in elektronske pošte, telefona ter posredno preko spletne strani Inšpektorata RS za delo, ki je zelo pogosto obiskana in kjer uslužbenci inšpektorata poskušajo odgovoriti na vsa najpogostejše zastavljena vprašanja z vseh področij dela.

V smislu utrjevanja dosedanjega dela je v letu 2006 delovala v okviru Inšpektorata RS za delo tudi Socialna inšpekcija, ki je kljub kadrovskih težavam opravila precej večji obseg dela kot v letu 2005, ter se tudi notranje konsolidirala in usposobila za delovanje v smislu prekrškovnega organa.

Seveda je bilo v letu 2006 tudi zelo veliko aktivnosti z organi EU, predvsem na področju varnosti in zdravja pri delu, saj so bili inšpektorji Inšpektorata RS za delo vključeni v več

delovnih skupin teles Evropske komisije, v katerih so na številnih srečanjih sooblikovali politike, ukrepe in aktivnosti na nekaterih najobčutljivejših področjih varnosti in zdravja pri delu, pomembnih za vse države članice EU.

V delovanju Inšpektorata RS za delo postaja vse bolj ozko grlo vedno manjša kadrovska zasedba inšpektorata, ob dejstvu staranja zaposlenih v njem in zmanjševanju denarnih sredstev za njegovo delovanje. To kljub veliki zavzetosti zaposlenih in stalnem iskanju notranjih rezerv za delo in motivacijo zaposlenih ne bo omogočalo ustreznega odziva na vedno bolj zaostreno situacijo v Republiki Sloveniji na področju dela.

mag. Borut Brezovar
glavni inšpektor RS za delo

1. PRISTOJNOSTI, ORGANIZIRANOST IN DEJAVNOST INŠPEKTORATA RS ZA DELO

1.1. PRISTOJNOSTI IN ZAKONODAJA

Inšpektorat Republike Slovenije za delo je organ v sestavi Ministrstva za delo, družino in socialne zadeve. Področje dela inšpektorata je določeno s 1. členom Zakona o inšpekciji dela (Uradni list RS, št. 38/94, 32/97 in 36/2000) in Zakonom o inšpekcijskem nadzoru (Uradni list RS, št. 56/2002). Obveznost in vsebino poročanja določa 5. člen Zakona o inšpekciji dela.

Inšpektorat Republike Slovenije za delo je organ v sestavi Ministrstva za delo, družino in socialne zadeve. Delovno področje upravnega organa je določeno z Zakonom o inšpekciji dela (Uradni list RS, št. 38/94, 32/97 in 36/2000) in Zakonom o inšpekcijskem nadzoru (Uradni list RS, št. 56/2002).

Poročilo Inšpektorata Republike Slovenije za delo za leto 2006 je izdelano na podlagi 5. člena Zakona o inšpekciji dela, ki določa vsebino poročanja in nadaljnji potek obravnave poročila. V skladu s 1. točko prvega odstavka 5. člena Zakona o inšpekciji dela v nadaljevanju navajamo najpomembnejše predpise, ki urejajo inšpekcijsko nadzorstvo Inšpektorata RS za delo. Med mednarodnimi dokumenti je treba omeniti predvsem konvencije Mednarodne organizacije dela:

- Konvencijo št. 81 o inšpekciji dela v industriji in trgovini (Uradni list FLRJ, mednarodne pogodbe, št. 5/1956),
- Konvencijo št. 129 o inšpekciji dela v kmetijstvu (Uradni list SFRJ, št. 22/1975),
- Konvencijo št. 155 o varstvu pri delu, zdravstvenem varstvu in delovnem okolju (Uradni list SFRJ, mednarodne pogodbe, št. 7/1987),
- Konvencijo št. 161 o službah medicine dela (Uradni list SFRJ, mednarodne pogodbe, št. 14/1989).

Izmed mnogih pravnih virov, ki določajo Inšpektoratu Republike Slovenije za delo neposredni nadzor, naštevamo samo najpomembnejše:

- Zakon o inšpekciji dela (Uradni list RS, št. 38/94, 32/97 in 36/2000),
- Zakon o inšpekcijskem nadzoru (Uradni list RS, št. 56/2002),
- Zakon o varnosti in zdravju pri delu (Uradni list RS, št. 56/99 in 64/2001),
- Zakon o delovnih razmerjih (Uradni list RS, št. 42/2002 in 79/2006),
- Zakon o socialnem varstvu (Uradni list RS, št. 36/2004 - uradno prečiščeno besedilo, 69/2005-US, 21/2006-US in 105/2006),
- Zakon o uresničevanju načela enakega obravnavanja (Uradni list RS, št. 50/2004),
- Zakon o javni rabi slovenščine (Uradni list RS, št. 86/2004),
- Zakon o nacionalnih poklicnih kvalifikacijah (Uradni list RS, št. 83/2003 – uradno prečiščeno besedilo in 118/2006),
- Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju (Uradni list RS, št. 109/2006 - uradno prečiščeno besedilo št. 4, 112/2006-US in 114/2006),
- Zakon o matični evidenci zavarovancev in uživalcev pravic iz pokojninskega in invalidskega zavarovanja (Uradni list RS, št. 81/2000),

- Zakon o zaposlovanju in zavarovanju za primer brezposelnosti (Uradni list RS, št. 107/2006 - uradno prečiščeno besedilo in 114/2006),
- Zakon o starševskem varstvu in družinskih prejemkih (Uradni list RS, št. 110/2006 - uradno prečiščeno besedilo št. 2 in 114/2006),
- Zakon o zaposlitveni rehabilitaciji in zaposlovanju invalidov (Uradni list RS, št. 100/2005 - uradno prečiščeno besedilo in 114/2006),
- Zakon o izvajanju dogovora o politiki plač v zasebnem sektorju v obdobju 2004-2005 (Uradni list RS, št. 70/2004),
- Zakon o evidencah na področju dela in socialne varnosti (Uradni list RS, št. 40/2006),
- Zakon o preprečevanju dela in zaposlovanja na črno (Uradni list RS, št. 36/2000 in 118/2006),
- Zakon o zaposlovanju in delu tujcev (Uradni list RS, št. 4/2006 – uradno prečiščeno besedilo),
- Zakon o javnih uslužbencih (Uradni list RS, št. 32/2006 - uradno prečiščeno besedilo, 62/2006, 68/2006 in 131/2006),
- Zakon o stavki (Uradni list SFRJ, št. 23/1991),
- Zakon o sodelovanju delavcev pri upravljanju (Uradni list RS, št. 42/93, 61/2000-US in 56/2001),
- Zakon o omejevanju uporabe tobačnih izdelkov (Uradni list RS, št. 17/2006 – uradno prečiščeno besedilo št. 2)
- Zakon o omejevanju porabe alkohola (Uradni list RS, št. 15/2003),
- Zakon o tehničnih zahtevah za proizvode in o ugotavljanju skladnosti (Uradni list RS, št. 99/2004 - uradno prečiščeno besedilo),
- Zakon o kolektivnih pogodbah (Uradni list RS, št. 43/2006),
- Zakon o delovnem času in obveznih počitkih mobilnih delavcev ter o zapisovalni opremi v cestnih prevozi (Uradni list RS, št. 76/2005 in 127/2006).

Nadzor varnosti in zdravja pri delu so pooblašeni javni uslužbenci (v nadaljevanju: inšpektorji) opravljali v skladu z omenjeno zakonodajo, izvršilnimi predpisi na podlagi 65. člena Zakona o varnosti in zdravju pri delu ter varnostnimi ukrepi, ki so bili določeni z akti delodajalcev in opredeljeni v kolektivnih pogodbah.

Nadzorstvo nad izvajanjem predpisov s področja delovnih razmerij so inšpektorji opravljali v skladu z navedenimi zakoni in izvršilnimi predpisi, kolektivnimi pogodbami in splošnimi akti delodajalcev, ki urejajo delovna razmerja, plače in druge prejemke iz delovnega razmerja, zaposlovanje delavcev doma in v tujini, sodelovanje delavcev pri upravljanju in stavke.

Inšpekcijski nadzor varnosti in zdravja pri delu ter nadzor delovnih razmerij so inšpektorji opravljali še po posebnih zakonih in predpisih na Ministrstvu za notranje zadeve, Ministrstvu za obrambo, Ministrstvu za finance, Ministrstvu za pravosodje in v raznih organih v sestavi ministrstev.

Inšpekcijsko nadzorstvo na področju socialnega varstva so inšpektorji opravljali na podlagi Zakona o socialnem varstvu, Pravilnika o izvajanju inšpekcijskega nadzora na področju socialnega varstva (Uradni list RS, št. 74/2004) in v skladu z letnim programom dela Socialne inšpekcije.

Na podlagi določb Zakona o prekrških (Uradni list RS, št. 70/2006 - uradno prečiščeno besedilo št. 3, 115/2006 in 139/2006-US) inšpektorji opravljajo prekrškovne naloge na prvi stopnji. Navedeno delo je izredno obsežno, zahteva dodatno znanje in strokovnost ter pomeni za inšpektorje dodatno obremenitev poleg drugega inšpekcijskega dela.

V skladu s 4. členom Zakona o inšpekciji dela je Inšpektorat Republike Slovenije za delo tudi v letu 2006 nudil delodajalcem in delavcem strokovno pomoč v zvezi z uresničevanjem zakonov, predpisov, kolektivnih pogodb in splošnih aktov iz svoje pristojnosti.

Na podlagi Pravilnika o postopkih za izvrševanje proračuna (Uradni list RS, št. 13/2006) in internega navodila je Inšpektorat RS za delo v letu 2006 kot lastno dejavnost opravljal preizkuse za koordinatorje gradbišč. Preizkusi so določeni s Pravilnikom o programu in načinu usposabljanja koordinatorjev za varnost in zdravje pri delu na začasnih in premičnih gradbiščih (Uradni list RS, št. 59/2002 in 89/2004).

Inšpektorat Republike Slovenije za delo je pri svojem delu sodeloval z drugimi inšpektorati in zavodi, pristojnimi za zaposlovanje, za zdravstveno zavarovanje ter za pokojninsko in invalidsko zavarovanje, kot tudi s sindikalnimi oziroma strokovnimi združenji delodajalcev ter drugimi strokovnjaki s področja dela inšpektorata doma in v tujini.

Uslužbenci Inšpektorata Republike Slovenije za delo so sodelovali pri pripravi podzakonskih predpisov. Imenovani so bili v delovne skupine s področja dela inšpekcijskega organa ter v posamezna delovna telesa Evropske Komisije (npr. Senior Labour Inspectors Committee – SLIC, Scientific Committee for Occupational Exposure Limits – SCOEL itd.), Mednarodne organizacije dela (ILO – International Labour Organization) in drugih mednarodnih institucij.

Pripravljena so bila razna poročila o posameznih inšpekcijskih nadzorih, o izvajanju predpisov in o drugih področjih delovanja inšpektorata za ministrstva in razne vladne organe. Posebna poročila so bila pripravljena za pooblaščenice institucije EU. Statistično obdelane so bile prijave o nezgodah pri delu, ki jih inšpektorat izkazuje po metodologiji ESAW (European Statistics Accidents at Work) mednarodnega sistema EUROSTAT. V poročilu so prikazani samo posamezni statistični prikazi. Več jih je mogoče najti na spletni strani inšpektorata ter seveda na sedežu organa, v pristojni Službi nadzora zdravja pri delu.

V letu 2006 je bilo sprejetih veliko sprememb ali dopolnitev zakonodaje s področja nadzora inšpektorjev Inšpektorata RS za delo. Zaradi večje strokovnosti za izvrševanje inšpekcijskih in drugih strokovnih nalog so bila organizirana dodatna strokovna usposabljanja in izpopolnjevanja uslužbencev inšpektorata.

1.2. TEMELJNA PODROČJA NADZORA

Inšpektorat Republike Slovenije za delo opravlja inšpekcijski nadzor na treh strokovno zahtevnih področjih delovnih razmerij, varnosti in zdravja pri delu ter socialnega varstva.

Zakon o inšpekciji dela in Zakon o socialnem varstvu določata pogoje za zaposlitev inšpektorjev.

Inšpektorat Republike Slovenije za delo opravlja inšpekcijski nadzor na področjih delovnih razmerij, varnosti in zdravja pri delu ter socialnega varstva. Vsa tri področja so strokovno izredno zahtevna.

Inšpekcijsko nadzorstvo opravljajo inšpektorji, ki so po izobrazbi predvsem univerzitetni diplomirani pravniki, univerzitetni diplomirani inženirji tehničnih strok in diplomirani socialni delavci. Organizacijsko so inšpektorji razporejeni v Inšpekcijo nadzora varnosti in zdravja pri delu, Inšpekcijo nadzora delovnih razmerij in v Socialno inšpekcijo.

Inšpekcijsko nadzorstvo varnosti in zdravja pri delu je obsegalo neposredne inšpekcijske preglede (redne, kontrolne, izredne), izreke raznih ukrepov, raziskave težjih in kolektivnih nezgod pri delu, smrtnih nezgod, poklicnih bolezni in nevarnih pojavov ter nadzor nad izpolnjevanjem obveznosti delodajalcev iz naslova varnega in zdravega dela. Inšpektorji so preverjali tudi izvajanje predpisov v zvezi z delovnimi razmerami, nevarnostmi na delovnih mestih, pogoji za delo v nočnem času in podobno, kakor tudi izpolnjevanje obveznosti v zvezi s prostim pretokom blaga na skupnem evropskem trgu.

Posebno pozornost so inšpektorji namenili še nadzoru delovišč, na katerih je obstajala nevarnost za zaposlene zaradi navzočnosti azbesta, ter varnosti in zdravja pri delu mladih delavcev zaradi sodelovanja pri izvajanju evropskega tedna varnosti in zdravju pri delu

pod naslovom »Varen začetek«, ki je potekal od 23. do 27. 10. 2006, pod okriljem Evropske agencije za varnost in zdravje pri delu iz Bilbao.

Inšpektorji za delovna razmerja so v letu 2006, poleg strokovno zahtevnega nadzorstva nad izvajanjem celotnega področja delovne zakonodaje, opravili veliko usmerjenih akcij in drugih aktivnosti na področju odkrivanja ter preprečevanja zaposlovanja na črno, vodenja evidenc na področju dela in podobno. Posebna aktivnost je bila namenjena zahtevnemu nadzoru nad zaposlovanjem in delom tujcev (tako tujcev, ki so državljani tretjih držav, kot tudi tujcev, ki so državljani držav članic EU) in možnostim, da se vzpostavijo enotne baze podatkov ter uvede izmenjava podatkov med posameznimi ustanovami oz. državnimi organi.

Inšpektorji za socialne zadeve so lani opravljali inšpekcijski nadzor skladno z zakonom in podzakonskimi predpisi s področja socialnega varstva ter programom dela. Posebna pozornost nadzora je bila usmerjena v izvajanje predpisov, ki določajo javna pooblastila in druge naloge posameznim izvajalcem socialno varstvenih dejavnosti ter nadzor drugih izvajalcev, ki so izvajali dopolnilne, razvojne in preventivne programe na področju socialnega varstva ter varstva otrok in družine.

Inšpektorji so kot pooblašcene uradne osebe prekrškovnega organa vodili prekrškovne postopke na prvi stopnji v skladu z Zakonom o prekrških.

V skladu z Zakonom o splošnem upravnem postopku (Uradni list RS, št. 24/2006 - uradno prečiščeno besedilo št. 2 in 105/2006) so inšpektorji v okviru nadzorstva vodili na prvi stopnji upravni postopek. Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve pa je na drugi stopnji odločalo o pritožbah zoper odločbe inšpektorjev.

V skladu s pristojnostmi so uslužbenci inšpektorata na podlagi Zakona o inšpekciji dela, Zakona o inšpekcijskem nadzoru, Zakona o javnih uslužbencih, zakonodaje s področja javnih financ ter izvrševanja proračuna za leto 2006 in drugih predpisov opravljali še druge naloge, kot na primer:

- spremljali in proučevali so stanje varnosti in zdravja pri delu ter delovnih razmerij v najširšem smislu in sodelovali v medresorskih ter drugih strokovnih komisijah,
- pripravili so strokovne in druge podlage za izvedbo raznih akcij ter opravljali analize usmerjenih akcij in drugih aktivnosti s področij nadzora,
- opravljali so skupne aktivnosti z inšpekcijskimi in drugimi organi nadzora v zvezi s preprečevanjem dela in zaposlovanja na črno,
- koordinirali so delo inšpektorjev na vseh treh področjih nadzora,
- izvedli so strokovna usposabljanja in izobraževanja inšpektorjev,
- pripravili so spremembe in dopolnitve programov ter dokumentov v zvezi z izvajanjem proračuna za leto 2006, pripravili so proračunske dokumente za leti 2007 in 2008, dokumente v zvezi z opravljanjem drugih splošnih zadev, javnih naročil in finančne dokumente zaključnega računa,
- opravljali so naloge v zvezi s pripravo in realizacijo kadrovskega načrta inšpektorata, postopki javnih natečajev ter opravljali druge zadeve, ki so bile pomembne za uslužbenca inšpektorata,
- vodili so statistično, analitično in informacijsko dejavnost ter opravljali naloge, ki so povezane z obdelavo raznih podatkov iz zbirk in aplikacij inšpektorata.

1.3. USLUŽBENCI INŠPEKTORATA – ZAPOSLOVANJE

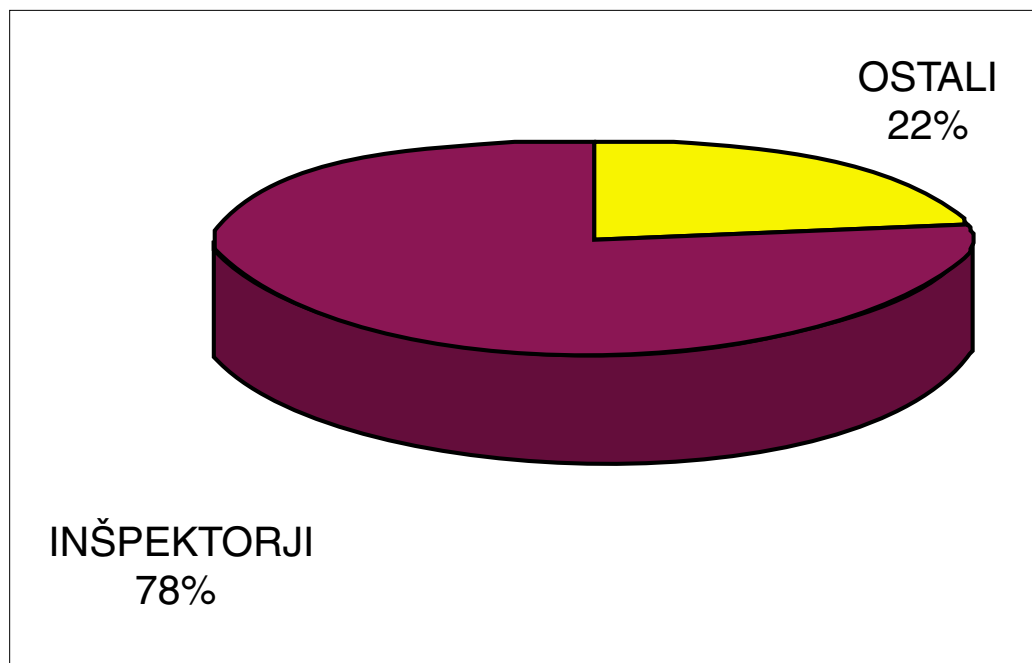
Na Inšpektoratu Republike Slovenije za delo je bilo decembra 2006 skupaj 107 zaposlenih, od tega je bilo 83 inšpektorjev.

Na Inšpektoratu Republike Slovenije za delo je bilo 31. 12. 2006 zaposlenih 107 uslužbencev. Od skupnega števila zaposlenih je bilo 83 inšpektorjev, ki so bili razporejeni v Inšpekcijo nadzora varnosti in zdravja pri delu (37), Inšpekcijo nadzora delovnih

razmerij (43) in Socialno inšpekcijo (3). Od 83 inšpektorjev jih ima 5 status invalida (4 invalidi opravljajo delo, ki je krajše od polnega delovnega časa – 20 ur tedensko).

V skladu z veljavnim Aktom o notranji organizaciji in sistemizaciji delovnih mest Inšpektorata RS za delo bi lahko bilo zaposlenih 110 uslužbencev. Med letom je petim uslužbencem prenehala pogodba o zaposlitvi, od tega 4 inšpektorjem.

Slika 1: Razmerje med zaposlenimi, ki opravljajo inšpekcijski nadzor – inšpektorji in drugimi uslužbenci na dan 31. 12. 2006

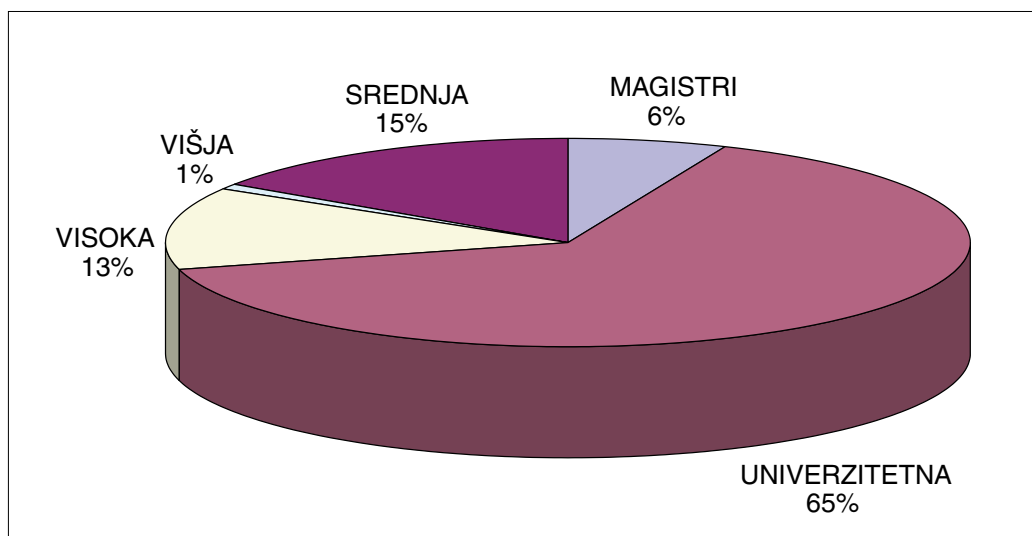

Iz slike 1 je razvidno, da so na inšpektoratu zaposleni predvsem inšpektorji. Poleg inšpekcijskega nadzora opravljajo inšpektorji na določenih delovnih mestih še vodstvena, upravna in druga dela. Drugi zaposleni opravljajo pravna, strokovna, upravna in podobna dela na uradniških delovnih mestih, ostali zaposleni pa so strokovno-tehnični uslužbenci.

Obseg inšpektorskega dela je vsako leto večji. Zaposlovanje novih inšpektorjev zadnjih 10 let ne sledi dodatnemu obsegu nadzora, večjemu številu pregledanih delodajalcev oz. subjektov nadzora in izredni zahtevnosti dela.

Na podlagi kadrovskega načrta Ministrstva za delo, družino in socialne zadeve in Inšpektorata RS za delo, ki je veljal do oktobra 2006, bi bilo lahko na inšpektoratu zaposlenih 110 uslužbencev za nedoločen čas. Zaradi izvajanja sklepa Vlade RS je minister oktobra 2006 sprejel sklep po dodatnem znižanju zaposlenih v inšpektoratu, na podlagi katerega je bilo število zaposlenih s 110 zmanjšano na dan 31. 12. 2006 na 108 zaposlenih (v naslednjih dveh letih naj bi se število zaposlenih še zmanjšalo na 106 uslužbencev).

Omeniti je potrebno tudi, da javne natečaje za zaposlovanje na delovnih mestih inšpektorjev ponavljamo, ker ni ustreznega kadra oziroma je premajhen interes kandidatov za opravljanje dela inšpektorja. Inšpektorsko delo povečini ni zanimivo za strokovnjake raznih strok (npr. univ. dipl. pravnike) ali pa nadomestnih zaposlitev ne moremo realizirati, ker je na trgu delovne sile pomanjkanje strokovnjakov tehničnih strok (gradbenih inženirjev, elektroinženirjev, kemikov itd.). Strokovnjaki se za inšpektorsko delo redko odločajo. Menijo, da to delo ni ustrezno finančno ovrednoteno, pooblastila in odgovornosti inšpektorjev pa so velike, delo se opravlja na terenu med delovnim časom in izven njega, inšpektorji so prekrškovni in upravni organi, odločitve inšpektorjev pa imajo lahko finančne in druge neugodne posledice za delodajalce. Delovno mesto inšpektorja je izpostavljeno tudi raznim grožnjam.

Slika 2: Uslužbenci inšpektorata po stopnji izobrazbe na dan 31. 12. 2006

Pogoji za zaposlitev inšpektorjev Inšpekcije za nadzor varnosti in zdravja pri delu in Inšpekcije za nadzor delovnih razmerij so določeni z Zakonom o inšpekciji dela, za inšpektorje Socialne inšpekcije pa z Zakonom o socialnem varstvu. Od leta 1994, ko je bil uveljavljen Zakon o inšpekciji dela, se za opravljanje inšpekcijskega nadzora zaposlujejo predvsem uslužbenci z univerzitetno izobrazbo raznih strok.

V navedenem obdobju smo si na inšpektoratu prizadevali izboljšati izobrazbeno strukturo zaposlenih uslužbencev s financiranjem izrednega in podiplomskega študija. Hkrati pa smo namenili veliko strokovnega dela strokovnemu usposabljanju in izpopolnjevanju zaposlenih zaradi sprememb zakonodaje in prevzema novih nalog inšpektorjev vseh treh inšpekcij (delavnice, strokovne skupine, letno usposabljanje ipd.).

1.4. ORGANIZACIJA INŠPEKTORATA

Z Aktom o notranji organizaciji in sistemizaciji delovnih mest v Inšpektoratu Republike Slovenije za delo je sistemiziranih 110 delovnih mest, v sestavi inšpektorata pa delujejo tri inšpekcije.

Akt o notranji organizaciji in sistemizaciji delovnih mest v Inšpektoratu Republike Slovenije za delo velja od oktobra 2004. S 1. 1. 2006 se je pričela uporabljati sprememba akta, na podlagi katere se je število območnih enot inšpektorata zmanjšalo s 14 na 12 zaradi boljše organizacije dela in zmanjšanja stroškov poslovanja.

Znotraj inšpektorata delujejo naslednje notranje organizacijske enote:

I. INŠPEKCIJA NADZORA DELOVNIH RAZMERIJ

s Službo nadzora javnega sektorja

II. INŠPEKCIJA NADZORA VARNOSTI IN ZDRAVJA PRI DELU

s Službo nadzora zdravja pri delu, Službo nadzora varnosti na stalnih delovnih mestih in Službo nadzora varnosti na začasnih in premičnih delovnih mestih

V sestavi obeh inšpekcij je tudi 12 območnih enot z inšpekcijskimi pisarnami.

III. SOCIALNA INŠPEKCIJA

Organizirane so tri službe inšpektorata, ki opravljajo za glavnega inšpektorja RS za delo in za vse notranje organizacijske enote vse skupne naloge (upravne, strokovne, administrativno-tehnične in druge naloge):

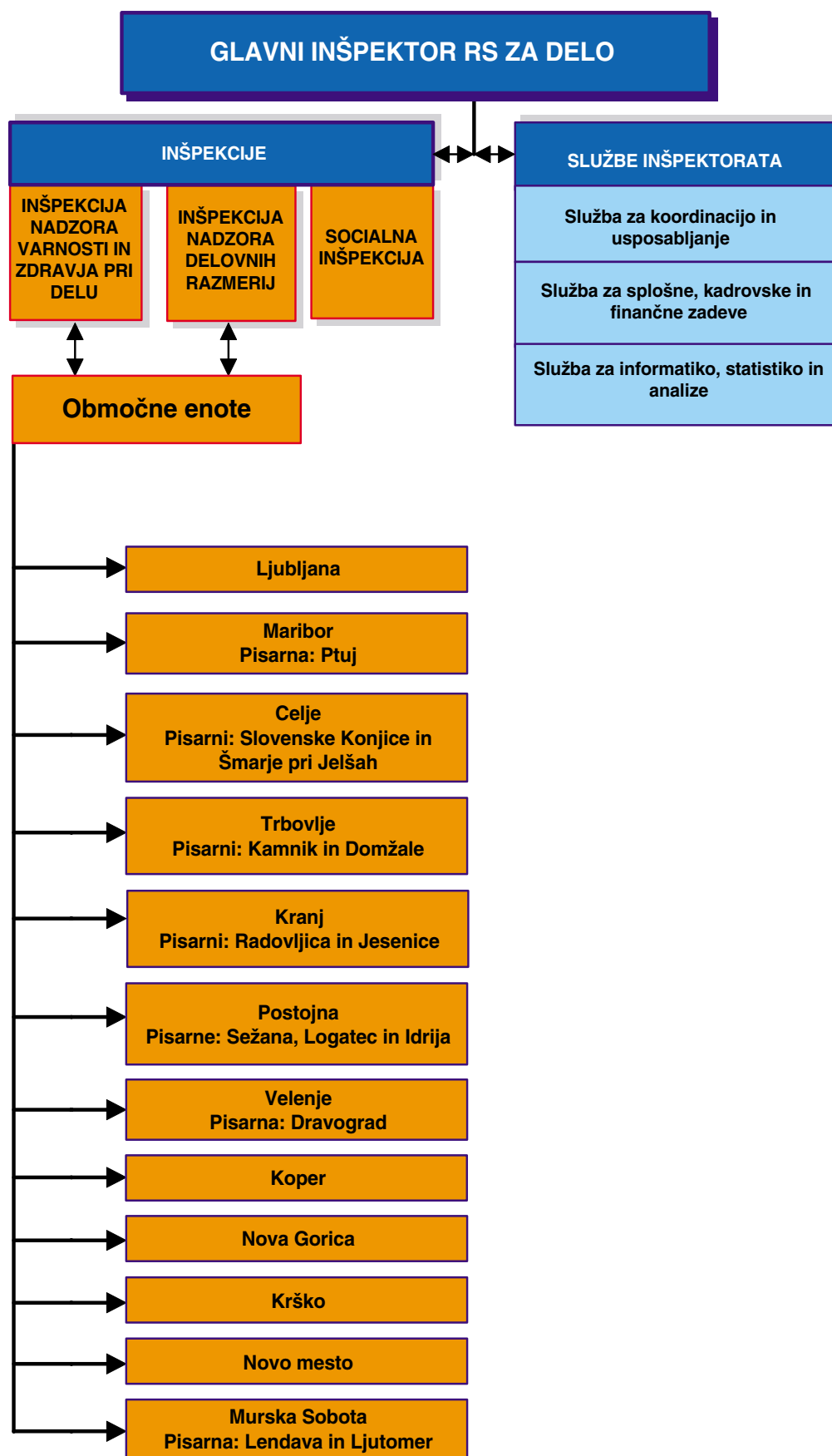
SLUŽBA ZA KOORDINACIJO IN USPOSABLJANJE

SLUŽBA ZA SPLOŠNE, KADROVSKE IN FINANČNE ZADEVE

SLUŽBA ZA INFORMATIKO, ANALIZE IN STATISTIKO

Podrobnosti organizacije so razvidne iz organizacijske sheme Inšpektorata Republike Slovenije za delo.

Slika 3: Organizacijska shema Inšpektorata RS za delo

Notranje organizacijske enote inšpektorata in njihove najpomembnejše naloge

I. INŠPEKCIJA NADZORA DELOVNIH RAZMERIJ

v sestavi katere je Služba nadzora javnega sektorja, opravlja naslednje naloge:

- vodi in organizira delo inšpekcije, opravlja neposredni nadzor izvajanja predpisov s področja delovnih razmerij ter pripravlja najzahtevnejša gradiva, evidence in poročila s področja dela inšpekcije in inšpektorata;
- oblikuje najzahtevnejše sistemske rešitve ter sodeluje pri pripravi zakonskih in podzakonskih besedil, ki urejajo področje nadzora delovnih razmerij in zaposlovanja, sodelovanja delavcev pri upravljanju, stavk, postopkov ugotavljanja in potrjevanja poklicnih kvalifikacij;
- pripravlja programe dela in druga gradiva za delo inšpekcije in inšpektorata; pripravlja navodila za izvedbo koordiniranih, usmerjenih in drugih akcij inšpekcije;
- spremlja in usmerja delo s področja inšpekcije v območnih enotah; skrbi za enoten način izvajanja inšpekcijskih nadzorov in usklajevanje dela;
- zagotavlja strokovno pomoč inšpektorjem s področja nadzora inšpekcije;
- opravlja strokovni nadzor nad delom inšpektorjev v vseh notranjih organizacijskih enotah;
- sodeluje v projektnih skupinah, koordinacijskih skupinah in drugih oblikah sodelovanja med inšpekcijami, inšpektorati in drugimi organi;
- izvaja izobraževanje, strokovno usposabljanje ter izpopolnjevanje;
- pripravlja podlage in dokumente za sodelovanje z mednarodnimi organizacijami in organi s področja dela inšpekcije;
- sodeluje pri najzahtevnejših projektnih in drugih nalogah, povezanih z delovanjem inšpektorata s področja dela inšpekcije ter opravlja drugo delo iz pristojnosti inšpektorata.

II. INŠPEKCIJA NADZORA VARNOSTI IN ZDRAVJA PRI DELU

v sestavi katere so Služba nadzora zdravja pri delu, Služba nadzora varnosti na stalnih delovnih mestih in Služba nadzora varnosti na začasnih in premičnih delovnih mestih, opravlja naslednje naloge:

- vodi in organizira delo inšpekcije, opravlja neposredni nadzor izvajanja predpisov s področja varnosti in zdravja pri delu ter pripravlja najzahtevnejša gradiva, evidence in poročila s področja dela inšpekcije in inšpektorata;
- oblikuje najzahtevnejše sistemske rešitve ter sodeluje pri pripravi zakonskih in podzakonskih besedil, ki urejajo področje nadzora varnosti in zdravja pri delu;
- promovira politiko in kulturo varnosti in zdravja pri delu na podlagi Resolucije o nacionalnem programu varnosti in zdravja pri delu in smernic EU;
- pripravlja programe dela in druga gradiva za delo inšpekcije in inšpektorata; pripravlja tudi navodila za izvedbo koordiniranih, usmerjenih in drugih akcij inšpekcije;
- spremlja in usmerja delo s področja inšpekcije v območnih enotah; skrbi za enoten način izvajanja inšpekcijskih nadzorov; usklajuje delo in nudi strokovno pomoč inšpektorjem s področja nadzora inšpekcije;
- opravlja strokovni nadzor nad delom inšpektorjev v vseh notranjih organizacijskih enotah; sodeluje v projektnih skupinah, koordinacijskih skupinah in drugih oblikah sodelovanja med inšpekcijami, inšpektorati in drugimi organi;
- izvaja izobraževanje, strokovno usposabljanje ter izpopolnjevanje;
- pripravlja podlage in dokumente za sodelovanje z mednarodnimi organizacijami in organi s področja dela inšpekcije;
- sodeluje pri najzahtevnejših projektnih in drugih nalogah, povezanih z delovanjem

inšpektorata s področja dela inšpekcije ter opravlja drugo delo iz pristojnosti inšpektorata.

V sestavi obeh inšpekcij je še 12 območnih enot z inšpekcijskimi pisarnami, ki opravljajo inšpekcijski nadzor s področja delovnih razmerij ter varnosti in zdravja pri delu, in sicer:

- opravljajo neposredni inšpekcijski nadzor nad izvajanjem predpisov, ki urejajo delovna razmerja in varnost ter zdravje pri delu in druge naloge s področja nadzora inšpekcij, opravljajo usmerjene, koordinirane in druge akcije inšpekcijskega nadzora v skladu z navodili;
- izdelujejo oceno o inšpekcijskem delu enote, pripravljajo gradiva za letna in druga poročila inšpekcije ter razna gradiva in dokumente s področja dela posamezne inšpekcije po neposrednih navodilih direktorjev inšpekcij;
- izvajajo programske naloge inšpekcij in letne programske usmeritve inšpektorata;
- nudijo strokovno pomoč ter opravljajo pravne in upravne naloge v skladu z zakonodajo s področja dela inšpekcij;
- vodijo predpisane evidence o delu območne enote in evidence ter poročila s področja inšpekcijskega nadzora; vodijo dokumentacijo za enoto in pisarne v sestavi enote, poročajo o delu uslužbencev ter opravljajo druge naloge.

III. SOCIALNA INŠPEKCIJA

opravlja naslednje naloge:

- vodi in organizira delo socialne inšpekcije, opravlja neposredni inšpekcijski nadzor, izvaja programske naloge inšpekcije in letne programske usmeritve inšpektorata;
- oblikuje sistemske rešitve in druga najzahtevnejša gradiva za izvajanje nadzora in dela socialne inšpekcije, pripravlja predloge rednih letnih inšpekcijskih nadzorov;
- organizira, izvaja in odloča v inšpekcijskih nadzorih;
- vodi postopke v skladu s predpisi o delu socialne inšpekcije in Zakonom o splošnem upravnem postopku ter ukrepa v skladu z zakonodajo, ki ureja inšpekcijski nadzor;
- vodi evidence in oblikuje najzahtevnejša poročila ter informacije, pripravlja letno poročilo o delu inšpekcije;
- informira uporabnike in izvajalce;
- vodi dokumentacijo, opravlja organizacijsko-kadrovske in druge splošne naloge;
- poroča o delu zaposlenih in
- opravlja druge administrativno-tehnične naloge za inšpekcijo.

IV. SLUŽBE INŠPEKTORATA

SLUŽBA ZA KOORDINACIJO IN USPOSABLJANJE

Pripravlja analize, poročila in druge dokumente, opravlja naloge v zvezi z usklajenim delovanjem notranjih organizacijskih enot inšpektorata, koordinira aktivnosti na področju odkrivanja in preprečevanja dela ter zaposlovanja na črno, koordinira usmerjene akcije nadzora med inšpektoratom in drugimi organi, pripravlja usposabljanja, strokovna izobraževanja in izpite inšpektorjev. Izvaja tudi naloge na področju upravljanja s človeškimi viri in razne druge naloge.

SLUŽBA ZA SPLOŠNE, KADROVSKE IN FINANČNE ZADEVE

Pripravlja analize in poročila ter druge dokumente, proračunske dokumente, načrtuje sredstva in vodi postopke porabe finančnih sredstev ter sodeluje z nadzorniki porabe proračunskih sredstev. Opravlja postopke izvajanja javnih naročil, pripravlja interne akte in navodila s splošnega in kadrovskega področja ter vodi kadrovske in druge evidence o zaposlenih. Vodi področje obračuna plač in opravlja drugo delo iz pristojnosti inšpektorata.

SLUŽBA ZA INFORMATIKO, ANALIZE IN STATISTIKO

Vodi zahtevnejše analitično-statistične evidence in poročila. S tehničnega vidika pripravlja klasifikacijske in druge načrte. Pripravlja navodila za delo z računalniško opremo in aplikacijami, vodi pa tudi interno usposabljanje in evidence o tem. Zagotavlja delovanje strežnikov, omrežij, operacijskih sistemov in aplikacij na njih, komunikacijskih sistemov ter drugih orodij. Izvaja tudi druge naloge in projekte inšpektorata.

1.5. POGOJI ZA DELO IN VEČJO UČINKOVITOST INŠPEKTORJEV

Inšpektorsko delo bi lahko bilo bolj učinkovito ob dodatnem številu inšpektorjev in izboljšanju materialnih pogojev za njihovo delo.

Temeljna naloga inšpektorjev za delo je strokovno in učinkovito opravljanje neposrednega inšpekcijskega nadzora ob pričakovanem obsegu dela. Za izpolnitev navedenega bi bilo potrebno:

- **Zaposlitvi več inšpektorjev**

Zadnjih 10 let opozarjamo, da je inšpektorjev za delo premalo glede na število subjektov nadzora (delodajalcev) in dodatnih nalog nadzora, za katere je inšpektorat pristojen na podlagi nove ali spremenjene zakonodaje. Samo 83 inšpektorjev rednih in dodatnih nalog s področij dela inšpektorata (npr. izvajanje prekrškovne zakonodaje, sprememb zakonodaje o zaposlovanju in delu tujcev, izvajanje zakonodaje o zaposlitveni rehabilitaciji in zaposlovanju invalidov, novosti v direktivah in smernicah s področja varnosti in zdravju pri delu EU, posebnosti nadzora socialne inšpekcije in podobno), ne bo moglo opraviti v takšnem obsegu, kot se to zahteva s posameznimi predpisi in navodili.

Na inšpektoratu primanjkuje tudi drugega strokovnega kadra, brez katerega inšpektorat ne more izvajati vseh nalog poslovanja, ki so pomembne za celoten upravni organ. To so predvsem dodatni uslužbenci, ki bi izvajali pravne in upravne naloge za posamezne inšpekcije inšpektorata, naloge finančnih izterjav nedavnih prihodkov ter podobne naloge, ki jih sedaj večinoma opravljajo uslužbenci poleg drugega dela. Zaposlitev uslužbencev za opravljanje omenjenih nalog bi lahko kvalitetno pripomogla k celovitemu delu inšpektorata.

V letu 2006 je bilo v Sloveniji 155.043 subjektov nadzora, ki so jih nadzirali inšpektorji vseh treh inšpekcij, ali za 1,2 odstotka več kot v letu 2005. Iz primerjave števila inšpektorjev ter subjektov nadzora je razvidna vedno bolj pereča problematika pomanjkanja uslužbencev. Če primerjamo število inšpektorjev (83) in število subjektov nadzora (155.043), naj bi posamezni inšpektor opravljal nadzor pri več kot 1.800 delodajalcih. To pomeni, da se število subjektov stalno povečuje, inšpektorjev pa je vedno manj.

Glede na kadrovske načrte in sklepe Vlade RS za obdobje 2006-2008 naj bi se število zaposlenih s 110 zmanjšalo na 107 v letu 2007 in na 106 v letu 2008. Število inšpektorjev naj bi se tako zmanjšalo za 4 oziroma od 83 inšpektorjev na 79 inšpektorjev. V letu 2007 zaradi zmanjšanja kvote zaposlovanja ne bomo mogli nadomestiti 4 inšpektorjev, ki so se v letu 2006 upokojili oziroma jim je prenehala pogodba o zaposlitvi. Dodajamo, da bi bilo treba nadomestiti še dve strokovno tehnični uslužbenki, ki bi ju bilo potrebno dodatno prišteti k nerealiziranim nadomestnim zaposlitvam, ker nimamo dokumentalistke na območni enoti Inšpektorata RS za delo v Kopru, za Socialno inšpekcijo pa ministrstvo ob ustanovitvi inšpekcije ni zagotovilo uslužbenke, ki bi opravljala administrativno-tehnična dela.

Strategija nadaljnjega razvoja inšpektorata, ki je bila leta 1993 obravnavana v Državnem zboru Republike Slovenije in na pristojnem ministrstvu, je predvidevala v inšpektoratu najmanj 120 uslužbencev, od tega vsaj 90 inšpektorjev za opravljanje inšpekcijskega dela. Strategija je v smislu ocene učinkovitejšega ukrepanja inšpektorjev temeljila na izračunu števila subjektov nadzora (delodajalcev) in inšpektorjev ter na

zakonodaji v letu 1994. Če primerjamo število inšpektorjev in subjektov nadzora v letu 1995 (prvo leto po uveljavitvi Zakona o inšpekciji dela) z letom 2006, ter zakonodajo, ki je bila sprejeta v vseh teh letih, je potrebno opozoriti, da je bilo leta 1995 zaposlenih 68 inšpektorjev, ob koncu leta 2006 pa 83 inšpektorjev. Inšpektorat torej v vseh 13 letih od obravnave strategije ni mogel doseči pričakovanega števila 90 inšpektorjev, kot tudi ne 120 zaposlenih uslužbencev za opravljanje drugih nalog iz pristojnosti inšpektorata. V prihodnje pa naj bi se število zaposlenih še dodatno zmanjšalo.

V preteklih letnih poročilih smo opozarjali, da bodo vsa tri področja inšpekcijskega nadzora po uveljavitvi nove delovne zakonodaje, zakonodaje o prekrških, zakonodaje o varnosti in zdravju pri delu ter zlasti po vstopu naše države v EU terjala dodatne specializirane kadre vseh treh inšpekcij. Prilagajanje in izvajanje nadzora s področja varnosti in zdravja pri delu po zahtevah EU je terjalo veliko strokovnega npora in dodatnega izpopolnjevanja inšpektorjev doma in v tujini. Vendar bi celotno področje varnosti in zdravja pri delu nujno potrebovalo še dodatne strokovnjake s posebnimi znanji tehničnih strok.

Omeniti je treba tudi velik obseg nadzora inšpektorjev s področja delovnih razmerij zaradi izvajanja zakonodaje v zvezi z zaposlitveno rehabilitacijo in zaposlovanjem invalidov, sprememb zakonodaje v zvezi z zaposlovanjem in delom tujcev, kakor tudi vseh drugih dodatnih področij (nadzor nacionalnih poklicnih kvalifikacij, izvajanje Zakona o javni rabi slovenščine, Zakona o delovnem času in obveznih počitkih mobilnih delavcev in o zapisovalni opremi v cestnih prevozi, Zakona o zaposlovanju in zavarovanju za primer brezposelnosti, Zakona o evidencah na področju dela in socialne varnosti itd.).

Zaradi pričakovanega staranja prebivalstva, zagotavljanja pravic in pomoči socialno ogroženi ali posebni kategoriji prebivalstva imajo tudi inšpektorji Socialne inšpekcije veliko nalog inšpekcijskega nadzora v zvezi z delom javnih socialnovarstvenih zavodov, koncesionarjev, drugih pravnih in fizičnih oseb, ki izvajajo socialno varstvene storitve na podlagi dovoljenj za delo, in tistih, ki izvajajo dopolnilne, razvojne in preventivne programe na področju socialnega varstva ter varstva otrok in družine po posebnih pogodbah.

Inšpektoratu Republike Slovenije za delo poleg spremenjene zakonodaje dodatne obveznosti nalagajo ministrstva in drugi državni organi. Med takšne naloge sodijo npr. posebni inšpekcijski nadzori ter usmerjene in druge akcije inšpektorjev. Številne inšpekcijske naloge, kot so raziskave nezgod pri delu, usmerjene akcije in druge izredne aktivnosti, inšpektorji opravljajo tudi preko polnega delovnega časa ali v nočnem času. V takšne aktivnosti je bila lani vključena več kot polovica vseh inšpektorjev.

Nadalje je treba opozoriti na starostno strukturo zaposlenih (povprečna starost zaposlenih je 47 let), od tega je več kot polovica inšpektorjev starih več kot 50 let. Od 107 zaposlenih je 60 žensk, od skupnega števila 83 inšpektorjev pa je 37 inšpektorice. Te so pogosto bolj ogrožene kot inšpektorji, zlasti med opravljanjem akcij v nočnem času. Podobno kot inšpektorji tudi inšpektorice opravljajo svoje delo ob raznih vremenskih ali terenskih razmerah, opravljajo raziskave težjih, smrtnih in drugih nezgod, eksplozij ali nevarnih pojavov, opravljajo razne akcije v sodelovanju z drugimi organi ter drugo inšpekcijsko delo.

Opažamo tudi večanje števila inšpektorjev s statusom invalida, ki ne smejo opravljati terenskega dela, dela v nočnem ali manj ugodnem delovnem času, ne smejo voziti službenih vozil, delajo s krajšim delovnim časom in podobno. Če upoštevamo vse zgoraj navedene razloge ter druge okoliščine (daljše odsotnosti z dela invalidov, odsotnosti inšpektorjev zaradi nezgod pri delu itd.) je med letom na delu v povprečju vsekakor manj kot 83 inšpektorjev.

Pripomniti je tudi treba, da se inšpektorjev ne more zaposliti za določen čas oziroma da se inšpektorjev ne more nadomeščati za čas odsotnosti z dela z nadomestnimi kadri, kot je to v praksi v drugih delih državne uprave (zaradi pooblastil inšpektorjev in drugih pogojev, ki jih morajo izpolnjevati inšpektorji za svoje delo).

- **Izboljšati razmere za terensko delo**

Redno inšpekcijsko delo se opravlja predvsem na terenu, kjer se opravlja nadzor nad subjekti raznih dejavnosti (delodajalci). Ne glede na to morajo biti inšpektorji Inšpekcije nadzora varnosti in zdravja pri delu in Inšpekcije nadzora delovnih razmerij dosegljivi 24 ur v primerih težjih, kolektivnih ali smrtnih nezgod pri delu, eksplozij, nevarnih pojavov ali v drugih izrednih primerih. Seznane inšpektorjev s podatki o njihovi dosegljivosti na delovnem mestu in doma pošiljamo Ministrstvu za notranje zadeve (za vse območne komunikacijske centre v Sloveniji) in Upravi za zaščito in reševanje pri Ministrstvu za obrambo. Iz omenjenih razlogov morajo biti med delovnim časom inšpektorji dosegljivi na službenih mobilnih telefonih takoj po sporočilu, izven delovnega časa pa najkasneje v dveh urah od poziva.

Zaradi inšpekcijskega dela, ki se opravlja na terenu, ter zahtev po dosegljivosti inšpektorjev, bi inšpektorat nujno potreboval več službenih vozil. Lani je imel inšpektorat za vse inšpektorje na 28 lokacijah (kjer imajo prostore enote ali inšpekcijske pisarne) 36 službenih vozil. Od navedenega števila bi morali starejša vozila (letniki 1992-1994) odpisati, vendar z dodeljenimi proračunskimi sredstvi za investicije ne moremo nadomestiti večjega števila vozil (letno nabavimo dve do tri službena vozila).

- **Zagotoviti ustrezno informacijsko-komunikacijsko opremo**

Informacijski sistem Inšpektorata RS za delo je vsako leto bolj obsežen in strokovno zahtevnejši. Z novimi predpisi in uveljavitvijo zakonodaje EU se zahtevajo nove evidence, statistična obdelava raznih podatkov in nove metode dela. Za nakup licenc, redno zamenjavo strojne opreme, nove programske zahteve ter aplikacije, ki jih je potrebno prilagajati spremembam zakonodaje, se namenja letno več kot polovica proračunskih sredstev inšpektorata. Potrebna bi bila hitrejša posodobitev programske in strojne opreme zaradi spremenjenih podatkov iz nadzorstev inšpektorjev ter zahtev po vključitvi v skupne projekte organov.

Večjo mobilnost in obseg dela inšpektorjev bi lahko dosegli tudi z uporabo prenosnih računalnikov, ki bi jih inšpektorji lahko uporabljali neposredno na terenu. Inšpektor bi lahko svoje ugotovitve vpisal v že pripravljene predloge dokumentov, na razpolago bi imel vso zakonodajo, ki jo potrebuje pri svojem delu, subjektu nadzora (delodajalcu) pa bi po pregledu lahko takoj izročil zapisnik ali drug dokument, ki bi ga izpolnil po inšpekcijskem ogledu. Podatki iz prenosnega računalnika inšpektorja bi se lahko prenesli tudi v aplikacijo zbiranja in obdelave podatkov preko mobilnih ali drugih povezav.

Inšpektorji bi morali za učinkovitejši nadzor imeti tudi neposreden dostop do podatkov iz evidenc nekaterih državnih organov (npr. Davčne uprave RS, Zavoda RS za zaposlovanje ipd.). Na ta način bi se vzpostavile hitrejša povezave podatkov med nadzornimi in drugimi organi ter dodatno povečala učinkovitost dela.

- **Zagotoviti ustrezne prostore**

Na podlagi najemnih pogodb, ki so bile sklenjene med Vlado RS in lokalnimi skupnostmi, uporabljajo uslužbenci inšpektorata pisarniške prostore na 28 lokacijah v državi. V letu 2006 je Ministrstvo za javno upravo poskrbelo za najem nadomestnih prostorov območnih enot Inšpektorata za delo v Trbovljah, Kopru in Novem mestu. Začeli so se tudi postopki za rešitev prostorskih problemov inšpektorata v območni enoti Ljubljana, Krško in Maribor. Prostori pa so še vedno premajhni ali ne izpolnjujejo predpisanih zahtev za delo uslužbencev inšpektorata v Novi Gorici in Celju oziroma na omenjenih lokacijah ni dovolj prostorov za zaslišanja, ni fizičnega ali tehničnega varovanja zgradb (razen v Mariboru in na enoti Ljubljana). V 80% na ravni enot ni zagotovljenih prostorov za urejanje arhivov, kot to določajo predpisi (tudi na Parmovi 33 v Ljubljani).

Za uporabo najetih prostorov inšpektorat plačuje stroške obratovanja (npr. stroške elektrike in vode, ogrevanja, komunalnih storitev, čiščenja prostorov, varnostne službe, zavarovalnine, stroške parkirišč in garaž za službena vozila ipd.). Vsi stroški naraščajo glede na določitev cenikov lokalnih skupnosti oziroma v skladu s cenovnimi gibanji in predstavljajo na leto kar 37 odstotkov porabe proračunskih sredstev iz postavke materialnih stroškov inšpektorata, zato inšpektorat ne more še dodatno zniževati materialnih stroškov iz navedenega naslova.

- **Zagotoviti večjo varnost inšpektorjev**

Zaradi pristojnosti nadzora, neposrednega opravljanja nalog na terenu, ki se opravljajo tudi izven delovnega časa, so inšpektorji pri svojem delu ogroženi (anonimne prijave, fizični napadi, poškodovanje službenih vozil). Problematika varnosti inšpektorjev in drugih uslužbencev inšpektorata pri opravljanju njihovega dela je prisotna vsa leta. Najpogosteje so ogrožene inšpektorice ob delu na odročnejšem terenu. Nadalje je bilo v letu 2006 veliko več ogrožanj nezadovoljnih prijaviteljev v uradnih prostorih enot (za intervencijo moramo v določenih primerih zaprositi tudi Policijo) in težjih fizičnih napadov, evidentiranih pa je bilo tudi več kraj iz službenih vozil, poškodovanje službenih vozil (kraje sestavnih delov vozila, razbijanje po avtomobilih ipd.).

Varovanje in morebitni ukrepi za pomoč ob ogrožanju uslužbencev inšpektorata bi morali biti urejeni na državni ravni. Urediti bi bilo treba plačilo nezgodnega zavarovanja za inšpektorje, ki opravljajo terensko delo. Glede na to, da so z Zakonom o prekrških inšpektorji pridobili tudi dodatna pooblastila, lahko izrekajo drugačne (in precej višje) sankcije. Zaradi nezadovoljstva kršiteljev s plačilom kazni se stopnjuje agresivnost do inšpektorjev in drugih uslužbencev inšpektorata. Akcije nadzora, zlasti tiste, ki potekajo izven delovnega časa in ponoči, inšpektorji zato opravljajo s sodelovanjem policije.

V območnih enotah in pisarnah si delimo prostore z drugimi najemniki oz. uporabniki prostorov. Uslužbencem tako ne moremo zagotoviti ustreznega varovanja prostorov ali preprečiti vstopa v zgradbo nasilnim osebam, ker zgradbe niso tehnično ali fizično varovane, vstop v objekte pa je ponekod omogočen tudi izven uradnih ur. Menimo, da bi se moralo že ob podpisu najemnih pogodb (med Vlado RS - Ministrstvom za javno upravo in najemodajalcem), vprašanje varovanja prostorov predhodno urediti. Dogovoriti bi se morali o konkretnih ukrepih za varovanje zgradb na lokalni ravni, kjer uporabljajo prostore poleg organov uprave še drugi uporabniki, kot to določa Uredba o upravnem poslovanju (Uradni list RS, št. 106/2005, 30/2006 in 86/2006). Po podpisu pogodbe se varovanje objektov ne more več urediti (ni več interesa) oziroma se zahtevajo stroški takšne ureditve samo od upravnega organa, ki želi navedeno urediti za svoje zaposlene.

1.6. OBSEG DELA IN UKREPI INŠPEKTORJEV, UPRAVNI IN DRUGI POSTOPKI

Inšpektorat je v letu 2006 deloval kot prekrškovni in upravni organ na prvi stopnji. V skladu z Zakonom o prekrških so inšpektorji ukrepali v 3.745 primerih ter iz naslova pobranih glob in povprečnin ustvarili za 189.152.260,66 tolarjev (789.318,40 eurov) nedavčnih prihodkov. V obravnavanem poročevalskem letu je bilo opravljenih 18.700 vseh pregledov ali za 2,9 odstotkov več kot v letu 2005.

Na podlagi izvajanja Zakona o prekrških so inšpektorji (oz. pooblašcene uradne osebe prekrškovnega organa) na prvi stopnji ukrepali v skladu z navedenim zakonom v 3.745. primerih in izdali 1.013 odločb o prekršku ter 2732. plačilnih nalogov. Iz naslova izrečenih glob in povprečnin so inšpektorji ustvarili za 189.152.260,66 tolarjev (789.318,40 eurov) nedavčnih prihodkov.

V skladu z Zakonom o splošnem upravnem postopku je bilo vodenih 23.706 upravnih zadev, izven upravnega postopka pa 6.234 zadev.

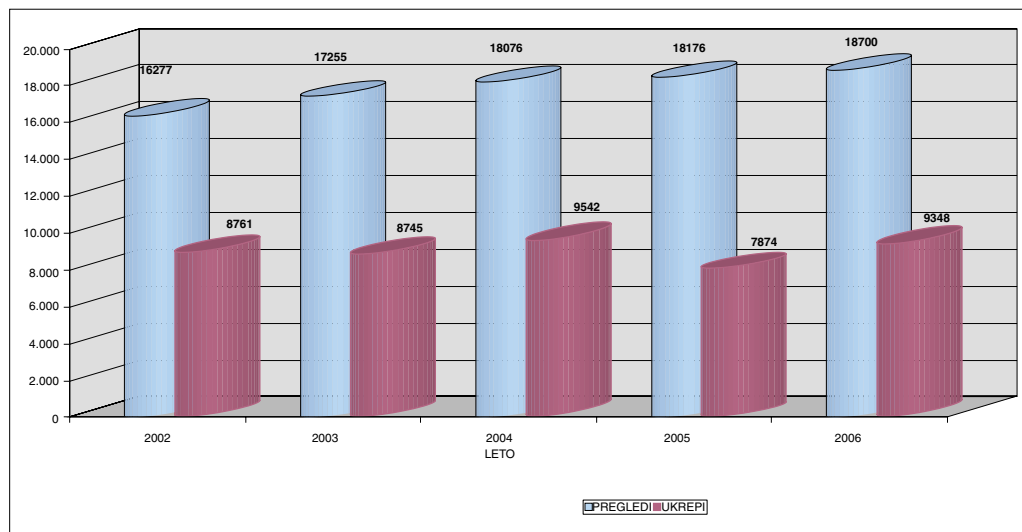
V okviru statistično-analitskega in drugega dela je bilo pregledanih in analitično obravnavanih več kot 15.200 prijav nezgod pri delu ter drugih dokumentov.

Na področju nadzora delovnih razmerij je bilo opravljenih 9.883 inšpekcijskih pregledov, na področju nadzora varnosti in zdravja pri delu 8.533 pregledov, inšpektorji Socialne inšpekcije pa so opravili 284 inšpekcijskih nadzorstev. Raziskanih je bilo 343 nezgod pri delu in 7 nevarnih pojavov. Skupno je bilo izrečenih 9.348 vseh inšpekcijskih ukrepov (odločb, plačilnih nalogov, kazenskih ovadb itd.) ali za 18,8 odstotkov več kot v letu 2005. Omeniti je potrebno, da se postopki ogledov inšpektorjev Socialne inšpekcije razlikujejo

od inšpekcijskih postopkov inšpektorjev drugih dveh inšpekcij. Delo Socialne inšpekcije poteka po posebej predpisanih metodah zaradi specifičnosti nadzora zakonodaje s področja socialnega varstva.

Leta 2006 je bilo v naši državi 155.043 delodajalcev ali subjektov nadzora, kjer je bilo zaposlenih 824.839 delavcev

Slika 4: Število opravljenih pregledov in ukrepov inšpektorjev v obdobju 2000-2006

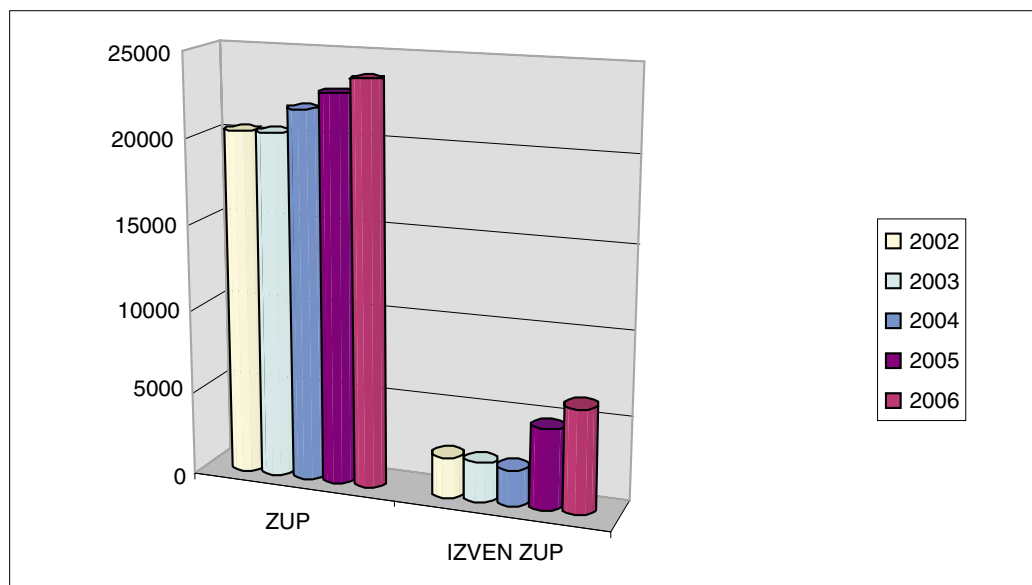

V skladu z Zakonom o splošnem upravnem postopku je bilo na prvi stopnji v letu 2006 vodenih 23.706 upravnih zadev, rešenih je bilo 14.076 zadev, nerešenih je ostalo 9.630 zadev.

Izven upravnega postopka je bilo obravnavanih 6.234 zadev. Med temi je zajeta strokovna pomoč inšpektorata v smislu 4. člena Zakona o inšpekciji dela, druge skupne zadeve s področja poslovanja inšpektorata ter zadeve v skladu z Zakonom o prekrških.

V skladu z zahtevo 27. člena Zakona o varnosti in zdravju pri delu je bilo zbranih in v računalniški aplikaciji obdelanih preko 15.200 prijav o nezgodah pri delu, ki so terjale odsotnost delavcev z dela, daljšo od treh dni.

Slika 5: Skupno število zadev na prvi stopnji na podlagi Zakona o splošnem upravnem postopku in zadeve vodene po Zakonu o prekrških ter druge zadeve izven obeh omenjenih zakonov (primerjava v letih 2002-2006)

1.7. INFORMATIKA IN STATISTIKA

Na področju informatike in statistike so bile v letu 2006 na Inšpektoratu RS za delo v ospredju tri naloge, in sicer: vodenje in posodobitev aplikacije za elektronsko vodene vpisnike prekrškovnih organov, ki je dostopna pooblaščenim uslužbencem inšpektorata, vpisovanje prijav oziroma evidenc o nezgodah pri delu, ki so terjale več kot tri dni odsotnosti z dela, ter priprava aplikacije za vodenje prijav gradbišč in delovišč v celotni državi na podlagi Zakona o varnosti in zdravju pri delu in podzakonskih predpisov.

Statistično je bilo obdelanih v letu 2006 preko 28.000 zapisnikov in različnih ukrepov, ki so jih inšpektorji izdali v okviru inšpekcijskega nadzora. V informacijski sistem Inšpektorata RS za delo oziroma aplikacijo delovna razmerja ter varnost in zdravje pri delu je bilo vnesenih več kot 17.900 kršitev, ki so jih inšpektorji ugotovili pri svojem nadzoru. Izdelanih je bilo tudi več kot 200 najrazličnejših statističnih poročil za potrebe Inšpektorata RS za delo oziroma za obveščanje medijev, sindikatov ter drugih, ki so zaprosili inšpektorat za najrazličnejše podatke.

Vedno večja kompleksnost informacijske tehnologije in dosegljivost velike količine raznih podatkov zahteva stalno spremljanje razvoja na tem področju in nenehno dodatno izobraževanje zaposlenih.

1.8. STROKOVO USPOSABLJANJE, DODATNO IZPOPOLNJEVANJE IN IZOBRAŽEVANJE USLUŽBENCEV INŠPEKTORATA RS ZA DELO

Uslužbenci Inšpektorata RS za delo so se usposabljali in izpopolnjevali za opravljanje svojih nalog. Organizirane so bile različne oblike usposabljanja in izpopolnjevanja, predvsem na tistih področjih, ki prinašajo novosti na področju opravljanja inšpekcijskega nadzorstva. Poglobljali smo obstoječa znanja in jih dopolnjevali z novimi spoznanji stroke.

Glede na zahtevo Zakona o inšpekciji dela in Zakona o inšpekcijskem nadzoru, da se ima inšpektor pravico in dolžnost izpopolnjevati **za opravljanje svojih nalog**, so bila za uslužbence Inšpektorata RS za delo organizirana izpopolnjevanja oziroma usposabljanja predvsem na tistih področjih inšpekcijskega nadzora, ki so v zadnjem času doživela največ sprememb. Usposabljanja so se izvajala vse leto; moderatorji in izvajalci so bili pretežno uslužbenci inšpektorata. V okviru možnosti so bili uslužbenci inšpektorata deležni tudi usposabljanja in predvsem poglobljanja že obstoječih znanj in njihovega dopolnjevanja z novimi spoznanji stroke.

- V letu 2006 smo za pooblašcene in druge strokovne uslužbence Inšpektorata RS za delo organizirali **dva dvodnevna posveta oziroma usposabljanji**, in sicer v Ljubljani in na Otočcu. Usposabljanja so bila namenjena izmenjavi dosedanjih izkušenj in novostim na področjih nadzora.

Inšpektorji Inšpektorata RS za delo so se s področja delovnih razmerij seznanili z novostmi na področju pristojnosti v zvezi s spremembami Zakona o zaposlovanju in zavarovanju za primer brezposelnosti in predvidenimi spremembami in dopolnitvami Zakona o preprečevanju dela in zaposlovanja na črno. Inšpektorji so se usposabljali o tem, kako prepoznati diskriminacijo na področju dela in zaposlovanja. Seznanili so se z razliko med disciplinskim postopkom in odpovedjo pogodbe o zaposlitvi ter delom mladih delavcev z vidika delovne zakonodaje. Predstavljene so jim bile spremembe Zakona o prekrških ter druge aktualne novosti na področju delovnih razmerij (aktualne novosti na področju zaposlovanja in dela tujcev, novosti na področju delovnega časa in v zvezi z obveznimi počitki mobilnih delavcev ter o zapisovalni opremi v cestnem prometu, časovna omejitev sklepanja pogodb o zaposlitvi za določen čas, uveljavitev Zakona o določitvi minimalne plače).

Na področju varnosti in zdravja pri delu so se vsebine usposabljanj nanašale na postopek obravnave smrtnih in težjih nezgod pri delu, na delo pod električno napetostjo, obravnavan je bil tudi primer nezgode pri delu z električnim tokom. Predstavljene so bile praktične smernice in primer odstranjevanja trdo vezanega azbesta, pa tudi zdravstveni vidik problematike azbesta in vibracije na delovnih mestih. Inšpektorji so se seznanili z rezultati po izvedeni evropski akciji nadzora gradbišč ter s poročilom s konference »Gradimo varno«, ki je potekala pod okriljem Agencije za varnost in zdravje pri delu iz Bilbao. Pregledali smo analitično obdelane podatke o opravljenih inšpekcijskih pregledih v okviru reprezentativnega vzorca. Pozornost je bila namenjena tudi izvajanju inšpekcijskega nadzora subjektov z dovoljenji za delo. Usposabljanje je tematsko vključevalo tudi seznanitev s praktičnimi smernicami za nevarne kemične snovi in ocenjevanje tveganj v kemični industriji. Nadalje so se inšpektorji seznanili z novim Pravilnikom o prvi pomoči ter s praktičnimi načini nujenja prve pomoči. V usposabljanje so bile zajete tudi vsebine oziroma navodila za izvajanje usmerjene akcije nadzora v kmetijstvu in gozdarstvu, zaščita lesno-obdelovalnih strojev ter prašne eksplozije in uveljavitev Pravilnika o protieksplzijski zaščiti. Predstavljeni so bili tudi sistemi vodenja varnosti in zdravja pri delu (OHSAS 18001).

Na področju socialnega varstva so bile vsebine namenjene strokovnim in upravnim ravnanjem centrov za socialno delo v primerih obravnave ogroženih otrok ter strokovnim izzivom pri delu z dementnimi osebami v institucionalnem varstvu starejših.

- Posebej je bila pripravljena delavnica za vse pooblaščenec uslužbence organa, ki delajo na področju varnosti in zdravja pri delu, in sicer je bila namenjena seznanitvi z evropsko kampanjo azbesta 2006. Inšpektorji so se usposobili za izvajanje usmerjene akcije.
- V sodelovanju z Zavodom za pokojninsko in invalidsko zavarovanje Slovenije je bilo pripravljeno tudi usposabljanje oziroma delavnica na temo ugotavljanja podlag za odpoved pogodbe o zaposlitvi zaradi ugotovljene invalidnosti II. in III. kategorije ali iz poslovnega razloga brez ponudbe nove pogodbe o zaposlitvi, hkrati pa je bilo predstavljeno tudi sodelovanje s Komisijo za ugotovitev podlage za odpoved pogodbe o zaposlitvi.
- V letu 2006 smo se s predstavnico Inšpektorata RS za delo udeležili seminarja Intenzivno usposabljanje strokovnjakov v okviru projekta »Strengthening the National Institutional Structure for the Fight against Discrimination« - Krepitev nacionalne institucionalne strukture za boj proti diskriminaciji, ki ga je organiziral Varuh človekovih pravic. Pridobljena znanja in izkušnje, predvsem s področja prepoznavanja diskriminacije, so bila predstavljena tudi vsem inšpektorjem in drugim strokovnim uslužbencem organa na rednem jesenskem posvetu septembra 2006.
- V organizaciji Varuha človekovih pravic smo se udeležili še seminarja Pravna sredstva in sankcije v okviru projekta Soočimo se z diskriminacijo! ter seminarja Diskriminacija na delovnem mestu. Decembra 2006 pa smo s svojo predstavnico aktivno sodelovali tudi na konferenci Soočimo se z diskriminacijo! – Zaključek projekta in načrti za prihodnost ob zaključku projekta.
- Posamezni uslužbenci Inšpektorata RS za delo so se udeležili usposabljanj z različnih strokovnih področij pri **zunanjih izvajalcih** (predstavitev centralnega kataloga javnih informacij, novosti Zakona o društvih, potni nalogi in bonitete, novosti v aplikaciji SD-KE MFERAC, novosti za uporabnike aplikacij DPS – Izvrševanje državnega proračuna, izvršba in zavarovanje v praksi, ocena izpostavljenosti človeka kemikalijam, učinkovito upravljanje z javnimi sredstvi, dokumentarno arhivsko upravo, mobilnost delavcev).
- S posameznimi predstavniki smo se tudi v letu 2006 udeležili Dnevov slovenskih pravnikov, Dnevov delovnega prava in prava socialne varnosti in mednarodne konference Globalna varnost. Udeležili smo se konference strokovnih delavcev in pooblaščenih zdravnikov, ki jo je organizirala Zbornica varnosti in zdravja pri delu, in posveta, ki ga je pripravila Fakulteta za kemijo in kemijsko tehnologijo, Oddelek za tehniško varnost. Na pobudo Pravne fakultete smo se udeležili tudi seminarja o sistemu koordinacije socialne varnosti v Evropi.

- Aktivno smo sodelovali na mednarodnem strokovnem simpoziju z zaključno prireditvijo **evropskega tedna varnosti in zdravja pri delu** ter pri organizaciji tekmovanja »Dobra praksa na področju varnosti in zdravja pri delu 2006«, ki je bila v poročevalskem obdobju namenjena mladim delavcem.
- Šest uradnikov je opravilo strokovno usposabljanje za vodenje in odločanje v postopku o prekršku ter v nadaljevanju tudi pristopilo k preizkusu znanja, trije pa so opravili izpit iz javne uprave. Strokovni izpit iz poslovanja z dokumentarnim gradivom je opravil en uslužbenec.
- 12. 4. 2006 smo na Inšpektoratu RS za delo organizirali četrto **konferenco Inšpektorata RS za delo**, ki je bila namenjena problematiki alkohola in drugih drog na delovnem mestu. Vsebina je bila obravnavana tako z vidika delovnopravne zakonodaje kot tudi v smislu zagotavljanja varnosti in zdravja pri delu ter socialnega pogleda na problematiko alkohola in drugih drog. Predstavljen je bil tudi medicinski vidik, in sicer ocena zmožnosti za delo v povezavi z odvisnostjo od alkohola in drugih drog, farmakologija alkohola in drugih drog ter njun vpliv na zmožnost za delo ter odvisnost od alkohola in drugih drog kot javnozdravstveni problem.
- Obravnavana so bila tudi druga stališča s področja dela, pomembna za enotno izvajanje politike nadzora organa.
- Delovali so kolegi na nivojih posameznih organizacijskih enot in drugi ožji delovni sestanki.
- V letu 2006 na Inšpektoratu RS za delo **ni bilo sklenjenih novih pogodb o izobraževanju za pridobitev formalnih stopenj izobrazbe.**

1.9. MEDNARODNO SODELOVANJE INŠPEKTORATA RS ZA DELO

Inšpektorat RS za delo je vključen v različne delovne skupine evropskih institucij. Naše sodelovanje je povezano tudi z obveznostmi Republike Slovenije in se nanaša na zagotavljanje podatkov in poročanje, ki kot obveznosti izhajata iz različnih konvencij in direktiv s področja varnosti in zdravja pri delu ter delovnih razmerij. Posebej omenjamo Odbor glavnih inšpektorjev za delo pri Evropski komisiji (SLIC). Posamezni predstavniki inšpektorata so se udeležili različnih srečanj oziroma sestankov delovnih skupin, ki jih v nadaljevanju podrobneje predstavljamo.

Inšpektorat RS za delo je vključen v različne formalne evropske in druge mednarodne organe ter institucije, zlasti so to Odbor glavnih inšpektorjev za delo pri Evropski komisiji (SLIC – *Senior Labour Inspectors Committee*), Mednarodna organizacija dela (ILO – *International Labour Organization*) ter Mednarodna organizacija inšpektorjev dela (IALI – *International Association of Labour Inspectors*), ki nas vključujejo v različne delovne skupine. Veliko naših aktivnosti je povezanih tudi z obveznostmi Republike Slovenije pri izvrševanju sprejetih mednarodnih obveznosti, ki izhajajo iz Konvencije MOD št. 81 o inšpekciji dela v industriji in trgovini, iz Revidirane Evropske socialne listine ter vrste direktiv s področja varnosti in zdravja pri delu in delovnih razmerij, sprejetih v okviru EU. Predvsem se to nanaša na zagotavljanje podatkov in poročanje v zvezi s temi dokumenti.

V letu 2006 smo pripravili tudi naslednja poročila:

- *National Annual Report of the Labour Inspectorate 2005*
- *Evaluation of the European Agency for Safety and Health at Work*
- *Questionnaire on National Asbestos Management System from Slovenia*
- *Questionnaire on availability of national data on occupational disease data to the labour authority*
- *Information on National Regulations Anex 1 of »A practical guide on best practice to*

minimize asbestos-risks in work that involves (or may involve) asbestos: for the employer, the workers and the labour inspector«

- *Safety and Health of Young Workers – Slovenian experiences*
- *Manual Handling of Loads in Europe 2007, A proposal for inspection in the Care and Transport sector*
- *Information about safety on construction site*

Inšpektorat RS za delo se je s svojimi predstavniki udeležil naslednjih srečanj oziroma delovnih sestankov:

- Prvo srečanje članov SLIC-a (Odbora glavnih inšpektorjev) je potekalo od 27. do 28. marca 2006, pod predsedstvom Avstrije na Dunaju. Rdeča nit konference je bila namenjena prispevku SLIC-a k strategiji EU na področju varnosti in zdravja pri delu v obdobju od 2007 do 2012.

Sedanja skupna evropska strategija na področju varnosti in zdravja pri delu se izteka, predvidene in izdelane so nove prednostne naloge, ki so zelo tesno povezane z vlogo in učinkovitostjo inšpekcij za delo. Kot je pogosto izpostavljeno v skupnih načelih SLIC-a, je pogoj za uspešno zagotavljanje sedanje strategije zagotavljanja varnosti in zdravja pri delu ter sklepov in zaključkov SLIC-a in Sveta EU, predvsem učinkovita uveljavitev skupnih zakonov in drugih predpisov. Prav inšpekcije za delo pa so ključni organi, ki lahko to zagotavljajo. Inšpekcije za delo posameznih držav članic so s tem v zvezi uspešno in učinkovito prispevale svoj delež pri realizaciji zastavljene strategije.

Poleg navedenega je bilo na konferenci obravnavano tudi delo posameznih delovnih skupin, ki so organizirane v okviru SLIC. Tako je bila npr. obravnavana na nivoju EU izvedena kampanja glede varnosti in zdravju pri delu na začasni in premični gradbiščih, obravnavana so bila pripravljena navodila glede dela z azbestom, predmet obravnave je bila kampanja glede ročnega dvigovanja bremen, obravnavana je bila možnost prenašanja znanja in izkušenj med posameznimi državami članicami, varnost strojev (Machex), ogrožanje inšpektorjev za delo v zvezi z izvajanjem inšpekcijskega nadzora idr.

Ker poteka tudi ocenjevanje dela inšpekcij za delo posameznih držav članic, so bile na konferenci predlagane države, v katerih naj bi se izvedla presoja v letu 2007, ter države, ki naj bi pri teh presojah sodelovale.

- Drugo srečanje SLIC-a je potekalo 23. in 24. oktobra 2006 v Helsinkih na Finskem. Vodilna tema konference je bila namenjena vlogi in prispevku specialistov oz. stroke medicine dela v inšpekcijskih organih za varnost in zdravje pri delu.

Evropska ter nacionalna pravila in predpisi s področja varnosti in zdravja pri delu se v glavnem nanašajo na zaščito in vzdrževanje zdravja ljudi zaradi dela, ki ga opravljajo. S tem v zvezi je poudarek na zagotavljanju oz. vzpostavitvi zahtev in ukrepov, ki zagotavljajo zdrave in neškodljive delovne razmere. V tem splošnem kontekstu je zdravje definirano v zelo širokem smislu, ki zajema tako njegov telesni kot tudi psihični vidik. Široka definicija zdravja ni vedno primerna osnova za obravnavo varnostnih in zdravstvenih razmer, ampak je to problematiko pogosto potrebno obravnavati za zelo specifične delovne razmere, kot so npr. duševne obremenitve delavcev, organizacija dela, ročno premeščanje oz. dvigovanje bremen, ponavljajoči se gibi idr. Delovna mesta v modernih delovnih razmerah so pogosto sestavina zelo različnih razmer, v kombinaciji s časom in prostorom. Vsekakor je za celovit pristop k obravnavi nevarnosti in škodljivosti ter z njimi povezanimi tveganji potrebno zelo kompleksno poznavanje problematike, česar pa je zelo redko sposobna ena sama oseba. To pomeni, da je v večini primerov potrebno ustrezno sodelovanje vsaj dveh ali pa pogosto tudi več specialno usposobljenih oseb različnih strokovnih profilov.

Glede na to, da so razmere v zvezi z delom lahko zelo različne, so potrebne tudi zelo različne kombinacije specialistov za posamezna področja obravnave in nadzora. Tradicionalno zahtevajo največ pozornosti in obravnave gradbena dejavnost ter mehanske

nevarnosti, kar bo zagotovo ostalo zelo aktualno tudi v prihodnje. Vsekakor npr. zaščita pred nezgodami ni povezana samo s fizikalnimi razmerami (objekti, stroji, naprave, oprema) v delovnem okolju, ampak tudi s človeškim ravnanjem in navadami. Kljub temu, da se pri prebivalcih Evrope kaže podaljševanje pričakovane življenjske dobe, pa se kaže tudi naraščanje prizadetosti ljudi zaradi npr. mentalnih motenj ali mišično-kostnih okvar.

Vprašanje, ki se torej postavlja s tem v zvezi, je, katera kombinacija znanj in usposobljenosti bi bila najprimernejša, da bi se dosegel najprimernejši učinek nadzora nad varnostjo in zdravjem pri delu.

Namen tematskega dneva konference je bil ta, da bi se raziskali mogoči prispevki stroke medicine dela za obvladovanje problematike, ki se v zvezi z varnostjo in zdravjem ugotavlja pri inšpekcijskem nadzoru. Posamezne države članice imajo zelo dobro razvit sektor medicine dela, ki bi bil lahko pomemben partner inšpekcijskim službam. Ena od možnosti je tudi ta, da ima inšpekcijski organ svojega sodelavca oz. sodelavce z medicinsko izobrazbo. To je lahko zdravnik, zdravstveni tehnik ali bolniška sestra. Na tak način bi se lahko mnogo uspešneje izvajala tudi pomembna naloga inšpekcije dela, da mora učinkovito obravnavati tudi poklicne bolezni in jih predvsem zaznati v začetnem stadiju, ko jih je še mogoče obvladati in s tem preprečiti nastajanje delovnih invalidov.

Na konferenci je bila obravnavana tudi nova strategija EU na področju varnosti in zdravja pri delu za obdobje 2007-2012, ki izpostavlja, kako:

- izboljšati razmere na področju varnosti in zdravja pri delu v malih in srednjih podjetjih (SME-s), predvsem v gradbeništvu, kmetijstvu in zdravstvenih servisih,
- vpliv obsežnega pojava legalnih in ilegalnih imigracij, predvsem z vidika nizkega nivoja strokovnega znanja in usposobljenosti, nizke varnostne kulture in osveščenosti ter neusposobljenosti s področje varnosti in zdravja pri delu,
- naraščanje pojavov mišično-kostnih okvar,
- pomanjkanje možnosti za nadzor in spremljanje zdravja delavcev v zvezi z delom.

Predstavniki Inšpektorata RS za delo so člani različnih delovnih skupin SLIC-a, v poročevalskem obdobju pa so se udeležili naslednjih srečanj oziroma delovnih sestankov:

- Delovna skupina SLIC - WG on Construction Campaign NMS 2005 se je sestala 12. 1. 2006 v Luksemburgu. Srečanje je potekalo v smislu poročanja članov delovne skupine iz posameznih držav o izvajanju akcije na tem področju, ločeno o opravljenih inšpekcijskih pregledih in o izvedenih propagandnih aktivnostih. Rezultati akcije kažejo na to, da je najslabše stanje na območju gradbišč, kjer je zaposlenih med 21 in 50 delavcev. Praktično po vseh državah je največji problem v zvezi z varnostjo na gradbiščih slabo zavarovano ali neurejeno delovno mesto na višini. Člani delovne skupine so ocenili, da je bila akcija potrebna in smiselna, skoraj vse države članice jo bodo še ponavljale.

- Delovna skupina SLIC WG Enforcement predstavlja področje, kjer prihaja do izmenjave informacij med delovnimi inšpekcijami držav EU glede problematike pri uveljavljanju zakonodaje EU na področju varnosti in zdravja pri delu. Vanjo so vključeni vsi predstavniki držav članic EU.

Delovna skupina **se je sestala 26. 1. 2006 v Luksemburgu.** Teme srečanja so bile namenjene povzetku mnenja SLIC-a v zvezi s pobudami, danimi s strani delovne skupine, trenutnemu statusu Direktive o storitvah, uveljavitvi zahteve 7. člena okvirne direktive 89/391/EEC v posameznih članicah EU, trenutnemu statusu projekta »Izmenjava spoznanj in izkušenj med posameznimi članicami EU preko CIRCA sistema«, »Posting direktivi – 96/71/EEC«, ATEX direktivi ter REACH direktivi.

SLIC popolnoma podpira delovanje CIRCA informacijskega sistema in podpira aktivnosti v zvezi z ugotavljanjem stanja na področju izvajanja strokovnih nalog varnosti in zdravja pri delu s strani »zunanjih subjektov«.

Udeleženci so se seznanili s stanjem oziroma aktivnostmi na zgoraj navedenih področjih. Vsak član delovne skupine je predstavil situacijo v zvezi z nevarnimi snovmi v svoji

državi ter morebitno problematiko pri implementaciji REACH direktive. Nadalje se je delovna skupina odločila, da se izkušnje v zvezi s ptičjo gripo vnesejo v CIRCA informacijski sistem.

- **27. 9. 2006 je bil v Luksemburgu drugi sestanek te delovne skupine v letu 2006.** Tudi na njem je bila pozornost namenjena projektu »Izmenjava spoznanj in izkušenj med posameznimi članicami EU preko CIRCA sistema«, uveljavitvi zahteve 7. člena okvirne direktive 89/391/EEC v posameznih članicah EU in morebitni problematiki, trenutnemu statusu Direktive o storitvah, problematiki »tujih« delavcev na gradbiščih (nadzor, komunikacija) ter »Posting direktivi – 96/71/EEC«.

Po kratki predstavitvi sistema in projekta je bilo ugotovljeno, da je CIRCA sistem v zvezi z medsebojnim informiranjem in podajanjem mnenj neposredno uporabilo 17 držav EU. Še vedno se kažejo problemi v relativno dolgem odzivnem času samega posredovanja mnenj, kar bi bilo potrebno v prihodnje odpraviti.

V zvezi z Direktivo o storitvah je bilo pojasnjeno, da je v evropskem parlamentu v prvem branju, področje varnosti in zdravja pri delu pa bo iz te direktive izključeno. Problematika v zvezi z napotenimi delavci je bila najobsežnejša in tudi za diskusijo o tem je bilo namenjenega največ časa. Problemi se pojavljajo v vseh državah članicah EU. Izpostavljeni so bile težave glede komuniciranja s tujimi delavci ter v zvezi z dokumentacijo, ki naj bi jo ti delavci imeli s seboj. Obravnavan je bil tudi problem dela oziroma zaposlovanja na črno. Nekatere države za tuje gradbene delavce pripravljajo vloženke s splošnimi navodili za varno delo v več jezikih (albanski, poljski, romunski, bolgarski, litvanski).

- V letu 2006 sta bili dve srečanji **delovne skupine SLIC WG Indicators** – delovna skupina za indikatorje, in sicer **30. 1. 2006 ter 13. in 14. 9. 2006**. Delovna skupina je imela nalogo standardizirati letna poročila držav članic EU v zvezi z delovanjem inšpekcij za delo ter poiskati enostavne in pregledne indikatorje o delovanju inšpekcij za delo v posameznih državah članicah. Delovna skupina je v prvem delu poenostavila izdelavo letnih poročil in izdelala izhodišča za primerjave. V drugem delu pa je sprejela sklep, da preprosti indikatorji o delovanju inšpekcij ne obstajajo, ter v nadaljevanju ocenila, da je mogoče izdelati orodja za primerjavo le s poglobljenim projektnim pristopom in vključitvijo ustreznih znanstvenih institucij.

- **Delovna skupina »ACSH – WG Assessment and Development of User Guides – Asbestos« v Luksemburgu se je sestala 28. 2. 2006.**

Delovna skupina je obravnavala vsebino praktičnih smernic za azbest. Dogovorjeno je bilo, da se pripravijo izvlečki praktičnih smernic za delavce, delodajalce in inšpektorje za delo v okviru **praktičnega priročnika o najboljši praksi za preprečevanje ali zmanjševanje tveganj v zvezi z azbestom pri delu**, ki je povezano (ali je lahko povezano) z azbestom za delodajalce, delavce in inšpektorje za delo. Te praktične smernice pa se v skladu z dogovorom prevedejo v posamezne evropske jezike.

- **8. 6. 2006** smo se s predstavnico Inšpektorata RS za delo udeležili sestanka delovne skupine **SLIC – WG European Asbestos Inspection Campaign 2006**, ki je potekal v Luksemburgu.

Predstavljeno je bilo delo delovne skupine, ki se ukvarja z izdelavo »Praktičnih smernic v zvezi z upravljanjem z azbestom«. Določen je bil terminski plan za prevod praktičnih smernic: v začetku ali sredini julija 2006 so morale biti smernice prevedene v 17 evropskih jezikov, poleg angleščine, nemščine in francoščine. Delovna skupina je obravnavala tudi **Program azbestne inšpekcijske kampanje 2006**.

Dogovorjeno je bilo, da se bodo prevedli zapisniki za akcijo o azbestu ločeno za azbestno cementne produkte, odstranjevanje šibko vezanih azbestnih produktov in ločeno za odpadke. Prav tako je bil dogovorjen prevod obrazložitve pojmov in letaka.

Delovna skupina je določila uradni začetek kampanje, program aktivnosti in spletno stran, ki podpira te aktivnosti. Nadalje so se dogovorili tudi o oceni in poročanju o kampanji. Rok za dostavo poročila je 15. 1. 2007.

- **21. 9. 2006** smo se udeležili konference **Building in Safety – 2 Years After**, ki je potekala v Bruslju, in se je udeležilo 76 udeležencev iz 16 držav članic EU.

Podpisniki »Bilbao Declaration« - Evropska zveza gradbene industrije (FIEC), Evropska zveza delavcev gradbene in lesne dejavnosti (EFBWW), Evropska zveza gradbenikov (EBC), Evropska zveza združenj za svetovalni inženiring (EFCA), Svet arhitektov Evrope (ACE) in Evropski svet gradbenih inženirjev (ECCE) so v deklaraciji določili 5 ključnih ukrepov za izboljšanje stanja varnosti na gradbiščih. Že ob podpisu deklaracije 22. 11. 2004 so se zavezali, da bodo v letu 2006 na posebni konferenci v organizaciji agencije iz Bilbao opravili revizijo stanja in pregledali izvedene aktivnosti. Tako je bil pripravljen pregled stanja o sprejetih aktivnostih posameznih zvez in svetov, o katerih so poročali posamezni predstavniki.

- **Od 16. do 17. 11. 2006** so nas v okviru študijskega obiska in v organizaciji TAIEX-a (Technical Assistance Information Exchange Instrument, DG Enlargement, European Commission) ter v sodelovanju z Ministrstvom za delo, družino in socialne zadeve obiskali predstavniki Inšpekcije za delo Republike Makedonije.

Predstavnike so zanimali predvsem:

- slovenska zakonodaja o izvajanju inšpekcijskega nadzora,
- evropski pristop k zagotavljanju varnosti in zdravja pri delu ter pripadajoče evropske direktive,
- Zakon o varnosti in zdravju pri delu ter izvajanja inšpekcijskega nadzora na tem področju v RS,
- politika in izvajanje inšpekcijskega nadzora v RS,
- strokovne podlage za izvajanje inšpekcijskega nadzora s področja varnosti in zdravja pri delu v RS,
- prost pretok blaga na skupnem evropskem trgu, pripadajoča evropska direktiva in slovenska zakonodaja,
- kemijska varnost in vloga inšpekcije za delo v zvezi s tem,
- varnost in zdravje pri delu z azbestom ter skupna evropska kampanja na tem področju.

- V dneh **od 13. do 15. 12. 2006** smo se na povabilo organizatorja z dvema predstavnikoma udeležili konference **Preprečevanje in sankcioniranje »neprijavljene« dela v gradbeništvu v Helsinkih**. Organizator srečanja je bilo evropsko združenje delavcev gradbeništvu in lesarstva (EFBWW) ter evropsko združenje gradbenih podjetij - delodajalci (FIEC).

Številna predavanja na konferenci niso dala enotne skupne definicije za neprijavljeno delo. Takšno delo je namreč lahko: delo osebe (pravne ali fizične), ki ne izpolnjuje pogojev za opravljanje dejavnosti; delo delodajalca, ki ne plačuje davkov (brez računa); delo delodajalca, ki nelegalno zaposluje (neprijavljen, brez dovoljenja za delo, nezavarovan) itd. Države članice EU nimajo točnih podatkov o neprijavljenem delu, obstajajo sicer različne ocene, neprijavljeno dela pa predstavlja resen problem tako za delodajalce (nelojalna konkurenca), kot tudi za delavce (negotovost, ni osnovnih pravic s področja sociale in varnosti in zdravja pri delu) in celotno družbo (manjši prispevki v državno blagajno, niža se raven socialnih pravic).

Ugotovljeno je bilo, da je zaradi sprostitev skupnega trga (direktiva o napotitvi delavcev, direktiva o storitvah) potrebno **zakonodajo EU poenotiti in dopolniti tako, da bo možen tudi učinkovit nadzor**.

Veliko je bilo govora o dobri praksi na tem področju, tako v smislu preventivnih kot tudi represivnih ukrepov. Preventivni ukrepi se nanašajo na poenostavitev formalnih zahtev za prijavljanje dela in delavcev, na uvedbo dokumenta, ki bi dokazoval, da družba deluje po predpisih (zaposluje, plačuje prispevke in davke), družbe bi ga morale predložiti investitorju pred sklenitvijo posla. Predlaga se poenostavitev postopkov za zaposlitev delavcev, opozorilne kampanje (osveščanje/oglaševanje, informiranje delavcev

in delodajalcev o posledicah takšnega zaposlovanja), finančna podpora (enaka - **nižja davčna stopnja** za vzdrževalna dela in obnove znotraj celotne EU - direktiva 18/2006 to prelaga šele na 31. 12. 2010). Evropsko združenje gradbenih podjetij predlaga **znižano stopnjo tudi za novogradnje**.

Represivni ukrepi se nanašajo na izboljšanje zakonodaje po državah, izboljšanje sodelovanja med organi, ki opravljajo nadzor na tem področju, **sprejem ustrezne politike permanentnega boja proti neprijavljenemu delu** in s tem na koordinacijo med organi nadzora, povečan obseg nadzora in poostreno ukrepanje ne glede na izvor družbe, ki opravlja takšno delo. **Poostreni kontrolni ukrepi** naj se izvajajo tudi izven običajnega delovnega časa, med prazniki in vikendi. Smiselna je uvedba novih metod nadzora (po ključnih pokazateljih na osnovi baz podatkov – npr. prijave gradbišč, transakcije denarja, plačila prispevkov in davkov). Potrebno je povečati moč za ukrepanje inšpekcije dela in število oseb, ki opravljajo inšpekcijski nadzor. Možni so tudi drugi ukrepi, npr. ustanovitev posebnih ekip delavcev za boj zoper neprijavljeno delo, naložitev obveznosti naročnikom, podpis dogovora med socialnimi partnerji, odprtje posebnih telefonskih števil, kjer se lahko prijavi takšno delo, itd. Kot zgled dobre prakse so bili predstavljeni primeri reševanja problematike v Belgiji, Nemčiji in na Finskem.

Med predlogi za zmanjšanje obsega neprijavljenega dela je tudi uvedba posebne kartice, s katero se lahko preverja, če je delavec prijavljen v zavarovanje (legalno zaposlen) in delodajalec dejansko plačuje prispevke zanj – v nekaterih državah starih članicah EU so že uvedene.

2. INŠPEKTORAT RS ZA DELO KOT PREKRŠKOVNI ORGAN

Zakon o prekrških, ki se je pričel uporabljati s 1. 1. 2005, je bil od svoje uveljavitve dalje deležen številnih sprememb. V poročevalskem obdobju sta bili sprejeti kar dve spremembi tega zakona, ki obenem predstavljata že tretjo (Zakon o spremembah in dopolnitvah zakona o prekrških - ZP-1C) in četrto (Zakon o spremembah in dopolnitvah zakona o prekrških – ZP-1D) spremembo tega zakona. Glede na to, da so sprejete novosti precej obsežne, v tem poglavju na kratko obravnavamo le nekatere od njih, ki so pomembne z vidika delovanja prekrškovnih organov. V nadaljevanju pa predstavljamo tudi ugotovitve Inšpektorata RS za delo v letu 2006 na področju prekrškov.

2.1. POSTOPEK O PREKRŠKU

Zakon o prekrških določa, da o prekrških odločajo sodišča in prekrškovni organi.

Prekrškovni organi so v skladu z Zakonom o prekrških upravni in drugi državni organi in nosilci javnih pooblastil, ki izvajajo nadzorstvo nad izvrševanjem zakonov in uredb, s katerimi so določeni prekrški, in organi samoupravnih lokalnih skupnosti, ki so s posebnimi predpisi pooblašeni za odločanje o prekrških. Postopek pred prekrškovnim organom vodi in v njem odloča z zakonom ali podzakonskim aktom pooblašena uradna oseba tega organa, torej tudi inšpektor.

Inšpektorat RS za delo v skladu z navedenim, poleg svoje temeljne naloge, to je izvajanje inšpekcijskega nadzora na svojem delovnem področju, opravlja tudi vlogo prekrškovnega organa, kar pomeni, da inšpektorji prekrške ne samo odkrivajo, temveč o njih tudi odločajo.

V času svoje relativno kratke veljavnosti je bil Zakon o prekrških, ki se je pričel uporabljati s 1. 1. 2005, deležen precejšnjih sprememb. V poročevalskem obdobju sta bili sprejeti kar dve spremembi tega zakona, ki obenem predstavljata že tretjo (Zakon o spremembah in dopolnitvah zakona o prekrških - ZP-1C) in četrto (Zakon o spremembah in dopolnitvah zakona o prekrških – ZP-1D) spremembo tega zakona. Obe omenjeni spremembi pa sta pomembni tudi z vidika obravnavanja prekrškov s strani prekrškovnih organov.

Glede na to, da so bile z Zakonom o spremembah in dopolnitvah zakona o prekrških (ZP-1C), objavljenem v Uradnem listu RS, št. 40/2006, sprejete precej obsežne spremembe, v nadaljevanju navajamo le nekatere od njih, ki so povezane pretežno z ravnanjem prekrškovnih organov, in se nanašajo na:

- izrek stranske sankcije - stransko sankcijo je sedaj mogoče izreči tudi poleg opomina,
- odgovornost kršiteljev - za prekršek odgovarja tudi posameznik, ki samostojno opravlja dejavnost,
- obročno odplačilo globe - obročno odplačilo globe, ki je mogoče le pod pogojem, da izrečena globa ne presega trikratnega zneska najnižje globe, je mogoče zahtevati do poteka roka za plačilo globe,
- uklonilni zapor - s spremembo so jasneje določena procesna pravila,
- mednarodno sodelovanje - glede mednarodnega sodelovanja se uporabljajo določbe Zakona o kazenskem postopku,

- pristojnost za odločanje v hitrem postopku - sprememba se nanaša na razmejitev pristojnosti med prekrškovnimi organi in sodiščem,
- izrekanje opozorila - opozorilo je sedaj mogoče izreči tudi v pisni obliki,
- plačilni nalog - spremembe se nanašajo na polovično plačilo globe in na zavarovanje njegove izvršitve,
- zahtevo za sodno varstvo - spremembe se nanašajo na suspenzivni učinek, spremenjena je pristojnost sodišč za odločanje o zahtevi itd.

Med omenjenimi novostmi je potrebno izpostaviti spremembo v zvezi s polovičnim plačilom globe, izrečene s plačilnim nalogom. To pravico ima le tisti kršitelj, ki se odpove pravici do pravnega sredstva in ne vloži zahteve za sodno varstvo. Tako ima kršitelj pravico v osmih dneh po pravnomočnosti plačilnega naloga plačati le polovico izrečene globe. Če kršitelj plača polovico globe v osmih dneh od prejema plačilnega naloga in v tem roku še vloži zahtevo za sodno varstvo, izgubi pravico do polovičnega plačila. Če v sodnem postopku ne bo uspel, bo moral plačati globo v celotnem znesku in stroške postopka. Po prejšnji ureditvi pa je kršitelj v takem primeru plačal le stroške postopka.

Omeniti velja tudi spremembo pristojnosti sodišč za odločanje o zahtevi za sodno varstvo. Po dotedanji ureditvi je bilo krajevno pristojno sodišče prve stopnje, na območju katerega ima sedež prekrškovni organ, ki je izdal odločbo o prekršku. Taka ureditev je povzročila neenakomerno obremenitev sodišč, predvsem tistih v večjih krajih. Sedaj je za odločanje o zahtevi za sodno varstvo krajevno pristojno sodišče prve stopnje, ki je pristojno za odločanje o prekršku po določbah rednega sodnega postopka.

Zakon o spremembah in dopolnitvah zakona o prekrških (ZP-1D), ki je bil objavljen v Uradnem listu RS, št. 115/2006, pa uvaja nekatere spremembe, ki se nanašajo na opredelitev prekrška neznatnega pomena, polovično plačilo izrečene globe, posebne primere plačilnega naloga itd. V zvezi z omenjenimi spremembami velja še posebej omeniti novost glede polovičnega plačila globe. Zakon o spremembah in dopolnitvah zakona o prekrških (ZP-1D) uvaja možnost polovičnega plačila globe, ki je izrečena z odločbo. V zvezi s tem med drugim določa, da kršitelj, ki ne vloži zahteve za sodno varstvo zoper odločbo o prekršku v roku iz 60. člena, plača samo polovico izrečene globe, če jo plača v osmih dneh po pravnomočnosti odločbe. Pred omenjeno spremembo je zakon omogočal le polovično plačilo tiste globe, ki je bila izrečena s plačilnim nalogom.

2.2. STATISTIČNI PODATKI O OPRAVLJENEM DELU

V nadaljevanju navajamo še nekaj statističnih podatkov o ukrepanju inšpektorjev oz. pooblaščenih uradnih oseb Inšpektorata RS za delo na področju prekrškov.

V letu 2006 je Inšpektorat RS za delo v hitrem prekrškovnem postopku izdal **1.013 odločb o prekršku** in **2.732 plačilnih nalogov**.

Na izdane odločbe o prekršku in plačilne naloge je bilo vloženih **skupno 374 zahtev** za sodno varstvo, od tega:

- **220** zoper *izdane plačilne naloge*,
- **154** zoper *izdane odločbe o prekršku*.

S strani Inšpektorata RS za delo je bilo na sodišče odstopljenih skupno **271 zahtev za sodno varstvo**, od tega **119 zahtev za sodno varstvo zoper odločbo** ter **152 zahtev za sodno varstvo zoper plačilni nalog**.

Na podlagi **271 odstopljenih zahtev** za sodno varstvo smo od sodišča prejeli sodbe le v skupno **48 primerih**, pri čemer se jih je **23** nanašalo na odločanje o vloženih zahtevah za sodno varstvo zoper plačilni nalog. V **25 sodbah** pa je bilo odločeno o vloženih zahtevi za sodno varstvo zoper odločbo o prekršku. Manjše število sodb posledično pomeni tudi

nižji skupni znesek vseh plačanih terjatev iz naslova prekrškov (ki je naveden v nadaljevanju), saj začne teči rok za plačilo globe, izrečene z odločbo o prekršku, šele od pravnomočnosti odločbe dalje.

Na podlagi podatkov Uprave Republike Slovenije za javne prihodke (Potrdilo UJP, št. 4057-6/2007, z dne 23. 1. 2007) je bilo v obdobju od 1. 1. 2006 do 31. 12. 2006 vseh plačanih terjatev za **189.152.260,66** tolarjev (789.318,40 eurov) - dejansko pobranih sredstev iz naslova prekrškov (od tega 167.888.076,94 tolarjev (700.584,50 eurov) iz naslova izrečenih glob in 21.264.183,72 tolarjev (88.733,90 eurov) iz naslova stroškov postopka).

V letu 2006 smo pristojnemu **davčnemu organu odstopili v izterjavo skupno 746 zadev** (od tega 498 iz naslova izdanih plačilnih nalogov ter 248 iz naslova odločb o prekršku). Seznanjeni smo, da je bila **izvršitev** izdanih ukrepov v hitrem postopku o prekršku **po pristojnem davčnem organu dosežena** le v skupno **48 primerih** (od tega izvršitev **19 odločb** in **24 plačilnih nalogov**).

3. INŠPEKCIJSKI NADZOR NA PODROČJU VARNOSTI IN ZDRAVJA PRI DELU

3.1. UVOD

Na področju varnosti in zdravja pri delu smo tudi v letu 2006 po določenih kriterijih izvajali poostren inšpekcijski nadzor med delodajalci na območju Republike Slovenije. Ti kriteriji so se nanašali na določene kategorije delodajalcev, na določene nevarnosti in škodljivosti, na določene negativne kazalnike (npr. glede nezgod pri delu) in na naključni izbor. V ta namen smo si tudi prizadevali izboljšati postopke za pridobivanje informacij o nezgodah pri delu (to je predvsem prijavljanje nezgod s strani delodajalcev) ter nadaljevali z razvijanjem postopkov za njihovo obravnavo.

Tudi varnost in zdravje pri delu je področje, na katerem je potrebno spremljati razmere in skladno s tem usmerjati in načrtovati aktivnosti inšpektorata. Vsekakor je pokazatelj stanja na omenjenem področju število nezgod, ki se zgodijo v zvezi z delom, pri delodajalcih in so v večini primerov odraz varnostnih razmer pri njih. Dejansko so poleg zaznavanja problematike na posameznih področjih nezgode pri delu tiste, ki najbolj vplivajo na usmerjene aktivnosti inšpektorata. V ta namen zelo pozorno in načrtno spremljamo število delovnih nezgod in v zvezi s tem tudi izpolnjevanje določil zakonodaje glede prijavljanja nezgod pri delu s strani delodajalcev inšpekciji za delo. V primeru (ne)prijavljane nezgod se pri konkretnih delodajalcih opravi inšpekcijski nadzor in ukrepa skladno z zakonodajo.

Inšpektorat v zadnjih letih izvaja nadzor in spremlja stanje na področju varnosti in zdravja pri delu tudi na osnovi reprezentativnega vzorca vseh pravnih subjektov v RS. Ocenjujejo se določeni parametri, kot so vodenje evidenc, osebna varovalna oprema, usposabljanje delavcev, preventivni zdravstveni pregledi, izjava o varnosti z oceno tveganj, obveščanje inšpekcije, preiskava delovnega okolja, obveščanje delavcev, pregledi in preizkusi delovne opreme ter soodločanje delavcev pri urejanju zadev s področja varnosti in zdravja pri delu. Rezultati predstavljajo enega od pomembnejših pokazateljev stanja na področju zagotavljanja varnosti in zdravja pri delu, iz katerega je razvidno, v kolikšni meri in kako kvalitetno delodajalci izpolnjujejo predpisane zahteve in ukrepe s tega področja na daljši rok.

Kot je bilo že omenjeno, se vsako leto pojavlja določena problematika po posameznih dejavnostih, kjer delodajalci izvajajo svoj delovni proces. V ta namen se ravno tako izvaja poostren nadzor v teh dejavnostih, z namenom izboljšanja razmer in pogojev dela. Kljub uveljavitvi evropske direktive 92/57EEC v letu 2003 se v Sloveniji še vedno zgodi največ težkih nezgod pri delu na gradbiščih. Inšpektorji za delo tako opravijo na gradbiščih približno tretjino vseh raziskav nezgod s hudimi poškodbami delavcev, ki imajo pogosto za posledico invalidnost delavcev. Na gradbiščih se zgodi pri nas tudi polovica vseh smrtnih nezgod pri delu. V letu 2006 je tako umrlo na gradbiščih 13 delavcev. Zato inšpekcija vsako leto povečuje število nadzorov na gradbiščih. To načrtujemo tudi v prihodnjem letu, glede na nesprijemljivo slabo stanje pa stopnjujemo tudi sankcioniranje. Vse več nadzorov se opravi v okviru usmerjenih akcij, v okviru katerih namenjamo posebno pozornost nadzoru izvajanja predpisov pri najbolj nevarnih delih.

V letošnjem letu smo večjo pozornost posvetili tudi nadzoru nad izvajanjem dela z materiali, ki vsebujejo azbest, predvsem glede odstranjevanja teh materialov. Nadzor v zvezi s tem je potekal v sklopu evropske akcije odstranjevanja azbesta. Namen nadzora je

bil med drugim tudi ta, da se delodajalce in delavce seznani s praktičnimi smernicami o varovanju delavcev pred tveganji zaradi izpostavljenosti azbestu pri delu, ki se pripravljajo v sklopu delovne skupine SLIC-a v Luksemburgu. Ocenjujemo, da je potrebno s tovrstnim nadzorom nadaljevati tudi v letu 2007, in sicer skozi celo leto, saj menimo, da morajo biti ustrezno nadzorovani in ustrezno obveščeni o nevarnostih vsi delodajalci, ki izvajajo odstranjevanje azbesta, in delavci, ki pri svojem delu lahko prihajajo v stik z azbestom.

Tudi panogi kmetijstva in gozdarstva ostajata s stališča varnosti in zdravja pri delu v središču pozornosti. Vsako leto pride v teh dejavnostih do večjega števila težkih nezgod pri delu, tudi takih z najhujšimi posledicami, v katere so žal vključeni tudi otroci. Zato bo tudi v letu 2007 v teh panogah izveden poostren nadzor, pri čemer bo poseben poudarek, poleg drugih varnostnih zahtev, na varni uporabi traktorjev, traktorskih priključkov in drugih strojev ter na delu mladih delavcev.

Na inšpektoratu nadalje ugotavljamo, da se v določenih delovnih procesih pojavljajo nevarnosti, ki trenutno niso posebej izstopajoče kot ugotovljene nepravilnosti, so pa takšne narave, da vendarle zahtevajo posebno pozornost. Zato smo se odločili, da bomo v prihajajočem letu 2007 podrobneje nadzorovali spoštovanje zahtev glede preprečitve nevarnosti, ki jo predstavlja električni tok pri delu, ter glede preprečevanja eksplozij, zlasti tistih, ki se lahko pojavljajo v zvezi s prahom. Poudarek bo zlasti na organizacijskih ukrepih v zvezi s protiekspluzijsko dejavnostjo, na namenskem obratovanju posameznih obratov – naprav, na vzdrževanju naprav oziroma objektov, na ustreznem servisiranju, popravilu posameznih sklopov teh naprav, ter končno tudi na usklajenosti dokumentacije pri delodajalcu z dejanskim stanjem v času inšpekcijskega pregleda.

Tudi za nevarnosti, ki se pojavljajo v zvezi z električnim tokom, je zelo pomembno, da so ustrezno obravnavane, še posebno s stališča preventive, kar pomeni, da morajo delodajalci v ta namen izvajati primerne organizacijske ukrepe ter stalno pripravljati in izdajati z zakonom določeno dokumentacijo. Dosledno spoštovanje zakonskih zahtev v zvezi s tem, tako s strani delodajalcev kot s strani delavcev, je vsekakor pogoj, ki zmanjšuje nevarnosti glede električnega toka na najmanjšo možno raven. Posamezne raziskane delovne nezgode v zvezi z delovanjem električnega toka v letu 2006 dokazujejo, da se omenjeni preventivni varnostni ukrepi dejansko ne izvajajo dosledno ali pa se izvajajo pomanjkljivo. Zato je ta ugotovitev vsekakor zadosten razlog, da temu področju v naslednjem letu namenimo večjo pozornost.

Inšpektorji s področja nadzora varnosti in zdravja pri delu se nadalje tudi aktivno vključujejo v evropski projekt ugotavljanja problematike ročnega premeščanja bremen. Zaradi razsežnosti problema ročnega premeščanja bremen oz. zaradi zdravstvenih posledic neustreznega ročnega premeščanja bremen se je SLIC odločil za evropski projekt »Manual Handling of Load in Europe 2007«. Del projekta, ki se nanaša na definiranje enotnih kriterijev nadzora na področju transporta in zdravstva, vodi Inšpektorat Republike Slovenije za delo. Cilj projekta je priprava priročnika z navodili za varno in zdravo premeščanje bremen, opredelitev delovne populacije, ki je še posebej obremenjena, in izdelava enotnih kriterijev inšpekcijskega nadzora na tem področju. Projekt bo zaključen v letu 2007. S tem v zvezi bo inšpektorat za delo v letu 2007 izvajal nadzor tudi nad problematiko ročnega premeščanja bremen in nadzor na področju ergonomije. Pričakujemo, da bomo na ta način dobili dodatne informacije o razsežnosti problematike ročnega premeščanja bremen in informacije o stanju na področju ergonomske ureditve delovnega mesta.

Dodatni nadzor nad ročnim premeščanjem bremen bo usmerjen predvsem v dejavnost zdravstva. S tem v zvezi je že v letu 2006 inšpektorat končal »kampanjo«, katere namen je bil, da večina zdravstvenih zavodov zagotovi ustrezno tehnično opremo, s katero se lahko nadomesti ročno premeščanje bremen. SLIC je opredelil ročno premeščanje bremen v dejavnosti zdravstva tudi kot enega od vodilnih problemov na področju varnosti in zdravja pri delu.

V letu 2006 so inšpektorji inšpektorata začeli izvajati poostren nadzor tudi nad tem, na kakšen način zdravstveni zavodi izvajajo ukrepe na področju bioloških dejavnikov

tveganja. Rezultat nadzora je tudi ta, da ima danes večina zdravstvenih ustanov v Sloveniji izdelane algoritme postopkov ob različnih incidentih (vbodi, vrezi med posegi, brizg citostatičnih sredstev itd.), v katerih so prisotni biološki dejavniki tveganja.

V področje, ki ga nadziramo, se v vedno večjem obsegu vključujejo tudi pravni subjekti, ki delodajalcem ponujajo posamezne storitve v zvezi z varnostjo in zdravjem pri delu ter za njih izvajajo naloge, ki jih zahteva veljavna zakonodaja. V ta namen morajo ti subjekti pridobiti ustrezno dovoljenje Ministrstva za delo, družino in socialne zadeve. V letu 2006 so se izvajale aktivnosti v zvezi z ugotavljanjem izpolnjevanja pogojev za pridobitev teh dovoljenj po spremenjenih pogojih, v katerih so sodelovali tudi predstavniki Inšpektorata RS za delo. Določeno število dovoljenj je bilo že podeljenih, kar velja zlasti za obdobje ob koncu leta, večje število pa naj bi jih bilo podeljenih v prvi polovici leta 2007. Ker inšpektorji ugotavljajo, da subjekti s pridobljenim dovoljenjem za delodajalca ne opravljajo nalog v vseh primerih na način in skladno s pogoji, pod katerimi so dovoljenje za delo dejansko pridobili, v nekaterih primerih pa delo opravljajo nestrokovno, bo tudi v letu 2007 izveden nad temi subjekti poostren inšpekcijski nadzor. Posebno pozornost bomo namenili zlasti tistim subjektom, za katere bo pri delodajalcih ugotovljeno, da se v zvezi z njihovim delom pojavljajo pomanjkljivosti in nepravilnosti oz. da naloge izvajajo nestrokovno.

Z namenom, da bi v čim večji meri prispevali k doslednemu uresničevanju in zagotavljanju spoštovanja standardov v zvezi z varnostjo in zdravjem pri delu, opredeljenih v predpisih, bomo v letu 2007 poleg rednih nalog inšpekcijskega nadzora v nekaterih izbranih dejavnostih opravili tudi poostrene nadzore. Te dejavnosti bodo npr. gradbeništvo, trgovina, farmacevtska dejavnost, veterinarska dejavnost, kmetijstvo, gozdarstvo itd.

Na področju obdelave podatkov o nezgodah pri delu je inšpektorat nadaljeval z aktivnostmi pri modernizaciji te podatkovne zbirke oz. pri zagotavljanju pogojev za enostavno in za delodajalce prijazno prijavljanje nezgod pri delu. Da bi olajšal izvajanje poročevalske discipline delodajalcev, ki morajo na osnovi Zakona o varnosti in zdravju pri delu prijavljati na inšpektorat vse smrtno in težje nezgode pri delu ter vse nezgode, zaradi katerih je delavec odsoten z dela več kot tri koledarske dni, je inšpektorat pripravil obrazec, ki je dostopen na spletni strani inšpektorata. V bližnji prihodnosti bo Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve omogočilo elektronsko prijavljanje nezgod pri delu. Na ta način bomo ena od redkih držav članic EU, ki bo delodajalcem omogočila tako enostaven in prijazen način prijavljanja nezgod pri delu.

Inšpektorat za delo že vrsto let organizira strokovne konference, ki so namenjene predstavnikom strokovne javnosti, strokovnjakom za področje varnosti in zdravja pri delu in delovnega prava, inšpektorjem, predstavnikom stroke medicine dela, predstavnikom univerz, ki izobražujejo na tem področju, predstavnikom zaposlenih in delodajalcev, skratka vsem tistim, ki s svojim delom prispevajo k večji varnosti in zdravju pri delu. Te so vedno namenjene aktualni tematiki, kar dokazuje tudi podatek, da si je prispevke, predstavljene na konferenci in nato na spletni strani inšpektorata, v letošnjem letu ogledalo več kot devet tisoč obiskovalcev.

V letu 2006 je tako Inšpektorat RS za delo organiziral IV. konferenco, ki je bila posvečena problematiki alkohola in drugih drog na delovnem mestu. Svoje izkušnje na tem področju je na konferenci predstavilo več priznanih slovenskih strokovnjakov in predstavnik državne zavarovalnice iz Nemčije. Celotno gradivo IV. konference je dostopno na spletni strani inšpektorata: http://www.id.gov.si/si/javne_objave/konference_irsdl/.

Tudi v letu 2007 bomo na Inšpektoratu RS za delo organizirali konferenco (peto - jubilejno) na kateri bo obravnavano zanimivo in aktualno področje - staranje delovne sile. Prepričani smo, da bo konferenca ponudila možnosti ustvarjalnega druženja ter izmenjavo mnenj in izkušenj z obravnavanega področja.

Uslužbenci Inšpektorata RS za delo sami vzdržujejo spletno stran inšpektorata (<http://www.id.gov.si/>) in skrbijo zanjo. Podatek, da je spletno stran v tem letu obiskalo več kot 250.000 obiskovalcev, govori o aktualnosti in strokovnosti

predstavljenih tem. Prijazne in koristne vsebine prinaša rubrika »pogosto zastavljena vprašanja in odgovori«, v katerih zainteresirani dobijo mnenja in informacije o nejasnostih na področju varnosti in zdravja pri delu in delovnega prava.

3.2. INŠPEKCIJSKI NADZOR

V letu 2006 so inšpektorji na področju varnosti in zdravja pri delu opravili 8.533 inšpekcijskih pregledov, kar je nekoliko manj kot v letu 2005, ko jih je bilo opravljenih 8.679. Število izdanih ureditvenih odločb zaradi ugotovljenih nepravilnosti je bilo 3.517, kar je nekoliko več kot v predhodnem letu, ko je bilo izdanih 3.341 takšnih odločb. Izdanih je bilo tudi 739 plačilnih nalogov, kar pa je znatno več kot v predhodnem letu, ko jih je bilo izdanih 505. Poleg plačilnih nalogov so inšpektorji izdali tudi 194 odločb o prekršku, 33 obdolžilnih predlogov in 40 ovadb. Poleg tega so inšpektorji za varnost in zdravje pri delu tudi kar 73 krat sodelovali pri delu komisij za podeljevanje dovoljenj za opravljanje strokovnih nalog s področja varnosti in zdravja pri delu.

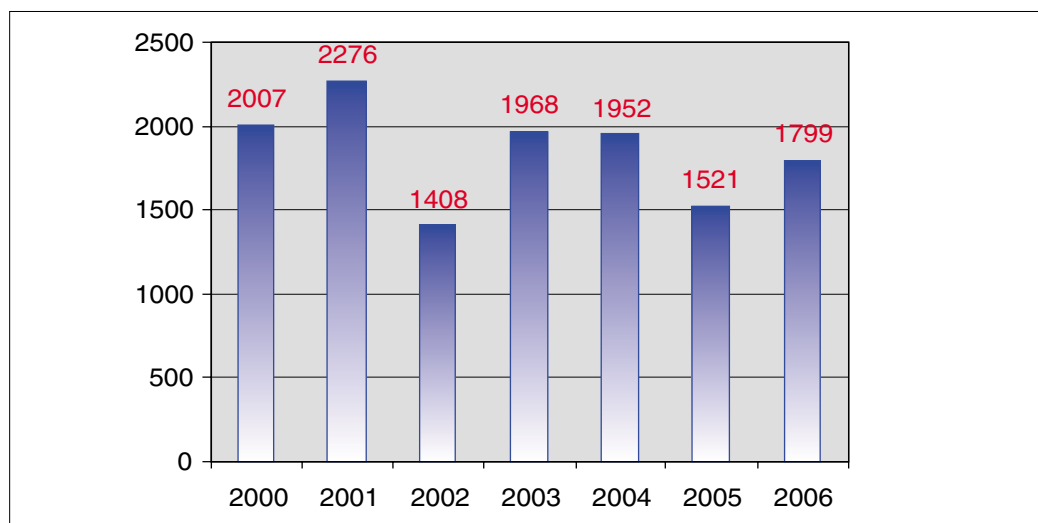
3.2.1. Redni, izredni in kontrolni pregledi ter izrečeni ukrepi

V letu 2006 so inšpektorji na področju varnosti in zdravja pri delu opravili 1.799 rednih pregledov ali 18 odstotkov več kot v predhodnem letu. Zaradi večjega števila rednih pregledov, ki praviloma zahtevajo več časa kot druge vrste pregledov, se je znižalo število opravljenih izrednih pregledov za 623, kar predstavlja zmanjšanje za 11 odstotkov. Za 208 pregledov se je povečalo število kontrolnih pregledov, kar predstavlja povečanje za 15 odstotkov glede na predhodno leto. Skupno število vseh opravljenih pregledov se je zmanjšalo za 146 ali za dva odstotka glede na leto 2005.

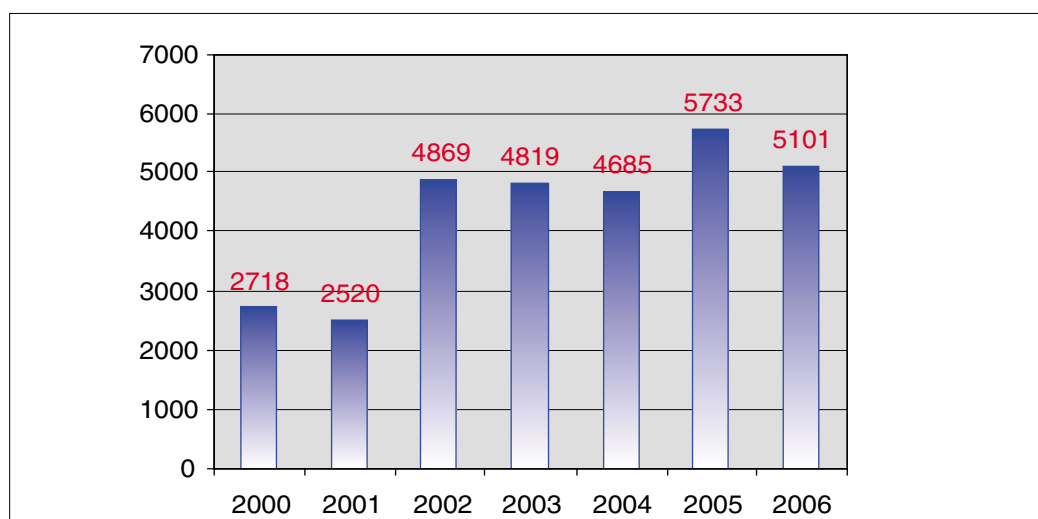
Tabela 1: Število inšpekcijskih pregledov: redni, izredni, kontrolni in skupno število pregledov, Slovenija, 2000-2006.

Leto	Redni	Izredni	Kontrolni	Skupaj
2000	2007	2718	648	6373
2001	2276	2520	651	6447
2002	1408	4869	1593	7870
2003	1968	4819	1373	8160
2004	1952	4685	1525	8162
2005	1521	5733	1425	8679
2006	1799	5101	1633	8533

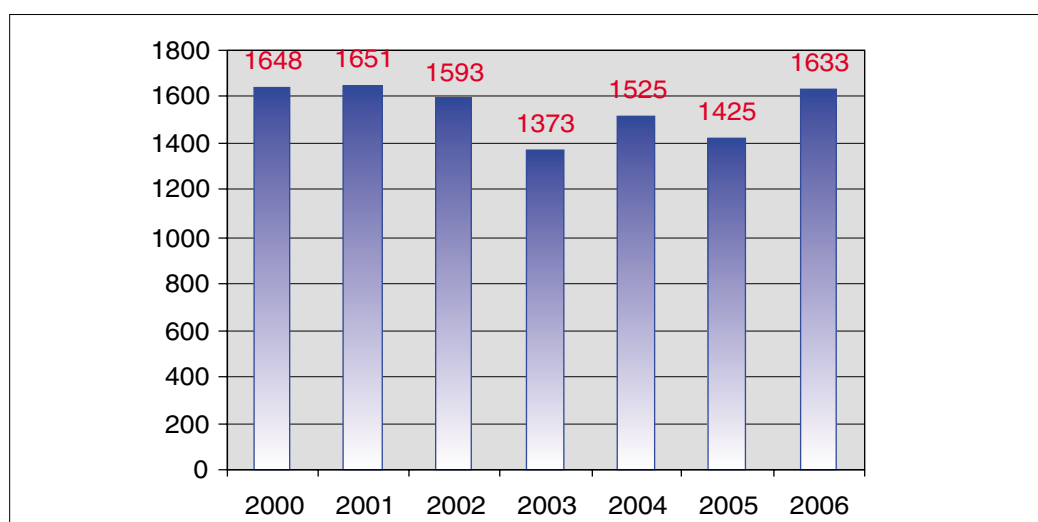
Slika 6: Število rednih inšpekcijskih pregledov na področju varnosti in zdravja pri delu, Slovenija, 2000-2006

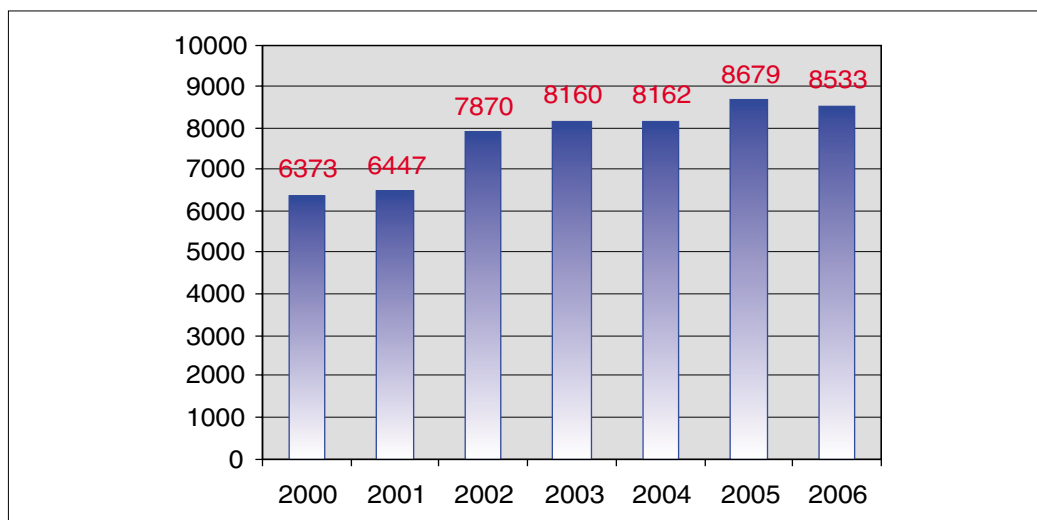
Slika 7: Število izrednih inšpekcijskih pregledov na področju varnosti in zdravja pri delu, Slovenija, 2000-2006

Slika 8: Število kontrolnih inšpekcijskih pregledov na področju varnosti in zdravja pri delu, Slovenija, 2000-2006

Slika 9: Število vseh inšpekcijskih pregledov na področju varnosti in zdravja pri delu, Slovenija, 2000-2006

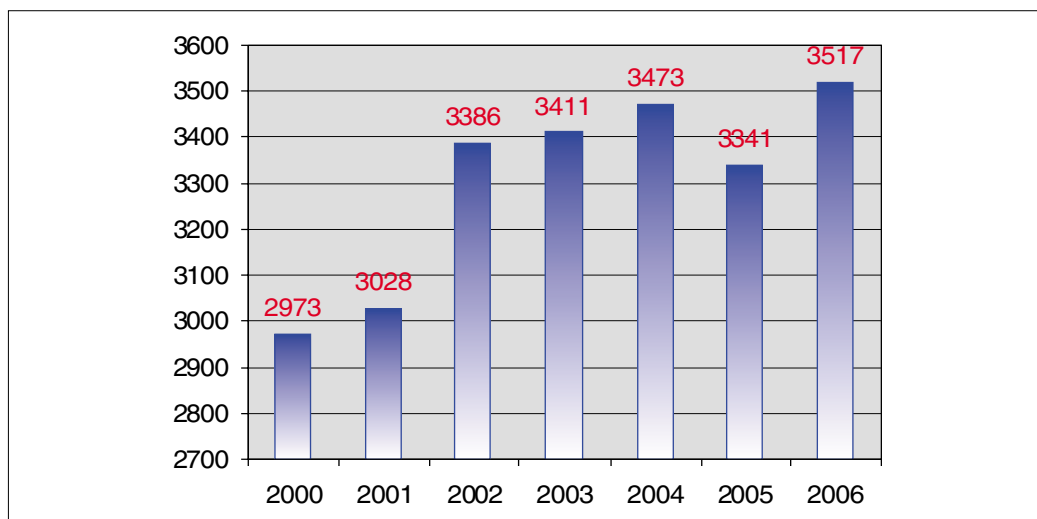

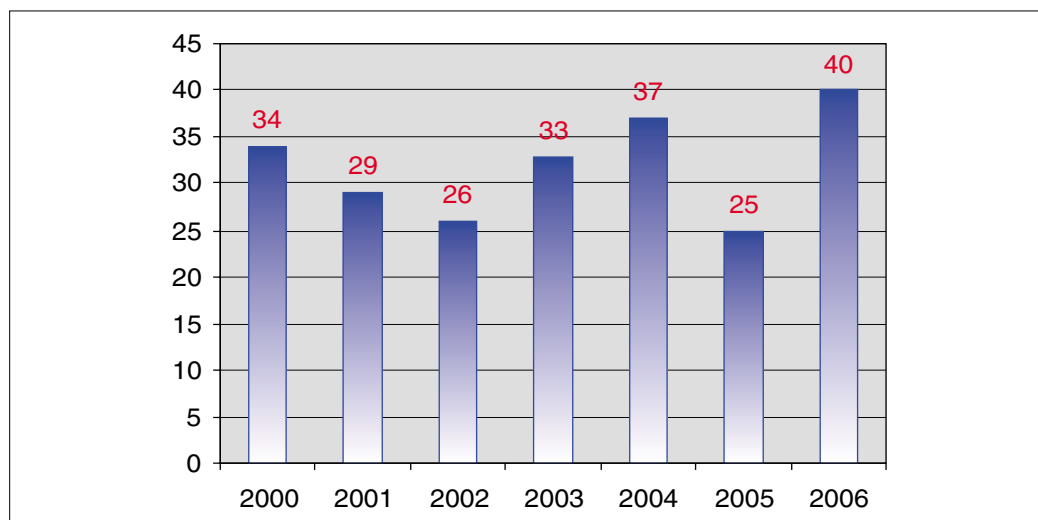
Opazna je rast števila opravljenih rednih pregledov, ki obsegajo celovit pregled izvajanja zakonskih in podzakonskih določil na področju varnosti in zdravja pri delu. Na drugi strani pa se je nekoliko zmanjšalo število izrednih inšpekcijskih pregledov in pregledov v sklopu različnih akcij. Ob tem se je število kontrolnih pregledov zopet povzpelo na vrednosti, ki so bile običajne pred leti, z izjemo zadnjih treh let, ko je bilo število kontrolnih pregledov nekoliko nižje.

Kljub nekoliko manjšemu številu opravljenih inšpekcijskih pregledov je bilo izdanih nekoliko več ureditvenih odločb, s katerimi inšpektor po uradni dolžnosti naloži delodajalcu, da mora urediti določene ugotovljene pomanjkljivosti in nepravilnosti ter tako zagotoviti ustrezno izvajanje določil Zakona o varnosti in zdravju pri delu ter drugih zakonov in podzakonskih aktov. V letu 2006 je bilo izdanih 3.517 tovrstnih odločb, kar je 176 več kot v letu 2005. Iz tega lahko sklepamo, da se razmere glede izvajanja predpisov s področja varnosti in zdravja pri delu v letu 2006 v primerjavi z letom prej niso bistveno spremenile.

Opazen porast ugotavljamo tudi na področju izdanih ukrepov na podlagi Zakona o prekrških, ki so ga inšpektorji v letu 2006 izvajali drugo leto. Število izdanih plačilnih nalogov se je povečalo kar za 46 odstotkov, to je na 739. Podobno rast je bilo opaziti tudi pri izdaji odločb o prekršku, ki jih je bilo izdanih 194.

Slika 10: Število izdanih odločb na področju varnosti in zdravja pri delu, Slovenija, 2000-2006

Slika 11: Število podanih kazenskih ovadb na področju varnosti in zdravja pri delu, Slovenija, 2000-2006**Tabela 2: Število in vrsta ukrepov inšpektorjev na področju varnosti in zdravja pri delu, Slovenija, 2000-2006**

Leto	Odločbe po ZUP	Odločbe o prekršku	Ovadb	Prijave sodniku za prekrške	Obdolžilni predlogi	Mandatne kazni	Plačilni nalogi
2000	2973	/	34	193	/	528	/
2001	3028	/	29	161	/	465	/
2002	3386	/	26	197	/	503	/
2003	3411	/	33	254	/	475	/
2004	3473	/	37	229	/	565	/
2005	3341	132	25	7	/	/	505
2006	3517	194	40	/	33	/	739

3.2.2. Analiza ugotovitev inšpekcijskih pregledov

V letu 2006 je bilo pri delodajalcih opravljenih skupaj **8533 inšpekcijskih nadzorov**, število pregledov pa je bilo glede na dejavnost ter glede na programske usmeritve inšpektorata različno, kar je razvidno iz tabele 3. V spodnji tabeli so navedeni tudi nekateri drugi podatki v zvezi z nadzorom s področja varnosti in zdravja pri delu v preteklem letu za nekatere bolj razširjene dejavnosti.

Tabela 3: Število pregledov s področja varnosti in zdravja pri delu po dejavnostih in ukrepi, Slovenija, 2006

Šifra	Dejavnost	Število pregledov	Število ureditvenih odločb	Število odločb o prekršku	Število ovadb	Število plačilnih nalogov
F/45	Gradbeništvo	2228	856	47	17	426
M/80	Izobraževanje	174	78	0	0	8
G/52	Trgovina na drobno	400	167	6	0	10
N/85	Zdravstvo	145	48	1	1	4
L/75	Javna uprava, obramba	146	50	1	1	0
G/51	Posredništvo	380	159	11	4	22
A/01	Kmetijstvo	461	172	10	1	7
DJ/28	Proizvodnja kovinskih izdelkov	455	216	12	7	4
H/55	Gostinstvo	577	265	22	0	19
DL	Proizvodnja električne opreme	100	49	3	0	3
DK/29	Proizvodnja strojev in naprav	138	49	5	0	6
I/60	Kopenski promet	221	89	8	0	18
DB	Proizvodnja tekstilij, oblačil	140	55	0	0	0
DA/15	Proizvodnja hrane, pijač	163	75	4	0	8
O/92	Rekreacijske, kulturne dejavnosti	101	42	0	0	0
DE	Proizvodnja vlaknin, papirja	127	58	4	0	4
DN/36	Proizvodnja pohištva	146	76	7	1	6
J/65	Finančno posredovanje	10	1	0	0	0
I/64	Pošta in telekomunikacije	16	8	1	0	0
DD/20	Obdelava in predelava lesa	209	106	10	1	29
E/40	Oskrba z el. energijo, plin, para	145	65	1	1	0
A/02	Gozdarstvo	45	25	1	0	3

Tako je bilo v preteklem letu največ inšpekcijskih nadzorov (redni, izredni in kontrolni) opravljenih pri delodajalcih v dejavnostih gradbeništva, (več kot 2000 opravljenih nadzorov). Posebna pozornost je bila namenjena tudi delodajalcem v gostinstvu, s 577 nadzori, tej dejavnosti pa sledijo kmetijstvo - s 461 nadzori, dejavnost proizvodnje kovinskih izdelkov - s 455 nadzori in dejavnost trgovine na drobno - s 400 opravljenimi nadzori.

Če napravimo analizo števila opravljenih nadzorov v letu 2006 glede na število zaposlenih v posameznih dejavnostih, ugotovimo, da je največ nadzorov ravno tako bilo opravljenih v gradbeništvu - s 34,2 nadzori na 1000 zaposlenih, sledijo pa dejavnost gozdarstva (22,6 nadzorov na 1000 zaposlenih), dejavnost oskrbe z električno energijo, plinom, paro in toplo vodo (18,8 nadzorov na 1000 zaposlenih), gostinstvo (18,7 nadzorov na 1000 zaposlenih), dejavnost obdelave in predelave lesa (18,5 nadzorov na 1000 zaposlenih), dejavnost proizvodnje kovinskih izdelkov (14,5 nadzorov na 1000 zaposlenih),

proizvodnja hrane, pijač ter krmil (13,7 nadzorov na 1000 zaposlenih), dejavnost kmetijstva (12,6 nadzora na 1000 zaposlenih) ter dejavnost proizvodnje pohištva (10 nadzorov na 1000 zaposlenih).

Vseh ugotovljenih kršitev s področja varnosti in zdravja pri delu je bilo v preteklem letu 13.814. Največ jih je bilo ugotovljenih v zvezi z izvajanjem preventivnih zdravstvenih pregledov. Tej kršitvi sledijo ugotovljene nepravilnosti glede ustrezne izvedbe ocenjevanja tveganja in izvajanja teoretičnega in praktičnega usposabljanja delavcev za varno delo, glede izvajanja pregledov in preizkusov delovne opreme ter glede pregledov in meritev električnih inštalacij. Ostale ugotovljene nepravilnosti so razvidne iz tabele 4, kjer je prikazana tudi primerjava z ugotovljenimi nepravilnostmi v letu 2005. Podrobnejši podatki o ugotovljenih kršitvah so razvidni iz skupne tabele opravljenih pregledov, izrečenih ukrepov in ugotovljenih kršitev na področju varnosti in zdravja pri delu.

Tabela 4: Odstotek najpogostejše ugotovljene nepravilnosti glede na vse ugotovljene nepravilnosti, Slovenija, 2006 in 2005

	Ugotovljene nepravilnosti	2006	2005
1.	Izvajanje preventivnih zdravstvenih pregledov	8,1%	4,7% (6.)
2.	Postopek ocenjevanja tveganj	7,2%	5,8% (3.)
3.	Usposabljanje delavcev za varno delo	7,0%	6,9% (1.)
4.	Pregledi in preizkusi delovne opreme	5,3%	5,9% (2.)
5.	Pregledi in meritve električnih inštalacij	4,2%	4,9% (5.)
6.	Obvezna vsebina izjave o varnosti z oceno tveganja	3,9%	5,2% (4.)
7.	Vodenje evidenc o pregledih in preizkusih delovne opreme	3,6%	3,2% (9.)
8.	Vodenje evidenc o usposabljanjih za varno delo	3,5%	3,0% (11.)
9.	Izvajanje preiskav škodljivosti delovnega okolja	3,5%	4,3% (8.)
10.	Obveščanje o poškodbah	3,3%	2,9% (12.)

Če primerjamo ugotovitve glede kršitev med letoma 2005 in 2006, opazimo, da delodajalci v največji meri še vedno kršijo tiste zahteve s področja varnosti in zdravja pri delu, ki predstavljajo nekakšno osnovo, s katero se delavcem zagotavlja varno in zdravo delo. Takšna ugotovitev vsekakor podpira splošno pavšalno ugotovitev, da marsikaterim delodajalcem pri njihovem poslovanju vidik varnosti in zdravja pri delu ne pomeni kategorije, ki bi ji bilo brez prisilnih ukrepov inšpekcije za delo smiselno namenjati več pozornosti.

V spodnjih tabelah je prikazano, kako so v letu 2006 najpogostejše ugotovljene kršitve v odstotkih porazdeljene po posameznih dejavnostih. Pri tem so bile upoštevane dejavnosti, v katerih je bilo opravljenih več kot 100 inšpekcijskih nadzorov, pa tudi dejavnosti, kjer se pojavljajo večje nevarnosti za poškodbe in okvare zdravja zaposlenih.

Tabela 5: Ugotovljene nepravilnosti v zvezi z izvajanjem preventivnih zdravstvenih pregledov po posameznih dejavnostih, glede na število opravljenih nadzorov v posamezni dejavnosti, Slovenija, 2006

Šifra	Dejavnost	št. kršitev/ 100 nadzorov
G/51	Posredništvo, trgovina na debelo, brez motornih vozil	34,9
H/55	Gostinstvo	29,8
I/64	Pošta in telekomunikacije	28,6
G/50	Popravila, trgovina z motornimi vozili, gorivi	25,9
DL/31	Proizvodnja električnih strojev, aparatov	23,9
DJ/28	Proizvodnja kovinskih izdelkov brez strojev, naprav	20,4
G/52	Trgovina na drobno, brez motornih vozil	20,4
K/74	Druge poslovne dejavnosti	20,0
DD/20	Obdelava in predelava lesa	19,4
DN/36	Proizvodnja pohištva	17,1
A/02	Gozdarstvo in gozdarske storitve	10,2
I/60	Kopenski promet	16,1
DK/29	Proizvodnja strojev in naprav	15,8
DA/15	Proizvodnja hrane, pijač in krmil	12,9
F/45	Gradbeništvo	11,8
A/01	Kmetijstvo, lov, storitve	10,2
DJ/27	Proizvodnja kovin	4,6
E/40	Oskrba z elektriko, plinom, vodo	1,2

Tabela 6: Ugotovljene nepravilnosti v zvezi z ustreznostjo postopka izvedenih ocenjevanj tveganj po posameznih dejavnostih, glede na število opravljenih nadzorov v posamezni dejavnosti, Slovenija, 2006

Šifra	Dejavnost	št. kršitev/ 100 nadzorov
M/80	Izobraževanje	22,7
G/51	Posredništvo, trgovina na debelo, brez motornih vozil	22,1
DD/20	Obdelava in predelava lesa	20,0
A/02	Gozdarstvo in gozdarske storitve	20,0
I/60	Kopenski promet	19,5
H/55	Gostinstvo	8,5
G/52	Trgovina na drobno, brez motornih vozil	18,5
K/74	Druge poslovne dejavnosti	17,1
DA/15	Proizvodnja hrane, pijač in krmil	16,5
A/01	Kmetijstvo, lov, storitve	15,4
DJ/28	Proizvodnja kovinskih izdelkov brez strojev, naprav	14,6
DN/36	Proizvodnja pohištva	11,1
F/45	Gradbeništvo	10,9
DM/34	Proizvodnja motornih vozil, prikolic, polprikolic	10,5

Šifra	Dejavnost	št. kršitev/ 100 nadzorov
DG/24	Proizvodnja kemikalij, kemičnih izdelkov, umetnih vlaken	5,5
DK/29	Proizvodnja strojev in naprav	3,0
DJ/27	Proizvodnja kovin	2,3
E/40	Oskrba z elektriko, plinom, vodo	1,2

Tabela 7: Ugotovljene nepravilnosti v zvezi z usposabljanjem delavcev za varno delo po posameznih dejavnostih, glede na število opravljenih nadzorov v posamezni dejavnosti, Slovenija, 2006

Šifra	Dejavnost	št. kršitev/ 100 nadzorov
E/40	Oskrba z elektriko, plinom, vodo	33,3
O/93	Druge storitvene dejavnosti	26,7
G/50	Popravila, trgovina z motornimi vozili, gorivi	26,6
G/51	Posredništvo, trgovina na debelo, brez motornih vozil	22,1
DB/18	Proizvodnja oblačil; strojenje, dodelava krzna	22,0
H/55	Gostinstvo	21,9
G/52	Trgovina na drobno brez motornih vozil, popravilo izdelkov široke porabe	18,2
I/60	Kopenski promet	17,8
DD/20	Obdelava in predelava lesa	16,2
DJ/28	Proizvodnja kovinskih izdelkov brez strojev, naprav	16,0
K/74	Druge poslovne dejavnosti	15,6
A/01	Kmetijstvo, lov, storitve	15,4
DA/15	Proizvodnja hrane, pijač, krmil	15,1
A/02	Gozdarstvo in gozdarske storitve	14,3
DN/36	Proizvodnja pohištva	13,7
DL/31	Proizvodnja električnih strojev, aparatov	13,0
F/45	Gradbeništvo	10,0
DK/29	Proizvodnja strojev in naprav	7,9
DJ/27	Proizvodnja kovin	4,6

Tabela 8: Ugotovljene nepravilnosti v zvezi s pregledi in preizkusi delovne opreme po posameznih dejavnostih glede na število opravljenih nadzorov v posamezni dejavnosti, Slovenija, 2006

Šifra	Dejavnost	št. kršitev/ 100 nadzorov
DN/36	Proizvodnja pohištva	26,5
DD/20	Obdelava in predelava lesa	21,3
DK/29	Proizvodnja strojev in naprav	20,8
G/50	Popravila, trgovina z motornimi vozili, gorivi	20,1
DL/32	Proizvodnja RTV, komunikacijskih aparatov in opreme	20,0
A/01	Kmetijstvo, lov, storitve	19,5
DJ/28	Proizvodnja kovinskih izdelkov brez strojev, naprav	19,3
DG/24	Proizvodnja kemikalij, kemičnih izdelkov, umetnih vlaken	19,1
DH/25	Proizvodnja izdelkov iz gume in plastičnih mas	18,0
DB/18	Proizvodnja oblačil; strojenje, dodelava krzna	16,0
DA/15	Proizvodnja hrane, pijač in krmil	15,1
G/51	Posredništvo, trgovina na debelo, brez motornih vozil	13,9
H/55	Gostinstvo	13,7
DL/31	Proizvodnja električnih strojev in naprav	13,0
O/93	Druge storitvene dejavnosti	12,9
DJ/27	Proizvodnja kovin	11,6
G/52	Trgovina na drobno brez motornih vozil	10,5
A/02	Gozdarstvo in gozdarske storitve	8,6
F/45	Gradbeništvo	7,2
I/60	Kopenski promet	6,9
K/74	Druge poslovne dejavnosti	4,8
E/40	Oskrba z elektriko, plinom, vodo	1,2

Tabela 9: Ugotovljene nepravilnosti v zvezi s pregledi in meritvami električnih inštalacij po posameznih dejavnostih, glede na število opravljenih nadzorov v posamezni dejavnosti, Slovenija, 2006

Šifra	Dejavnost	št. kršitev/ 100 nadzorov
E/40	Oskrba z elektriko, plinom, vodo	54,7
G/50	Popravila, trgovina z motornimi vozili, gorivi	22,1
O/93	Druge storitvene dejavnosti	19,8
H/55	Gostinstvo	18,3
DL/33	Proizvodnja medicinskih, finomehanskih, optičnih instrumentov	18,2
DD/20	Obdelava in predelava lesa	14,4
G/52	Posredništvo, trgovina na debelo, brez motornih vozil	14,2
DN/36	Proizvodnja pohištva	12,8
M/80	Izobraževanje	12,3
DB/18	Proizvodnja oblačil; strojenje, dodelava krzna	12,0
G/51	Posredništvo, trgovina na debelo, brez motornih vozil	11,6
A/01	Kmetijstvo, lov, storitve	10,0
DJ/28	Proizvodnja kovinskih izdelkov brez strojev, naprav	9,4
A/02	Gozdarstvo in gozdarske storitve	8,6
DA/15	Proizvodnja hrane, pijač in krmil	7,9
DL/31	Proizvodnja električnih strojev in naprav	6,5
DK/29	Proizvodnja strojev in naprav	5,9
DH/25	Proizvodnja izdelkov iz gume in plastičnih mas	5,7
DL/32	Proizvodnja RTV, komunikacijskih aparatov in opreme	5,0
DJ/27	Proizvodnja kovin	4,6
F/45	Gradbeništvo	3,1

Podrobnejše podatke glede opravljenega nadzora in o ugotovljenih nepravilnostih po posameznih dejavnostih najdemo v tabelah, ki so priloga temu poročilu.

3.3. NEZGODE PRI DELU (smrtne, težje), POKLICNE BOLEZNI in NEVARNI POJAVI

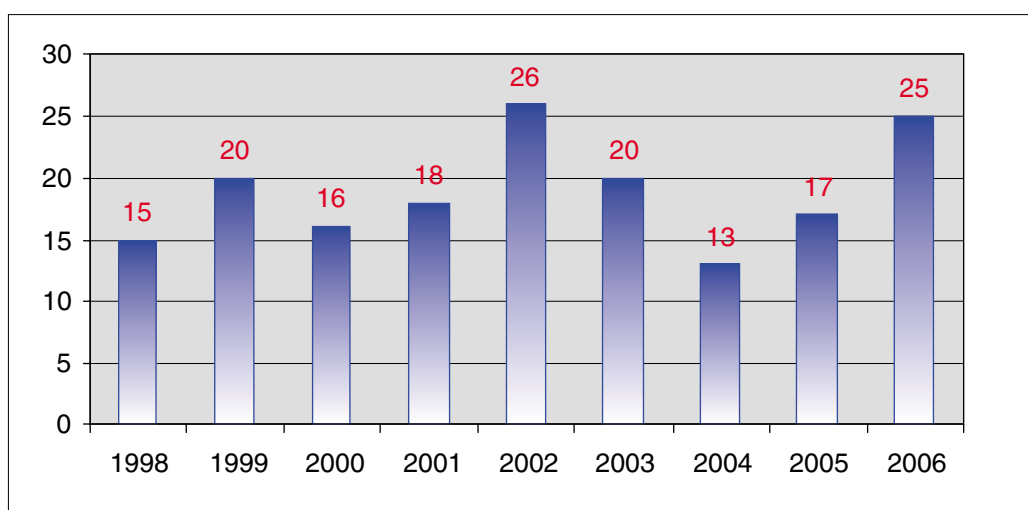
Nezgode pri delu sodijo med t.i. negativne kazalnike zdravja. Predstavljajo pa enega najpomembnejših podatkov, na osnovi katerega Inšpektorat RS za delo načrtuje in vrednoti stanje na področju varnosti in zdravja pri delu. To je tudi razlog, zakaj inšpektorat posveča še vedno veliko pozornost dvigu poročevalske discipline delodajalcev glede prijavljanja nezgod pri delu, ki so imele za posledico poškodbo delavca. V letu 2006 je bilo na inšpektorat prijavljenih 15.278 nezgod (13.678 v letu 2005), ki so imele za posledico poškodbo delavca, zaradi katere je bil delavec odsoten z dela več kot tri zaporedne koledarske dni. Od tega je bilo 1.565 nezgod (1254 v letu 2005) na poti na delo ali z dela. Kot težje nezgode, ki so bile neposredno v zvezi z opravljanjem dela, so bile prijavljene 304 nezgode, kar je približno enako kot v letu 2005.

Na spletni strani Inšpektorata RS za delo (<http://www.id.gov.si>) je dostopen obrazec za prijavo nezgode pri delu z vsemi ustreznimi šifranti. Inšpektorat zbira in prikazuje podatke v skladu z ESAW metodologijo Eurostata. V nadaljevanju so prikazani posamezni statistični prikazi. Več jih je mogoče najti na naši spletni strani ter seveda na sedežu organa, v pristojni Službi nadzora zdravja pri delu. Tudi v letu 2006 je bilo največ prijavljenih nezgod pri delu v gradbeništvu.

3.3.1. Nezgode pri delu, ki so imele za posledico smrt delavca

Žal se je v letu 2006 nadaljeval trend povečanja števila nezgod pri delu, ki so imele za posledico smrt delavca (slika 12.). Tudi v letu 2006 je bilo glede smrtnih poškodb najbolj izpostavljeno gradbeništvo. Povprečna starost smrtno poškodovanega znaša v tem letu 40 let, v letu 2005 pa je znašala 43 let.

Slika 12. Število nezgod, ki so imele za posledico smrtno poškodbo delavca, Slovenija, 1998-2006 (vir: IRSD)

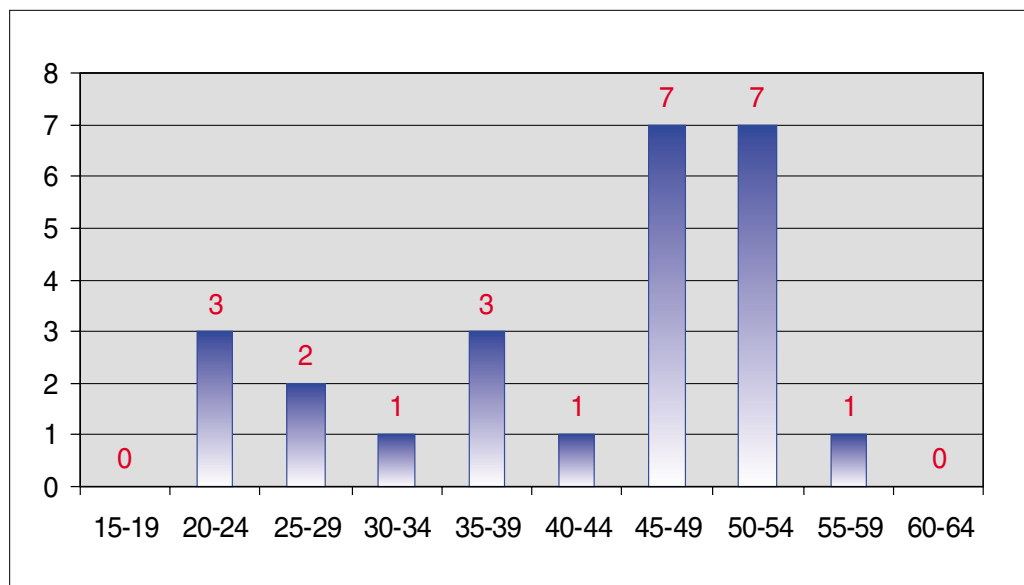
V letu 2006 je prišlo tudi do dveh smrtnih primerov mladih delavcev, ki sta delala na podlagi napotnic študentskih servisov.

Slika 13. Del opreme, ki jo je uporabljal mladi delavec. Nezgoda se je končala tragično.

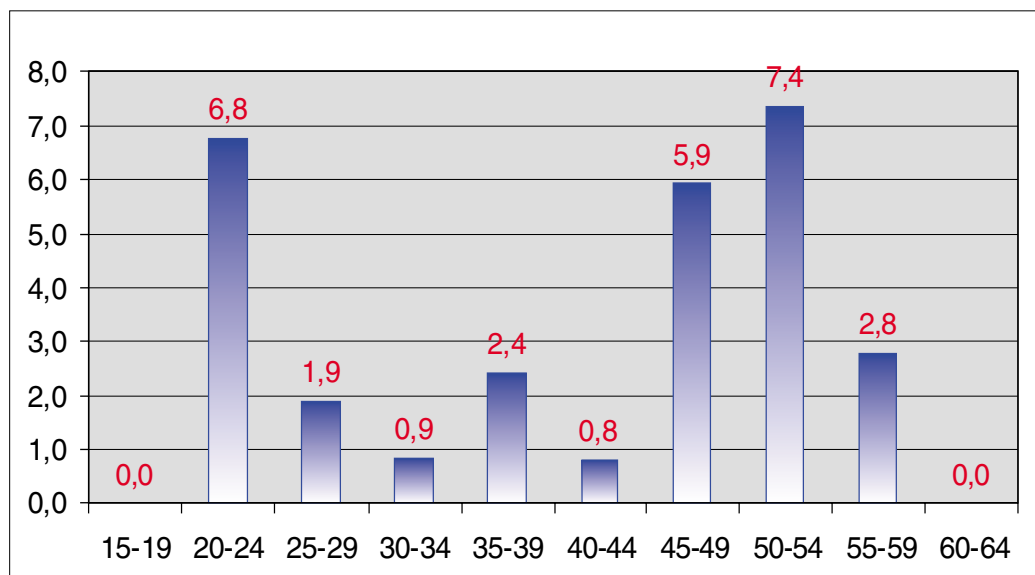
V delovnih nezgodah, ki so imele za posledico smrt delavca, so bili udeleženi delavci vseh starostnih skupin. Omenjena ugotovitev je prikazana tudi na sliki 14.

Slika 14: Število smrtno poškodovanih delavcev po posameznih starostnih skupinah, Slovenija, 2006

V zvezi s tem se tudi ugotavlja, da so bili smrtnim nezgodam pri delu v letu 2006 najbolj izpostavljeni delavci v starostni skupini od 20 do 24 let, pri čemer je potrebno poudariti, da je do omenjene ugotovitve privedla predvsem smrt dveh študentov. Drugače pa so bili v preteklem letu smrtnim nezgodam najbolj izpostavljeni delavci v starosti med 45 in 54 let. Podrobnejši podatki so razvidni iz slike 15.

Slika 15: Število nezgod pri delu po posameznih starostnih skupinah, ki so imele za posledico smrt delavca, na 100.000 zaposlenih, Slovenija, 2006

Večina smrtnih nezgod se zgodi v dopoldanskem času med 9. in 11. uro, pretežno med manjšimi delodajalci. Dnevna distribucija smrtnih nezgod med tednom je tudi v letu 2006 porazdeljena precej neenakomerno. Vsi smrtno poškodovani so bili tudi v letu 2006 delavci moškega spola.

3.3.1.1. Opis smrtnih nezgod

Tudi v letu 2006 je vodilni vzrok za smrtno poškodbo delavca hitro in nezanesljivo delo ter neupoštevanje pravil varnega in zdravega dela.

Zanesljivo lahko potrdimo, da bi se vsem nezgodam, ki so imele za posledico smrt delavca, lahko izognili. Zato smo se odločili, da bomo v poročilu prikazali kratek opis vseh smrtnih primerov, do katerih je prišlo v letu 2006.

Delovne nezgode, vzročno povezane s transportnimi sredstvi:

1. Prevrnitev težkega zaboja na delavca

V skladišču steklenih kalupov je ugasnilo življenje delavca zaradi prevrnitve velikega zaboja z modeli nanj. Zaboje je bil težak okoli 1000 kg, prostornina zaboja pa je bila približno 2 m x 2 m x 0,4 m. Zaboje so trije delavci peljali na vozičku po valjni progi, pri tem pa je bil zaboj naslonjen na konstrukcijo vozička. Zaboje so ustavili in fiksirali na ustreznem mestu ter ga potisnili v pokončni labilni položaj. Vendar se zaboj ni ustavil v pokončnem položaju, ampak se je prevrnil, pri tem padel na delavca in ga hudo poškodoval. Zaradi posledic poškodb glave je umrl.

V primeru, če bi se zaboj pri postavljanju v navpični labilni položaj prevrnil preko navpične lege, sta na konstrukciji vozička nameščeni dve nastavljivi roki, na kateri bi se padajoči zaboj lahko naslonil. Velika pomanjkljivost konstrukcije varovalnih rok je bila, da v primeru naslona zaboja na varovalno roko in pri nezadostni pritrjenosti pozicijskih vijakov na vodilu roke ta lahko zdrsne po vodilni cevi ter pade iz vodila, kar se je v obravnavanem primeru tudi zgodilo.

2. Prevrnitev delovnega stroja na delavca v vinogradu

Ob vinogradu oziroma na bankini dovozne poti k stanovanjski hiši je delavca pod seboj pokopal delovni stroj - bager goseničar. Do nezgode je prišlo, ker je pod težo delovnega stroja popustila brežina oziroma bankina, zato se je bager prevrnil. Vzrok za nezgodo je bilo dejstvo, da je ponesrečeni voznik delovnega stroja napačno ocenil teren oz. okoliščine.

3. Prevrnitev delovnega stroja na delavca na gradbišču

Delovni stroj se je prevrnil na delavca na gradbišču, ko je ta zasipaval še preostali nezasuti del jaška. Delavec je zasipaval jašek na odseku, kjer naklon strmine pobočja na nekaterih mestih presega 30 stopinj. Pri zasipavanju se je delovni stroj v določenem trenutku zaradi prestrmega pobočja prevrnil in se zakotalil po pobočju navzdol. Med prevračanjem je voznik padel iz kabine stroja na tla, nanj pa se je prevrnil stroj. Delavec je pri tem zaradi hudih poškodb umrl.

Do nezgode je prišlo zaradi uporabe neprimerne stroja za delo na strmini. Delavec je zasipaval jaške na strmini z večjim naklonom kot 30 stopinj, po podatkih proizvajalca delovnega stroja pa se delo s strojem lahko izvaja samo do naklona največ 30 stopinj. Delovni stroj ni imel vgrajenega posebnega varovalnega sistema, ki bi onemogočil, da bi delavec pri prevrnitvi padel iz kabine.

4. Padec viličarista skupaj z viličarjem v reko

Pri vračanju po javni cesti iz kraja, kjer je moral opraviti določena dela, je viličarist v času prehoda preko mostu iz neznanega razloga zapeljal preko pločnika, prebil zaščitno ograjo na mostu in skupaj s strojem padel v reko. Zaradi posledic padca je umrl na kraju dogodka.

5. Padec materiala in delovnega stroja iz transportnega sredstva na delavca

Avtoprevoznik je za naročnika pripeljal material in stroj za montažo plovcev. Z zadnjega dela tovornega vozila so razložili material in naložili izdelke. Nato je voznik sprostil zagazdo srednje leve stranice, ko je le-ta nepričakovano popustila. Takrat je padla na voznika vrhnja letev stranice, ki je predhodno niso odstranili, zatem se je odprla še srednja leva stranica in podrla voznika na tla. Nato se je nanj prevrnil še stroj za montažo plovcev

in ga pokopal pod sabo. Prisotni so stroj dvignili in vozniku nudili prvo pomoč, vendar je kljub temu poškodbam podlegel.

Razlog za opisan potek dogodkov je bil, da tovor na priklopniku ni bil zavarovan oz. pritrjen, zato je zaradi vibracij med transportom prišlo do premikanja tovora in odvitja dveh nastavkov stojala stroja za montažo plovcev. Do nezgode verjetno ne bi prišlo, če bi bil stroj na priklopniku ustrezno zavarovan oziroma ustrezno pritrjen.

6. Prevrnitev tovornjaka z delavcem po brežini

Delavci so s tovornjaki prekucniki stresali homogeno ilovico s kolovozne poti navzdol po travniku ter tako zasipavali ovinek na kolovozu. Poškodovanec je ustavil tovornjak na stabilnem robu navoženega materiala (kolesnice se niso vdirale). Izstopil je iz kabine in šel zamenjat zatič kesona, tako da ga je preuredil za levo bočno stresanje (s stresanja nazaj). Za to je moral premakniti zatič z desnega zadnjega dela na sprednji levi del. Zatič je potrebno vtakniti v odprtino približno 8 cm, za stabilno zagozdo tik pod robom in ga nato zavarovati pred vrtenjem s prečko. Nato se je delavec vrnil v kabino in pričel stresati material. Nenadoma pa se je tovornjak nepričakovano prevrnil na bok in se začel kotaliti po brežini oz. nasutem delu ter se ustavil ob spodnjem delu travnika (približno 15 – 20 m nižje). Ob tem je delavca vrglo iz kabine skozi stransko okno na travnik ob vozilu. Zaradi hudih poškodb je na kraju nesreče umrl.

Do nezgode je, kot kaže, prišlo zato, ker delavec ni ustrezno namestil zatiča kesona, kar je imelo za posledico prevrnitev tovornjaka.

7. Na delovišču je delavca zadel viličar

Nezgoda se je pripetila, ko je delavec stal s hrbtom obrnjen proti viličarju in zato ni videl, da je v tem času viličarist zapeljal vzvratno. Delavci so ga opozorili, da je za njegovim hrbtom viličar, zato se je delavec obrnil, se z rokami prijel za zadnji del viličarja, ki ga je pri tem odrinil nazaj. Ponesrečeni se je uspel umakniti nekaj korakov nazaj, vendar je pri tem padel vznak in z zadnjim delom glave močno udaril ob asfaltna tla. Za posledicami težjih poškodb glave je čez nekaj dni v bolnišnici umrl. Do delovne nezgode je verjetno prišlo zaradi spleta nesrečnih okoliščin ter vsekakor premajhne pazljivosti vseh vpletenih.

8. Padec delavca v globok vodnjak - kot posledica zrušitve drevesnega panja pri izvajanju odkopa dostopne ceste

Na gradbišču viadukta so trije delavci izvajali torkretiranje (brizganje z betonom) stene v vodnjaku bodočega stebra cestnega viadukta. Istočasno je bagerist, pribl. 20 metrov višje v hribu nad dolino izvajal odkop dostopne ceste do platoja, potrebnega za izvajanje del na gradbišču. Ob tem se je s hriba sprožil odkopani drevesni panj in zadel delavca, ki je stal ob vodnjaku v dolini in ga zbil v pribl. 1, 7 metra globok vodnjak. Zaradi poškodb, nastalih ob tem, je delavec v bolnišnici umrl. Do nezgode je prišlo zaradi istočasnega nekoordiniranega dela v vodnjakih v dolini in na hribu neposredno nad deloviščem, in sicer brez potrebnih varnostnih ukrepov.

9. Udarec delavca ob steber zaradi oddajanja ustreznega signala na premikalnem sestavu vlaka

Na železniški postaji se je pri premikanju premikalnega sestava vlaka iz enega na drugi tir delavec premikač nagnil iz kabine lokomotive z namenom, da odda ustrezne signalne znake strojevodji, ki je bil v kabini druge lokomotive. Do nezgode je prišlo, ko se je premikalni sestav gibal mimo izvoznega signala na železniški postaji, ki sega v prosti profil tira. V tem trenutku se je delavec premikač nagnil iz kabine lokomotive ter s telesom udaril ob steber izvoznega signala. Ob udarcu je poškodovanec dobil tako hude poškodbe glave in hude notranje poškodbe, da je kasneje v zdravstvenem domu umrl.

Ob raziskavi nezgode je bilo ugotovljeno, da izvozni signal na lokaciji nezgode ne izpolnjuje predpisane zahteve glede odmika najbližjega roba signala ali stebra od osi tira, ki jo predpisuje veljavna zakonodaja. Omenjeni signal je bil zato predpisano označen, da sega v prosti profil proge, vendar to očitno ni bilo dovolj. Zato je bilo s

strani pristojnega inšpektorja delodajalcu naloženo, da mora natančno predpisati način premika mimo vseh začasnih signalov na postaji, ki segajo v prosti profil tira.

10. Nalet osebnega avtomobila v delavca na gradbišču

Ob gradnji vodovodnega priključka je na ustrezno označeno gradbišče na oz. ob cesti naletelo osebno vozilo, ki je zadelo gradbenega delovodjo, tako da je z glavo priletel v delovni stroj - bager. Ob tem je bil delovodja tako hudo poškodovan, da je za posledicami poškodb v bolnišnici umrl. Predvideva se, da gre vzrok za nezgodo pripisati izključno kršenju cestnoprometnih predpisov voznika osebnega avtomobila.

11. Padec mini kopača na delavca

Pri izdelavi (betoniranju) kanala jaška se je premikajoči delovni stroj, t.i. mini kopač Bobcat 753, ki je imel dvignjeno polno roko (do 75 %) prevrnil naprej ter stisnil glavo delavcu, ki je spodaj v jašku nastavljal cev za betoniranje. Zaradi hudih poškodb je delavec na kraju dogodka umrl. Možna razloga za nastanek nezgode: preveč naložena roka delovnega stroja ter hitenje delavcev, saj se je nezgoda zgodila ob izteku delovnega časa.

Delovne nezgode, vzročno povezane z električnim udarom

1. Preskok električnega toka visoke napetosti z daljnovoda na aluminijasto cev

Pri vertikalnem fotografiranju arheološkega najdišča s pomočjo aluminijske cevi je prišlo do preskoka električnega toka visoke napetosti z daljnovoda na to cev, električni udar pa je ob tem poškodoval dva delavca, ki sta nosila to cev. Eden od njiju je umrl na kraju nezgode, drugi pa je bil huje poškodovan.

Osnovna ugotovitev je bila, da delodajalec ni predvidel in zagotovil izvajanja varnostnih ukrepov, ki so predpisani v zvezi z izvajanjem del, pri katerih obstaja nevarnost udara električnega toka visoke napetosti. Delavca tudi nista bila niti s stališča stroke niti s stališča varnosti in zdravja pri delu usposobljena za delo v bližini delov pod visoko napetostjo, delodajalec pa tudi ni zagotovil pisnih ali ustnih navodil za varno delo v nevarnem območju daljnovoda. Nevarno območje pod daljnovodom tudi ni bilo označeno.

2. Električni udar pri izvajanju varilskih del

Delavec je izvajal varilska dela na jekleni konstrukciji dvigala v stopniščnem jašku, ki je bil ograjen s kovinsko ograjo. Po končanem varjenju je odložil držalo za elektrode s podaljškom preko stopniščne ograje ter preko konstrukcije in ograje splezal na stopnišče. V tem trenutku ga je očitno stresel električni tok, saj je poškodovani kriknil tako, da se je očitvelec obrnil in ga videl sključenega na stopnišču, z držalom za elektrode v roki. Priskočil je k njemu, mu iztrgal držalo za elektrode iz rok in ga položil na podest stopnišča. Poškodovani je kljub nujenju strokovne zdravstvene pomoči na kraju nezgode umrl zaradi zastoja srca, ki je bil posledica električnega udara.

Varilni aparat je bil pregledan v kriminalističnem laboratoriju in ni bilo ugotovljenih nepravilnosti, ravno tako ne na kablji in držalu za elektrode. Dejanski razlogi za nezgodo tako niso bili zanesljivo ugotovljeni.

Delovne nezgode, vzročno povezane z nezavarovano višino

1. Padec pri sestopu z nezavarovane višine pri pleskanju nosilcev jeklene konstrukcije

Delavec je na gradbišču skupaj s sodelavcem izvajal pleskanje nosilcev jeklene konstrukcije oboda objekta s posebno ognjeodbojno barvo oziroma premazom. Delo sta izvajala od zgornjega roba objekta višine 20 m navzdol, s pomočjo tehnike za uporabo dostopa po vrvi in tehnike nameščanja. Predvideva se, da je ponesrečeni sestopil s plezalnega delovnega sedala na ravni strehi, spojenega objekta višine 12 m, in pri sestopu z nezavarovane višine pribl. 10,5 m omahnil na betonska tla. Poškodovanec je umrl po prihodu reševalnega vozila, na poti v bolnišnico.

Na podlagi ugotovitev raziskave nezgode s strani inšpektorjev za delo vzroka nastanka nezgode ni bilo možno z gotovostjo opredeliti, je pa verjeten razlog nepazljivost delavca, ki je lahko bila posledica neizkušenosti, pomanjkljivega usposabljanja, slabega nadzora s strani nadrejenih oseb ter slabega načrtovanja varnostnih ukrepov.

2. Padec z nezavarovane višine pri začetni montaži napenjalk med dvema strešnima poveznikoma

Druga nezgoda pri delu, povzročena zaradi nezavarovane višine, se je zgodila pri začetni montaži napenjalk med dvema strešnima poveznikoma. Pri tem je prišlo do prevrnitve poveznikov in havarije, zaradi česar je delavec skupaj z enim od poveznikov padel z višine 6,4 metra na tla. Pri tem je z glavo udaril ob konstrukcijo in po treh dneh je zaradi hudih poškodb v bolnišnici umrl.

Pri raziskavi je bilo ugotovljeno, da je bil osnovni razlog za nezgodo slaba organizacija dela ter slab nadzor nad delom ter posledično neprimeren in nevaren način dela.

3. Prevrnitev delavca iz košare, ki jo je dvignil viličar

Delavec je montiral električni kabel pod nadstrešnico ob objektu na višini pribl. 5 m. Stal je v košari, ki je bila dvignjena z viličarjem na višino 3,25 m. Ker košara ni bila pritrjena na vilice, se je zaradi gibanja delavca v njej v kritičnem trenutku prevrnila iz vilic. Delavec je padel na tla, nanj pa je padla še košara. Zaradi posledic poškodb je umrl na kraju nezgode še pred prihodom reševalne ekipe.

Do nezgode je prišlo zaradi uporabe nenamenske in neustrezne košare, ki ni bila izdelana oz. prirejena za dvig oseb z viličarjem in tudi ni bila zavarovana proti prevrnitvi z vilic viličarja.

Delovne nezgode, vzročno povezane z delovno opremo

1. Stisk delavčeve glave v nevarnem območju delovne opreme

Po zaključnem obdelovanju (brušenje, prileganje) ohišja stroja za reciklažo različnih materialov je delavec z delovnim konzolnim dvigalom s pomočjo krmilne tastature spuščal in dvigal potisno ploščo mase pribl. 1000 kg znotraj ohišja stroja. Ob tem je kleče kontroliral notranjost zvarjenega ohišja, ob istočasnem premikanju plošče z desno roko. Vendar ob tem očitno ni bil dovolj pazljiv, saj je imel ta čas glavo v nevarnem območju pod gibajočo se ploščo. V kritičnem trenutku mu je zato plošča med spuščanjem stisnila glavo ob ohišje, zaradi česar je na kraju nezgode umrl.

2. Usodni povratni udarec obdelovanca v trebuh delavca

Do delovne nezgode na delovni opremi je prišlo zaradi odpravljanja zastojev pri razrezu obdelovanca. Ker so obdelovanci zaradi sušenja lahko zelo zakrivljeni, je pri razrezu prišlo do zastojev. Delavec je želel odpraviti zastoj, zato je z dvigom podajalne naprave skušal sprostiti pritisk, vendar je pri tem prišlo do povratnega udarca obdelovanca, ki je udaril delavca v trebuh. Delavec je zaradi posledic udarca umrl.

Razlog za nastanek nezgode je bil, da je delavec hotel odpraviti zastoj kar med obratovanjem stroja. Pri tem pa je prišlo do povratnega udarca obdelovanca, kar se sicer ne dogaja pogosto, vendar se mora ob takih posegih vsekakor predvideti.

3. Padec dela zvarjene konstrukcije na delavca

Obravnavani primer je bila kolektivna nezgoda pri delu, v kateri je bil en delavec smrtno poškodovan, drugi pa je utrpel težje telesne poškodbe (zlom ključnice). Do nezgode je prišlo pri dvigovanju oziroma obračanju jeklene, na pol zvarjene konstrukcije (lijak; masa: pribl. 15 t, gabarit: 5 x 3,5 x 4 m) z mostnim žerjavom. Delavci so navezali lijak z nosilnimi jeklenimi vrvmi na nosilni kavelj mostnega žerjava. Pri obračanju lijaka v pokončni položaj (za 90 stopinj) je pri nagibu pribl. 80 stopinj nosilna jeklena vrv udarila v prečni pomožni vezni nosilec. Ob tem je prišlo do prenosa notranjih napetosti v nosilcu do zvarnih mest, izvedenih na obeh koncih nosilca. Ob prekoračitvi porušilne tangencialne trdnosti zvarov je prišlo do zloma obeh zvarov in posledično do izstrelitve nosilca v

vzdolžni smeri osi nosilca. Nosilec je zletel po zraku v delavnici in udaril enega delavca v predel prsnega koša (težja poškodba) in drugega v glavo (poškodba s smrtnim izidom).

Ugotovljeno je bilo, da je do nezgode prišlo zaradi spleta okoliščin, ki jih v celoti ni bilo mogoče predvideti. Pri raziskavi so bile sicer ugotovljene nekatere nepravilnosti, ki pa po presoji inšpektorja niso predstavljale povoda oz. razloga za njen nastanek.

Delovne nezgode pri delu v jarku, vzročno povezane z zasutjem zemljine oz. prevrnitve materiala v jarek

1. Delovna nezgoda pri izdelavi meteorne kanalizacije

Do smrtne nezgode pri delu je prišlo pri izdelavi meteorne kanalizacije. V ta namen je bil v zemljo izkopan jarek širine pribl. 80 cm, globine 4 m in dolžine 7-8 m. Delavec je po lestvi splezal v jarek, da bi z lopato poravnal dno jarka (posteljico). Ob tem se je ena stena jarka zrušila in pribl. 3 kubični metri zemlje so se zrušili nanj ter ga zasuli tako, da je ostal v stoječem položaju, nad njim pa je bilo še pol metra zemlje. Delavec se je zadušil zaradi naglega padca zelo velike količine zemlje nanj.

Vzrok nezgode je bil nepravilen način dela, saj se morajo taki izkopi ustrezno zavarovati pred zrušitvijo, delo pa se mora izvajati pod neposrednim nadzorom odgovorne osebe na delovišču.

2. Udor zemljine in zasutje delavca v jarku

Do nezgode je prišlo zaradi udara zemljine in zasutja delavca v jarku, kjer je bila že položena in delno zasuta kanalizacijska cev. Jarek je bil globok še približno 2 m, zasutega dela je bilo približno 1 m (skupaj s položeno cevjo). Delo je potekalo tako, da so v izkopani jarek najprej nasuli pesek, ki so ga delavci ročno z lopato poravnali in nanj položili plastično kanalizacijsko cev. Po polaganju cevi naj bi delavci izstopili iz jarka. Na položeno cev se v skladu s projektno dokumentacijo nasuje pesek s kombiniranim gradbenim strojem (s prednjo žlico), ki je pesek tudi nosil iz približno 200 m oddaljene deponije. Ta strojno nasut pesek so delavci še poravnali, nakar naj bi izstopili iz jarka. Vendar pa eden od delavcev ni izstopil in je v jarku domnevno čakal, da strojnik s kombiniranim strojem pesek še dosuje. Takrat pa je prišlo do udara zemljine in zasutja delavca v jarku.

Ob ogledu kraja nezgode je bilo ugotovljeno, da se varnostni ukrepi na gradbišču niso ustrezno izvajali, saj so delavci opravljali delo v izkopu z ravnimi stenami, globine najmanj 2,8 m, brez razpiranja sten. Takšne razmere pa predstavljajo za prisotne neposredno nevarnost za življenje.

3. Prevrnitev materiala na delavca

Pri ročnem izkopu jarka v predvideni dolžini pribl. 14 m po dvorišču je prišlo do prevrnitve 5 kosov kovinskih rok za bager, ki so bile naložene v bližini izkopa. Kovinske roke so padle tudi na delavca, ki je izkop izvajal, in ga poškodovale tako močno, da je za posledicami poškodb umrl.

Delovne nezgode, vzročno povezane s padcem delovnega elementa na delavca

1. Padec opažne plošče na delavca pri razopaževanju

Na gradbišču se je smrtno ponesrečil delavec, ko je delal s skupino sodelavcev pri razopaževanju oporne stene. Po malici je delavec sam ostal na drugi strani opaža, kjer naj bi pomagal pri razopaževanju. Pri tem delu je nanj padla opažna plošča, mase pribl. 200 kg, ter ga pokopala pod seboj. Zaradi tega je na kraju nezgode umrl. Natančnega razloga za padec opažne plošče pri raziskavi ni bilo mogoče ugotoviti, sporno pa je bilo tudi zadrževanje delavca na območju padca plošče.

2. Zapičenje odlomljene veje stoječega drevesa v nogo delavca

Do nezgode je prišlo med podiranjem drevja gozdu. V kritičnem času je delavec podiral debelejšo bukev, ki je med sicer kontroliranim padanjem zadela ob drugo bukev, ki je stala

v bližini. To je imelo za posledico, da se je s stoječe bukve odlomila veja, ki je ob padcu zadela delavca v levo nogo in se mu zapičila v koleno. Delavec je potem stopil na cesto in odšel po njej proti pribl. 12 metrov oddaljenemu kombiju, kjer je padel na tla in izkrvavel.

Tragični dogodek potencira ugotovitev, da si delavec ni znal nuditi samopomoči, pa tudi dejstvo, da delavci, ki so bili v neposredni bližini, poškodovanemu niso znali nuditi ustrezne prve pomoči, ki bi mu lahko rešila življenje.

Delovna nezgoda, vzročno povezana s kemičnimi reakcijami nevarnih snovi

1. Zastrupitev delavca z nevarno kemično snovjo

Nezgoda pri delu se je zgodila na zbiralni posodi za destilat pri kemijskem reaktorju, kjer je bilo potrebno ugotoviti napako in jo sanirati, ker je iz spoja (holandska matica) na eni od cevi kapljalo. Nalogo za sanacijo napake je dobil delavec vzdrževanja. Vendar sam napake ni mogel odpraviti, zato je poklical na pomoč sodelavca. Med posegom pa se jima je cev iztrgala iz matice, kar je imelo za posledico močnejši iztok kemikalije iz te cevi. Ker pa je kemikalija zelo agresivna in strupena, je zaradi neuporabe osebne opreme za zaščito dihal in telesa prišlo do poškodovanja obeh delavcev, od katerih je eden umrl, drugi pa dobil hujše opekline.

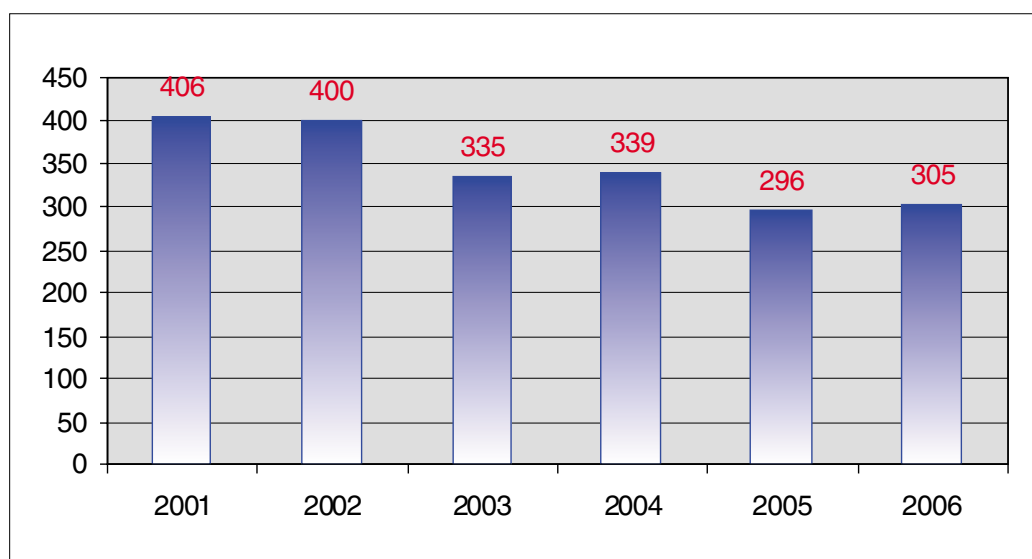
3.3.2. Nezgode pri delu, ki so imele za posledico težjo poškodbo delavca

V letu 2006 smo obravnavali skupno 303 nezgode pri delu od 305, ki so bile prijavljene kot težje. Razlog za razliko med številom prijavljenih težjih nezgod in številom raziskanih nezgod je v tem, da se je med raziskavo izkazalo, da dve od prijavljenih nezgod dejansko nista bili težji. Ne glede na to, da se je v poročevalskem letu nadaljeval trend zmanjševanja težjih poškodb, je to leto odstopalo od povprečja glede resnosti poškodb.

Med hujšimi primeri raziskanih poškodb lahko izpostavimo poškodbe pri delu, ki so imele za posledico v šestih primerih amputacijo roke, v treh primerih zlom hrbtenice in v enem trajno izgubo vida.

Od skupnega števila 303 težje poškodovanih delavcev je bilo 254 težjih poškodb moških delavcev in 49 huje poškodovanih žensk. Povprečna starost moškega poškodovanca je bila 40 let, medtem ko je bila povprečna ženska poškodovanka stara skoraj 42 let.

Slika 16: Število raziskanih težjih nezgod, Slovenija, 2001-2006

3.3.3. Poklicne bolezni

V letu 2006 je bila na Inšpektorat RS za delo prijavljena samo ena poklicna bolezen, kar je še manj kot leta 2005, ko sta bila prijavljena dva primera tovrstnih bolezni. Vzrok za tako nizko število ugotovljenih oz. prijavljenih primerov poklicnih bolezni po mnenju inšpektorjev Inšpektorata RS za delo ni v tem, da bi teh primerov bilo tudi dejansko tako malo, pač pa ga moramo iskati drugje – v predpisih, ki zaenkrat ne določajo diagnosticiranja, verifikiranja in registriranja poklicnih bolezni na ustrezen način, v položaju stroke medicine dela, ki posveča premalo pozornosti preventivi poklicnih obolenj, in nenazadnje v ravnanju delodajalcev, ki se velikokrat ne zavedajo dovolj svoje odgovornosti pri diagnosticiranju poklicnih bolezni in pri zagotavljanju zdravih delovnih razmer, ki bi preprečevale nastanek tovrstnih bolezni. V letu 2005 smo na Inšpektoratu RS za delo tudi organizirali III. konferenco Inšpektorata RS za delo, ki smo jo v celoti namenili problematiki poklicnih bolezni. Prispevki s te konference so dostopni na spletni strani inšpektorata.

3.3.3.1. Sistemska problematika poklicnih bolezni

Že ob pripravah pripomb na predlog Zakona o spremembah in dopolnitvah zakona o zdravstvenem varstvu in zdravstvenem zavarovanju je Inšpektorat RS za delo opozoril, da omenjeni predlog ne predvideva spremembe besedila 8. alineje 23. člena, v katerem sta, v še vedno veljavnem zakonu, opredeljena samo zdravljenje in rehabilitacija zaradi poklicnih bolezni, ne pa postopek diagnosticiranja (dokazovanja) poklicne bolezni. Vsekakor si je težko predstavljati zdravljenje in rehabilitacijo, ne da bi prej diagnosticirali samo bolezen. Omenjena sistemska rešitev tega področja pomeni, da zakon še vedno ne opredeljuje diagnostike poklicnih bolezni kot pravice iz obveznega zavarovanja.

Diagnosticiranje poklicnih bolezni pogosto zahteva več preiskav, saj je postavljanje natančne diagnoze in ugotavljanje stopnje okvare zdravja obolelega delavca izjemno pomembno za ugotavljanje pravic delavca iz naslova zdravstvenega in pokojninskega zavarovanja in ne nazadnje tudi odškodninskih zahtevkov delavca do delodajalca. Delodajalci (ki so glede na sedanjo ureditev plačniki tega postopka) najbrž niso zainteresirani, da bi se ti (dragi) postopki diagnosticiranja izvajali. Na Inšpektoratu RS za delo ugotavljamo, da je prav nerešena problematika diagnosticiranja poklicnih bolezni eden od glavnih vzrokov, zakaj je v Sloveniji tako malo registriranih poklicnih bolezni.

Znotraj sistemske opredelitve je pomembno omeniti tudi trenutni položaj stroke medicine dela prometa in športa, ki naj bi opravljala postopke diagnosticiranja oziroma dokazovanja (verifikacije) poklicnih bolezni. Ta stroka je bila in je še vedno v celoti izpuščena iz sistema javnega zdravstvenega zavarovanja in prepuščena sistemu prostega trga. Kot pogodbeni svetovalci delodajalca za področje zdravja pri delu so pri izvajanju svojih aktivnosti v celoti odvisni od odločitve delodajalca, koliko in na kakšen način je pripravljen investirati v zdravje delavcev.

Na Inšpektoratu RS za delo ugotavljamo, da je to tudi eden od glavnih razlogov za to, zakaj se stroka medicine dela pretežno osredotoča na izvajanje preventivnih zdravstvenih pregledov, ki so po zakonu za delodajalca obvezni, manj pa na njeno osnovno poslanstvo – preventivo poklicnih obolenj oz. promocijo zdravja na delovnem mestu. Znano je, da so zavarovalniški sistemi mnogih razvitih evropskih držav na tem področju bistveno bolj pregledni, saj so sredstva za zagotavljanje zdravja delavcev ločena oz. gre za ločena zavarovanja za primer poklicne bolezni, za primer nezgode pri delu oz. posebna zavarovanja za bolezni, ki niso poklicne, in ločena zavarovanja za primer poškodbe izven dela.

3.3.3.2. Problematika verificiranja poklicne bolezni

Na Inšpektoratu RS za delo menimo, da je v tej zvezi treba zagotoviti aktivno vlogo stroke medicine dela, prometa in športa. Tudi na III. konferenci Inšpektorata RS za delo so predstavniki stroke medicine dela pokazali enotnost glede izvajanja procesa verifikacije. Poklicno bolezen prav gotovo lahko v večini primerov verificira specialist medicine dela sam, saj se zato v procesu specializacije posebej izobražuje, zelo redke oziroma zapletene primere poklicnih bolezni pa lahko skozi verifikacijo vodijo institucije, ki bodo svojo kredibilnost dokazale z ustrezno opremo in kadrom.

3.3.3.3. Problematika končnega priznavanja poklicne bolezni

Na Inšpektoratu RS za delo menimo, da bi bilo potrebno oblikovati posebno neodvisno telo, ki bi ga sestavljali predstavniki vlade, stroke, sindikatov in delodajalcev, ki bi verificirane poklicne bolezni končno potrjevalo in jih potem v primerih začasne ali trajne nezmožnosti za delo predalo posameznim zavarovanjem. Menimo, da bi obstoj takega neodvisnega telesa zagotavljal tudi elemente za uspešen nadzor nad verificiranimi poklicnimi boleznimi.

3.3.3.4. Registriranje poklicnih bolezni

V letu 2006 je bil na Inšpektorat RS za delo prijavljen samo en primer poklicne bolezni, v katerem je šlo za kožno obolenje. Naj dodamo, da je bilo v zadnjih letih na Inšpektorat RS za delo prijavljenih res izredno malo primerov poklicnih bolezni (v letu 2005 npr. samo dve).

Dejstvo, da se poklicne bolezni (skoraj) ne verificirajo in posledično tudi ne registrirajo, pomeni, da Inšpektorat RS za delo ni obveščen o pomembnih nepravilnostih in pomanjkljivostih pri delodajalcih oziroma na delovnih mestih pri njih. Zato tudi ni mogoče izvajati ustreznega inšpekcijskega nadzora in zagotoviti odprave ali vsaj ustreznega zmanjšanja ravni nevarnosti in škodljivosti.

Ob koncu naj še enkrat poudarimo, da je tudi pri poklicnih boleznih preventiva ključnega pomena, saj na Inšpektoratu RS za delo ugotavljamo, da je vzrok za razmeroma neurejeno registriranje poklicnih bolezni med drugim prav premajhna pozornost, ki jo delodajalci in stroka medicine dela posvečajo preventivi pred temi boleznimi.

3.3.4. Nevarni pojavi

Tudi v letu 2006 se je na področju prijavljanja nevarnih pojavov ponovila praksa iz prejšnjih let – povečini so bili prijavljeni samo nevarni pojavi z večjo materialno škodo, ki jih ni bilo mogoče prikriti.

Prijavljenih je bilo **21 nevarnih pojavov**, od katerih so jih inšpektorji raziskali 7.

3.3.5. Kolektivne nezgode

V letu 2006 je bilo na Inšpektorat RS za delo prijavljenih **6 kolektivnih nezgod** (v letu 2006 pa 5).

3.3.6. Nezgode po dejavnosti

V letu 2006 je bilo na inšpektorat prijavljenih **15.278 nezgod**, ki so imele za posledico poškodbo delavca, zaradi katere je bil delavec odsoten z dela več kot tri koledarske dni. Od tega je bilo **1.565 poškodb** na poti na delo ali z dela. Še vedno je na prvem mestu, tako glede števila smrtnih kot tudi nezgod s težjimi in lažjimi poškodbami, dejavnost gradbeništva. Delež posameznih dejavnosti v celotnem številu prijavljenih smrtnih, težjih in lažjih nezgod je predstavljen v tabelah 10, 11 in 12.

Tabela 10: Odstotek smrtnih nezgod v dejavnosti, Slovenija, 2006

Šifra	Dejavnost	Odstotek
F/45	Gradbeništvo	40%
DK/29	Proizvodnja strojev in naprav	8%
DJ/28	Proizvodnja kovinskih izdelkov brez strojev, naprav	8%
DD/20	Obdelava in predelava lesa	8%
K/73	Raziskovanje in razvoj	4%
I/63	Pomožne prometne dejavnosti, turistične organizacije	4%
I/60	Kopenski promet	4%
H/55	Gostinstvo	4%
DM/34	Proizvodnja motornih vozil, prikolic, polprikolic	4%
DH/25	Proizvodnja izdelkov iz gume	4%
DG/24	Proizvodnja kemikalij, kemičnih izdelkov, umetnih vlaken	4%
A/02	Gozdarstvo in gozdarske storitve	4%
A/01	Kmetijstvo, lov, storitve	4%

Tabela 11: Odstotek težjih nezgod v dejavnosti, Slovenija, 2006

Šifra	Dejavnost	Odstotek
F/45	Gradbeništvo	16,11%
L/75	Javna uprava, obramba, socialno zavarovanje	9,40%
K/74	Druge poslovne dejavnosti	7,05%
DJ/28	Proizvodnja kovinskih izdelkov brez strojev, naprav	6,38%
G/51	Posredništvo, trgovina na debelo, brez motornih vozil	4,03%
N/85	Zdravstvo, soc. varstvo	4,03%
DN/36	Proizvodnja pohištva, druge predelovalne dejavnosti	4,03%
I/60	Kopenski promet	3,69%
DJ/27	Proizvodnja kovin	3,69%
DK/29	Proizvodnja strojev in naprav	3,69%
G/52	Trgovina na drobno brez motornih vozil	3,36%
M/80	Izobraževanje	3,36%
DD/20	Obdelava in predelava lesa	3,36%
DI/26	Proizvodnja drugih nekovinskih mineralnih izdelkov	3,36%
DH/25	Proizvodnja izdelkov iz gume in plastičnih mas	2,68%
E/40	Oskrba z elektrika, plinom, vodo	2,01%
I/64	Pošta in telekomunikacije	2,01%
DG/24	Proizvodnja kemikalij, kemičnih izdelkov, umetnih vlaken	2,01%

Tabela 12: Odstotek lažjih nezgod v dejavnosti, Slovenija, 2006

Šifra	Dejavnost	Odstotek
F/45	Gradbeništvo	10%
DJ/28	Proizvodnja kovinskih izdelkov brez strojev, naprav	9%
L/75	Javna uprava, obramba, socialno zavarovanje	9%
DK/29	Proizvodnja strojev in naprav	5%
G/52	Trgovina na drobno brez motornih vozil	5%
K/74	Druge poslovne dejavnosti	5%
DJ/27	Proizvodnja kovin	4%
DA/15	Proizvodnja hrane, pijač in krmil	4%
N/85	Zdravstvo, socialno varstvo	4%
DD/20	Obdelava in predelava lesa	3%
DN/36	Proizvodnja pohištva, druge predelovalne dejavnosti	3%
DI/26	Proizvodnja drugih nekovinskih mineralnih izdelkov	3%
G/51	Posredništvo, trgovina na debelo brez motornih vozil	3%
DH/25	Proizvodnja izdelkov iz gume in plastičnih mas	2%
DL/31	Proizvodnja električnih strojev, aparatov	2%
I/60	Kopenski promet	2%
I/64	Pošta in telekomunikacije	2%
M/80	Izobraževanje	2%
H/55	Gostinstvo	2%
DB/17	Proizvodnja tekstilij	2%
I/63	Pomožne prometne dejavnosti, turistične organizacije	2%
DG/24	Proizvodnja kemikalij, kemičnih izdelkov, umetnih vlaken	2%
DE/21	Proizvodnja vlaknin, papirja ter izdelkov iz njih	2%

V nadaljevanju so v tabelah 13 in 14 prikazane tudi ugotovitve v zvezi z nezgodami pri delu, katere je obravnaval Rudarski inšpektorat Republike Slovenije

Tabela 13: Pregled števila zaposlenih in nesreč na področju rudarstva v letu 2006 v primerjavi z letom 2005

Izvajalec oz. področje izvajanja rudarskih del	index - leto	povprečno število zaposlenih	skup. število poškodovan. delavcev	št. delavcev z lažjimi poškodbami	št. delavcev s hujšimi poškodbami	število umrlih delavcev	število nesreč na 1000 zap.	število izgubljen. dni od nesreč	št. izgubljen. dni na enega pošk.	Proizvodnja v t (premegi) ali v m ³ (kamen, glina, mivka)
Lignit-Premogovnik Velenje	2006 2005	1855 2.007	108 116	104 116	4 0	0 0	58 58	3060 3.083	28,3 26,6	3933754t 3945100t
Index	06/05	92	93	90	-	-	100	99	106	99,7
Rjavi premog - RTH -Trbovlje	2006 2005	831 610	63 55	62 55	0	1 0	76 90	2894 1.117	46 20,3	587912t 594400t
Index	06/05	136	115	113	-	-	84	259	227	98,9
Ostali premogovniki	2006 2005	42 350	2 14	2 14	0	0	47,6 40	59 257	29,5 18,4	
Index	06/05	12	14	14	-	-	119	23	160	
Premogovniki Skupaj	2006 2005	2728 2.967	173 185	168 185	4 0	1 0	63,4 62	6013 4.457	34,8 24,1	4521666 4539500
Index	06/05	92	94	91	-	-	102	135	144	99,6
Rudniki kovin v zapiranju	2006 2005	86 112	4 3	4 3	- 0	- 0	46,5 27	70 27	17,5 9,0	
Index	06/05	77	133	133	-	-	172	259	194	
pridob. nafte in plina	2006 2005	67 66	2 2	2 2	- 0	- 0	29,85 30	102 74	51 37,0	283 t nafte 4174431m ³
Index	06/05	102	100	100	-	-	99	138	138	
Površinsko pridob. rudnin	2006 2005	1493 811	78 45	70 44	8 1	- 0	52,2 54	1792 1.154	22,97 26,2	15040012 8305000
Index	06/05	184	173	159	800	-	97	155	88	181
druga rudarska dela	2006 2005	322 299	21 23	21 22	- 0	- 1	65,2 77	364 520	17,3 22,6	
Index	06/05	108	91	95	-	-	85	70	77	
SKUPAJ	2006 2005	4696 4.255	278 258	265 256	12 1	1 1	59,2 60	8341 6.232	30 24,2	
Index	06/05	110	108	104	1200	100	99	134	124	

Tabela 14: Število nezgod v Sloveniji na področju rudarstva za obdobje od 1995 do 2006

Leto	Število nezgod	Lažje nezgode	Težje nezgode	Smrtne nezgode	Število Zaposlenih	Izgubljeni dnevi
1995	888	875	12	1	8430	28513
1996	854	844	9	1	7879	27607
1997	736	734	2	0	7624	25950
1998	628	624	4	0	7365	20513
1999	525	516	8	1	6815	18903
2000	454	445	8	1	5801	16535
2001	411	402	4	5	5613	12101
2002	300	294	4	2	5248	9447
2003	363	352	8	3	5167	10412
2004	301	292	7	2	4679	8239
2005	258	256	1	1	4255	6232
2006	278	265	12	1	4696	8341

3.4. IZVAJANJE TEMELJNIH OBVEZNOSTI DELODAJALCEV

V letu 2006 smo na inšpektoratu že tretjič izvajali nadzor in spremljali stanje na področju varnosti in zdravja pri delu na osnovi reprezentativnega vzorca vseh pravnih subjektov v Republiki Sloveniji. Vzorec je bil izbran po metodologiji naključnih števil iz registra, ki ga vodi Agencija RS za javnopravne evidence in storitve, na dan 31. 12. 2005. V vzorec je bilo vključenih 1200 delodajalcev.

Glavno orodje za izvajanje raziskave je bil vprašalnik, v katerem je bila za vsak parameter formirana Lickartova skala z ocenami od 1 do 4. Prejeli smo 708 izpolnjenih vprašalnikov, kar pomeni, da je bila stopnja odzivnosti 67%. Tako visoka stopnja nam dovoljuje, da smo na osnovi pregledanega vzorca delodajalcev ponovno izdelali sliko oz. oceno, kako ti izpolnjujejo svoje obveznosti iz Zakona o varnosti in zdravju pri delu.

Ocenjevali smo deset parametrov (tabela 15.). Zaradi poenotenja ocenjevanja smo izdelali natančne kriterije za vse parametre. Kot primer navajamo samo kriterije za parameter – izjava o varnosti z oceno tveganja:

- Ocena 1 pomeni - izjave o varnosti delodajalec ni sprejel in nima ocene tveganja
- Ocena 2 pomeni - izjava o varnosti je sprejeta, vendar vsebinsko ni ustrezna
- Ocena 3 pomeni - izjava o varnosti je sprejeta, vsebinsko ustrezna, vendar vodstvo in delavci z njo niso ustrezno seznanjeni
- Ocena 4 pomeni - izjava o varnosti je sprejeta, vsebinsko ustrezna, vodstvo in delavci pa so z njo ustrezno seznanjeni

Tabela 15: Ocene za posamezne parametre, reprezentativni vzorec IRSD, Slovenija, 2006

Parameter	Ocena v letu 2004	Ocena v letu 2005	Ocena v letu 2006
Izjava o varnosti z oceno tveganja	2,5	2,3	2,6
Preventivni zdravstveni pregledi	2,6	2,6	2,9
Usposabljanje	2,6	2,3	2,7
Osebna varovalna oprema	2,6	2,6	2,5
Preiskave delovnega okolja	2,4	2,3	2,3
Obveščanje delavcev	2,3	2,4	3,1
Pregledi in preizkusi opreme	2,2	2,2	2,3
Evidence	2,6	2,5	3,1
Obveščanje inšpekcije	2,4	2,4	3,1
Sodelovanje delavcev	1,9	2,0	2,0
Skupna ocena	2,4	2,4	2,7

V poročilu bomo prikazali samo rezultate za parameter - Izjava o varnosti z oceno tveganja. Analiza rezultatov ocenjevanja je pokazala, da je tudi v letu 2006 izjava o varnosti med najslabše ocenjenimi parametri - s povprečno oceno 2,6 (2,5 v letu 2004 in 2,2 v letu 2005). Statistično smo potrdili domnevo (hi-kvadrat = 0,99), da je kvaliteta ocene tveganja močno povezana z velikostjo družbe, oziroma da imajo najnižjo oceno manjši delodajalci, ki imajo do deset zaposlenih delavcev. Statistično nismo mogli dokazati povezave med oceno izjave o varnosti z oceno tveganja in časovno opredelitvijo zadnjega inšpekcijskega nadzora (hi-kvadrat = 0,20).

Analiza rezultatov je pokazala, da 5% delodajalcev v letu 2006 ni imelo sprejete izjave o varnosti in tudi ne izdelane ocene tveganja. Izjavo je imelo sprejeto, vendar ocena tveganja vsebinsko ni bila ustrezna, 40% delodajalcev. Delodajalcev, ki so imeli sprejeto in vsebinsko ustrezno izjavo o varnosti, vendar vodstveni delavci (direktor in drugi) pa tudi drugi delavci in njihovi predstavniki z njo niso bili ustrezno seznanjeni, je bilo 38%. Samo 17% delodajalcev je imelo sprejeto in vsebinsko ustrezno izjavo o varnosti pa tudi vodstvo in delavci so bili z njo ustrezno seznanjeni.

Nadzor je tudi pokazal, da mnogi delodajalci (predvsem manjši) ne dojemajo izjave o varnosti z oceno tveganja kot dinamično kategorijo, ki bi jo stalno uporabljali in po potrebi ustrezno dopolnjevali oz. revidirali.

3.5. POSEBNO IZPOSTAVLJENE DEJAVNOSTI

V nadaljevanju bomo predstavili ugotovitve s področja nadzora varnosti in zdravja pri delu v letu 2006 v treh dejavnostih, ki jih lahko glede zahtevnosti ter s tem povezanimi nevarnostmi in škodljivostmi na delovnih mestih in v delovnem okolju, pa tudi glede na število nezgod pri delu, ocenimo kot nadpovprečno izpostavljene. Te dejavnosti so gradbeništvo, kovinskopredelovalna industrija in lesnopredelovalna industrija.

3.5.1. Gradbeništvo

Pozitivna gospodarska gibanja se odražajo tudi v gradbeništvu. V letu 2006 v Sloveniji opazamo največjo rast investicij v osnovna sredstva po letu 1999. Visoko stopnjo rasti so dosegle investicije v stanovanjsko gradnjo (na letni ravni v tretjem četrtletju 16,3%), nekaj večje so bile tudi investicije v nestanovanjsko gradnjo (16,5%). Gradbeništvo zaznamuje tudi največja rast dodane vrednosti (na letni ravni v tretjem četrtletju 15,3%). Pomembna je tudi rast zaposlenosti, ki je bila na letni ravni v tretjem četrtletju 7,9%. Ob tem je treba tudi upoštevati, da je na naših gradbiščih pri delodajalcih zaposlenih vse več delavcev iz drugih držav članic EU (napoteni delavci v RS in delavci, ki opravljajo storitve v RS).

Na žalost pa tem pozitivnim gibanjem sledi tudi povečanje števila težkih nezgod pri delu, s hudimi poškodbami in smrtjo. V letu 2006 je pri delu umrlo kar 10 delavcev iz gradbene panoge, skupaj na gradbiščih pa 13 delavcev, kar je največ po letu 2002. Inšpektorji za delo smo raziskali tudi 92 težjih nezgod na gradbiščih (to je največ po letu 2000, ko smo opravili 102 raziskavi).

Na osnovi teh podatkov, ugotovitev raziskav nezgod pri delu in opravljenih drugih pregledov gradbišč (skupaj v letu 2006 pri kar 1931 subjektih iz gradbene dejavnosti), lahko ugotovimo neposredno povezanost med obsegom del in poškodbami pri delu. Čeprav so na gradbiščih v Sloveniji že skoraj štiri leta prisotni tudi koordinatorji za varnost in zdravje pri delu, ki jih mora zagotoviti investitor na podlagi direktive EU 92/57/EEC, predvsem z namenom usklajevanja med delodajalci in preverjanja varnega izvajanja del, le-ti še niso bistveno pripomogli k zmanjšanju nezgod pri delu. Inšpektorji neredko opazajo podcenjujoč odnos do koordinatorjev, kar velja tako za investitorje kot tudi za izvajalce. Medtem ko jim investitorji ne zagotovijo plačila za potrebno število pregledov gradbišča, tudi izvajalci del oz. delodajalci njihovih pripomb in opozoril pogosto ne upoštevajo.

Po drugi strani pa inšpektorji ugotavljamo, da se koordinatorji za varnost na gradbiščih preveč usmerjajo v pregled dokumentacije, premalo pa preverjajo varnost v praksi, pri izvajanju del. Opozorilni vpisi v knjigi ukrepov so redki, najbrž so takšni tudi pregledi. Inšpektorji tako poročajo o primerih, ko gradbišče ob inšpekcijskem pregledu ni bilo ustrezno urejeno (v skladu s predpisanimi minimalnimi zahtevami) in je koordinator takrat bil na gradbišču, vendar pa delodajalcev na pomanjkljivosti ni opozoril. Podobno stanje je bilo ugotovljeno tudi ob raziskavah nekaterih nezgod pri delu, zaradi česar so bili podani obdolžilni predlogi in ovadbe tudi zoper posamezne koordinatorje. Z namenom

ponovne osvetlitve vloge koordinatorja in razjasnitve praktičnega izvajanja nekaterih predpisov je Inšpektorat RS za delo v začetku decembra 2006 v sodelovanju z Zbornico varnosti in zdravja pri delu organiziral posebni posvet, ki se ga je udeležilo kar 172 od nekaj več kot 300 koordinatorjev.

Inšpektorji nadalje pri delodajalcih marsikdaj še vedno ugotavljamo dokaj podcenjujoč odnos do nevarnosti in tveganj. Čeprav so seznanjeni z varnostnimi ukrepi, jih ne izvajajo. Predvsem je to očitno pri izvajanju del na višini, še posebno na strehah. Inšpektorji smo zato poosttrili nadzor na tem področju in začeli poleg ustavitve del pogosteje uporabljati tudi sankcije pri opuščanju varnostnih ukrepov na »relativno nizki višini« (kolektivni varnostni ukrepi – ograje ali odri ipd. so obvezni nad višino 2 metrov), saj je v preteklih letih prišlo do smrti delavcev že pri padcu s treh metrov. Izkušnje inšpektorjev namreč kažejo, da opozorila niso zadosten ukrep, delodajalci pa se še vedno zanašajo na to, da pri njih do hude nezgode ne more priti.

Ob takšnem ukrepanju pa so inšpekcijski pregledi na gradbiščih postali še bolj zahtevni: izvajalci vršijo pritiske na inšpektorje, kličejo zunanjo pomoč (strokovne delavce, odvetnike), se izmikajo, poskušajo iskati razloge v kratkotrajnosti del, v neobstoječih tehnoloških rešitvah in podobno. Sicer pa za to problematiko delodajalci povečini ne kažejo posebnega zanimanja, kar se je izkazalo tudi na seminarju v okviru "Pobude za varna in zdravju neškodljiva delovna mesta" 10. novembra 2006 v Ljubljani. Seminar je bil namenjen manjšim delodajalcem iz gradbene dejavnosti in ga je organizirala Evropska agencija za varnost in zdravje pri delu, v sodelovanju s svojim informacijskim centrom pri nas. Kljub temu, da je bil seminar brezplačen in da so na njem aktivno sodelovali tudi predstavniki Inšpektorata RS za delo, je bila udeležba precej skromna, udeležilo se ga je le nekaj deset delodajalcev.

Delo inšpektorjev na gradbiščih pa je vsak dan težje tudi zaradi vse večjega števila tujih delodajalcev, ki na gradbišču pogosto nimajo niti odgovornih oseb, in zaradi nelegalnih načinov posredovanja dela delavcev med delodajalci. Poleg težav v sporazumevanju z njimi ostaja nerešeno tudi vprašanje vročanje pisanj delodajalcem na naslove v tujini in ukrepanje zoper delodajalca v primeru ugotovljenih kršitev.

3.5.2. Kovinskopredelovalna industrija

V Sloveniji ima kovinskopredelovalna dejavnost že dolgo in uspešno tradicijo. V uspešnih družbah v tej dejavnosti se uvajajo nove tehnologije, avtomatske linije, roboti idr. Nekatero med njimi so zgradile tudi nove proizvodne prostore, v katerih je običajno nameščena nova moderna oprema, ki zagotavlja varno in lažje delo. V takih primerih z zagotavljanjem varnih delovnih razmer ni težav. Posebno velik napredek je opazen v družbah, ki so vezane na proizvodnjo avtomobilov.

So pa z vidika varnosti in zdravja pri delu glede na ugotovitve inšpektorjev veliko bolj problematični tisti delodajalci, ki so novo opremo namestili v stare in pogosto neustrezne delovne prostore. Zaradi tega prihaja do utesnjenosti, pomanjkanja skladiščnih in odlagalnih prostorov, neustreznih transportnih poti itd.

V tej dejavnosti pa je tudi nekaj primerov manj uspešnih družb. Modernizacija v takih družbah glede na opažanja inšpektorjev poteka zelo počasi ali sploh ne, delovni prostori in delovna mesta so neurejeni, predpisane zahteve se zaradi kroničnega pomanjkanja finančnih sredstev le težko izpolnjujejo. Pogosto je nadaljnji obstoj takih družb možen le s povezovanjem z večjimi in uspešnimi sistemi.

Glede na novo zakonodajo, ki je že bila in še bo sprejeta na podlagi evropskih direktiv v zvezi s hrupom na delovnih mestih, je in bo tudi v prihodnje problematičen hrup. Sanacija prekomernega hrupa je sicer mogoča na več načinov, kot npr. z namestitvijo protihrupnih kabin, protihrupnih oblog in/ali pregrad, s premestitvijo hrupne delovne opreme v posebne zaprte prostore ter seveda tudi z nabavo nove manj hrupne delovne opreme. Vsi taki ukrepi pa zahtevajo velika finančna sredstva.

V večini primerov se delodajalci glede na ugotovitve inšpektorjev zavedajo nevarnosti za delavce zaradi izpostavljenosti prekomernemu hrupu, rešujejo pa ta problem predvsem z osebno varovalno opremo za zaščito sluha. To ni prevelik strošek, vendar na daljši rok

takšna rešitev ni najboljša. Hkrati pa se ugotavlja, da je uporaba dodeljene osebne varovalne opreme za varovanje sluha pogosto pomanjkljiva.

V kovinskopredelovalni industriji je tudi veliko premeščanja različnih, tudi večjih in težkih bremen, vendar posebnih problemov v zvezi s tem ni bilo ugotovljenih. Že v preteklosti se je ročno premeščanje bremen nadomeščalo z različnimi mehaniziranimi pripravami, kot so npr. razne dvizne ploščadi, dvigala in viličarji, sedaj pa se ti ukrepi po potrebi še dopolnjujejo in nadgrajujejo. Stanje se je izboljšalo predvsem zaradi strožjih predpisov, nekoliko pa tudi zaradi skrbi samih delavcev za svoje zdravje.

V manjši meri so pri delodajalcih v obravnavani dejavnosti problematične vibracije. Probleme pa so delodajalci začeli reševati v sodelovanju z medicino dela.

Najslabši pogoji dela v kovinskopredelovalni dejavnosti so v skladu s poročanjem inšpektorjev pri taljenju in ulivanju kovin. Največ nevarnosti nastaja pri taljenju in ulivanju jekla, velika nevarnost pa je prisotna tudi pri prevozu taline. V to tehnologijo so lastniki oz. delodajalci vlagali znatna sredstva, vendar je še veliko opreme zastarele in dotrajane. Menimo pa, da se stanje izboljšuje, saj delodajalci več vlagajo v opremo, poleg tega je tudi disciplina delavcev večja.

Poseben problem še vedno predstavljajo mikroklimatske razmere. Inšpektorji v nadzorih ugotavljajo, da so delavci izpostavljeni velikim temperaturnim razlikam, prisotni pa so tudi prah in dimni plini. Zaradi ogromnih stroškov za ventilacijo se lastniki le stežka odločajo za investicijo v naprave za odvod prahu in dima.

Z obstoječimi proizvodnimi procesi so delavci glede na opažanja inšpektorjev običajno zadovoljivo seznanjeni. Problem je praktično poučevanje delavcev z novimi tehnologijami, saj so programi za praktično usposabljanje nepopolni, splošni ali izdelani veliko kasneje, kot se začne proizvodnja.

Osebno varovalno opremo po ugotovitvah inšpektorjev delodajalci v kovinskopredelovalni dejavnosti v veliki meri zagotavljajo. Premalo pozornosti pa namenijo njeni dosledni uporabi.

3.5.3. Lesnopredelovalna industrija

V lesnopredelovalni industriji v letu 2006 inšpektorji niso zaznali večjih sprememb. Sama dejavnost je še vedno v težavah zaradi velike konkurence iz tujine, zato novih investicij tako v novogradnji kot opremi skoraj ni opaziti. Število zaposlenih v tej dejavnosti je 11063, s trendom staranja delovne sile, in sicer v starostni skupini med 45 in 55 let.

Zaskrbljujoč je trend naraščanja nezgod pri delu s smrtnim izidom – tako v letu 2004 še ni bilo nobenega smrtnega primera, leta 2005 je bila smrt posledica nezgode pri delu v lesnopredelovalni industriji v enem primeru, v letu 2006 pa smo evidentirali že dva takšna primera. Trend težjih poškodb nekoliko upada (na 9) raste pa trend lažjih poškodb (skupno 422). Glede na obliko poškodbe izstopajo »površinska poškodba, odprta rana ter druge oblike ran«. Iz oblike poškodb lahko sklepamo, da jih večina nastane zaradi stika z ostrimi predmeti oz. rezili, kar potrjuje tudi analiza poškodovanega dela telesa, s poudarkom na »prstih rok, nog, dlaneh itd.«

Inšpektorji pri delodajalcih v lesni industriji opažajo težave pri zagotavljanju protieksplzijske zaščite v lakirnih prostorih, kot tudi problematičen pojav prašnih eksplozij v silosih odpadnega materiala. Odpravljanje omenjenih težav je pogojeno s finančnim stanjem nadzorovanega subjekta, kar ima pogosto za posledico zmanjševanje kadrov pri vzdrževalnih delih, neprofesionalnost ipd.

Na splošno inšpektorji pri obravnavanih delodajalcih iz te dejavnosti ugotavljajo tudi, da je v proizvodnih prostorih večkrat prekoračena raven hrupa, predvsem zaradi zastarelosti strojev in posameznih sklopov. Delodajalci namreč menijo, da zahtevam zadostijo, če zagotovijo osebna varovalna sredstva za zaščito sluha.

Tudi iz analize nezgod pri delu lahko ugotovimo, da je pri delodajalcih v lesni industriji premalo časa in sredstev namenjeno problematiki transportnih poti, gibanju delavcev, čiščenju delovnih mest, dvigovanju težjih bremen ipd.

Večina večjih delodajalcev ima določenega strokovnega delavca za opravljanje strokovnih nalog varnosti in zdravja pri delu znotraj posamezne družbe. Inšpektorji s tem v zvezi opažajo, da se strokovne naloge varnosti in zdravja pri delu opravljajo bolje pri tistih delodajalcih, pri katerih te naloge opravljajo njihovi delavci, kot pri tistih, kjer opravljajo te naloge (zunanji) subjekti - družbe z dovoljenjem za delo.

Stanje varnosti in zdravja pri delu se v pohištveno predelovalni industriji po oceni inšpektorjev nekoliko izboljšuje, predvsem zaradi zamenjave stare tehnologije ter s tem zmanjšanja obremenitve delavcev, zmanjšanja števila delavcev na izpostavljenih mestih in zaradi avtomatizacije nevarnih del v neposredni bližini rezil. Prihaja pa do novih nevarnosti pri nastavitvah sodobnih strojev CNC in robotskih sistemov, ki pa so trenutno še v manjšini.

3.6. POSEBNO IZPOSTAVLJENE NEVARNOSTI

V različnih dejavnostih se pojavljajo najrazličnejše nevarnosti in škodljivosti, ki lahko ogrožajo delavce pri delu. Te nevarnosti lahko glede na okoliščine pomenijo tudi različna tveganja za njihova življenja ter njihovo zdravje in dobro počutje pri opravljanju dela. Nekaterim od teh nevarnosti in škodljivosti, ki so predstavljene v nadaljevanju, smo zato v obravnavanem poročevalskem obdobju posvetili nekoliko večjo pozornost.

3.6.1. Azbest

Obolenja v zvezi z azbestom so v porastu tudi v tistih državah članicah EU, ki so prve prepovedale uporabo in dobavo azbesta. Zato se je SLIC (odbor glavnih inšpektorjev za delo) odločil, da bo v drugi polovici leta 2006 potekala v vseh državah članicah EU protiazbestna kampanja, ki bo vključevala poleg inšpekcijskega nadzora tudi osveščanje delodajalcev in delavcev glede problematike dela z azbestom. Ker je problematika odstranjevanja azbesta zelo obsežna tudi na ravni EU in ker je na Inšpektoratu RS za delo prvič potekala protiazbestna kampanja, bomo v nadaljevanju to problematiko nekoliko širše obravnavali.

3.6.1.1. Zgodovina uporabe azbesta

Azbest se je intenzivno uporabljal po vsej Evropi zlasti med leti 1945–1990, uporaba pa je dosegala količine tudi na sto tisoče ton. Prepoved uporabe azbesta je v različnih državah članicah začela veljati v različnih obdobjih. V Sloveniji je že Zakon o prepovedi proizvodnje in prometa z azbestnimi izdelki ter o zagotovitvi sredstev za prestrukturiranje azbestne proizvodnje v neazbestno (Uradni list RS, št. 56/96) določal, da se zagotovi takojšnja in enkratna ukinitve proizvodnje azbestcementnih izdelkov, uvedba brezazbestne tehnologije in proizvodnje vlaknocementnih izdelkov ter postopna ukinitve oziroma nadomeščanje druge azbestne proizvodnje z neazbestno. Navedeni zakon je določal, da sta proizvodnja azbestcementnih izdelkov na območju Republike Slovenije in njihov uvoz prepovedana od 20. 12. 1996 dalje, promet azbestcementnih izdelkov v Republiki Sloveniji, ki so bili na zalogi pri proizvodnih in trgovskih organizacijah na dan 20. 12. 1996, pa je bil dovoljen do 30. 6. 1998.

Navedeni zakon je predvideval tudi, da Vlada Republike Slovenije do 20. 12. 1996 predpiše prepovedi, omejitve in druge pogoje v zvezi z uvozom in postopnim zmanjševanjem proizvodnje, prometa in uporabe drugih izdelkov, ki vsebujejo azbest. Na tej podlagi je bila izdana Uredba o prepovedih in omejitvah pri proizvodnji, dajanju v promet in uporabi azbesta in azbestnih izdelkov (Uradni list RS, št. 20/98), ki je prepovedala proizvajati, dajati v promet in uporabljati amozit, aktinolit, antofilit, krokidolit in tremolit ter njihove izdelke, razen za raziskovalne in razvojne namene. Nadalje je uredba določala nekatere izdelke, ki jih je bilo prepovedano proizvajati, dajati v promet na domačem trgu in uporabljati. Za dajanje v promet in uporabo izdelkov, ki vsebujejo krizotil in niso bili prepovedani, ter za proizvodnjo izdelkov iz krizotila pa so morali delodajalci pridobiti dovoljenje različnih ministrstev.

Od 1. januarja 2005 Direktiva Evropske unije 1999/77/ES prepoveduje vsako uporabo azbesta. Direktiva 2003/18/ES poleg tega prepoveduje tudi pridobivanje azbesta ter proizvodnjo in predelavo azbestnih izdelkov. Zato v tovrstni primarni industriji ne prihaja več do izpostavljenosti azbestnim vlaknom.

Vendar problem izpostavljenosti azbestu še vedno ostaja pri postopkih odstranjevanja, rušenja in vzdrževanja. Vdihavanje azbestnih vlaken lahko povzroči azbestozo, bolezni plevre, pljučnega raka in maligni mezoteliom plevre ali peritoneja. Za te, pogosto smrtno bolezni, ni znanega zdravila. Zaradi dolge latentne dobe se lahko bolezen pojavi tudi po 20 do 40 letih po izpostavljenosti. Zato se mora izpostavljenost azbestnim vlaknom v čim večji meri preprečiti, saj na osnovi sedanjih znanstvenih dokazov ni mogoče določiti varne meje za izpostavljenost azbestnim vlaknom. Ker je uporaba azbesta v Evropi naraščala do poznih 70. let, se bo število malignih bolezni še naprej povečevalo celo v tistih državah, ki so prve prepovedale uporabo in dobavo azbesta.

V nekaterih državah članicah EU bo letno število bolezni zaradi izpostavljenosti azbestnim vlaknom predvidoma doseglo vrh šele okoli leta 2030. Zaradi varovanja delavcev pred tveganji zaradi izpostavljenosti azbestu pri delu ter osveščanja delodajalcev in delavcev glede škodljivosti azbesta se je Odbor glavnih inšpektorjev za delo EU (SLIC) na podlagi Dresdenske deklaracije 2003 o zaščiti delavcev pred azbestom že v letu 2004 odločil, da ustanovi dve posebni delovni skupini, ki bosta obravnavali azbest.

Prva skupina je bila ustanovljena z namenom, da pripravi vse potrebno za izvedbo akcije, ki naj bi se v zvezi z azbestom odvijala v drugi polovici leta 2006 v vseh državah članicah EU. To obdobje je bilo izbrano zato, ker bi morale države članice EU implementirati Direktivo 2003/18/ES do 15. aprila 2006, v okviru kampanje pa naj bi se spremljalo prav izvajanje implementacije te direktive. Druga delovna skupina pa je imela nalogo, da zagotovi pripravo praktičnih smernic za delo z azbestom. V drugi polovici leta 2006 se je torej začela inšpekcijska kampanja v vseh državah članicah Evropske unije, kjer poteka vzdrževanje, rušenje, odstranjevanje ali odlaganje materialov, ki vsebujejo azbest. Inšpekcijske preglede so izvajali nacionalni inšpektorati za delo.

V Direktivi 2003/18/ES, ki je bila v Republiki Sloveniji implementirana s Pravilnikom o varovanju delavcev pred tveganji zaradi izpostavljenosti azbestu pri delu (Uradni list RS, št. 93/2005), je opredeljenih šest različnih najpogostejših oblik azbesta. Pojem »azbest« se nanaša na različne silikate z vlaknato strukturo. Te vrste azbestnih vlaken lahko najdemo v širokem izboru proizvodov in materialov. Uporaba in s tem prisotnost materialov ter proizvodov, ki vsebujejo azbest, se zelo razlikujeta od države do države in sta odvisni od nacionalnih tehnologij in standardov, ki se uporabljajo v posamezni državi. Koncentracija vlaken v proizvodu ali materialu je lahko zelo različna. Pomembno je, da je tveganje zaradi izpostavljenosti azbestu v zraku odvisno od sproščanja vlaken iz proizvoda ob upoštevanju koncentracije azbestnih vlaken v njem in matrice, v kateri so vlakna, t. j. od tega, koliko azbesta je prisotnega v materialu in s kakšno lahkoto se ta vlakna sproščajo iz njega.

Pravilnik o varovanju delavcev pred tveganji zaradi izpostavljenosti azbestu pri delu določa minimalne zahteve za zagotavljanje varnosti in zdravja pri delu delavcev, ki so ali bi lahko bili izpostavljeni azbestu pri delu. V nadaljevanju razlagamo, kdo sme izvajati odstranjevanje azbesta in kakšne so nekatere zakonske obveznosti delodajalca v zvezi z varovanjem delavcev pred tveganji zaradi izpostavljenosti azbestu pri delu. Sledi pa tudi pregled vsebine praktičnih smernic za delo z azbestom.

3.6.1.2. Pogoji za delodajalce, da lahko izvajajo dela z azbestom, in nekatere zakonske obveznosti teh izvajalcev v zvezi z varnostjo in zdravjem pri delu

Delo z azbestom lahko izvajajo delodajalci, pristojni za opravljanje takega dela, skladno z Uredbo o pogojih, pod katerimi se lahko pri rekonstrukciji ali odstranitvi objektov in pri vzdrževalnih delih na objektih, instalacijah ali napravah odstranjujejo materiali, ki vsebujejo azbest (Uradni list RS, št. 60/2006). Rekonstrukcijo ali

odstranitev objektov in vzdrževalna dela lahko torej opravljajo samo tisti delodajalci, ki imajo za odstranjevanje azbesta pridobljeno okoljevarstveno dovoljenje ministra, pristojnega za okolje, razen če izvajajo dela manjšega obsega. Dela manjšega obsega so vsa dela, ki jih do zaključka delovnega postopka, vključno z dodatnimi deli (vstopanje v prostore, jemanje vzorcev, izpraznitev prostorov, čiščenje prostorov in predmetov in prevozi po gradbišču ter začasno skladiščenje odstranjenih materialov, ki vsebujejo azbest), ki so potrebna na območju odstranjevanja azbesta, vendar brez izvedbe meritev koncentracij azbestnih vlaken ob zaključku del, izvedenih zaradi odobritve ponovne uporabe prostora, opravita največ dva delavca in ne trajajo več kot eno uro. Gre za:

- odstranjevanje azbestcementnih izdelkov ali drugih azbestnih izdelkov (vinilne talne azbestne obloge, asfaltne talne azbestne obloge, veziva, polnila, kiti, paste, barve, premazi za strehe), če koncentracija azbestnih vlaken ne presega 0.1vl/cm³,
- odstranjevanje majhnih količin materialov, ki vsebujejo šibko vezani azbest (do 10 kg brizganega azbesta, plošče, lepenke, tkanine ali vrvi iz azbesta),
- vzdrževanje azbestnih izdelkov (preplastenje zapor pri zračnih in dimnih kanalih ali kabelskih vodih ali preplastenje slabo vezanih azbestnih plošč v dobrem stanju, razen fasadnih, z valjčkom).

Prav tako so dela manjšega obsega vsa dela, ki jih do zaključka delovnega postopka, vključno z dodatnimi deli (vstopanje v prostore, jemanje vzorcev, izpraznitev prostorov, čiščenje prostorov in predmetov in prevozi po gradbišču ter začasno skladiščenje odstranjenih materialov, ki vsebujejo azbest), ki so potrebna na območju odstranjevanja azbesta, vendar brez izvedbe meritev koncentracij azbestnih vlaken ob zaključku del, izvedenih zaradi odobritve ponovne uporabe prostora, opravita največ dva delavca in ne trajajo več kot štiri ure. Gre za:

- odstranjevanje fasadnih oblog, strešnih kritin in cevovodov iz azbestcimenta, če dela potekajo na prostem, skupna površina azbestcementnih plošč pa ne presega 300 m² oziroma skupna dolžina azbestcementnih cevi ne presega 300 m.

3.6.1.2.1. Usposabljanje delavcev za varno delo

Delodajalci morajo zagotoviti stalno usposabljanje za delavce, ki so ali so lahko izpostavljeni azbestu. Na podlagi 15. člena Pravilnika o varovanju delavcev pred tveganji zaradi izpostavljenosti azbestu pri delu mora biti program usposabljanja delavcev zasnovan tako, da si bodo delavci pridobili ustrezne veščine in poznali:

- lastnosti azbesta in njegove učinke na zdravje ter sinergični učinek azbesta in kajenja na zdravje,
- vrste proizvodov ali materialov, ki lahko vsebujejo azbest,
- postopke, pri katerih lahko pride do izpostavljenosti azbestnemu prahu ali prahu materialov, ki vsebujejo azbest, in pomen preventivnih ukrepov za zmanjšanje izpostavljenosti na najmanjšo možno raven,
- način varnega dela, varnostne ukrepe in varovalno opremo za zagotavljanje varnosti in zdravja pri delu,
- namen, možen izbor in izbiro, omejitve in pravilno uporabo osebne varovalne opreme za zavarovanje dihal,
- postopke za ravnanje v nujnih primerih,
- postopke dekontaminacije,
- postopek varnega ravnanja z odpadki, ki vsebujejo azbest,
- pomen zdravstvenih pregledov.

3.6.1.3. Prijava začetka del

Delodajalci morajo pred začetkom rušitvenih ali vzdrževalnih del pri lastnikih ali uporabnikih prostorov zbrati vse možne informacije, tudi z vzorčenjem, da se določijo materiali, ki domnevno vsebujejo azbest. V nasprotnem primeru morajo prisotnost

azbesta predvidevati in skladno s tem tudi ravnati. Ker sodijo dela z azbestom med dela s povečano nevarnostjo, se jih mora 15 dni pred začetkom dela prijaviti na Inšpektorat RS za delo, skladno s 26. členom Zakona o varnosti in zdravju pri delu in 6. členom Pravilnika o varovanju delavcev pred tveganji zaradi izpostavljenosti azbestu pri delu. Delodajalec mora v prijavi navesti podatke o:

- lokaciji delovišča,
- vrsti azbesta, s katerim se ravna ali je bil uporabljen,
- količini azbesta, s katerim se ravna ali je bil uporabljen,
- aktivnostih in postopkih,
- številu izpostavljenih delavcev,
- predvidenemu začetku in trajanju del,
- sprejetih ukrepov za zmanjšanje izpostavljenosti delavcev azbestu.

3.6.1.4. Metode dela

Nastanek azbestnega prahu na delovnem mestu je treba preprečiti z vsemi sredstvi. Delodajalec mora na ustrezen način preprečiti tudi širjenje azbesta v okolico. Prav tako mora zagotoviti, da delavci in druge osebe, ki bi lahko bile prizadete, niso izpostavljeni azbestu. Če to ni mogoče, mora z drugimi sredstvi, kot je npr. zaščitna oprema za dihanje, zmanjšati izpostavljenost na najnižjo možno stopnjo.

3.6.1.5. Uporaba osebne varovalne opreme

Delodajalec mora zagotoviti, da koncentracija azbestnih vlaken v zraku na delovnem mestu ne presega mejne vrednosti za azbest, ki znaša 0,1vl/cmv osemurnem časovnem tehtanem povprečju. Delodajalec mora tudi zagotoviti, da delavci niso izpostavljeni koncentracijam azbestnih vlaken v zraku na delovnem mestu, ki bi bile višje od mejne vrednosti. Kadar varnosti in zdravja delavcev ni možno zagotoviti drugače kot z uporabo osebne varovalne opreme za varovanje dihal, mora delodajalec to zagotoviti na naslednje načine.

Pri koncentraciji vlaken, **nižji od 0.15 vl/cm³** (pri delu z azbestcementnimi izdelki, vzorčenj ipd.):

- polobrazne/četrtninske maske s P2 filtrom,
- polobrazne maske FFP2 s filtracijo delcev,

- maske z vetrilom in filtrom za delce TM1P.

Pri koncentraciji azbestnih vlaken **od 0.15 vl/cm³ do 6.0 vl/cm³**:

- obrazno masko s filtrom delcev P3, po možnosti naj bodo to maske TM3P z vetrilom in po potrebi z ogrevanjem vhodnega zraka.

Pri delih s koncentracijo azbestnih vlaken **nad 6,0 vl/cm³**

(pri sanaciji, kadar ni možno mokro odstranjevanje brizganega azbesta):

- izolacijsko napravo z obrazno masko in ustnikom.

Pri delih, kjer je koncentracija azbestnih vlaken od 0.0005 vl/cm³ do 0.015 vl/cm³, se lahko opusti uporaba osebne varovalne opreme za varovanje dihal, čeprav je tudi pri teh

delih smiselna uporaba maske s P2 filtrom, glede na vrsto in pogostost dela, oziroma ob konicah izpostavljenosti.

3.6.1.6. Načrt dela

Najpomembneje je, da se načrt dela pripravi pred začetkom rušitvenih ali odstranjevalnih del. Temeljiti mora na ugotovitvah ocene tveganja (ki mora biti izdelana) in mora za delavce ter druge, ki bi lahko bili prizadeti, opredeliti vrsto in obseg izpostavljenosti azbestu. Na podlagi 14. člena Pravilnika o varovanju delavcev pred tveganji zaradi izpostavljenosti azbestu pri delu mora načrt dela zajemati:

- vrsto in predvideno trajanje dela,
- lokacijo izvedbe del,
- uporabljene postopke,
- način izvedbe odstranjevanja azbesta in /ali proizvodov, ki vsebujejo azbest,
- osebno varovalno opremo, ki bo zagotovljena,
- način verifikacije, s katero bo delodajalec dokazal, da po koncu izvajanja rušitvenih del ali odstranjevanja azbesta na delovnih mestih ni več tveganja zaradi izpostavljenosti azbestu.

3.6.1.7. Obveščanje delavcev

Če je bil delavec izpostavljen koncentraciji azbestnih vlaken, ki je višja od mejne vrednosti, ga mora delodajalec obvestiti o koncentraciji azbesta v zraku, času izpostavljenosti in ukrepih, izvedenih za zmanjšanje izpostavljenosti.

3.6.1.8. Preverjanje azbesta po zaključku del

Ko so dela v zvezi z rušenjem in odstranjevanjem azbesta zaključena, je treba preveriti odsotnost azbesta na delovnih mestih.

3.6.1.9. Vodenje evidence

Delodajalec je dolžan voditi in posodablјati evidence o delavcih, ki so med svojim delom izpostavljeni azbestu. Delodajalec mora pred zaposlitvijo zagotoviti tudi zdravstveni pregled delavca. Tako pridobljena dokumentacija se mora v skladu z nacionalno zakonodajo hraniti najmanj 40 let po prenehanju izpostavljenosti (evidenco izpostavljenosti mora hraniti delodajalec, zdravstveno dokumentacijo pa pooblaščen zdravnik). Delavcem morajo biti zagotovljene tudi informacije in posvetovanja v zvezi z vsako oceno njihovega zdravja, opravljeno po koncu izpostavljenosti.

3.6.1.10. Prepovedi in omejitve

Pravilnik o varovanju delavcev pred tveganji zaradi izpostavljenosti azbestu pri delu določa prepovedi in omejitve v zvezi z delom z azbestom. Prepoveduje brizganje azbesta in izvajanje delovnih postopkov, ki vključujejo uporabo izolacijskih ali za zvok odpornih materialov z nizko gostoto (manj kot 1g/cm), ki vsebujejo azbest.

Prepovedano je izvajanje aktivnosti, pri katerih so delavci izpostavljeni azbestnim vlaknom pri pridobivanju azbesta ali predelavi azbestnih proizvodov ali pri proizvodnji in izdelavi proizvodov, ki jim je azbest namerno dodan, razen obdelovanja in odstranjevanja proizvodov zaradi rušenja in odstranjevanja azbesta. Delodajalec tudi ne sme razporediti mlade osebe, mladostnika, noseče delavke, delavke, ki je pred kratkim rodila in doječe delavke na delovna mesta, kjer so delavci lahko izpostavljeni azbestnemu prahu ali prahu materialov, ki vsebujejo azbest.

Delavci, ki izvajajo aktivnosti, pri katerih so zaradi svojega dela izpostavljeni ali bi lahko bili izpostavljeni azbestnemu prahu ali prahu materialov, ki vsebujejo azbest, ne smejo delati več kot 8 ur na dan oziroma 40 ur na teden in ne smejo biti plačani po storilnosti. Rotiranje delavcev, kot ukrep za zmanjšanje izpostavljenosti, ni dovoljeno. V navedenem pravilniku je še določeno, da delodajalec ne sme organizirati dela na domu pri tistih delih,

pri katerih lahko pride do izpostavljenosti delavcev azbestnemu prahu ali prahu materialov, ki vsebujejo azbest.

3.6.2. Nevarne kemične snovi

Skoraj ni delodajalca, pri katerem ne bi bilo stika z nevarnimi kemičnimi snovmi vsaj na nekaj delovnih mestih. Nevarne kemične snovi lahko vstopajo v naše telo z zaužitjem, vdihavanjem, resorpcijo in prenosom preko posteljice pri nosečnicah.

Za boljšo informiranost delavcev, delodajalcev in vseh tistih, ki se ukvarjajo z zagotavljanjem varnega in zdravega dela z nevarnimi kemičnimi snovmi, je Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve izdalo Praktične smernice za mejne vrednosti za nevarne kemične snovi. Te smernice v strnjeni obliki in na preprost način podajajo razlage pojmov, navajajo vse vrste mejnih vrednosti, pojasnjujejo pa tudi nekatere najpomembnejše pojme, povezane z mejnimi vrednostmi.

Marca 2006 je bil izdelan predlog druge verzije VCI smernic za mešano skladiščenje kemikalij. Navedeni predlog zajema pravila za mešano skladiščenje kemikalij. Temelji na nemških zakonih, predpisih in tehničnih pravilih, ki urejajo področje skladiščenja kemikalij. Upošteva tudi priporočila, publikacije in objavljene razprave različnih združenj in podjetij. Ta predlog do konca leta 2006 še ni bil sprejet.

Strategija predloga smernic še posebej velja za kemične snovi, pripravke, izdelke in raznovrstne materiale (v nadaljevanju proizvodi), če so uskladiščeni v embalažah in prenosnih posodah. V primerih, ko gre za uskladiščenje kemičnih proizvodov skupaj z drugo embalažo in tehničnimi materiali, se mora predlog strategije smernic smiselno uporabiti. Predlog smernic se ne uporablja za: vgrajene (stacionarne) posode in skladišča z rezervoarji, skladišča za razsuti tovor (razsuto blago oziroma blago brez embalaže) in območja za začasno skladiščenje.

18. decembra 2006 je bila sprejeta tudi Uredba (ES) št. 1907/2006 Evropskega Parlamenta in Sveta o registraciji, evalvaciji, avtorizaciji in omejevanju kemikalij (REACH), ki bo začela veljati 1. junija 2007. REACH je nova evropska zakonodaja za področje ravnanja s kemikalijami, ki se nanaša na registracijo, oceno in odobritev kemikalij (Registration, Evaluation and Authorisation of Chemicals), s ciljem zagotoviti bolj varno okolje in boljše zdravje ljudi ter povečati konkurenčnost evropske kemijske industrije. Njen namen je med drugim tudi zapolniti vrzeli glede poznavanja tveganj pri uporabi kemikalij, zato bo uveljavitev te uredbe nedvomno pomagala pri ocenjevanju tveganj na delovnih mestih.

3.6.3. Padci z višine in v globino

Delo na višini po opažanjih inšpektorjev še vedno ostaja daleč najbolj tvegana aktivnost. V letu 2006 je bilo inšpektoratu prijavljenih okrog 1200 nezgod s padci delavcev pri delu, kar predstavlja dobrih 9% vseh prijav nezgod s poškodbami (oz. vsaka 11.), ki so imele za posledico odsotnost z dela več kot tri delovne dni. To je tudi najpogostejši vzrok za prijavo poškodbe. Veliko delavcev je ob padcu dobilo težje poškodbe (predvsem poškodbe glave s pretresom možganov, pa zlomi hrbtenice, reber in okončin), ki zahtevajo dolgotrajnejše zdravljenje, nekatere imajo za posledico tudi invalidnost. Zaradi padcev pri delu so lani 3 delavci tudi umrli. Višine, s katerih so ti delavci padli, so bile med 3 m in 12 metri. Ker se največ del na višini, pri katerih prihaja do nezgod s padci, izvaja zgolj občasno ali krajši čas (pri popravilih, čiščenju, na gradbiščih), je inšpekcijski nadzor nad izvajanjem del na višini pogosto težko vnaprej načrtovati. V okviru pregledov gradbišč (izrednih pregledov in pregledov v okviru usmerjene akcije poostrenega nadzora) pa inšpektorji vedno pregledamo tudi, kako so urejena delovna mesta na višini.

Slika 17. Prepogosto videna praksa na slovenskih gradbiščih

Zaradi številnih kršitev predpisa, ki določa obvezno zavarovanje delavcev na višini proti padcu v globino (s kolektivnimi sredstvi, kot so ograje in odri), pa smo poleg prepovedi nadaljevanja dela v letu 2006 delodajalcem izdali tudi največ plačilnih nalogov z globami za prekrške. Vseeno pa je opaziti, da delodajalci kljub že izrečenim opozorilom in izdanim odločbam ponavljajo kršitve. Na inšpektoratu smo zaradi teh ugotovitev sprejeli odločitve, da se inšpektorji, ne glede na namen poti ali čas (v času službe ali prostem času), ustavimo in opravimo pregled na vsakem delovišču (gradbišču), kjer se že od daleč vidi, da delavci niso varovani proti padcu v globino.

3.6.4. Eksplozije

Eno izmed nevarnosti na delovnem mestu predstavlja tudi možnost nastanka eksplozije in s tem vseh negativnih posledic, ki takemu dogodku lahko sledijo.

Eksplozijsko varnost kot element varnosti pri delu ureja Pravilnik o protiekspluzijski zaščiti (Uradni list RS, št. 102/2000 in 91/2002). Omenjeni pravilnik povzema in združuje direktivo EU o opremi in zaščitnih sistemih, namenjenih za uporabo v potencialno eksplozivnih atmosferah (94/9/ES – imenovana tudi ATEX 100a) ter direktiv EU o minimalnih zahtevah za izboljšanje varnosti in varovanje zdravja delavcev, ki so lahko ogroženi zaradi eksplozivnih atmosfer (1999/92/ES – imenovana tudi ATEX 118a oz. ATEX 138).

Pravilnik o protiekspluzijski zaščiti, ki poudarja neelektrične dele opreme, je začel veljati šele v drugi polovici leta 2006. Delodajalci morajo v skladu s pravilnikom preprečiti eksplozijo in varovati delavce pred njo, razvrstiti delovne prostore v cone eksplozijske ogroženosti, izdelati elaborat eksplozijske ogroženosti ter oceno tveganja za primer eksplozije in poskrbeti za izvajanje ukrepov protiekspluzijske zaščite. Pred začetkom dela morajo pridobiti certifikat o ustreznosti vgrajene opreme ter zagotoviti ustrezno vzdrževanje in servisiranje le-te, kar dokazujejo z ustreznim certifikatom, poskrbeti pa morajo tudi za ustrezno usposabljanje delavcev in drugih oseb, ki delajo ali se zadržujejo v eksplozijsko ogroženih prostorih.

Na področju protiekspluzijske zaščite je pomembno, da se delodajalci zavedajo nevarnosti eksplozije in je ne podcenjujejo. Razmišljanje, da se po ?tem? postopku dela že vsaj 20 let ali več in še ni prišlo do eksplozije, je zelo nevarno in v celoti zgrešeno. Iz prakse je mogoče razbrati, da je do eksplozij in njihovih posledic prišlo pogosto ravno tam, kjer se je najmanj pričakovalo, posledice pa so bile v večini primerov hujše od pričakovanih.

Kljub temu, da je bil omenjeni pravilnik v drugi polovici poročevalskega leta že v veljavi, inšpektorji v splošnem ugotavljajo, da del opreme pri delodajalcih še vedno ni bil usklajen in da so certifikate vzdrževanja ter certifikate o skladnosti elaborata kot tudi certifikate vgrajene opreme pridobili le v redkih primerih. Stanje se nekoliko razlikuje glede na velikost delodajalcev – inšpektorji opažajo manj skrbnosti na področju protiekspluzijske zaščite pri manjših delodajalcih.

3.6.5. Električna energija

Elektrika predstavlja vir energije, brez katerega praktično noben delodajalec ne more opravljati svojega proizvodnega procesa oz. dejavnosti. Prisotnost električne energije v vsakodnevnih delovnih postopkih pa pomeni tudi določeno nevarnost za zaposlene. To velja še posebej, če delodajalci v zvezi s tem ne upoštevajo in ne izvajajo predvidenih in zakonsko določenih ukrepov v zvezi z električnimi inštalacijami, kakor tudi v zvezi z delovnimi postopki in ukrepi, s katerimi se tveganja zmanjšajo na raven, ki delavcem zagotavlja varno delo.

Električne inštalacije v objektih je potrebno načrtovati in izvesti tako, da ne povzročajo tveganj za požar in eksplozijo, pri čemer morajo biti prisotni varovani pred tveganji, ki jih povzroča neposredni ali posredni stik z deli električne inštalacije ter električne opreme in naprav. Omenjene zahteve ureja tehnični predpis, poleg tega pa so sprejeti tudi mnogi harmonizirani standardi s tega področja. Ustreznost električne inštalacije v objektih se ugotavlja z rednimi periodičnimi pregledi inštalacij, ko se zahteva poleg vizualnega pregleda predvsem tudi preizkus neprekinjenosti vodnikov, zlasti zaščitnega, in vodnikov za izenačevanje potencialov ter same izolacijske upornosti električne inštalacije.

Pri inšpekcijskih nadzorih se v zvezi z izvajanjem omenjenih periodičnih pregledov električnih inštalacij ugotavlja, da le malo delodajalcev redno izvaja preglede v opredeljenih rokih, večina te opravi le prvič, ponovno pa žal marsikdaj šele, ko jim to odredi inšpektor za delo z ureditveno odločbo. Nepravilnosti, ki so ugotovljene pri pregledih inštalacij, se kažejo zlasti v tem, da zaščitni vodniki ne služijo svojemu namenu, saj so prekinjeni na priključnem mestu ali pa je njihova upornost prevelika in tako ni zagotovljen ustrezen avtomatski odklop. V določenih primerih so inšpektorji ugotovili tudi poškodovana stikala in vtičnice ter nezavarovane električno prevodne dele na svetilih, ki so nameščena na nizkih višinah in na dosegu rok. Število teh ugotovljenih nepravilnosti pa je sorazmerno nizko, še zlasti, ker gre za veliko merilnih mest. Inšpektorji so kršitve ugotovili predvsem na inštalaciji v starejših objektih in ponekod na gradbiščih.

Električno napeljavo najdemo tudi v vsaki delovni opremi, ki jo delodajalec uporablja v svojem proizvodnem procesu. Med delovno opremo tako sodijo zlasti stroji, naprave ter razni aparati, ki se uporabljajo pri delu. Delodajalci morajo skladno z veljavno zakonodajo zagotavljati redne periodične preglede in preizkuse delovne opreme, med te pa spadajo tudi ustrezne meritve na električni napeljavi. V vsakem primeru je potrebno izvesti meritve neprekinjenosti zaščitnega vodnika, pri katerem morajo izmerjene vrednosti ustrezati kriterijem v relevantnem standardu. Po potrebi se izvedejo tudi meritve izolacijske upornosti in dielektrične trdnosti izolacije. Glede izvedenih meritev električne napeljave delovne opreme iz pregledanih zapisnikov inšpektorjev v zvezi s tem ni bilo ugotovljenih preseženih dovoljenih vrednosti. Pogosteje pa inšpektorji ugotavljajo, da delodajalci pri pregledu in preizkusu delovne opreme električnih meritev sploh ne izvajajo.

Tudi dosledno izvajanje predpisanih delovnih postopkov pri delu na elektroenergetskih objektih, napravah, opremi in inštalacijah je bistvenega pomena pri zagotavljanju varnosti in zdravja pri delu v zvezi z električno energijo. Omenjeni postopki so opredeljeni v Pravilniku o varnosti pri delu pred nevarnostjo električnega toka, ki predvideva tudi izdelavo ustrezne dokumentacije za varno delo, kot so delovni program, delovni nalog, dovoljenje za delo ter obvestilo o prenehanju del.

Pri nadzorih ravno v zvezi z izdajanjem omenjene dokumentacije inšpektorji ugotavljajo kar nekaj kršitev, ki so v posameznih primerih prispevale k poškodbam pri delu - tudi težjim. Problem ni toliko v tem, da ta dokumentacija sploh ne bi obstajala, ampak v tem,

da je velikokrat nepopolna oz. preveč splošna. Ta nepravilnost se ugotavlja predvsem v zvezi z navedbo stikalnih manipulacij, ki so obvezne za izvedbo del, v zvezi z navedbo ukrepov za zavarovanje mesta dela in v zvezi z opredelitvijo odgovornih oseb za izvedbo konkretnih delovnih postopkov. Nedoslednost pri izdajanju dokumentov za delo pa posledično pomeni, da prihaja do neizvajanja t.i. petih varnostnih pravil za delo v breznapetostnem stanju in za delo v bližini delov pod napetostjo. S tem pa je lahko zelo ogroženo zdravje in celo življenje delavcev, ki delajo na delih, kjer obstaja nevarnost udara električnega toka.

3.7. VAROVANE KATEGORIJE DELAVCEV

Na podlagi zakonodaje in smernic EU morajo delodajalci, država in posledično tudi inšpekcija za delo določenim kategorijam delavcev nameniti večjo pozornost kot ostalim. Te kategorije so mladi delavci, starejši delavci, delavke, ki delajo ponoči, delavci s statusom invalida, noseče delavke in delavke, ki dojijo, ter otroci, mlajši od 15 let.

Pri posebni ureditvi za t.i. varovane kategorije delavcev se ugotovitve inšpektorjev s področja nadzora varnosti in zdravja pri delu ter ugotovitve inšpektorjev s področja nadzora delovnih razmerij prepletajo. Za popolno sliko vseh ugotovitev inšpektorjev za delo v zvezi z varstvom določenih kategorij delavcev v poročevalskem letu je tako treba upoštevati tudi poročila inšpektorjev s področja nadzora delovnih razmerij, ki so povzeta v poglavju Inšpekcijski nadzor na področju delovnih razmerij, v podpoglavju Varstvo nekaterih kategorij delavcev. Ugotovitve inšpektorjev s področja nadzora varnosti in zdravja pri delu v letu 2006 v zvezi z navedeno problematiko pa so prikazane v nadaljevanju.

3.7.1. Mladi delavci

Mlade delavce, ki pri delodajalcu opravljajo delovna opravila na kakršni koli pravni podlagi, obravnavamo kot eno izmed varovanih kategorij delavcev. Med mlade delavce prištevamo mlade, stare od 15 do 24 let, ki delajo na podlagi pogodbe o zaposlitvi, vajence z učno pogodbo, dijake in študente, ki bodisi opravljajo delo v okviru obvezne učne prakse bodisi na podlagi napotnice pooblaščne organizacije - študentskega servisa.

Institucije, ki se ukvarjajo s statistično obdelavo podatkov delovnih nezgod, obravnavajo starostne skupine mladih delavcev različno, zato je težko podati starostno primerjavo statističnih analiz mladih delavcev. Eurostat namreč deli mlade delavce v starostno skupino od 15 do 17 let in od 18 do 24 let, Statistični urad RS pa deli mlade delavce v starostno skupino od 15 do 19 let in od 20 do 24 let. V Republiki Sloveniji je bilo v najmlajši starostni skupini od 15 do 19 let po podatkih Statističnega urada RS zaposlenih v letu 2005 3.326 delavcev, kar predstavlja 0,4% vseh zaposlenih. V starostni skupini od 20 do 24 let pa je bilo 44.355 zaposlenih, kar predstavlja 5,7% vseh zaposlenih. Zanimiv je tudi podatek Statističnega urada RS, da so v Sloveniji v letu 2005 delavci v starostni skupini od 15 do 24 let predstavljali 6,1% vse delovne sile, v EU pa 11%.

Mladi delavci so še posebej ranljivi za nastanek nezgod pri delu zaradi pomanjkanja izkušenj, usposobljenosti in ozaveščenosti. Obremenilni dejavniki, ki vplivajo na nastanek poškodb pri delu mladih delavcev, so tudi njihova impulzivnost, nespretnost, neizkušenost, želja po dokazovanju ipd. Inšpektorji opažamo, da se mladi delavci pogosto premalo zavedajo pomena varnosti in zdravja pri delu ter svojih pravic in obveznosti s tem v zvezi. Marsikdaj namreč niso sposobni prepoznati možne

nevarnosti na delovnem mestu, hkrati pa ne upajo izraziti dvomov o stvareh, ki se jim morda zdijo nevarne. Glede na ugotovitve inšpektorjev mnogi niti ne vedo, kam se lahko obrnejo po pomoč in informacije v primeru nejasnosti in težav na delovnem mestu.

Glede na opažanja inšpektorjev se neredko zgodi, da neposredno nadrejeni ne znajo pojasniti mladim delavcem problematike, s katero se srečujejo na svojem delovnem mestu, na način, primeren zrelosti, izobrazbi in razumevanju mladih delavcev. Nadzor nad pravilnostjo izvajanja delovnih opravil mladih delavcev pa tudi ni vedno primeren in dosleden, kar lahko hitro privede do potencialne možnosti nastanka delovne nezgode. Po drugi strani pa nekateri delodajalci mladim dodelijo mentorje, ki so zadolženi za izčrpno in strokovno usposabljanje na ravni razumevanja mladega delavca ter za poostren strokovni nadzor nad varnim opravljanjem delovnih opravil.

Delodajalci se po poročanju inšpektorjev velikokrat premalo zavedajo tveganj za mlade delavce ter vzrokov za nastanek teh tveganj. Potrebno bi bilo vzpostaviti dodatne ustrezne ukrepe za njihovo varovanje (ustrezno razporejanje zadolžitve ob upoštevanju neizkušenosti) ter večji poudarek nameniti ustreznemu obveščanju in usposabljanju o nevarnostih pri delovnih opravilih mladih. Inšpektorji opažajo, da je uvaljalno usposabljanje mladih delavcev pri delodajalcu velikokrat prekratko in poteka na isti ravni kot za vse druge delavce. Delodajalci, ki prvič zaposlijo mlade delavce, jih po ugotovitvah inšpektorjev napotijo na usposabljanje za varno in zdravo delo šele po eno- ali dvomesečnem nastopu dela.

Po pregledu izjav o varnosti z oceno tveganja inšpektorji na splošno ugotavljajo, da delovna mesta, ki so primerna za mlade delavce, niso opredeljena v navedenem splošnem aktu, določena so le v zdravstvenih ocenah pooblaščenih zdravnikov, pa še to samo za mladoletne delavce do dopolnjenega 18. leta starosti.

Glede na vse navedeno na Inšpektoratu RS za delo predlagamo vključitev vsebin s področja varnosti in zdravja pri delu tudi v vse oblike vzgojno-izobraževalnih procesov.

Eden izmed pogojev, da dijaki in študentje lahko pravilno izvajajo delovna opravila, je tudi njihova zdravstvena sposobnost. Inšpektorat RS za delo je na podlagi mnenja Ministrstva za delo, družino in socialne zadeve izoblikoval stališče o izvajanju zdravstvenih pregledov dijakov in študentov. To stališče je dostopno tudi na spletnih straneh inšpektorata.

3.7.2. Starejši delavci

Starejši delavci so delavci, starejši od 55 let (za delavke velja prehodno obdobje in so v letu 2006 pridobile status starejše delavke že z dopolnitvijo 52 let), in jih obravnavamo kot varovano kategorijo delavcev zaradi upadanja psihofizičnih sposobnosti z leti, katerega posledica so večje možnosti za nastanek poškodb in zdravstvenih okvar.

Proces staranja delovne sile je značilen za celotno območje držav članic EU. Po podatkih Statističnega urada RS se je v obdobju od 1995 do 2002 število delavcev v starostni skupini od 55 do 64 let povečalo za 16%, v enakem obdobju pa se je število delavcev v starostni skupini od 15 do 24 let povečalo le za 2%.

Inšpektorji za delo opažajo, da se vse več starejših delavcev pritožuje, ker menijo, da so pogosto šikanirani, saj zaradi padca njihove storilnosti težje dosegajo normo. Delodajalci se vse premalo zavedajo, da starejši delavec po storilnosti ne zmore več tekmovati z mlajšimi delavci. Starejši delavci težje sprejemajo novosti, ki jih delodajalec uvaja na delovnem mestu (morda tudi zaradi izboljšanja delovnih pogojev), in se prej počutijo ogrožene. Občutek ogroženosti pa lahko ustvarja nezadovoljstvo pri delu, vodi v psihosomatske bolezni in drugo odklonilno vedenje.

Pričakovati je, da bodo starejši delavci v Sloveniji vse večji vir delovne sile, zato inšpektorji menijo, da bodo konkurenčni le tisti delodajalci, ki bodo vse več vlagali tudi v boljše delovne pogoje zaposlenih. Boljši delovni pogoji zaposlenih so namreč tudi predpostavka za učinkovito delo starejših delavcev - zmanjšajo njihovo obolevnost in

število ter resnost nezgod pri delu. Žal pa inšpektorji v praksi opažamo, da se delovni pogoji pri delodajalcih ne izboljšujejo tako, kot bi pričakovali. Nekateri delodajalci npr. še vedno nimajo ustreznih pripomočkov za prenašanje težkih bremen. Iz prakse je razvidno, da se organizacijski ukrepi vedno ne izvajajo dosledno zaradi časovne omejenosti izvedbe delovnega opravila, zato kljub tovrstnim ukrepom starejši delavci ponekod še vedno prenašajo težka bremena, s tem pa se njihovo zdravstveno stanje lahko poslabša.

3.7.3. Nočno delo žensk

Delodajalci s področja industrije in gradbeništva, ki želijo uvesti nočno delo žensk, morajo pridobiti soglasje ministra, pristojnega za delo, ob izpolnjevanju določenih pogojev, navedenih v 153. členu Zakona o delovnih razmerjih. Brez pridobitve ustreznega soglasja je delo v nočnem delovnem času v industriji in gradbeništvu za ženske načeloma prepovedano. Soglasje za uvedbo nočnega dela žensk v industriji in gradbeništvu lahko delodajalec pridobi na podlagi mnenja združenja delodajalcev (mnenje lahko delodajalci dobijo pri združenju dejavnosti pri Gospodarski zbornici Slovenije, katerega člani so, pri Združenju delodajalcev Slovenije, pri Obrtni zbornici Slovenije ali pri Združenju obrtnih dejavnosti Slovenije), mnenja sindikatov pri delodajalcu, mnenja reprezentativnega sindikata dejavnosti ter mnenja inšpektorja za delo, po predhodnem preverjanju izpolnjevanja pogojev za uvedbo nočnega dela. Zaposilo za izdajo navedenega soglasja za uvedbo nočnega dela žensk mora vsebovati tudi navedbo razlogov za uvajanje nočnega dela žensk, določitev oddelkov podjetja, kjer se bo delo izvajalo, opis dela, ki ga bodo delavke opravljale, ter število žensk, ki naj bi delale ponoči.

Novost v letu 2006 je, da so na podlagi prve točke drugega odstavka 153. člena Zakona o delovnih razmerjih v dejavnosti kmetijstva in živilske industrije Slovenije podpisale soglasje za nočno delo žensk v industriji naslednje pogodbenne stranke: Gospodarska zbornica Slovenije – Združenje živilske industrije, Združenje delodajalcev Slovenije, Zadružna zveza Slovenije ter Sindikat kmetijstva in živilske industrije Slovenije. Navedene pogodbenne stranke soglašajo, da se zaradi boljše izkoriščenosti delovnih sredstev in širjenja zaposlitvenih možnosti ter podobnih ekonomskih in socialnih razlogov, ob upoštevanju vseh pogojev za uvedbo nočnega dela, kadar se dejavnosti po tej kolektivni pogodbi opravljajo na industrijski način, lahko uvede nočno delo žensk, v skladu z zakonom in konvencijo Mednarodne organizacije dela št. 89 ter v skladu s Protokolom 1990 k tej konvenciji. Zaradi navedenega podpisanega sporazuma med reprezentativnim sindikatom in združenjem delodajalcev bodo delodajalci v dejavnosti kmetijstva in živilske industrije pridobili soglasje za nočno delo žensk v industriji le na podlagi predhodno poslane vloge na Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve.

3.7.4. Delavci s statusom invalida

Če delavec sam ali njegov osebni zdravnik menita, da zaradi poslabšanja zdravstvenega stanja delavec ni več sposoben opravljati svojega dela, se lahko sproži postopek ugotavljanja invalidnosti pri Zavodu za pokojninsko in invalidsko zavarovanje Slovenije. V odločbi invalidske komisije se oceni delavčevo zdravstveno stanje in opredeli, pod kakšnimi pogoji lahko delavec glede na svoje zdravstvene omejitve še opravlja delo (če je preostala delovna zmožnost sploh še podana). Iz tega sledi, da ima delavec invalid omejeno delovno zmožnost.

Delovni invalidi s preostalo delovno zmožnostjo so torej invalidi, ki so pridobili pravice na podlagi invalidnosti po Zakonu o pokojninskem in invalidskem zavarovanju, ki niso invalidsko upokojeni in še delajo ali čakajo na poklicno rehabilitacijo oz. ustrezno zaposlitev. Omenjeni delovni invalidi imajo v skladu z Zakonom o pokojninskem in invalidskem zavarovanju tako pravico do:

- dela z delovnim časom, ki ustreza njihovi preostali zmožnosti in strokovni izobrazbi oz. usposobljenosti, ali
- razporeditve na drugo ustrezno delovno mesto, in/ali
- poklicne rehabilitacije in
- ustreznih denarnih nadomestil.

Seveda pa delavcem s statusom invalida pripadajo tudi druge pravice, urejene v posebnih predpisih – npr. v Zakonu o zaposlitveni rehabilitaciji in zaposlovanju invalidov.

Inšpektorji Inšpektorata RS za delo opažamo, da največ delavcev s statusom invalida opravlja delo na drugem ustreznem delovnem mestu, precej delavcev invalidov pa opravlja na svojem delovnem mestu tista delovna opravila, ki še ustrezajo njihovi preostali delovni zmožnosti.

Primerov poklicne rehabilitacije delavca invalida je glede na poročanje inšpektorjev v praksi malo, saj je poklicna rehabilitacija celostni proces, v katerem se delavec invalid strokovno, fizično in psihosocialno usposobi za drug poklic ali delo. Zato le malo invalidov izkaže pripravljenost sodelovati v procesu poklicne rehabilitacije, za to pa se odločajo predvsem mladi delavci invalidi. V zvezi s poklicno rehabilitacijo lahko pridobi delavec invalid še nekatere druge pravice, kot npr. pravico do prilagoditve prostorov in delovnih mest na stroške Zavoda za pokojninsko in invalidsko zavarovanje Slovenije, ki omogoča uspešno poklicno rehabilitacijo, pravico do prilagoditve delovnega mesta z ustreznimi tehničnimi pripomočki, pravico do povračila potnih stroškov, pravico do nadomestil v zvezi s poklicno rehabilitacijo itd.

Na Inšpektorat RS za delo smo v letu 2006 prejeli nekaj prijav glede postopka za ugotavljanje invalidnosti, predvsem pa glede uresničevanja pravic po priznani invalidnosti. Iz prijav je izhajalo, da naj delodajalci velikokrat ne bi upoštevali odločbe Zavoda za pokojninsko in invalidsko zavarovanje Slovenije glede preostale delovne zmožnosti, saj so delavci menili, da niso razporejeni na delo, ki ga v skladu z odločbo o ugotovljeni invalidnosti še lahko opravljajo. Inšpektorji za delo nadalje opažamo, da je v odločbah o invalidnosti premalo natančno opredeljeno, česa delavec ne sme delati oz. kakšno delo še lahko opravlja. Tako je izrek odločbe težko uresničljiv, saj si delovna opravila delavec invalid in njegov delodajalec razlagata vsak po svoje.

3.7.5. Noseče delavke in delavke, ki dojijo

Varstvene določbe v zvezi z zaščito zdravja nosečih delavk in njihovih še nerojenih otrok vsebuje v slovenskem pravnem redu Zakon o delovnih razmerjih in izvršilni predpis Pravilnik o varovanju zdravja pri delu nosečih delavk, delavk, ki so pred kratkim rodile, ter doječih delavk. Zakon o delovnih razmerjih v 189. členu določa, da delavka v času nosečnosti in ves čas, ko doji, ne sme opravljati del, ki bi lahko ogrozila njeno zdravje ali zdravje otroka zaradi izpostavljenosti dejavnikom tveganja ali delovnim pogojem, ki so določeni z izvršilnim predpisom.

S Pravilnikom o varovanju zdravja pri delu nosečih delavk, delavk, ki so pred kratkim rodile, ter doječih delavk, se določajo ukrepi in aktivnosti za izboljšanje varnosti in zdravja pri delu navedenih kategorij delavk, in sicer na osnovi ocene tveganja za nastanek poškodb in zdravstvenih okvar v okviru njihovega delovnega mesta. Pri določitvi teh ukrepov in aktivnosti so v okviru navedenega pravilnika delodajalcu v pomoč natančno navedeni fizikalni, biološki in kemični dejavniki ter tudi delovni pogoji, katerim ne sme biti izpostavljena noseča ali doječa delavka. Prav tako mora pri določevanju ukrepov in aktivnosti za izboljšanje varnosti in zdravja nosečih in doječih delavk delodajalec upoštevati, da imajo noseče delavke manjšo gibčnost, koordinacijo, hitrost gibanja, doseg in ravnotežje. Delodajalec mora to upoštevati tudi pri določitvi norme in delovnih opravil.

V zvezi z ugotovitvami inšpekcijskih nadzorov pri preverjanju izvajanja zgoraj navedenih določb glej poglavje Inšpekcijski nadzor na področju delovnih razmerij, podpoglavje Varstvo nekaterih kategorij delavcev.

3.7.6. Delo otrok, mlajših od 15 let

V skladu z Zakonom o delovnih razmerjih je prepovedano delo otrok, mlajših od 15 let. Navedeni zakon sicer dovoljuje sodelovanje otroka, mlajšega od 15 let, proti plačilu, pri snemanju filmov, pripravi in izvajanju umetnostnih, scenskih in drugih del s področja kulturne, umetniške, športne in oglaševalske aktivnosti. Otroci z dopolnjenim 13. letom starosti lahko opravljajo delo največ 30 koledarskih dni letno – gre za lažja dela v času

šolskih počitnic, ki ne ogrožajo njihove varnosti, zdravja, morale, izobraževanja in razvoja.

Pred začetkom delovnih opravil otroka, mlajšega od 15 let, mora njegov zakoniti zastopnik na Inšpektorat RS za delo podati zahtevek, na podlagi katerega inšpektor za delo izda dovoljenje za delo tega otroka, seveda pod pogoji, določenimi v izvršilnem predpisu.

Poleg navedenega lahko tudi vajenci, dijaki in študenti, ki še niso dopolnili 14 let, pri delodajalcu opravljajo praktično izobraževanje v okviru izobraževalnih programov.

Ugotovitve inšpekcijskih nadzorov pri preverjanju izvajanja zgoraj navedenih določb Zakona o delovnih razmerjih so zajete v poglavju Inšpekcijski nadzor na področju delovnih razmerij, podpoglavje Delo otrok, mlajših od 15 let, vajencev, dijakov in študentov.

3.8. AKTIVNOSTI V ZVEZI Z EVROPSKO UNIJO

3.8.1. Evropski teden varnosti in zdravja pri delu

Evropski teden varnosti in zdravja pri delu je bil v letu 2006 posvečen mladim delavcem in zagotavljanju varnega ter zdravega začetka njihovega dela. Ta populacija v slovenski zakonodaji na področju delovnega prava ter področju varnosti in zdravja pri delu uživa posebno varstvo, vendar samo v starosti od 15 do 18 let. Za obdobje od 19 do 20 let posebno varstvo z zakonom ni predvideno.

Pri mladih delavcih zdravstvene težave morda niso tako pogoste, vendar je pri tem pomembno namenjati pozornost kumulativnim tveganjem za zdravje, kot tudi tveganjem za nezgode, s čimer je mogoče zmanjšati možnost, da se pri mladih delavcih zdravstvena težava, povezana z delom, pojavi kasneje v življenju.

Mladi delavci so pri opravljanju dela glede na opažanja inšpektorjev s stališča varnosti in zdravja pri delu neredko ogroženi (predvsem v prvem letu službe) zaradi pomanjkljivega izobraževanja v času osnovnega in srednješolskega šolanja. To potrjujejo rezultati inšpekcijskih nadzorov v srednjih šolah. Nadalje so mladi delavci bolj ranljivi tudi zaradi pomanjkljivega usposabljanja s področja varnosti in zdravja pri delu na svojem konkretnem delovnem mestu. Pri tem usposabljanju delodajalci premalo pozornosti namenijo dejstvu, da gre za osebe, ki so na delu prvič in morajo biti zato deležne posebne pozornosti.

Demografska situacija in demografsko gibanje imata v Sloveniji značilnosti posttranzicijskega obdobja v razvoju prebivalstva, oz. značilnosti nizke rodnosti. Generacije se torej ne obnavljajo. V Sloveniji smo imeli do leta 2005 nekaj let t.i. depopulacijski model, kar pomeni, da je število umrlih presegalo število živorojenih.

V Republiki Sloveniji je bilo v letu 2005 v najmlajši starostni skupini od 15 do 19 let zaposlenih 3.326 delavcev oz. 0,4% od vseh zaposlenih, v starostni strukturi od 20 do 24 let pa 44.355 oz. 5,7% od vseh zaposlenih (tabela 16). Proces staranja delovne sile je sicer značilen za celotno območje držav članic EU. V obdobju od 1995 do 2004 se je število delavcev v EU v starostni skupini od 55 do 64 let povečalo za 16%, medtem ko se je v enakem obdobju število delavcev v starostni skupini od 15 do 24 let povečalo za 2%. Bistvena razlika v demografski strukturi zaposlenih med Slovenijo in ostalimi državami članicami EU pa je ta, da v Sloveniji delavci v starostni skupini od 15 do 24 let predstavljajo 6,1% vse delovne sile, v celotni EU pa 11%. Demografska situacija oz. demografsko gibanje v Republiki Sloveniji, pa tudi v drugih državah, že pomembno (negativno) vpliva na starostno strukturo zaposlenih oz. na zelo hiter proces staranja delovne sile.

Tabela 16: Aktivno prebivalstvo po starostnih skupinah, Slovenija, 2005 (Vir: SURS)

Starostna skupina	15-19	20-24	25-29	30-34	35-39	40-44	45-49	50-54	55-59	60-64
Število zaposlenih	3.326	44.355	105.768	116.725	123.701	124.873	118.457	95.160	35.897	5.131
% zaposlenih	0,4	5,7	13,6	15,1	15,9	16,1	15,3	12,3	4,6	0,6

V letu 2006 so bile na Inšpektorat RS za delo prijavljene 1503 nezgode pri delu, ki so imele za posledico lažjo poškodbo mladega delavca (to je delavca, starega med 15 in 24 let). Do poškodb je prišlo pretežno med moško populacijo, najbolj pogosto pa so bili poškodovani prsti na rokah. Sledijo nezgode, ki so imele za posledico poškodbe prstov noge in kolena. Nezgode so se najpogosteje pripetile ob aktivnostih, ki zahtevajo ročno spretnost mladega delavca.

Inšpektorji ugotavljajo, da mladi delavci pogosto ne poznajo svojih pravic in obveznosti s področja varnosti in zdravja pri delu. Pri izdelavi ocen tveganja delodajalci nadalje mlade delavce nezadostno upoštevajo v smislu sprejemanja dodatnih ustreznih ukrepov za njihovo varno in zdravo delo.

Izobraževanje na področju varnosti in zdravja pri delu je glede na opažanja inšpektorjev v času osnovnošolskega in srednješolskega šolanja sicer prisotno, vendar povečini samo na deklarativni ravni. Posledica je nezainteresiranost učencev za področje varnosti in zdravja pri delu.

V večini primerov v skladu z ugotovitvami inšpektorjev usposabljanje mladih delavcev ni prilagojeno specifičnim škodljivostim na delovnih mestih, kot so npr. hrup, prah, delo na višinah in v globinah, delo z zaslonsko opremo, delo z rakotvornimi snovmi, ročno dvigovanje in premeščanje bremen, promet itn.

3.8.2. Priznanje za dobro prakso na področju varnosti in zdravja pri delu

Na zaključni prireditvi Evropskega tedna varnosti in zdravja pri delu 2006 je Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve podelilo priznanje za dobro prakso na področju varnosti in zdravja pri delu. Priznanje je prejelo podjetje TCG Unitech Lth orodjarna in livarna d.o.o. iz Škofje Loke za vzorno urejen sistem usposabljanja vajencev.

V podjetju so se pred petimi leti zaradi težav pri pridobivanju kvalificiranih kadrov odločili, da se povežejo s Šolo za strojništvo Škofja Loka. Skupaj s šolo so organizirali »dualni« sistem usposabljanja učencev za poklic orodjarja, ki je organiziran kot nadaljevanje šolanja v okviru PE orodjarna. S pomočjo dualnega sistema vsako leto

pridobijo nekaj novih orodjarjev, nekateri pa se odločijo tudi za nadaljevanje šolanja na višjih stopnjah.

Usposabljanje vajencev se v orodjarni izvaja:

- teoretično - s področja varnosti in zdravja pri delu, požarnega varstva, vodenja dvigal ter sistema kakovosti in ravnanja z okoljem,
- teoretično - s področja orodjarstva,
- praktično - s področja varnosti in zdravja pri delu in orodjarstva, ob mentorjih za praktično usposabljanje.

Mentorji so delavci, ki najbolje poznajo svoje delo in pri sodelavcih uživajo spoštovanje ter zaupanje. Usposobljeni so za to, da učence spremljajo ves čas dela v podjetju in jim ob delu predajo čim več znanja in izkušenj.

V letu 2006 je v okviru Evropskega tedna varnosti in zdravja pri delu potekal tudi natečaj »Varen začetek – mladi filmski ustvarjalec leta«, kjer je kot član komisije pri izboru primerne filma s področja varnosti in zdravja pri delu sodeloval tudi predstavnik Inšpektorata RS za delo. Natečaj je bil namenjen mladim, da bi začeli razmišljati o vprašanjih varnosti in zdravja pri delu ter da bi se zmanjšalo število mladih, ki se poškodujejo ali zbolijo zaradi nevarnih in škodljivih dejavnikov na delovnem mestu. Mladi filmarji so se preko svojih šol prijavi na Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve, slovenski izbor filmov s tematiko varnosti in zdravja pri delu pa je bil posredovan Evropski agenciji za varnost in zdravje pri delu.

3.9. IZVAJANJE DOLOČIL DRUGE ZAKONODAJE V ZVEZI Z VARNOSTJO IN ZDRAVJEM PRI DELU

Inšpektorat RS za delo je pristojen tudi za nadzor nad izvajanjem določb zakonov, kot sta npr. zakon, ki obravnava problematiko kajenja v delovnih prostorih ter s tem v zvezi ogrožanje delavcev s cigaretnim dimom, ter zakon, ki obravnava omejevanje porabe alkohola (tudi na delovnem mestu) ter ukrepe za preprečevanje škodljivih posledic uživanja alkohola (tudi) v zvezi z delom. Ugotovitve inšpekcijskih nadzorov v zvezi z izvajanjem omenjenih zakonov sledijo v nadaljevanju.

3.9.1. Kajenje

Slovenija je že leta 1996 dobila tako imenovani »protitobačni« zakon, ki je ob sprejetju pomenil eno izmed najstrožjih ureditev na področju varovanja zdravja pred posledicami tobačnega dima. V tem času je zakon doživel nekaj dopolnil in sprememb, ki pa niso dovolj učinkovite, zato je v pripravi že nov, strožji zakon, ki bo na podlagi določil svetovne zdravstvene organizacije (WHO) predvidoma uvedel učinkovitejše ukrepe za zagotavljanje varovanja zdravja nekadilcev, ki so do sedaj na delovnih mestih vdihavali tobačni dim proti svoji volji.

Veljavni Zakon o omejevanju uporabe tobačnih izdelkov v 17. členu določa, da je kajenje dovoljeno le v prostorih, ki jih določi delodajalec in ki so fizično ločeni od drugih delovnih prostorov. V 18. členu zakon določa pravico zaposlenih, da zahtevajo od delodajalca, da jim omogoča opravljati delo v prostorih, kjer zrak ni onesnažen s tobačnim dimom.

V praksi so inšpektorji za delo ugotavljali, da so delodajalci poskušali zagotavljati ločene prostore za kadilce, vendar so bili ti v mnogih primerih le provizorično urejeni, kar se je dobro videlo denimo v gostinskih lokalih. Inšpektorji poročajo tudi o težavah pri nadzoru v stavbah, kjer je bilo istočasno več podjetij, saj glede skupnih prostorov, kot so hodniki, skupni sanitarni prostori, dvigala ipd., inšpektor za delo ni imel pristojnosti ukrepanja. Upravljalci takih stavb pa so z oznako o prepovedi kajenja zadostili pogojem, ki jih je predpisoval zakon.

Nekateri delodajalci so se po poročanju inšpektorjev po uveljavitvi zakona in zaradi izboljšanja varnega in zdravega dela v celotnem podjetju odločili za prepoved kajenja ter uvedli tečaje in spodbude za prenehanje kajenja. Inšpektorji so zasledili tudi drugačne rešitve - v okviru izjave o varnosti z oceno tveganja, kjer so delodajalci ocenili, da je nevarnost tobačnega dima tako škodljiva in nevarna, da so prepovedali kajenje na celotnem območju podjetja. Ta prepoved je veljala tudi izven zaprtih delovnih in pomožnih prostorov, kot npr. na dvorišču, pred vhodom, na gradbišču ipd. Delodajalci so kršitev te prepovedi kajenja obravnavali v smislu 36. člena Zakona o varnosti in zdravju pri delu – kot hujšo kršitev obveznosti iz delovnega razmerja, saj so tako prepoved opredelili v izjavi o varnosti kot varnostni ukrep.

Spremembe, ki se obetajo z novim zakonom, naj bi nadzor poenostavile, saj naj bi bila uvedena popolna prepoved kajenja na delovnih mestih, vključno z bari, gostilnami, restavracijami in igralnicami. Ne gre za ukrepe, usmerjene proti kadilcem, ampak za enako zaščito vseh delavcev ne glede na mesto zaposlitve. S tem ukrepom bodo delavci v gostinski panogi na enak način zaščiteni pred zdravju škodljivimi učinki tobačnega dima kot delavci na drugih delovnih mestih, česar doslej ni bilo mogoče doseči.

3.9.2. Alkohol in druge droge na delovnem mestu

V Evropski uniji je poraba alkohola največja na svetu. Trenutna raven porabe je ocenjena na 11 litrov čistega alkohola, ki ga odrasla oseba popije na leto. Slovenska zakonodaja na področju omejevanja uporabe alkohola na delovnem mestu prepoveduje prodajo oziroma ponudbo alkohola. Ne prepoveduje pa samega uživanja alkohola na delovnem mestu.

V Sloveniji nimamo zanesljivih podatkov o zlorabi alkohola in drugih drog na delovnem mestu. Prav zaradi tega je Inšpektorat RS za delo v letu 2006 končal raziskavo, katere namen je bil zagotoviti osnovne informacije glede izkušenj delodajalcev v zvezi s problematiko alkohola na delovnem mestu. Ta raziskava je bila narejena na izbranem vzorcu pravnih subjektov v državi. Anketiranih je bilo 118 pravnih subjektov, zajetih pa je bilo 18.008 delavcev. Raziskava je pokazala, da 38% delodajalcev občasno opaža, da prihajajo delavci opiti na delovno mesto, skoraj 40% pa jih je opazilo, da delavci občasno uživajo alkohol na delovnem mestu. Najzanimivejši pa je podatek, da kljub vsemu kar 54% delodajalcev nima notranjega predpisa o tem, kako ukrepati v primeru suma opitosti delavca.

Kljub razsežnosti problema porabe alkohola pa je število prijav in ugotovljenih kršitev Zakona o omejevanju porabe alkohola v Sloveniji zelo nizko. Leta 2004 sta bili prijavljeni le dve kršitvi, leta 2005 ena, v letu 2006 pa na Inšpektorat RS za delo nismo prejeli tovrstnih prijav. Inšpektorji ugotavljajo, da so pri zaznavanju te problematike bolj občutljive večje družbe, ki imajo s tega področja tudi izdelane splošne akte.

Glede uživanja drugih drog na delovnem mestu inšpektorji ugotavljajo (na osnovi informacij, pridobljenih ob inšpekcijskih nadzorih), da delodajalci vse pogostejše testirajo kandidate za zaposlitev na prisotnost drugih drog v organizmu (predvsem marihuane).

Problematiki alkohola in drugih drog na delovnem mestu je bila namenjena IV. konferenca Inšpektorata RS za delo, ki je potekala v aprilu 2006.

3.10. STROKOVNA POMOČ

Zakon o inšpekciji dela v svojem 4. členu določa, da daje inšpektorat delodajalcem in delavcem strokovno pomoč glede uresničevanja zakonov in drugih predpisov, kolektivnih pogodb ter splošnih aktov s področij, za nadzor katerih je pristojen. V splošnem lahko ugotovimo, da večino vlog z vprašanji prejmemo od delavcev, ki najpogostejše postavljajo vprašanja v zvezi z dolžnostmi delodajalca in svojimi pravicami. Po drugi strani pa delodajalce zanimajo bolj njihove pravice in dolžnosti delavcev.

Iz prošenj za strokovno pomoč največkrat izhaja zahtev po razlagi veljavne zakonodaje s področja varnosti in zdravja pri delu. Vendar pa je za tolmačenje zakonodaje načeloma pristojno ministrstvo, ki posamezen predpis pripravi, na inšpektoratu pa lahko vlagatelju odgovorimo le, kakšna je pravna ureditev glede določenega vprašanja v skladu s predpisi.

Prošnje za strokovno pomoč večinoma prihajajo v pisni obliki ali po elektronski pošti in na enak način prosilcu tudi odgovorimo. Na opisani način je bilo v letu 2006 pripravljenih 90 dokumentov strokovne pomoči na področju varnosti in zdravja pri delu. Poleg tega pa so osebe veliko vprašanj vsak dan zastavljale kar po telefonu. Tudi na tako podana vprašanja so pristojni inšpektorji odgovarjali in pomagali prosilcem s strokovno pomočjo, se pa takšna vrsta pomoči nikjer ni evidentirala.

Vprašanja, ki so jih vlagatelji poslali na Inšpektorat RS za delo, so se nanašala predvsem na organiziranost izvajanja varnosti in zdravja pri delu, na predhodne in obdobjne preventivne zdravstvene preglede, usposabljanje za varno in zdravo delo, na škodljivosti v delovnem okolju (zlasti glede toplotnih razmer in hrupa), na kajenje, nočno delo žensk, na posebno varstvo delavcev s statusom invalida ter starejših delavcev, na delo študentov ter prijavljanje nezgod pri delu.

Iz evidenc je razvidno, da so se v zvezi z določeno problematiko pojavljala velikokrat enaka ali pa zelo podobna vprašanja. Iz omenjenega razloga smo na spletnih straneh Inšpektorata RS za delo (<http://www.id.gov.si/>) tudi objavili odgovore na najpogostejše zastavljena vprašanja.

3.11. DRUGE AKTIVNOSTI INŠPEKTORJEV NA PODROČJU VARNOSTI IN ZDRAVJA PRI DELU

Inšpektorji Inšpektorata RS za delo so v letu 2006 poleg izvajanja osnovnih nalog nadzora delodajalcev v zvezi s spoštovanjem zakonodaje s področja varnosti in zdravja pri delu v veliki meri sodelovali tudi v mnogih drugih aktivnostih, ki posredno ali neposredno vplivajo na stroko varnosti in zdravja pri delu. Tako so delovali predvsem na naslednjih področjih:

- priprava letne konference Inšpektorata RS za delo,
- sodelovanje v komisiji za podelitev dovoljenj za opravljanje strokovnih nalog varnosti pri delu,
- sodelovanje v komisijah za opravljanje strokovnih izpitov iz varnosti in zdravja pri delu,
- sodelovanje v komisiji za opravljanje preizkusov strokovne usposobljenosti koordinatorjev za varnost in zdravje pri delu na gradbiščih,
- sodelovanje v delovni skupini za področje osebne varovalne opreme,
- sodelovanje v delovni skupini za področje dvigal,
- sodelovanje v odboru za Direktivo o splošni varnosti proizvodov,
- sodelovanje v komisiji za preverjanje strokovne usposobljenosti za delo s eksplozivi,
- sodelovanje v komisiji za zoonoze,
- sodelovanje v komisiji za delo otrok na RTV,
- sodelovanje v komisiji za ocenjevanje kandidatov za priznanje »Mladi filmski ustvarjalec leta«,
- sodelovanje v komisiji za podelitev naziva »Dobra praksa na področju varstva pri delu«,
- sodelovanje pri pripravi podzakonskega predpisa - Pravilnika o organizaciji, materialu in opremi za prvo pomoč na delovnem mestu,
- sodelovanje pri pripravi sprememb Zakona o omejevanju uporabe tobačnih izdelkov,

- sodelovanje pri pripravi Pravilnika o elektromagnetni združljivosti,
- sodelovanje v statističnem sosvetu Statističnega urada RS,
- sodelovanje v projektu razvoja informacijskega sistema na področju varnosti in zdravja.

3.12. ZAKLJUČEK

Za ocenjevanje stanja varnosti in zdravja pri delu v Republiki Sloveniji so zagotovo pomembni naslednji kazalniki:

- ***skupno število nezgod pri delu, ki so bile prijavljene na Inšpektorat RS za delo (nekaj več kot 15000 v letu 2006),***
- ***nezgode pri delu, ki so imele za posledico smrt delavca (25 v letu 2006),***
- ***težje nezgode pri delu (300–400 letno),***
- ***nezgode, ki so prijavljene na obrazcih ER 8 (približno 26.000),***
- ***poklicne bolezni in bolezni v zvezi z delom (nekaj deset letno),***
- ***ugotovitve inšpekcijskega nadzora,***
- ***odsotnost z dela zaradi posledic nezgod pri delu (približno 1.100.000 delovnih dni na leto),***
- ***mnenja in ocene socialnih partnerjev.***

Če bi hoteli celovito oceniti stanje varnosti in zdravja pri delu v državi, bi morali natančno obravnavati vsako (in morda še katero drugo) od navedenih dejstev.

Na Inšpektoratu RS za delo ocenjujemo, da je ključni problem pri zagotavljanju varnosti in zdravja pri delu predvsem v premajhni zavzetosti delodajalcev za urejanje te problematike.

Ugotovitve inšpektorjev, ki to tezo potrjujejo, so:

- zahteve in ukrepe s področja varnosti in zdravja pri delu izvajajo delodajalci pogosto zgolj formalno in le v tolikšni meri, da se izognejo morebitnim sankcijam,
- v mnogih primerih so izjave o varnosti (IOV) neustrezne oz. pomembno pomanjkljive,
- mnogim delodajalcem se izdelava izjave o varnosti ne zdi potrebna, ne znajo je predstaviti in obrazložiti ter je zato tudi ne uporabljajo,
- delodajalci pogosto ne poznajo, ali vsaj ne poznajo v zadostni meri, svojih obveznosti in odgovornosti s področja varnosti in zdravja pri delu,
- na zgoraj opisano stanje opozarjajo subjekti z dovoljenjem za delo,
- na tako stanje kažejo ugotovitve inšpekcijskega nadzora,
- na tako stanje pa nenazadnje kaže tudi odziv delodajalcev na brezplačno izobraževanje, ki ga je organiziralo Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve v Kopru, Mariboru in Ljubljani (udeležba na vseh treh seminarjih skupaj ni presegla števila nekaj deset ob dejstvu, da je takih, ki bi bili takega usposabljanja potrebni, vsaj nekaj deset tisoč).

S tem v zvezi je vsekakor treba pripomniti, da navedeno ne velja za vse delodajalce. Problem je predvsem v tem, da je takih, za katere navedeno velja, mnogo preveč. Ugotavljamo tudi, da je ustreznost zagotavljanja varnosti in zdravja pri delu obratno sorazmerna z velikostjo delodajalca. Problematici so predvsem manjši delodajalci, ki pa jih je daleč največ, saj ima povprečni delodajalec v državi do 5 zaposlenih. Na podlagi navedenega lahko zaključimo, da odnos delodajalcev do zagotavljanja varnosti in zdravja

pri delu pogosto ni ustrezen. Vzroki za neustrezno stanje na področju varnosti in zdravja pri delu so lahko zlasti:

- v zakonodaji,
- v inšpekcijskem nadzoru,
- da nezgode pri delu za delodajalce nimajo (dovolj) negativnih posledic,
- da pojav poklicne bolezni za delodajalca nima dovolj neugodnih učinkov,
- da delodajalci premalo pozornosti posvečajo odsotnosti z dela zaradi drugih razlogov (slabi medsebojni odnosi, stres na delovnem mestu, slabe delovne razmere, depresije ipd.) in
- v ozaveščenosti delodajalcev.

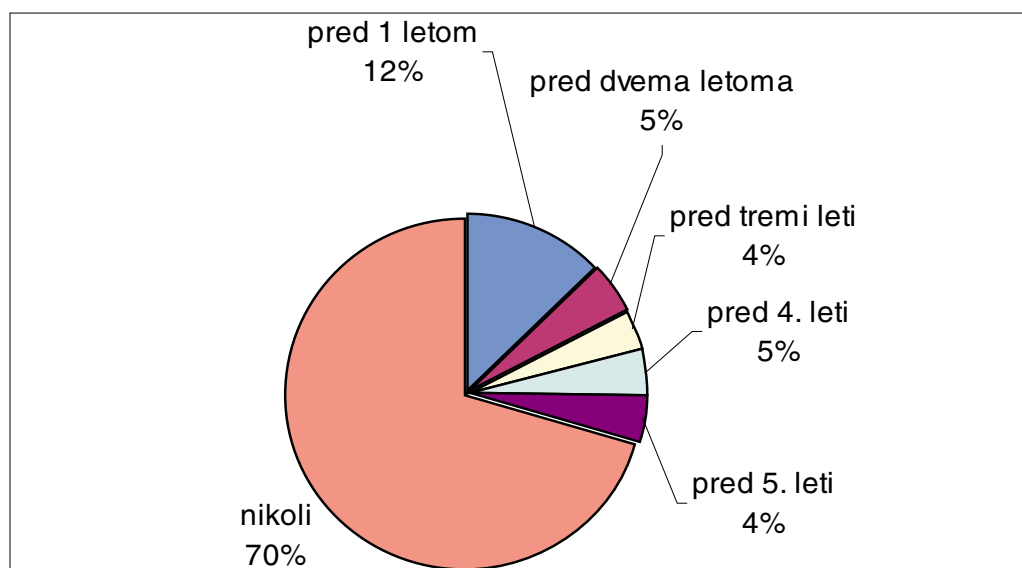
V kolikšni meri kateri od navedenih dejavnikov dejansko prispeva ali teoretično lahko prispeva k večji zainteresiranosti oz. zavzetosti delodajalcev za zagotavljanje varnega in zdravega dela, je težko na hitro ugotoviti, vsekakor pa je dejstvo, da jih najmanj eden ali celo več nima takega učinka, kot bi bilo potrebno. Če bi vsi navedeni dejavniki delovali ustrezno, bi delodajalec moral ustrezno »čutiti« posledice opustitve zagotavljanja varnosti in zdravja v zvezi z delom, kar bi ga po vsej verjetnosti vzpodbudilo, da bi raven zagotavljanja varnosti in zdravja pri delu dvignil na ustrezno višino.

Natančnejša obravnava navedenih dejavnikov bi zahtevala precej časa in bi presegala namen tega letnega poročila. Lahko pa jih vsaj zelo na kratko komentiramo:

1. Glede zakonodaje je težko dati kratko oceno, da je »dobra« ali »slaba«. Vsekakor pa menimo, da bi bilo potrebnih kar nekaj popravkov in dopolnitev obstoječe zakonodaje s področja varnosti in zdravja pri delu.

2. Inšpekcijski nadzor je vsekakor eden od pomembnejših dejavnikov. So pa v zvezi s tem pomembna nekatera dejstva: delodajalcev v državi je približno 155.000, inšpektorjev s področja varnosti in zdravja pri delu pa v celi državi okoli 40. Če vsak inšpektor opravi letno 200 inšpekcijskih nadzorov (kar je zgornja sprejemljiva meja, ko tudi že postajata vprašljiva kvaliteta in uspešnost nadzora), to pomeni, da je vsak delodajalec pregledan povprečno enkrat na 19 let. Ker pa so nekateri, predvsem večji delodajalci, zaradi določenih razlogov (večje število zaposlenih, nevarni delovni procesi, nezgode pri delu ipd.) nadzirani precej bolj pogosto, so manjši delodajalci nadzirani še precej redkeje. Da je temu dejansko tako, kaže tudi eden od rezultatov nadzora na osnovi reprezentativnega vzorca delodajalcev v državi. Iz tega rezultata izhaja, da je bil pri 70% delodajalcev inšpekcijski nadzor opravljen prvič. Natančneje je to razvidno iz slike 18.

Slika 18: Kdaj je bil nazadnje opravljen inšpekcijski nadzor IRSD pri delodajalcu, reprezentativni vzorec Inšpektorata RS za delo, Slovenija, 2006

V državah članicah EU je delež letno pregledanih subjektov med 6 in 10%, kar kaže na to, da je inšpekcija dela kot državni organ lahko pomemben korektiv, v nobenem primeru pa ne edini oziroma pretežni nosilec sistema varnosti in zdravja pri delu.

3. Nezgoda pri delu delodajalca v skladu z ugotovitvami inšpektorjev pogosto ne prizadene v tolikšni meri, da bi to bila učinkovita vzpodbuda za ustrezno ravnanje v zvezi z zagotavljanjem varnosti in zdravja pri delu. To velja tako za kazenski kot tudi za finančni vidik. Predvsem pa so postopki zoper odgovorne osebe mnogo predolgi.

4. Glede poklicnih bolezni je stanje še slabše, saj se jih praktično skoraj ne odkriva. Glede na opažanja inšpektorjev je mogoče dvomiti, da bi tistih nekaj deset odkritih poklicnih bolezni na leto predstavljalo realno stanje. Pa še o teh Inšpektorat RS za delo praviloma ni obveščen.

5. Tudi (finančne) posledice odsotnosti z dela zaradi drugih razlogov v zvezi z delom za delodajalce marsikdaj niso dovolj velik razlog, da bi tej problematiki posvečali več pozornosti.

6. Ozaveščenost delodajalcev po poročanju inšpektorjev zagotovo še ni na zadovoljivi ravni, saj jih veliko gleda na to problematiko predvsem z materialne plati. Če jim torej »ne«-varnost pri delu ne predstavlja ustreznih finančnih in/ali kazenskih posledic, jih to pogosto ne zanima. Za zagotavljanje ustrezne ravni varnosti in zdravja pri delu pri nekem delodajalcu je osnova ustrezno izdelana in sprejeta izjava o varnosti z oceno tveganj, ki bi jo delodajalec potreboval oz. uporabljal, ustrezno razumel in jo znal tudi obrazložiti (predvsem svojim zaposlenim). Če bi temu bilo tako v vseh primerih, ne bi več prihajalo do težav, ko delodajalec izjavo o varnosti sicer ima, vendar pa je ta brez vrednosti, ker ni bila narejena na podlagi njegovih strokovnih podlag, niti pri njenem ustvarjanju ni sodeloval, poleg tega pa je tudi ne uporablja.

V letu 2006 so inšpektorji Inšpektorata RS za delo s področja nadzora varnosti in zdravja pri delu ponovno spremljali stanje na področju zagotavljanja varnosti in zdravja tudi na osnovi reprezentativnega vzorca pravnih subjektov v Republiki Sloveniji. Ugotovitve, rezultati in zaključki opravljenih inšpekcijskih nadzorov na podlagi tega vzorca so prikazani v posebnem podpoglavju.

Inšpektorat bo pričel leto 2007 s samo 35 inšpektorji za varnost in zdravje pri delu, medtem ko je pričel leto 2006 s 40 inšpektorji. Razlog za zmanjšanje tega števila so štiri upokojitve in menjava službe enega uslužbenca. Ob tem je treba upoštevati tudi, da sta dva od preostalih inšpektorjev invalida II. kategorije in delata samo s polovičnim delovnim časom. Zato je kljub temu, da bomo med letom poskušali vsaj nekaj manjkajočih inšpektorjev nadomestiti, pričakovati, da bomo obseg opravljenega dela v prihodnjem letu težko zadržali na isti ravni kot v letu 2006.

ŠIFRA	DEJAVNOST	I. DELO IN UKREPI ORGANOV INŠPEKCIJE DELA																	
		POSLOVNI SUBJEKTI IN ZAPOSLENI		ŠTEVILO PREGLEDOV			RAZISKAVE NEZGOD					UKREPI						POROČILA OBVESTILA	
		ŠTEVILO ZAPOSLENIH DELAVCEV	ŠTEVILO PREGLEDANIH SUBJEKTOV	REDNI PREGLEDI	KONTROLNI PREGLEDI	ZREDNI PREGLEDI	SMRTNE	KOLEKTIVNE	TEŽJE	NEVARNI POJAVI	POKLICNA OBOLENJA	DOLGOČASNE	OVADBE	DOLGOČASNE O PREKRŠKU	PLAČILNI NALOŽI	OBDOBJENI PREDLOG	PREPOVED DELA	DRŽAVNEMU TOŽILSTVU	SVETU DELAVCEV, DEL. ZAUP. IN REP. SIND.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
A/01	Kmetijstvo in lov ter z njim povezane storitve	36.835	430	38	77	346	1	0	9	0	0	172	1	10	7	1	2	0	0
A/02	Gozdarstvo in gozdarske storitve	1.870	31	11	10	24	1	0	3	0	0	25	0	1	3	0	1	0	0
B/05	Ribištvo in ribiške storitve	245	3	0	0	3	0	0	0	0	0	3	0	0	0	0	0	0	0
CA/10	Prid. črnega, rjavega premoga, lignita, šote	2.763	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
CA/11	Pridobivanje nafte in zemeljskega plina	Z	1	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
CA/12	Pridobivanje uranovih in torijevih rud	Z	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
CB/13	Pridobivanje rud	Z	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
CB/14	Pridobivanje rudnin in kamnin	1.147	14	4	4	10	0	0	0	0	0	5	0	0	0	0	0	0	0
DA/15	Proizvodnja hrane, pijač, krmil	17.836	117	59	24	80	0	0	6	0	0	75	0	4	8	2	3	0	9
DA/16	Proizvodnja tobakčnih izdelkov	-	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
DB/17	Proizvodnja tekstilij	9.994	58	17	10	55	0	0	2	0	0	31	0	0	0	0	0	0	9
DB/18	Proizvodnja oblačil, strojenje in dodelava krzna	10.029	46	20	9	30	0	0	0	0	0	24	0	0	0	0	2	0	1
DC/19	Proizvodnja usnja, obutve in usnjenih izdelkov	5.398	15	4	1	15	0	0	0	0	0	9	0	1	2	0	1	0	1
DD/20	Obdelava in predelava lesa	10.940	146	65	50	94	2	0	21	1	0	106	1	10	29	3	10	0	0
DE/21	Proizv. vlaknin, papirja in kartona ter izd. iz papirja in kartona	5.311	25	4	5	29	0	0	3	0	0	18	0	2	2	1	0	0	1
DE/22	Založništvo, tiskarstvo, razmnož. posnetih nosilcev zapisa	9.321	64	15	24	50	0	0	2	0	0	40	0	2	2	0	2	0	1
DF/23	Proizv. koksa, naftnih deriv., jedrskega goriva	91	1	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
DG/24	Proizv. kemikalij, kemičnih izdelkov, umetnih vl.	12.514	31	8	4	47	1	1	6	2	0	24	2	1	6	1	0	1	0
DH/25	Proizv. izdelkov iz gume in plastičnih mas	14.033	97	36	30	86	1	0	15	1	0	67	1	4	8	3	5	1	3
DI/26	Proizv. drugih nekovinskih mineralnih izdelkov	10.125	58	17	15	60	0	1	10	0	0	42	1	3	8	1	2	0	1
DJ/27	Proizvodnja kovin	9.306	24	10	8	33	0	1	16	0	0	17	0	1	4	1	1	1	9
DJ/28	Proizv. kovinskih izdelkov razen strojev, naprav	32.506	316	130	94	231	2	0	33	1	0	216	7	12	64	5	14	1	10
DK/29	Proizvodnja strojev in naprav	26.378	92	37	37	64	2	0	25	1	0	49	0	5	6	0	2	0	8
DL/30	Proizvodnja pisarniških strojev in računalnikov	729	2	0	1	1	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0
DL/31	Proizvodnja električnih strojev in naprav	14.888	42	15	6	31	0	0	2	0	0	23	0	2	4	0	1	0	5
DL/32	Proizv. RTV, komunikacijskih naprav in opreme	4.969	17	4	3	16	0	0	0	0	0	12	0	0	2	0	0	0	3
DL/33	Proizv. medic., finomeh. in optič. instrumentov	7.050	17	6	1	16	0	0	0	0	0	13	0	1	7	0	1	0	0
DM/34	Proizv. motornih vozil, prikolic, polprikolic	8.788	16	5	5	14	1	0	2	0	0	12	0	2	3	0	0	0	1
DM/35	Proizvodnja drugih vozil in plovil	2.635	13	5	4	10	0	0	0	0	0	9	0	0	0	0	0	0	0
DN/36	Proizv. pohištva in druge predelovalne dejavnosti	13.877	108	47	28	71	0	0	14	0	0	76	1	7	6	1	3	0	6
DN/37	Reciklaža	1.207	8	3	2	6	0	0	1	0	0	5	0	0	0	0	0	0	0

ŠIFRA	DEJAVNOST	I. DELO IN UKREPI ORGANOV INŠPEKCIJE DELA																	
		POSLOVNI SUBJEKTI IN ZAPOSLENI		ŠTEVILO PREGLEDOV			RAZISKAVE NEZGOD					UKREPI						POROČILA OBVESTILA	
		ŠTEVILO ZAPOSLENIH DELAVCEV	ŠTEVILO PREGLEDANIH SUBJEKTOV	REDNI PREGLEDI	KONTROLNI PREGLEDI	ZREDNI PREGLEDI	SMRTNE	KOLEKTIVNE	TEŽJE	NEVARNI POJAVI	POKLICNA OBOLENJA	DOLGOČBE	OJADBE	DOLGOČBE O PREKRŠKU	PLAČILNI NALOŽI	ODLOŽILNI PREDLOG	PREPOVED DELA	DRŽAVNEMU TOŽILSTVU	SVETU DELAVCEV, DEL. ZAUP. IN REP. SIND.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
E/40	Oskrba z el. energijo, plinom, paro in toplo vodo	7.718	21	4	61	80	0	0	1	0	0	65	1	1	0	1	0	0	0
E/41	Zbiranje, čiščenje, distribucija vode	3.692	24	2	4	35	0	0	3	0	0	18	0	1	1	0	1	0	0
F/45	Gradbeništvo	69.929	1.344	345	297	1586	10	3	92	0	0	856	17	47	426	12	69	2	1
G/50	Popravila, trgovina z motornimi vozili, gorivi	16.315	153	84	51	70	0	0	4	0	0	103	0	8	13	0	1	1	0
G/51	Posred. in trgovina na debelo, razen z mot. vozili	37.905	278	122	109	149	0	0	8	0	0	159	4	11	22	1	4	0	1
G/52	Trg. na dr. brez mot. vozil; popr. izd. šir. por.	53.817	281	130	125	145	0	0	3	0	0	167	0	6	10	0	1	1	0
H/55	Gostinstvo	31.400	396	218	161	198	1	0	4	0	0	265	0	22	19	0	3	0	1
I/60	Kopenski promet, cevovodni transport	25.469	176	46	47	128	1	0	2	0	0	89	0	8	18	0	1	0	0
I/61	Vodni promet	243	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
I/62	Zračni promet	647	2	0	1	3	0	0	0	0	0	1	0	1	1	0	0	0	1
I/63	Pomožne prometne dejavnosti, turistične org.	13.217	60	18	14	57	1	0	2	0	0	40	0	1	0	0	0	0	3
I/64	Pošta in telekomunikacije	12.065	12	6	2	8	0	0	0	0	0	8	0	1	0	0	0	0	0
J/65	Finančno posred. brez zavarovalništva, skladov	13.688	8	0	1	9	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0
J/66	zavarovalništvo in dejavnost pokojninskih skladov	5.864	2	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
J/67	Pomožne dejavnosti v finančnem posredništvu	2.123	15	3	4	12	0	0	0	0	0	7	0	0	1	0	0	0	0
K/70	Poslovanje z nepremičninami	3.496	83	21	16	76	0	0	0	0	0	31	0	0	0	0	1	0	0
K/71	Odajanje strojev, opreme v najem	709	6	4	2	2	0	0	0	0	0	3	0	0	2	0	1	0	0
K/72	Obdelava podatkov, s tem povezane dejavnosti	8.444	16	10	2	6	0	0	0	0	0	7	0	0	0	0	0	0	0
K/73	Raziskovanje in razvoj	4.914	8	0	1	8	1	0	0	0	0	5	1	0	0	0	1	0	0
K/74	Druge poslovne dejavnosti	52.185	567	105	161	575	0	0	9	1	0	315	0	15	42	0	7	1	3
L/75	Dejavnost javne uprave in obrambe	50.178	97	4	8	134	0	0	1	0	0	50	1	1	0	0	0	1	0
M/80	Izobraževanje	58.374	142	23	20	131	0	0	1	0	0	78	0	0	8	0	1	0	0
N/85	Zdravstvo in socialno varstvo	50.705	110	8	20	117	0	0	2	0	0	48	1	1	4	0	0	0	1
O/90	Dejavnosti javne higiene	3.268	25	7	4	22	0	0	3	0	0	14	1	1	1	0	0	0	0
O/91	Dejavnosti združenj, organizacij	3.220	24	3	6	20	0	0	0	0	0	10	0	0	0	0	0	0	0
O/92	Rekreacijske, kulturne in športne dejavnosti	16.725	77	15	26	60	0	0	0	0	0	42	0	0	0	0	0	0	0
O/93	Druge storitvene dejavnosti	7.176	105	61	37	40	0	0	0	0	0	60	0	1	0	0	0	0	0
P/95	Zasebna gospodinjstva z zaposlenim osebjem	474	1	0	1	3	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0
Q/99	Eksteritorialne organizacije in združenja		1	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Skupaj	824.839	5.826	1.799	1.633	5.101	25	6	305	7	0	3.517	40	194	739	33	141	10	79

ŠIFRA	DEJAVNOST	UGOTOVLJENE KRŠITVE DELODAJALCEV NA PODROČJU VARNOSTI IN ZDRAVJA PRI DELU 2006																											
		ZPOLNJEVANJE POGOJEV ZA OPRAVLJANJE DEJAVNOSTI		INTERNI SPLOŠNI AKTI			ORGANIZIRANOST IZVAJANJA VARNOSTI		ORGANIZIRANOST IZVAJANJA ZDRAVJA PRI DELU		OBVEŠČANJE DELAVCEV O VARNEM DELU TER NOVIH TEHNOLOGIJAH				USPOSABLJANJE DELAVCEV ZA VARNO DELO						OSEBNA VAROVALNA OPREMA								
1	2	1.1	1.2	2.1	2.2	2.3	3.1	3.2	4.1	4.2	5.1	5.2	5.3	5.4	6.1	6.2	6.3	6.4	6.5	6.6	7.1	7.2	7.3	7.4	7.5	7.6	7.7		
1	2	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	42	43	44	45	46		
A/01	Kmetijstvo in lov ter z njim povezane storitve	1	0	12	64	0	26	0	15	0	3	3	15	0	1	65	4	0	0	27	1	3	0	0	0	1	28		
A/02	Gozdarstvo in gozdarske storitve	0	0	2	7	0	0	0	0	0	0	1	1	0	0	5	1	0	0	1	0	5	0	0	0	0	3		
B/05	Ribištvo in ribiške storitve	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1		
CA/10	Prid. črnega, rjavega premoga, lignita, šote	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0		
CA/11	Pridobivanje nafte in zemeljskega plina	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0		
CA/12	Pridobivanje uranovih in torijevih rud	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0		
CB/13	Pridobivanje rud	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0		
CB/14	Pridobivanje rudnin in kamnin	0	0	1	2	0	0	1	1	0	1	1	0	1	0	2	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	1		
DA/15	Proizvodnja hrane, pijač, krmil	0	0	14	24	0	3	0	1	0	2	0	9	3	0	21	0	0	0	4	4	3	2	2	0	1	4		
DA/16	Proizvodnja tobačnih izdelkov	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0		
DB/17	Proizvodnja tekstilij	0	0	2	10	4	1	1	0	0	1	0	4	0	0	11	0	0	0	1	1	0	0	1	0	0	1		
DB/18	Proizvodnja oblačil, strojenje in dodelava krzna	0	0	6	10	3	1	1	0	0	1	1	5	1	0	11	0	0	0	4	0	1	0	0	0	0	4		
DC/19	Proizvodnja usnja, obutve in usnjenih izdelkov	0	0	2	2	1	0	0	0	0	0	1	2	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0		
DD/20	Obdelava in predelava lesa	0	0	10	32	1	8	3	2	1	3	1	8	3	0	26	2	0	0	6	6	14	0	1	0	0	5		
DE/21	Proizv. vlaknin, papirja in kartona ter izd. iz papirja in kartona	0	0	1	5	1	0	0	0	0	0	0	3	0	0	6	1	0	0	1	0	3	0	0	0	0	1		
DE/22	Založništvo, tiskarstvo, razmnož. posnetih nosilcev zapisa	0	0	5	9	1	1	0	0	0	0	1	0	0	1	10	1	0	0	5	0	1	0	0	0	0	3		
DF/23	Proizv. koksa, naftnih deriv., jedrskega goriva	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0		
DG/24	Proizv. kemikalij, kemičnih izdelkov, umetnih vl.	0	0	2	4	0	0	0	0	0	0	3	3	8	0	3	0	0	0	2	2	2	2	0	1	0	1		
DH/25	Proizv. izdelkov iz gume in plastičnih mas	0	0	10	16	0	2	0	1	0	0	2	8	5	0	13	1	0	0	9	0	4	1	0	0	0	5		
DI/26	Proizv. drugih nekovinskih mineralnih izdelkov	0	0	2	11	1	1	0	0	0	0	1	3	0	0	8	1	0	0	5	1	3	1	0	1	0	2		
DJ/27	Proizvodnja kovin	0	0	0	1	0	1	0	0	0	0	0	1	0	0	2	2	0	0	1	0	3	0	0	0	0	2		
DJ/28	Proizv. kovinskih izdelkov razen strojev, naprav	0	0	35	54	7	7	2	6	2	4	2	16	2	2	58	6	0	1	26	5	33	1	0	0	0	21		
DK/29	Proizvodnja strojev in naprav	0	0	7	13	0	2	0	0	0	2	1	4	1	0	8	2	0	0	6	0	2	0	0	0	0	4		
DL/30	Proizvodnja pisarniških strojev in računalnikov	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0		
DL/31	Proizvodnja električnih strojev in naprav	0	0	6	7	0	1	0	0	0	0	0	1	1	0	6	0	0	0	1	0	2	0	0	0	0	1		
DL/32	Proizv. RTV, komunikacijskih naprav in opreme	0	0	1	3	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	1	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0		
DL/33	Proizv. medic., finomeh. in optič. instrumentov	0	0	2	3	0	1	0	0	0	1	0	0	0	0	2	0	0	0	2	0	1	0	0	0	0	1		
DM/34	Proizv. motornih vozil, prikolic, polprikolic	0	0	2	2	0	2	1	0	0	0	0	0	0	0	2	1	0	0	0	0	1	0	0	1	0	0		
DM/35	Proizvodnja drugih vozil in plovil	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	1	0	0	1	1	0	0	0	1	1	0	0	0	0	0		
DN/36	Proizv. pohištva in druge predelovalne dejavnosti	0	0	17	14	2	4	1	1	1	1	1	4	0	0	16	1	0	1	3	2	5	0	2	0	0	3		
DN/37	Reciklaža	0	0	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0		

ŠIFRA	DEJAVNOST	UGOTOVLJENE KRŠITVE DELODAJALCEV NA PODROČJU VARNOSTI IN ZDRAVJA PRI DELU 2006																											
		IZPOLNJEVANJE POGOJEV ZA OPRAVLJANJE DEJAVNOSTI		INTERNI SPLOŠNI AKTI			ORGANIZIRANOST IZVAJANJA VARNOSTI PRI DELU		ORGANIZIRANOST IZVAJANJA ZDRAVJA PRI DELU		OBVEŠČANJE DELAVCEV O VARNEM DELU TER NOVIH TEHNOLOGIJAH				USPOSABLJANJE DELAVCEV ZA VARNO DELO						OSEBNA VAROVALNA OPREMA								
1	2	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	42	43	44	45	46		
E/40	Oskrba z el. energijo, plinom, paro in toplo vodo	0	0	0	1	0	0	0	1	0	0	0	29	15	0	28	0	0	0	29	0	0	0	0	0	0	0	0	
E/41	Zbiranje, čiščenje, distribucija vode	0	0	6	13	0	0	0	1	0	3	0	2	0	0	1	0	0	0	0	0	3	0	0	0	0	0	0	
F/45	Gradbeništvo	2	1	169	218	73	71	13	39	5	26	38	35	21	20	194	13	0	0	115	42	211	47	4	1	0	98		
G/50	Popravila, trgovina z motornimi vozili, gorivi	0	0	20	23	1	4	0	3	3	4	1	2	1	0	41	1	2	1	15	0	6	0	1	0	0	13		
G/51	Posred. in trgovina na debelo, razen z mot. vozili	0	0	25	38	1	5	0	1	1	1	4	6	0	0	38	2	2	0	16	1	3	0	1	0	0	12		
G/52	Trg. na dr. brez mot. vozil; popr. izd. šir. por.	0	0	23	52	4	5	5	1	4	8	1	6	0	0	51	2	0	0	20	1	1	0	0	0	0	17		
H/55	Gostinstvo	1	0	46	79	3	26	19	11	13	18	1	5	3	0	92	0	0	0	58	0	5	0	3	0	0	48		
I/60	Kopenski promet, cevovodni transport	0	0	16	34	5	9	0	4	0	3	3	0	2	0	31	0	0	0	15	5	4	1	1	0	0	13		
I/61	Vodni promet	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0		
I/62	Zračni promet	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0		
I/63	Pomožne prometne dejavnosti, turistične org.	0	0	3	6	0	1	0	1	0	1	1	3	1	0	6	0	0	0	5	1	0	0	0	0	0	3		
I/64	Pošta in telekomunikacije	0	0	1	5	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	3	0	0	0	0	0	0	3		
J/65	Finančno posred. brez zavarovalništva, skladov	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0		
J/66	zavarovalništvo in dejavnost pokojninskih skladov	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0		
J/67	Pomožne dejavnosti v finančnem posredništvu	0	0	1	2	0	1	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0		
K/70	Poslovanje z nepremičninami	0	0	9	6	1	5	0	1	0	0	0	1	0	0	5	0	0	0	6	0	1	1	0	0	0	4		
K/71	Dajanje strojev, opreme v najem	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0		
K/72	Obdelava podatkov, s tem povezane dejavnosti	0	0	3	1	0	1	1	0	0	1	0	0	0	0	4	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	1		
K/73	Raziskovanje in razvoj	0	0	2	2	1	0	0	0	0	0	0	3	0	0	3	1	0	0	1	0	0	0	0	0	0	1		
K/74	Druge poslovne dejavnosti	0	0	38	117	4	17	0	6	0	2	3	13	2	1	110	3	0	1	53	4	11	0	1	2	0	45		
L/75	Dejavnost javne uprave in obrambe	0	0	6	24	0	6	0	2	0	0	0	2	1	0	14	0	0	0	12	0	0	1	1	0	0	13		
M/80	Izobraževanje	0	1	9	40	2	9	0	3	0	1	1	6	1	0	22	1	0	0	18	0	0	0	1	0	0	18		
N/85	Zdravstvo in socialno varstvo	0	0	6	25	1	1	0	1	0	0	0	2	2	0	12	1	0	0	4	0	2	0	0	0	0	5		
O/90	Dejavnosti javne higiene	0	0	2	9	1	0	0	2	0	5	0	2	0	0	2	1	1	0	1	1	3	0	0	0	0	1		
O/91	Dejavnosti združenj, organizacij	0	0	1	3	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	3	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	2		
O/92	Rekreacijske, kulturne in športne dejavnosti	0	0	9	21	2	4	0	2	0	0	0	1	0	1	13	0	0	0	8	0	0	0	0	0	0	8		
O/93	Druge storitvene dejavnosti	0	0	9	15	0	4	4	1	3	7	0	1	1	0	18	1	0	0	8	1	1	1	0	0	0	8		
P/95	Zasebna gospodinjstva z zaposlenim osebjem	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0		
Q/99	Eksteritorialne organizacije in združenja	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0		
	Skupaj	4	2	546	1.030	120	232	52	107	34	100	73	208	75	26	974	50	5	4	496	79	338	58	19	6	2	404		

ŠIFRA	DEJAVNOST	UGOTOVLJENE KRŠITVE DELODAJALCEV NA PODROČJU VARNOSTI IN ZDRAVJA PRI DELU 2006																																								
		DELOVNO OKOLJE					ZDRAVSTVENI NADZOR								DNEVNO POREČANJE BREMEN		HRUP NA DELOVNEM MESTU		ZPRAVILNOST DELOVNE VARNOSTI	DELOVNA MESTA V OBJEKTIH								DELOVNA MESTA NA PROSTEM											GIBANJE IN NOTRANJJI TRANSPORT			
8.1	8.2	8.3	8.4	8.5	9.1	9.2	9.3	9.4	9.5	9.6	9.7	10.1	10.2	11.1	11.2	12.1	13.1	13.2	13.3	13.4	13.5	13.6	14.1	14.2	14.3	14.4	14.5	14.6	14.7	14.8	14.9	14.10	14.11	15.1	15.2	15.3						
1	2	47	48	49	50	51	52	53	54	55	56	57	58	59	60	61	62	63	64	65	66	67	68	69	70	71	72	73	74	75	76	77	78	79	80	81	82	83				
A/01	Kmetijstvo in lov ter z njim povezane storitve	0	9	0	0	26	2	9	40	27	0	0	1	0	0	0	0	0	3	0	1	1	0	0	0	0	0	0	0	2	1	0	0	0	3	0	0					
A/02	Gozdarstvo in gozdarske storitve	0	2	0	0	1	0	0	3	1	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	5	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0					
B/05	Ribištvo in ribiške storitve	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0					
CA/10	Prid. črnega, rjavega premoga, lignita, šote	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0					
CA/11	Pridobivanje nafte in zemeljskega plina	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0					
CA/12	Pridobivanje uranovih in torijevih rud	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0					
CB/13	Pridobivanje rud	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0					
CB/14	Pridobivanje rudnin in kamnin	0	1	0	0	1	0	0	2	1	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	2	0	1					
DA/15	Proizvodnja hrane, pijač, krmil	1	19	1	6	5	1	2	19	7	0	0	9	0	0	0	1	0	6	6	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	12	0	4					
DA/16	Proizvodnja tobaknih izdelkov	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0					
DB/17	Proizvodnja tekstilij	0	4	0	3	1	0	4	12	1	0	0	3	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0					
DB/18	Proizvodnja oblačil, strojenje in dodelava krzna	0	3	0	2	3	0	3	13	3	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0					
DC/19	Proizvodnja usnja, obutve in usnjenih izdelkov	0	1	0	2	0	0	1	2	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0					
DD/20	Obdelava in predelava lesa																																									

ŠIFRA	DEJAVNOST	UGOTOVLJENE KRŠITVE DELODAJALCEV NA PODROČJU VARNOSTI IN ZDRAVJA PRI DELU 2006																																							
		DELOVNO OKOLJE					ZDRAVSTVENI NADZOR							ROČNO PREMEŠČANJE BREMEN		GRUP NA DELOVNEM MESTU		ZPOSTAVLJENOST DELCEV VIBRACIJAM	DELOVNA MESTA V OBJEKTIH									DELOVNA MESTA NA PROSTEM											GIBANJE IN NOTRANJJI TRANSPORT		
8.1	8.2	8.3	8.4	8.5	9.1	9.2	9.3	9.4	9.5	9.6	9.7	10.1	10.2	11.1	11.2	12.1	13.1	13.2	13.3	13.4	13.5	13.6	14.1	14.2	14.3	14.4	14.5	14.6	14.7	14.8	14.9	14.10	14.11	15.1	15.2	15.3					
1	2	47	48	49	50	51	52	53	54	55	56	57	58	59	60	61	62	63	64	65	66	67	68	69	70	71	72	73	74	75	76	77	78	79	80	81	82	83			
E/40	Oskrba z el. energijo, plinom, paro in toplo vodo	0	1	0	10	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	0	0	0	0	1	0	0				
E/41	Zbiranje, čiščenje, distribucija vode	0	1	0	1	0	0	0	4	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	1	0	0	0	0				
F/45	Gradbeništvo	0	45	1	6	84	19	67	229	103	4	1	16	1	0	0	2	0	5	2	0	0	0	1	8	30	143	19	6	9	21	11	4	5	52	58	0	5			
G/50	Popravila, trgovina z motornimi vozili, gorivi	0	22	2	6	12	5	14	40	16	2	1	1	0	0	0	0	0	1	0	0	1	0	2	1	0	0	0	0	0	1	1	0	0	0	4	0	2			
G/51	Posred. in trgovina na debelo, razen z mot. vozili	0	19	1	8	13	5	9	60	12	0	0	5	0	0	0	0	0	1	2	2	2	0	3	0	1	2	0	0	1	2	1	0	0	0	5	0	3			
G/52	Trg. na dr. brez mot. vozil; popr. izd. šir. por.	1	40	1	3	18	2	11	57	21	0	0	4	0	0	0	0	0	0	2	0	0	2	0	0	0	1	0	0	0	0	1	1	0	0	4	2	0			
H/55	Gostinstvo	1	58	1	11	49	4	22	124	53	8	0	12	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	8	0	0	0	0	0	1	1	1	0	0	1	1	0	1			
I/60	Kopenski promet, cevovodni transport	0	9	0	2	11	1	4	28	12	0	0	4	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	1	2	0	1			
I/61	Vodni promet	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0				
I/62	Zračni promet	0	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0				
I/63	Pomožne prometne dejavnosti, turistične org.	0	5	0	0	3	0	0	9	3	0	0	0	0	0	0	0	0	3	1	0	0	2	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	2				
I/64	Pošta in telekomunikacije	0	2	0	0	3	0	1	4	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0				
J/65	Finančno posred. brez zavarovalništva, skladov	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0				
J/66	zavarovalništvo in dejavnost pokojninskih skladov	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0				
J/67	Pomožne dejavnosti v finančnem posredništvu	0	1	0	0	0	0	0	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0				
K/70	Poslovanje z nepremičninami	0	1	0	0	4	0	0	7	4	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	3	5	5	1	0	0	0	0				
K/71	Dajanje strojev, opreme v najem	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0				
K/72	Obdelava podatkov, s tem povezane dejavnosti	0	2	0	2	1	0	1	2	2	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0				
K/73	Raziskovanje in razvoj	0	0	0	0	1	0	0	1	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	1	0	1	0	0	0	0	0	0				
K/74	Druge poslovne dejavnosti	3	39	0	7	42	4	18	136	45	4	1	4	0	0	0	0	0	2	1	0	1	1	4	0	1	3	0	0	1	8	2	0	0	39	2	0	0			
L/75	Dejavnost javne uprave in obrambe	0	9	0	0	12	1	2	14	12	0	0	0	0	0	0	1	0	0	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0	3	5	4	0	0	0	0	0				
M/80	Izobraževanje	0	19	2	2	17	0	9	26	20	0	0	2	0	0	0	0	0	3	2	2	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	6	0	0			
N/85	Zdravstvo in socialno varstvo	0	9	2	2	4	1	2	19	4	0	0	1	0	1	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0	2	0	0	0	0	1	0	0			
O/90	Dejavnosti javne higiene	0	2	0	0	1	0	0	3	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0			
O/91	Dejavnosti združenj, organizacij	0	1	0	0	2	0	1	1	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	0	0	0	0	1	0	0	1	0	0	0	0	0				
O/92	Rekreacijske, kulturne in športne dejavnosti	1	1	1	2	8	0	5	15	8	0	0	1	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0			
O/93	Druge storitvene dejavnosti	0	18	0	2	8	1	4	27	8	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0			
P/95	Zasebna gospodinjstva z zaposlenim osebjem	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0				
Q/99	Eksteritorialne organizacije in združenja	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0				
	Skupaj	11	488	28	118	377	59	229	1.124	439	21	4	95	2	2	1	16	1	42	32	5	21	6	44	13	44	164	23	9	22	59	34	8	5	94	129	2	34			

[illegible]

[illegible]

ŠIFRA	DEJAVNOST	UGOTOVLJENE KRŠITVE DELODAJALCEV NA PODROČJU VARNOSTI IN ZDRAVJA PRI DELU 2006																												
		OBVEZNOSTI V ZVEZI S PROSTIM PRETOKOM BLAGA NA EVROPSKEM TRGU								SODELOVANJE DELAVCEV PRI ZAGOTAVILANJU VARNOSTI IN ZDRAVJA	SODELOVANJE S PREDSTAVNIKI DELAVCEV IN SINDIKATI	POSEBNO VARSTVO DELAVCEV	ZPOLNJEVANJE OBVEZNOSTI DO ORGANOV NADZORA	UPREJENOST STATUSA DELAVCA	IZVAJANJE DOLOČIL ZAKONA O OMEJEVANJU UPORABE TOBAKA	VARSTVO PRED POŽAROM	OSTALE POMANGLJIVOSTI													
		PROTIEKSPLOZIJSKA ZAŠČITA					DVIGALA S KABINO																							
		21.1	21.2	21.3	21.4	21.5	22.1	22.2	22.3									23.1	23.2	23.3	24.1	24.2	25.1	25.2	25.3	26.1	26.2	26.3	27.1	28.1
1	2	126	127	128	129	130	131	132	133	134	135	136	137	138	139	140	141	142	143	144	145	146	147	148	149	150	151			
A/01	Kmetijstvo in lov ter z njim povezane storitve	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	3	0	0	0	1	26	29	27	0	0	0	0	0	8	1			
A/02	Gozdarstvo in gozdarske storitve	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1	2	1	0	0	0	0	0	2	0			
B/05	Ribištvo in ribiške storitve	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0			
CA/10	Prid. črnega, rjavega premoga, lignita, šote	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0			
CA/11	Pridobivanje nafte in zemeljskega plina	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0			
CA/12	Pridobivanje uranovih in torijevih rud	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0			
CB/13	Pridobivanje rud	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0			
CB/14	Pridobivanje rudnin in kamnin	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	1	0	0	0	0	0	0	0			
DA/15	Proizvodnja hrane, pijač, krmil	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3	6	3	0	0	1	0	1	4	6			
DA/16	Proizvodnja tobačnih izdelkov	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0			
DB/17	Proizvodnja tekstilij	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	1	0	0	0	0	2	0	0			
DB/18	Proizvodnja oblačil, strojenje in dodelava krzna	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	2	1	0	0	0	0	2	2	1			
DC/19	Proizvodnja usnja, obutve in usnjenih izdelkov	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0			
DD/20	Obdelava in predelava lesa	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	4	8	4	0	0	0	0	0	2	1			
DE/21	Proizv. vlaknin, papirja in kartona ter izd. iz papirja in kartona	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	2	1	0	0	0	0	0	0	0			
DE/22	Založništvo, tiskarstvo, razmnož. posnetih nosilcev zapisa	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	4	5	2	0	0	1	0	2	1	0			
DF/23	Proizv. koksa, naftnih deriv., jedrskega goriva	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0			
DG/24	Proizv. kemikalij, kemičnih izdelkov, umetnih vl.	1	1	0	2	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1	1	0	0			
DH/25	Proizv. izdelkov iz gume in plastičnih mas	0	1	0	0	1	0	0	0	0	0	0	1	0	0	1	0	4	5	4	0	0	1	0	2	1	2			
DI/26	Proizv. drugih nekovinskih mineralnih izdelkov	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	1	2	4	1	0	0	0	0	0	1	1			
DJ/27	Proizvodnja kovin	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0			
DJ/28	Proizv. kovinskih izdelkov razen strojev, naprav	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0	2	0	1	1	0	17	36	16	1	0	0	0	7	8	4			
DK/29	Proizvodnja strojev in naprav	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	3	5	3	0	1	0	0	3	3	1			
DL/30	Proizvodnja pisarniških strojev in računalnikov	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0			
DL/31	Proizvodnja električnih strojev in naprav	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0	3	1	0			
DL/32	Proizv. RTV, komunikacijskih naprav in opreme	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	0	0	0	0	0	0	0			
DL/33	Proizv. medic., finomeh. in optič. instrumentov	0	0	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	1	0	0	0	0	1	1	0			
DM/34	Proizv. motornih vozil, prikolic, polprikolic	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1			
DM/35	Proizvodnja drugih vozil in plovil	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0			
DN/36	Proizv. pohištva in druge predelovalne dejavnosti	1	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	3	5	3	0	0	0	0	1	2	0			
DN/37	Reciklaža	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0			

ŠIFRA	DEJAVNOST	UGOTOVLJENE KRŠITVE DELODAJALCEV NA PODROČJU VARNOSTI IN ZDRAVJA PRI DELU 2006																												
		OBVEZNOSTI V ZVEZI S PROSTIM PRETOKOM BLAGA NA EVROPSKEM TRGU									SODELOVANJE DELAVCEV PRI ZAGOTAVLJANJU VARNOSTI IN ZDRAVJA	SODELOVANJE S PREDSTAVNIKI DELAVCEV IN SINDIKATI	POSEBNO VARSTVO DELAVCEV	ZPOLNJEVANJE OBVEZNOSTI DO ORGANOV NADZORA	UPEJENOST STATUSA DELAVCA	ZVAJANJE DOLOČIL ZAKONA O OMEJEVANJU UPORABE TOBAKA	VARSTVO PRED POŽAROM	OSTALE POMANKLJIVOSTI												
		PROTIEKSPLOZIJSKA ZAŠČITA					DVGIGALA S KABINO																							
		21.1	21.2	21.3	21.4	21.5	22.1	22.2	22.3	23.1									23.2	23.3	24.1	24.2	25.1	25.2	25.3	26.1	26.2	26.3	27.1	28.1
1	2	126	127	128	129	130	131	132	133	134	135	136	137	138	139	140	141	142	143	144	145	146	147	148	149	150	151			
E/40	Oskrba z el. energijo, plinom, paro in toplo vodo	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0			
E/41	Zbiranje, čiščenje, distribucija vode	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1	1	0	0	0	0	0	0	0	1			
F/45	Gradbeništvo	1	0	0	0	0	0	0	0	4	1	1	10	1	1	0	2	98	104	79	4	1	0	0	2	8	20			
G/50	Popravila, trgovina z motornimi vozili, gorivi	0	0	1	0	0	1	0	0	1	0	0	2	0	0	0	0	8	19	8	0	0	0	1	7	2	3			
G/51	Posred. in trgovina na debelo, razen z mot. vozili	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	1	9	15	9	0	0	1	1	3	0	1			
G/52	Trg. na dr. brez mot. vozil; popr. izd. šir. por.	0	0	0	0	0	1	1	0	2	0	0	2	0	0	0	0	17	19	16	0	0	0	0	3	8	2			
H/55	Gostinstvo	0	0	0	0	0	0	0	0	4	0	0	2	0	0	0	0	35	57	34	0	0	0	0	7	6	1			
I/60	Kopenski promet, cevovodni transport	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	11	12	10	0	0	0	0	1	1	0			
I/61	Vodni promet	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0			
I/62	Zračni promet	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0			
I/63	Pomožne prometne dejavnosti, turistične org.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	5	3	3	0	0	0	0	0	2	1			
I/64	Pošta in telekomunikacije	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3	3	3	0	0	0	0	0	0	0			
J/65	Finančno posred. brez zavarovalništva, skladov	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0			
J/66	zavarovalništvo in dejavnost pokojninskih skladov	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0			
J/67	Pomožne dejavnosti v finančnem posredništvu	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0			
K/70	Poslovanje z nepremičninami	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	4	4	3	0	0	0	0	0	0	0			
K/71	Dajanje strojev, opreme v najem	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0			
K/72	Obdelava podatkov, s tem povezane dejavnosti	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	1	0	0	0	0	0	1	0			
K/73	Raziskovanje in razvoj	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0			
K/74	Druge poslovne dejavnosti	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3	0	0	0	0	37	54	34	0	1	0	0	2	3	0			
L/75	Dejavnost javne uprave in obrambe	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	9	13	9	0	2	1	0	0	1	0			
M/80	Izobraževanje	0	0	0	0	0	1	0	0	1	0	0	2	0	0	0	0	14	19	14	0	0	0	0	0	0	1			
N/85	Zdravstvo in socialno varstvo	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	4	6	4	0	0	1	0	1	0	0			
O/90	Dejavnosti javne higiene	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1	1	1	0	0	0	0	0	0	1			
O/91	Dejavnosti združenj, organizacij	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	2	2	0	1	1	0	0	0	0			
O/92	Rekreacijske, kulturne in športne dejavnosti	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	9	9	9	0	0	0	0	1	0	0			
O/93	Druge storitvene dejavnosti	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	7	8	8	0	0	0	0	2	6	1			
P/95	Zasebna gospodinjstva z zaposlenim osebjem	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0			
Q/99	Eksteritorialne organizacije in združenja	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0			
	Skupaj	5	2	3	2	3	3	1	1	15	1	1	38	1	3	2	5	348	466	317	5	6	7	3	54	74	50			

LEGENDA

- 1.1. odločba o izpolnjevanju posebnih pogojev za opravljanje dejavnosti (če so ti predpisani s posebnim zakonom (delo z azbestom...))
- 1.2. obrtno dovoljenje izjava o varnosti – obvezna vsebina (14. člen ZVZD in pravilnik)
- 2.2. ocena tveganja (14. člen ZVZD in pravilnik)
- 2.3. drugi interni akti (programi usposabljanja, metodologije, elaborati, navodila za varno delo, pravila oz. pravilniki, sistemizacija, pooblastila,) izvajanje ukrepov varnosti pri delu (izvajalec, strokovna neodvisnost, časovni obseg, dostop do podatkov, ...)
- 3.2. izpolnjevanje predpisanih zahtev za izvajanje teh dejavnosti izvajanje ukrepov zdravja pri delu (izvajalec, ocenjevanje tveganj (metodologija in pripadajoča dokumentacija), seznanjanje delavcev, ...)
- 4.2. izpolnjevanje predpisanih zahtev za izvajanje teh dejavnosti
- 5.1. obveščanje lastnih delavcev (15/4. in 23. člen ZVZD)
- 5.2. obveščanje delavcev drugega izvajalca (pisni sporazum, gradbiščni red (24/7. in 25. člen ZVZD, Uredba))
- 5.3. opremljenost z varnostnimi znaki ter njihova ustreznost (znaki za prepovedi, opozorilni znaki, znaki za obvezno ravnanje, (23/5. člen ZVZD in pravilnik))
- 5.4. preprečevanje dostopa na mesta, kjer delavcem preti neposredna in neizogibna nevarnost (navodila, dokumenti, pooblastila, nadzor,...)
- 6.1. usposabljanje vodilnega osebja (izvajalci, program)
- 6.2. izvajanje teoretičnega in praktičnega usposabljanja delavcev (izvajalci, program, preizkus znanja, izvajanje v delovnem času in brezplačno, ...) usposobljenost delavcev v posebnih primerih (žerjavisti, viličaristi, šoferji, kurjači, kompresoristi, delavci, ki ravnaajo z nevarnimi snovmi, delavci, ki opravljajo dezinfekcijo in deratizacijo, ... (predpisano s pravilniki))
- 6.4. usposabljanje predstavnikov delavcev (izvajalci, program)
- 6.5. opredeljenost v izjavi o varnosti
- 6.6. evidenca (39/4. člen ZVZD)
- 7.1. zagotavljanje OVO
- 7.2. zagotavljanje uporabe OVO
- 7.3. pregledi in preiskave OVO
- 7.4. opredeljenost OVO v internem aktu
- 7.5. ustreznost izbire OVO
- 7.6. prilagojenost te opreme uporabniku
- 7.7. evidenca (39/3. člen ZVZD)
- 8.1. opredeljenost v internem aktu
- 8.2. izvajanje preiskav kemičnih fizikalnih in bioloških škodljivosti in mikroklima (izvajalci, metode, merilni instrumenti, dokumentacija, ..)
- 8.3. rezultati preiskav in odprava morebitnih ugotovljenih pomanjkljivosti in nepravilnosti (poročilo, zapisnik o internem kontrolnem pregledu, ..)
- 8.4. mikroklimatske razmere ocena – stanja ob pregledu (prezračevanje, temperatura, vlaga, hrup, zaprašenost, preprih, razsvetljava,...)
- 8.5. evidenca (39/1. člen ZVZD)
- 9.1. delodajalec ima pogodbo s pooblaščenim zdravnikom specialistom medicine dela in športa (20. člen ZVZD)
- 9.2. zagotavljanje pogojev na osnovi katerih bo naloge zdravstvenega varstva opravljal pooblaščen zdravnik specialist medicine dela, prometa in športa (20. člen ZVZD)
- 9.3. izvajanje zdravstvenih pregledov (22. člen ZVZD oz. 10. člen Pravilnika o preventivnih zdravstvenih pregledih (Ur.l.RS, št. 87/02))
- 9.4. vodenje evidenc preventivnih zdravstvenih pregledov (39/6. člen ZVZD)
- 9.5. vodenje evidenc delovnih mest s posebnimi zdravstvenimi zahtevami (delo na višini, delo z viri ionizirnih sevanj,...) (39/5. člen ZVZD)
- 9.6. vodenje evidenc poškodb pri delu, ugotovljenih poklicnih boleznih (39/7. člen ZVZD)
- 9.7. organiziranost prve pomoči, usposobljenost internih izvajalcev ter sredstva in oprema (Pravilnik o postopku za prvo pomoč in o organiziranju službe za primer nesreče pri delu (Ur. list SFRJ, št. 29/71))
- 10.1. opredeljenost problematike v internem aktu (če je prisotna)
- 10.2. nadomeščanje s primerno delovno opremo, pripomočki in primernimi mehanskimi pomagali ter zagotavljanje organizacijskih in tehničnih ukrepov na področju ročnega premeščanja bremen (4. člen pravilnika)
- 11.1. opredeljenost problematike v internem aktu (če je prisotna)
- 11.2. zagotavljanje ustreznih organizacijskih in tehničnih ukrepov za ureditev problematike hrupa
- 12.1. zagotavljanje ustreznih organizacijskih in tehničnih ukrepov za ureditev problematike vibracij
- 13.1. ustreznost objekta (stabilnost in trdnost; tla, stene, stropi; streha; stenska in strešna okna; vrata; električne inštalacije)
- 13.2. ustreznost delovnih prostorov (površina, višina, volumen, urejenost, opremljenost...)
- 13.3. posebni prostori (prostor za počitek, aktivno rekreacijo, odmor, kajenje, za vzdrževanje opreme, za nosečnice in doječe matere, ...)
- 13.4. sanitarni prostori (garderobe, kopalnice, stranišča, ...)
- 13.5. ergonomske in druge posebne zahteve (npr. delo z računalniki, ...)
- 13.6. načrt reševanja
- 14.1. stalna delovna mesta na prostem (20.pogl. pravilnika, ...)
- 14.2. začasna delovna mesta na prostem (uredba -gradbišča, začasna in premična delovišča,...)
- 14.3. začasna delovna mesta na prostem - na višini (na strehi, na fasadnem ali nosilnem odru, na različnih konstrukcijah – stabilnost, zavarovanje, načrti, pregledi)
- 14.4. začasna delovna mesta na prostem – v globini (stabilnost brežin, razpiranje, zavarovanje na zgornjem robu, ...)
- 14.5. pomožni prostori na gradbišču (garderobe, umivalniki, stranišča, prostor za počitek in ogrevanje, jedilnica)
- 14.6. prijava gradbišča s strani investitorja (kadar je potrebna, kopija na gradbišču, ažurirana s podatki o vseh izvajalcih)
- 14.7. varnostni načrt
- 14.8. koordinatorji za varnost in zdravje pri delu (imenovanje, izpolnjevanje pogojev)
- 14.9. upoštevanje temeljnih načel preventive s strani investitorja (sprejete rešitve v projektu objekta in ob terminskem planiranju ter izvajanju – ogrožanje zaradi istočasnega izvajanja različnih del, ...)
- 14.10. dokumentacija za uporabnika (izdelana, na gradbišču)
- 14.11. izpolnjevanje nalog koordinatorja (opravljanje nalog, vodenje knjige ukrepov za varno delo, usklajevanje del, nadzor ...)
- 15.1. poti za hojo in transport, izhodi, prehodi, evakuacijske poti, stopnice, tekoče stopnice in proge, (širine, proste višine, nakloni, ravnost tal,...)
- 15.2. nakladalne, odlagalne in skladiščne površine (ravnost tal, ...)
- 15.3. spoštovanje predpisanih zahtev in ukrepov (omejitve hitrosti, talne označbe, prepovedi, založenost, ...)
- 16.1. seznam nevarnih snovi
- 16.2. dokumentacija za nevarne snovi (varnostni list, navodila za varno delo,...)
- 16.3. seznanjenost s Praktičnimi smernicami za delo z nevarnimi kemičnimi snovmi
- 16.4. posebne zahteve glede usposobljenosti delavcev (po pravilniku)
- 16.5. pisno obvestilo o pričetku del z azbestom
- 16.6. skladiščenje in količine na delovnih mestih
- 16.7. opredeljenost v internem aktu
- 16.8. ostale ugotovljene kršitve v zvezi s Pravilnikom o varovanju delavcev pred tveganji zaradi izpostavljenosti azbestu pri delu (Ur.list RS št.33/01)
- 16.9. pisno obvestilo o pričetku uporabe rakotvorne in / ali mutagene snovi
- 16.10. evidenca (39/9. člen ZVZD in 39.člen pravilnika)
- 17.1. opredeljenost v internem aktu
- 17.2. pregledi in meritve električnih instalacij (pravilnik, tehnični predpisi in standardi)
- 17.3. pregledi in meritve strelovodnega sistema
- 17.4. ugotovljeno dejansko stanje ob pregledu (vizuelno)

LEGENDA

- 17.5. ustreznost organiziranosti in izvajanja del (pravilnik)
- 17.6. evidenca (39/2. člen ZVZD in 135. člen pravilnika)
- 18.1. dokumentacija, ki na ustrezen način izkazuje brezhibnost
- 18.2. izvajanje periodičnih pregledov in preizkusov (izvajalci, metodologije, instrumenti, zapisniki, (15/7. člen ZVZD))
- 18.3. ugotovljeno dejansko stanje v času pregleda (namestitve, urejenost, opremljenost, ...)
- 18.4. evidenca (39/2. člen ZVZD)
- 19.1. navodila za uporabnika* OVO ZA VAROVANJE GLAVE
- 19.2. označevanje* OVO ZA VAROVANJE GLAVE
- 19.3. označevanje* OVO ZA VAROVANJE OČI
- 19.4. označevanje* OVO ZA VAROVANJE DIHAL
- 19.5. označevanje* OVO ZA VAROVANJE ROK
- 19.6. označevanje* OVO ZA VAROVANJE NA VIŠINI
- 19.7. izjava o skladnosti* OVO ZA VAROVANJE GLAVE
- 19.8. izjava o skladnosti* OVO ZA VAROVANJE OČI
- 19.9. zjava o skladnosti* OVO ZA VAROVANJE SLUHA
- 19.10. izjava o skladnosti* OVO ZA VAROVANJE DIHAL
- 19.11. izjava o skladnosti* OVO ZA VAROVANJE ROK
- 19.12. izjava o skladnosti* OVO ZA VAROVANJE NOG
- 19.13. ostala dokumentacija, ki jo hrani dobavitelj (tehnična mapa, poročilo o tipskem preizkusu...) – zahtevana v primeru npr. nezgode pri delu
- 19.14. ugotovljeno dejansko stanje v času pregleda (bistvene varnostne in zdravstvene zahteve)
- 20.1. dokumentacija, ki na ustrezen način izkazuje brezhibnost (poročila)
- 20.2. izvajanje periodičnih pregledov in preizkusov (izvajalci, metodologije, instrumenti, zapisniki, ..., (15/7. člen ZVZD))
- 20.3. izjava o skladnosti (EC deklaracija)
- 20.4. označevanje
- 20.5. navodilo za uporabo
- 20.6. CE znak
- 20.7. ugotovljeno dejansko stanje v času pregleda
- 20.8. evidenca (39/2. člen ZVZD)
- 21.1. opredeljenost v internem aktu (elaborat eksplozijske ogroženosti) in druga dokumentacija (19. člen PPZ)
- 21.2. vgraditev opreme (21. člen PPZ)
- 21.3. usposabljanje (24. člen PPZ – 1.1. priloge št. XIII)
- 21.4. pojav eksplozije – prijava na IRSD (25. člen PPZ)
- 21.5. ugotovljeno dejansko stanje v času pregleda (bistvene varnostne zahteve)
- 22.1. izvajanje periodičnih pregledov in preizkusov (izvajalci, metodologije, instrumenti, zapisniki, ...)
- 22.2. navodilo za uporabo
- 22.3. ugotovljeno dejansko stanje v času pregleda
- 23.1. izvajanje obveznosti delodajalca (28. in 29. člen ZVZD)
- 23.2. izvajanje pravic delavca (32., 33., 33. in 35. člen ZVZD)
- 23.3. izvajanje obveznosti delavcev (36. in 37. člen ZVZD)
- 24.1. sodelovanje s predstavniki delavcev (delavski zaupnik, svet delavcev, posredovanje dokumentacije (28., 29. in 30. člen ZVZD)
- 24.2. sodelovanje s sindikati (28/3. člen ZVZD)
- 25.1. varstvo mladine (delovni čas, dopust, težja, nevarna in zdravju škodljiva dela, nočno delo) (členi 194 do 198 ZDR)
- 25.2. varstvo žena (materinstvo (delovni čas, dopust, težja, nevarna in zdravju škodljiva dela), nočno delo) (členi 186 do 193 ZDR)
- 25.3. varstvo invalidov in starejših delavcev členi (199 do 203 ZDR)
- 26.1. obveščanje o začetku del in evidenca (26. in 39/8. člen ZVZD)
- 26.2. obveščanje o poškodbah pri delu, kolektivnih nezgodah in poklicnih boleznih ter evidenca (27. in 39/7. člen ZVZD)
- 26.3. obveščanje o nevarnih pojavih ter evidenca (27. in 39/7. člen ZVZD)
- 27.1. pogodba o zaposlitvi (9. do 119. člen ZDR)
- 28.1. opredeljenost v internem aktu (17. člen ZOUTI)
- 28.2. realizacija predvidenih ukrepov (18. člen ZOUTI)
- 28.3. spoštovanje v internem aktu predvidenih ukrepov
- 29.1. požarni načrt
- 29.2. gasilna oprema (veljavnost, namestitve, založenost, ...)
- 30.1. vse ostale ugotovljene pomanjkljivosti in nepravilnosti

4. INŠPEKCIJSKI NADZOR NA PODROČJU DELOVNIH RAZMERIJ

4.1. SPLOŠNO

V letu 2006 je prišlo do številnih sprememb na področju delovnopravne zakonodaje, kar posredno vpliva tudi na delovanje inšpektorjev. Med predpisi, ki so se spreminjali, velja omeniti Zakon o zaposlovanju in zavarovanju za primer brezposelnosti in Zakon o preprečevanju dela in zaposlovanja na črno, medtem ko so bili na novo sprejeti Zakon o evidencah na področju dela in socialne varnosti, Zakon o sodelovanju delavcev pri upravljanju evropske delniške družbe, Zakon o sodelovanju delavcev pri upravljanju evropske zadruge ter Zakon o kolektivnih pogodbah. Na novo pa so bile sklenjene tudi številne kolektivne pogodbe dejavnosti. Med dogodki, ki označujejo poročevalsko obdobje, ne gre spregledati odprave v zajemnosti Republike Slovenije na področju zaposlovanja in dela v odnosu do t.i. »držav starih članic EU«, kar pomeni, da državljani teh držav za zaposlitev oz. delo v Republiki Sloveniji ne potrebujejo delovnega dovoljenja.

V poročevalskem obdobju smo v primerjavi s preteklim letom bistveno povečali obseg opravljenih inšpekcijskih nadzorov, saj smo jih na področju delovnih razmerij opravili skupno 9.883, pri njih pa smo odkrili skupno 4.111 kršitev. Največ kršitev še vedno beležimo v dejavnostih gostinstva, gradbeništva in trgovine, pri čemer je potrebno upoštevati, da v navedenih dejavnostih opravimo tudi največje število inšpekcijskih nadzorov. Največji delež ugotovljenih kršitev predstavljajo kršitve v zvezi z zaposlovanjem na črno, sklepanjem pogodbe o zaposlitvi ter kršitve v zvezi z vodenjem evidenc na področju dela.

Zaradi ugotovljenih nepravilnosti so inšpektorji izdali 1.531 ureditvenih odločb, 411 odločb o prepovedi opravljanja delovnega procesa oz. uporabe sredstev za delo do odprave nepravilnosti na podlagi 17. člena Zakona o inšpekciji dela, 5 odločb o prepovedi opravljanja delovnega procesa oz. uporabe sredstev za delo do odprave nepravilnosti v skladu s 16. členom Zakona o inšpekciji dela ter 1 odločbo o prepovedi opravljanja dejavnosti na podlagi 21. člena Zakona o inšpekciji dela. Inšpektorji so v postopku o prekršku izdali 1.988 plačilnih nalogov ter 817 odločb o prekršku. Kaznivo dejanje so prijavili v 11 primerih. V 3 primerih so inšpektorji zadržali učinkovanje prenehanja pogodbe o zaposlitvi zaradi odpovedi pogodbe o zaposlitvi. V 68 primerih so v skladu z načelom sorazmernosti ukrepali z opozorili po Zakonu o inšpekcijskem nadzoru. Le v 5 primerih pa so bili izpolnjeni pogoji za posredovanje v sporu med delavcem in delodajalcem.

Leto 2006 je potekalo v znamenju številnih sprememb predpisov z delovnega področja Inšpektorata RS za delo in hkrati tudi s področja nadzora delovnih razmerij, ki je eno od treh temeljnih področij nadzora inšpektorata. Povedano pomeni, da so se s tem spremenile oz. na novo uredile nekatere pravne podlage, ki predstavljajo predmet nadzora s področja delovnih razmerij, kar v končni posledici vpliva tudi na delo inšpektorjev. Zato je še posebej pomembno, da so inšpektorji z vsemi spremembami oz. dodanimi pristojnostmi sproti seznanjeni.

Med spremembami velja posebej omeniti Zakon o spremembah in dopolnitvah zakona zaposlovanju in zavarovanju za primer brezposelnosti (Uradni list RS, št. 79/2006, ZZZPB-F), ki med drugim spreminja pravno podlago za opravljanje začasnega in občasnega dela dijakov in študentov¹. Omenjeni zakon, v povezavi s Pravilnikom o pogojih za opravljanje dejavnosti agencij za zaposlovanje - ki je bil ravno tako spremenjen ob zaključku poročevalskega obdobja - pa na novo določa tudi obveznost obveščanja Inšpektorata RS za delo o izdanih napotnicah s strani agencij za zaposlovanje.

V letu 2006 sta bila sprejeta tudi Zakon o sodelovanju delavcev pri upravljanju evropske delniške družbe (Uradni list RS, št. 28/2006) ter Zakon o sodelovanju delavcev pri upravljanju evropske zadrage (Uradni list RS, št. 79/2006), ki pomembno dograjujeta pravno ureditev področja sodelovanja delavcev pri upravljanju. Spremenjen pa je bil tudi Zakon o gospodarskih družbah, ki začasno ureja sodelovanje delavcev pri upravljanju v gospodarskih družbah. Več o tem v nadaljevanju (Glej podpoglavje Sodelovanje delavcev pri upravljanju).

Poleg predhodno navedenih predpisov, sprejetih oz. spremenjenih v letu 2006, velja omeniti tudi Zakon o kolektivnih pogodbah, Zakon o evidencah na področju dela in socialne varnosti, ki poleg evidenc na področju dela ureja torej tudi evidence s področja socialne varnosti, ter Zakon o spremembah in dopolnitvah zakona o preprečevanju dela in zaposlovanja na črno (Uradni list RS, št. 118/2006), ki med oblike zaposlovanja na črno uvršča tudi delo dijaka ali študenta brez ustrezne napotnice ter delo drugih oseb, ki za delo uporabijo to napotnico. Slednji pa na novo uvaja tudi izjeme, ki se ne štejejo za zaposlovanje na črno, kot npr. kratkotrajno delo in malo delo (glej poglavje Aktivnosti na področju odkrivanja in preprečevanja zaposlovanja na črno v letu 2006), ipd.

Med dogodki, ki zaznamujejo poročevalsko obdobje, ne gre spregledati odprave vzajemnosti Republike Slovenije na področju zaposlovanja in dela delavcev iz držav, ki so bile članice EU že pred 1. 1. 2004 (v nadaljevanju: »držav starih članic EU«), kar pomeni, da državljani teh držav za zaposlitev oz. delo v Republiki Sloveniji ne potrebujejo delovnega dovoljenja².

V poročevalskem obdobju smo v skladu s 3. členom Zakona o inšpekciji dela s pripombami in predlogi sodelovali pri pripravi številnih predpisov oz. sprememb predpisov, in sicer pri pripravi predloga Zakona o spremembah in dopolnitvah zakona o delovnih razmerjih (pri čemer smo se še posebej zavzemali za razširitev pooblastila izdaje ureditvene odločbe tudi na primere kršitev drugih členov in ne le tistih, ki so taksativno naštet v 2. odstavku 227. člena Zakona o delovnih razmerjih), pri pripravi Zakona o evidencah na področju dela in socialne varnosti (kjer smo se zavzemali za dostop inšpektorata za delo do podatkov iz uradnih evidenc, vodenih s strani drugih državnih organov, ki jih potrebujemo pri opravljanju nalog inšpekcijskega nadzora), predloga Zakona o spremembah in dopolnitvah zakona o inšpekcijskem nadzoru, Zakona o spremembah in dopolnitvah zakona o preprečevanju dela in zaposlovanja na črno, pri pripravi sprememb predpisov s področja davčne zakonodaje itd.

Inšpektorat RS za delo je sodeloval tudi pri pripravi stališča Ministrstva za delo, družino in socialne zadeve ter posredno pri pripravi stališča Republike Slovenije glede predloga **Direktive EU o storitvah na notranjem trgu**, ki je bila nato v letu 2006 tudi sprejeta.

¹ Pravno podlago za opravljanje tovrstnega dela je namreč do uveljavitve Zakona o spremembah in dopolnitvah zakona zaposlovanju in zavarovanju za primer brezposelnosti predstavljal 216. člen Zakona o delovnih razmerjih, ki je pod zakonsko določenimi pogoji predvideval tudi opravljanje začasnega in občasnega dela dijakov in študentov na sistemiziranih delovnih mestih. Omenjena določba Zakona o delovnih razmerjih je nadomeščena z določbo 6.b člena Zakona o zaposlovanju in zavarovanju za primer brezposelnosti, ki pa tovrstnega dela na sistemiziranih delovnih mestih ne predvideva več.

² Vlada RS je namreč maja 2006 odpravila vzajemnost na področju zaposlovanja in dela državljanov t.i. »starih dr-av članic EU«.

Pri svojem delu smo pogosto sodelovali tudi z drugimi pristojnimi organi, kot npr. Ministrstvom za notranje zadeve, Ministrstvom za gospodarstvo, Ministrstvom za delo, družino in socialne zadeve, Zavodom RS za zaposlovanje, Davčno upravo RS, Tržnim inšpektoratom RS itd. Aktivnosti so bile v glavnem namenjene odkrivanju in preprečevanju kršitev na področju zaposlovanja in dela tujcev.

V poročevalskem obdobju smo na področju delovnih razmerij opravili skupno 9.883 inšpekcijskih nadzorov, kar je bistveno več kot v letu 2005 (9.421 inšpekcijskih nadzorov).

Način opravljanja inšpekcijskih nadzorov je ostal tudi v letu 2006 nespremenjen, saj predstavlja ustaljene metode dela, ki prinašajo dobre rezultate. Inšpekcijski nadzor smo tako opravljali v obliki:

- rednih inšpekcijskih nadzorov naključno izbranih subjektov,
- rednih in izrednih nadzorov subjektov, opravljenih na podlagi različnih pobud oz. prijav,
- kontrolnih inšpekcijskih nadzorov, namenjenih preverjanju upoštevanja predhodno izdanih ukrepov Inšpektorata RS za delo, kar je po naši oceni še posebej pomembno za izpolnitev namena nadzora - to je pravilno in dosledno izvajanje predpisov,
- usmerjenih akcij s področja nadzora delovnih razmerij,
- koordiniranih akcij ugotavljanja in preprečevanja dela in zaposlovanja na črno, ki jih izvajamo skupaj s Tržnim inšpektoratom RS, Davčno upravo RS, Prometnim inšpektoratom RS, Policijo, po potrebi pa tudi z Zdravstvenim inšpektoratom RS in nekaterimi drugimi inšpektorati.

Ob pregledu opravljenega dela inšpektorata za delo v letu 2006 ugotavljamo, da največji delež vseh opravljenih nadzorov še vedno predstavljajo izredni inšpekcijski nadzori, med katere sodijo nadzori, opravljeni v okviru različnih usmerjenih in drugih akcij Inšpektorata RS za delo ter nadzori, ki jih po uradni dolžnosti opravimo v zvezi z različnimi prijavami oz. pobudami. Med pobudniki se pojavljajo Prometni inšpektorat RS, Policija, sindikati, Inšpektorat RS za šolstvo in šport, Zavod RS za zaposlovanje, Davčna uprava RS, Varuh človekovih pravic, Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve itd. Največje število pobud še vedno prejmemo od delavcev oz. njihovih zagovornikov ter drugih fizičnih oseb, ki uporabljajo tudi avtomatski odzivnik, namenjen prijavi zaposlovanja in dela na črno, vse pogosteje pa tudi elektronsko pošto. Tudi v letu 2006 smo prejeli vloge, ki po vsebini ne sodijo v pristojnost Inšpektorata RS za delo. Vlagateljem je v teh primerih marsikdaj težko pojasniti, da bi Inšpektorat RS za delo, če bi takšno vlogo obravnaval, prekoračil svojo pristojnost. Če vsebina tovrstne pobude nakazuje sicer precej neurejeno stanje pri delodajalcu, v teh primerih poleg odstopa prijave pristojnemu organu opravimo tudi inšpekcijski nadzor po uradni dolžnosti ter preverimo tudi izvajanje zakonodaje, ki sodi v delovno področje inšpektorata za delo. Menimo, da so tovrstni nadzori koristni, saj pogosto razkrijejo nepravilnosti.

Še vedno narašča tudi število prejetih vlog, ki imajo naravo zaprosila za strokovno pomoč, saj smo v letu 2006 prejeli **577 zaprosil za strokovno pomoč** v pisni obliki po pošti oz. elektronski pošti, pri čemer številna zaprosila vsebujejo več vprašanj, ki se pogosto nanašajo tudi na različna področja (glej tudi podpoglavje Strokovna pomoč v skladu s 4. členom Zakona o inšpekciji dela). Inšpektorji nudijo strokovno pomoč tudi po telefonu ali ob obisku delavca na inšpektoratu v času uradnih ur. Vsekakor gre za zajeten obseg dela, ki pa ga inšpektorji zelo prizadevno opravljajo. Kljub temu, da strokovna pomoč, ki jo nudi inšpektorat za delo v skladu s 4. členom Zakona o inšpekciji dela, ni obvezujoča, pa menimo, da s svetovalno vlogo prispevamo k višjemu nivoju poznavanja predpisov, tako pri delavcih kot delodajalcih. Z nudenjem strokovne pomoči pogosto pripomoremo tudi k pravočasnemu uveljavljanju pravic delavcev.

Pri izvajanju nalog inšpekcijskega nadzora so inšpektorji v letu 2006 odkrili skupno **4.111 kršitev**. Največ kršitev še vedno beležimo v dejavnostih **gostinstva, gradbeništva in trgovine**, pri čemer pa je potrebno upoštevati, da v navedenih dejavnostih opravimo tudi največje število inšpekcijskih nadzorov.

Če analiziramo statistične podatke, ugotovimo, da tudi v letu 2006 največji delež ugotovljenih kršitev predstavljajo kršitve v zvezi z zaposlovanjem na črno (756). Glede na število kršitev drugo mesto zasedajo kršitve, povezane s sklepanjem pogodbe o zaposlitvi (716). Na tretje mesto statistične lestvice ugotovljenih kršitev pa se uvrščajo kršitve v zvezi z vodenjem evidenc na področju dela (585). Sledijo jim kršitve v zvezi s plačilom za delo, delovnim časom, kršitve Zakona o zaposlovanju in delu tujcev ipd. Več o tem navajamo v nadaljevanju (glej posamezna podpoglavja).

Na podlagi ugotovljenih kršitev so inšpektorji v letu 2006 v **1.531** primerih odpravo nepravilnosti delodajalcem naložili z **ureditveno odločbo**. V poročevalskem obdobju so inšpektorji v **411 primerih** ukrepali z izdajo **odločbe o prepovedi opravljanja delovnega procesa oz. uporabe sredstev za delo do odprave nepravilnosti** na podlagi **17. člena** Zakona o inšpekciji dela. V **5 primerih** so inšpektorji zaradi onemogočanja nemotenega opravljanja inšpekcijskega nadzora ukrepali z **odločbo o prepovedi opravljanja delovnega procesa oz. uporabe sredstev za delo do odprave nepravilnosti**, skladno s **16. členom** Zakona o inšpekciji dela. V 1 primeru pa so delodajalcu izdali odločbo o prepovedi opravljanja dejavnosti na podlagi 21. člena Zakona o inšpekciji dela. Inšpektorji so v postopku o prekršku izdali **1.988 plačilnih nalogov ter 817 odločb o prekršku. Kaznivo dejanje** so prijavili v **11 primerih**. V **3 primerih** so inšpektorji **zadržali učinkovanje prenehanja pogodbe o zaposlitvi zaradi odpovedi**. V **68 primerih** so v skladu z načelom sorazmernosti ukrepali z **opozorili po Zakonu o inšpekcijskem nadzoru**. V letu 2006 pa so izdali tudi **59 dovoljenj za delo otrok** ter podali **11 soglasij k odpovedi pogodbe o zaposlitvi** delavkam oz. delavcem, ki so varovani zaradi nosečnosti in starševstva.

Le v **5 primerih** pa so bili izpolnjeni pogoji za **posredovanje v sporu med delavcem in delodajalcem**. Spori so se nanašali na nezagotavljanje dela delavki, na odpoved pogodbe o zaposlitvi in na zagotavljanje pravic delavcem invalidom.

Tabela 17: Število pregledov s področja nadzora delovnih razmerij po dejavnostih in ukrepi, Slovenija, 2006

Šifra	Dejavnost	Število pregledov	Število ureditvenih odločb	Število izdanih odločb o prekršku	Število plačilnih nalogov
F/45	Gradbeništvo	2051	222	205	442
M/80	Izobraževanje	274	30	18	32
G/52	Trgovina na drobno	779	70	75	140
N/85	Zdravstvo	165	17	10	17
L/75	Javna uprava, obramba	51	6	3	0
G/51	Posredništvo, trgovina na debelo	610	51	53	121
A/01	Kmetijstvo	106	28	9	24
DJ/28	Proizvodnja kovinskih izdelkov	285	37	44	52
H/55	Gostinstvo	1662	173	120	430
DL	Proizvodnja električne opreme	98	18	11	19
DK/29	Proizvodnja strojev in naprav	101	11	12	7
I/60	Kopenski promet	625	67	55	199
DB	Proizvodnja tekstilij, oblačil	106	12	17	20

Šifra	Dejavnost	Število pregledov	Število ureditvenih odločb	Število izdanih odločb o prekršku	Število plačilnih nalogov
DA/15	Proizvodnja hrane, pijač	193	20	14	29
O/92	Rekreacijske, kulturne dejavnosti	190	16	14	36
DE	Proizvodnja papirja, tiskarstvo	83	11	5	19
DN/36	Proizvodnja pohištva	164	19	7	23
J/65	Finančno posredovanje	15	3	1	4
I/64	Pošta in telekomunikacije	23	1	2	4
DD/20	Obdelava in predelava lesa	129	16	7	18
A/02	Gozdarstvo	28	4	1	1

4.2. POGODBA O ZAPOSLOTVI

Inšpektorji s področja nadzora delovnih razmerij so tako kot že leta doslej tudi v letu 2006 ponovno ugotovili veliko kršitev predpisov s področja delovnega prava ravno v zvezi s pogodbo o zaposlitvi – poleg kršitev v zvezi z zaposlovanjem na črno, ki ga obravnavamo v posebnem poglavju letnega poročila, so bile kršitve instituta pogodbe o zaposlitvi v tem letu najpogostejše ugotovljene. V obravnavanem poročevalskem letu je bilo tako ugotovljenih skupno 716 kršitev, ki se tako ali drugače nanašajo na sklepanje ali izvajanje pogodbe o zaposlitvi. Največ se jih nanaša na naslednja področja: delo na podlagi pogodb civilnega prava v nasprotju z določbami Zakona o delovnih razmerjih (152 kršitev), opustitev izročitve fotokopije prijave v socialna zavarovanja delavcu (149 kršitev), sklepanje pogodb o zaposlitvi za določen čas izven primerov, določenih v prvem odstavku 52. člena Zakona o delovnih razmerjih (101 kršitev), in na opustitev izročitve pisnega predloga pogodbe o zaposlitvi (98 kršitev). Tako je bilo v letu 2006 ugotovljenih približno 100 kršitev določb Zakona o delovnih razmerjih, ki se nanašajo na pogodbo o zaposlitvi, več kot v letu 2005.

4.2.1. Splošno

V praksi inšpektorji še vedno opažajo pogosto uporabo tipskih pogodb o zaposlitvi, ki jih delodajalci nemalokrat izpolnijo večinoma le s podatki, s katerimi zavarujejo predvsem sebe. Po poročanju inšpektorjev delodajalci pogodbe o zaposlitvi ne opremijo z vsemi obveznimi sestavinami, ki jih določa 29. člen Zakona o delovnih razmerjih – več tovrstnih pomanjkljivosti pa opažajo pri manjših delodajalcih. Tako denimo delovna mesta niso bila razvrščena v tarifne razrede, znesek osnovne plače delavca v tolarjih ni bil določen, trajanje poskusnega dela in odpovedni roki so bili daljši, kot jih dopuščajo določbe Zakona o delovnih razmerjih, število dni letnega dopusta je bilo izračunano napačno ali v pogodbi sploh ni bilo navedeno ipd. Pogosto pa inšpektorji opažajo tudi, da se stranki pogodbe o zaposlitvi glede določenih pravic in obveznosti iz delovnega razmerja v sami pogodbi sklicujeta na določbe zakona ali kolektivne pogodbe, pri čemer pa ta ni konkretizirana (kar je v nasprotju z Zakonom o delovnih razmerjih, ki v 29. členu med drugim določa, da je obvezna sestavina pogodbe o zaposlitvi tudi navedba kolektivnih

pogodb, ki zavezujejo delodajalca, oz. splošnih aktov delodajalca, ki določajo pogoje dela delavca).

Po drugi strani pa, po opazanjih inšpektorjev, delavci marsikdaj pred podpisom pogodbe o zaposlitvi, tudi če jim je bil predlog le-te pravočasno vročen, niso prebrali dovolj skrbno oz. na njeno vsebino niso bili dovolj pozorni. Tako je nato v praksi prišlo do različnih konfliktov med delavci in delodajalci, še posebej ob prenehanju pogodbe o zaposlitvi. Ob tem opozarjamo, da je ravno institut strokovne pomoči, ki jo v zvezi z izvajanjem predpisov s področja svoje pristojnosti nudijo inšpektorji za delo, instrument, ki bi ga delavci lahko pred podpisom pogodbe o zaposlitvi uporabili in se z inšpektorji posvetovali, ali so določbe predlagane pogodbe o zaposlitvi ustrezne in kakšne so lahko posledice izvajanja ali kršitev teh določb.

Ne glede na to, da so delodajalci po opazanjih inšpektorjev vedno bolj seznanjeni z obveznostjo vročanja pisnega predloga pogodbe o zaposlitvi praviloma tri dni pred njeno predvideno sklenitvijo, je bilo v letu 2006 ugotovljenih bistveno več kršitev v zvezi s to obveznostjo delodajalcev – približno 30% več kot v letu 2005. Inšpektorji poročajo, da se težave v zvezi z izvajanjem te določbe Zakona o delovnih razmerjih pojavljajo pogosto v primerih sprememb pogodbe o zaposlitvi oz. pri sklepanju novih pogodb. Delodajalci namreč ne upoštevajo, da velja obveznost vročitve pisnega predloga pogodbe o zaposlitvi tudi v primeru spremembe pogodbe ali sklenitve nove, kar (izrecno) določa 50. člen Zakona o delovnih razmerjih.

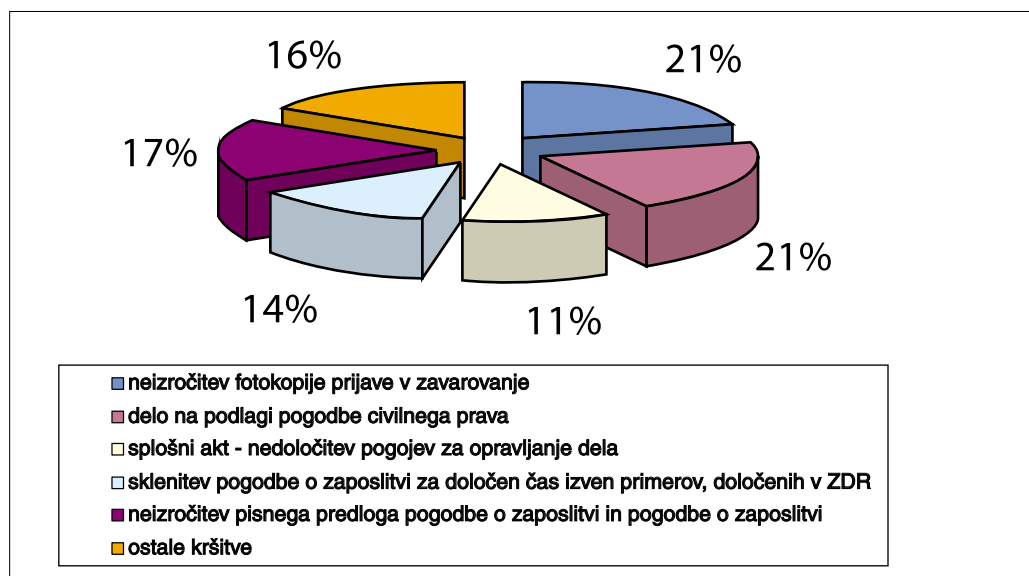
Na drugo mesto pogostosti ugotovljenih kršitev instituta pogodbe o zaposlitvi se v letu 2006 uvršča opustitev izročitve fotokopije prijave v socialna zavarovanja delavcu. Čeprav je res, da so te kršitve ugotovljene dokaj pogosto, pa jih delodajalec vendarle lahko skoraj vedno sanira.

Glede na poročila inšpektorjev je v praksi zelo razširjeno sklepanje pogodb o zaposlitvi za določen čas – pri vseh vrstah delodajalcev in v vseh dejavnostih. Te se uradno sicer največkrat res sklepajo zaradi razlogov, navedenih v prvem odstavku 52. člena Zakona o delovnih razmerjih, vendar pa inšpektorji ugotavljajo, da delodajalci v pogodbi o zaposlitvi največkrat sicer navedejo zakoniti razlog sklenitve takšne pogodbe, dejansko pa tak razlog ni podan. Še vedno pa inšpektorji ugotavljajo tudi primere, ko razlog sklenitve pogodbe o zaposlitvi za določen čas sploh ni omenjen v pogodbi o zaposlitvi ali pa so navedeni razlogi, ki jih zakon ne določa. Zato ne čudi podatek, da je bilo tudi v letu 2006 ugotovljenih veliko kršitev v zvezi s sklepanjem pogodb o zaposlitvi za določen čas izven razlogov, navedenih v zakonu, in to več kot leto poprej.

Prav tako je bilo bistveno več kot leta 2005 ugotovljenih tudi kršitev v zvezi s t.i. »veriženjem«¹ pogodb o zaposlitvi za določen čas – gre za pojav, ko je delodajalec z istim delavcem in za ista dela sklenil več zaporednih pogodb o zaposlitvi za določen čas, katerih neprekinjen čas trajanja je bil daljši, kot ga dopušča zakon. Vzpodbudno pa je, da so po opazanjih inšpektorjev delodajalci, pri katerih so bile ugotovljene tovrstne kršitve, te odpravili in z delavci sklenili pogodbe o zaposlitvi za nedoločen čas.

Tudi sklepanje pogodb civilnega prava je v praksi po poročanju inšpektorjev še vedno precej razširjeno. S tem v zvezi prav tako še vedno zelo pogosto prihaja do kršitev, ko delavec dela na podlagi pogodbe civilnega prava, čeprav obstajajo elementi delovnega razmerja in bi torej z delodajalcem moral skleniti pogodbo o zaposlitvi. In prav te kršitve so tiste, ki so bile v zvezi z institutom pogodbe o zaposlitvi v letu 2006 najpogostejše ugotovljene.

Slika 19: – Kršitve instituta pogodbe o zaposlitvi

4.2.2. Kršitve v zvezi s prepovedjo diskriminacije

Število ugotovljenih kršitev prepovedi diskriminacije delavcev ali kandidatov za zaposlitev se od uveljavitve Zakona o delovnih razmerjih, ki je to prepoved uzakonil in sankcioniral, giblje med 3 in 5. Tako je bilo tudi v letu 2006, ko so inšpektorji ugotovili 3 kršitve prepovedi diskriminacije, vse pa so se nanašale na diskriminacijo iskalca zaposlitve. Navedene kršitve so bile ugotovljene v dejavnosti proizvodnje usnja in usnjenih izdelkov, v raziskovalni dejavnosti in v dejavnosti izobraževanja.

Ob tem inšpektorji poročajo, da je pisnih prijav tovrstnih kršitev zelo malo. V posameznih primerih so na morebitno diskriminacijo kazale ustne navedbe delavcev, da jih delodajalec šikanira, da se do njih obnaša grobo, jih žali ipd., vendar pa so bile te navedbe posledica že obstoječih nesoglasij med strankama pogodbe o zaposlitvi v zvezi z izvajanjem drugih pravic in obveznosti iz delovnega razmerja. V teh primerih so inšpektorji delavcem nudili strokovno pomoč v zvezi s sodnim varstvom zoper ravnanje delodajalca.

Inšpektorji opazajo, da se delodajalci tudi zaradi medijske izpostavljenosti področja diskriminacije vse bolj zavedajo te problematike. Zato vse redkeje zasledimo neposredno obliko diskriminacije pri objavah delovnih mest, iz katerih bi bilo že na prvi pogled videti, da delodajalec daje prednost delavcem določenega spola, starosti, narodnosti, veroizpovedi ipd., in iz katerih bi inšpektorji lahko hitro ugotovili kršitve prepovedi diskriminacije. Ni pa mogoče zanikati, da si delodajalci v praksi marsikdaj nastavijo svoje, neobjavljene, prikrita kriterije za izbor kandidatov na prosta delovna mesta, ki so lahko precej diskriminatorni, vendar jih je zelo težko odkriti. Poleg tega kandidati za objavljeno prosto delovno mesto v takih primerih najverjetneje ne pomislijo na uporabo diskriminatornih kriterijev pri izbiri delavca na prosto delovno mesto oz. imajo za to na razpolago premalo dokazov, zato zoper delodajalca ne sprožijo ustreznih postopkov ali podajo prijave na inšpektorat.

Prav tako inšpektorji poročajo, da se v praksi soočajo s prijavi domnevne diskriminacije delavcev praviloma le v primerih, ko je delavcem - prijaviteljem pogodba o zaposlitvi že prenehala, saj se prijavitelji bojijo izpostaviti in želijo ostati anonimni. Takrat pa inšpektor najpogosteje nima več možnosti ustrezno ukrepati zoper delodajalca. Poleg tega tudi prijavitelji sami pogosto sploh ne navedejo delodajalca, ki naj bi ravnal diskriminatorno, da bi lahko inšpektorji preverili obstoj zatrjevane diskriminacije. V takih primerih inšpektorji za delo nudijo delavcem - prijaviteljem - strokovno pomoč, vendar se žal le redki prijavitelji odločijo za sodno varstvo. Po opažanjih inšpektorjev prihaja do pritiskov delodajalcev predvsem v zvezi s sindikalno dejavnostjo delavcev, odsotnostjo delavcev

zaradi zdravstvenih razlogov, v zvezi z invalidnostjo in v zvezi s starševstvom delavk in delavcev.

Dodati pa je treba, da tudi v primerih, ko inšpektorji na podlagi prijave domnevne diskriminacije delavca s strani delodajalca ne odkrijejo dovolj dokazov za obstoj diskriminacije, velikokrat ugotovijo druge kršitve delovnega prava, zaradi katerih zoper delodajalca ustrezno ukrepajo. Na primer, če delavec zatrjuje, da ga delodajalec diskriminira zaradi njegovega zdravstvenega stanja, saj z njim nenehno sklepa pogodbe o zaposlitvi za določen čas, čeprav obstaja stalna potreba po delu na delovnem mestu, ki ga opravlja, inšpektor pa po opravljenem inšpekcijskem nadzorstvu nima dovolj dokazov, da bi lahko zoper delodajalca ukrepal zaradi kršitve prepovedi diskriminacije – v takem primeru lahko zoper delodajalca vseeno ukrepa zaradi kršitev 52., 53. ali 54. člena Zakona o delovnih razmerjih v zvezi s sklepanjem pogodb o zaposlitvi za določen čas.

Ena od enot inšpektorata je obravnavala vlogo delavke s statusom tujke, ki je pri delodajalcu najprej opravljala delo na podlagi dovoljenja za zaposlitev. Po tem si je pridobila osebno delovno dovoljenje za nedoločen čas in se ponovno prijavila na objavljeno prosto delovno mesto, na katerem je prej opravljala delo na podlagi dovoljenja za zaposlitev, vendar ni bila izbrana. Delavka je podala prijavo na Inšpektorat RS za delo zaradi domnevne kršitve prepovedi diskriminacije na podlagi nacionalnega porekla. Po opravljenem inšpekcijskem pregledu je inšpektor za delo zoper delodajalca ukrepal zaradi drugih kršitev delovnega prava, ki jih je pri nadzoru ugotovil, ni pa ugotovil kršitve prepovedi diskriminacije.

Inšpektorji za delo iz leta v leto opozarjajo, da je ugotavljanje in dokazovanje diskriminatornega ravnanja delodajalca v praksi zelo težavno. Sodna praksa je s tem v zvezi zaenkrat tudi bolj skopa, inšpektorji sami pa pred uveljavitvijo Zakona o delovnih razmerjih leta 2003 s tem pravnim institutom niso imeli nobenih izkušenj. Ker se na Inšpektoratu RS za delo zavedamo resnosti pojava diskriminacije na delovnem mestu, so se posamezni predstavniki inšpektorata v letu 2006 udeležili usposabljanj, ki jih je organizirala delovna skupina v okviru institucije Varuha človekovih pravic, v sklopu projekta Soočimo se z diskriminacijo! – Krepitev nacionalne institucionalne strukture za boj proti diskriminaciji. Septembra 2006 pa smo na strokovnem usposabljanju inšpektorjev in pooblaščenih uslužbencev Inšpektorata RS za delo vse inšpektorje za delo podrobneje seznanili s pojavnimi oblikami diskriminacije - kako torej ta pojav prepoznati.

4.2.3. Opustitev izročitve fotokopije prijave v zavarovanje

V poročevalskem obdobju so bile kršitve v zvezi z opustitvijo izročitve fotokopije prijave v socialna zavarovanja delavcu ene od najpogostejše ugotovljenih v letu 2006 s področja instituta pogodbe o zaposlitvi. V letu 2006 jih je bilo ugotovljenih 149, kar je nekoliko več kot leto poprej. Največ tovrstnih kršitev je bilo ugotovljenih v dejavnostih gostinstva in gradbeništva ter v drugih poslovnih dejavnostih. Pogosto inšpektorji omenjeno kršitev drugega odstavka 9. člena Zakona o delovnih razmerjih ugotovijo med inšpekcijskim pregledom ob preverjanju drugih kršitev delovnega prava oz. pri preverjanju upoštevanja določb delovnega prava v okviru usmerjenih akcij Inšpektorata RS za delo. Poročajo pa tudi, da nekoliko več tovrstnih kršitev ugotovijo pri manjših delodajalcih – torej delodajalcih, ki zaposlujejo deset delavcev ali manj.

V skladu z določbo drugega odstavka 9. člena Zakona o delovnih razmerjih bi moral delodajalec delavcu izročiti fotokopijo prijave v zavarovanje v 15 dneh od nastopa dela. V praksi pa inšpektorji ugotavljajo, da delodajalci pogosto ne upoštevajo niti osem dnevnega roka za prijavo delavca v obvezna zavarovanja v skladu s specialnimi predpisi (Zakon o zdravstvenem varstvu in zdravstvenem zavarovanju, Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju ter Zakon o matični evidenci zavarovancev in uživalcev pravic iz pokojninskega in invalidskega zavarovanja), saj lahko v skladu s prakso Zavoda za zdravstveno zavarovanje Slovenije delodajalec prijavi delavca v zavarovanje tudi za 30 dni nazaj. Delodajalci pa izkoriščajo to možnost in tako v nekaterih primerih odlašajo s prijavo v socialna zavarovanja, da bi v tem času preizkusili, ali delavec delo opravlja zadovoljivo in v skladu s pričakovanji. Obdobje pred prijavo v socialna zavarovanja na

tak način nadomešča institut poskusnega dela, kar je seveda nedopustno. V takšnih primerih je torej nemogoče, da bi delodajalec delavcu izročil fotokopijo prijave v zavarovanje v 15 dneh od nastopa dela, inšpektorji pa zato še vedno ugotavljajo veliko tovrstnih kršitev.

Drugi razlog za ugotavljanje dokaj visokega števila omenjenih kršitev je po opažanju inšpektorjev v tem, da delodajalci sicer izpolnijo obveznost izročitve fotokopije prijave v zavarovanje delavcem, vendar s tem v zvezi ne pridobijo ustreznih dokazil (npr. listine s podpisom delavca, s katerim bi potrdil, da je prejel fotokopijo prijave v socialna zavarovanja).

Razveseljivo pa je, da delodajalci po poročanju inšpektorjev skoraj brez izjeme v roku, ki jim ga odredi inšpektor, sanirajo kršitev, izročijo fotokopijo prijave v socialna zavarovanja delavcu in si pridobijo listino, potrdilo oz. izjavo delavca, da mu je bila kopija prijave v socialna zavarovanja izročena.

4.2.4. Opustitev izročitve pisnega predloga pogodbe o zaposlitvi in pisne pogodbe o zaposlitvi ob njeni sklenitvi

V letu 2006 so inšpektorji za delo ugotovili **98 kršitev** v zvezi z opustitvijo izročitve pisnega predloga pogodbe o zaposlitvi in **27 kršitev**, ki se nanašajo na opustitev izročitve pogodbe o zaposlitvi v pisni obliki. Največ tovrstnih kršitev je bilo ugotovljenih v dejavnostih gradbeništva in gostinstva ter v drugih poslovnih dejavnostih, nekoliko pogostejše pa so inšpektorji zaznali kršitve pri manjših delodajalcih. Prijave tovrstnih kršitev so bile v letu 2006 bolj redke, delavci pa so jih marsikdaj vložili na Inšpektorat RS za delo šele po prenehanju delovnega razmerja ali v povezavi z navedbami o drugih kršitvah delovnega prava pri delodajalcu.

Inšpektorji poročajo, da delodajalci v določenih primerih ugotovljenih kršitev z delavci niso sklenili pogodbe o zaposlitvi, kljub temu, da so jih sicer prijavili v obvezna socialna zavarovanja.

Inšpektorji nadalje opažajo, da v določenih primerih delodajalci delavcem sicer izročijo pisni predlog pogodbe o zaposlitvi ali samo pogodbo o zaposlitvi, vendar si ne priskrbijo dokazil, da so ti obveznosti izpolnili. Če delodajalec ne more na noben način dokazati, da je delavcu dejansko izročil predlog pogodbe o zaposlitvi in samo pogodbo o zaposlitvi v pisni obliki, ga inšpektor sankcionira zaradi kršitve v zvezi z opustitvijo obveznosti iz drugega odstavka 15. člena Zakona o delovnih razmerjih. Pozitivna pa so opažanja inšpektorjev, da delodajalci, pri katerih so bile ugotovljene kršitve, te po inšpekcijskem nadzorstvu odpravijo in delavcem izročijo pogodbo o zaposlitvi v pisni obliki. Prav tako inšpektorji poročajo, da pri delodajalcih, pri katerih opravljajo drugi ali nadaljnji inšpekcijski pregled, ugotovijo zelo malo tovrstnih kršitev.

Po drugi strani pa inšpektorji poročajo, da se nekateri delodajalci pa tudi delavci še vedno ne zavedajo pomena obveznosti izročitve pisnega predloga pogodbe o zaposlitvi pred sklenitvijo le-te. Tako delavci v praksi pogosto delodajalcem ne podajo nobenih pripomb na besedilo predloga pogodbe o zaposlitvi, saj bodisi ne poznajo dovolj dobro svojih pravic in obveznosti delodajalca bodisi s pripombami ne želijo ogroziti sklenitve pogodbe o zaposlitvi z delodajalcem. V takih primerih se posamezni delavci že obračajo po strokovno pomoč inšpektorjev za delo, ki jim v okviru svojih pooblastil svetujejo glede ustreznosti predlaganih določb pogodbe o zaposlitvi.

Inšpektorji v praksi opažajo, da posamezni delodajalci v primerih, ko delavcem ne izročijo pogodbe o zaposlitvi v pisni obliki, z njimi manipulirajo, misleč, da jim lahko kadarkoli prekinajo delovno razmerje in da jim ni treba zagotavljati nobenih pravic iz delovnega razmerja, plačajo pa jih po njihovi učinkovitosti. Ne zavedajo se, da v tem primeru velja četrti odstavek 15. člena Zakona o delovnih razmerjih, ki določa, da tudi če stranki nista sklenili pogodbe o zaposlitvi v pisni obliki ali če niso v pisni obliki izražene vse sestavine pogodbe o zaposlitvi, to ne vpliva na obstoj in veljavnost pogodbe o zaposlitvi. Žal se tega ne zavedajo niti mnogi delavci, ki v strahu pred brezposelnostjo pristajajo na takšno delo, ne upajo pa sprožiti sodnega varstva in uveljavljati obstoja delovnega razmerja pred delovnim sodiščem.

Inšpektorji posebej opozarjajo, da so pri delodajalcih dokaj pogosto v rabi tipske pogodbe o zaposlitvi na obrazcih, ki jih delodajalci izpolnijo sebi v prid, medtem ko določene rubrike v obrazcih pustijo prazne. Te neredko izpolnijo kasneje, ko delavec pogodbo o zaposlitvi že podpiše. Inšpektorji so tako v letu 2006 ugotovili primer, ko se vsebina pogodbe o zaposlitvi, ki jo je predložil delavec, ni ujemala z vsebino pogodbe istega delavca, ki jo je predložil delodajalec – pogodba je bila naknadno s strani delodajalca »popravljen« v škodo delavca.

4.2.5. Sklenitev pogodbe o zaposlitvi z osebo, ki še ni dopolnila starosti 15 let

V letu 2006 inšpektorji niso ugotovili kršitev 19. člena Zakona o delovnih razmerjih v zvezi s sklenitvijo pogodbe o zaposlitvi z osebo, ki še ni dopolnila starosti 15 let. Pravzaprav tovrstna kršitev s strani inšpektorjev za delo vse od uveljavitve Zakona o delovnih razmerjih v letu 2003 še ni bila ugotovljena.

Inšpektorji poročajo, da je opravljanje dela delavcev, ki bi bili mlajši od 18 let, na splošno redko, primeri, ko bi bili delavci mlajši celo od 15 let, pa prav tako niso pogosti. V takih primerih gre za delo otrok, pred začetkom opravljanja tega dela pa mora zakoniti zastopnik otroka oz. osebe, mlajše od 15 let, pridobiti dovoljenje inšpektorja za delo. Če mladostniki med 15. in 18. letom pri delodajalcu že opravljajo delo, gre po opazanjih inšpektorjev praviloma za delo vajencev na podlagi učne pogodbe ali za začasna in občasna dela dijakov in študentov. O tem glej več v podpoglavju Delo otrok, mlajših od 15 let, vajencev, dijakov in študentov.

4.2.6. Sklenitev pogodbe o zaposlitvi z osebo, ki ne izpolnjuje pogojev za opravljanje dela

V poročevalskem letu 2006 so inšpektorji v **9 primerih** ugotovili sklenitev pogodbe o zaposlitvi z osebo, ki ne izpolnjuje pogojev za opravljanje dela, kar je nekoliko več kot v letu poprej. Največ kršitev je bilo ugotovljenih v dejavnosti izobraževanja, kar je najverjetneje posledica inšpekcijskih nadzorov, opravljenih na podlagi prijav s strani Inšpektorata RS za šolstvo in šport, ki nam je posredoval v reševanje posamezne primere domnevnih kršitev pri delodajalcih s področja šolstva. Inšpektorji opažajo, da je problematika opravljanja dela delavcev, ki ne izpolnjujejo (vseh) pogojev za opravljanje dela, zlasti pereča v šolstvu, saj nekateri učitelji poučujejo že dolga leta, ne da bi za to imeli ustrezno izobrazbo. Vendar pa je treba poudariti, da Zakon o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja določa možnost sklenitve pogodbe o zaposlitvi za določen čas največ enega leta z osebo, ki ne izpolnjuje pogojev za opravljanje dela na določenem delovnem mestu v celoti, če nihče od prijavljenih kandidatov ne izpolnjuje zahtevanih pogojev in je taka zaposlitev potrebna zaradi nemotenega opravljanja dela.

V enem od obravnavanih primerov kršitve prvega odstavka 20. člena Zakona o delovnih razmerjih, ki določa, da mora delavec izpolnjevati predpisane in objavljene pogoje za opravljanje dela, so inšpektorji ugotovili, da je delodajalec sklenil pogodbo o zaposlitvi z osebo, ki ni izpolnjevala pogoja glede dosežene stopnje izobrazbe, čeprav se je na razpis za prosto delovno mesto prijavilo več kandidatov, ki so izpolnjevali vse pogoje za zasedbo prostega delovnega mesta.

V praksi so inšpektorji evidentirali tudi primer, ko je delodajalec sicer sklenil pogodbo o zaposlitvi z osebo, ki so ob sklenitvi pogodbe izpolnjevale pogoje za zasedbo določenega delovnega mesta. Vendar pa jim je naknadno ustno odredil tudi opravljanje dela na drugih delovnih mestih, za katera pogojev niso izpolnjevale. S tem je seveda kršil več določb Zakona o delovnih razmerjih, za kar je bil tudi ustrezno sankcioniran.

Inšpektorji opažajo, da so kršitvam v zvezi s sklenitvijo pogodbe o zaposlitvi z osebo, ki ne izpolnjuje pogojev, marsikdaj pridružene tudi kršitve v zvezi z objavo prostega delovnega mesta – če prosto delovno mesto ni javno objavljeno, je toliko lažje nanj zaposliti delavca, ki ne izpolnjuje vseh predpisanih in zahtevanih pogojev za opravljanje dela.

4.2.7. Splošni akt – določitev pogojev za opravljanje dela na posameznem delovnem mestu

Kršitve v zvezi z določitvijo pogojev za opravljanje dela na posameznih delovnih mestih v splošnem aktu delodajalca so dokaj pogosto ugotovljene. V letu 2006 smo jih na Inšpektoratu RS za delo evidentirali 76, kar je sicer nekoliko manj kot leta 2005. Največ tovrstnih kršitev je bilo ugotovljenih pri delodajalcih, ki se ukvarjajo z dejavnostjo gradbeništva, trgovine na drobno, izobraževanja in z drugimi poslovnimi dejavnostmi.

Zanimivo je, da so delodajalci, pri katerih so inšpektorji ugotovili, da niso sprejeli splošnega akta z določitvijo pogojev za opravljanje dela na delovnih mestih (akta o sistemizaciji delovnih mest), praviloma sprejeli izjave o varnosti v skladu s predpisi, ki urejajo varnost in zdravje pri delu. Vseeno so inšpektorji tudi v letu 2006 ugotovili posamezne primere, ko delodajalec ni sprejel niti akta o sistemizaciji delovnih mest niti izjave o varnosti. Vendar pa so delodajalci, pri katerih so bile ugotovljene tovrstne kršitve, po poročanju inšpektorjev najpogosteje te tudi odpravili v roku, ki so jim ga odredili.

Po drugi strani pa so inšpektorji pri nekaterih delodajalcih ugotovili, da se akt o sistemizaciji delovnih mest ni ujemal s sprejeto izjavo o varnosti z oceno tveganja – da so bili torej pogoji za zasedbo posameznega delovnega mesta različni v navedenih splošnih aktih delodajalca.

Inšpektorji nadalje poročajo, da so določeni delodajalci, pri katerih je bil opravljen inšpekcijski pregled izvajanja delovnopravne zakonodaje, sicer imeli izdelan akt o sistemizaciji, vendar pa je bilo mogoče podvomiti v ustreznost in uporabnost tovrstnega akta, ki je bil marsikdaj sprejet že pred mnogimi leti. Tako so zasledili primere nepopolnih aktov o sistemizaciji, ki niso vsebovali vseh delovnih mest, ki so jih sicer zasedali zaposleni delavci.

Prav tako so inšpektorji v praksi opazili primere, ko delodajalec ni imel sprejetega akta o sistemizaciji, ker je še pred kratkim zaposloval deset ali manj delavcev in torej imel status manjšega delodajalca, za katerega obveznost sprejema akta o sistemizaciji delovnih mest ne velja. Pred zaposlitvijo dodatnih delavcev pa akta o sistemizaciji ni sprejel, čeprav bi ga v skladu z določbo Zakona o delovnih razmerjih moral.

4.2.8. Objava prostih delovnih mest

Inšpektorji so v letu 2006 ugotovili skupno **48 kršitev** v zvezi z objavo prostega delovnega mesta pri delodajalcu, od tega se jih je večina (**44**) nanašala na opustitev javne objave prostega delovnega mesta, ostale **4 kršitve** pa na opustitev obvestila o javni objavi prostih delovnih mest na oglasnem mestu na sedežu delodajalca, če delodajalec zaposluje na prosta delovna mesta in za nedoločen čas oz. s polnim delovnim časom, ima pa že zaposlene delavce za določen čas oz. s krajšim delovnim časom. V primerjavi z letom 2005 je število ugotovljenih kršitev v zvezi z objavo prostih delovnih mest višje.

Največ kršitev v zvezi z objavo prostih delovnih mest je bilo ugotovljenih v dejavnostih gostinstva, posredništva in trgovine na debelo brez motornih vozil, v drugih poslovnih dejavnostih in v dejavnosti izobraževanja.

Sicer pa inšpektorji omenjene kršitve ugotavljajo skoraj izključno na podlagi prejetih prijav in odstopov s strani drugih inšpekcij oz. državnih organov ali v primerih, ko se pri preverjanju prijave v socialna zavarovanja za določenega delavca ugotovi, da je bila prijava potrebe po delu delavca (ki je predpogoj za vključitev v socialno zavarovanje na podlagi delovnega razmerja) podana na isti dan, kot je bil delavec prijavljen v obvezna zavarovanja. Kršitve so se po poročanju inšpektorjev dogajale npr. v primerih, ko so delodajalci že vnaprej sklenili pogodbe o zaposlitvi z delavci, nato pa so zgolj formalno podali prijavo potrebe po delavcu na Zavod RS za zaposlovanje. V takih primerih potem Zavod RS za zaposlovanje objavi prosto delovno mesto v svojih prostorih, dejansko pa je delavec v času, ko teče rok za prijavo na njegovo delovno mesto, že zaposlen. To pojasni tudi opažanja inšpektorjev, da so prosta delovna mesta najpogosteje objavljena samo v prostorih Zavoda RS za zaposlovanje, kar sicer v skladu z Zakonom o delovnih razmerjih šteje za javno objavo.

Nadalje so inšpektorji ugotavljali kršitve v zvezi z objavo prostega delovnega mesta v primerih, ko so delodajalci sklenili pogodbo o zaposlitvi s kandidatom, še preden je potekel rok za prijavo na prosto delovno mesto. Poleg tega so bile kršitve ugotovljene tudi v primerih sklepanja zaporednih pogodb o zaposlitvi za določen čas z istim delavcem in za isto delo, ko so delodajalci zmotno menili, da v takih primerih prostega delovnega mesta ni treba javno objaviti.

Poleg »klasične« opustitve javne objave prostega delovnega mesta so inšpektorji pri določenih delodajalcih s področja izobraževanja opazili naslednjo pojavno obliko kršitve: delodajalec je namesto, da bi na novo zaposlil delavce, ki izpolnjujejo pogoje za opravljanje dela, nova dela in naloge odredil (brez spremembe ali sklenitve nove pogodbe o zaposlitvi) delavcem, ki so že bili zaposleni, vendar za nova dela in naloge niso izpolnjevali pogojev, opredeljenih v aktu o sistemizaciji.

4.2.9. Ravnanje delodajalca pred sklenitvijo pogodbe o zaposlitvi v nasprotju s 26. členom Zakona o delovnih razmerjih

V letu 2006 so inšpektorji ugotovili skupno **3 kršitve**, ko so delodajalci ravnali v nasprotju s 26. členom Zakona o delovnih razmerjih, ki določa pravice in obveznosti delodajalca pred sklenitvijo pogodbe o zaposlitvi s posameznim kandidatom, kot so npr. zahteva po predložitvi dokazil o izpolnjevanju pogojev za opravljanje dela, prepoved zahtevati podatke o družinskem in zakonskem stanu, o načrtovanju družine in drugih podatkov, ki niso v neposredni zvezi z delovnim razmerjem, prepoved pogojevanja sklenitve pogodbe o zaposlitvi s pridobitvijo zgoraj omenjenih podatkov, z dodatnimi pogoji v zvezi s prepovedjo nosečnosti ali odlogom materinstva ali z vnaprejšnjim podpisom odpovedi pogodbe o zaposlitvi s strani delavca, napotitev kandidata na predhodni zdravstveni pregled, preizkus znanja itd. Omenjene kršitve so bile ugotovljene v drugih poslovnih dejavnostih in v dejavnosti proizvodnje usnja ter usnjenih izdelkov.

Tako kot že več let zapored so tudi v letu 2006 inšpektorji ugotavljali, da je prijav tovrstnih kršitev izjemno malo, več pa je primerov, ko se delavci oz. bolj delavke obrnejo na inšpektorat po strokovno pomoč glede ustreznosti ravnanja delodajalca pri sklepanju pogodbe o zaposlitvi, pri čemer praviloma želijo ohraniti anonimnost. Delavke so se obrnile na Inšpektorat RS za delo tudi z vprašanji o vnaprejšnjem podpisu odpovedi pogodbe o zaposlitvi s strani delavca (t.i. »bianco odpoved«), pri tem pa so jim inšpektorji svetovali, naj izjavo o tem, da so morale takšno odpoved pred zaposlitvijo podpisati, podajo na inšpektoratu, kjer o tem sestavimo uradni zaznamek. Ta se nato na inšpektoratu deponira in v primeru, ko bi delodajalec res uporabil to »bianco« odpoved, služi v morebitnih sodnih postopkih kot dokaz nezakonitosti prenehanja pogodbe o zaposlitvi. Posamezne delavke so v letu 2006 po poročanju inšpektorjev to možnost tudi izkoristile.

Glede na zelo redke prijave tovrstnih kršitev in hkrati glede na pogostejša zaprosila za strokovno pomoč s tega področja, lahko sklepamo, da se kršitve v praksi sicer dogajajo, vendar jih delavci oz. delavke v strahu pred izgubo zaposlitve zelo redko prijavljajo na Inšpektorat RS za delo. Brez prijav oz. informacij o konkretnem kršitelju pa inšpektorji za delo ne morejo ukrepati.

Inšpektorji v zvezi z ravnanjem delodajalca pred zaposlitvijo kandidata opažajo tudi, da v posameznih primerih delodajalci preložijo stroške predhodnega preventivnega zdravstvenega pregleda pred zaposlitvijo na kandidata. To pa je kršitev, ki jo je nekoliko težje ugotoviti, saj kandidati v strahu pred izgubo komaj pridobljene zaposlitve to zelo redko prijavijo. Inšpektorji ocenjujejo, da prihaja do tovrstnih kršitev predvsem pri delodajalcih, kjer se delavci pogosto menjavajo (sezonska dela), in pri delodajalcih, ki zaposlujejo delavce s statusom tujcev. Več o teh kršitvah glej tudi v poglavjih letnega poročila, ki se nanašajo na ugotovitve inšpektorjev s področja nadzora varnosti in zdravja pri delu.

4.2.10. Pravice neizbranega kandidata

Inšpektorji za delo so v letu 2006 ugotovili nekoliko več kršitev pravic kandidatov, ki niso bili izbrani na prosto delovno mesto, kot v letu 2005. V poročevalskem letu je bilo namreč ugotovljenih **7 kršitev** v zvezi z opustitvijo pisnega obvestila neizbranemu kandidatu o

tem, da ni bil izbran za opravljanje dela na prostem delovnem mestu (leta 2005 pa 5). Glavnina kršitev je bila ugotovljena v dejavnostih izobraževanja in posredništva ter trgovine na debelo brez motornih vozil.

V skladu s prvim odstavkom 28. člena Zakona o delovnih razmerjih mora delodajalec v osmih dneh po sklenitvi pogodbe o zaposlitvi z izbranim kandidatom pisno obvestiti neizbrane kandidate o tem, da niso bili izbrani. V praksi pa inšpektorji opažajo ne samo zamude pri obveščanju ostalih kandidatov, ampak tudi to, da delodajalci marsikdaj obveščajo neizbrane kandidate že takoj po opravljeni izbiri in ne šele po sklenitvi pogodbe o zaposlitvi z izbranim kandidatom.

Inšpektorji so ugotovili tovrstne kršitve praviloma na podlagi prijav neizbranih kandidatov, ki so se pritoževali tudi nad dejstvom, da jih delodajalci ne seznani z imenom kandidata, ki je bil izbran za delo na prostem delovnem mestu, ali pa so podvomili v izpolnjevanje pogojev izbranega kandidata za prosto delovno mesto. Vendar jih delodajalec glede na delovnopravno zakonodajo ni dolžan obvestiti o osebnih podatkih izbranega kandidata ali o tem, kakšne pogoje za zasedbo delovnega mesta je izpolnjeval in zakaj se je delodajalec odločil ravno zanj. V takšnih primerih torej ne gre za kršitve delovnega prava. Kadar pa iz prijave izhaja tudi dvom o izpolnjevanju pogojev za zasedbo delovnega mesta izbranega kandidata, pa inšpektorji preverjajo, ali je morebiti prišlo do kršitve - sklenitve pogodbe o zaposlitvi z osebo, ki ne izpolnjuje pogojev za opravljanje dela.

Kršitev v zvezi z opustitvijo obveznosti vrnitve dokumentov neizbranemu kandidatu v letu 2006 inšpektorji niso evidentirali. Je pa res, da dokumente delodajalci kandidatom po opažanju inšpektorjev vračajo večinoma le, če to kandidati sami izrecno zahtevajo.

4.2.11. Zagotovitev varstva pred spolnim nadlegovanjem

Inšpektorji so obravnavali zelo redke, posamezne primere domnevnih kršitev, ki naj bi se nanašale na spolno nadlegovanje na delovnem mestu, vendar pa v letu 2006 niso ugotovili nobene kršitve s tem v zvezi. Vzrok za zelo nizko število prijav o domnem spolnem nadlegovanju gre še vedno iskati v strahu žrtev pred posledicami, ki bi jih utegnile doleteti, če bi se razvedelo, da so žrtve spolnega nadlegovanja in da so podale prijavo (posmeh in šikaniranje nadlegovalca, delodajalca ter sodelavcev). Inšpektorji sicer varujejo tajnost vira prijave in seveda spoštujejo željo prijavitelja po anonimnosti, vendar je dejansko anonimnost pri obravnavanju tovrstnih kršitev in pri sprožitvi postopkov zoper nadlegovalca velikokrat zelo težko ohraniti. Tega se žrtve nadlegovanja zelo zavedajo in kot lahko razberemo iz redkih prijav, jih to odvrča od tega, da bi se aktivneje zoperstavile nadlegovalcu. Raje se umaknejo iz takšnega delovnega okolja in odpovejo pogodbo o zaposlitvi, na Inšpektorat RS za delo pa se nato obrnejo šele po prenehanju delovnega razmerja, ko so možnosti ugotavljanja oz. zavarovanja dokazov in ukrepanja zoper delodajalca s strani inšpektorjev za delo že močno omejene.

Po drugi strani je tovrstne kršitve po poročanju inšpektorjev tudi zelo težko ugotoviti in dokazati, saj so najpogostejši dokazi samo ustne izjave delavca/delavcev na eni strani in delodajalca na drugi strani, ki so si običajno povsem nasprotujoče. V takih primerih inšpektorji napotijo delavca na uveljavljanje sodnega varstva pred pristojnim sodiščem.

4.2.12. Pogodba o zaposlitvi za določen čas

Iz leta v leto inšpektorji opažajo, da je zaposlovanje delavcev za določen čas zelo razširjeno. Delodajalci po poročanju inšpektorjev na ta način marsikdaj poskušajo povečati svojo konkurenčnost na trgu in se izogniti dolgotrajnejšim postopkom odpovedi pogodb o zaposlitvi, odpravninam, odpovednim rokom ipd., ali pa držijo delavce v strahu pred izgubo zaposlitve, če dela ne bi opravljali dovolj dobro. Zato ne čudi podatek, da je bilo na tem področju tudi v letu 2006 ugotovljenih kar nekaj kršitev delovnopravne zakonodaje. Skupno so inšpektorji v poročevalskem letu ugotovili **147 kršitev** določb Zakona o delovnih razmerjih, ki se nanašajo na sklepanje pogodb o zaposlitvi za določen čas. Ugotovljene kršitve so se nanašale na naslednje določbe omenjenega zakona:

- sklenitev pogodbe o zaposlitvi za določen čas izven primerov, ki jih izrecno določa prvi odstavek 52. člena Zakona o delovnih razmerjih (101 kršitev),
- sklenitev ene ali več zaporednih pogodb o zaposlitvi za določen čas v nasprotju s 53. členom Zakona o delovnih razmerjih – kršitve časovne omejitve sklepanja pogodb o zaposlitvi za določen čas (**26 kršitev**) in
- kršitev določbe 54. člena Zakona o delovnih razmerjih, ki določa, da se šteje, da je delavec sklenil pogodbo o zaposlitvi za nedoločen čas, če je pogodba o zaposlitvi za določen čas sklenjena v nasprotju z zakonom ali kolektivno pogodbo ali če ostane delavec na delu tudi po poteku časa, za katerega je sklenil pogodbo o zaposlitvi (**15 kršitev**).

Največ kršitev v zvezi z institutom pogodbe o zaposlitvi za določen čas so inšpektorji ugotovili pri delodajalcih, ki se ukvarjajo z drugimi poslovnimi dejavnostmi, z dejavnostjo gostinstva, trgovine na drobno brez motornih vozil, gradbeništva in kopenskega prometa. Inšpektorji ocenjujejo, da delavce za določen čas nekoliko pogosteje zaposlujejo manjši delodajalci.

Večino kršitev v zvezi z institutom sklenitve pogodbe o zaposlitvi za določen čas ugotovijo inšpektorji na podlagi prijav delavcev, ki so zaposleni na ta način. Ti pa se po poročanju inšpektorjev najpogosteje odločijo za prijavo ob iztekanju pogodbe o zaposlitvi za določen čas, ko delodajalec z njimi ne namerava skleniti več nove pogodbe o zaposlitvi za določen ali nedoločen čas, ali pa v primerih, ko želijo najeti večji kredit, za odobritev katerega banka zahteva zaposlitev za nedoločen čas.

Inšpektorji poročajo, da je sklepanje pogodb o zaposlitvi za določen čas zlasti pogosto v primerih sklepanja pogodb o zaposlitvi s tujci, ki potrebujejo za opravljanje dela v Republiki Sloveniji delovno dovoljenje. Sklepanje pogodb o zaposlitvi s tujcem, ki ima delovno dovoljenje za določen čas, je sicer eden od zakonitih razlogov za sklenitev pogodbe o zaposlitvi za določen čas, vendar pa inšpektorji opažajo, da delodajalci ta razlog navajajo tudi pri zaposlovanju za določen čas tujcev, ki imajo osebna delovna dovoljenja za nedoločen čas, kar pa ni v skladu z Zakonom o delovnih razmerjih. Inšpektorji poročajo, da je zaposlovanje tujcev za določen čas najpogostejše v gradbeništvu, v proizvodnji kovin, v kopenskem prometu in v gozdarstvu.

Nadalje inšpektorji opažajo, da delodajalci pogosto kot razlog sklenitve pogodbe o zaposlitvi za določen čas navedejo »začasno povečan obseg dela« - pod tem izrazom pa se lahko skriva marsikaj. Glede na ugotovitve inšpektorjev delodajalci navajajo v pogodbah tak razlog, ko želijo delavca preizkusiti, kako opravlja delo, pa tudi v primeru negotove poslovne prihodnosti (npr. v gostinskem lokalu, ki je šele pričel s poslovanjem). Po poročanju inšpektorjev se ta razlog pojavlja pri večini delodajalcev, ki zaposlujejo za določen čas, ne glede na dejavnost, s katero se ukvarjajo.

Zelo pogosto je razlog sklenitve pogodbe o zaposlitvi za določen čas tudi nadomeščanje začasno odsotnega delavca. Povečini gre v teh primerih glede na opažanja inšpektorjev za nadomeščanje delavke, ki izrablja porodniški dopust oz. dopust za nego in varstvo otroka, ali za dlje časa trajajočo odsotnost delavca iz zdravstvenih razlogov. Inšpektorji pa so v letu 2006 zaznali tudi porast opravljanja dela preko javnih del oz. lokalno zaposlitvenih programov, organiziranih za zmanjšanje brezposelnosti, v različnih gospodarskih panogah.

V nekaterih primerih pa glede na ugotovitve inšpektorjev delodajalci razloga sklenitve pogodbe o zaposlitvi za določen čas v sami pogodbi niti ne navedejo. Tudi v teh primerih se marsikdaj izkaže, da je razlog sklenitve pogodbe o zaposlitvi za določen čas preizkušanje delavca - na ta način torej institut pogodbe o zaposlitvi za določen čas nadomešča institut poskusnega dela, kar seveda ni v skladu z Zakonom o delovnih razmerjih. Sicer pa so v primerih ugotovljenih kršitev delodajalci kot razlog sklenitve pogodbe o zaposlitvi za določen čas navajali tudi razloge, kot so: »zaradi dela tujca iz EU«, »zaradi potreb delodajalca«, »sklenjene poslovne pogodbe za opravljanje dejavnosti«, »poskusno delo«, »potreba po delavcu« ali samo »potreba« ipd.

V letu 2006 so lahko inšpektorji za delo v polni meri nadzirali izvajanje določbe 53. člena Zakona o delovnih razmerjih – upošteva prehodno določbo omenjenega zakona, ki v

237. členu določa, da od uveljavitve Zakona o delovnih razmerjih (1. 1. 2003) do 1. 1. 2007 oz. 1. 1. 2010 delodajalec ne sme skleniti ene ali več zaporednih pogodb o zaposlitvi za določen čas z istim delavcem in za isto delo, katerih neprekinjeni čas trajanja bi bil daljši kot tri leta. Inšpektorji so s tem v zvezi tako ugotovili **26 kršitev**, s svojim ukrepanjem (z opozorili delodajalcu, z odločbami o prekršku) pa so v primerih ugotovljenih kršitev v veliki večini dosegli sklenitev pogodb o zaposlitvi za nedoločen čas z delavci, ki so pri delodajalcih – kršiteljih opravljali delo dlje časa, kot to dopušča časovna omejitev iz zakona. V preostalih primerih so inšpektorji delavce napotili na sodno varstvo v zvezi z uveljavljanjem obstoja delovnega razmerja za nedoločen čas.

Inšpektorji opažajo, da delodajalci, ki ne upoštevajo časovnih omejitev sklepanja pogodb o zaposlitvi za določen čas, skoraj praviloma tega ne upoštevajo samo pri enem delavcu, ampak pri večjem številu delavcev, ki jih za isto delo s pogodbami o zaposlitvi za določen čas zaposlujejo tudi po več let. Tako so v letu 2006 inšpektorji odkrili posamezne primere, ko je bila večina delavcev pri delodajalcu zaposlena za določen čas za isto delo tudi po 10 let in več. Po ukrepanju inšpektorjev Inšpektorata RS za delo je tak delodajalec z vsemi delavci, ki so bili pri njem zaposleni v nasprotju s 53. členom Zakona o delovnih razmerjih, sklenil pogodbe o zaposlitvi za nedoločen čas.

Inšpektorji v praksi opažajo tudi pojav sklepanja več zaporednih pogodb o zaposlitvi za določen čas (do nekaj mesecev) z mlajšimi delavkami, pri katerih obstaja možnost, da bi zanosile, z obljubo sklenitve pogodbe o zaposlitvi za nedoločen čas v prihodnosti. Na ta način delodajalci lažje prekinejo delovno razmerje z delavko, če zanosi, saj ji poteče pogodba o zaposlitvi s potekom časa, medtem ko ji v primeru dlje časa trajajoče pogodbe o zaposlitvi za določen čas ali v primeru sklenjene pogodbe za nedoločen čas v času nosečnosti in izrabe starševskega dopusta ter ves čas ko doji, ne bi smel odpovedati pogodbe o zaposlitvi. Takšno ravnanje delodajalcev pa posledično lahko prisili delavke, da se odreka materinstvu in ga prelagajo na čas, ko bodo končno dobile obljubljeno zaposlitev za nedoločen čas.

Tudi zato smo na Inšpektoratu RS za delo v drugi polovici leta 2006 izvajali poostren nadzor nad sklepanjem pogodb o zaposlitvi za določen čas in upoštevanjem zakonskih določb s tem v zvezi. Tako so inšpektorji pri vseh nadzorih, ki so jih opravili v drugi polovici poročevalskega leta, ugotavljali tudi morebitne kršitve določb Zakona o delovnih razmerjih glede sklepanja pogodb o zaposlitvi za določen čas.

Kršitev 54. člena Zakona o delovnih razmerjih, ko delodajalec ne bi upošteval t.i. transformacije pogodbe o zaposlitvi za določen čas v pogodbo o zaposlitvi za nedoločen čas, je bilo v letu 2006 ugotovljenih bistveno manj kot leto poprej, kar kaže na to, da se delodajalci vse bolj zavedajo posledic nezakonitega sklepanja pogodb o zaposlitvi za določen čas oz. posledic dejstva, da delavec opravlja delo tudi po preteku pogodbe o zaposlitvi za določen čas.

4.2.13. Zagotavljanje dela delavca uporabniku v nasprotju z 59. členom Zakona o delovnih razmerjih (časovna omejitev)

V zvezi z institutom pogodbe o zaposlitvi med delavcem in delodajalcem, ki opravlja dejavnost zagotavljanja dela delavcev drugemu uporabniku, so inšpektorji v letu 2006 ugotovili **1 kršitev**. Omenjena kršitev se nanaša na prekoračitev časovne omejitve zagotavljanja dela delavcev uporabniku – delodajalec je v konkretnem primeru zagotavljal isto delo z istim delavcem uporabniku neprekinjeno oz. s prekinitevami do enega meseca dalj kot eno leto. Kršitev je bila ugotovljena pri delodajalcu, ki se ukvarja z drugimi poslovnimi dejavnostmi.

Po poročanju inšpektorjev pa so delodajalci v posameznih primerih obšli časovno omejitev iz 59. člena Zakona o delovnih razmerjih tako, da so po letu dni z delavcem sklenili novo pogodbo o zaposlitvi za druga dela, medtem ko je delavec dejansko še naprej opravljal isto delo.

Sicer pa inšpektorji niso obravnavali veliko primerov s področja zagotavljanja dela delavcev uporabniku v nasprotju s časovno omejitvijo, čeprav je po njihovih ocenah

tovrstnega zaposlovanja nekoliko več kot v preteklih letih - in še narašča. Prijave v zvezi s tovrstnim delom se po opažanju inšpektorjev bolj nanašajo na spoštovanje drugih pravic in obveznosti, ki jih ima delodajalec – uporabnik do delavca (npr. zagotavljanje ustreznega plačila za delo).

V letu 2006 je bilo področje zagotavljanja dela delavcev drugemu delodajalcu – uporabniku deležno nekaterih večjih sprememb. Spremenil se je namreč Zakon o zaposlovanju in zavarovanju za primer brezposelnosti, ki je nekoliko preuredil možnosti posredovanja dela delavcev drugemu delodajalcu. Več o tem glej v podpoglavju Posredovanje zaposlitve oziroma dela.

4.2.14. Delo na podlagi pogodbe civilnega prava v nasprotju z drugim odstavkom 11. člena Zakona o delovnih razmerjih

Najpogostejše ugotovljene kršitve v zvezi z institutom pogodbe o zaposlitvi so bile v letu 2006 prav kršitve v zvezi z delom na podlagi pogodb civilnega prava, ko so delavci delali na podlagi takšne pogodbe, ne glede na to, da so obstajali elementi delovnega razmerja in bi delodajalec z njimi moral skleniti pogodbo o zaposlitvi. Tovrstnih kršitev je bilo ugotovljenih **152**, kar je več kot v letu 2005, ko je bilo ugotovljenih 127 kršitev v zvezi z opravljanjem dela na podlagi pogodb civilnega prava. Največ omenjenih kršitev so inšpektorji v letu 2006 ugotovili v dejavnostih gostinstva, kopenskega prometa, gradbeništva in v drugih poslovnih dejavnostih. Po poročanju inšpektorjev je več kršitev mogoče ugotoviti pri manjših delodajalcih, sklepanje pogodb civilnega prava pa je v praksi zelo razširjeno. Prav tako inšpektorji ugotavljajo, da je opravljanje dela na podlagi podjemnih pogodb (pogodb o delu) bolj razširjeno kot opravljanje dela na podlagi pogodb avtorskega prava, pri slednjih pa tudi skoraj ne ugotavljajo nobenih kršitev drugega odstavka 11. člena Zakona o delovnih razmerjih.

Tako kot v preteklih letih tudi v letu 2006 inšpektorji poročajo, da so prejeli veliko vprašanj delodajalcev v zvezi s sklepanjem pogodb civilnega prava - manjši delodajalci, ki imajo denimo zaposlenega le enega delavca, so se zanimali, kaj naj storijo v primeru, če ta delavec zboli, delovni proces pa mora potekati neprekinjeno ipd.

Inšpektorji opažajo, da delodajalci sklepajo podjemne pogodbe z delavci zlasti v primerih nadomeščanja nenadoma odsotnih sicer zaposlenih delavcev (npr. v trgovini, v gostinskem lokalu ali v dejavnosti prevozov, kjer področni zakon celo izrecno določa, da je z voznikom treba skleniti pogodbo o zaposlitvi), pogosto pa na podlagi podjemnih pogodb delodajalci najemajo upokojene osebe. V marsikaterem primeru je po poročanju inšpektorjev sklenitev pogodbe civilnega prava nadomestila sklenitev pogodbe o zaposlitvi za določen čas, sklenitev pogodbe o zaposlitvi za krajši delovni čas ali institut poskusnega dela. Pripravljenost sklepati pogodbe civilnega prava namesto pogodb o zaposlitvi pa je po poročanju inšpektorjev velikokrat tudi na strani delavca, saj bi ta s sklenitvijo pogodbe o zaposlitvi izgubil različne dajatve, do katerih je morebiti upravičen iz naslova socialnih zavarovanj.

Prav tako iz poročil inšpektorjev izhaja, da v več primerih težko dokažejo obstoj elementov delovnega razmerja pri opravljanju dela na podlagi pogodb civilnega prava – težave se pojavljajo že pri opredelitvi kontinuitete opravljanja dela, saj delodajalci marsikdaj priredijo evidence delovnega časa ali pa jih za delavce, ki opravljajo delo na podlagi pogodb civilnega prava, sploh ne vodijo. Prav tako inšpektorji opažajo, da v nekaterih primerih delodajalci ne evidentirajo plačila, ki ga takšnim delavcem izplačajo, ali ga ne evidentirajo v celoti, saj se z izplačilom delavcem »na roke« izognejo tudi plačilu davkov. Skoraj nemogoče pa je po ugotovitvah inšpektorjev dokazati voljo delavca, da se samovoljno vključi v organiziran delovni proces, saj gre v takih primerih pogosto za delavce, ki imajo status brezposelne osebe, na podlagi tega statusa pa pridobijo vrsto pravic oz. ugodnosti, ki se jim niso pripravljeni odpovedati.

Inšpektorji pričakujejo, da bo z uveljavitvijo novih institutov malega in kratkotrajnega dela, ki sta bila v letu 2006 uvedena s spremembo Zakona o preprečevanju dela in zaposlovanja na črno, opravljanje dela na podlagi pogodb civilnega prava redkejše. Poleg tega inšpektorji opažajo, da bi bilo morda smiselno v določene specialne predpise uvesti

izjeme, ki dopuščajo sklepanje pogodb o delu tudi v primeru obstoja elementov delovnega razmerja po vzoru ureditve zakonodaje s področja vzgoje in izobraževanja (kot to določa 109.a člen Zakona o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja) – npr. v zdravstveni dejavnosti in v dejavnosti cestnega prometa.

4.3. DELO NA DOMU

V letu 2006 smo na Inšpektorat RS za delo prejeli le 32 obvestil o nameravanem organiziranju dela na domu, kar kaže na redko uporabo instituta dela na domu v praksi. Inšpektorji so v letu 2006 v 1 primeru ugotovili, da delodajalec o nameravanem delu na domu ni obvestil Inšpektorata RS za delo.

Presenetljivo je, da je institut dela na domu, ki ima številne prednosti in ugodnosti tako za delavce kot tudi za delodajalce, glede na ugotovitve inšpektorjev v praksi le redko uporabljen. V letu 2006 smo na Inšpektorat RS za delo prejeli le 32 obvestil o nameravanem organiziranju dela na domu, kar je bistveno manj kot v letu poprej, ko smo prejeli 53 tovrstnih obvestil.

Inšpektorji poročajo, da se je večina obvestil o nameravanem organiziranju dela na domu nanašala na opravljanje administrativnih del oz. na delo z računalnikom. Menimo, da obravnavana oblika dela predstavlja precejšen potencial tudi z vidika možnosti zaposlovanja delavcev invalidov in drugih težje zaposljivih oseb, vendar ga delodajalci ne izkoristijo.

Inšpektorji so v letu 2006 v 2 primerih ugotovili, da delodajalec o nameravanem delu na domu ni obvestil Inšpektorata RS za delo.

4.4. PRENEHANJE POGODBE O ZAPOSLOTVI

Podobno kot v letu 2005 in 2004 so se tudi v tem poročevalskem letu tako delavci kot delodajalci pogosto obračali na Inšpektorat RS za delo v zvezi s institutom odpovedi pogodbe o zaposlitvi. V zvezi s tem institutom so inšpektorji za delo podali številne strokovne pomoči, kar je morebiti prispevalo k temu, da je bilo v letu 2006 ugotovljenih manj kršitev kot v predhodnih letih.

Inšpektorji so na podlagi opravljenih inšpekcijskih nadzorov v letu 2006 ugotovili skupno 113 kršitev v zvezi s prenehanjem pogodbe o zaposlitvi, ki so se nanašale na odpoved pogodbe o zaposlitvi. Največ kršitev je bilo ugotovljenih v zvezi s postopkom pred odpovedjo ter v zvezi z vsebino in obliko odpovedi pogodbe o zaposlitvi.

V 15 primerih so inšpektorji podali soglasje k odpovedi pogodbe o zaposlitvi staršem, v skladu s 115. členom Zakona o delovnih razmerjih. V 3 primerih so inšpektorji ugotovili, da so izpolnjeni pogoji za izdajo odločbe po tretjem odstavku 227. člena Zakona o delovnih razmerjih ter zadržali učinkovanje prenehanja pogodbe o zaposlitvi zaradi odpovedi.

4.4.1. Splošno

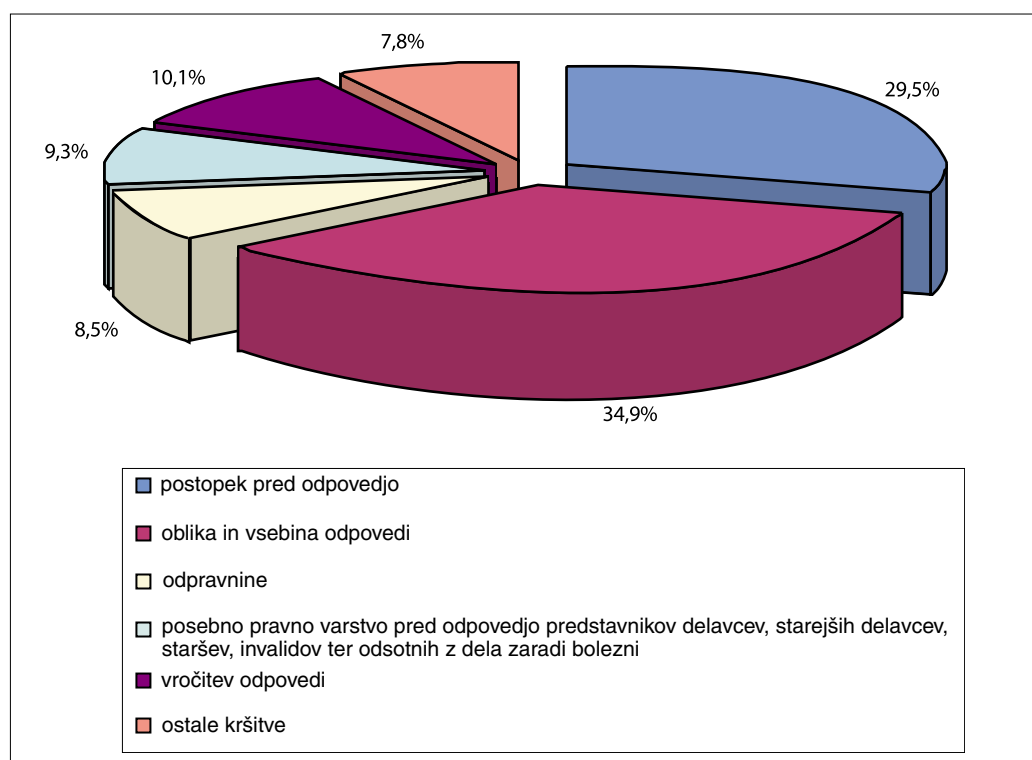
Tako kot že nekaj let zapovrstjo so se tudi v tem poročevalskem letu tako delavci kot delodajalci pogosto obračali na Inšpektorat RS za delo v zvezi s prenehanjem pogodb o zaposlitvi. Najpogostejše so jim inšpektorji v smislu strokovne pomoči pojasnjevali institut prenehanja pogodb o zaposlitvi za določen čas in institut odpovedi pogodbe o zaposlitvi, pri tem pa so jih sočasno opozorili, da je za spore v zvezi z ugotavljanjem zakonitosti odpovedi pristojno delovno sodišče. Menimo, da je prav strokovna pomoč nekoliko

pripomogla k zmanjšanju tovrstnih kršitev, saj smo v letu 2006 v zvezi institutom odpovedi pogodbe o zaposlitvi ugotovili nekoliko manj kršitev kot v letu 2005 – v poročevalskem letu 2006 je bilo ugotovljenih **113 kršitev**, leto poprej pa 130.

Še vedno se je največ ugotovljenih kršitev nanašalo na postopek pred odpovedjo ter na vsebino in obliko odpovedi pogodbe o zaposlitvi. Pogosto delavci obvestijo inšpektorje o nepravilnostih pri prenehanju pogodbe o zaposlitvi oz. v postopku odpovedi, ko jim delovno razmerje že preneha. Takrat pa so možnosti ukrepanja inšpektorjev že močno omejene in mora delavec za uveljavljanje svojih pravic sprožiti sodno varstvo.

V **15 primerih** so inšpektorji podali soglasje k odpovedi pogodbe o zaposlitvi staršem v skladu s 115. členom Zakona o delovnih razmerjih. V **3 primerih** so inšpektorji ugotovili, da so izpolnjeni pogoji za izdajo odločbe po tretjem odstavku 227. člena Zakona o delovnih razmerjih ter zadržali učinkovanje prenehanja pogodbe o zaposlitvi zaradi odpovedi.

Slika 20: Kršitve v zvezi s prenehanjem pogodbe o zaposlitvi

4.4.2. Redna in izredna odpoved

Inšpektorji še vedno ugotavljajo, da veliko delodajalcev ne razlikuje redne in izredne odpovedi pogodbe o zaposlitvi, spregledajo roke za podajo odpovedi, zamenjujejo institute (npr. redno odpoved iz krivdnih razlogov in izredno odpoved) ipd.

Inšpektorji so v letu 2006 ugotovili **2 kršitvi** 88. člena Zakona o delovnih razmerjih v zvezi z obveznostjo delodajalca, da mora v primeru odpovedi pogodbe o zaposlitvi iz razloga nesposobnosti in iz poslovnega razloga preveriti, ali je možno delavca zaposliti pod spremenjenimi pogoji ali na drugih delih oziroma ga dokvalificirati za delo, ki ga opravlja, ali prekvalificirati za drugo delo, oziroma v zvezi z obveznostjo delodajalca, da poda delavcu odpoved pogodbe o zaposlitvi v časovnih okvirih, ki jih določa Zakon o delovnih razmerjih. Prav tako so inšpektorji ugotovili **3 kršitve** drugega odstavka 110. člena Zakona o delovnih razmerjih, ki določa roke, v katerem je treba podati izredno odpoved.

Glede na pomen odpovedi pogodb o zaposlitvi za delavce inšpektorji ugotavljajo, da pri tovrstnih postopkih delavce velikokrat zastopajo odvetniki. V primeru, ko izredno odpoved pogodbe o zaposlitvi poda delavec, je običajno razlog v neizplačilu plač. V večini tovrstnih primerov gre za insolventne delodajalce.

4.4.3. Postopek pred odpovedjo s strani delodajalca

V zvezi z določbo 83. člena Zakona o delovnih razmerjih, ki določa postopek pred odpovedjo, so inšpektorji v poročevalskem letu ugotovili **38 kršitev**. Kršitve postopka pred odpovedjo so bile ugotovljene največkrat pri pisnem obveščanju delavca o nameravani redni odpovedi iz poslovnega razloga in pri zagotavljanju možnosti zagovora. V primeru, ko so inšpektorji ugotovili te kršitve, so jih delodajalci običajno nemudoma odpravili.

4.4.4. Obveščanje sindikata

V zvezi z obveznostjo delodajalca, da obvesti sindikat o nameravani redni ali izredni odpovedi pogodbe o zaposlitvi na zahtevo delavca, so inšpektorji v letu 2006 ugotovili **le eno kršitev**. Inšpektorji opazajo, da številni delavci niso včlanjeni v sindikate in da so v sindikate organizirani zlasti delavci pri večjih delodajalcih. Po drugi strani pa v številnih primerih delavci, četudi so člani sindikata, po opazanju inšpektorjev ne podajo zahteve po obveščanju sindikata o nameravani redni ali izredni odpovedi pogodbe o zaposlitvi.

4.4.5. Vročitev odpovedi

V zvezi z vročitvijo odpovedi pogodbe o zaposlitvi po 87. členu Zakona o delovnih razmerjih so inšpektorji v poročevalskem obdobju ugotovili **13 kršitev**. Inšpektorji so občasno še vedno, čeprav redkeje kot v preteklosti, ugotovili primere, ko so delodajalci delavcem pogodbo o zaposlitvi odpovedali kar ustno ter jih na tej podlagi tudi odjavili iz zavarovanja in jim zaključili delovno knjižico.

4.4.6. Oblika in vsebina odpovedi

V letu 2006 so bile najpogostejše ugotovljene kršitve v okviru instituta prenehanja pogodbe o zaposlitvi glede oblike in vsebine odpovedi. V zvezi s tem institutom so bile ugotovljene kršitve v **45 primerih**, kar je več kot v letu 2005, ko je bilo ugotovljenih 31 tovrstnih primerov, in znatno manj kot v letu 2004, ko jih je bilo ugotovljenih 72.

Po ugotovitvah inšpektorjev delodajalci sicer praviloma upoštevajo obveznost pisne oblike odpovedi pogodbe o zaposlitvi, vendar pa inšpektorji ugotavljajo številne pomanjkljivosti s tem v zvezi. Delodajalci tako v odpovedi največkrat izpustijo določbe o pravnem pouku in opozorilo v zvezi s pravicami delavca iz naslova zavarovanja za primer brezposelnosti. Neredko je odpoved tudi pomanjkljivo obrazložena.

Do kršitev prihaja po opazanju inšpektorjev pogostejše v primeru konfliktov med delavci in delodajalci. V teh primerih delodajalci delavcem tako enostavno prepovedo opravljati delo, jih odjavijo iz socialnih zavarovanj in jim zaključijo delovno knjižico. Še zlasti naj bi bila splošna praksa med delodajalci, ki zaposlujejo tujce, da delavci pri njih samovoljno prenehajo opravljati delo, ker jim na primer delodajalec dalj časa ne plačuje prispevkov za socialno varnost, ne omogoči izrabe letnega dopusta ali ne plača dodatka za opravljeno delo preko polnega delovnega časa. Nato pa jih delodajalec odjavi iz zavarovanj za socialno varnost za en mesec nazaj, brez pisne odpovedi pogodbe o zaposlitvi in brez pravilno izvedenega postopka odpovedi ali sklenjenega sporazuma o razveljavitvi pogodbe o zaposlitvi.

4.4.7. Postopek odpovedi večjemu številu delavcev

Inšpektorji za delo so v poročevalskem letu obravnavali le nekaj primerov, povezanih s postopkom odpovedi pogodbe o zaposlitvi iz poslovnih razlogov večjemu številu delavcev, saj so bile prijave domnevnih kršitev tega instituta maloštevilne. V zvezi s to tematiko tako ni bilo ugotovljene nobene kršitve. Inšpektorji ugotavljajo, da so delodajalci v nekaterih primerih raje večkrat v letu odpustili manjše število delavcev in s tem obšli sprejem programa za reševanje presežnih delavcev.

4.4.8. Plačilo odpravnine zaradi odpovedi pogodbe o zaposlitvi

Skoraj desetina kršitev (11), ugotovljenih v zvezi z odpovedjo pogodbe o zaposlitvi (skupaj 1113 kršitev), se je v letu 2006 nanašala na plačilo odpravnine po 109. členu Zakona o delovnih razmerjih. Največ težav z izplačili odpravnin so imeli po opažanjih inšpektorjev manjši delodajalci in podjetja, ki so bila zaradi likvidnostnih težav v postopku prisilne poravnave oz. pred stečajem.

Ne glede na določbo 109. člena Zakona o delovnih razmerjih, da je delodajalec, ki odpove pogodbo o zaposlitvi, v določenih primerih dolžan izplačati delavcu odpravnino, ugotavljamo, da si to delodajalci različno razlagajo. Odpravnine ne izplačajo ob odpovedi oz. ob prenehanju pogodbe o zaposlitvi, ampak izplačilo le-te odložijo in predvidevajo, da delavci pravice do odpravnine ne bodo uveljavljali po sodni poti. Ko inšpektor opravi inšpekcijski nadzor in ugotovi kršitev, delodajalci običajno delavcem odpravnino izplačajo.

Prav tako so bili evidentirani primeri, ko so delodajalci ponujali delavcem nižje zneske odpravnine od zakonsko predvidenih. Delavci, ki se s takšnimi predlogi niso strinjali, so praviloma morali svoje pravice uveljavljati na pristojnem sodišču.

Enako kot v letu 2005 so tudi v tem poročevalskem letu inšpektorji poročali o primerih, ko so delodajalci izvedli postopek redne odpovedi pogodbe o zaposlitvi iz krivdnih razlogov zato, da bi se izognili plačilu odpravnine, ki bi sicer delavcu pripadla, če bi mu pogodbo o zaposlitvi odpovedali iz poslovnega razloga ali razloga nesposobnosti.

V zvezi z odpravninami ob odpovedi pogodbe o zaposlitvi smo podali kar nekaj strokovnih pomoči.

4.4.9. Posebno pravno varstvo pred odpovedjo predstavnikov delavcev, starejših delavcev, staršev, invalidov ter odsotnih z dela zaradi bolezni

Inšpektorji so v poročevalskem letu obravnavali primere odpovedi pogodb o zaposlitvi posameznim delavcem, ki uživajo posebno varstvo po določbah od 113. do 116. člena Zakona o delovnih razmerjih. Vendar pa inšpektorji v nobenem primeru niso ugotovili, da delodajalci pri tem ne bi spoštovali določb Zakona o delovnih razmerjih, ki urejajo za te delavce posebno varstvo pred odpovedjo.

V zvezi s tem institutom smo na Inšpektoratu RS za delo tudi v letu 2006 podali kar nekaj strokovnih pomoči, zlasti v zvezi z odpovedjo pogodbe o zaposlitvi starejšim delavcem, staršem, invalidom ter delavcem, ki so odsotni z dela zaradi bolezni. Pošiljateljem zaprosil pojasnjujemo, da smo glede instituta odpovedi pogodb o zaposlitvi na inšpektoratu pristojni le za nadzor izvajanja tistih določb Zakona o delovnih razmerjih, ki se nanašajo na sam postopek odpovedi, medtem ko je potrebno ugotovitev nezakonitosti odpovedi pogodbe o zaposlitvi uveljavljati pred pristojnim delovnim sodiščem.

V skladu s 115. členom Zakona o delovnih razmerjih so inšpektorji v **15 primerih** podali soglasje k odpovedi pogodbe o zaposlitvi nosečim delavkam oz. delavcem – staršem, ki so posebej varovani pred odpovedjo.

4.4.10. Zadržanje učinkovanja prenehanja pogodbe o zaposlitvi

V poročevalskem letu 2006 so inšpektorji v 3 primerih ugotovili, da so izpolnjeni pogoji za izdajo odločbe po 3. odstavku 227. člena Zakona o delovnih razmerjih ter zadržali učinkovanje prenehanja pogodbe o zaposlitvi zaradi odpovedi do poteka roka za arbitražo oz. sodno varstvo, oz. do izvršljive arbitražne odločitve, oz. do odločitve sodišča ob predlogu za izdajo začasnih odredb. V nekaterih primerih inšpektorji navedenega pooblastila niso mogli uporabiti zato, ker so bili o kršitvah v zvezi z odpovedjo pogodbe o zaposlitvi prepozno obveščeni, saj je odpoved že začela učinkovati.

4.5. PLAČILO ZA DELO

V poročevalskem letu je bilo ugotovljenih skupno 459 kršitev delovnopravne zakonodaje v zvezi s plačilom za delo, kar je več kot v prejšnjem letu, ko je bilo ugotovljenih tovrstnih kršitev skupno 381. Enako kot v letu 2005 je bilo največ ugotovljenih kršitev v zvezi z izplačilom plač v zakonsko predvidenem roku (361), v zvezi z določbami 135. člena Zakona o delovnih razmerjih, ki opredeljujejo kraj in način izplačila plače, je bilo ugotovljenih 67 kršitev, število ugotovljenih kršitev v zvezi z izplačilom nadomestila plače pa je enako številu iz leta 2005 (21). V zvezi z določbo prvega odstavka 126. člena Zakona o delovnih razmerjih, ki zavezuje delodajalce, da pri določitvi plače upoštevajo minimum, določen z zakonom ali kolektivno pogodbo, pa so inšpektorji ugotovili kršitve le v devetih primerih.

V poročevalskem letu je bila ugotovljena tudi 1 kršitev Zakona o izvajanju dogovora o politiki plač v zasebnem sektorju v obdobju 2004-2005, in sicer v zvezi z izplačilom minimalne plače. Kršitve določb 140. člena Zakona o delovnih razmerjih, ki urejajo izplačilo plače pripravnikom, v letu 2006 niso bile ugotovljene.

4.5.1. Splošno

Inšpektorji poročajo, da je tudi v letu 2006 pogosto prihajalo do kršitev v zvezi z nepravočasnim izplačevanjem plač oz. opustitvijo izplačila plač, še zlasti pri tistih delodajalcih, ki imajo likvidnostne težave. Inšpektorji tako pri nekaterih delodajalcih opazajo konstantne kršitve glede izplačevanja dodatkov k plačam (za delovno dobo, za delo v manj ugodnem delovnem času itd.) ter glede povračila stroškov v zvezi z delom.

Delavci so se glede na poročila inšpektorjev tudi v letu 2006 zelo pogosto obračali na Inšpektorat RS za delo po strokovno pomoč zaradi neizpolnjenih denarnih obveznosti delodajalcev, še zlasti v zvezi z izplačilom regresa za letni dopust ter dodatkov k plači. V zvezi s temi kršitvami inšpektorji nimajo pooblastil za ukrepanje, saj lahko delavce samo poučijo o sodnem uveljavljanju terjatev iz delovnega razmerja. Verjetno pa se delavci redko odločajo za sodno uveljavljanje svojih terjatev, včasih tudi zaradi socialne stiske, v kateri so. Iz navedenih razlogov kar nekaj inšpektorjev meni, da bi bilo treba obstoječo zakonodajo, ki ureja pravice delavcev do plačila za delo, ustrezno spremeniti na tak način, da bi inšpektorji lahko ukrepali tudi v primeru kršitev 129., 130., 131. in 132. člena Zakona o delovnih razmerjih.

Inšpektorji poročajo, da večkrat tudi v primerih, ko prihaja do kršitev v zvezi s plačilom za delo in imajo možnost ukrepanja oz. sankcioniranja delodajalca, izrečene globe ne dosegaajo svojega namena, saj so delodajalci kršitelji pogosto plačilno nesposobni.

S kršitvami instituta plačila za delo so tesno povezane kršitve, ko delodajalci ne vodijo na ustrezen način evidenc o delovnem času, posledično pa zaradi tega prihaja do težav v zvezi z izplačilom dodatka za delo preko polnega delovnega časa oz. za nadurno delo.

V poročevalskem letu so se inšpektorji pogosto srečevali tudi s kršitvami v zvezi s prikazovanjem podatkov na pisnem obračunu plače ter v zvezi z vročanjem tovrstnih pisnih dokazil o izplačilu plače. Tako so ugotovili, da so bili pisni obračuni plače pogosto pomanjkljivi.

Kršitve določb 140. člena Zakona o delovnih razmerjih, ki zavezujejo delodajalce k izplačilu plač pripravnikom, v letu 2006 niso bile evidentirane. Inšpektorji s tem v zvezi ugotavljajo, da je institut pripravništva v praksi vse bolj redek oz. obstaja samo še v tistih dejavnostih, v katerih je pripravništvo po posebnih zakonih obvezno.

4.5.2. Določitev in izplačilo plače najmanj v višini minimuma, določenega z zakonom ali kolektivno pogodbo, ki neposredno zavezuje delodajalca

V zvezi z višino minimalne plače je bila v poročevalskem obdobju bistvena ureditev v dveh zakonih. Na podlagi določb Zakona o izvajanju dogovora o politiki plač v zasebnem sektorju v obdobju 2004-2005 je minimalna plača v Sloveniji od avgusta 2005 znašala 122.600 SIT. V skladu z določbami Zakona o določitvi minimalne plače pa se je le-ta povečala s 1. 8. 2006 za 2%, kar pomeni, da od tega dne pa do 31. 7. 2007 znaša minimalna plača 125.052 SIT (521,83 eurov). Delodajalci so bili torej v letu 2006 zavezani določiti vsakemu delavcu plačo najmanj v višini navedenih zneskov.

V poročevalskem letu je bila ugotovljena le 1 kršitev Zakona o izvajanju dogovora o politiki plač v zasebnem sektorju v obdobju 2004-2005, ki se je nanašala na izplačevanje minimalne plače. Kršitev v zvezi z usklajevanjem plač po tem zakonu pa v letu 2006 ni bilo ugotovljenih. Sicer pa je bilo v poročevalskem obdobju ugotovljenih 9 kršitev Zakona o delovnih razmerjih v zvezi z določitvijo plače najmanj v višini minimuma, kar predstavlja občutno manj kršitev v primerjavi z letom prej, ko jih je bilo ugotovljenih 15.

Inšpektorji v glavnem poročajo, da so delodajalci pri določanju plač v letu 2006 povečini upoštevali minimalno plačo, določeno v zakonu. Še vedno pa so zasledili primere, ko je delodajalec delavcu izplačal plačo, nižjo od minimalne plače, ker je delavcu neupravičeno odtegnil od plače znesek zaradi domnevne škode, ki naj bi jo bil delavec povzročil delodajalcu. Praviloma pa delodajalci v takšnih primerih niso predhodno izvedli ustreznega odškodninskega ali disciplinskega postopka, kar je v nasprotju z zakonom.

4.5.3. Kršitve v zvezi s pravočasnim izplačilom plače (na plačilni dan)

Podobno kot v letu 2005 so tudi v tem poročevalskem letu inšpektorji v zvezi z institutom plačila za delo evidentirali največ kršitev določb 134. člena Zakona o delovnih razmerjih, ki ureja plačilni dan, in sicer skupno 361 kršitev, kar je občutno več kot leta 2005, ko je bilo takšnih kršitev ugotovljenih skupno 286.

Inšpektorji so v primerih ugotovljenih kršitev poročali tako o izplačevanju plač z zamudo, torej po zakonsko določenem roku, kot tudi o sami opustitvi izplačila plač, saj nekateri delodajalci niso izplačevali plač delavcem tudi po več mesecev. Šlo je predvsem za gospodarske subjekte, ki so bili v likvidnostnih težavah ali pa so bili odvisni od plačil za opravljene storitve, pri čemer so naročniki pogosto zamujali z izpolnjevanjem svojih obveznosti. S tem v zvezi izstopa dejavnost gradbeništva.

Po poročanju inšpektorjev so tako kot leto poprej tudi v letu 2006 delodajalci v posameznih primerih še vedno zadrževali izplačilo plač zaradi terjatev do delavcev brez njihovega soglasja, kar je seveda nedopustno. Več takšnih primerov zasledimo zlasti v dejavnosti trgovine, in sicer v primerih, ko delodajalci ugotovijo primanjkljaj zaradi tatvin v svojih poslovnih enotah. S tem v zvezi prejmemo na Inšpektoratu RS za delo veliko vprašanj delavcev, ki delajo v tej dejavnosti, vendar največkrat delodajalca nočejo ali ne upajo razkriti. Inšpektorji jim nudijo strokovno pomoč predvsem tako, da jih poučijo o nezakonnosti in neupravičenosti ravnanja delodajalca.

Sicer pa je bilo ugotovljenih enako kot v letu 2005 tudi v letu 2006 največ kršitev določb Zakona o delovnih razmerjih v zvezi s plačilnim dnem v dejavnosti gradbeništva, trgovine in gostinstva.

Prav tako so inšpektorji še vedno zasledili delodajalce, ki so rok plačila za delo napačno opredelili že v pogodbah o zaposlitvi. V takšnih primerih je posledično prišlo tudi do zamud pri izplačilu plač. Evidentirani pa so bili tudi primeri delodajalcev, ki delavcev niso predhodno pisno obvestili o spremembi plačilnega dne.

Kršitev zakonskih rokov izplačila plač je po poročanju inšpektorjev še vedno najpogostejši vzrok za izredno odpoved pogodbe o zaposlitvi s strani delavcev na podlagi 112. člena Zakona o delovnih razmerjih. Na tak način si delavci, še zlasti tisti, ki so bili v delovnem

razmerju pri delodajalcu z likvidnostnimi težavami, zagotovijo vsaj osnovno eksistenco, saj so v primeru tovrstne odpovedi pogodbe o zaposlitvi upravičeni do denarnega nadomestila za primer brezposelnosti.

4.5.4. Kršitve v zvezi s krajem in načinom izplačila plače ter v zvezi z izročitvijo pisnega obračuna plače

V poročevalskem letu je bilo ugotovljenih **67** kršitev 135. člena Zakona o delovnih razmerjih, ki določa kraj in način izplačila plače.

Največ tovrstnih kršitev je bilo ugotovljenih v dejavnosti gostinstva in gradbeništva. Inšpektorji poročajo, da so opazili zlasti v dejavnosti gradbeništva pojav izplačevanja plač »na roke«, pri čemer so delodajalci s pridom izkoriščali dejstvo, da so bili delavci povečini tujci. Delodajalci tako delavcem tujcem niso izdajali pisnega obračuna plače, zanje pa tudi niso plačevali prispevkov za socialno varnost in davkov.

Na podlagi prijav delavcev so inšpektorji neredko ugotovili tudi kršitve v zvezi s prikazom števila opravljenih ur delavca na pisnem obračunu plače. Ta v posameznih primerih ni ustrezal dejansko opravljenemu številu ur. V takšnih primerih, ko so delodajalci obračunavali premajhno število ur dela, pogosto niso obračunavali dela preko polnega delovnega časa oz. nadurnega dela.

Inšpektorji tudi ugotavljajo, da so predvsem manjši delodajalci izplačevali plače, ne da bi delavcem izročali pisne obračune plač ali pa so jih sicer izročili, vendar so bili ti zelo pomanjkljivi.

4.5.5. Kršitve v zvezi z izplačevanjem nadomestila plače

V letu 2006 je bilo v zvezi z izplačevanjem nadomestila plače delavcem po 137. členu Zakona o delovnih razmerjih ugotovljenih **21 kršitev**, torej enako kot v letu 2005.

Tudi v tem poročevalskem letu so inšpektorji poročali o kršitvah v zvezi z izplačevanjem nadomestila plače v neustrezni višini, kadar delavci niso delali iz razlogov na strani delodajalca.

Inšpektorji so nadalje zasledili tudi primere delodajalcev, ki so prejeli na svoje transakcijske račune nakazila Zavoda za zdravstveno zavarovanje Slovenije, namenjena izplačilu nadomestil plač delavcev (zaradi odsotnosti z dela iz zdravstvenih razlogov nad 30 dni), vendar slednji denarja niso prejeli, saj je bil delodajalčev račun »blokiran«. Morda bi bilo s tem v zvezi potrebno razmisliti o ustreznih spremembah veljavne zakonodaje, s katerimi bi dosegli, da bi v primerih daljše odsotnosti delavca z dela (nad 30 dni) ta prejel nadomestilo plače za čas odsotnosti z dela iz zdravstvenih razlogov neposredno s strani Zavoda za zdravstveno zavarovanje Slovenije. Temu v prid govori tudi dejstvo, da je bilo v nekaj primerih ugotovljeno, da so delodajalci zahtevali od zavoda višja nadomestila, kot so jih nato izplačevali delavcem.

4.6 DELOVNI ČAS

V letu 2006 je bilo ugotovljenih skupno 436 kršitev določb Zakona o delovnih razmerjih, ki se v ožjem smislu nanašajo na institut delovnega časa. Inšpektorji so v letu 2006 ugotovili precej več kršitev kot v letu 2005, ko je bilo ugotovljenih 255 kršitev s tem v zvezi. V letu 2006 je bilo največ kršitev ugotovljenih v zvezi z razporeditvijo delovnega časa (285) ter v zvezi z delom preko polnega delovnega časa (117 kršitev) – od teh se jih je 100 nanašalo na odreditev nadurnega dela preko časovne omejitve, določene v tretjem odstavku 143. člena Zakona o delovnih razmerjih.

Daleč največ kršitev v zvezi z delovnim časom je bilo ugotovljenih v dejavnosti

gostinstva, pogosto pa so bile ugotovljene tudi v gradbeništvu ter trgovini na drobno.

4.6.1. Krajši delovni čas – delo preko dogovorjenega delovnega časa v nasprotju s šestim odstavkom 64. člena Zakona o delovnih razmerjih

Inšpektorji poročajo, da imajo delavci in delodajalci pogodbe o zaposlitvi s krajšim delovnim časom sklenjene zlasti na podlagi predpisov o pokojninskem in invalidskem zavarovanju, predpisov o zdravstvenem zavarovanju ter predpisa o starševskem varstvu. Po opazanjih inšpektorjev se pogodbe o zaposlitvi s krajšim delovnim časom najpogosteje sklepajo v dejavnosti gostinstva in trgovine.

V primeru, ko je med delavcem in delodajalcem sklenjena pogodba o zaposlitvi s krajšim delovnim časom, delodajalec delavcu (če ni v pogodbi o zaposlitvi drugače določeno) ne sme naložiti dela preko dogovorjenega delovnega časa. V poročevalskem letu je bilo ugotovljenih **7 kršitev** s tem v zvezi, kar predstavlja 2 kršitvi več kot v letu 2005.

Inšpektorji poročajo, da je prijav v zvezi z delom preko dogovorjenega delovnega časa malo. V posameznih primerih so inšpektorji opazili, da delodajalci, ki opravljajo dejavnost taxi-prevozov, z delavci sklepajo pogodbe o zaposlitvi s krajšim delovnim časom za manj kot 20 ur na teden, pri čemer pa inšpektorji menijo, da ti delavci dejansko opravijo več ur, kot izhaja iz pogodbe o zaposlitvi. To je težko dokazati, saj so evidence o izrabi delovnega časa, ki jih predložijo inšpektorjem, izpolnjene skladno s pogodbo o zaposlitvi, plačilo za opravljeno delo za presežek ur pa dobijo delavci plačano v gotovini.

4.6.2. Določitev polnega delovnega časa v nasprotju s prvim odstavkom 142. člena Zakona o delovnih razmerjih

Inšpektorji večinoma poročajo, da določitev polnega tedenskega delovnega časa v trajanju 40 ur v pogodbah o zaposlitvi načeloma ni problematična, vseeno pa so v letu 2006 ugotovili **16 kršitev** (v letu 2005 - 19), ko je delodajalec določil polni tedenski delovni čas v trajanju, daljšem od 40 ur.

V več primerih je bilo npr. ugotovljeno, da ima delavec v pogodbi o zaposlitvi določen 42-urni tedenski delovni čas, v enem primeru pa je bil določen celo 48-urni tedenski delovni čas.

4.6.3. Odreditev dela preko polnega delovnega časa v nasprotju s tretjim odstavkom 143. člena Zakona o delovnih razmerjih (časovna omejitve)

Tako kot v letu 2005 je bilo tudi v poročevalskem letu 2006 največ ugotovljenih kršitev v zvezi z delom preko polnega delovnega časa povezanih s t.i. časovno omejitvijo nadurnega dela, določeno v tretjem odstavku 143. člena Zakona o delovnih razmerjih, ki določa, da lahko nadurno delo traja največ 8 ur na teden, največ 20 ur na mesec in največ 180 ur na leto. V skladu z isto določbo zakona lahko delovni dan traja največ 10 ur. V poročevalskem letu je bilo ugotovljenih **100 tovrstnih kršitev**, v letu 2005 pa 80 kršitev.

Kršitve so bile ugotovljene pri delodajalcih v različnih dejavnostih, najpogosteje pa so bile evidentirane predvsem v dejavnosti gostinstva, trgovine na drobno in gradbeništvu.

Po ugotovitvah inšpektorjev je vzrok za prekoračitev časovne omejitve nadurnega dela obseg dela, ki ga želijo delodajalci opraviti z najmanjšim možnim številom delavcev, projektno delo, ki je vezano na kratke roke, pa tudi odsotnost delavcev zaradi bolezni ali poškodbe.

Na Inšpektoratu RS za delo smo v letu 2006 obravnavali kar nekaj prijav v zvezi s kršitvijo časovne omejitve dela preko polnega delovnega časa, pri čemer pa običajno do prijave pride šele ob sporu v zvezi z izplačilom dodatka za opravljeno delo. Delavci se pogosto s prijavo obrnejo na Inšpektorat RS za delo šele po prenehanju pogodbe o zaposlitvi.

Kot že vrsto let so tudi v tem letu inšpektorji poročali, da je pisno odrejanje nadurnega dela še vedno bolj izjema kot pravilo, saj so delodajalci pogosto odredili delo preko

polnega delovnega časa ustno. Pri večjih delodajalcih po poročanju inšpektorjev prihaja do primerov, ko predstavnik delodajalca sicer pisno odredi nadurno delo, nato ta dopis izobesi na oglasno desko, po en izvod pa razdeli med neposredno nadrejene, ki s tem seznanijo delavce.

Ugotavljanje kršitev v zvezi z delom preko polnega delovnega časa je, kot kažejo ugotovitve inšpektorjev, težavno. Še zlasti pri delodajalcih, kjer imajo evidence izrabe delovnega časa prirejene in dejansko ne kažejo nepravilnosti. V takih primerih inšpektor brez pomoči prijavitelja skoraj ne more ugotoviti nepravilnosti, oziroma je to zelo težko.

4.6.4. Odreditev dela preko polnega delovnega časa v nasprotju s 145. členom Zakona o delovnih razmerjih (prepoved opravljanja dela preko polnega delovnega časa)

V poročevalskem letu 2006 je bilo ugotovljenih **17 kršitev**, ko so delodajalci kršili zakonsko prepoved opravljanja dela preko polnega delovnega časa iz 145. člena Zakona o delovnih razmerjih, v skladu s katero se nadurno delo ne sme uvesti, če je delo možno opraviti v polnem delovnem času z ustrezno organizacijo dela, oziroma se nadurno delo ne sme naložiti določenim kategorijam delavcev – in sicer delavki ali delavcu v skladu z določbami Zakona o delovnih razmerjih zaradi varstva nosečnosti in starševstva, starejšemu delavcu, delavcu, ki še ni dopolnil 18 let starosti, delavcu, kateremu bi se na podlagi mnenja zdravniške komisije zaradi takega dela poslabšalo zdravstveno stanje, delavcu, ki ima polni delovni čas krajši od 36 ur na teden zaradi dela na delovnem mestu, kjer obstajajo večje nevarnosti za poškodbe ali zdravstvene okvare v skladu s 142. členom Zakona o delovnih razmerjih, oziroma delavcu, ki dela krajši delovni čas v skladu s predpisi o pokojninskem in invalidskem zavarovanju, predpisi o zdravstvenem zavarovanju ali drugimi predpisi.

Tovrstne kršitve so inšpektorji ugotavljali predvsem v okviru usmerjenih akcij inšpektorata, kjer se je med drugim preverjalo tudi izvajanje določb zakonodaje v zvezi z varovanimi kategorijami delavcev.

4.6.5. Razporeditev delovnega časa v nasprotju s 147. členom Zakona o delovnih razmerjih

V zvezi z razporeditvijo delovnega časa v nasprotju s 147. členom Zakona o delovnih razmerjih smo v poročevalskem letu 2006 ugotovili res veliko število kršitev, in sicer kar **285**, daleč največ v dejavnosti gostinstva, pogosto pa so bile tovrstne kršitve ugotovljene tudi v gradbeništvu, v drugih poslovnih dejavnostih in v trgovini na drobno. Inšpektorji opozarjajo, da je največ teh kršitev ugotovljenih pri tistih delodajalcih, ki zagotavljajo neprekinjeno opravljanje storitev (gostinski lokali, trgovine, čistilni servisi itd).

V zvezi z razporeditvijo delovnega časa inšpektorji ugotavljajo, da se kršitve najpogosteje nanašajo na t.i. letni raspored delovnega časa, ki ga je sicer delodajalec dolžan določiti pred začetkom koledarskega oz. poslovnega leta in o njem seznanimi delavce in sindikate pri delodajalcu. Pogosto delodajalci, pri katerih je bilo opravljeno inšpekcijsko nadzorstvo, letnega razporeda delovnega časa sploh niso imeli ali pa je bil pomanjkljiv oziroma z njim niso seznanimi delavcev in sindikatov pri delodajalcu. Letnega razporeda delovnega časa niso izdelali zlasti manjši delodajalci. Nekateri delodajalci pa so določali letni raspored delovnega časa kar sproti in ga prilagajali sprotnim potrebam po delu.

Inšpektorji tudi ugotavljajo, da mnogo pogodb o zaposlitvi še vedno ne vsebuje določb o razporeditvi delovnega časa oz. o pogojih za začasno prerazporeditev delovnega časa, pri tem pa gre največkrat za pogodbe o zaposlitvi, ki so bile sklenjene še pred začetkom uporabe Zakona o delovnih razmerjih, torej pred 1. 1. 2003. Ne glede na datum sklenitve pogodbe o zaposlitvi pa inšpektorji poročajo, da pogodbe o zaposlitvi pogosto ne vsebujejo določitve začetka in konca dnevnega delovnega časa, števila delovnih dni v tednu in podobno.

V več ugotovljenih primerih delodajalci tudi niso upoštevali, da se mora obvestiti delavce o začasni prerazporeditvi in neenakomerni razporeditvi delovnega časa v pisni obliki in pravočasno. V posameznih primerih so inšpektorji obravnavali tudi kršitve v zvezi s prekoračitvijo tedenskega delovnega časa 56 ur pri neenakomerni razporeditvi in začasni prerazporeditvi polnega delovnega časa, delodajalci pa delavcem na ta način tudi niso zagotovili 11-urnega počitka v obdobju 24 ur. Več neenakomerne razporeditve in začasne prerazporeditve delovnega časa se po opažanjih inšpektorjev pojavlja v dejavnostih, ki imajo sezonski značaj.

Zakon o delovnih razmerjih določa tudi možnost časovne izravnave delovne obveznosti v časovnem obdobju šest oz. dvanajstih mesecev. Konkretno za primer gradbeništva inšpektorji ugotavljajo, da je šest mesecev prekratko obdobje, saj traja gradbena sezona glede na ugodne vremenske razmere povprečno precej dlje kot 6 mesecev.

Pri posameznih delodajalcih je bilo tudi ugotovljeno, da zamenjujejo instituta začasna prerazporeditev delovnega časa in delo preko polnega delovnega časa. Ti delodajalci nato ure opravljenega dela preko polnega delovnega časa obravnavajo kot začasno prerazporeditev delovnega časa, delno pa kot nadurno delo, tako da je slednje evidentirano v okviru zakonskih omejitev.

4.6.6. Nočno delo

Glede zagotavljanja pravic delavcev, ki delajo ponoči (posebno varstvo, daljši dopust, ustrezna prehrana med delom, strokovno vodstvo, periodična izmenjava delavcev, ki delajo tudi v nočni izmeni, itd.), je bilo ugotovljenih **6 kršitev**. Inšpektorji poročajo o pojavu, da delodajalci ustrezno prehrano med delom zagotavljajo kot povrnitev stroškov malice, dejansko pa je ne zagotovijo. Delavci s takim načinom zagotavljanja te pravice običajno soglašajo.

5 kršitev je bilo v letu 2006 ugotovljenih v zvezi z omejitvijo dela ponoči – v teh primerih je delodajalec organiziral delo nočnim delavcem tako, da so v obdobju štirih mesecev povprečno delali več kot 8 ur na dan, kar je v nasprotju s 151. členom Zakona o delovnih razmerjih.

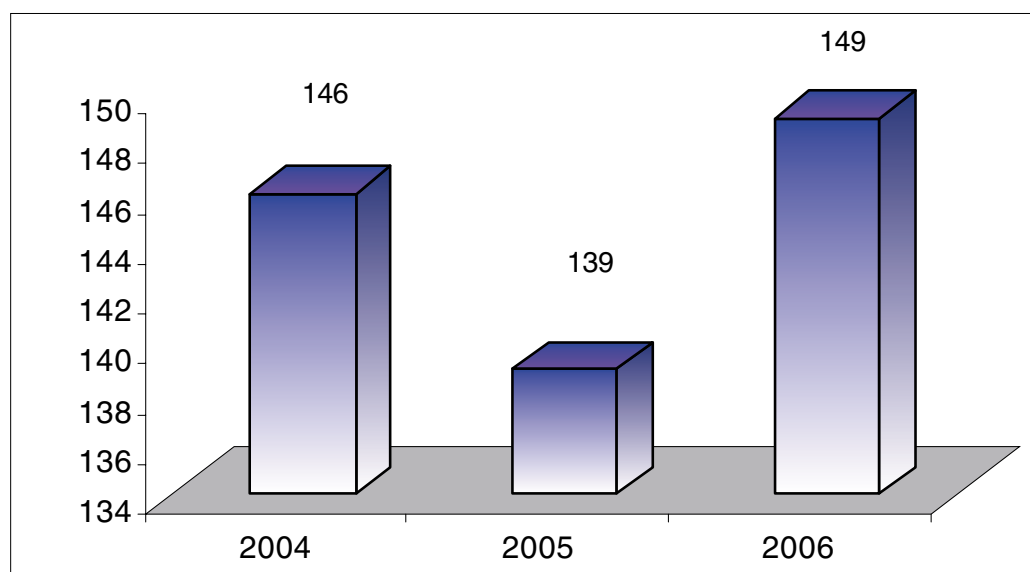
Kršitev, da se delodajalec pred uvedbo nočnega dela ni posvetoval s sindikati pri njem o določitvi časa, ki se šteje kot čas nočnega dela, o oblikah organiziranosti nočnega dela, o ukrepih varnosti in zdravja pri delu ter socialnih ukrepih v skladu s 152. členom Zakona o delovnih razmerjih, v poročevalskem letu 2006 nismo ugotovili.

Inšpektorji so v letu 2006 obravnavali tudi vloge delodajalcev za izdajo soglasja k nočnemu delu žensk v industriji in gradbeništvu po 153. členu Zakona o delovnih razmerjih. O tem glej več v poročilu o delu inšpekcije za varnost in zdravje pri delu v letu 2006.

4.7. ODMORI IN POČITKI

V letu 2006 je bilo glede zagotavljanja odmorov in počitkov delavcem ugotovljenih skupno 149 kršitev, od tega 14 kršitev v zvezi z zagotavljanjem odmorov delavcem, 66 kršitev v zvezi z zagotavljanjem počitka med zaporednima delovnima dnevnoma in 69 kršitev v zvezi z zagotavljanjem tedenskega počitka. Najpogostejše so bile kršitve ugotovljene v dejavnosti gostinstva, sledi gradbeništvo in dejavnost trgovine na drobno. Število ugotovljenih kršitev omenjenih institutov je sicer precej podobno lanskemu in predlanskemu, ko je bilo ugotovljenih 139 oz. 146 kršitev.

Slika 21: Kršitve v zvezi z odmori in počitki

4.7.1. Splošno

Inšpektorji so v poročevalskem letu 2006 ugotovili **14 kršitev** v zvezi z zagotavljanjem odmorov delavcem, **66 kršitev** v zvezi z zagotavljanjem počitka med zaporednima delovnima dneva in **69 kršitev** v zvezi z zagotavljanjem tedenskega počitka, kar znaša skupno **149 kršitev** v zvezi z odmori in počitki. Najpogosteje so bile ugotovljene v dejavnosti gostinstva, sledi gradbeništvo in dejavnost trgovine na drobno. Približno toliko kršitev je bilo ugotovljenih tudi v letih 2005 in 2004.

Kot navajajo inšpektorji, je kršitve v zvezi z zagotavljanjem odmorov in počitkov, podobno kot kršitve v zvezi z delovnim časom, težko ugotavljati zaradi neurejenih, prirejenih ali prikritih evidenc delovnega časa pri nekaterih delodajalcih. V mnogih primerih se dogaja, da ima sicer delavec odmor oz. počitek v evidencah zabeležen, dejansko pa opravlja v tem času delo – torej v času, ki je v evidenci prikazan kot delavčev prosti čas. Prav tako inšpektorji opažajo, da so pogoste kršitve v zvezi z odmori in počitki tudi pri delodajalcih, ki zaposlujejo državljane držav članic EU in tujce, kršitve pa je težko dokazati, saj omenjeni delavci glede tega redko podajo prijavo.

4.7.2. Odmori med delovnim časom

Inšpektorji ocenjujejo, da v praksi z zagotavljanjem odmora med delovnim časom ni posebnih težav, saj delodajalci pretežno zagotavljajo delavcem odmor med delovnim časom v skladu z zakonom. Posamezne kršitve s tem v zvezi so bile v več primerih ugotovljene zlasti v dejavnosti trgovine, gostinstva in drugih storitvenih dejavnosti, ko ima delodajalec zaposlenega le enega ali dva delavca, od katerih dela v posamezni izmeni (oz. obratovalnem času) le en delavec, ki v tem času ne sme zapustiti delovnega mesta. Kršitve so bile ugotovljene tudi pri delodajalcih, katerih delavci delajo s strankami. V tem primeru je potrebno urediti odmor tako, da ga delavec izrabi po tem, ko stranke odidejo. Inšpektorji so prav tako občasno ugotovili tudi posamezne primere, ko delodajalec odmora med delovnim časom ni všteval v delovni čas, čeprav to zakon izrecno določa (peti odstavek 154. člena Zakona o delovnih razmerjih).

Ugotovljenih je bilo **14 kršitev** v zvezi z zagotavljanjem odmora med delovnim časom. Inšpektorji relativno nizko število ugotovljenih kršitev pripisujejo dejstvu, da je le-te težko ugotoviti in dokazati; pri nadzoru tega področja so inšpektorji večinoma odvisni od izjav oz. prijav zaposlenih.

V zaprosilih na Inšpektorat RS za delo za strokovno pomoč je kar pogosto zaslediti tudi vprašanje, kako je z zagotavljanjem odmora delavcu, ki dela krajši delovni čas.

4.7.3. Počitek med zaporednima delovnima dnevoma

V zvezi s počitkom med zaporednima delovnima dnevoma je bilo ugotovljenih **66 kršitev**, kar je nekoliko manj kot v letu 2005. Največ kršitev je bilo evidentiranih v dejavnosti gostinstva, ko je npr. posamezni delavec začel delati v dopoldanski izmeni, medtem ko je prej delal v popoldanski (do tega prihaja zlasti v primerih, ko je obratovalni čas trgovine podaljšan v noč, naslednjega dne pa se trgovina odpre že v jutranjih urah). Delodajalec mora delavcu zagotoviti počitek med dvema zaporednima dnevoma v trajanju 12 ur, v primeru neenakomerno razporejenega delovnega časa pa lahko traja počitek le 11 ur. Kršitve so inšpektorji ugotovili zlasti pri delodajalcih, ki nimajo zaposlenih dovolj delavcev, da bi lahko ob nemotenem delovnem procesu zaposlenim zagotovili počitek med zaporednima delovnima dnevoma.

Inšpektorji opozarjajo na težavno ugotavljanje tovrstnih kršitev, predvsem zaradi pomanjkljivega evidentiranja delovnega časa pri delodajalcih. Prav tako inšpektorji na splošno ugotavljajo, da v zvezi s kršitvami določb zakona o počitkih pa tudi odmorih med dnevnim delom prejmejo bolj malo prijav, če pa že, so te dokaj splošne ali pa jih delavci podajo, ko jim pogodba o zaposlitvi pri delodajalcu že preneha.

4.7.4. Tedenski počitek

V poročevalskem letu je nekoliko naraslo število ugotovljenih kršitev v zvezi z zagotavljanjem tedenskega počitka. Med ugotovljenimi kršitvami še posebej izstopa dejavnost gostinstva, saj je bilo tam ugotovljenih 16 od skupno **69** ugotovljenih **kršitev** v zvezi z zagotavljanjem tedenskega počitka. V dejavnosti gostinstva so bili ugotovljeni tudi posamezni primeri, ko je delavec delal brez prostega dneva tudi mesec dni. Kršitve so bile pogosto ugotovljene tudi v dejavnosti trgovine na drobno in gradbeništva.

Inšpektorji ob inšpekcijskih nadzorstvih še vedno ugotavljajo, da nekateri delodajalci delavcu zagotovijo le 24 neprekinjenih ur počitka v tednu, ne da bi k temu prišteli še počitek med zaporednima delovnima dnevoma.

4.8. LETNI DOPUST

V poročevalskem letu so inšpektorji ugotovili skupno 102 kršitvi v zvezi z letnim dopustom, kar je skoraj toliko, kolikor jih je v zvezi s tem institutom bilo ugotovljenih v letu 2005. Velika večina ugotovljenih kršitev se nanaša na odmero trajanja letnega dopusta, nekaj pa tudi na izrabo letnega dopusta. Kršitve so bile najpogostejše ugotovljene v dejavnosti gostinstva, trgovine na drobno in gradbeništva.

V zvezi s tem institutom smo podali ogromno strokovnih pomoči tako delavcem kot delodajalcem. Pogosto so se vprašanja nanašala na izrabo oz. določitev letnega dopusta nosečih delavk ali delavcev z majhnimi otroki.

4.8.1. Kršitve v zvezi z odmero letnega dopusta

Kot ugotavljajo inšpektorji, delodajalcem povzroča določanje trajanja letnega dopusta neredko velike težave. Inšpektorji so obravnavali veliko kršitev prav v zvezi z določitvijo minimalnega števila dni letnega dopusta, pogosto pa tudi v zvezi z upoštevanjem dodatnih dni dopusta ob izpolnjevanju kriterijev iz zakona. Tako je bilo v poročevalskem letu ugotovljenih **78 kršitev** 159. člena Zakona o delovnih razmerjih, ki ureja osnove za določitev letnega dopusta.

Nekateri delodajalci pri odmeri sploh niso upoštevali dodatnih dni letnega dopusta po zakonu, ampak samo po kolektivnih pogodbah ali celo samo po splošnih aktih, spet drugi so upoštevali minimum, določen v kolektivnih pogodbah, in k temu prišteli dodatne dni iz zakona, tako da je šele seštevek minimalnih in dodatnih dni prinesel minimalno število

dni letnega dopusta po zakonu. Inšpektorji tudi opazajo, da marsikdaj delodajalci določijo trajanje letnega dopusta ob sklenitvi pogodbe o zaposlitvi v minimalnem številu dni, kasneje oz. ob izpolnjevanju kriterijev, za katere že zakon predvideva dodatne dneve dopusta, pa letnega dopusta ne odmerijo ponovno in uskladijo s trajanjem, ki ga določa zakon. Prav tako inšpektorji ugotavljajo primere, ko delodajalec delavcu, ki ima otoka, mlajšega od 15 let, ne odmeri dodatnega dne letnega dopusta za vsakega otroka, mlajšega od 15 let. Neredko pa so npr. delodajalci dodatne dneve dodelili le enemu od staršev otroka, običajno le materam.

Kršitev 160. člena Zakona o delovnih razmerjih, ki konkretnje določa trajanje letnega dopusta v posameznih primerih in vsebuje določila glede praznikov, dela prostih dni in upravičenih odsotnosti, so inšpektorji v letu 2006 ugotovili 9.

Inšpektorji so v poročevalskem letu ugotovili tudi 2 **kršitvi** 161. člena Zakona o delovnih razmerjih, ki se nanaša na pridobitev pravice do letnega dopusta (ko delavcu preteče čas nepretrganega delovnega razmerja, ki ne sme biti daljši od šestih mesecev, pridobi pravico do celotnega letnega dopusta).

V zvezi z odmero letnega dopusta smo podali v letu 2006 ogromno strokovnih pomoči, in sicer tako delavcem kot delodajalcem.

4.8.2. Kršitve v zvezi z izrabo letnega dopusta

V letu 2006 je bilo s strani inšpektorjev ugotovljenih 13 **kršitev** v zvezi z izrabo letnega dopusta. Od teh kršitev se jih je 7 nanašalo na izrabo letnega dopusta (163. člen Zakona o delovnih razmerjih) v skupnem trajanju najmanj dveh tednov, na izrabo letnega dopusta v več delih in na prenos izrabe letnega dopusta v naslednje koledarsko leto. 3 **kršitve** so inšpektorji ugotovili v zvezi s pravico do sorazmernega dela letnega dopusta (162. člen Zakona o delovnih razmerjih), prav tako 3 **kršitve** pa v zvezi z omogočanjem sočasne izrabe letnega dopusta delavcu, ki je zaposlen s krajšim delovnim časom pri več delodajalcih (to obveznost določa tretji odstavek 65. člena Zakona o delovnih razmerjih).

Inšpektorji ugotavljajo, da določbe v zvezi z izrabo letnega dopusta najpogosteje kršijo delodajalci v tistih dejavnostih, kjer se delovni proces odvija vse dni v tednu - gostinstvo, trgovina na drobno in gradbeništvo. Kot kažejo ugotovitve inšpektorjev, pa je tudi pri ugotavljanju kršitev v zvezi z letnim dopustom zaradi pomanjkljivih ali prirejenih evidenc prisotnosti delavcev na delu kršitve težko ugotoviti.

V posameznih primerih tovrstnih kršitev so inšpektorji opazali, da delodajalci niso zagotovili delavcem izrabe letnega dopusta v delu, ki bi trajal najmanj dva tedna. Do tega pa je marsikdaj prišlo tudi na pobudo delavcev, ki so želeli dopust izrabiti večkrat v krajših obdobjih. Inšpektorji ocenjujejo, da delavci najpogosteje ne izrabijo celotnega letnega dopusta v tekočem koledarskem letu. Neredko jim delodajalci tega ne omogočijo, z delavci pa tudi pogosto nočejo skleniti dogovora o izrabi preostanka letnega dopusta do 30. junija naslednjega leta. Poleg tega se glede izrabe letnega dopusta ugotavljajo tudi kršitve, ko delavci ne morejo izrabiti dela letnega dopusta v skupnem trajanju dveh tednov, kot to določa zakon.

Ne glede na to, da iz prvega odstavka 165. člena Zakona o delovnih razmerjih izhaja, da se letni dopust izrablja upošteva delovni proces, možnosti za počitek in rekreacijo delavca ter upošteva njegove družinske obveznosti, inšpektorji še vedno ugotavljajo primere, ko delodajalci odredijo izrabo letnega dopusta, pri tem pa upoštevajo le potrebe delovnega procesa, ne pa tudi drugih kriterijev. V praksi se pojavljajo primeri, ko delodajalci delavcem odredijo izrabo letnega dopusta, ker jim ne morejo zagotoviti dela. V takšnem primeru gre v skladu z Zakonom o delovnih razmerjih za okoliščino, ko bi morali delavcu zagotoviti nadomestilo plače v višini njegove povprečne plače iz zadnjih treh mesecev oz. iz obdobja dela v zadnjih treh mesecih, ne pa za izrabo letnega dopusta.

V praksi se pojavljajo tudi primeri, ko delodajalci delavcu, s katerim sklenejo pogodbo o zaposlitvi za določen čas, krajši od šestih mesecev, ne priznajo pravice do sorazmernega dela letnega dopusta in mu ne omogočijo izrabe le-tega. To je še posebej problematično v dejavnostih sezonskega značaja.

Neredko prihaja po ugotovitvah inšpektorjev do kršitev v zvezi z onemogočanjem izrabe letnega dopusta v času odpovednega roka delavca, ko delodajalec delavcu ne omogoči izrabe letnega dopusta. Gre za primere, ko delavec pred prenehanjem pogodbe o zaposlitvi ni imel možnosti izrabe letnega dopusta oz. njegovega sorazmernega dela, ne glede na to, da je izpolnil pogoj za pridobitev pravice do letnega dopusta.

4.9. DISCIPLINSKA ODGOVORNOST

V zvezi z izvajanjem določb Zakona o delovnih razmerjih, ki urejajo disciplinsko odgovornost, so bile v poročevalskem obdobju ugotovljene 2 kršitvi. V enem izmed evidentiranih primerov je prišlo do kršitve določb 175. člena Zakona o delovnih razmerjih v zvezi z izrekom disciplinske sankcije. V drugem primeru pa so bile kršene določbe 177. člena, ki urejajo pravico do zagovora delavca v disciplinskem postopku.

V poročevalskem letu so inšpektorji ugotovili **2 kršitvi** v zvezi z institutom disciplinske odgovornosti po določbah Zakona o delovnih razmerjih. V enem primeru so bile kršene določbe 175. člena Zakona o delovnih razmerjih v zvezi z izrekom disciplinske sankcije, v drugem primeru pa je prišlo do kršitve določb 177. člena, ki opredeljujejo pravico do zagovora delavca v disciplinskem postopku.

V enem izmed primerov kršitve delodajalec delavcu ni omogočil zagovora v skladu z določbami 177. člena Zakona o delovnih razmerjih oz. delavcu ni vročil pisne obdolžitve in mu omogočil zagovora.

Število ugotovljenih kršitev v zvezi z institutom disciplinske odgovornosti je zelo nizko, razlog za to pa so po opazanjih inšpektorjev zelo maloštevilni primeri uvedbe disciplinskih postopkov pri delodajalcih. Delodajalci namreč v skladu z ugotovitvami inšpektorjev zelo redko uvedejo disciplinske postopke, saj se v primerih hujših kršitev delovnih obveznosti običajno odločijo za izvedbo postopka odpovedi pogodbe o zaposlitvi.

4.10. VARSTVO NEKATERIH KATEGORIJ DELAVCEV

V poročevalskem obdobju je bilo v zvezi z varstvom nekaterih kategorij delavcev ugotovljenih enako število kršitev Zakona o delovnih razmerjih kot v letu 2005 – 15. Število ugotovljenih tovrstnih kršitev je dokaj nizko, če upoštevamo, koliko delavcev je z določbami Zakona o delovnih razmerjih in zakonov, ki posebej urejajo varstvo invalidov, pravzaprav varovanih.

Vendar iz tega po poročanju inšpektorjev še ne moremo sklepati, da bi delodajalci tako vestno upoštevali varstvene določbe. Prav gotovo nizkemu številu ugotovljenih kršitev botruje tudi zelo nizko število prijav, ki jih prejmemo na Inšpektorat RS za delo v zvezi z varstvom posebej varovanih kategorij delavcev. Gre namreč za posebej ranljive kategorije delavcev, ki v strahu za svojo službo in prihodnost o kršitvah pogosto raje molčijo, kot da bi jih prijavili na inšpektorat in s tem tvegali šikaniranje s strani delodajalca.

Zato pa zasledimo toliko več vprašanj delavcev in tudi delodajalcev, ki se nanašajo na varstvo teh kategorij delavcev, še posebej v zvezi z varstvom zaradi nosečnosti in starševstva ter varstvom invalidov. Tem inšpektorji v smislu strokovne pomoči svetujejo glede pravic, ki jih imajo omenjene kategorije delavcev, ter obveznostih delodajalca s tem v zvezi.

4.10.1. Splošno

V letu 2006 so inšpektorji ugotovili skupno **15 kršitev** določb Zakona o delovnih razmerjih, ki se nanašajo na posebno varstvo določenih kategorij delavcev:

- varstvo delavcev in delavk, ki so varovani zaradi nosečnosti in starševstva,
- varstvo delavcev, ki še niso dopolnili 18 let, in
- varstvo delavcev, ki imajo status starejšega delavca.

Število ugotovljenih kršitev s tem v zvezi je enako številu ugotovljenih kršitev iz leta 2005, večina kršitev pa je bila v skladu s poročili inšpektorjev evidentirana v usmerjenih akcijah Inšpektorata RS za delo.

Od navedenih 15 kršitev sta se **2 kršitvi** nanašali na varstvo delavcev zaradi nosečnosti in starševstva, **6 kršitev** na varstvo delavcev, ki še niso dopolnili 18 let, **7 kršitev** pa na varstvo starejših delavcev.

Poleg tega sodijo med posebej varovane kategorije delavcev tudi delavci s statusom invalida. Zanje je prineslo leto 2006 korenite spremembe v zakonodaji, saj se je v tem letu uveljavil kvotni sistem zaposlovanja invalidov, hkrati pa so začele veljati določbe Zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju (102. do 105. člen), ki omogočajo pod posebnimi pogoji tudi odpoved pogodbe o zaposlitvi iz poslovnega razloga ali zaradi invalidnosti brez ponudbe nove pogodbe o zaposlitvi delavcu s statusom invalida. S tem v zvezi je v začetku leta 2006 začela delovati tudi komisija za ugotovitev podlage za odpoved pogodbe o zaposlitvi, v kateri aktivno sodelujejo tudi predstavniki Inšpektorata RS za delo. Komisija ugotavlja razloge za odpoved pogodbe o zaposlitvi iz poslovnega razloga delavcu s statusom invalida, za katerega delodajalec zatrjuje, da mu ne more zagotoviti ustreznega dela glede na omejitve iz invalidnosti. Vzpostavitev omenjene komisije pomeni veliko prelomnico na področju urejanja zaposlovanja in dela invalidov, saj ti niso več absolutno varovani pred odpovedjo pogodbe o zaposlitvi iz poslovnega razloga.

Zaradi obsežnejših sprememb na področju zaposlovanja invalidov smo na Inšpektoratu RS za delo v letu 2006 namenili posebno pozornost temu segmentu delovnopravne zakonodaje in izvedli tudi posebno usmerjeno akcijo, v kateri so inšpektorji preverjali izvajanje zakonodaje, ki ureja pravice delavcev s statusom invalida. Kljub poostrenemu nadzoru pa ni bilo ugotovljenih veliko kršitev pravic delavcev invalidov. Skupno je bilo v letu 2006 ugotovljenih **10 kršitev** določb zakonov, ki urejajo področje zaposlovanja invalidov.

4.10.2. Varstvo delavcev zaradi nosečnosti in starševstva

V letu 2006 sta bili ugotovljeni **2 kršitvi** določb Zakona o delovnih razmerjih, ki urejajo varstvo delavcev zaradi nosečnosti in starševstva. Obe kršitvi sta se nanašali na varstvo v zvezi z nočnim in nadurnim delom, ki ga določa 190. člen Zakona o delovnih razmerjih. V skladu z navedenim členom se lahko delavcu, ki neguje otroka, starega do treh let, naloži opravljanje nadurnega dela samo po njegovem predhodnem pisnem soglasju. Prav tako delavka v času nosečnosti in še eno leto po porodu oz. ves čas, ko doji otroka, ne sme opravljati nadurnega dela ali dela ponoči, če iz ocene tveganja zaradi takega dela izhaja nevarnost za njeno zdravje ali zdravje otroka. Poleg tega pa 190. člen Zakona o delovnih razmerjih določa še, da se enemu od delavcev – staršev, ki ima otroka, mlajšega od sedem let, ali hudo bolnega otroka ali otroka s telesno ali duševno prizadetostjo, in ki živi sam z otrokom in skrbi za njegovo vzgojo in varstvo, sme naložiti opravljanje nadurnega ali nočnega dela samo po njegovem predhodnem pisnem soglasju. Po poročanju inšpektorjev prihaja do kršitev zlasti pri pridobitvi pisnega soglasja delavke ali delavca pred odreditvijo nadurnega dela. Kršitvi sta bili ugotovljeni v dejavnosti izobraževanja ter v rekreacijskih, kulturnih in športnih dejavnostih.

Nobene kršitve pa inšpektorji v letu 2006 niso ugotovili glede prepovedi opravljanja del v času nosečnosti in dojenja ter v zvezi z zagotavljanjem pravice delavki do odmora za dojenje.

Ne glede na zelo nizko ugotovljeno število kršitev v zvezi z varstvom zaradi nosečnosti in starševstva inšpektorji v praksi opažajo primere, ko delodajalci z mlajšimi delavkami, za katere predvidevajo, da bi lahko zanosile, sklepajo zaporedne pogodbe o zaposlitvi za določen, običajno zelo kratek čas (po nekaj mesecev). S tem v zvezi smo na Inšpektoratu RS za delo v drugi polovici leta 2006 poostreno nadzirali izvajanje določb v zvezi s sklepanjem pogodb o zaposlitvi za določen čas. O tem glej več v podpoglavju Pogodba o zaposlitvi.

4.10.3. Varstvo delavcev, ki še niso dopolnili 18 let starosti

Zaposlovanje na podlagi pogodb o zaposlitvi je v skladu z opažanji inšpektorjev v starostni skupini oseb med 15. in 18. letom zelo redko. Tako inšpektorji poročajo, da so kršitve varstva delavcev, ki še niso dopolnili 18 let starosti, v glavnem ugotovili v zvezi z opravljanjem dela mladoletnih dijakov in študentov, ki so opravljali delo na podlagi napotnice pooblaščne organizacije (študentskega servisa) ali na podlagi učne pogodbe kot vajenci, in ne na podlagi pogodbe o zaposlitvi. V primerih ugotovljenih kršitev so omenjene mladoletne osebe v nasprotju s predpisi opravljale nočno delo (**3 kršitve**) ali delo v delovnem času, ki je trajalo dlje, kot to omogoča Zakon o delovnih razmerjih, oz. osebam niso bile ustrezno zagotovljene pravice do odmorov in počitkov (prav tako **3 kršitve**).

Tako so inšpektorji v letu 2006 obravnavali primere, ko so mladoletne osebe opravljale delo tudi po 10 ur na dan, če je bil tako razporejen delovni čas pri delodajalcu (namesto še dopustnih največ 8 ur na dan). Nadalje so evidentirali primere, ko delodajalci tem osebam niso zagotavljali ustreznega tedenskega počitka ali počitka med zaporednima delovnima dnevnoma, pa tudi primere, ko so jim naložili opravljanje nočnega dela v nasprotju s predpisi.

Kršitve so bile ugotovljene v naslednjih dejavnostih: gradbeništvo, posredništvo in trgovina na debelo brez motornih vozil, največ pa jih je bilo ugotovljenih v dejavnosti gostinstva. Skupno je bilo torej v letu 2006 ugotovljenih **6 kršitev** v zvezi z varstvom delavcev, ki še niso dopolnili 18 let.

4.10.4. Varstvo starejših delavcev

Posebno varstvo uživajo v skladu z določbami Zakona o delovnih razmerjih tudi delavci s statusom starejšega delavca. To so delavci moškega spola, starejši od 55 let, in delavke, ki so (upoštevaje prehodne določbe Zakona o delovnih razmerjih) v letu 2006 dopolnile 52 let starosti.

V poročevalskem obdobju so inšpektorji ugotovili **7 kršitev** določb Zakona o delovnih razmerjih, ki se nanašajo na varstvo starejših delavcev oz. delavk. V navedenih primerih kršitev je šlo za to, da so delodajalci delavcem s statusom starejšega delavca brez njihovega pisnega soglasja odredili nadurno ali nočno delo ali pa jim začasno prerazporedili delovni čas oz. so pisno soglasje za takšno delo pridobili šele po opravljenem delu. Tovrstne kršitve so bile ugotovljene v dejavnosti izobraževanja, v rekreacijskih, kulturnih in športnih dejavnostih, v gostinstvu in v drugih poslovnih dejavnostih, kjer je bilo ugotovljenih tudi največ kršitev.

4.10.5. Varstvo invalidov

V letu 2006 so inšpektorji ugotovili **10 kršitev** v zvezi z zagotavljanjem pravic delavcem s statusom invalida, od tega pa se jih je velika večina (**8**) nanašala na pravico do dela na drugem delovnem mestu – pravico do premestitve na drugo ustrezno delovno mesto (kršitev 91. člena Zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju v povezavi s 101. členom istega zakona). V teh primerih delodajalec delavcu s statusom invalida ni zagotovil pravice do premestitve na ustrezno delovno mesto v skladu z odločbo o invalidnosti. Preostali dve kršitvi sta se nanašali na pravico do dela s krajšim delovnim časom (kršitev 93. člena Zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju v povezavi s 101. členom navedenega zakona) in na kršitev v zvezi z zagotavljanjem denarnega nadomestila v primeru invalidnosti.

Inšpektorji opazajo, da prihaja marsikdaj do kršitev v zvezi z zagotavljanjem pravic delavcev iz naslova invalidskega zavarovanja, ko obstaja tudi sicer konflikt med delavcem in delodajalcem glede upoštevanja ostalih pravic delavca. V takih primerih lahko delavec s statusom invalida doseže uveljavitev svojih pravic, pridobljenih na podlagi ugotovljene invalidnosti, samo v bolj ali manj dolgotrajnem postopku pred sodiščem. Če pa med delavcem in delodajalcem ni kakšnega večjega konflikta, delodajalec po poročanju inšpektorjev v večini primerov dokaj hitro poskrbi za ustrezno delovno mesto delavca invalida.

V primerih kršitev v zvezi s premestitvijo delavca s statusom invalida na drugo ustrezno delovno mesto gre po poročanju inšpektorjev marsikdaj za to, da delodajalci formalno delavca razporedijo na ustrezno delovno mesto, kot izhaja iz odločbe o ugotovljeni invalidnosti, vendar pa dejansko odredijo delavcem tudi delo, ki ga glede na omejitve, ki izhajajo iz invalidnosti, ne bi smeli. V takih primerih delavcu s statusom invalida delo nato še naprej ogroža zdravje ter zmanjšuje njegovo delovno sposobnost. Mnenje pooblaščenega zdravnika, ki ga delodajalec pooblasti v skladu z določbami Zakona o varnosti in zdravju pri delu, glede ustreznosti delovnega mesta preostali delovni zmožnosti, pa je neredko bolj v prid delodajalca kot delavca in se marsikdaj ne sklada z mnenjem invalidske komisije.

Nadalje prihaja po opažanjih inšpektorjev do kršitev tudi v primerih, ko delodajalci ne začnejo pravočasno ustreznih postopkov, s katerimi bi izvršili odločbo invalidske komisije in delavcu zagotovili pravice na podlagi ugotovljene invalidnosti. Inšpektorji ene od enot so poročali, da so pri enem delodajalcu ugotovili, da ni poslal zahtevane dokumentacije v zvezi s prerazporeditvijo delavca na ustrezno delovno mesto Zavodu za pokojninsko in invalidsko zavarovanje, ki je odločalo o nadomestilu za invalidnost.

V zvezi z varstvom invalidov inšpektorji tudi ugotavljajo, da so v primerih kršitev določb Zakona o delovnih razmerjih o nadurnem delu pogosto med delavci, ki jim je takšno delo odrejeno v nasprotju z zakonom, tudi delavci s statusom invalida. Te kršitve so obravnavane in evidentirane med kršitvami v zvezi z nadurnim delom. O tem glej več v podpoglavju o delovnem času.

Inšpektorji nadalje na podlagi opravljenih inšpekcijskih nadzorov opazajo, da so postopki poklicne rehabilitacije v praksi dokaj redki. V zvezi s poklicno rehabilitacijo pa v letu 2006 tudi niso evidentirali nobene kršitve.

Inšpektorat RS za delo je pristojen tudi za izvajanje nadzora nekaterih določb Zakona o zaposlitveni rehabilitaciji in zaposlovanju invalidov. V skladu z omenjenim zakonom nadzira določbe o sklepanju pogodb o zaposlitvi v zaščitni zaposlitvi, o sklepanju pogodb o zaposlitvi v podporni zaposlitvi in o načinu izplačevanja plač. Vendar pa inšpektorji za delo v letu 2006 kršitev teh določb niso ugotovili, pa tudi nadzor nad njihovim izvajanjem so opravljali le redko. Prijav s tem v zvezi namreč skoraj ne prejmemo, zato so obstoje morebitnih kršitev inšpektorji preverjali predvsem v okviru usmerjene akcije s tega področja. Vseeno pa delavci in delodajalci na Inšpektorat RS za delo pogosto naslavljajo vprašanja v zvezi z izvajanjem določb zakonodaje, ki ureja pravice invalidov, prav tako se zanimajo, kako naj bi delodajalec ravnal v določenih primerih, ko je delavec še v postopku ugotavljanja invalidnosti.

Ob tem naj omenimo, da se je v letu 2006 uveljavil tudi kvotni sistem zaposlovanja invalidov – na podlagi Zakona o zaposlitveni rehabilitaciji in zaposlovanju invalidov ter na podlagi Uredbe o določitvi kvote za zaposlovanje invalidov, s katero je bil določen delež invalidov od celotnega števila zaposlenih delavcev pri posameznem delodajalcu, ki je po zakonu dolžan zaposlovati invalide v okviru določene kvote. Zavezanec za izpolnjevanje kvote je vsak delodajalec, ki je pravna ali fizična oseba ali oseba javnega prava, ki zaposluje najmanj 20 delavcev, razen tistih delodajalcev, ki jih zakon ne zavezuje k izpolnjevanju kvote. Kvote so v omenjeni uredbi določene glede na dejavnosti, s katerimi se ukvarjajo delodajalci.

V letu 2006 je po poročanju inšpektorjev v praksi tudi že bilo mogoče zaslediti primere, ko delodajalci niso imeli ustreznega delovnega mesta za delavca s statusom invalida in so mu na podlagi mnenja komisije za ugotovitev podlage za odpoved pogodbe o zaposlitvi

odpovedali pogodbo o zaposlitvi iz poslovnega razloga. Omenjena komisija je bila vzpostavljena v začetku leta 2006 na podlagi določbe 103. člena Zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju in pravilnika o delovanju omenjene komisije. S tem je Inšpektorat RS za delo pridobil še dodatno novo pristojnost, saj v komisiji aktivno sodelujejo tudi predstavniki Inšpektorata RS za delo (poleg predstavnikov Zavoda za pokojninsko in invalidsko zavarovanje Slovenije, Zavoda RS za zaposlovanje, predstavnikov delodajalcev, delavcev in sindikatov).

Omenjena komisija Ministrstva za delo, družino in socialne zadeve ima sedež na Zavodu za pokojninsko in invalidsko zavarovanje Slovenije. Ugotavlja razloge za odpoved pogodbe o zaposlitvi zavarovancem, katerim so z dokončno odločbo priznane pravice na podlagi invalidnosti II. ali III. kategorije in imajo sklenjeno pogodbo o zaposlitvi za nedoločen čas na območju Republike Slovenije, ki jim delodajalec zaradi ugotovljene invalidnosti ali iz poslovnega razloga utemeljeno ne more zagotoviti pravice do premestitve na drugo delovno mesto brez ali po končani zaposlitveni rehabilitaciji oz. pravice do dela s krajšim delovnim časom od polnega. Komisija sicer praviloma ugotavlja razloge za odpoved pogodbe o zaposlitvi v primeru, ko gre za delodajalca, ki ima najmanj pet zaposlenih delavcev, vendar pa lahko odloča tudi v primerih odpovedi pri delodajalcu, ki ima manj kot pet zaposlenih, če tako predlagata zavoda za pokojninsko in invalidsko zavarovanje oz. za zaposlovanje, zavarovanec (delavec s statusom invalida) ali delodajalec. Odločitev komisije je dokončna.

V letu 2006 smo ravno zaradi obsežnejših sprememb delovne zakonodaje na področju zaposlovanja invalidov izvedli usmerjeno akcijo glede stanja izvajanja predpisov, ki urejajo to področje. Več o ugotovitvah akcije glej v poglavju o usmerjenih akcijah Inšpektorata RS za delo v letu 2006.

4.11. DELO OTROK, MLAJŠIH OD 15 LET, VAJENCEV, DIJAKOV IN ŠTUDENTOV

V zvezi z delom otrok, mlajših od 15 let, vajencev, dijakov in študentov je bilo v poročevalskem letu ugotovljenih skupno 14 kršitev. Od tega so bile ugotovljene 4 kršitve določbe sedmega odstavka 214. člena Zakona o delovnih razmerjih v zvezi z delom otrok, mlajših od 15 let. V zvezi z delom dijakov in študentov je bilo ugotovljenih 10 kršitev, od katerih se jih je 6 nanašalo na delo dijakov in študentov brez napotnic pooblaščenih organizacij (študentski servis).

Tudi v letu 2006, enako kot v letu 2005, ni bilo ugotovljenih kršitev v zvezi z delom vajencev in volonterskih pripravnikov ter kršitev 217. člena Zakona o delovnih razmerjih, ki ureja posebne varstvene določbe pri delu otrok, mlajših od 15 let, v zvezi z delovnim časom, počitki in nočnim delom.

V zvezi s pravicami dijakov in študentov, ki jih določa sedmi odstavek 214. člena Zakona o delovnih razmerjih, so bile ugotovljene skupno 4 kršitve. Od tega so inšpektorji ugotovili 2 kršitvi v zvezi z delovnim časom dijakov in študentov, v enem primeru so bile ugotovljene kršitve določb Zakona o delovnih razmerjih v zvezi z zagotavljanjem odmorov in počitkov dijakom in študentom, prav tako v enem primeru pa so bile ugotovljene tudi kršitve v zvezi z nočnim delom dijakov in študentov.

4.11.1. Delo otrok, mlajših od 15 let

Podobno kot v preteklih letih inšpektorji ugotavljajo, da je delo otrok v praksi redko, zaradi česar je tudi število kršitev v zvezi z delom otrok, mlajših od petnajst let, nizko. V poročevalskem letu so bile namreč ugotovljene skupno **4 kršitve** s tem v zvezi. V vseh

evidentiranih primerih je prišlo do kršitev sedmega odstavka 214. člena Zakona o delovnih razmerjih, ki določa, da se tudi v primeru dela otrok, mlajših od 15 let starosti, uporabljajo določbe tega zakona o delovnem času, odmorih in počitkih, o posebnem varstvu delavcev, ki še niso dopolnili 18 let starosti, ter o odškodninski odgovornosti. Vzrok za nizko število delodajalcev, pri katerih opravljajo delo otroci, mlajši od 15 let, je verjetno tudi, da je treba za delo otrok predhodno pridobiti dovoljenje oz. podati zahtevek na Inšpektorat RS za delo, ki delo v takšnem primeru odobri le, če so izpolnjene vse zakonske predpostavke.

Inšpektorji poročajo, da se predvsem starši dokaj pogosto obračajo nanje v zvezi z vprašanji o delu otrok, mlajših od 15 let, oz. o pogojih, ki morajo biti v primeru takšnega dela izpolnjeni. V poročevalskem letu so inšpektorji izdali **59 odločb o dovoljenju za delo otrok**. Največ tovrstnih odločb je bilo izdanih za delo otrok na področju rekreativne, kulturne in športne dejavnosti (v 47 primerih). Sicer pa iz poročil inšpektorjev izhaja, da prihaja do dela otrok, mlajših od 15 let, predvsem v večjih mestih, v nekaterih bolj ruralnih območjih pa inšpektorji tovrstnega dela sploh ne opazajo.

V poročevalskem letu inšpektorji niso ugotovili kršitev določb 217. člena Zakona o delovnih razmerjih. Gre za posebne varstvene določbe pri delu otrok, mlajših od 15 let, v zvezi z delovnim časom, počitki in nočnim delom.

4.11.2. Delo vajencev in volonterskih pripravnikov

Enako kot v letu 2005 tudi v tem poročevalskem letu inšpektorji niso ugotovili kršitev določb Zakona o delovnih razmerjih v zvezi z delom vajencev in volonterskih pripravnikov. Inšpektorji še vedno poročajo, da redko srečujejo delodajalce, ki bi sklepali učne pogodbe za opravljanje dela vajencev.

Eden izmed inšpektorjev je poročal o delodajalcu v zobozdravstveni dejavnosti, pri katerem je opravljala delo asistentka kot volonterska pripravnica, vendar delodajalec z njo ni sklenil pogodbe o opravljanju volonterskega pripravništva, hkrati pa tudi ni razpolagal z dokazilom o prijavi delavke v obvezno zavarovanje v skladu s predpisi s področja pokojninskega in invalidskega ter zdravstvenega zavarovanja. Pristojni inšpektor je opisano kršitev obravnaval kot zaposlovanje na črno.

4.11.3. Začasno in občasno delo dijakov in študentov

Tako kot v letu 2005 inšpektorji tudi v poročevalskem letu 2006 ugotavljajo, da je institut začasnega in občasnega dela dijakov in študentov pri delodajalcih še vedno zelo pogosto v uporabi. Inšpektorji poročajo, da se z delom dijakov in študentov na podlagi napotnic pooblaščenih agencij srečujejo najpogosteje v času dopustov oz. šolskih počitnic. Na ta način želijo delodajalci zagotoviti nadomeščanje začasnih odsotnih delavcev oz. zagotoviti dodatne delavce zaradi povečanega obsega dela ali priložnostnih prireditev. Inšpektorji so zasledili celo delodajalce, ki nimajo redno zaposlenih delavcev, ampak zaposlujejo zgolj dijake in študente na podlagi napotnic.

Vendar pa je s tem v zvezi pričakovati spremembe. Do sprejetja novele Zakona o zaposlovanju in zavarovanju za primer brezposelnosti (Uradni list RS, št. 79/2006), ki je stopila v veljavo 28. 7. 2006, so namreč lahko študentje in dijaki na podlagi 216. člena Zakona o delovnih razmerjih opravljali delo tudi na delovnem mestu pri posameznem delodajalcu, vendar najdlje 90 dni brez prekinitve v posameznem koledarskem letu. Delo so torej lahko opravljali tudi na sistemiziranih delovnih mestih (to so delovna mesta, ki so opredeljena v aktu o sistemizaciji, ki je splošni akt delodajalca), če se je pojavil primer občasne potrebe po delu. Iz določbe 65. člena novele Zakona o zaposlovanju in zavarovanju za primer brezposelnosti pa izhaja, da je z dnem uveljavitve tega zakona prenehal veljati 216. člen Zakona o delovnih razmerjih. Sicer iz določb 6.b člena Zakona o zaposlovanju in zavarovanju za primer brezposelnosti izhaja, da je bil namen zakonodajalca povzeti določbe razveljavljenega člena, vendar pa ugotavljamo, da na podlagi navedenih sprememb niti Zakon o delovnih razmerjih niti Zakon o zaposlovanju in zavarovanju za primer brezposelnosti ne vsebujeta pooblastila oz. določbe, da bi lahko dijak ali študent opravljal občasna ali začasna dela tudi na sistemiziranem delovnem

mestu. Potemtakem glede na sedanjo dikcijo dijaki in študentje od konca julija 2006 ne morejo več opravljati dela na podlagi napotnic pooblaščenih organizacij na sistemiziranih delovnih mestih.

Pomembna novost, ki jo prinaša novela Zakona o zaposlovanju in zavarovanju za primer brezposelnosti v povezavi s Pravilnikom o pogojih za opravljanje dejavnosti agencij za zaposlovanje, ki je bil ravno tako spremenjen konec leta 2006, pa je tudi obveznost obveščanja Inšpektorata RS za delo o izdanih napotnicah s strani agencij za zaposlovanje.

Po poročanju inšpektorjev so bile v letu 2006 ugotovljene v zvezi z občasnim in začasnim delom dijakov in študentov kršitve določb sedmega odstavka 214. člena Zakona o delovnih razmerjih. Tako so inšpektorji v zvezi z delovnim časom dijakov in študentov po citirani določbi Zakona o delovnih razmerjih ugotovili **2 kršitvi**, v zvezi z zagotavljanjem odmorov in počitkov dijakom in študentom je bila ugotovljena **1 kršitev**, prav tako v **1 primeru** pa so bile kršene določbe v zvezi z nočnim delom dijakov in študentov.

Inšpektorji enako kot v letu 2005 tudi v tem poročevalskem letu ugotavljajo, da so delodajalci vodili pomanjkljive evidence o delovnem času dijakov in študentov.

V enem izmed primerov je bilo ugotovljeno, da je delodajalec v dejavnosti gostinstva omogočil delo dijakinji, mlajši od 18 let, v nočnem času ter ji ni zagotovil tedenskega počitka, zaradi česar je dijakinja delala v tednu več kot 40 ur.

Inšpektorji tudi poročajo o primerih kršitev v zvezi z delom dijakov in študentov, ko le-ti opravljajo delo na delovnih mestih, na katerih po posebnih predpisih lahko opravljajo delo le delavci, ki so v delovnem razmerju in za opravljanje takšnega dela izpolnjujejo posebne pogoje (npr. dejavnost zasebnega varovanja, prevoz oseb in blaga v cestnem prometu).

V poročevalskem letu so inšpektorji ugotovili tudi, da delodajalci dela dijakov in študentov marsikdaj ne plačajo, zaradi česar se številni dijaki in študentje obračajo po pomoč oz. informacije na Inšpektorat RS za delo. Inšpektorji jih poučijo o nepristojnosti Inšpektorata RS za delo v takih primerih oz. o možnosti sodnega uveljavljanja denarnih terjatev, ki jih imajo dijaki oz. študenti do delodajalcev.

Inšpektorji so v letu 2006 evidentirali **6 primerov**, ko so dijaki in študenti opravljali delo brez napotnic pooblaščenih agencij. Tovrstne kršitve inšpektorji obravnavajo in evidentirajo kot zaposlovanje na črno.

4.12. DELOVNA KNJIŽICA

V zvezi s spoštovanjem določb Zakona o delovnih razmerjih, ki določajo obveznosti delodajalcev v zvezi z delovno knjižico, je bilo v poročevalskem letu ugotovljenih skupno 41 kršitev. V dveh ugotovljenih primerih delodajalec na delavčevo izrecno zahtevo v času trajanja delovnega razmerja ni izročil delovne knjižice, medtem ko je prišlo v ostalih primerih do kršitve delodajalčeve obveznosti izročiti delavcu delovno knjižico po prenehanju pogodbe o zaposlitvi. Inšpektorji poročajo, da je prišlo do tovrstnih kršitev delovnopravne zakonodaje predvsem v primerih, ko sta bili pogodbeni stranki – delodajalec in delavec v sporu.

V poročevalskem letu je bilo ugotovljenih **39 kršitev** določb Zakona o delovnih razmerjih, ki urejajo obveznost delodajalca, da delavcu izroči delovno knjižico ob prenehanju delovnega razmerja. V zvezi z izročitvijo delovne knjižice med trajanjem delovnega razmerja pa sta bili ugotovljeni **2 kršitvi**. V primerjavi z letom 2005, ko je bilo v zvezi z izvajanjem določb Zakona o delovnih razmerjih o delovni knjižici ugotovljenih skupno 20 kršitev, ugotavljamo, da se je število ugotovljenih tovrstnih kršitev v znatni meri povečalo.

Inšpektorji enako kot leto prej ugotavljajo, da prihaja do kršitev v zvezi z izročitvijo delovne knjižice pri prenehanju pogodbe o zaposlitvi najpogosteje v primerih, ko je med

delavcem in delodajalcem prišlo do spora. Razlog tovrstnega ravnanja delodajalcev je po opaznanju inšpektorjev najpogostejše poskus doseči poplačilo terjatev, ki naj bi jih imeli do delavcev. Delodajalci poskušajo na tak način denimo doseči povračilo stroškov zdravstvenega pregleda, stroškov, ki so jih imeli v zvezi z zagotavljanjem osebne varovalne opreme, pa tudi stroškov, ki so jih imeli z izobraževanjem delavca. V navedenih primerih so namreč dolžni kriti stroške delodajalci. Inšpektorji nadalje ugotavljajo, da delodajalci marsikdaj uporabijo ta način, da bi dosegli povračilo škode v zvezi z delom, ne da bi pred tem izvedli formalni postopek ugotavljanja odškodninske odgovornosti.

Eden izmed inšpektorjev je zasledil tudi primer, ko je delodajalec zadržal delovno knjižico po prenehanju pogodbe o zaposlitvi, hkrati pa delavca tudi ni odjavil iz socialnih zavarovanj. Na ta način je poskušal delavcu onemogočiti, da bi sklenil pogodbo o zaposlitvi pri drugem delodajalcu. Inšpektorji so ugotovili tudi primere, ko je delavec prijavil delodajalca, da mu ni izročil delovne knjižice ob prenehanju pogodbe o zaposlitvi, s tem da je prenehal prihajati na delo ali se je preselil na drugi naslov, o čemer pa ni obvestil delodajalca. V takšnih primerih nekateri delodajalci niso vedeli, kako ravnati oz. kako izročiti delavcu delovno knjižico. Razlog za opustitev izročitve delovne knjižice je bil v nemalo primerih tudi strah delavca, ki je bil z delodajalcem v sporu, zaradi česar se je delodajalca izogibal.

Med evidentirane primere kršitev sodi tudi tisti, ko delodajalec delavki ni vrnil delovne knjižice še šest mesecev po prenehanju pogodbe o zaposlitvi, zaradi česar je pristojni inšpektor uvedel postopek o prekršku.

Inšpektorji ugotavljajo, da delodajalci praviloma reagirajo oz. upoštevajo ukrepe inšpektorjev, izdanih na podlagi izvedenih inšpekcijskih pregledov v zvezi s spoštovanjem določb Zakona o delovnih razmerjih, ki urejajo ravnanje z delovno knjižico.

4.13. ZAKON O STARŠEVSKEM VARSTVU IN DRUŽINSKIH PREJEMKIH

Na Inšpektorat RS za delo smo v letu 2006 prejeli zelo malo prijav, ki so se nanašale na morebitne kršitve Zakona o starševskem varstvu in družinskih prejemkih, zato je bilo ugotovljenih tudi malo kršitev določb omenjenega zakona. Vendar pa to, po poročanju inšpektorjev, še ne pomeni, da delodajalci in delavci tako dobro poznajo določbe tega zakona in jih tudi vestno izvajajo, saj prejmemo na inšpektorat veliko vprašanj v zvezi z izvajanjem pravic iz naslova starševskega varstva. Nanje inšpektorji odgovarjajo v smislu strokovne pomoči.

Inšpektorat RS za delo je pristojen tudi za nadzor nad izvajanjem nekaterih določb Zakona o starševskem varstvu in družinskih prejemkih. Omenjeni zakon je bil v letu 2006 deležen večjih sprememb, ki pa niso bistveno vplivale na določbe, katerih izvajanje so pristojni nadzirati inšpektorji za delo.

Inšpektorji so tako v letu 2006 ugotovili **4 kršitve** določb zakona, katerih izvajanje so pristojni nadzirati. Od tega se je **1 kršitev** nanašala na pravico do krajšega delovnega časa zaradi starševstva, ostale **3 kršitve** pa na zagotavljanje pravice do odsotnosti z dela na podlagi določb, ki urejajo starševski dopust drugi osebi (ki torej ni mati ali oče otroka). Kršitve so bile ugotovljene pri delodajalcih, ki se ukvarjajo z dejavnostjo trgovine na drobno brez motornih vozil, s kopenskim prometom in z drugimi poslovnimi dejavnostmi.

Inšpektorji poročajo, da so v zvezi z izvajanjem Zakona o starševskem varstvu in družinskih prejemkih prejeli zelo malo prijav, zato je tudi število ugotovljenih kršitev tako nizko. Bistveno več pa smo na Inšpektorat RS za delo prejeli vprašanj delavcev in delodajalcev, kako uveljavljati pravice iz naslova starševstva oz. kako zagotavljati delavcem te pravice. Delodajalce je npr. zanimalo, ali lahko kako vplivajo na izvajanje pravice enega od staršev, ki neguje ali varuje otroka do tretjega leta starosti, da dela krajši

delovni čas, predvsem seveda v smislu tega, da bi opravljanje dela s krajšim delovnim časom delavcu oz. delavki preprečili. Inšpektorji so zainteresiranim osebam odgovarjali s strokovno pomočjo v zvezi z izvajanjem določb, ki sodijo v pristojnost nadzora Inšpektorata RS za delo.

4.14. KOLEKTIVNA POGODBA

Poročevalsko leto so zaznamovale spremembe zakonodaje v zvezi s kolektivnimi pogodbami. S 6. 5. 2006 so prenehale veljati določbe Zakona o delovnih razmerjih (Uradni list RS št. 14/90, 5/91 in 71/93) in Zakona o temeljnih pravicah iz delovnega razmerja (Uradni list SFRJ, št. 60/89 in 42/90), in sicer zaradi uveljavitve Zakona o kolektivnih pogodbah (Uradni list RS št. 43/06). V prvih štirih mesecih poročevalskega leta pa so inšpektorji ugotovili skupno 3 kršitve omenjenih dveh predpisov.

Glede na to, da je s 6. 5. 2006 pričel veljati Zakon o kolektivnih pogodbah, ki je razveljavil do takrat še veljavne določbe Zakona o delovnih razmerjih (Uradni list RS št. 14/90, 5/91 in 71/93) in Zakona o temeljnih pravicah iz delovnega razmerja (Uradni list SFRJ, št. 60/89 in 42/90), so inšpektorji nadzirali izvajanje določb razveljavljenih predpisov le do začetka maja 2006. V tem obdobju so ugotovili **1 kršitev** v zvezi z obvezno vsebino in postopkom sklepanja kolektivnih pogodb (od 113. – 119. člena starega Zakona o delovnih razmerjih) in **2 kršitvi** 86. in 87. člena Zakona o temeljnih pravicah iz delovnega razmerja.

V poročevalskem letu je bilo v zvezi z obveznostmi in pravicami delavcev, ki izhajajo iz kolektivnih pogodb, ugotovljenih kar nekaj kršitev (o tem glej več v podpoglavju Izvajanje kolektivnih pogodb in splošnih aktov).

4.15. ZAPOSLOVANJE IN DELO TUJCEV

Na področju zaposlovanja in dela tujcev, ki ga že nekaj let poostreno nadziramo, smo v letu 2006 ugotovili 488 kršitev, od tega 403 kršitve Zakona o zaposlovanju in delu tujcev, 82 kršitev Zakona o preprečevanju dela in zaposlovanja na črno, 2 kršitvi Pravilnika o vsebini in načinu vodenja evidenc državljanov držav članic Evropske unije, z njimi izenačenih državljanov in njihovih družinskih članov o zaposlitvah, opravljanju dela na podlagi pogodb civilnega prava in o napoteni delavcih, ki v Sloveniji opravljajo storitve ter 1 kršitev določbe Zakona o delovnih razmerjih, ki se nanaša na zagotavljanje pravic napotnim delavcem.

Kljub dejstvu, da je prijava dela tujcev že nekaj let obvezen pogoj za pričetek opravljanja dela tujca v Republiki Sloveniji, smo največ nepravilnosti na področju zaposlovanja in dela tujcev ugotovili ravno v zvezi s prijavo dela tujcev (284). Na kršitve smo najpogosteje naleteli v dejavnosti gradbeništva.

Na Inšpektoratu RS za delo smo v letu 2006 v sodelovanju z drugimi pristojnimi organi izvajali tudi številne aktivnosti, namenjene odkrivanju in preprečevanju zlorab na področju zaposlovanja in dela tujcev v obliki izvajanja skupnega inšpekcijskega nadzora, sodelovanja pri pripravi sprememb predpisov, udeležbe na medresorskih srečanjih, namenjenih seznanitvi s problematiko ter sprejemu ustreznih ukrepov, itd.

4.15.1. Splošno

V zvezi z obravnavanim tematskim sklopom je potrebno uvodoma omeniti, da je v letu 2006 prišlo do spremembe režima zaposlovanja in dela tujcev, državljanov držav »starih članic EU«, v Republiki Sloveniji. Vlada Republike Slovenije je namreč maja 2006 odpravila vzajemnost na področju zaposlovanja in dela tujcev, državljanov držav starih članic EU, kar pomeni, da se lahko v Republiki Sloveniji zaposlijo in delajo brez delovnega dovoljenja tudi državljani tistih držav starih članic, ki še niso liberalizirale trga dela. Povedano pa hkrati pomeni, da inšpektorji za delo nadzirajo zaposlovanje in delo dveh kategorij tujcev, in sicer:

- zaposlovanje in delo tujcev, državljanov tretjih držav, za katere še vedno velja pravna ureditev, določena z Zakonom o zaposlovanju in delu tujcev, kar pomeni, da se lahko zaposlijo oz. delajo v Republiki Sloveniji praviloma le na podlagi delovnih dovoljenj,
- zaposlovanje in delo tujcev, državljanov držav članic Evropske unije in z njimi izenačenih državljanov, za katere se Zakon o zaposlovanju in delu tujcev ne uporablja in se lahko v Sloveniji zaposlijo ali delajo brez delovnega dovoljenja, pri čemer pa je potrebno njihovo zaposlitev oz. delo v Sloveniji prijaviti Zavodu RS za zaposlovanje.

Področje zaposlovanja in dela tujcev smo tudi v letu 2006 poostreno nadzirali, kar še posebej velja za dejavnost gradbeništva, kjer je opravljanje dela tujcev glede na ugotovitve inšpektorjev še najpogostejše. V tej dejavnosti smo ugotovili tudi največ kršitev. Inšpekcijske nadzore smo vršili tako v okviru usmerjenih akcij nadzora, koordiniranih akcij, ki smo jih izvajali z drugimi pristojnimi organi, kot tudi na podlagi prijav in pobud različnih vlagateljev, med katerimi pogosto najdemo Policijo, Prometni inšpektorat RS itd.

V obravnavanem poročevalskem obdobju smo v segmentu zaposlovanja in dela tujcev ugotovili skupno **488 kršitev**, od tega **403 kršitve** Zakona o zaposlovanju in delu tujcev, **82 kršitev** Zakona o preprečevanju dela in zaposlovanja na črno, **2 kršitvi** Pravilnika o vsebini in načinu vodenja evidenc državljanov držav članic Evropske unije, z njimi izenačenih državljanov in njihovih družinskih članov o zaposlitvah, opravljanju dela na podlagi pogodb civilnega prava in o napoteni delavcih, ki v Sloveniji opravljajo storitve ter **1 kršitev** Zakona o delovnih razmerjih, ki se nanaša na zagotavljanje pravic napotenim delavcem. Glede na to, da - zaradi aktualnosti problematike - zaposlovanju na črno v Poročilu o delu Inšpektorata RS za delo že nekaj let namenimo posebno poglavje, so tovrstne kršitve obravnavane v poglavju Aktivnosti na področju odkrivanja in preprečevanja zaposlovanja na črno v letu 2006. V sklopu tega podpoglavja pa obravnavamo ugotovitve v zvezi z izvajanjem preostalih treh predpisov, ki se nanašajo na zaposlovanje in delo tujcev.

V letu 2006 se je največ ugotovljenih kršitev na področju zaposlovanja in dela tujcev nanašalo na prijavo in odjavo dela tujcev (**284**). Na tem mestu velja poudariti, da smo v letu 2006 pri izvajanju koordinirane akcije s Tržnim inšpektoratom RS in Policijo odkrili tudi precejšnje število samostojnih podjetnikov, za katere obstaja utemeljen sum, da so priglasili fiktivni sedež poslovanja, saj jih na priglašanih sedežih ni bilo mogoče najti, niti na teh lokacijah ni bilo mogoče opaziti znakov poslovanja. Glede na to, da omenjena nepravilnost ne sodi v pristojnost Inšpektorata RS za delo, smo o tej ugotovitvi kot tudi o morebitnih negativnih posledicah tovrstnih zlorab obvestili številne druge nadzorne organe.

Na Inšpektoratu RS za delo smo v letu 2006 v sodelovanju z drugimi pristojnimi organi izvajali tudi številne aktivnosti, namenjene odkrivanju in preprečevanju zlorab na področju zaposlovanja in dela tujcev v obliki izvajanja skupnega inšpekcijskega nadzora, sodelovanja pri pripravi sprememb predpisov, udeležbe na medresorskih srečanjih, namenjenih seznanitvi s problematiko ter sprejemu ustreznih ukrepov, itd.

4.15.2. Delovna dovoljenja

V zvezi z opustitvijo pridobitve delovnih dovoljenj so inšpektorji v letu 2006 ugotovili skupno **7 kršitev**.

Tako kot v preteklih letih so inšpektorji tudi v poročevalskem obdobju le redko naleteli na primere, ko delodajalci sklenejo pogodbo o zaposlitvi ali pogodbo civilnega prava s tujcem, ne da bi zanj pridobili delovno dovoljenje. V letu 2006 so ugotovili le **4 tovrstne kršitve**, vse pa se nanašajo na opustitev pridobitve dovoljenja za zaposlitev. Kot že omenjeno, je bistveno več kršitev ugotovljenih v zvezi z zaposlovanjem tujcev na črno, torej ko delodajalci niti ne pridobijo delovnega dovoljenja za tujca niti z njim ne sklenejo ustrezne pogodbe.

Inšpektorji so v **3 primerih** ugotovili kršitve, povezane z osebnim delovnim dovoljenjem za samozaposlitev. Gre za primere, ko so tujci priglasili opravljanje dejavnosti, niso pa pridobili osebnih delovnih dovoljenj.

V letu 2006 smo obravnavali tudi **4 kršitve** v zvezi z opravljanjem dela v nasprotju s pridobljenim delovnim dovoljenjem. Pri obravnavi tovrstnih kršitev so inšpektorji v večini primerov ugotovili, da tujci pridobijo delovno dovoljenje, izdano za poslovodne delavce, nato pa opravljajo različna fizična dela.

Inšpektorji poročajo tudi o pojavu zagotavljanja dela tujca drugim uporabnikom v nasprotju s predpisi, predvsem v dejavnosti gradbeništva. Gre pretežno za primere, ko delodajalci na podlagi poslovnih pogodb izvajajo dela na premičnih gradbiščih za glavne izvajalce ali podizvajalce in svojim delavcem le odredijo delo na gradbišču, pri čemer pa organizacijo dela, vodenje delovnega procesa, nadzor in preostale okoliščine, s katerimi se izkazujejo elementi delovnega razmerja, opravljajo odgovorni delavci izvajalcev ali podizvajalcev. Delodajalci, pri katerih so ti delavci v delovnem razmerju, tako na protipraven način tržijo svoje delavce, saj nobeden od njih nima sklenjene koncesijske pogodbe za posredovanje dela delavcu - drugemu uporabniku. Tovrstne kršitve so inšpektorji obravnavali kot kršitev Zakona o zaposlovanju in zavarovanju za primer brezposelnosti, saj veljavni Zakon o zaposlovanju in delu tujcev ne ureja več prepuščanja tujcev³.

Inšpektorji so obravnavali tudi primere opravljanja storitev tujih estradnih umetnikov oz. poklicnih ustvarjalcev ter izvajanja storitev, vezanih na nabavo blaga in servisiranje, ki se pod zakonsko določenimi pogoji lahko opravljajo le na podlagi prijave dela tujca, vendar kršitev v zvezi s tem niso ugotovili.

4.15.3. Prijava dela tujca

Kljub dejstvu, da je prijava dela tujcev že nekaj let obvezen pogoj za začetek opravljanja dela tujca v Republiki Sloveniji, delodajalci navedeno dolžnost še vedno zelo pogosto opustijo. Ugotovljene kršitve v zvezi s prijavo in odjavo dela tujca (**284**) tudi v poročevalskem obdobju po številu bistveno izstopajo v primerjavi s številom drugih ugotovljenih kršitev v segmentu zaposlovanja in dela tujcev. Ob tem moramo pojasniti, da je tako visoko število odkritih nepravilnosti treba pripisati tudi poostrenemu nadzoru, ki ga, v sodelovanju z Zavodom za zaposlovanje, izvajamo nad zavezanci za prijavo dela tujcev (glej tudi poglavje Usmerjene akcije v letu 2006).

Pri inšpekcijskih nadzorih smo zasledili različne pojavne oblike kršitev. Nekateri delodajalci začetka dela tujca sploh niso prijavili ali pa odjavili pri Zavodu RS za zaposlovanje, drugi delodajalci pa so prijavo sicer izvršili, ampak šele po preteku predpisanega roka.

Inšpektorji poročajo, da so vzroki za tovrstne kršitve različni. Kljub temu, da je Zakon o zaposlovanju in delu tujcev v poročevalskem letu veljal že šesto leto, so inšpektorji še vedno zasledili delodajalce, ki z navedeno obveznostjo prijave dela tujcev niso bili seznanjeni in so jo zamenjevali z obveznostjo prijave delavca v zavarovanje. Nekateri obravnavani delodajalci so menili, da je potrebno prijaviti začetek dela tujca le pri pridobitvi delovnega dovoljenja, ne pa tudi pri podaljšanju le-tega, kar pa seveda ne drži. Še vedno zasledimo primere, ko tujci, za katere so delodajalci pridobili delovna

³ Pojem prepuščanja tujcev je bil črtan z Zakonom o spremembah in dopolnitvah zakona o zaposlovanju in delu tujcev (Uradni list RS, št. 101/2005).

dovoljenja, sploh niso prišli na delo v Republiko Slovenijo, kar je bil tudi vzrok za opustitev prijave začetka dela tujca.

Delodajalci, ki so opravili prijavo začetka dela tujcev z zamudo, so poskušali opravičevati tovrstne kršitve z dolgotrajnimi postopki za urejanje dovoljenja za prebivanje, zaradi česar je bilo po njihovem mnenju nemogoče prijaviti začetek dela tujca v predpisanem roku 60 dni.

Obravnavali smo tudi delodajalce, ki niso odjavili dela tujcev. Gre pretežno za primere, ko delavci samovoljno zapustijo delo, delodajalec pa jim z opustitvijo odjave dela želi preprečiti zaposlitev pri drugem delodajalcu. Delavci samovoljno zapuščajo delo predvsem zaradi neizplačanih plač in neporavnanih prispevkov za socialno varnost. V teh primerih inšpektorji zoper delodajalce ukrepajo v skladu s pooblastili. O ugotovljenih kršitvah pa obveščajo tudi Davčno upravo RS, ki je pristojna za izvajanje nadzora nad obračunavanjem in plačevanjem prispevkov za socialno varnost.

4.15.4. Vrnitev delovnega dovoljenja

V poročevalskem obdobju je znatno naraslo število ugotovljenih kršitev v zvezi z vrnitvijo delovnih dovoljenj (46) v primerjavi z letom prej, ko smo beležili le 15 tovrstnih kršitev. Gre predvsem za primere, ko tujci pri delodajalcu prenehajo opravljati delo pred iztekom veljavnosti delovnega dovoljenja ali pa pri delodajalcu sploh ne nastopijo dela.

Inšpektorji poročajo, da so sicer nekateri delodajalci v primerih kršitev vrnil nerealizirana delovna dovoljenja, vendar po preteku 60 dni. Niso pa osamljeni primeri, ko delodajalci delovnih dovoljenj Zavodu RS za zaposlovanje sploh ne vrnejo.

Ob ugotovljenih kršitvah se delodajalci v večini primerov sklicujejo na nepoznavanje predpisov. Nekateri delodajalci pa so inšpektorjem celo zatrjevali, da so jim na Zavodu RS za zaposlovanje svetovali, naj z vrnitvijo delovnih dovoljenj počakajo, saj delovno dovoljenje še velja, zato lahko še vedno zaposlijo tujca. V resničnost takšnih trditev pa inšpektorji upravičeno dvomijo. Inšpektorji so obravnavali tudi primere, ko so delodajalci vrnitev dovoljenj pogojevali s povrnitvijo domnevne škode s strani delavca, kar je seveda nedopustno.

4.15.5. Hramba dokumentacije

Obveznost hrambe dokumentacije o zaposlovanju in delu tujcev na delovišču, ki je še posebej pomembna z vidika učinkovitega izvajanja inšpekcijskega nadzora, je bila tudi v letu 2006 dokaj pogosto kršena. Inšpektorji so v poročevalskem obdobju ugotovili skupno 61 opustitev hrambe dokumentacije, od tega so navedeno obveznost v 43 primerih opustili delodajalci, v 18 primerih pa delavci.

Tovrstne kršitve najpogosteje zasledimo v dejavnosti gradbeništva, delodajalci pa svoje ravnanje poskušajo inšpektorjem opravičevati s pogostimi selitvami delavcev z gradbišča na gradbišče.

V primerih ugotovljenih kršitev inšpektorji zoper kršitelje ukrepajo v skladu s pooblastili in hkrati tudi nadaljujejo s postopkom inšpekcijskega nadzora, saj morajo dokumentacijo pridobiti na sedežu delodajalca, kar pa povzroči nepotrebno podaljšanje postopka.

4.15.6. Zdravstveno zavarovanje tujcev

Inšpektorji v letu 2006 niso ugotovili kršitev, povezanih z zagotavljanjem ustreznega zdravstvenega zavarovanja tujcev.

Pri izvajanju nadzora so inšpektorji sicer pogosto sumili, da so delodajalci prijavili delavce v zdravstveno zavarovanje veliko kasneje, kot pa so tujci dejansko pričeli z delom, vendar je bilo delodajalcem zaradi opustitve vodenja evidenc na področju dela to dejanje izredno težko dokazati. V tovrstnih primerih inšpektorji zoper delodajalce ukrepajo zaradi kršitev Zakona o evidencah na področju dela in socialne varnosti.

4.15.7. Zaposlovanje in delo državljanov držav članic Evropske unije

Kljub temu, da inšpektorji pri izvajanju inšpekcijskega nadzora naletijo tudi na zaposlovanje oz. delo državljanov držav članic Evropske unije, o posebni problematiki z vidika ugotovljenih kršitev na tem področju ne poročajo. To pa ne pomeni, da kršitev, ki se nanašajo na državljane držav članic EU, ne ugotavljamo. Vsekakor je potrebno upoštevati, da inšpektorat za delo statističnih podatkov o ugotovljenih kršitvah ne vodi po državljanstvu delavcev, temveč vodi statistiko po posameznih dejavnostih ter pojavnih oblikah kršitev glede na vsebino zakonodaje s tega področja. Tako so npr. posamezne kršitve Zakona o delovnih razmerjih, ki se nanašajo tudi na državljane držav članic EU, uvrščene med statistične podatke o posameznih pojavnih oblikah kršitev, kot npr. med kršitve o delovnem času ipd.

Zavezanci za prijavo zaposlitve, pogodbenega dela oz. storitev državljanov držav članic Evropske unije, ki so bili zajeti v inšpekcijski nadzor, so praviloma izvajali obveznosti v skladu s Pravilnikom o vsebini in načinu vodenja evidenc državljanov držav članic Evropske unije, z njimi izenačenih državljanov in njihovih družinskih članov o zaposlitvah, opravljanju dela na podlagi pogodb civilnega prava in o napoteni delavcih, ki v Sloveniji opravljajo storitve, saj smo tovrstne kršitve ugotovili le v **2 primerih**.

Inšpektorji so opozorili še na nekatere težave v zvezi z delovnopravnim položajem napoteni delavcev, ki jih navajamo v naslednji točki.

4.15.8. Položaj začasno napoteni delavcev na delo v Republiki Slovenijo

V poročevalskem obdobju smo pri izvajanju nalog inšpekcijskega nadzora obravnavali tudi primere začasno napoteni delavcev na delo v Republiki Slovenijo. Pri tem smo ugotovili le **1 kršitev** 213. člena Zakona o delovnih razmerjih, ki določa, da mora delodajalec začasno napotenemu delavcu zagotoviti pravice po predpisih Republike Slovenije in po določbah kolektivne pogodbe s splošno veljavnostjo, ki urejajo delovni čas, odmore in počitke, nočno delo, minimalni letni dopust, plačo, varnost in zdravje pri delu, posebno varstvo delavcev in zagotavljanje enakopravnosti, če je to za delavca ugodnejše. Ugotovljena kršitev se je nanašala na pravice delavcev v zvezi z delovnim časom ter plačo.

Ob tem je potrebno dodati, da je tovrstne kršitve zelo težko odkriti, saj lahko delovni čas, odmore, počitke ter zagotavljanje varnosti in zdravja pri delu le delno nadziramo. Inšpektorji poročajo, da je delovni čas in z njim povezane pravice še posebej težko nadzirati v dejavnostih sezonskega značaja (npr. v gradbeništvu), saj tujci pogosto opravljajo delo v naši državi le nekaj mesecev. Inšpektorji v teh primerih ne morejo v celoti slediti določbi 147. člena Zakona o delovnih razmerjih, ki dopušča neenakomerno razporeditev delovnega časa oz. začasno prerazporeditev delovnega časa. Pri neenakomerni razporeditvi ter začasni prerazporeditvi delovnega časa se namreč upošteva polni delovni čas kot povprečna delovna obveznost v obdobju, ki ne sme biti daljše od šest mesecev. Delavci pa v Republiki Sloveniji prenehajo opravljati delo že po nekaj mesecih. Nadzor izvajanja instituta delovnega časa tako v teh primerih ni popoln, saj lahko inšpektorji preverjajo le, ali delodajalec tem delavcem zagotavlja ustrezne počitke. Še težje pa inšpektorji nadzirajo plače in zagotavljanje letnega dopusta, saj imajo ti delavci pogodbe o zaposlitvi sklenjene v tujini, ravno tako pa se v tujini opravi tudi nakazilo plač napotenim delavcem.

Inšpektorji se soočajo tudi s postopkovnimi zapleti v primeru, ko tuji delodajalec, ki napoti delavce na delo v našo državo, v Republiki Sloveniji nima niti podružnice niti predstavništva, kot tudi ne odgovorne osebe. Več o tem v poglavju Predlogi v skladu s 5. členom Zakona o inšpekciji dela (glej podpoglavje Predlogi na področju delovnih razmerij).

4.16 JAVNA RABA SLOVENŠČINE

Inšpektorji so v poročevalskem letu 2006 ugotovili eno kršitev tistih določb Zakona o javni rabi slovenščine, katerih izvajanje smo pristojni nadzirati na Inšpektoratu RS za delo.

Inšpektorji Inšpektorata RS za delo so pristojni nadzirati izvajanje določb 14. in 16. člena Zakona o javni rabi slovenščine. V 14. členu omenjenega zakona je urejena raba slovenskega jezika pri poslovanju s strankami in med drugim določena dolžnost zasebnega delodajalca ali delodajalke, da glede na predvidljivo pogostnost in zahtevnost jezikovnih stikov s strankami določi za posamezno delovno mesto potrebno zahtevnostno stopnjo znanja slovenščine, prav tako pa mora pri objavi prostih delovnih mest, na katerih se predvidevajo jezikovni stiki s strankami, kot pogoj izrecno navesti zahtevnostno stopnjo znanja slovenščine.

V 16. členu Zakona o javni rabi slovenščine pa je določeno, da morajo biti vsi splošni akti pravnih oseb zasebnega prava in fizičnih oseb, ki opravljajo registrirano dejavnost, v slovenščini, v skladu s področno zakonodajo. Te pravne in fizične osebe prav tako pri razpisih za zasedbo delovnih mest ne smejo od kandidatov ali kandidatk zahtevati pisnih vlog samo v tujem jeziku. Nadalje še izhaja iz omenjene določbe, da mora v slovenščini potekati tudi notranje poslovanje teh oseb, ki se nanaša na urejanje pravic in dolžnosti iz delovnega razmerja, na dajanje navodil in obveščanje delavcev ali delavk ter na varstvo pri delu. Če gre za delovno razmerje s tujcem, ki opravlja sezonska dela, pa je pri tem glede na 16. člen Zakona o javni rabi slovenščine dopustna souporaba tujega jezika.

V letu 2006 so inšpektorji ugotovili **1 kršitev** zgoraj navedenih določb Zakona o javni rabi slovenščine.

4.17. SODELOVANJE DELAVCEV PRI UPRAVLJANJU

V letu 2006 nismo beležili kršitev, kot tudi ne prijav, povezanih s sodelovanjem delavcev pri upravljanju, kar je po naši oceni mogoče pripisati dejstvu, da delavci v praksi le redko izkoristijo možnosti, ki jim jih daje Zakon o sodelovanju delavcev pri upravljanju. Menimo, da bodo nedavno sprejeti zakoni na tem področju, ki so omenjeni v nadaljevanju, nenazadnje pa tudi novela Zakona o sodelovanju delavcev pri upravljanju, ko bo sprejeta, v veliki meri pripomogli k uveljavitvi obravnavanega instituta v praksi.

V letu 2006 nismo beležili kršitev, povezanih s sodelovanjem delavcev pri upravljanju. Ravno tako na Inšpektorat RS za delo nismo prejeli prijav, ki bi se nanašale na obravnavano področje. Le v enem primeru smo prejeli prijavo, ki se je nanašala na domnevno nezakonnost sklepa sveta delavcev. V zvezi s tem je inšpektorica vlagateljem prijave pojasnila, da Inšpektorat RS za delo ni pristojen odločati o zakonitosti sklepa sveta delavcev.

Da v letu 2006 nismo ugotovili kršitev v tem segmentu zakonodaje, je po naši oceni pripisati dejstvu, da sodelovanje pri upravljanju v skladu z zakonom ni dolžnost delavcev, ampak njihova pravica, ki je povsod ne uresničujejo. Inšpektorji namreč opažajo, da številni delavci ne izkoristijo možnosti, ki jim jih daje na voljo Zakon o sodelovanju delavcev pri upravljanju. Inšpektorji tudi poročajo, da zlasti manjši delodajalci delavcem ne zagotovijo možnosti, da se vključijo v katerega od reprezentativnih sindikatov, a ugotavljanje s tem povezanih okoliščin ne sodi v pristojnost Inšpektorata RS za delo.

Nedvomno pa velja opozoriti, da sta bila v letu 2006 sprejeta Zakon o sodelovanju delavcev pri upravljanju evropske delniške družbe (Uradni list RS, št. 28/2006), ter Zakon o sodelovanju delavcev pri upravljanju evropske zadrage (Uradni list RS, št. 79/2006), ki poleg Zakona o evropskih svetih delavcev (Uradni list RS, št. 59/2002) pomembno dopolnjujeta pravno ureditev področja sodelovanja delavcev pri upravljanju. Vsi trije omenjeni zakoni pa, za razliko od Zakona o sodelovanju delavcev pri upravljanju, določajo tudi sodelovanje delavcev pri upravljanju na podlagi zakona – predvsem v primerih, ko ne pride do sporazuma o načinih sodelovanja delavcev pri upravljanju. S tega vidika je torej sodelovanje delavcev pri upravljanju evropske delniške družbe in evropske zadrage ter v evropskih svetih delavcev obvezno.

V zvezi z obravnavano tematiko velja omeniti tudi spremembe in dopolnitve Zakona o gospodarskih družbah (Uradni list RS, št. 42/2006), ki je v 703. členu začasno uredil sodelovanje delavcev pri upravljanju v gospodarskih družbah, v Državni zbor pa je bil vložen predlog Zakona o spremembah in dopolnitvah zakona o sodelovanju delavcev pri upravljanju, ki v letu 2006 še ni bil sprejet.

Menimo, da bodo nedavno sprejeti zakoni na tem področju, nenazadnje pa tudi novela Zakona o sodelovanju delavcev pri upravljanju (ko bo seveda sprejeta), v veliki meri pripomogli k uveljavitvi obravnavanega instituta v praksi.

4.18. STAVKE

Na Inšpektorat RS za delo je sicer med letom 2006 prispelo nekaj obvestil o organiziranju stavke, vendar v primerih opravljenih inšpekcijskih nadzorstev s tem v zvezi inšpektorji niso ugotovili nobene kršitve določb Zakona o stavki in kolektivnih pogodb oz. splošnih aktov, ki urejajo pravice in obveznosti v zvezi s stavko.

Inšpektorji opažajo, da v praksi delavci redkeje uporabijo stavko za doseganje svojih pravic kot v preteklosti, zato tudi obvestil o stavkah na Inšpektorat RS za delo prejmemo bolj malo. V primerih opravljenih inšpekcijskih nadzorstev s tem v zvezi pa inšpektorji niso ugotovili nobene kršitve, niti v zvezi z določbami Zakona o stavki niti v zvezi s kolektivnimi pogodbami in splošnimi akti, ki urejajo pravice in obveznosti v zvezi s stavko. Če inšpektorji po obvestilu o stavki opravijo inšpekcijski pregled, pa pogosto ugotovijo kršitve delodajalca, zaradi katerih delavci stavkajo (npr. neizplačevanje plače, nezakonito zaposlovanje tujcev ipd.).

4.19. POSREDOVANJE ZAPOSLOTITVE OZIROMA DELA

V poročevalskem obdobju so inšpektorji ugotovili skupno 15 kršitev v zvezi z zakonitostjo dela organizacij, ki opravljajo dejavnost posredovanja zaposlitve oz. dela. Zloraba napotnice pooblaščen organizacije (študentskega servisa) je bila ugotovljena v 1 primeru.

Inšpektorji so ugotovili v letu 2006 skupno **15 kršitev** v zvezi z zakonitostjo opravljanja dela organizacij, ki se ukvarjajo s posredovanjem zaposlitve oz. dela. To pomeni, da je bilo v primerjavi z letom prej več ugotovljenih kršitev.

Tudi v letu 2006 so inšpektorji prejeli kar nekaj predlogov Ministrstva za delo, družino in socialne zadeve za opravljanje inšpekcijskega nadzorstva v zvezi z izpolnjevanjem pogojev za opravljanje koncesijske dejavnosti. Inšpektorji poročajo, da so v začetku leta 2006 zasledili nekaj primerov delodajalcev – dotedanjih koncesionarjev, ki so kljub temu, da še niso sklenili koncesijske pogodbe za leto 2006 z ministrstvom, pristojnim za delo, opravljali dejavnost posredovanja začasnih in občasnih del dijakov in študentov.

V nekaj primerih so inšpektorji evidentirali, da so se s koncesijsko dejavnostjo ukvarjali tudi delodajalci, ki koncesije za tovrstno dejavnost nikoli niso pridobili. Inšpektorji nadalje poročajo, da je bilo v zadnjem času opaziti trend povečanega števila delodajalcev, ki se ukvarjajo s posredovanjem zaposlitve oz. dela na način, da sklepajo pogodbe o poslovnem sodelovanju z naročnikom, pri katerem nato delavci opravljajo delo. Dejansko pa gre v takšnih primerih pogosto za posredovanje dela delavcev na enak način kot pri delodajalcih, ki so si pridobili ustrezno koncesijo. Pri takšnih delodajalcih so inšpektorji tudi neredko ugotovili, da so delavci, katerih delo so posredovali, tujci oz. državljani tretjih držav (predvsem državljani držav, ki so nastale na območju bivše SFRJ), ki ne izpolnjujejo pogojev za delo v Sloveniji. Prav tako so inšpektorji ugotovili pri teh delodajalcih dokaj pogoste kršitve delovnopravne

zakonodaje v zvezi z delovnim časom in zlorabe delovnih dovoljenj. Zasledili so tudi primere, ko je takšen delodajalec izplačal delavcu minimalno plačo, od te pa mu je še »odtrgal« znesek najemnine za nastanitev delavca. Pri omenjenih delodajalcih so bile evidentirane tudi kršitve delovnopravne zakonodaje v zvezi z izplačevanjem plač, ki so bile pogosto izplačane kar v gotovini.

Inšpektorji še vedno ugotavljajo zlorabe napotnic pooblaščenih organizacij, in sicer predvsem v primerih, ko dela oseba na podlagi tuje študentske napotnice. Zasledili so tudi primere, ko so delodajalci na podlagi tovrstnih napotnic izplačevali dodatek za nadurno delo, ki so ga opravljali (v nasprotju z zakonom) npr. starši študenta.

V poročevalskem letu je bil sicer ugotovljen **1 primer** zlorabe napotnice pooblaščen organizacije za opravljanje začasnih in občasnih del, vendar pa je bila večina ugotovljenih kršitev v zvezi z zlorabo tovrstnih napotnic obravnavana in evidentirana kot zaposlovanje na črno. Zato so te kršitve zajete v poglavju letnega poročila Inšpektorata RS za delo o zaposlovanju na črno.

V poročevalskem letu so pričele veljati spremembe Zakona o zaposlovanju in zavarovanju za primer brezposelnosti, ki med drugim določajo nekatere novosti v zvezi z delodajalci oz. organizacijami, ki opravljajo dejavnost posredovanja zaposlitve oz. dela. Tako iz določbe noveliranega 6.c člena Zakona o zaposlovanju in zavarovanju za primer brezposelnosti izhaja, da lahko organizacija oz. delodajalec začne posredovati zaposlitve ali delo s sklenitvijo koncesijske pogodbe, pravico do zagotavljanja dela delavcev drugemu delodajalcu pa pridobi z vpisom v register agencij za zagotavljanje dela.

Pomembne novosti so opredeljene tudi v prvem odstavku 6.b člena Zakona o zaposlovanju in zavarovanju za primer brezposelnosti, ki določa, da lahko pooblaščen organizacija oz. delodajalec, ki na podlagi koncesijske pogodbe opravlja strokovne naloge posredovanja zaposlitve in posredovanja dela, ali na podlagi vpisa v register agencij za zagotavljanje dela opravlja dejavnost zagotavljanja dela delavcev drugemu delodajalcu, opravlja dejavnost tudi za državljane Republike Slovenije, državljane držav članic Evropske unije in Evropske gospodarske skupnosti ter za osebe, ki nimajo državljanstva države članice Evropske unije ali Evropske gospodarske skupnosti in so pridobile dovoljenje za stalno prebivanje v Republiki Sloveniji, če z mednarodnim sporazumom ni drugače določeno.

O vplivu teh novosti na občasna in začasna dela dijakov in študentov glej več v podpoglavju Delo otrok, mlajših od 15 let, vajencev, dijakov in študentov.

4.20. EVIDENCE NA PODROČJU DELA

Kršitve v zvezi z evidencami na področju dela sodijo med ene najpogostejše ugotovljenih kršitev s področja nadzora delovnih razmerij. Če primerjamo naše ugotovitve s poročevalskim letom 2005, lahko ugotovimo, da je bilo v letu 2006 ugotovljenih 585 kršitev v zvezi z evidencami na področju dela, kar je bistveno več kot jih je bilo ugotovljenih v letu 2005 (355 kršitev). V letu 2006 je bilo največ nepravilnosti ugotovljenih pri delodajalcih s področja gostinstva in gradbeništva. Več kršitev so inšpektorji ugotovili pri manjših delodajalcih.

29. 4. 2006 je pričel veljati nov Zakon o evidencah na področju dela in socialne varnosti (Uradni list RS, št. 40/2006), ki je nadomestil prej veljavni Zakon o evidencah na področju dela (Uradni list SFRJ, št. 14/1990 s spremembami). Novi zakon je nekatere evidence uredil na novo in bolj podrobno kot prejšnji. Na podlagi določil novega zakona bodo sprejeti tudi novi podzakonski akti.

Evidence na področju dela so za inšpekcijske nadzore zelo pomembne, saj lahko na podlagi evidenc ugotovimo razne kršitve delovnega prava – predvsem v zvezi z delovnim časom, zagotavljanjem odmorov in počitkov delavcem, delom preko polnega delovnega časa, plačilom za delo ipd. Če delodajalec (uradno) ne vodi evidenc, je našteje kršitve delovnega prava bistveno težje ugotavljati.

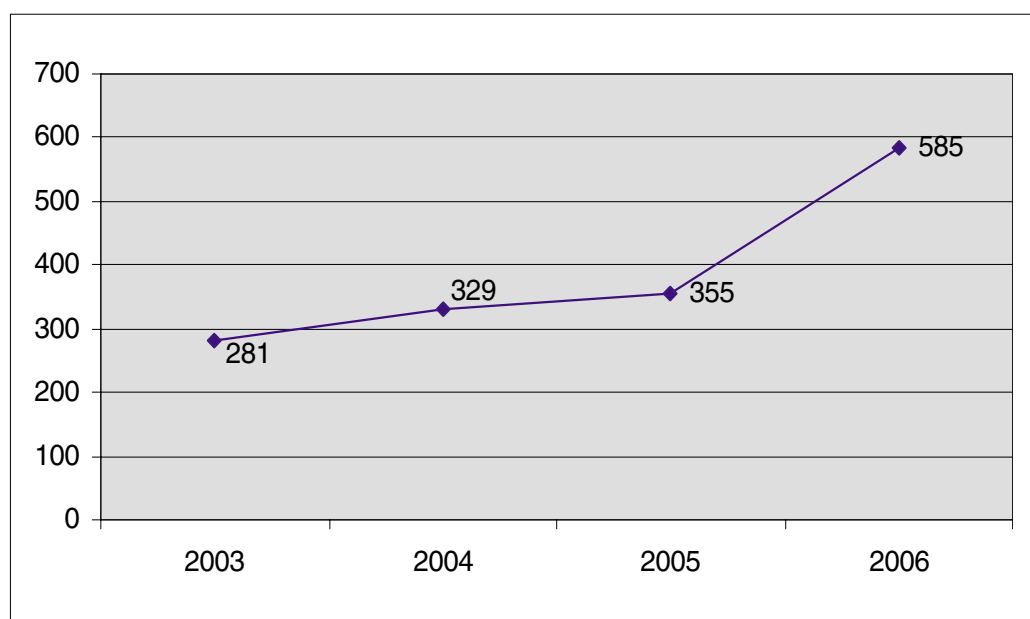
Ne glede na to, da je 29. 4. 2006 Zakon o evidencah na področju dela nadomestil nov Zakon o evidencah na področju dela in socialne varnosti, inšpektorji še vedno ugotavljajo, da mnogi delodajalci evidenc ne vodijo oz. jih vodijo pomanjkljivo ali pa so te prirejene. Novi zakon je nekatere evidence uredil na novo in bolj podrobno kot prejšnji, hkrati pa je na novo določil sankcije za kršitve določb zakona, ki so bistveno višje, kot so bile v prej veljavnem zakonu. Na podlagi prehodnih določb novega zakona bodo sprejeti še podzakonski akti.

Če delodajalci vodijo evidence s področja dela, jih, kot ugotavljajo inšpektorji, vodijo pretežno v zvezi z izrabo delovnega časa, na evidenco o zaposlenih delavcih, stroških dela in oblikah reševanja kolektivnih delovnih sporov pri delodajalcih pa marsikdaj pozabijo. Vodenje evidenc delodajalci pogosto prepuščajo tudi računovodskim in drugim servisom, ki zanje opravljajo računovodska opravila.

Pri delodajalcih, ki vodijo evidenco o prisotnosti delavcev na delovnem mestu, ugotavljamo, da jih vodijo pretežno elektronsko, se pa pri mnogih še vedno pojavlja vodenje evidenc z zvezki, knjigami, koledarji, listki ipd. Inšpektorji prav tako pogosto ugotavljajo primere, ko delodajalci vodijo dve evidenci o izrabi delovnega časa – eno, ki kaže dejansko stanje, druga pa je prirejena, da ustreza zakonskim omejitvam delovnega časa. Pogosto inšpektorji ugotovijo obstoj dvojnih evidenc šele tedaj, ko delavci inšpektorjem predložijo lastne evidence o opravljenih urah. Teh evidenc delodajalci običajno nočejo priznati in delavcem teh ur ne izplačajo, prav tako pa jim ne izplačajo dodatkov, ki izhajajo iz dela v delovnem času, ki je za delavca manj ugoden, zato se delavci obrnejo na Inšpektorat RS za delo. Te evidence delavci sicer predložijo v postopku inšpekcijskega nadzora, vendar pa je ugotavljanje teh kršitev v navedenih primerih precej zahtevno.

V letu 2006 je bilo ugotovljenih **585 kršitev** v zvezi z vodenjem evidenc s področja dela, kar je več kot v letu 2005, ko je bilo ugotovljenih 355 kršitev. Največ tovrstnih kršitev je bilo v letu 2006 ugotovljenih pri delodajalcih s področja gostinstva in gradbeništva.

Slika 22: Kršitve v zvezi z evidencami na področju dela v letih 2003, 2004, 2005 in 2006

4.21. PRIJAVA DELAVCEV V SOCIALNA ZAVAROVANJA, PRIJAVA SPREMEMB MED ZAVAROVANJEM IN ODJAVA DELAVCEV IZ ZAVAROVANJ

Kršitev v zvezi s prijavi delavcev v socialna zavarovanja je iz leta v leto ugotovljenih razmeroma veliko. Težko pa bi jih pripisali nevednosti oz. neobveščenosti delodajalcev, saj so predpisi, ki urejajo to področje, v veljavi že več let. Gre za določbe Zakona o matični evidenci zavarovancev in uživalcev pravic iz pokojninskega in invalidskega zavarovanja, Zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju ter Zakona o zdravstvenem varstvu in zdravstvenem zavarovanju. V letu 2006 so inšpektorji ugotovili skupno 188 kršitev omenjenih določb.

Skupno je bilo kršitev določb, ki urejajo prijavo delavcev v obvezna socialna zavarovanja v različnih predpisih, v letu 2006 ugotovljenih **188**, kar je znatno več kot v letu 2005. Velika večina ugotovljenih kršitev (**179**) se je nanašala na določbe Zakona o matični evidenci zavarovancev in uživalcev pravic iz pokojninskega in invalidskega zavarovanja, **8** je bilo ugotovljenih kršitev Zakona o zdravstvenem varstvu in zdravstvenem zavarovanju, **1 kršitev** pa je bila ugotovljena v zvezi z določbami, ki urejajo prijavo v pokojninsko in invalidsko zavarovanje v Zakonu o pokojninskem in invalidskem zavarovanju. Neredko so omenjene kršitve po opazanjih inšpektorjev povezane tudi z zaposlovanjem na črno. Posledica opustitve prijave delavca v socialna zavarovanja pa je lahko tudi kršitev drugega odstavka 9. člena Zakona o delovnih razmerjih, ki določa, da mora delodajalec izročiti delavcu fotokopijo prijave v obvezna zavarovanja v roku 15 dni od nastopa dela.

Inšpektorji so tovrstne kršitve ugotovili pri delodajalcih v skoraj vseh dejavnostih, vseeno pa po številu ugotovljenih kršitev izstopajo naslednje dejavnosti: druge poslovne dejavnosti, gradbeništvo, gostinstvo, kopenski promet, trgovina na drobno brez motornih vozil, posredništvo in trgovina na debelo brez motornih vozil, izobraževanje ter proizvodnja strojev in naprav.

Pojavne oblike kršitev se po opazanjih inšpektorjev nanašajo na zamujanje rokov, ki jih določajo zgoraj omenjeni predpisi za prijavo v zavarovanje oz. prijavo spremembe v zavarovanju, kar je zelo pogost pojav. Nekoliko redkeje se zgodi, da je delavec že dlje časa zaposlen in ugotovi, da ni prijavljen v obvezna zavarovanja, ko denimo poišče zdravniško pomoč. Kršitve inšpektorji ugotavljajo tudi v zvezi z odjavami iz zavarovanja, ko delodajalci delavca iz obveznih zavarovanj ne odjavijo v zakonsko določenem roku – torej ga odjavijo iz zavarovanj ali prepozno, po preteku roka, ali pa prehitro – še v času odpovednega roka, ko pogodba o zaposlitvi delavcu še ni prenehala. Te primere inšpektorji zaznavajo v povezavi s pojavom »ustnih« odpovedi pogodb o zaposlitvi, ko delavec ali delodajalec odpove pogodbo o zaposlitvi samo ustno, ne da bi jo podal v pisni obliki. V takih in podobnih primerih prihaja nemalokrat do težav pri določanju datuma prenehanja pogodbe o zaposlitvi – pri določitvi tega inšpektorji za delo občasno sodelujejo z Zavodom za pokojninsko in invalidsko zavarovanje Slovenije.

Pogosto inšpektorji tudi ugotavljajo kršitve, ko delodajalec ne prijavi spremembe v zavarovanju, če po preteku pogodbe o zaposlitvi za določen čas z istim delavcem sklene novo pogodbo o zaposlitvi za isto delo, ali v primerih, ko pride do transformacije iz pogodbe o zaposlitvi za določen čas v pogodbo o zaposlitvi za nedoločen čas.

V primerih, ko delodajalci delavca dlje časa ne prijavijo v socialna zavarovanja, po poročanju inšpektorjev običajno tudi prispevkov za ta zavarovanja ne plačujejo, ni pa to nujno. Na splošno inšpektorji ugotavljajo, da je kršitev v zvezi z opustitvijo plačevanja prispevkov za socialno varnost v praksi veliko, vendar pa je nadzor nad to obveznostjo delodajalcev v pristojnosti Davčne uprave Republike Slovenije. V primerih, ko inšpektorji ugotovijo tovrstne kršitve, tako odstopijo zadeve v nadaljnje reševanje Davčni upravi RS.

Inšpektorji so v letu 2006 odkrili tudi nekaj primerov, ko so delodajalci z delavci sklenili pogodbe civilnega prava, vendar niso izvršili ustrezne prijave tovrstnega dela, prispevke in davke iz dohodka pa so plačevali.

4.22. IZVAJANJE KOLEKTIVNIH POGODB IN SPLOŠNIH AKTOV

Inšpektorji so v letu 2006 evidentirali skupno 43 kršitev v zvezi z izvajanjem določb kolektivnih pogodb, kar predstavlja znatno manjše število kršitev v primerjavi z letom 2005, ko jih je bilo ugotovljenih 66. Kršitev splošnih aktov inšpektorji niso ugotovili.

V letu 2006 so inšpektorji ugotovili kršitve določb kolektivnih pogodb v skupno 43 primerih, kar je znatno manj kot v letu prej, ko so bile tovrstne kršitve ugotovljene v skupno 66 primerih. Enako kot v letu 2005 je bilo tudi v letu 2006 največ ugotovljenih kršitev v zvezi z izvajanjem določb kolektivnih pogodb v dejavnosti gostinstva.

V primerih ugotovljenih kršitev po poročanju inšpektorjev prihaja pretežno do kršitev pravic delavcev, ki so jim sicer zagotovljene po zakonu, podrobneje pa opredeljene v kolektivnih pogodbah. Inšpektorji so ugotovili, da prihaja do kršitev še zlasti glede povračila stroškov v zvezi z delom (izplačilo dnevnic, stroškov za prevoz na delo, dodatka za minulo delo, jubilejne nagrade) ter dodatkov k plači zaradi posebnih obremenitev dela in zaradi dela v delovnem času, ki je za delavce manj ugoden. Pogosto prihaja do kršitev tudi v primerih dela, ki se opravlja na nedeljo in proste dneve, ter v primeru nadurnega dela. Prav tako prihaja pri nekaterih delodajalcih do kršitev v zvezi z izplačilom regresa za letni dopust, predvsem v zvezi z višino le-tega.

Nadalje so inšpektorji v posameznih primerih ugotovili, da delodajalci dodatkov k plačam delavcev, ki jih zavezujejo kolektivne pogodbe predvidevajo, niso izplačevali, ali pa so jih izplačevali v neustrezni višini oz. ne v tisti višini, ki jo določa relevantna kolektivna pogodba.

4.23. ZAKON O ORGANIZACIJI IN FINANCIRANJU VZGOJE IN IZOBRAŽEVANJA

V obravnavanem poročevalskem letu tako kot leta 2005 inšpektorji niso ugotovili neposrednih kršitev Zakona o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja. Vseeno pa na področju vzgoje in izobraževanja inšpektorji iz leta v leto ugotavljajo dokaj pogoste kršitve delovnopravne zakonodaje.

Tako inšpektorji poročajo, da je bilo v dejavnosti vzgoje in izobraževanja v letu 2006 največ kršitev Zakona o delovnih razmerjih ugotovljenih v zvezi z objavo prostih delovnih mest v nasprotju s prvim odstavkom 23. člena tega zakona in v zvezi s sklenitvijo pogodb o zaposlitvi izven primerov iz prvega odstavka 52. člena omenjenega zakona. Pogosto pa so bile pri delodajalcih v teh dejavnostih ugotovljene tudi kršitve v zvezi z izvajanjem določb Zakona o matični evidenci zavarovancev in uživalcev pravic iz pokojninskega in invalidskega zavarovanja.

Podobno kot v letu 2005 tudi v tem poročevalskem letu ni bilo ugotovljenih kršitev Zakona o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja. Pri delodajalcih v dejavnosti vzgoje in izobraževanja pa so inšpektorji sicer ugotovili kar nekaj kršitev delovnopravne zakonodaje - največ jih je bilo ugotovljenih v zvezi z objavo prostih delovnih mest v nasprotju s prvim odstavkom 23. člena Zakona o delovnih razmerjih ter v zvezi s sklenitvijo pogodb o zaposlitvi za določen čas izven primerov iz prvega odstavka 52. člena tega predpisa.

Inšpektorji poročajo o več ugotovljenih primerih, ko delodajalci v šolstvu naložijo uslužbencem, ki imajo sklenjeno pogodbo o zaposlitvi za nedoločen čas s polnim delovnim časom in jim delodajalec za poučevanje predmetov, za katere izpolnjujejo vse pogoje, ne more zagotoviti polne učne obveznosti v skladu z določbami zakona,

poučevanje predmetov, za katere ne izpolnjujejo zahtevanih pogojev. Takšno ravnanje je v nasprotju s predpisi, saj bi delodajalci morali za poučevanje določenih predmetov zaposlovati le delavce, ki izpolnjujejo vse pogoje za to (le izjemoma lahko za določen čas enega leta, če se na razpis ne prijavi noben kandidat, ki bi v celoti izpolnjeval pogoje, delodajalec zaposli kandidata, ki ne izpolnjuje vseh pogojev).

Poleg tega pa inšpektorji ravno pri delodajalcih v dejavnosti vzgoje in izobraževanja pogosto opažajo, da urejanja delovnih razmerij z uslužbenci še vedno niso uskladili z Zakonom o delovnih razmerjih, ki velja že od leta 2003. Tako je denimo še vedno mogoče zaslediti izdajanje sklepov o prenehanju delovnega razmerja namesto odpovedi ter zastarele splošne akte in dokumente v zvezi z zaposlitvijo uslužbencev.

4.24. ZAKON O NACIONALNIH POKLICNIH KVALIFIKACIJAH

V letu 2006 inšpektorji niso ugotovili kršitev določb Zakona o nacionalnih poklicnih kvalifikacijah. V tem letu je bila sprejeta tudi sprememba omenjenega zakona, ki pa glede pooblastil inšpektorjev Inšpektorata RS za delo ni prinesla bistvenih novosti.

Inšpektorji v poročevalskem letu niso ugotovili kršitev določb Zakona o nacionalnih poklicnih kvalifikacijah, čeprav so na podlagi prejetih prijav obravnavali nekaj primerov domnevnih kršitev. V enem primeru je inšpektor tako prejel prijavo kandidata v zvezi z zakonitostjo postopka ugotavljanja in potrjevanja poklicnih kvalifikacij, vendar je bilo naknadno ugotovljeno, da je komisija kandidatu potrdila nacionalno poklicno kvalifikacijo, na podlagi tega pa je izvajalec izdal certifikat, še preden je prijava prispela na Inšpektorat RS za delo. Zato inšpekcijski nadzor ni bil uveden.

Nadalje so inšpektorji izvedli inšpekcijski nadzor tudi pri izvajalcu na podlagi prijave, iz katere so izhajale domnevne kršitve v zvezi z usposobljenostjo člana komisije, vendar kršitev s tem v zvezi prav tako niso ugotovili.

Novembra 2006 je pričela veljati novela Zakona o nacionalnih poklicnih kvalifikacijah, ki na področje nadzorstva Inšpektorata RS za delo ni prinesla bistvenih sprememb.

4.25. ZAKON O TRGOVINI

V letu 2006 ni bila s strani inšpektorjev ugotovljena niti ena kršitev drugega odstavka 17. člena Zakona o trgovini, ki določa, da sme trgovec določiti obratovanje prodajaln ob nedeljah, praznikih in drugih z zakonom določenih dela prostih dneh, kot manj ugodnem delovnem času, samo v soglasju z zaposlenimi, pri čemer v gospodarski družbi soglasje pridobi na način, ki ga za sodelovanje delavcev pri upravljanju določajo Zakon o sodelovanju delavcev pri upravljanju in predpisi, ki urejajo pravice in obveznosti delavcev.

Sprememba Zakona o trgovini (Zakon o spremembah in dopolnitvah zakona o trgovini (ZT-A), ki je uvedla obveznost pridobitve soglasja zaposlenih za obratovanje prodajalne ob nedeljah, praznikih in drugih z zakonom določenih dela prostih dneh, je bila v veljavi od 29. 11. 2002 – kljub vmesni spremembi navedenega zakona. V drugem odstavku 17. člena Zakona o trgovini je bilo tako navedeno, da sme trgovec določiti obratovanje prodajaln ob nedeljah, praznikih in drugih z zakonom določenih dela prostih dneh, kot manj ugodnem delovnem času, samo v soglasju z zaposlenimi, pri čemer v gospodarski družbi soglasje pridobi na način, ki ga za sodelovanje delavcev pri upravljanju določajo zakon o sodelovanju delavcev pri upravljanju in predpisi, ki urejajo pravice in obveznosti delavcev. Na podlagi številnih polemik in ustavne presoje je bila nato ta določba spet spremenjena - in v taki vsebini odpravljena, in sicer z

Zakonom o spremembah zakona o trgovini: ZT-C (Uradni list RS, št. 7/2006), ki je pričela veljati 25. 1. 2006.

Z novelo ZT-C je bila dolžnost pridobiti soglasja delavcev za obratovanje prodajaln ob nedeljah, praznikih in drugih z zakonom določenih dela prostih dneh, kot manj ugodnem delovnem času odpravljena – s tem pa tudi nadzor Inšpektorata RS za delo nad izvajanjem te določbe Zakona o trgovini.

V času veljavnosti navedene določbe v poročevalskem letu 2006 je bilo v dejavnosti trgovine sicer opravljenih nekaj inšpekcijskih nadzorov, povezanih z izvrševanjem določbe drugega odstavka 17. člena Zakona o trgovini, vendar kršitev s tem v zvezi nismo ugotovili.

4.26. ZAKON O URESNIČEVANJU NAČELA ENAKEGA OBRAVNAVANJA

Zakon o uresničevanju načela enakega obravnavanja je relativno nov zakon, ki v splošnem pokriva prepoved pojava diskriminacije na vseh področjih družbenega življenja. Vendar pa na področju dela in zaposlovanja ureja prepoved diskriminacije specialni predpis – Zakon o delovnih razmerjih. Zato inšpektorji za delo, kadar odkrijejo kršitev v zvezi z diskriminacijo, ukrepajo v skladu z Zakonom o delovnih razmerjih in ne po Zakonu o uresničevanju načela enakega obravnavanja. S tem lahko pojasnimo podatek, da inšpektorji za delo že drugo leto niso ugotovili nobene kršitve Zakona o uresničevanju načela enakega obravnavanja.

Zakon o uresničevanju načela enakega obravnavanja določa skupne temelje in izhodišča za zagotavljanje enakega obravnavanja vsakogar pri uveljavljanju njegovih pravic in obveznosti ter pri uresničevanju njegovih temeljnih svoboščin na kateremkoli področju družbenega življenja, zlasti pa še na področju zaposlovanja, delovnih razmerij, vključevanja v sindikate in interesna združenja, vzgoje in izobraževanja, socialne varnosti, dostopa do dobrin in storitev ter oskrbe z njimi, in sicer ne glede na njegove osebne okoliščine, kot so narodnost, rasa ali etnično poreklo, spol, zdravstveno stanje, invalidnost, jezik, versko ali drugo prepričanje, starost, spolna usmerjenost, izobrazba, gmotno stanje, družbeni položaj ali druge osebne okoliščine.

Zakon o uresničevanju načela enakega obravnavanja v 24. členu določa, da je storitev ali opustitev, storjena pri izvajanju zakonov in drugih predpisov, kolektivnih pogodb in splošnih aktov na posameznem z zakonom urejenem področju družbenega življenja, ki ima vse znake diskriminacije v smislu 4. oziroma 5. člena tega zakona, prekršek, za katerega se storilec kaznuje z globo. V 4. členu so podane definicije enakega obravnavanja, neposredne in posredne diskriminacije, medtem ko je v 5. členu definirano nadlegovanje. V 24. členu Zakona o uresničevanju načela enakega obravnavanja je predpisana tudi globa za ravnanje, ki ima vse znake diskriminacije.

Ob tem je treba opozoriti tudi na določbo 25. člena Zakona o uresničevanju načela enakega obravnavanja, kjer je predvidena možnost, da lahko - ne glede na določbo 24. člena tega zakona - zakon, ki ureja posamezno področje, glede na njegovo vsebino posebej opredeli okoliščine, v katerih je prepovedana diskriminacija iz 4. oziroma 5. člena tega zakona, določi kršitelje oziroma kršiteljice in predpiše sankcije za prekršek v okviru razpona iz 24. člena.

Prepoved diskriminacije je na področju zaposlovanja in dela posebej uredil Zakon o delovnih razmerjih v 6. členu. Glede na to, da je prepoved diskriminacije na področju zaposlovanja posebej urejena s specialnim zakonom, inšpektorji v primeru ugotovitve tovrstnih kršitev na področju zaposlovanja zoper kršitelja ukrepajo v skladu z Zakonom o delovnih razmerjih in ne na podlagi Zakona o uresničevanju načela enakega obravnavanja. Zato tudi v letu 2006 inšpektorji niso evidentirali nobenih kršitev Zakona o uresničevanju načela enakega obravnavanja, odkrili pa so nekaj primerov diskriminacije

pri zaposlovanju. O tem glej več pri kršitvah prepovedi diskriminacije po Zakonu o delovnih razmerjih v podpoglavju Pogodba o zaposlitvi.

4.27. STROKOVNA POMOČ

Na Inšpektoratu RS za delo opazamo, da iz leta v leto narašča število vlog delavcev, delodajalcev in tretjih oseb za strokovno pomoč pri vprašanjih glede izvajanja zakonodaje s področja nadzora Inšpektorata RS za delo. S tem pa seveda narašča tudi obseg strokovne pomoči, ki jo nudijo inšpektorji. V letu 2006 smo tako evidentirali 577 pisnih zaprosil za strokovno pomoč, k tej številki pa je treba dodati še ogromno vprašanj, zastavljenih inšpektorjem po telefonu ali osebno, v času uradnih ur inšpektorata oz. na terenu. Strokovna pomoč tako predstavlja zelo pomemben delež v obsegu opravljenega dela inšpektorjev. Hkrati pa je tudi pomemben način preventivnega delovanja, v smislu preprečevanja kršitev delovnega prava.

Inšpektorji Inšpektorata RS za delo nudijo strokovno pomoč na podlagi 4. člena Zakona o inšpekciji dela, ki določa, da daje inšpektorat delodajalcem in delavcem strokovno pomoč v zvezi z uresničevanjem zakonov in drugih predpisov, kolektivnih pogodb ter splošnih aktov iz svoje pristojnosti. Obseg strokovne pomoči, ki jo nudijo inšpektorji, iz leta v leto narašča in to kljub dejstvu, da so besedila odgovorov na najpogostejše zastavljena vprašanja objavljena tudi na spletni strani Inšpektorata RS za delo. Zato nameravamo v začetku leta 2007 to spletno stran posodobiti še z veliko novimi strokovnimi pomočmi, tako da bomo povečini zapolnili tudi preostale, še odprte teme s področja nadzora delovnih razmerij.

Inšpektorji odgovarjajo v smislu strokovne pomoči tako na pisna zaprosila delavcev, delodajalcev in tretjih oseb – teh je bilo v letu 2006 evidentiranih 577, kot tudi na vprašanja, zastavljena ustno – po telefonu ali osebno.

Vprašanja se nanašajo praktično na vsa področja, povezana z zaposlovanjem in delom, in so zelo raznovrstna. Določene teme vprašanj se vendarle pojavljajo pogostejše, kot na primer: vprašanja v zvezi z nadurnim delom, letnim dopustom in regresom za letni dopust, terjatvami iz delovnega razmerja (izplačilo plače, povračilo stroškov v zvezi z delom, plačevanje prispevkov za socialna zavarovanja), nadalje vprašanja v zvezi z izplačilom za delo, opravljenim na podlagi napotnice pooblaščenice organizacije – študentskega servisa, vprašanja glede možnosti opravljanja dela na podlagi pogodb civilnega prava, zelo pogosta pa so tudi vprašanja v zvezi z zagotavljanjem pravic posebej varovanim kategorijam delavcev, kot so nosečnice in doječe matere, starši mlajših otrok, delavci s statusom invalida in starejši delavci.

Ker se delovnopravna zakonodaja nenehno spreminja in nadgrajuje, je v času po objavi spremembe katerega od zakonov oz. podzakonskih aktov, ki urejajo to področje, ali če je sprejet nov predpis s tega področja, določeno obdobje več vprašanj posvečenih novi ureditvi, ki se vzpostavlja s temi predpisi. V letu 2006 je bilo sprejetih kar nekaj sprememb obstoječe zakonodaje - od Zakona o zaposlovanju in zavarovanju za primer brezposelnosti, do Zakona o starševskem varstvu in družinskih prejemkih in Zakona o preprečevanju dela in zaposlovanja na črno, prišlo je do korenitih sprememb urejanja zaposlovanja in dela (ter prenehanju delovnega razmerja) invalidov in še bi lahko naštevali. Vsaka od teh sprememb je prinesla tudi bolj ali manj številna vprašanja, naslovljena na inšpektorje, glede novosti v zakonodaji.

Prav tako ne moremo mimo področij, kjer prejmemo na Inšpektoratu RS za delo precej več zaprosil za strokovno pomoč kot pa prijav kršitev delovnopravne zakonodaje. Predvsem je pri tem aktualno področje diskriminacije v najširšem smislu, vključno s pojavom nadlegovanja na delovnem mestu in zadnje čase vse bolj medijsko odmevnim pojavom

»mobbinga«. Omenjeni »mobbing« sicer ni pravni termin, lahko pa ga razumemo kot skupek ravnanj delodajalca, predstavnikov delodajalca ali sodelavcev, ki določenega delavca postavljajo v primerjavi s sodelavci v slabši položaj, ga šikanirajo in ponižujejo na način, da sta prizadeta njegovo dostojanstvo in osebnost (običajno tudi zasebnost). »Mobbing« torej lahko povezujemo s šikaniranjem, diskriminacijo in viktimizacijo, predvsem pa z nezmožnostjo delodajalca, da zagotavlja takšno delovno okolje, v katerem delavec ali delavci niso izpostavljeni neželenemu ravnanju, ki ustvarja zastrašujoče, sovražne ali ponižujoče delovne odnose in okolje.

V primerih, ko poiščejo strokovno pomoč žrtve diskriminacije, gre skoraj vedno za to, da se želijo seznaniti z možnostmi ukrepanja zoper določenega delodajalca, ki diskriminacijo izvaja oz. dopušča. Enako je tudi pri poizvedovanju glede možnosti ukrepanja pri nadlegovanju na delovnem mestu, tudi spolne narave, ki je pravzaprav eden od vidikov diskriminacije pri delu in zaposlovanju. Žrtve diskriminacije, nadlegovanja in »mobbinga«, ki vzpostavijo stik z Inšpektoratom RS za delo, praviloma želijo ostati anonimne. V večini primerov pa v strahu pred povračilnimi ukrepi delodajalca ali sodelavcev tudi ne navedejo podatkov o delodajalcu, pri katerem prihaja do teh kršitev. V takih primerih lahko inšpektorji za delo res samo svetujejo osebi, ki se je obrnila nanje, kakšne so možnosti za rešitev situacije, nimajo pa dovolj podatkov, da bi pri delodajalcu opravili inšpekcijski nadzor in v primeru ugotovljenih kršitev zoper njega tudi ukrepali.

Vsebinsko podobna so tudi vprašanja kandidatov za zaposlitev v zvezi z ravnanjem delodajalca med sklepanjem pogodbe o zaposlitvi z delavcem. Gre za vprašanja glede dopustnosti t.i. »bianco« odpovedi, ko delodajalec predloži mlajši delavki vnaprej v podpis odpoved pogodbe o zaposlitvi ali besedilo pisnega sporazuma o razveljavitvi pogodbe o zaposlitvi, ki bi ga obelodanil, če bi se odločila za materinstvo. Nadalje vlagatelje zaprosil za strokovno pomoč tudi zanima, kako je z dopustnostjo delodajalčevega poizvedovanja glede podatkov o zakonskem stanu kandidata za zaposlitev oz. njegovem načrtovanju družine ipd.

Med najpogostejša vprašanja s področja nadzora delovnih razmerij sodijo tudi vprašanja v zvezi z letnim dopustom. S tem v zvezi se predvsem delavci zanimajo, ali njihov delodajalec pravilno določa dneve letnega dopusta, največ vprašanj pa se nanaša na njegovo izrabo in na prenos izrabe letnega dopusta v naslednje koledarsko leto ali k drugemu delodajalcu ob menjavi zaposlitve. Zlasti pogosto tovrstna vprašanja zastavljajo delavke, ki koristijo starševski dopust in pri delodajalcih dobivajo kontradiktorne informacije glede izrabe letnega dopusta po vrnitvi na delo in glede pravice do regresa za letni dopust.

Delavke in delavci z majhnimi otroki zastavljajo tudi druga vprašanja v zvezi z varstvom starševstva na delovnem mestu ter v zvezi s pravicami iz Zakona o starševskem varstvu in družinskih prejemkih. Zanimajo jih možnosti izrabe očetovskega dopusta, uveljavljanje pravice do krajšega delovnega časa zaradi starševstva, za katerega njihov delodajalec nima posluha, ipd.

Tudi ostale varovane kategorije delavcev se nekoliko pogosteje obračajo na inšpektorat z zaprosili za strokovno pomoč. Ob tem naj posebej omenimo delavce s statusom invalida, ki jih zanima, kakšne so možnosti, da jim delodajalec odpove pogodbo o zaposlitvi, in kakšne so njihove možnosti za uveljavljanje sodnega varstva, če jim delodajalec ne zagotavlja pravic, ki izhajajo iz odločbe o ugotovljeni invalidnosti. S tem v zvezi zastavljajo vprašanja tudi delodajalci, ki zaposlujejo invalide, in jih zlasti zanima, kaj lahko storijo, če ne razpolagajo z ustreznim delom, ki bi ga lahko delavec glede na omejitve v zvezi s svojo invalidnostjo opravljal. Pogosto pa delodajalci sprašujejo tudi, kako naj ravnajo, če je delavec še v postopku ugotavljanja obstoja invalidnosti – kakšna dela mu smejo naložiti ipd.

Nadalje so zelo pogosta vprašanja delavcev in delodajalcev glede možnosti sklepanja pogodb civilnega prava in s tem povezanega obstoja elementov delovnega razmerja, ki sklepanje tovrstnih pogodb onemogoča. O tem pogosto sprašujejo tudi upokojene osebe, ki bi želele še naprej opravljati določena dela, pa jih zanima, pod kakšnimi pogoji lahko to počnejo in kako je v takem primeru s pravicami iz pokojninskega zavarovanja.

Pogosto so zastavljena tudi vprašanja v zvezi s sklepanjem in trajanjem pogodb o zaposlitvi za določen čas. Delavce in delodajalce predvsem zanimajo časovne omejitve trajanja teh pogodb in posledice, če ostane delavec na delu tudi po tem, ko mu pogodba o zaposlitvi za določen čas preneha.

Strokovna pomoč, ki jo na Inšpektoratu RS za delo nudimo delavcem, delodajalcem in tretjim osebam, predstavlja velik delež našega dela. Ta delež pa je pomemben še toliko bolj, ker gre za preventivno delovanje inšpektorjev - s strokovno pomočjo torej med drugim tudi preprečujemo, da bi do kršitev delovnega prava sploh prišlo. Pomena in možnosti strokovne pomoči pa se očitno vse bolj zavedajo tudi delavci in delodajalci, saj na inšpektorat naslovijo iz leta v leto več vprašanj.

4.28. ZAKLJUČEK

Glede na številne spremembe zakonodaje na področju delovnih razmerij ter glede na novo sklenjene kolektivne pogodbe je bilo leto 2006 za inšpektorje Inšpektorata RS za delo polno izzivov. V opravljeno delo smo vložili veliko napora, saj je bil naš cilj povečati obseg opravljenega dela, kar nam je nenazadnje tudi uspelo. V poročevalskem obdobju smo, s skoraj nespremenjenim številom inšpektorjev, opravili bistveno več inšpekcijskih pregledov kot v letu prej.

Splošno stanje na področju uresničevanja določb delovnopravne zakonodaje sicer ni posebej problematično, nedvomno pa ne moremo biti zadovoljni z ugotovitvami v nekaterih segmentih, kot npr. zaposlovanje na črno, sklepanje pogodb o zaposlitvi, vodenje evidenc na področju dela ter v nekaterih dejavnostih, kot so gradbeništvo, gostinstvo in trgovina, kjer število ugotovljenih kršitev iz leta v leto izstopa. Tako bomo tudi v prihodnje namenjali posebno pozornost odkrivanju in preprečevanju kršitev na omenjenih področjih.

Še naprej pa bomo ohranili tudi povezovanje z drugimi nadzornimi organi ter ga poskušali dodatno okrepiti, saj z medsebojnim obveščanjem še hitreje odkrivamo kršitve, s skupnim delovanjem zoper kršitelje, ki kršijo zakonodajo na več področjih, pa še bolj učinkovito ukrepamo.

Poročevalsko obdobje je bilo zaradi številnih sprememb zakonodaje na področju delovnih razmerij ter zaradi na novo sklenjenih kolektivnih pogodb polno izzivov. V opravljeno delo je bilo vloženega veliko napora, saj je bil naš cilj povečati obseg opravljenega dela, kar nam je nenazadnje tudi uspelo. Kot že omenjeno, smo v letu 2006 opravili bistveno več inšpekcijskih pregledov s skoraj nespremenjenim številom inšpektorjev. Pri tem pa je potrebno upoštevati tudi dejstvo, da inšpektorji, poleg izvajanja inšpekcijskega nadzora, nudijo tudi strokovno pomoč, vodijo prekrškovne postopke, izdajajo pa tudi vse nadaljnje ukrepe (odločbe ter druge potrebne ukrepe), ki so rezultat obeh omenjenih postopkov. Če analiziramo statistične podatke o izdanih ukrepih v letu 2006, lahko ugotovimo, da je (v primerjavi z letom prej) naraslo tudi število ukrepov v upravnem in v prekrškovnem postopku.

Tako kvaliteta kot kvantiteta opravljenega dela kažeta na dejstvo, da so inšpektorji svoje naloge opravljali z največjo mero prizadevnosti in odgovornosti, s čimer so dosegli meje svojih zmogljivosti. Zato smo z obsegom opravljenega dela v poročevalskem obdobju vsekakor lahko zadovoljni.

Ocenjujemo, da splošno stanje na področju uresničevanja določb delovnopravne zakonodaje sicer ni posebej problematično. Nedvomno pa ne moremo biti zadovoljni z ugotovitvami v nekaterih segmentih, kot npr. zaposlovanje na črno, sklepanje pogodb o

zaposlitvi, vodenje evidenc na področju dela ter v nekaterih dejavnostih, kot so gradbeništvo, gostinstvo in trgovina, kjer število ugotovljenih kršitev iz leta v leto izstopa.

Tako bomo v prihodnje še naprej posebno pozornost namenili odkrivanju in preprečevanju zaposlovanja na črno pri rednih, izrednih ter koordiniranih nadzorih, kakor tudi v okviru koordiniranih akcij, ki jih bomo izvajali skupaj z nadzornimi organi, še posebej v dejavnostih, v katerih so tovrstne kršitve najpogostejše odkrite.

Ravno tako bomo številne aktivnosti usmerili tudi v odkrivanje in preprečevanje zlorab predpisov, povezanih z zaposlovanjem in delom tujcev, kot tudi v reševanje postopkovnih vprašanj na tem področju (glej tudi poglavje Predlogi v skladu s 5. členom Zakona o inšpekciji dela).

Poostreno bomo nadzirali tudi izvajanje določb delovnopravne zakonodaje, ki urejajo sklepanje pogodbe o zaposlitvi, vodenje evidenc na področju dela ter določb, povezanih z delovnim časom, ki so hkrati predmet nadzora vseh načrtovanih usmerjenih akcij na področju delovnih razmerij (glej tudi poglavje o programskih usmeritvah Inšpektorata RS za delo za leto 2007).

Še naprej bomo ohranili tudi povezovanje z drugimi nadzornimi organi ter ga poskušali dodatno okrepiti, saj z medsebojnim obveščanjem še hitreje odkrivamo kršitve, s skupnim delovanjem zoper kršitelje, ki kršijo zakonodajo na več področjih, pa še bolj učinkovito ukrepamo.

UGOTOVLJENE KRŠITVE NA PODROČJU DELOVNIH RAZMERIJ 2006

TABELA1/1a

ŠIFRA	DEJAVNOST	POSLOVNI SUBJEKTI IN ZAPOSLENI		ŠTEVILO PREGLEDOV			UKREPI				POGODBA O ZAPOSLOTVI														
		ŠTEVILO ZAPOSLENIH DELAVCEV	ŠTEVILO PREGLEDANIH SUBJEKTOV	REDNI PREGLEDI	KONTROLNI PREGLEDI	IZREDNI PREGLEDI	ODLOČBE	OVADBE	ODLOČBE O PREKRŠKU	PLAČILNI VALOŽI															
											1.1	1.2	1.3	1.4	1.5	1.6	1.7	1.8	1.9	1.10	1.11	1.12	1.13	1.14	1.15
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26
A/01	Kmetijstvo in lov ter z njim povezane storitve	36.835	84	7	4	95	41	0	9	24	0	2	1	1	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0
A/02	Gozdarstvo in gozdarske storitve	1.870	21	3	0	25	5	0	1	1	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
B/05	Ribištvo in ribiške storitve	245	4	0	0	6	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
CA/10	Prid. črnega, rjavega premoga, lignita, šote	2.763	1	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
CA/11	Pridobivanje nafte in zemeljskega plina	Z	1	0	0	2	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
CA/12	Pridobivanje uranovih in torijevih rud	Z	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
CB/13	Pridobivanje rud	Z	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
CB/14	Pridobivanje rudnin in kamnin	1.147	8	1	0	11	4	0	1	7	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0
DA/15	Proizvodnja hrane, pijač, krmil	17.836	118	22	15	156	33	0	14	29	0	2	0	2	1	0	2	0	0	0	1	2	0	0	0
DA/16	Proizvodnja tobaknih izdelkov	-	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
DB/17	Proizvodnja tekstilij	9.994	30	4	2	30	6	0	2	4	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0
DB/18	Proizvodnja oblačil, strojenje in dodelava krzna	10.029	44	14	5	51	16	0	15	16	0	0	2	0	0	0	1	2	0	0	0	1	1	0	0
DC/19	Proizvodnja usnja, obutve in usnjenih izdelkov	5.398	10	1	0	15	3	0	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	1	0	0	0
DD/20	Obdelava in predelava lesa	10.940	83	32	11	86	31	0	7	18	0	0	2	0	0	0	3	0	0	0	0	1	2	0	0
DE/21	Proizv. vlaknin, papirja in kartona ter izd. iz papirja in kartona	5.311	14	2	1	16	4	0	1	6	0	0	1	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0
DE/22	Založništvo, tiskarstvo, razmnož. posnetih nosilcev zapisa	9.321	42	5	6	53	14	0	4	13	0	0	0	2	2	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0
DF/23	Proizv. koksa, naftnih deriv., jedrskega goriva	91	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
DG/24	Proizv. kemikalij, kemičnih izdelkov, umetnih vl.	12.514	12	2	0	21	3	0	2	10	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0
DH/25	Proizv. izdelkov iz gume in plastičnih mas	14.033	56	9	7	59	19	0	3	9	0	1	1	3	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0
DI/26	Proizv. drugih nekovinskih mineralnih izdelkov	10.125	29	8	8	40	7	0	3	2	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
DJ/27	Proizvodnja kovin	9.306	15	1	1	19	5	0	2	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0
DJ/28	Proizv. kovinskih izdelkov razen strojev, naprav	32.506	190	49	29	207	68	1	44	52	0	7	3	5	1	0	2	3	0	0	0	8	1	0	0
DK/29	Proizvodnja strojev in naprav	26.378	66	20	3	78	13	0	12	7	0	1	0	1	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0
DL/30	Proizvodnja pisarniških strojev in računalnikov	729	1	0	0	1	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
DL/31	Proizvodnja električnih strojev in naprav	14.888	29	8	3	36	9	0	4	5	0	0	1	0	1	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0
DL/32	Proizv. RTV, komunikacijskih naprav in opreme	4.969	13	2	1	16	8	0	3	4	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1	1	0
DL/33	Proizv. medic., finomeh. in optič. instrumentov	7.050	16	1	4	26	9	0	4	8	0	0	1	1	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0
DM/34	Proizv. motornih vozil, prikolic, polprikolic	8.788	12	1	1	14	5	0	2	8	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
DM/35	Proizvodnja drugih vozil in plovil	2.635	8	0	0	16	5	0	1	4	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
DN/36	Proizv. pohištva in druge predelovalne dejavnosti	13.877	113	15	14	135	30	0	7	23	0	3	0	1	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0
DN/37	Reciklaža	1.207	8	0	0	14	2	0	0	4	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

ŠIFRA	DEJAVNOST	POSLOVNI SUBJEKTI IN ZAPOSLENI		ŠTEVILO PREGLEDOV			UKREPI				POGODBA O ZAPOSLOTITVI															
		ŠTEVILO ZAPOSLENIH DELAVCEV	ŠTEVILO PREGLEDANIH SUBJEKTOV	REDNI PREGLEDI	KONTROLNI PREGLEDI	IZREDNI PREGLEDI	ODLOČBE	OVADBE	ODLOČBE O PREKRŠKU	PLAČILNI NALOGI																
											1.1	1.2	1.3	1.4	1.5	1.6	1.7	1.8	1.9	1.10	1.11	1.12	1.13	1.14	1.15	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	
E/40	Oskrba z el. energijo, plinom, paro in toplo vodo	7718	6	0	0	6	2	0	2	3	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
E/41	Zbiranje, čiščenje, distribucija vode	3.692	13	0	0	24	3	0	1	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
F/45	Gradbeništvo	69.929	1.186	146	113	1.792	397	0	205	442	0	25	21	11	4	1	22	2	0	0	0	8	5	3	0	
G/50	Popravila, trgovina z motornimi vozili, gorivi	16.315	99	33	8	83	27	0	13	18	0	2	5	2	0	0	0	0	0	0	0	2	1	1	0	
G/51	Posred. in trgovina na debelo, razen z mot. vozili	37.905	394	88	61	461	85	3	53	121	0	13	7	6	2	0	1	7	1	0	2	6	1	0	0	
G/52	Trg. na dr. brez mot. vozil; popr. izd. šir. por.	53.817	517	139	60	580	142	1	75	140	0	6	8	4	2	1	8	3	1	0	0	10	1	0	0	
H/55	Gostinstvo	31.400	975	187	178	1.297	410	1	120	430	0	38	36	30	5	1	2	11	0	0	0	17	3	3	0	
I/60	Kopenski promet, cevovodni transport	25.469	424	67	54	504	127	1	55	199	0	9	23	2	0	0	4	3	0	0	0	7	0	3	0	
I/61	Vodni promet	243	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
I/62	Zračni promet	647	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
I/63	Pomožne prometne dejavnosti, turistične org.	13.217	65	9	8	88	14	0	7	16	0	1	0	0	0	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0	
I/64	Pošta in telekomunikacije	12.065	16	5	1	17	9	0	2	4	0	0	3	0	0	0	0	1	0	0	0	1	0	0	0	
J/65	Finančno posred. brez zavarovalništva, skladov	13.688	12	1	0	14	3	0	1	4	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	
J/66	zavarovalništvo in dejavnost pokojninskih skladov	5.864	3	0	1	8	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
J/67	Pomožne dejavnosti v finančnem posredništvu	2.123	21	4	3	27	4	0	1	6	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
K/70	Poslovanje z nepremičninami	3.496	166	5	11	186	26	0	11	17	0	4	3	3	0	0	2	0	0	0	0	1	0	0	0	
K/71	Dajanje strojev, opreme v najem	709	8	1	2	9	3	0	1	2	0	0	1	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	
K/72	Obdelava podatkov, s tem povezane dejavnosti	8.444	22	5	0	23	3	1	2	11	0	1	3	1	0	0	1	0	0	0	0	1	0	0	0	
K/73	Raziskovanje in razvoj	4.914	8	0	0	15	3	0	1	6	1	1	0	0	5	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
K/74	Druge poslovne dejavnosti	52.185	638	61	70	885	189	2	62	176	0	22	16	15	2	0	8	6	1	0	0	16	5	1	1	
L/75	Dejavnost javne uprave in obrambe	50.178	49	3	1	47	12	0	3	0	0	1	2	1	1	0	1	0	0	1	0	1	0	0	0	
M/80	Izobraževanje	58.374	199	13	13	248	48	0	18	32	1	3	2	3	0	5	7	6	1	0	4	5	1	0	0	
N/85	Zdravstvo in socialno varstvo	50.705	115	12	15	138	28	0	10	17	0	2	1	1	0	0	0	0	0	0	3	0	0	2	0	
O/90	Dejavnosti javne higiene	3.268	14	2	1	12	4	0	1	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
O/91	Dejavnosti združenj, organizacij	3.220	47	9	8	51	19	0	3	23	0	1	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1	0	0	0	
O/92	Rekreacijske, kulturne in športne dejavnosti	16.725	129	10	7	173	82	1	14	36	0	1	1	0	0	0	1	0	0	0	0	2	0	0	0	
O/93	Druge storitvene dejavnosti	7.176	158	28	22	177	41	0	13	23	0	1	2	1	0	0	5	1	0	0	0	1	0	1	0	
P/95	Zasebna gospodinjstva z zaposlenim osebjem	474	2	0	0	2	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
Q/99	Eksteritorialne organizacije in združenja		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
	Skupaj	824.839	6.314	1.035	752	8.096	2.022	11	817	1.988	3	149	152	98	27	9	76	48	4	3	7	101	26	15	1	

UGOTOVLJENE KRŠITVE NA PODROČJU DELOVNIH RAZMERIJ 2006

TABELA 1/1b

[illegible]

ŠIFRA	DEJAVNOST	DELO NA DOMU	PRENEHANJE POGODBE O ZAPOSLOTVI											PLAČILO ZA DELO				DELOVNI ČAS								ODMORI, POČITKI			LETNI DOPUST						
			2.1	3.1	3.2	3.3	3.4	3.5	3.6	3.7	3.8	3.9	3.10	3.11	4.1	4.2	4.3	4.4	5.1	5.2	5.3	5.4	5.5	5.6	5.7	6.1	6.2	6.3	7.1	7.2	7.3	7.4	7.5	7.6	
1	2	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	42	43	44	45	46	47	48	49	50	51	52	53	54	55	56	57	58		
E/40	Oskrba z el. energijo, plinom, paro in toplo vodo	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0		
E/41	Zbiranje, čiščenje, distribucija vode	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0		
F/45	Gradbeništvo	0	7	0	17	6	0	1	0	2	0	0	1	1	75	11	4	0	1	10	0	43	0	0	2	3	11	0	7	2	0	1	1		
G/50	Popravila, trgovina z motornimi vozili, gorivi	0	2	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0	1	4	1	1	0	0	4	0	3	0	0	0	0	0	0	3	0	0	0	1		
G/51	Posred. in trgovina na debelo, razen z mot. vozili	1	5	1	2	1	0	1	0	0	3	0	0	0	25	4	0	0	0	7	0	10	1	0	1	1	4	0	6	0	0	0	1		
G/52	Trg. na dr. brez mot. vozil; popr. izd. šir. por.	0	3	0	4	0	0	2	0	0	0	0	1	2	43	6	3	0	2	10	4	29	1	0	1	7	6	0	10	3	1	0	0		
H/55	Gostinstvo	0	2	0	3	0	0	1	0	1	0	0	0	1	36	15	1	2	6	17	2	83	0	0	3	19	17	1	22	3	0	1	1		
I/60	Kopenski promet, cevovodni transport	0	4	0	4	3	0	1	0	0	0	0	1	0	25	8	1	1	1	3	1	10	0	0	2	4	1	0	3	0	0	0	1		
I/61	Vodni promet	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0		
I/62	Zračni promet	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0		
I/63	Pomožne prometne dejavnosti, turistične org.	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	5	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	1	1	0	0	0	0		
I/64	Pošta in telekomunikacije	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	2	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0		
J/65	Finančno posred. brez zavarovalništva, skladov	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0		
J/66	zavarovalništvo in dejavnost pokojninskih skladov	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0		
J/67	Pomožne dejavnosti v finančnem posredništvu	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0		
K/70	Poslovanje z nepremičninami	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	1	9	2	0	1	0	1	0	4	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0		
K/71	Dajanje strojev, opreme v najem	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0		
K/72	Obdelava podatkov, s tem povezane dejavnosti	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0		
K/73	Raziskovanje in razvoj	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	4	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0		
K/74	Druge poslovne dejavnosti	0	3	0	1	0	0	2	0	0	0	0	0	0	34	8	3	0	1	6	3	32	2	3	3	8	10	0	3	0	0	0	0		
L/75	Dejavnost javne uprave in obrambe	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	4	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0		
M/80	Izobraževanje	0	0	0	0	0	1	0	0	0	1	0	0	0	2	1	0	0	0	1	0	3	0	0	0	1	1	0	1	0	0	0	0		
N/85	Zdravstvo in socialno varstvo	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0	4	0	5	0	0	0	4	3	0	2	0	0	1	1		
O/90	Dejavnosti javne higiene	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	1	1	0	0	0	0	0	0		
O/91	Dejavnosti združenj, organizacij	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0		
O/92	Rekreacijske, kulturne in športne dejavnosti	0	1	0	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	4	0	0	0	0	2	0	7	0	0	0	2	3	0	0	0	0	0	0		
O/93	Druge storitvene dejavnosti	0	0	0	2	0	0	1	0	0	0	0	0	0	5	1	0	1	0	0	0	8	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0		
P/95	Zasebna gospodinjstva z zaposlenim osebjem	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0		
Q/99	Eksteritorialne organizacije in združenja	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0		
	Skupaj	2	38	1	45	13	2	11	3	4	6	3	3	9	361	67	21	7	16	100	17	285	6	5	14	66	69	3	78	9	2	3	7		

UGOTOVLJENE KRŠITVE NA PODROČJU DELOVNIH RAZMERIJ 2006

TABELA1/1c

[illegible]

ŠIFRA	DEJAVNOST	DISCIPLINSKA ODGOVORNOST		VARSTVO NEKATERIH KATEGORIJ DELAVCEV				POLOŽAJ ZAČASNO NAPOTENIH DELAVCEV IN DELAJO V REPUBLIKI SLOVENIJI	DELO OTROK, MLAJŠIH OD 15. LET, VAJENCEV, DIJAKOV IN ŠTUDENTOV						DELOVNA KNJIŽICA		ZAKON O STARŠEVSKEM VARSTVU IN DRUŽINSKIH PREJEMKIH		KOLEKTIVNA POGODBA		ZAPOSLOVANJE TUJCEV									
		8.1	8.2	9.1	9.2	9.3	9.4		10.1	11.1	11.2	11.3	11.4	11.5	12.1	12.2	13.1	13.2	14.1	14.2	15.1	15.2	15.3	15.4	15.5	15.6	15.7	15.8	15.9	15.10
1	2	59	60	61	62	63	64	65	66	67	68	69	70	71	72	73	74	75	76	77	78	79	80	81	82	83	84	85	86	
E/40	Oskrba z el. energijo, plinom, paro in toplo vodo	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
E/41	Zbiranje, čiščenje, distribucija vode	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
F/45	Gradbeništvo	0	0	0	1	0	0	1	0	0	0	0	0	0	10	0	0	0	1	1	1	1	1	2	1	22	152	17	38	
G/50	Popravila, trgovina z motornimi vozili, gorivi	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0	
G/51	Posred. in trgovina na debelo, razen z mot. vozili	0	0	0	1	1	0	0	0	0	0	0	1	0	1	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	2	21	0	2
G/52	Trg. na dr. brez mot. vozil; popr. izd. šir. por.	0	0	0	0	0	1	0	1	0	0	0	0	0	3	1	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	6	1	0	
H/55	Gostinstvo	0	0	0	1	2	0	0	0	2	0	1	3	1	4	0	0	0	0	0	1	0	0	1	0	1	23	0	1	
I/60	Kopenski promet, cevovodni transport	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	6	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	1	12	0	0	
I/61	Vodni promet	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
I/62	Zračni promet	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
I/63	Pomožne prometne dejavnosti, turistične org.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	
I/64	Pošta in telekomunikacije	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
J/65	Finančno posred. brez zavarovalništva, skladov	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
J/66	zavarovalništvo in dejavnost pokojninskih skladov	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
J/67	Pomožne dejavnosti v finančnem posredništvu	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
K/70	Poslovanje z nepremičninami	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
K/71	Dajanje strojev, opreme v najem	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
K/72	Obdelava podatkov, s tem povezane dejavnosti	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	
K/73	Raziskovanje in razvoj	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
K/74	Druge poslovne dejavnosti	0	0	0	0	0	3	0	1	0	1	0	0	0	3	0	1	0	0	1	0	0	0	1	0	1	11	0	1	
L/75	Dejavnost javne uprave in obrambe	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
M/80	Izobraževanje	1	1	1	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	4	0	0	
N/85	Zdravstvo in socialno varstvo	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	
O/90	Dejavnosti javne higiene	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
O/91	Dejavnosti združenj, organizacij	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0	
O/92	Rekreacijske, kulturne in športne dejavnosti	0	0	1	0	0	1	0	1	0	0	0	0	0	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	4	0	0	
O/93	Druge storitvene dejavnosti	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	5	0	0	
P/95	Zasebna gospodinjstva z zaposlenim osebjem	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
Q/99	Eksteritorialne organizacije in združenja	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
	Skupaj	1	1	2	3	3	7	1	4	2	1	1	6	2	39	1	3	1	2	3	2	1	1	4	1	46	284	18	43	

UGOTOVLJENE KRŠITVE NA PODROČJU DELOVNIH RAZMERIJ 2006

TABELA1/d

ŠIFRA	DEJAVNOST	PRAVILNIK (EU)	POSREDOVANJE ZAPOSLOTITVE OZ. DELA		ZAKON O EVIDENCAH NA PODROČJU DELA	ZAPOSLOVANJE NA ČRNO			ZAKON O POKOJNINSKEM IN INVALIDSKEM ZAVAROVANJU			ZAKON O MATIČNI EVIDENCI ZAVAROVANEV IN UŽIVALCEV PRAVIC IZ POKOJNINSKEGA IN INVALIDSKEGA ZAVAROVANJA	ZAKON O IZVAJANJU DOGVOIRA O POLITIKI PLAČV ZASEBNEM SEKTORJU V OBDOBJU 2004-2005	ZAKON O ZDRAVSTVENEM VARSTVU IN ZDRAVSTVENEM ZAVAROVANJU	KOLEKTIVNE POGODBE IN SPLOŠNI AKTI	ZAKON O POKOJNINSKEM IN INVALIDSKEM ZAVAROVANJU	ZAKON O JAVNI RABI SLOVENŠČINE	OSTALE POMANKLJIVOSTI
		16.1	17.1	17.2		18.1	19.1	19.2	19.3	20.1	20.2							
1	2	87	88	89	90	91	92	93	94	95	96	97	98	99	100	101	102	103
A/01	Kmetijstvo in lov ter z njim povezane storitve	0	0	0	5	13	0	0	1	0	0	3	0	0	1	0	0	0
A/02	Gozdarstvo in gozdarske storitve	0	0	0	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
B/05	Ribištvo in ribiške storitve	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
CA/10	Prid. črnega, rjavega premoga, lignita, šote	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
CA/11	Pridobivanje nafte in zemeljskega plina	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
CA/12	Pridobivanje uranovih in torijevih rud	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
CB/13	Pridobivanje rud	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
CB/14	Pridobivanje rudnin in kamnin	0	0	0	1	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
DA/15	Proizvodnja hrane, pijač, krmil	0	0	0	9	10	1	0	0	0	0	1	0	1	2	0	0	4
DA/16	Proizvodnja tobačnih izdelkov	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
DB/17	Proizvodnja tekstilij	0	0	0	2	3	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0
DB/18	Proizvodnja oblačil, strojenje in dodelava krzna	0	0	0	3	3	0	1	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0
DC/19	Proizvodnja usnja, obutve in usnjenih izdelkov	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
DD/20	Obdelava in predelava lesa	0	0	0	7	3	0	0	1	0	0	2	0	0	1	0	0	1
DE/21	Proizv. vlaknin, papirja in kartona ter izd. iz papirja in kartona	0	0	0	2	1	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	1	1
DE/22	Založništvo, tiskarstvo, razmnož. posnetih nosilcev zapisa	0	0	0	3	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0
DF/23	Proizv. koksa, naftnih deriv., jedrskega goriva	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
DG/24	Proizv. kemikalij, kemičnih izdelkov, umetnih vl.	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
DH/25	Proizv. izdelkov iz gume in plastičnih mas	0	1	0	6	1	0	0	0	0	0	3	0	0	1	0	0	0
DI/26	Proizv. drugih nekovinskih mineralnih izdelkov	0	0	0	1	1	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	1
DJ/27	Proizvodnja kovin	0	0	0	1	0	0	1	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0
DJ/28	Proizv. kovinskih izdelkov razen strojev, naprav	0	1	0	18	16	1	0	1	0	0	4	0	0	4	1	0	1
DK/29	Proizvodnja strojev in naprav	0	0	0	1	2	0	0	0	0	0	6	0	0	0	0	0	1
DL/30	Proizvodnja pisarniških strojev in računalnikov	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
DL/31	Proizvodnja električnih strojev in naprav	0	0	0	2	0	1	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0
DL/32	Proizv. RTV, komunikacijskih naprav in opreme	0	0	0	1	1	0	0	1	0	0	2	0	0	0	0	0	0
DL/33	Proizv. medic., finomeh. in optič. instrumentov	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0
DM/34	Proizv. motornih vozil, prikolic, polprikolic	0	0	0	1	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
DM/35	Proizvodnja drugih vozil in plovil	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0
DN/36	Proizv. pohaštva in druge predelovalne dejavnosti	0	1	0	10	11	0	1	0	0	0	1	0	0	1	0	0	1
DN/37	Reciklaža	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

ŠIFRA	DEJAVNOST	PRAVILNIK (EU)	POSREDOVANJE ZAPOSLOTITVE OZ. DELA		ZAKON O EVIDENCAH NA PODROČJU DELA	ZAPOSLOVANJE NA ČRNO			ZAKON O POKOJNINSKEM IN INVALIDSKEM ZAVAROVANJU			ZAKON O MATIČNI EVIDENCI ZAVAROVANEV IN UŽIVALCEV PRAVIC IZ POKOJNINSKEGA IN INVALIDSKEGA ZAVAROVANJA	ZAKON O IZVAJANJU DOGORA O POLITIKI PLAČ ZASEBNEM SEKTORJU V OBDOBJU 2004-2005	ZAKON O ZDRAVSTVENEM VARSTVU IN ZDRAVSTVENEM ZAVAROVANJU	KOLEKTIVNE POGODBE IN SPLOŠNI AKTI	ZAKON O POKOJNINSKEM IN INVALIDSKEM ZAVAROVANJU	ZAKON O JAVNI RABI SLOVENSČINE	OSTALE POMANKLJIVOSTI
		16.1	17.1	17.2	18.1	19.1	19.2	19.3	20.1	20.2	20.3							
1	2	87	88	89	90	91	92	93	94	95	96	97	98	99	100	101	102	103
E/40	Oskrba z el. energijo, plinom, paro in toplo vodo	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0
E/41	Zbiranje, čiščenje, distribucija vode	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
F/45	Gradbeništvo	0	4	0	117	114	43	1	0	0	1	27	1	3	3	0	0	6
G/50	Popravila, trgovina z motornimi vozili, gorivi	0	0	0	9	9	1	0	0	0	0	2	0	0	1	0	0	0
G/51	Posred. in trgovina na debelo, razen z mot. vozili	0	1	1	26	34	4	0	0	0	0	9	0	0	2	0	0	2
G/52	Trg. na dr. brez mot. vozil; popr. izd. šir. por.	0	0	0	45	44	8	0	0	0	0	15	0	0	4	0	0	4
H/55	Gostinstvo	1	0	0	150	217	14	0	1	0	0	20	0	0	10	0	0	3
I/60	Kopenski promet, cevovodni transport	1	0	0	27	79	4	0	0	0	0	16	0	1	4	0	0	2
I/61	Vodni promet	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
I/62	Zračni promet	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
I/63	Pomožne prometne dejavnosti, turistične org.	0	1	0	4	7	1	0	0	0	0	1	0	0	2	0	0	0
I/64	Pošta in telekomunikacije	0	0	0	2	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
J/65	Finančno posred. brez zavarovalništva, skladov	0	0	0	1	2	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0
J/66	zavarovalništvo in dejavnost pokojninskih skladov	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
J/67	Pomožne dejavnosti v finančnem posredništvu	0	0	0	3	1	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0
K/70	Poslovanje z nepremičninami	0	0	0	10	7	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0
K/71	Dajanje strojev, opreme v najem	0	0	0	1	2	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0
K/72	Obdelava podatkov, s tem povezane dejavnosti	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
K/73	Raziskovanje in razvoj	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
K/74	Druge poslovne dejavnosti	0	6	0	51	36	3	0	0	0	0	29	0	1	2	0	0	0
L/75	Dejavnost javne uprave in obrambe	0	0	0	3	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0
M/80	Izobraževanje	0	0	0	9	4	0	0	1	0	0	9	0	1	0	0	0	2
N/85	Zdravstvo in socialno varstvo	0	0	0	8	3	0	0	0	1	0	4	0	0	2	0	0	0
O/90	Dejavnosti javne higiene	0	0	0	2	1	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0
O/91	Dejavnosti združenj, organizacij	0	0	0	5	8	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0	1
O/92	Rekreacijske, kulturne in športne dejavnosti	0	0	0	9	18	0	1	0	0	0	3	0	0	1	0	0	0
O/93	Druge storitvene dejavnosti	0	0	0	23	9	0	0	0	0	0	2	0	0	1	0	0	0
P/95	Zasebna gospodinjstva z zaposlenim osebjem	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Q/99	Eksteritorialne organizacije in združenja	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Skupaj	2	15	1	585	669	82	5	8	1	1	179	1	8	43	1	1	30

LEGENDA

- 1.1. neenakovreden položaj iskalca zaposlitve (6. čl. ZDR)
- 1.2. neizročitev fotokopije prijave v zavarovanje (2. odst. 9. čl. ZDR)
- 1.3. delo na podlagi pogodbe civilnega prava v nasprotju z 2. odst. 11. čl. ZDR
- 1.4. neizročitev pisnega predloga pogodbe (2. odst. 15. čl. ZDR)
- 1.5. neizročitev pisne pogodbe o zaposlitvi (2. odst. 15. čl. ZDR)
- 1.6. sklenitev pogodbe o zaposlitvi z osebo, ki ne izpolnjuje pogojev za opravljanje dela (1. odst. 20. čl. ZDR)
- 1.7. splošni akt - nedoločitev pogojev za opravljanje dela po 2. odst. 20. čl. ZDR
- 1.8. objava prostega delovnega mesta v nasprotju s 1. odst. 23. čl. ZDR
- 1.9. objava prostega delovnega mesta v nasprotju s 4. odst. 23. čl. ZDR (obvestilo za delavce)
- 1.10. vsa ostala ravnanja v nasprotju s 26. čl. ZDR (predložitev raznih dokazil, zahtevanje raznih podatkov, preizkusi znanja in sposobnosti, zdravstveni pregledi in drugo)
- 1.11. obvestilo neizbranemu kandidatu po 1. odst. 28. čl. ZDR
- 1.12. sklenitev pogodbe o zaposlitvi za določen čas izven primerov iz 1. odst. 52. čl. ZDR
- 1.13. sklenitev ene ali več zaporednih pogodb o zaposlitvi za določen čas v nasprotju z 53. čl. ZDR
- 1.14. transformacija pogodbe o zaposlitvi po 54. čl. ZDR
- 1.15. zagotavljanje dela delavca uporabniku v nasprotju s 59. čl. ZDR (časovna omejitev)
- 2.1. obvestilo o delu na domu Inšpektoratu RS za delo (3. odst. 67. člen ZDR)
- 3.1. kršitev v zvezi z 83. čl. ZDR (postopek pred odpovedjo s strani delodajalca)
- 3.2. kršitev v zvezi z 1. odstavkom 84. člena ZDR (obvestilo sindikata)
- 3.3. kršitev v zvezi z 86. čl. ZDR (oblika in vsebina odpovedi)
- 3.4. kršitev v zvezi z 87. čl. ZDR (vročitev odpovedi)
- 3.5. kršitev v zvezi z 3., 4. in 5. odst. 88. čl. ZDR (redna odpoved)
- 3.6. neizplačilo odpravnine v skladu z 109. čl. ZDR
- 3.7. kršitev v zvezi z 2. odst. 110. čl. ZDR (izredna odpoved)
- 3.8. izredna odpoved delavca - obvestilo inšpektorju za delo (1. odst. 112. čl. ZDR)
- 3.9. odpoved pogodbe o zaposlitvi v nasprotju z 114. čl. ZDR (starejši delavci)
- 3.10. odpoved pogodbe o zaposlitvi v nasprotju z 115. čl. ZDR (starši)
- 3.11. odpoved pogodbe o zaposlitvi v nasprotju z 116. čl. ZDR (invalidi in odsotni z dela zaradi bolezni)
- 4.1. delodajalec pri določitvi plače ne upošteva minimuma po 1. odst. 126. čl. ZDR
- 4.2. kršitev v zvezi z izplačilom plače po 134. čl. ZDR
- 4.3. kršitev v zvezi z izplačilom plače po 135. čl. ZDR
- 4.4. kršitev v zvezi z izplačilom nadomestila plače po 137. čl. ZDR
- 5.1. krajši delovni čas - delo preko dogovorjenega delovnega časa v nasprotju s 6. odst. 64. čl. ZDR
- 5.2. določitev polnega delovnega časa v nasprotju s 1. odst. 142. čl. ZDR
- 5.3. odreditev dela preko polnega delovnega časa v nasprotju s 3. odst. 143. čl. ZDR (časovna omejitev)
- 5.4. odreditev dela preko polnega delovnega časa v nasprotju s 145. čl. ZDR (prepoved opravljanja dela preko polnega delovnega časa)
- 5.5. razporeditev delovnega časa v nasprotju s 147. čl. ZDR
- 5.6. kršitev v zvezi z nočnim delom po 150. čl. ZDR (pravice delavcev, ki delajo ponoči)
- 5.7. kršitev v zvezi z nočnim delom po 151. čl. ZDR (omejitve dela ponoči)
- 6.1. kršitev v zvezi z odmori po 154. čl. ZDR
- 6.2. kršitev v zvezi z dnevnim počitkom po 155. čl. ZDR
- 6.3. kršitev v zvezi z tedenskim počitkom po 156. čl. ZDR
- 7.1. kršitev v zvezi z letnim dopustom po 3. odst. 65. čl. ZDR
- 7.2. kršitev v zvezi z letnim dopustom po 159. členu ZDR
- 7.3. kršitev v zvezi z letnim dopustom po 160. členu ZDR
- 7.4. kršitev v zvezi z letnim dopustom po 161. členu ZDR
- 7.5. kršitev v zvezi z letnim dopustom po 162. členu ZDR
- 7.6. kršitev v zvezi z letnim dopustom po 163. členu ZDR
- 8.1. kršitev v zvezi z izrekom disciplinske sankcije v nasprotju s 175. in 176. čl. ZDR
- 8.2. kršitev disciplinskega postopka v skladu s 177. čl. ZDR
- 9.1. varstvo v času nosečnosti in starševstva v zvezi z nočnim in nadurnim delom (190. čl. ZDR)
- 9.2. kršitev 196. čl. ZDR (delovni čas, odmor in počitek pri delavcih, ki še niso dopolnili 18 let)
- 9.3. kršitev v zvezi s prepovedjo opravljanja nočnega dela za delavce, ki še niso dopolnili 18 let (197. čl. ZDR)
- 9.4. kršitev določbe 203. čl. ZDR pri starejših delavcih
- 10.1. nezagotavljanje pravic iz 2. odst. 213. čl. ZDR
- 11.1. kršitve 7. odst. 214. čl. ZDR v zvezi z delom otrok, mlajših od 15 let
- 11.2. kršitev 7. odst. 214. čl. ZDR v zvezi z delovnim časom dijakov in študentov
- 11.3. kršitev 7. odst. 214. čl. ZDR v zvezi z odmori in počitki dijakov in študentov
- 11.4. kršitev 7. odst. 214. čl. ZDR v zvezi z nočnim delom dijakov in študentov
- 11.5. delo dijakov in študentov brez napotnice (zaposlitev na črno)
- 12.1. kršitev po 3. odst. 226. čl. ZDR (hramba)
- 12.2. kršitev po 5. odst. 226. čl. ZDR (vrnitev delovne knjižice)
- 13.1. kršitve pravice do krajšega delovnega časa zaradi starševstva po ZSDP
- 13.2. zagotovitev pravice do odsotnosti drugi osebi po določbah ZSDP
- 14.1. kršitve v zvezi obvezno vsebino in postopkom KP (od 113. - 119. čl. starega ZDR – do sprejema zakona, ki bo urejal kolektivne pogodbe)
- 14.2. kršitev 86. in 87. čl. ZTPDR – do sprejema zakona, ki bo urejal kolektivne pogodbe
- 15.1. samozaposlitev (10/7/2 člen ZZDT)
- 15.2. tujec, ožji družinski član SLO državljan (10/8/1 člen ZZDT)
- 15.3. tujec s stalnim prebivanjem v RS (10/9 člen ZZDT)
- 15.4. dovoljenje za zaposlitev (11/5 člen ZZDT)
- 15.5. opravljanje dela v skladu z d.d. (4/6 čl. ZZDT)
- 15.6. prepuščanje tujcev (4/7 čl. ZZDT)
- 15.7. vrnitev delovnega dovoljenja (8/11 čl. ZZDT)
- 15.8. prijava in odjava dela tujcev (29. čl. ZZDT)
- 15.9. s strani tujca (31/2 čl. ZZDT)
- 15.10. s strani delodajalca (31/3 in 31/4 čl. ZZDT)
- 16.1. kršitve v zvezi s prijavo zaposlitve po 5. členu pravilnika
- 17.1. kršitev v zvezi z zakonitostjo opravljanja dela organizacij, ki opravljajo dejavnost posredovanja zaposlitve oz. dela (22. čl. pravilnika o pogojih za opravljanje dejavnosti agencij za zaposlovanje (Ur.l. RS, št. 48/99 itd))
- 17.2. zloraba študentskih napotnic
- 18.1. kršitev v zvezi z izvajanjem zakona o evidencah na področju dela
- 19.1. kršitev v zvezi s prvo alineo 1. odst. 5. člena ZPDZC (Ur.l. RS št. 36/00) – delodajalec z delavcem ne sklene pogodbe o zaposlitvi in ga ne prijavi zavodu za zdravstveno zavarovanje in zavodu za pokojninsko zavarovanje
- 19.2. zaposlitev tujca ali osebe brez državljanstva v nasprotju s predpisi o zaposlovanju tujcev (druga alineja 1. odst. 5. člena)
- 19.3. posameznik v svojem imenu in za svoj račun zaposli delavca, ki zanj opravlja delo na črno (2. odst. 5. člena)
- 20.1. kršitev v zvezi z zagotavljanjem pravice do premostitve (91. člen v povezavi s 101. členom)
- 20.2. kršitev v zvezi z pravico do dela s krajšim delovnim časom od polnega (93. člen v povezavi s 101. členom)
- 20.3. kršitev v zvezi s prijavo v zavarovanje, skladno s predpisi o matični evidenci o zavarovancih in uživalcih pravic iz pokojninskega in invalidskega zavarovanja (tretji odstavek 7. člena in 203. člen)
- 21.1. kršitev v zvezi z izvajanjem določb zakona o matični evidenci zavarovancev in uživalcev pravic iz pokojninskega in invalidskega zavarovanja (ZMEPIZ) (razen za kršitve določb iz ZPIZ-1, ki so že zajete v točki 19.3)
- 22.1. kršitev v zvezi z minimalno plačo
- 23.1. kršitev v zvezi s prijavo v zavarovanje (78. člen)
- 24.1. kršitev kolektivnih pogodb
- 25.1. kršitev v zvezi z 123. členom ZPIZ
- 26.1. kršitev 16. člena ZJRS
- 27.1. ostale pomankljivosti

5. USMERJENE AKCIJE V LETU 2006

5.1. SPLOŠNO

V letu 2006 smo kot utečeno obliko inšpekcijskih nadzorov izvajali usmerjene akcije, v katerih smo pozornost namenili izvajanju delovnopravne zakonodaje in predpisov o varnosti ter zdravju pri delu pri delodajalcih v posameznih dejavnostih. Skupno je bilo v letu 2006 opravljenih 18 akcij, od tega jih je bilo 7 kombiniranih - z obeh področij nadzora, 6 je bilo izvedenih samo na področju nadzora delovnih razmerij, 5 pa samo na področju nadzora varnosti in zdravja pri delu. Inšpektorji s področja nadzora varnosti in zdravja pri delu so v letu 2006 v okviru ene izmed akcij (v zvezi z odstranjevanjem azbesta) opravili več specifičnih akcij v zvezi s to tematiko v sklopu evropske kampanje proti azbestu.

V poročevalskem obdobju so inšpektorji za delo opravili veliko inšpekcijskih pregledov v okviru usmerjenih akcij nadzora. Pri tem so ugotavljali predvsem izvajanje predpisov s področja varnosti in zdravja pri delu ter delovnih razmerij pri delodajalcih v tistih dejavnostih, kjer so kršitve najpogostejše ugotovljene. Po drugi strani pa so bile nekatere akcije usmerjene tudi v tiste dejavnosti, kjer se inšpekcijski pregledi redkeje opravljajo, saj smo želeli pridobiti sliko stanja izvajanja predpisov s področja pristojnosti inšpektorata za delo tudi pri delodajalcih v teh dejavnostih.

V poročevalskem obdobju smo izvedli skupno 18 usmerjenih akcij, od tega 7 kombiniranih akcij, ki smo jih izvajali na področju delovnih razmerij in tudi na področju varnosti in zdravja pri delu, 6 akcij, ki so potekale samo na področju nadzora delovnih razmerij in 5 akcij, ki so potekale samo na področju nadzora varnosti in zdravja pri delu. Izvajanje 3 od navedenih 18 akcij se je pričelo decembra 2005, zaključilo pa v začetku leta 2006. Vse akcije, ki so potekale v letu 2006, so razvidne iz spodnje tabele.

Inšpektorji s področja nadzora varnosti in zdravja pri delu so od avgusta 2006 do konca tega leta izvedli tudi več akcij, ki so se nanašale na obsežno akcijo odstranjevanje azbesta v sklopu evropske kampanje - akcija nadzora nad izvajanjem predpisov s področja zagotavljanja varnosti in zdravja pri delu pri rušenju, vzdrževanju in odstranjevanju izdelkov iz azbest cementa, akcija nadzora nad izvajanjem predpisov s področja zagotavljanja varnosti in zdravja pri delu pri odstranjevanju materialov, ki vsebujejo šibko vezani azbest, in akcija nadzora nad izvajanjem predpisov s področja zagotavljanja varnosti in zdravja pri delu pri odstranjevanju odpadkov, ki vsebujejo azbest.

V drugi polovici leta 2006 pa so inšpektorji s področja nadzora delovnih razmerij izvajali tudi poostren nadzor nad izvajanjem instituta pogodbe o zaposlitvi za določen čas, še posebej z vidika zagotavljanja pravic delavcev, varovanih zaradi starševstva. Ugotovitve poostrenega nadzora so zajete v podpoglavju Pogodba o zaposlitvi za določen čas.

TABELA 18: Usmerjene akcije Inšpektorata RS za delo v letu 2006

SKRAJŠANI NAZIV AKCIJE	DELOVNA RAZMERJA	VARNOST IN ZDRAVJE PRI DELU
1. OGLAŠEVALSKE AGENCIJE*	X	X
2. ŠPORTNE DEJAVNOSTI – FITNESS, REKREACIJSKI STUDII*	X	X
3. DELAVCI, IZPOSTAVLJENI RAKOTVORNIM IN MUTAGENIM SNOVEM*	X	X
4. ČISTILNI SERVISI	X	
5. UPRAVLJANJE PARKIRIŠČ	X	X
6. PRIJAVE NEZGOD PRI DELU OZ. VODENJE EVIDENC		X
7. POSREDOVANJE NEPREMIČNIN	X	
8. VISOKOŠOLSKI ZAVODI	X	X
9. PREMIČNA IN ZAČASNA GRADBIŠČA	X	X
10. MLADI DELAVCI		X
11. ZAPOSLOVANJE INVALIDOV	X	X
12. DIMNIKARSTVO	X	X
13. SVEČARSTVO	X	
14. KMETIJSTVO IN GOZDARSTVO		X
15. MLADI DELAVCI V JAVNEM SEKTORJU	X	X
16. ZAVEZANCI ZA PRIJAVO DELA TUJCA	X	
17. GOSTINSTVO IN TURIZEM	X	
18. ODSTRANJEVANJE AZBSTA-več akcij		X

*akcije, ki so začele izvajati v letu 2005 in so bile zaključene v letu 2006.

5.2 AKCIJA NADZORA V ZVEZI Z IZVAJANJEM DELOVNOPRAVNE ZAKONODAJE IN PREDPISOV O VARNOSTI IN ZDRAVJU PRI DELU V OGLAŠEVALSKIH AGENCIJAH

Akcija je potekala na področju varnosti in zdravja pri delu ter na področju nadzora delovnih razmerij decembra 2005 in januarja 2006.

V okviru akcije je bilo s področja nadzora delovnih razmerij opravljenih skupaj 162 pregledov, pregledanih pa je bilo 134 subjektov. Na podlagi opravljenih inšpekcijskih pregledov je bilo ugotovljenih 46 kršitev in izdanih 42 ukrepov. Največ nepravilnosti so inšpektorji na področju delovnih razmerij ugotovili v zvezi z izvajanjem Zakona o evidencah na področju dela (16) in v zvezi z razporejanjem delovnega časa po 147. členu Zakona o delovnih razmerjih (9). Na področju varnosti in zdravja pri delu je bilo opravljenih skupaj 161 inšpekcijskih pregledov. V zvezi z ugotovljenimi kršitvami je bilo izdanih 93 ureditvenih odločb, 1 plačilni nalog ter 3 odločbe

o prekršku. Največ nepravilnosti so inšpektorji ugotovili v zvezi z evidencami s področja varnosti in zdravja pri delu, kar predstavlja kršitev 39. člena Zakona o varnosti in zdravju pri delu.

Trajanje in namen

Akcija je potekala decembra 2005 in januarja 2006. V okviru akcije je bilo s področja nadzora delovnih razmerij opravljenih skupaj **162 pregledov** in pregledanih **134 subjektov**. Ugotovljenih je bilo **46 kršitev** in izdanih **42 ukrepov**. Namen akcije je bil preveriti, ali delodajalci v oglaševalskih agencijah izvajajo oz. spoštujejo delovnopravno zakonodajo, še zlasti v zvezi z delom otrok, saj ugotavljamo, da je v tej dejavnosti največ primerov dela otrok, mlajših od 15 let.

V okviru akcije s področja varnosti in zdravja pri delu je bilo pregledanih **161 subjektov**. Ugotovljenih je bilo **332 kršitev** in izdanih **97 ukrepov**. Poglavitni namen akcije s področja varnosti in zdravja pri delu je bil ugotoviti, ali se upoštevajo nekateri predpisi s področja varnosti in zdravja pri delu, zlasti glede ocene tveganja, usposabljanja delavcev, zdravstvenih pregledov in predpisanih evidenc s področja varnosti in zdravja pri delu.

Ugotovitve

I. Nadzor s področja delovnih razmerij

Zaposlovanje

V **2 primerih** so inšpektorji ugotovili, da delodajalec ni določil s splošnim aktom pogojev za opravljanje dela na določenem delovnem mestu, čeprav je zaposloval več kot 10 delavcev. Med akcijo je bila ugotovljena tudi **1 kršitev** v zvezi z opustitvijo izročitve kopije prijave v socialna zavarovanja.

Na podlagi opravljenih inšpekcijskih pregledov so bili ugotovljeni **3 primeri** opravljanja dela na podlagi pogodbe civilnega prava v nasprotju z določbami drugega odstavka 11. člena Zakona o delovnih razmerjih. Prav tako je bila ugotovljena **1 kršitev** določbe 1. alineje prvega odstavka 5. člena Zakona o preprečevanju dela in zaposlovanja na črno.

Inšpektorji so na podlagi opravljenih inšpekcijskih pregledov ugotovili **2 kršitvi** v zvezi z objavo prostega delovnega mesta v nasprotju z določbami prvega odstavka 23. člena Zakona o delovnih razmerjih. **1 kršitev** pa je bila ugotovljena v zvezi z določbami četrtega odstavka 23. člena Zakona o delovnih razmerjih, ki zavezujejo delodajalca, da o javni objavi prostega delovnega mesta obvesti svoje že zaposlene delavce.

V **1 primeru** je bila ugotovljena kršitev določb drugega odstavka 15. člena Zakona o delovnih razmerjih v zvezi z opustitvijo izročitve pisnega predloga pogodbe o zaposlitvi.

Iz poročil inšpektorjev izhaja, da sta bili ugotovljeni **2 kršitvi** v zvezi z zaposlitvijo za določen čas zaradi neupoštevanja določb prvega odstavka 52. člena Zakona o delovnih razmerjih, ki opredeljujejo zakonite razloge za sklenitev tovrstnih pogodb o zaposlitvi.

Delovni čas

V zvezi z delovnim časom so inšpektorji ugotovili v **2 primerih** kršitev v zvezi z odreditvijo dela preko polnega delovnega časa v nasprotju z določbami tretjega odstavka 143. člena Zakona o delovnih razmerjih, ki opredeljuje dnevno, tedensko, mesečno in letno časovno omejitev nadurnega dela. Na podlagi izvedene akcije sta bili ugotovljeni tudi **2 kršitvi** v zvezi z odreditvijo nadurnega dela delavcu, ki spada v eno izmed tistih kategorij delavcev, katerim je prepovedano naložiti delo preko polnega delovnega časa na podlagi določb 145. člena Zakona o delovnih razmerjih. V zvezi z razporejanjem delovnega časa po 147. členu Zakona o delovnih razmerjih je bilo ugotovljenih **9 kršitev**. Inšpektorji poročajo tudi o 1 ugotovljeni kršitvi v zvezi z zagotavljanjem počitka med zaporednima delovnima dnevnoma in o **1 kršitvi** v zvezi z zagotavljanjem tedenskega počitka.

Delo otrok

V zvezi z delom otrok, mlajših od 15 let, sta bili ugotovljeni **2 kršitvi** določb sedmega odstavka 214. člena Zakona o delovnih razmerjih, ki med drugim določa, da se določbe tega zakona o delovnem času, odmorih in počitkih, določbe o posebnem varstvu delavcev, ki še niso dopolnili 18 let starosti, ter o odškodninski odgovornosti uporabljajo tudi v primerih iz drugega, tretjega in šestega odstavka tega člena (delo otrok).

Izvajanje Zakona o evidencah na področju dela

V okviru izvedene akcije je bilo največ kršitev ugotovljenih v zvezi z izvajanjem Zakona o evidencah na področju dela, in sicer **16**.

II. Nadzor s področja varnosti in zdravja pri delu

Izjava o varnosti z oceno tveganja

Inšpektorji so v večini primerov ugotovili, da so bile ocene tveganja izdelane preveč obsežno glede na dejavnost delodajalcev. Najpogosteje je namreč po poročanju inšpektorjev v oglaševalskih agencijah zaposlenih majhno število delavcev, tako da so take ocene tveganja neustrezne. V zvezi s tem so inšpektorji ugotovili **58 kršitev**.

Usposabljanje zaposlenih

V večini primerov pregledani delodajalci niso imeli izvedenega praktičnega usposabljanja za varno delo na delovnem mestu. Imeli so opravljen le preizkus teoretične usposobljenosti. Tipična ugotovljena nepravilnost se nanaša tudi na potek roka veljavnosti teh preizkusov. V zvezi s tem je bilo ugotovljenih **32 kršitev**.

Izvajanje obdobjnih zdravstvenih pregledov

Inšpektorji povečini ugotavljajo, da v okviru akcije pregledani delodajalci obdobjnih zdravstvenih pregledov niso izvajali oz. je bil rok za opravljanje tovrstnih pregledov delavcev že prekoračen. Stanje kljub temu po opažanjih inšpektorjev ni tako kritično, saj je delo predvsem pisarniško, v mnogih primerih pa gre za samozaposlene osebe, medtem ko so izvajalci dejavnosti zaposleni drugje, kjer jim delodajalec zagotavlja obdobjne zdravstvene preglede. Ugotovljenih je bilo **52 kršitev** s tem v zvezi.

Evidence s področja varnosti in zdravja pri delu

Največ kršitev (**122**) so inšpektorji v akciji ugotovili v zvezi z vodenjem evidenc, predpisanih v 39. členu Zakona o varnosti in zdravju pri delu.

Ukrepi

Inšpektorji so na področju nadzora delovnih razmerij izdali **21 ureditvenih odločb**, **1 odločbo** po 17. členu Zakona o inšpekciji dela (o prepovedi opravljanja delovnega procesa oz. uporabe sredstev za delo do odprave nepravilnosti), **9 odločb** po drugem odstavku 227. člena Zakona o delovnih razmerjih, **2 opozorili** po 2. odstavku 33. člena Zakona o inšpekcijskem nadzoru, **4 odločbe o prekršku** in **4 plačilne naloge**.

Na podlagi opravljenih **161** inšpekcijskih pregledov je bilo s področja nadzora varnosti in zdravja pri delu izdanih **93 ureditvenih odločb**, **1 plačilni nalog** ter **3 odločbe o prekršku**.

Zaključek

Inšpektorji ugotavljajo, da je stanje izvrševanja določb delovnopravne zakonodaje v obravnavani dejavnosti zadovoljivo. Največ nepravilnosti na področju nadzora delovnih razmerij so inšpektorji ugotovili v zvezi z izvajanjem Zakona o evidencah na področju dela. Kršitve pa so bile pogosto ugotovljene tudi v zvezi z delovnim časom oz. razporejanjem delovnega časa ter v zvezi z odrejanjem nadurnega dela.

Inšpektorji poročajo, da gre v tej dejavnosti v največ primerih za manjše delodajalce oz. samostojne podjetnike posameznike, ki praviloma opravljajo dejavnost sami. Zaradi tega

pogosto sodelujejo z drugimi gospodarskimi subjekti na podlagi različnih pogodb civilnega prava. V tej dejavnosti je zlasti pogosto sklepanje avtorskih pogodb, na podlagi katerih opravljajo delo posamezniki za gospodarske subjekte, ki se ukvarjajo z oglaševalsko dejavnostjo. Eden izmed inšpektorjev poroča, da je med delodajalci zasledil tudi takšnega, ki je v času inšpekcijskega pregleda imel sklenjenih celo 166 pogodb avtorskega prava. Po drugi strani pa inšpektorji ugotavljajo, da v večini primerov dela na podlagi takšnih pogodb dejansko niso podani elementi delovnega razmerja, saj gre povečini za oblikovanje besedil/fotografij, analize, pisanje člankov ipd. Inšpektorji tudi poročajo, da se ti delodajalci redko odločajo za opravljanje začasnih in občnih del s strani dijakov in študentov na podlagi napotnic pooblaščenih organizacij, če pa že, gre v večini primerov za priložnostna dela, kot so raznašanje reklamnih letakov, promocije in degustacije v trgovinah, na sejnih in prireditvah.

V okviru akcije so inšpektorji ugotovili, da v dejavnosti oglaševanja ni večjih nevarnosti za nastanek poškodb pri delu, saj delavci, zaposleni pri delodajalcih v tej dejavnosti, opravljajo pretežno pisarniška dela. Povečini gre za samozaposlene osebe oz. za družbe z malo zaposlenimi. Največ nepravilnosti je bilo ugotovljenih v zvezi z evidencami iz varnosti in zdravja pri delu. Pomembna pa je tudi ugotovitev inšpektorjev, da zunanje inštitucije z dovoljenjem za delo, ki opravljajo naloge varstva pri delu za pregledane delodajalce, marsikdaj izdelujejo neustrezne in preobsežne Izjave o varnosti z oceno tveganja.

5.3 AKCIJA NADZORA V ZVEZI Z IZVAJANJEM DELOVNOPRAVNE ZAKONODAJE IN PREDPISOV O VARNOSTI IN ZDRAVJU PRI DELU PRI UPRAVLJAVCIH PARKIRIŠČ

Akcija je potekala februarja in marca 2006. Inšpektorji s področja nadzora delovnih razmerij so pri 27 subjektih nadzora opravili 29 inšpekcijskih pregledov v zvezi z izvajanjem delovnopravne zakonodaje pri upravljalcih parkirišč ter pri tem ugotovili 7 kršitev. Inšpektorji poročajo, da delodajalci, ki se ukvarjajo s tovrstno dejavnostjo, povečini spoštujejo določbe delovnopravne zakonodaje.

Inšpektorji na področju varnosti in zdravja pri delu so opravili inšpekcijske preglede pri 35 subjektih, pri tem pa je bilo v zvezi z ugotovljenimi kršitvami izdanih 23 ureditvenih odločb. Odpravo pomanjkljivosti v zvezi s periodičnimi pregledi (opreme dvžnih ramp, pomičnih vrat), ki jim je bila v okviru akcije namenjena posebna pozornost, so inšpektorji odredili v devetih primerih.

Trajanje in namen

Akcija je potekala februarja in marca 2006. V tej akciji je bil opravljen nadzor spoštovanja delovnopравnih predpisov v okviru opravljanja dejavnosti upravljalcev parkirišč, še zlasti v zvezi z aktom o sistemizaciji delovnih mest oz. izjavo o varnosti (pri delodajalcih, ki zaposlujejo manj kot deset delavcev), v zvezi z izpolnjevanjem pogojev delavcev za opravljanje dela na teh delovnih mestih, zaposlovanjem, opravljanjem dela na podlagi pogodb civilnega prava ob morebitnem obstoju elementov delovnega razmerja, v zvezi z začasnim in občnim delom dijakov in študentov, zagotavljanjem posebnega varstva delavcem, mlajšim od 18 let, v zvezi z delovnim časom, dopolnilnim delom, vodenjem evidenc na področju dela ter zagotavljanjem odmorov in počitkov delavcem.

Inšpektorji s področja nadzora delovnih razmerij so pri 27 subjektih nadzora opravili 29 inšpekcijskih pregledov v zvezi z izvajanjem delovnopravne zakonodaje. Ob tem so ugotovili 7 kršitev. Inšpektorji na področju varnosti in zdravja pri delu pa so opravili

inšpekcijske preglede pri **35 subjektih**. Posebno pozornost so pri tem namenili ustreznosti delovne opreme, ki se uporablja na parkiriščih - gre predvsem za opremo, ki preprečuje oz. omejuje dostop na parkirišče (dvižne rampe, pomična vrata itd.) in njeno usklajenost z direktivami s področja prostega pretoka blaga.

Ugotovitve

I. Nadzor s področja delovnih razmerij

Zaposlovanje

V **1 primeru** so inšpektorji ugotovili kršitev Zakona o delovnih razmerjih v zvezi s sklenitvijo pogodbe civilnega prava, ko so bili pri delu na takšni podlagi ugotovljeni elementi delovnega razmerja. Inšpektorji so na podlagi opravljenih inšpekcijskih pregledov ugotovili tudi **2 kršitvi** zaradi opustitve izročitve fotokopije prijave v pokojninsko, invalidsko ter zdravstveno zavarovanje delavcu, v nasprotju z določbo drugega odstavka 9. člena Zakona o delovnih razmerjih.

Plačilo za delo

Pri enem izmed delodajalcev, pri katerem je bil v okviru akcije opravljen inšpekcijski nadzor, je bila ugotovljena **1 kršitev** v zvezi z izplačilom plače oz. plačilnim dnevom po določbah 134. člena Zakona o delovnih razmerjih.

Varstvo nekaterih kategorij delavcev

V zvezi z delavci, ki so varovani kot posebne kategorije, so inšpektorji zasledili v **2 primerih** kršitve določb, ki prepovedujejo odreditev nadurnega ali nočnega dela starejšemu delavcu brez delavčevega pisnega soglasja.

Inšpektorji poročajo, da so ugotovili v **1 primeru** kršitev Zakona o matični evidenci zavarovancev in uživalcev pravic iz pokojninskega in invalidskega zavarovanja.

II. Nadzor s področja varnosti in zdravja pri delu

Glede na ugotovitve inšpektorjev delodajalci, pregledani v akciji, zagotavljanju varnosti in zdravja pri delu delavcev neredko niso namenili dovolj pozornosti. Povečini so se zanašali na to, da zadostuje, če serviserji opravijo osnovne preglede funkcionalnosti sistemov in osnovna popravila. Pri večjih parkiriščih so inšpektorji ugotavljali probleme zlasti v zvezi z delovnimi mesti pobiralcev parkirnin, ki so v kioskih (slabo prezračevanje, sanitarni prostori, ogrevanje itd.).

Ukrepi

V akciji so inšpektorji s področja nadzora delovnih razmerij izdali **3 ureditvene odločbe** na podlagi 15. člena Zakona o inšpekciji dela in **1 odločbo** po drugem odstavku 227. člena Zakona o delovnih razmerjih, v **1 primeru** je bilo izrečeno **opozorilo** po drugem odstavku 33. člena Zakona o inšpekcijskem nadzoru, v postopku o prekršku pa je bila izdana **1 odločba o prekršku**.

V okviru akcije so inšpektorji na področju varnosti in zdravja pri delu izdali **23 ureditvenih** odločb na podlagi 15. člena Zakona o inšpekciji dela, od tega se je 9 ureditvenih točk nanašalo na nepravilnosti pri pomičnih rampah, katerim so inšpektorji v okviru akcije inšpektorji namenili posebno pozornost.

Zaključek

V skladu s poročili inšpektorjev smo ugotovili, da obstaja več delodajalcev, ki se ukvarjajo z dejavnostjo upravljanja parkirišč, le v večjih mestih. V nekaterih regijah pa gospodarskih subjektov, ki bi se ukvarjali s tovrstno dejavnostjo, skorajda ni.

Na podlagi izvedene akcije tudi ugotavljamo, da gre pri pregledanih subjektih v pretežni meri za gospodarske subjekte, ki se ukvarjajo s komunalno dejavnostjo, kar pomeni, da

predstavlja dejavnost upravljanja parkirišč le eno izmed dejavnosti, s katerimi se delodajalec ukvarja. Hkrati to pomeni, da gre najpogosteje za večje delodajalce, ki pa imajo na delovnih mestih v zvezi z upravljanjem parkirišč zaposlenih le nekaj delavcev. Praviloma imajo večji delodajalci zaposlen tudi usposobljen kader oz. t.i. kadrovske ali pravne službe. To verjetno tudi botruje ugotovitvi, da je stanje na področju spoštovanja delovnopravne zakonodaje v tej dejavnosti dobro, saj je bilo število ugotovljenih kršitev minimalno.

S področja nadzora varnosti in zdravja pri delu je bilo pri pregledih mogoče ugotoviti pomanjkljivosti v zvezi z neopravljenimi obdobjnimi pregledi dviznih vrat in ramp. Nepravilnosti so bile ugotovljene tudi v zvezi s tehnično dokumentacijo za starejšo opremo, s tem v zvezi pa so bila pomanjkljiva tudi navodila za varno uporabo.

5.4 AKCIJA NADZORA IZVAJANJA DELOVNOPRAVNE ZAKONODAJE IN PREDPISOV O VARNOSTI IN ZDRAVJU PRI DELU V VISOKOŠOLSKIH ZAVODIH

Akcijo nadzora v visokošolskih zavodih, kamor sodijo univerze, fakultete, umetniške akademije in visoke strokovne šole, smo opravljali prvič, zato smo opravili nadzorstvo z obeh področij inšpekcijskega nadzora.

Inšpektorji so s področja nadzora delovnih razmerij opravili 37 pregledov pri 37 subjektih nadzora, ugotovljenih pa je bilo 5 kršitev. Tako so v zvezi z ugotovljenimi pomanjkljivostmi izdali 3 ureditvene odločbe po 15. členu Zakona o inšpekciji dela, 1 ureditveno odločbo po drugem odstavku 227. člena Zakona o delovnih razmerjih, 1 odločbo o prekršku in 1 plačilni nalog.

Nadzor s področja varnosti in zdravja pri delu je bil opravljen pri 42 subjektih, pri katerih je bilo v 43 pregledih ugotovljenih 122 kršitev. Izdanih je bilo 27 ureditvenih odločb in izrečenih 5 ustnih opozoril.

Trajanje in namen

Akcija nadzora v visokošolskih zavodih je trajala od 10. aprila 2006 do 31. maja 2006. Visokošolski zavodi so skladno z 2. členom Zakona o visokem šolstvu (Uradni list RS, št. 119/2006 – uradno prečiščeno besedilo št. 3): univerze, fakultete, umetniške akademije in visoke strokovne šole.

Pri izvajanju akcije na področju nadzora delovnih razmerij smo namenili pozornost zlasti določbam delovnopravne zakonodaje v zvezi z aktom o sistemizaciji delovnih mest, zaposlovanjem, opravljanjem dela na podlagi pogodb civilnega prava ob obstoju elementov delovnega razmerja, zaposlovanjem tujcev, začasnim in občasnim delom dijakov in študentov, delovnim časom, dopolnilnim delom in vodenjem evidenc na področju dela.

Zagotavljanje varnosti in zdravja pri delu na visokošolskih zavodih ima dva zorna kota, in sicer zagotavljanje varnosti in zdravja pri delu zaposlenih in zagotavljanje varnosti in zdravja pri delu študentov pri izvajanju praktičnega pouka, pri opravljanju proizvodnega dela oziroma delovne prakse in na strokovnih ekskurzijah. Poseben poudarek je bil na opredeljenosti teh obveznosti v splošnih aktih delodajalcev ter na izvajanju določb 13. člena Zakona o varnosti in zdravju pri delu, ki določa, da mora biti vzgoja in izobraževanje v zvezi z varnostjo in zdravjem pri delu sestavni del splošnega in poklicnega izobraževanja na šolah vseh vrst in stopenj.

Ugotovitve

I. Nadzor s področja delovnih razmerij

Zaposlovanje

Inšpektorji na splošno ugotavljajo, da v visokošolskih zavodih zaposlujejo delavce v skladu z zakonodajo – s pogodbami o zaposlitvi, vendar je bilo pri teh delodajalcih ugotovljeno tudi, da zelo pogosto sklepajo z osebami pogodbe civilnega prava (zlasti pogodbe avtorskega prava). Pri delodajalcih, kjer so bili opravljeni inšpekcijski nadzori, je bilo v času akcije zaposlenih okoli 5212 delavcev, sklenjenjenih je bilo 3434 pogodb civilnega prava, začasna in občasna dela na podlagi napotnice študentskega servisa je opravljalo 376 dijakov in študentov, s 630 delavci pa so imeli delodajalci sklenjeno pogodbo za dopolnilno delo.

Kot primer navajamo, da so inšpektorji na območju ene izmed območnih enot Inšpektorata RS za delo opravili inšpekcijski pregled pri dveh subjektih, ki sta skupaj zaposlovala 29 delavcev, z 82 osebami pa sta imela sklenjeno pogodbo civilnega prava.

Delodajalci glede na ugotovitve inšpektorjev v okviru akcije sklepajo pogodbe civilnega prava za opravljanje storitev, ki so povezane z izvajanjem študijskega procesa: denimo za predavanja pri različnih predmetih, ki v posameznem študijskem letu trajajo npr. 15 ur, 22 ur, za sodelovanje na izpitih in pri izpitnih komisijah, govorilnih urah itd.

V **1 primeru** je bila ugotovljena sklenitev pogodbe o zaposlitvi za določen čas izven primerov iz 1. odstavka 52. člena Zakona o delovnih razmerjih.

V okviru opravljenih nadzorov v akciji je bila ugotovljena tudi **1 kršitev** v zvezi s splošnim aktom – opustitvijo določitev pogojev za opravljanje dela po drugem odstavku 20. člena Zakona o delovnih razmerjih.

Prav tako v **1 primeru** pa je bila ugotovljena tudi zaposlitev na črno po prvi alineji 5. člena Zakona o preprečevanju dela in zaposlovanja na črno, ker delodajalec z delavcem ni sklenil pogodbe o zaposlitvi oziroma pogodbe o delu v skladu s predpisi in delavca ni prijavil zavodu za zdravstveno zavarovanje in zavodu za pokojninsko in invalidsko zavarovanje.

Nepravilnosti v zvezi z delom dijakov in študentov inšpektorji v času izvajanja akcije niso ugotovili.

Delovni čas

V zvezi z delovnim časom so inšpektorji v okviru akcije ugotavljali, ali je pri subjektih nadzora določen in razporejen v skladu z zakonodajo ter ali delodajalec spoštuje zakonodajo v zvezi z zagotavljanjem odmora in počitkov. V zvezi s tem je bila ugotovljena le **1 kršitev**, ki se je nanašala na delo preko polnega delovnega časa. Inšpektorji so namreč v tem primeru ugotovili kršitev določbe 203. člena ZDR, saj je delodajalec odredil opravljanje dela preko polnega delovnega časa starejšemu delavcu brez njegovega pisnega soglasja.

V okviru akcije je bila ugotovljena tudi **1 kršitev** v zvezi z vodenjem evidenc s področja dela.

II. Nadzor s področja varnosti in zdravja pri delu

Nadzor na področju varnosti in zdravja pri delu je bil razdeljen na dva dela. V prvem delu so inšpektorji pregledali opredeljenost posameznih področij varstva pri delu v izjavi o varnosti z oceno tveganja in v drugih splošnih aktih delodajalca. V drugem delu pa so pregledali dejansko izvajanje predpisanih ukrepov.

Vse pregledane ustanove so glede na poročanje inšpektorjev imele izdelano in sprejeto izjavo o varnosti z oceno tveganja. S tem v zvezi inšpektorji ugotavljajo zlasti naslednje: Nevarnosti, ki se pojavljajo na delovnih mestih, so v oceni tveganja opredeljene v 85%. Z enakim odstotkom so v oceni tveganja opredeljena delovna mesta, kjer so delavci

izpostavljeni tveganjem. 56% ustanov ima v oceni tveganja določena delovna mesta, kjer je potrebno izvajati preiskave škodljivosti delovnega okolja. V 87% so v oceni tveganja določena delovna mesta, kjer je potrebno izvajati periodične preizkuse teoretične in praktične usposobljenosti za varno delo. 70% ustanov ima v oceni tveganja določeno delovno opremo, za katero so potrebni periodični pregledi in preizkusi. V 70% primerih so opredeljeni roki za preglede in preizkuse električnih instalacij.

Na področju izvajanja drugih ukrepov v zvezi z varnostjo in zdravjem pri delu je bilo v okviru akcije ugotovljeno naslednje stanje:

V 75% pregledanih ustanov ima delodajalec določenega strokovnega delavca za opravljanje strokovnih nalog v zvezi z zagotavljanjem varnosti pri delu. Naloge zdravstvenega varstva opravlja pooblaščen zdravnik medicine dela v 95% primerih. Delodajalec zagotavlja izvajanje zdravstvenih pregledov v rokih, določenih v splošnih aktih, le v 57%. V 64% primerov delodajalec zagotavlja usposabljanje delavcev za varno delo. Izvajanje periodičnih preiskav škodljivosti delovnega okolja v skladu z določili splošnih aktov se zagotavlja v samo 48%. Delodajalec zagotavlja izvajanje periodičnih pregledov in preizkusov delovne opreme v skladu z določili splošnih aktov v 63% pregledanih ustanov. Seznanjanje delavcev o vrstah nevarnosti na delovnem mestu ter o varnostnih ukrepih, potrebnih za preprečevanje nevarnosti in zmanjšanje škodljivih posledic, zlasti pri delu v laboratorijih in podobno, je ustrezno v 89%. Delovna mesta so opremljena z znaki za obvestila in za nevarnost ter navodili za varno delo v 92% pregledanih delovnih mest. V 82% primerov sta vzgoja in izobraževanje v zvezi z varnostjo in zdravjem pri delu sestavni del izobraževanja in uvajanja v delo ter stalnega strokovnega usposabljanja delavcev. Ustrezna sredstva in oprema za osebno varnost so bila zagotovljena v vseh pregledanih primerih. Prav tako se povsod v pregledanih prostorih vzgojno-izobraževalnih ustanov izvaja prepoved kajenja v skladu s predpisi. Tudi na vseh dvigalih, ki se uporabljajo v pregledanih ustanovah, se izvajajo periodični preizkusi.

Ukrepi

Inšpektorji s področja nadzora delovnih razmerij so v zvezi z ugotovljenimi pomanjkljivostmi izdali **3 ureditvene odločbe** po 15. členu Zakona o inšpekciji dela, **1 ureditveno odločbo** po drugem odstavku 227. člena Zakona o delovnih razmerjih, **1 odločbo o prekršku** in **1 plačilni nalog**.

Inšpektorji s področja nadzora varnosti in zdravja pri delu so v okviru izvedene akcije izdali **27 ureditvenih odločb** in izrekli **5 opozoril**.

Zaključek

Ugotovljeno stanje izvajanja delovnopravne zakonodaje pri nadziranih delodajalcih ocenjujemo kot dobro, saj pri večini obravnavanih institutov nismo ugotovili nepravilnosti. Na podlagi opravljenih ukrepov v visokošolskih zavodih večje nepravilnosti tako niso bile ugotovljene. Evidentiranih je bilo nekaj kršitev Zakona o delovnih razmerjih ter po ena kršitev v zvezi z zaposlovanjem na črno in evidencami na področju dela. Izstopajoča ugotovitev nadzora pa je zelo visoko skupno število sklenjenih pogodb civilnega prava, ko elementi delovnega razmerja niso bili podani.

Visokošolske ustanove so redko predmet inšpekcijskega nadzora s področja varnosti in zdravja pri delu. Ne glede na to pri pregledih nismo ugotovili hujših kršitev predpisov. Največ pomanjkljivosti je bilo ugotovljenih pri obvladovanju varnosti pri delu v posameznih laboratorijih s specifično opremo. Zaposleni praviloma poznajo ukrepe za varno delo, slabše pa so te razmere zajete v ocenah varnosti in s tem povezanimi preiskavami škodljivosti delovnega okolja.

5.5 AKCIJA NADZORA NAD IZVAJANJEM PREDPISOV S PODROČJA ZAGOTAVLJANJA VARNOSTI IN ZDRAVJA PRI DELU IN DELOVNOPRAVNE ZAKONODAJE NA PREMIČNIH IN ZAČASNIH GRADBIŠČIH

Vsakoletno akcijo nadzora nad izvajanjem predpisov s področja zagotavljanja varnosti in zdravja pri delu in delovnopravne zakonodaje na premičnih in začasnih gradbiščih smo izvajali v dveh ločenih časovnih obdobjih, in sicer od 15. 5. do 2. 6. 2006 in nato še od 2. 10. do 27. 10. 2006, tako na področju varnosti in zdravja pri delu kot tudi na področju delovnih razmerij.

S področja varnosti in zdravja pri delu je bil glavni namen izvajanja akcije poleg neposrednega nadzora varnosti pri samem izvajanju del tudi nadzor izpolnjevanja obveznosti naročnikov ter nadzor nad delom koordinatorjev za varnost in zdravje pri delu. V okviru akcije je bilo opravljenih 1183 pregledov na 477 gradbiščih, kjer je bilo v zvezi z varnim in zdravim delom ugotovljenih 830 kršitev. Med temi so izstopale ugotovljene nepravilnosti v zvezi z dejansko ustreznostjo delovne opreme, ki se uporablja pri gradbenih delih (v 111 primerih), ter nepravilnosti pri izvajanju del na višini - v 93 primerih.

Na področju delovnih razmerij smo akcijo izvajali z namenom preverjanja zakonitosti zaposlovanja ter opravljanja dela slovenskih državljanov, državljanov držav članic Evropske unije ter državljanov tretjih držav, opravljanja dela dijakov in študentov, izvajanja instituta zagotavljanja dela delavca drugemu uporabniku ter zagotavljanja posebnega varstva delavcev, mlajših od 18 let. Opravili smo skupno 558 inšpekcijskih nadzorov pri 441 delodajalcih ter ugotovili skupno 234 kršitev, od tega največ v zvezi z zaposlovanjem (137 kršitev). Glede na ugotovljene kršitve so inšpektorji s področja nadzora delovnih razmerij najpogosteje ukrepali z ureditvenimi odločbami (119), plačilnimi nalogi (86), odločbami o prekršku (28) ter z odločbami o prepovedi opravljanja delovnega procesa oz. uporabe sredstev za delo do odprave nepravilnosti v skladu s 17. členom Zakona o inšpekciji dela (26).

Trajanje in namen

V letu 2006 smo akcijo izvajali v dveh ločenih časovnih obdobjih, in sicer od 15. 5. do 2. 6. 2006 in nato še od 2. 10. do 27. 10. 2006. Akcijo smo izvajali tako na področju varnosti in zdravja pri delu kot tudi na področju delovnih razmerij.

Vsakoletna akcija inšpekcijskega nadzora nad zagotavljanjem varnosti in zdravja pri delu na gradbiščih je poleg neposrednega nadzora varnosti pri izvajanju del obsegala nadzor izpolnjevanja obveznosti naročnikov in nadzor nad delom koordinatorjev za varnost in zdravje pri delu. Nadzor nad neposrednim izvajanjem del pa je obsegal pregled ureditve delovnih mest na višini, ureditev poti in delovne opreme ter ureditev in vzdrževanje električnih instalacij. Poleg tega smo preverjali še uporabo in označitev varovalnih čelad. Pregledanih je bilo 477 gradbišč, kjer je bilo opravljenih 1183 inšpekcijskih nadzorov in ugotovljenih 830 kršitev s področja varnosti in zdravja pri delu.

Na področju delovnih razmerij smo posebno pozornost namenili nadzoru zakonitosti zaposlovanja ter opravljanja dela slovenskih državljanov, državljanov držav članic Evropske unije ter državljanov tretjih držav. Poseben poudarek je bil tudi na opravljanju dela dijakov in študentov, izvajanju instituta zagotavljanja dela delavca drugemu uporabniku ter zagotavljanju posebnega varstva delavcev, mlajših od 18 let. V okviru akcije smo tudi preverili, ali delavci v dejavnosti gradbeništva opravljajo delo na osnovi ustreznih pravnih podlag. Na področju delovnih razmerij so inšpektorji opravili skupno **558 inšpekcijskih nadzorov pri 441 delodajalcih**, pri čemer so ugotovili skupno **234 kršitev**.

Ugotovitve

I. Nadzor na področju varnosti in zdravja pri delu

Obveznosti naročnikov

Glede na ugotovitve inšpektorjev v okviru akcije **10 naročnikov** gradbišča ni prijavilo inšpekciji za delo 15 dni pred pričetkom del v skladu z Zakonom o varnosti in zdravju pri delu. Delež kršiteljev je približno enak kot lansko leto. V **19 primerih** naročniki niso zagotovili koordinatorjev za varnost na gradbiščih. Izpolnjevanje te obveznosti je boljše kot v predhodnem letu. Varnostni načrt, s katerim se planira varna gradnja, ni bil izdelan na **21 gradbiščih**. Povzetek ugotovitev inšpekcijskega nadzora je, da naročniki svoje formalne obveznosti izpolnjujejo vse bolje. Še vedno pa se pogosto ugotavlja, da naročniki svojih obveznosti po Uredbi o zagotavljanju varnosti in zdravja pri delu na začasnih in premičnih gradbiščih ne izvajajo na takšen način, kot zahteva uredba. V projektnih rešitvah ni upoštevanih varnostnih zahtev, ne upošteva se razmer, v katerih morajo delavci opraviti delo (čas, vreme ipd.), ko se odloča o času, potrebnem za izvedbo del.

Obveznosti koordinatorjev za varnost in zdravje pri delu

Delo koordinatorjev v fazi priprave na gradnjo smo preverjali na osnovi izdelane dokumentacije. Ker predpisa, ki bi podrobneje opredeljeval vsebino dokumentacije za fazo uporabe še ni, smo lahko nadzirali samo vsebino varnostnih načrtov. Večina le-teh pa še vedno ni bila ustreznih: ugotavljamo, da obstoječa dokumentacija ne podaja konkretnih rešitev za izvajanje posebno nevarnih del, da ni prilagojena konkretnemu gradbišču in da ne vsebuje celotne vsebine iz priloge V k uredbi.

Koordinatorji, katerih najpomembnejša naloga je nadzor nad varnim izvajanjem del ter usklajevanje in opozarjanje delodajalcev, v fazi izvajanja del še ne opravljajo svojih nalog tako, kot narekuje predpis. Očitne pomanjkljivosti pri njihovem delu smo inšpektorji ugotovili na **84 gradbiščih**. Iz njihovih navedb izhaja, da za izvajanje nalog nimajo dovolj podpore pri naročnikih del, ki jim ne zagotavljajo potrebne minimalne prisotnosti na gradbišču. Po drugi strani inšpektorji ugotavljamo, da koordinatorji pogosto kljub obisku gradbišča izvajalcev ne opozorijo na pomanjkljivosti (ker jih ne prepoznajo ali jih tudi oni podcenijo). Tako se stanje na gradbiščih ne izboljšuje in do nezgod prihaja kljub temu, da je naročnik zagotovil koordinatorja.

Obveznosti izvajalcev

Ureditev delovnih mest in opreme za delo na višini

Na **93 gradbiščih** delovno mesto na višini ni bilo zavarovano tako, kot določajo predpisi. Ta dokaj velik delež kaže predvsem na še vedno prepogosto podcenjevalen odnos do tveganja za padec, ki pa ima lahko na žalost težke posledice. Inšpektorji smo v takšnih primerih najpogosteje prepovedali nadaljevanje del do odprave pomanjkljivosti (v **46 primerih**) ali delo zaradi neposredne nevarnosti za življenje celo v celoti ustavili (v **6 primerih**). Hkrati smo izvedli tudi postopek o prekršku.

Ureditev poti in strojev na gradbišču

Poti in dostopi v skladu z ugotovitvami inšpektorjev v okviru akcije niso bili primerno urejeni na **37 gradbiščih**. Najpogosteje so bili slabo urejeni dostopi v globino in na višino (lestve prekratke, nestabilne, polomljene itd.), poti in prehodi po terenu so bili založeni z

materialom in odpadki (tako da ni bilo dovolj prostora za gibanje in skladiščenje materiala), prehodi v objektih so bili nevarni, ker niso bile pokrite odprtine v tleh, iz tal pa so štrlele palice in druge ovire. Kar na **111 gradbiščih** pa so bile ugotovljene tudi večje ali manjše pomanjkljivosti na strojih in opremi. Tako smo na krožnih žagah ugotavljali predvsem naslednje pomanjkljivosti: neustrezno nameščena varovala (razporni klin, pokrov rezila), delavci odstranjujejo zaščitni pokrov na kotnih rezalkah, ni zaščite vrtljivih delov strojev (prenosov, jermenic), poškodovana so stikala in priključni kabli ipd. V **24 primerih** stroji niso bili pregledani v predpisanem roku. Električne instalacije in oprema (razdelilci, kabli, luči, orodje) so bile pomanjkljivo urejene ali poškodovane v **31 primerih**, v **14 primerih** pa smo ugotovili tudi, da delodajalec ni poskrbel za izvedbo meritev in predpisanih mesečnih pregledov.

Čelade

Nošenje čelad delavcem še vedno ni vsakdanje. Kar na **89 gradbiščih** tako delavci čelad niso nosili, čeprav je obstajalo tveganje za poškodbe glave in so bili v večini primerov opozorjeni na obvezno uporabo čelade tudi s postavitvijo varnostnega znaka ob vhodu na gradbišče.

V okviru akcije smo preverjali tudi označitev čelad v skladu z zahtevami standarda SIST EN 397. Odkrili smo **41 nepravilnosti**, ki pa so se nanašale predvsem na označitev s CE znakom in številko standarda ter leto proizvodnje. Podrobnejše poročilo o teh kršitvah smo posredovali Ministrstvu za gospodarstvo.

II. Nadzor na področju delovnih razmerij

Zaposlovanje in delo na drugih pravnih podlagah

Inšpektorji ugotavljajo, da delavci v dejavnosti gradbeništva opravljajo delo na različnih pravnih podlagah, največkrat na podlagi pogodbe o zaposlitvi, pri čemer so bile v številnih primerih sklenjene za določen čas.

Delodajalci zaposlujejo oz. opravljajo delo z državljani Republike Slovenije, državljani tretjih držav, kot tudi s tujci, državljani držav članic EU, pri čemer med zaposlenimi tujci prevladujejo državljani tretjih držav. Inšpektorji so zasledili tudi delodajalce, ki so opravljali delo izključno s tujci, državljani tretjih držav.

V nekaterih primerih smo ugotovili, da so delodajalci za delo najeli dijake in študente na podlagi napotnice pooblaščne organizacije za izvajanje dejavnosti posredovanja dela ter da so z delavci sklepali pogodbe civilnega prava. Evidentirali pa smo tudi posredovanje dela delavca drugemu uporabniku.

Kljub večletnemu usmerjenemu nadzoru v dejavnosti gradbeništva je še vedno mogoče zaslediti zaposlovanje na črno. Pri izvajanju nadzorov na gradbiščih so inšpektorji evidentirali tudi delavce, ki sploh niso vedeli, za katerega delodajalca opravljajo delo.

Pri inšpekcijskih pregledih smo ugotovili **137 kršitev**, povezanih z zaposlovanjem, kar predstavlja več kot polovico vseh kršitev, ugotovljenih pri izvajanju predmetne akcije na področju delovnih razmerij. Od tega se je **43 primerov** ugotovljenih kršitev nanašalo na zaposlovanje na črno.

V zvezi z zaposlovanjem in delom tujcev smo ugotovili skupno **63 kršitev**, od tega **50 kršitev** Zakona o zaposlovanju in delu tujcev ter **13 kršitev** Zakona o preprečevanju dela in zaposlovanja na črno. Med kršitvami Zakona o zaposlovanju in delu tujcev smo najpogostejše evidentirali opustitev hrambe dokumentacije na gradbiščih oz. deloviščih s strani delodajalca in tudi tujca (**26**) ter opustitev prijave oz. odjave začetka dela tujca (**21**). V posameznih primerih so tujci opravljali delo v nasprotju z izdanim delovnim dovoljenjem, v **1 primeru** pa je delodajalec sklenil pogodbo o zaposlitvi s tujcem, za katerega ni pridobil delovnega dovoljenja.

Preostale kršitve, povezane z zaposlovanjem, so se nanašale na opustitev izročitve fotokopije prijave v zavarovanje delavcu (**15**), splošni akt, katerega delodajalci niso sprejeli ali pa je bil sprejeti akt neustrezen (**13**), na sklepanje pogodb civilnega prava ob obstoju elementov delovnega razmerja (**7**), sklepanje pogodb o zaposlitvi za določen čas

(3), opustitev izročitve pisnega predloga pogodbe o zaposlitvi (4), ugotovili pa so tudi po **1 kršitev** v zvezi s sklenitvijo pogodbe o zaposlitvi z delavcem, ki ne izpolnjuje pogojev za opravljanje dela, ter v zvezi z izročitvijo pisne pogodbe o zaposlitve ob njeni sklenitvi.

Inšpektorji so opazili tudi pojav zagotavljanja dela tujca drugim uporabnikom brez ustrezne koncesijske pogodbe. Tovrstne ugotovitve so inšpektorji obravnavali kot kršitev 6. člena Zakona o zaposlovanju in zavarovanju za primer brezposelnosti.

Druge ugotovitve

Ugotavljamo, da so bili v akciji pregledani delodajalci precej nedisciplinirani pri vodenju evidenc na področju dela, saj smo v zvezi s tem evidentirali **54 kršitev**. Med ugotovljenimi kršitvami najdemo tako primere, ko delodajalci ne vodijo vseh predpisanih evidenc, kot tudi primere, ko so vodene evidence pomanjkljive, kar še posebej velja za evidence o izrabi delovnega časa.

V zvezi z delovnim časom je bilo ugotovljenih **19 kršitev**, ki so se pretežno nanašale na razporejanje delovnega časa v nasprotju s 147. členom Zakona o delovnih razmerjih. V posameznih primerih so bile ugotovljene kršitve v zvezi s počitkom med dvema zaporednima delovnima dnevi (1) in tedenskim počitkom (3).

Inšpektorji so evidentirali tudi **7 kršitev** v zvezi z letnim dopustom, ki so najpogosteje povezane z neupoštevanjem minimalnega trajanja letnega dopusta.

V zvezi s plačili so bile ugotovljene le **3 kršitve**, vse so se nanašale na izplačilo plače v nasprotju s 135. členom Zakona o delovnih razmerjih, to je na izplačilo plače brez pisnega obračuna plače.

Pri **1** delodajalcu pa smo ugotovili tudi kršitev določb o zagotavljanju posebnega varstva delavcev, mlajših od 18 let. V obravnavanem primeru je bilo ugotovljeno, da sta delavca, mlajša od 18 let, ki sta pri delodajalcu opravljala delo na podlagi študentske napotnice, delo opravljala več kot 8 ur na dan, s čimer je bila kršena dnevna omejitev delovnega časa, določena v 196. členu Zakona o delovnih razmerjih.

Inšpektorji so evidentirali tudi **6 kršitev**, povezanih s prijavo v pokojninsko in invalidsko ter zdravstveno zavarovanje.

Ukrepi

Na področju nadzora zagotavljanja varnosti in zdravja pri delu smo inšpektorji izdali **177 ureditvenih odločb** za odpravo pomanjkljivosti, v **46 primerih** smo prepovedali nadaljevanje posameznih del do odprave nepravilnosti in v **6 primerih** prepovedali delo zaradi neposredne nevarnosti za življenje delavcev. Izdali smo tudi **211 plačilnih nalogov z globami** in **10 odločb o prekršku**, v enem primeru je bila podana tudi **ovadba** zaradi suma storitve kaznivga dejanja.

Glede na ugotovljene kršitve so inšpektorji s področja nadzora delovnih razmerij izdali **119 ureditvenih odločb**, **26 odločb** po 17. členu Zakona o inšpekciji dela in **1 odločbo** po 16. členu Zakona o inšpekciji dela. V prekrškovnem postopku so izdali **28 odločb o prekršku** ter **86 plačilnih nalogov**. V skladu z načelom sorazmernosti ukrepanja pa so v 5 primerih ukrepali z **opozorili**.

Zaključek

Razmere na gradbiščih se glede na ugotovitve inšpektorjev v akciji ne izboljšujejo. Zaradi splošne gospodarske rasti imajo gradbene družbe vse večji obseg dela, nimajo pa na voljo tudi temu ustrezno več delavcev. Zato angažirajo tuje delodajalce, ki pogosto pošljejo (napotijo) v Slovenijo samo delavce, brez odgovornih oseb in neposrednih vodij. S temi delavci se naši delodajalci težko sporazumevajo, jih težko motivirajo in usposobijo za varno delo. Ker jim manjka tudi strokovnega kadra (predvsem delovodij), opuščajo nadzor nad delavci. Nadzor pa zaradi že omenjenih razmer in pomanjkljive zakonodaje težko opravljamo tudi inšpektorji. Posledica vsega navedenega so številne nezgode in poškodbe delavcev. Poostreni nadzor gradbišč je tako še vedno nujen.

Glede izpolnjevanja zahtev delovnopravne zakonodaje lahko ocenimo, da stanje pri nadzorovanih delodajalcih ni tako zelo slabo, saj smo v določenih segmentih ugotovili kršitve le v posameznih primerih. Vsekakor pa ne moremo biti zadovoljni z ugotovitvami na področju zaposlovanja, saj je število ugotovljenih primerov zaposlovanja na črno, kljub večletnemu nadzoru v tej dejavnosti (v primerjavi z letom poprej), naraslo. Precej pogosto so ugotovljene tudi kršitve, ki se nanašajo na evidence, ki jih delodajalec ne vodi v skladu s predpisi ali pa jih ne hrani na gradbišču.

Glede na rezultate nadzora bomo z izvajanjem usmerjene akcije v dejavnosti gradbeništva nadaljevali tudi v prihodnje.

5.6. AKCIJA NADZORA V ZVEZI Z IZVAJANJEM DOLOČB ZAKONA O DELOVNIH RAZMERJIH, ZAKONA O POKOJNINSKEM IN INVALIDSKEM ZAVAROVANJU, ZAKONA O ZAPOSLOTITVENI REHABILITACIJI IN ZAPOSLOVANJU INVALIDOV TER PREDPISOV O VARNOSTI IN ZDRAVJU PRI DELU V INVALIDSKIH PODJETJIH IN PRI OSTALIH DELODAJALCIH, KI ZAPOSLUJEJO OSEBE S STATUSOM INVALIDA

Na Inšpektoratu RS za delo smo julija in avgusta 2006 že peto leto zapored izvedli usmerjeno akcijo v zvezi z izvajanjem določb delovnopravne zakonodaje, ki se nanaša na varstvo invalidov oz. urejanje njihovega delovnopravnega statusa. Splošna ocena izvajanja delovnopravne zakonodaje v zvezi z zaposlovanjem in delom invalidov je dobra, k temu pa je prav gotovo prispeval tudi sistematični nadzor inšpektorjev za delo v okviru usmerjenih akcij v preteklih petih letih. Subjekti inšpekcijskih nadzorov v okviru navedene akcije so po opažanjih inšpektorjev dobro seznanjeni s pravicami in dolžnostmi, ki jih imajo do delavcev s statusom invalida.

Tudi na področju varnosti in zdravja pri delu je končna ocena stanja dobra. Delodajalci, ki zaposlujejo invalide, so dobro seznanjeni z zakonodajo na področju varnosti in zdravja pri delu in jo tudi razmeroma dobro upoštevajo.

Trajanje in namen

Problematika urejanja delovnopravnega statusa invalidov je zadnja leta nekoliko v ospredju zaradi številnih novosti, ki so bile na tem področju uvedene. Korenitih sprememb je bilo navedeno področje deležno tudi v letu 2006, ko je začela veljati Uredba o določitvi kvote za zaposlovanje invalidov, posledično so se začele uporabljati določbe od 102. do 105. člena Zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju, delovati pa je začela tudi komisija za ugotovitev podlage za odpoved pogodbe o zaposlitvi. Tako ne moremo več govoriti o absolutnem varstvu delavcev s statusom invalida pred odpovedjo pogodbe o zaposlitvi, ampak le še o relativnem.

Glede na navedeno in glede na dejstvo, da invalidi predstavljajo varovano kategorijo delavcev, smo na področju delovnih razmerij nadzirali predvsem izvajanje tistih določb delovne zakonodaje, ki urejajo zaposlovanje invalidov ter njihovo varstvo. Posebno pozornost smo namenili tudi izvajanju 64. člena Zakona o zaposlitveni rehabilitaciji in zaposlovanju invalidov, ki ureja nadomestno izpolnitev kvote s sklepanjem poslovnih pogodb z zaposlitvenim centrom ali invalidskim podjetjem, v povezavi z institutom zagotavljanja dela delavca drugemu uporabniku.

Akcija nadzora v zvezi z zaposlovanjem in delom invalidov je potekala julija in avgusta 2006. V tem času je bilo na področju nadzora delovnih razmerij v okviru akcije pregledanih **130 subjektov**, pri tem je bilo opravljenih skupno **136 inšpekcijskih pregledov**. Inšpekcijska nadzorstva s področja nadzora delovnih razmerij so bila opravljena pri delodajalcih z različnim statusom - med njimi je bilo tudi:

- 73 delodajalcev s statusom invalidskega podjetja,
- 5 delodajalcev s statusom zaposlitvenega centra in
- 7 izvajalcev zaposlitvene rehabilitacije.

Delodajalci, pri katerih so bili opravljeni inšpekcijski pregledi, so zaposlovali skupno **3260** delavcev s statusom invalida, od tega jih je **2581** imelo status delovnega invalida, 679 pa jih je pridobilo status invalida na drugih pravnih podlagah, različnih od Zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju.

Inšpektorji so v okviru akcije s področja nadzora delovnih razmerij ugotovili skupno **28 kršitev** delovnega prava, kar je glede na obseg pregledanih subjektov relativno malo.

Pri izvajanju nadzora je bila s stališča varnega dela pozornost namenjena temeljnemu aktu, ki obravnava varnost in zdravje pri delu pri posameznem delodajalcu, to je izjavi o varnosti z oceno tveganja. Delo invalidov mora biti v tem aktu ustrezno obravnavano, kar pomeni, da morajo iz akta izhajati tudi vse omejitve in posebnosti posameznih invalidnih oseb. Še posebno pomembno je v zvezi s tem določilo v 8. členu Zakona o varnosti in zdravju pri delu, ki določa, da mora biti delovni proces prilagojen telesnim in duševnim zmožnostim delavca, delovno okolje in sredstva za delo pa morajo glede na naravo dela zagotavljati delavcu varnost in ne smejo ogroziti njegovega zdravja.

V akciji smo na področju varnosti in zdravja pri delu kar tri vprašanja namenili vsebini izjave o varnosti, zlasti glede opredeljenosti problematike invalidov. Poleg izjave o varnosti je bila posebne pozornosti deležna še problematika zagotavljanja usmerjenih preventivnih zdravstvenih pregledov in vloga pooblaščenega zdravnika pri izbiri ustreznega delovnega mesta. Ugotavljali smo tudi, kako delodajalci izpolnjujejo svojo obveznost do delovnih invalidov II. in III. kategorije, ki jim morajo ponuditi drugo delovno mesto, primerno njihovi preostali delovni zmožnosti.

V sklopu akcije je bilo na področju varnosti in zdravja pri delu opravljenih 123 pregledov. Izdanih je bilo 55 ureditvenih odločb in 6 plačilnih nalogov.

Ugotovitve

I. Nadzor s področja delovnih razmerij

Izvajanje določb Zakona o delovnih razmerjih

Polovica vseh kršitev, ugotovljenih v sklopu akcije v zvezi z zaposlovanjem invalidov, se je nanašala na kršitev določb Zakona o delovnih razmerjih. Od tega so inšpektorji ugotovili največ kršitev (5) v zvezi s splošnim aktom – aktom o sistemizaciji delovnih mest. Delodajalci v primerih ugotovljenih kršitev namreč omenjenega akta sploh niso sprejeli ali pa v njem niso določili primernih delovnih mest za invalide ter drugih ukrepov za ravnanje z invalidnostjo na delovnem mestu, kot to predvideva 37. člen Zakona o zaposlitveni rehabilitaciji in zaposlovanju invalidov. Inšpektorji so v več primerih opazili, da delodajalci niso bili seznanjeni z določbo tega člena zakona, ki predvideva določitev za invalide primernih delovnih mest v aktu o sistemizaciji. Nekateri pa so bili s to obveznostjo sicer seznanjeni, vendar so menili, da je vnaprej nemogoče določiti, ali so delovna mesta primerna za invalide, saj je to odvisno od invalidnosti in zdravstvenega stanja vsakega delavca v konkretnem primeru, ki se mu delovno mesto lahko v skladu z zdravstvenimi omejitvami tudi prilagodi.

Preostale ugotovljene kršitve Zakona o delovnih razmerjih so se nanašale na naslednje institute delovnega prava: opustitev izročitve pisnega predloga pogodbe o zaposlitvi pred sklenitvijo pogodbe (**1 kršitev**), kršitev v zvezi z izplačilom plače v nasprotju s 134. členom Zakona o delovnih razmerjih (**1 kršitev**), odrejanje nadurnega dela v nasprotju s

časovnimi omejitvami iz 143. člena Zakona o delovnih razmerjih (**1 kršitev**), odrejanje nadurnega dela v nasprotju s 145. členom Zakona o delovnih razmerjih, ki določa prepoved nadurnega dela v določenih primerih in določenim kategorijam delavcev (med njimi so tudi delavci s statusom invalida, ki opravljajo delo s krajšim delovnim časom (**1 kršitev**), **2 kršitvi** sta se nanašali na nočno delo, 1 na zagotavljanje pravice do tedenskega počitka in prav tako 1 na določitev letnega dopusta v nasprotju z določbo 159. člena Zakona o delovnih razmerjih.

Med inšpekcijskimi nadzorstvi je bilo ugotovljenih tudi precej primerov zaposlovanja s krajšim delovnim časom od polnega, kar je razumljivo, če upoštevamo, da je prav to ena od pravic delavcev s statusom invalidnosti II. ali III. kategorije. Razveseljivo pa je, da so bile pri pregledanih delodajalcih delavcem, zaposlenim s krajšim delovnim časom, skoraj brez izjeme zagotovljene vse pravice s tem v zvezi (do letnega dopusta, pravice iz socialnega zavarovanja, prepoved nadurnega dela ipd.).

Inšpektorji poročajo, da so v primerjavi z inšpekcijskimi nadzorstvi v zvezi z izvajanjem zakonodaje, ki ureja zagotavljanje pravic delavcem invalidom, v preteklih letih pri delodajalcih v letošnji akciji ugotovili bistveno manj pojavov, ko delodajalci ne bi mogli delavcem s statusom invalida zagotavljati ustreznega dela in bi bili zato omenjeni delavci odsotni z dela s pravico do nadomestila plače. Tovrstni primeri so bili ugotovljeni zelo poredko, s tem v zvezi pa inšpektorji niso evidentirali nobene kršitve.

Odpovedi pogodb o zaposlitvi delavcem s statusom invalida

Posebno pozornost so inšpektorji v okviru usmerjene akcije namenjali tudi primerom odpovedi pogodb o zaposlitvi delavcem s statusom invalida, saj se je zakonodaja na tem področju v letu 2006 korenito spremenila in invalidi niso več absolutno varovani pred odpovedjo pogodbe o zaposlitvi brez ponudbe nove pogodbe. V inšpekcijskih nadzorih, opravljenih pri delodajalcih v usmerjeni akciji, so inšpektorji evidentirali **51** primerov odpovedi pogodb o zaposlitvi delavcem invalidom, ki so jih delodajalci podali delavcem v zadnjih šestih mesecih pred inšpekcijskim nadzorstvom. Zanimivo je, da so te primere odpovedi pogodb o zaposlitvi inšpektorji ugotovili le pri sedmih delodajalcih.

Večino ugotovljenih odpovedi pogodb o zaposlitvi (**42**) so delodajalci podali v skladu s prvim odstavkom 102. člena Zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju, zaradi ugotovljene invalidnosti ali iz poslovnega razloga brez ponudbe nove pogodbe o zaposlitvi, ker delavcem invalidom utemeljeno niso mogli zagotoviti pravice do premestitve na drugo delovno mesto oz. pravice do dela s krajšim delovnim časom od polnega. V vseh teh primerih so delodajalci upoštevali postopek, določen v zakonu, in pred odpovedjo v skladu s 103. členom Zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju pridobili soglasje komisije za ugotovitev podlage za odpoved pogodbe o zaposlitvi.

Drugih **9** odpovedi pogodb o zaposlitvi delavcem invalidom so delodajalci podali iz razloga nesposobnosti (**7 primerov**) in v **dveh primerih** v skladu s 101. členom Zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju zaradi premestitve delavca glede na omejitve, ki izhajajo iz ugotovljene invalidnosti, na drugo delovno mesto - s ponudbo nove pogodbe o zaposlitvi.

Ne glede na dokaj številne primere odpovedi pogodb o zaposlitvi delavcem invalidom pri pregledanih delodajalcih inšpektorji s tem v zvezi niso ugotovili nobene kršitve.

Izvajanje določb Zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju

Inšpektorji so v okviru akcije evidentirali le **1 kršitev** Zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju, ta pa se je nanašala na premestitev delavca na drugo ustrezno delovno mesto, v skladu z omejitvami, ki izhajajo iz njegove invalidnosti.

V okviru akcije inšpektorji v času nadzora pri delodajalcih skoraj niso zasledili primerov poklicne rehabilitacije. V redkih primerih, ko so delodajalci poklicno rehabilitacijo vendarle izvajali, pa s tem v zvezi ni bilo ugotovljenih kršitev.

Inšpektorji so tudi ugotovili nekaj primerov odpovedi pogodb o zaposlitvi delavcem s

statusom invalida iz poslovnega razloga ali zaradi invalidnosti – brez ponudbe nove pogodbe o zaposlitvi – v skladu z določbami 102. in 103. člena Zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju in s ponudbo nove pogodbe o zaposlitvi v skladu s 101. členom omenjenega zakona (glej zgoraj). Vendar pa s tem v zvezi niso ugotovili nobene kršitve

Izvajanje določb Zakona o zaposlitveni rehabilitaciji in zaposlovanju invalidov

Inšpektorji poročajo, da Zakon o zaposlitveni rehabilitaciji in zaposlovanju invalidov poznajo in izvajajo večinoma le zaposlitveni centri in nekatera invalidska podjetja. Ti imajo marsikdaj vzorno urejeno dokumentacijo, ki se nanaša na delovna razmerja, in splošne akte ter pogodbe o zaposlitvi z delavci sklenjene v skladu z določbami omenjenega zakona. Hkrati pa delavcem s statusom invalida zagotavljajo tudi pravice iz drugih zakonov, ki urejajo njihov položaj.

Glede na poročanje inšpektorjev kvotni sistem zaposlovanja invalidov vsaj v času izvajanja akcije v praksi še ni najbolj zaživel pri vseh subjektih nadzora. Večina pregledanih subjektov sicer ni kršila določb Zakona o zaposlitveni rehabilitaciji in zaposlovanju invalidov, saj je zaposlovala zadostno število invalidov glede na kvote – sploh pa v primerih delodajalcev- invalidskih podjetij, ki morajo glede števila zaposlenih invalidov upoštevati še strožje kriterije. Subjekti nadzora so le v redkih primerih uporabili nadomestno izpolnitev kvote (**11** pregledanih delodajalcev) s sklepanjem pogodb o poslovnem sodelovanju z zaposlitvenim centrom ali invalidskim podjetjem, še redkeje pa so inšpektorji zasledili delodajalce, ki so plačevali prispevke v Sklad za vzpodbujanje zaposlovanja invalidov (samo v **treh primerih**). Skupno število subjektov, za katere je bilo v akciji ugotovljeno, da imajo sklenjene pogodbe o poslovnem sodelovanju (da torej bodisi s sklenitvijo pogodbe nadomestno izpolnjujejo kvoto bodisi s sklenitvijo pogodbe napotijo pri sebi zaposlenega delavca k drugemu delodajalcu), je 22. Pri tem so inšpektorji v posameznih primerih ugotovili, da omenjene poslovne pogodbe niso bile pravočasno predložene Skladu za vzpodbujanje zaposlovanja invalidov, kot to določa Zakon o zaposlitveni rehabilitaciji in zaposlovanju invalidov.

Inšpektorji so pri opravljanju inšpekcijskih nadzorov pri nekaterih delodajalcih zasledili tudi:

- zaščitne zaposlitve v skladu z določbami Zakona o zaposlitveni rehabilitaciji (skupno so ugotovili **72** primerov zaščitnih zaposlitev) in
- podporne zaposlitve v skladu z določbami zgoraj navedenega zakona (skupno **60** primerov podpornih zaposlitev).

Zaščitne in podporne zaposlitve so bile ugotovljene le pri štirih delodajalcih, iz česar lahko sklepamo, da so takšne zaposlitve v praksi zaenkrat še dokaj redke. Zanimivo pa je, da v zvezi s temi oblikami zaposlitev inšpektorji niso ugotovili nobene kršitve.

Pri opravljanju inšpekcijskih nadzorov v okviru usmerjene akcije so inšpektorji ugotovili le posamezne redke primere zaposlitvene rehabilitacije. Zaposlitveno rehabilitacijo namreč lahko izvajajo poleg Inštituta RS za rehabilitacijo, ki je izvajalec zaposlitvene rehabilitacije že na podlagi Zakona o zaposlitveni rehabilitaciji in zaposlovanju invalidov, le družbe oz. zavodi, ki so za izvajanje zaposlitvene rehabilitacije pridobili koncesijo. Takih subjektov je bilo v okviru akcije pregledanih le 7.

Druge ugotovitve

Inšpektorji so v okviru obravnavane usmerjene akcije nadzora ugotovili tudi 8 kršitev Zakona o evidencah na področju dela in socialne varnosti, ko delodajalci še niso začeli voditi evidenc o zaposlenih delavcih v skladu z določbami omenjenega zakona, in 1 kršitev Zakona o preprečevanju dela in zaposlovanja na črno.

II. Nadzor s področja varnosti in zdravja pri delu

Med delodajalci, pregledanimi v okviru akcije, jih je glede na poročanje inšpektorjev imelo izdelano in sprejeto izjavo o varnosti z oceno tveganja 97 odstotkov. Vendar pa vsi delodajalci v oceni tveganja niso imeli opredeljenih delovnih opravil invalidov. Ustrezno

opredelitev je imelo tako le 74 odstotkov delodajalcev. Boljše stanje je bilo ugotovljeno glede določitve usmerjenih preventivnih zdravstvenih pregledov, saj ima skoraj 90 odstotkov delodajalcev v splošnem aktu ustrezno opredeljene usmerjene preventivne zdravstvene preglede pri zmanjšani delovni zmožnosti. Dejansko izvajanje teh določb splošnih aktov je nekoliko slabše, kajti v praksi zagotavlja usmerjene preventivne zdravstvene preglede pri zmanjšani delovni zmožnosti le 85 odstotkov delodajalcev.

V akciji smo nadalje ugotovili, da se skoraj vsi (96 odstotkov) pregledani delodajalci pri ugotovljeni zmanjšani delovni zmožnosti delavca posvetujejo s pooblaščenim zdravnikom glede izbire drugega ustreznega dela. V 79 odstotkih primerov delodajalec delavcu, pri katerem je nastala invalidnost II. ali III. kategorije in ima sklenjeno delovno razmerje v Republiki Sloveniji, ponudi drugo delovno mesto, primerno njegovi preostali delovni zmožnosti.

Ukrepi

Inšpektorji s področja nadzora delovnih razmerij so v zvezi z ugotovljenimi kršitvami izdali **13 ureditvenih odločb** v skladu s 15. členom Zakona o inšpekciji dela, **7 odločb** o odpravi kršitev na podlagi drugega odstavka 227. člena Zakona o delovnih razmerjih, **1 odločbo o prepovedi opravljanja delovnega procesa oz. uporabe sredstev za delo do odprave nepravilnosti** v skladu s 17. členom Zakona o inšpekciji dela, **1 odločbo o prekršku** in **2 plačilna naloga**.

Inšpektorji s področja varnosti in zdravja pri delu so v zvezi z ugotovljenimi kršitvami izdali **55 ureditvenih odločb** in **6 plačilnih nalogov**.

Zaključek

Inšpektorji s področja nadzora delovnih razmerij ocenjujejo stanje izvajanja predpisov, ki urejajo zaposlovanje in delo invalidov, pri delodajalcih, kjer je bil opravljen inšpekcijski nadzor, kot zelo dobro. Opažajo, da imajo delodajalci, kot so invalidska podjetja, zaposlitveni centri in subjekti, ki imajo koncesijo za izvajanje zaposlitvene rehabilitacije, že tako nekoliko poostren nadzor nad izvajanjem predpisov tudi s strani drugih državnih organov. Na nizko število ugotovljenih kršitev pa najverjetneje vpliva tudi sistematični nadzor, ki smo ga v okviru usmerjenih akcij Inšpektorata RS za delo izvajali že pet let zapored.

Glede na poročanje inšpektorjev kvotni sistem zaposlovanja invalidov v praksi še ni prav zaživel. Njegovega pomena ter novosti, ki jih prinaša, pa se sicer bolj zavedajo delodajalci, ki so že prej zaposlovali večje število invalidov, kot so na primer invalidska podjetja. Po ugotovitvah inšpektorjev imajo nekatera od teh podjetij celo večje potrebe po zaposlovanju invalidnih oseb določenih poklicev, kot pa je ponudba na trgu delovne sile.

Tudi na področju varnosti in zdravja pri delu je bila splošna ocena inšpektorjev glede razmer na področju zaposlovanja invalidov razmeroma ugodna. Eden od razlogov za dobro oceno je tudi dejstvo, da je v letošnjem letu tovrstna akcija potekala že peto leto zapored. Delodajalci, ki zaposlujejo invalide, so glede na ugotovitve inšpektorjev dobro seznanjeni z ustrežno zakonodajo in jo tudi upoštevajo. Inšpektorji so tudi ugotovili, da se delodajalci pri izbiri ustreznega delovnega mesta praviloma posvetujejo z izbranim pooblaščenim zdravnikom, vendar je mnenje zdravnika pogosto zelo splošno in določa le, kakšne so omejitve, delodajalcem pa bi bilo lažje določiti ustrezno delovno mesto, če bi bilo navedeno, kaj delavec lahko dela.

5.7. AKCIJA NADZORA NAD IZVAJANJEM DELOVNOPRAVNE ZAKONODAJE IN PREDPISOV O VARNOSTI IN ZDRAVJU PRI DELU V DEJAVNOSTI DIMNIKARSTVA

Akcija je potekala na področju nadzora varnosti in zdravja pri delu ter na področju nadzora delovnih razmerij v obdobju od 1. 9. 2006 do 30. 10. 2006.

Inšpekcijsko nadzorstvo je bilo na področju nadzora delovnih razmerij opravljeno pri 54 subjektih, pri katerih je bilo izvedenih 56 inšpekcijskih nadzorov. Pri tem so inšpektorji ugotovili 18 kršitev in izrekli 16 ukrepov. Največ kršitev so inšpektorji ugotovili v zvezi z izvajanjem Zakona o evidencah na področju dela in socialne varnosti.

Inšpekcijsko nadzorstvo na področju varnosti in zdravja pri delu je bilo v okviru akcije opravljeno pri 61 subjektih. Največ od skupaj 209 kršitev so inšpektorji ugotovili v zvezi z oceno tveganja in usposabljanjem delavcev za varno delo. Izdali so 46 ureditvenih odločb in 3 odločbe o prekršku.

Trajanje in namen

Akcija je potekala septembra in oktobra 2006, izvajala pa se je tako na področju varnosti in zdravja pri delu kot tudi na področju nadzora delovnih razmerij.

Namen nadzora na področju delovnih razmerij je bil ugotoviti, ali se pri nadziranih delodajalcih izvajajo določbe delovnopravne zakonodaje v zvezi s sprejemom akta o sistemizaciji delovnih mest oz. izjave o varnosti, v zvezi z izpolnjevanjem pogojev za opravljanje dela, zaposlovanjem na splošno, sklepanjem pogodb civilnega prava, delom dijakov, študentov in varovanih kategorij delavcev, urejanjem delovnega časa ter zagotavljanjem odmorov in počitkov, prepovedjo diskriminacije in v zvezi z vodenjem evidenc na področju dela. Prav tako je bil namen navedene akcije ugotoviti spoštovanje določil Zakona o preprečevanju dela in zaposlovanja na črno.

S stališča varnosti in zdravja pri delu je nadzor obsegal pregled in presojo ustreznosti izjave o varnosti z oceno tveganj ter predvsem izvajanje desetih osnovnih obveznosti delodajalcev v zvezi z zagotavljanjem ustrezne ravni varnosti in zdravja delavcev pri delu.

V času akcije so inšpektorji s področja delovnih razmerij opravili **56 inšpekcijskih nadzorov** pri **54 subjektih**, na področju varnosti in zdravja pri delu pa **61 inšpekcijskih pregledov**.

Ugotovitve

I. Nadzor s področja delovnih razmerij

Zaposlovanje

Delodajalci, ki so bili zajeti v nadzor v okviru te akcije, so bili po ugotovitvah inšpektorjev predvsem manjši delodajalci, ki praviloma nimajo sprejetih aktov o sistemizaciji, imajo pa vsi sprejete izjave o varnosti z oceno tveganja v skladu z zakonom. V zvezi s tem je bila ugotovljena samo **1 kršitev** – opustitev določitve pogojev za opravljanje dela v splošnem aktu delodajalca.

Pregledani delodajalci po poročanju inšpektorjev praviloma zaposlujejo delavce v skladu z zakonom. V zvezi s sklepanjem pogodb o zaposlitvi je bilo na podlagi inšpekcijskih pregledov ugotovljeno, da delodajalec v **1 primeru** delavcu ni izročil pisnega predloga pogodbe o zaposlitvi in v **1 primeru** delavcu ni izročil fotokopije prijave v socialna zavarovanja. V okviru akcije so inšpektorji ugotavljali tudi spoštovanje določb Zakona o delovnih razmerjih, ki se nanašajo na zaposlitev za določen čas. V **3 primerih** so ugotovili

kršitev določb 52. člena Zakona o delovnih razmerjih, saj so bile pogodbe za določen čas sklenjene izven primerov, navedenih v tem členu. Sklepanje pogodb civilnega prava je bilo sicer ugotovljeno, vendar pa ni bilo ugotovljenih kršitev, saj niso bile sklenjene v primerih, ko bi obstajali elementi delovnega razmerja. Zaposlovanja na črno med akcijo inšpektorji niso ugotovili.

Delovni čas, odmori in počitki

V zvezi z delovnim časom so inšpektorji v okviru akcije ugotovili predvsem neupoštevanje določb Zakona o delovnih razmerjih o razporejanju delovnega časa, in sicer v **3 primerih**. Glede zagotavljanja odmorov in počitkov kršitve niso bile ugotovljene.

Izvajanje Zakona o evidencah na področju dela in socialne varnosti

Inšpektorji ugotavljajo, da tudi na področju dimnikarstva delodajalci marsikdaj niso vodili, ali pa so pomanjkljivo vodili, evidence o zaposlenih, stroških dela in o izrabi delovnega časa, ki so predpisane z Zakonom o evidencah na področju dela in socialne varnosti, saj je bilo na tem področju ugotovljenih **9 kršitev**.

II. Nadzor s področja varnosti in zdravja pri delu

Ugotavljamo, da imajo skoraj vsi subjekti (95 odstotkov), pregledani v akciji, sprejeto izjavo o varnosti z oceno tveganja. V 75 odstotkih so bile v oceni tveganja opredeljene dejanske nevarnosti, ki obstojajo pri delu na delovnih mestih (na primer delo na višini, nevarne snovi, ekološke razmere ipd.). Nekoliko slabše, v 71%, je delodajalec določil potrebne ukrepe in odgovorne osebe za izvedbo glede na raven tveganja, ugotovljeno v oceni tveganja. V enakem odstotku se določeni ukrepi tudi v resnici izvajajo v določenih rokih.

V 82 odstotkih so v oceni tveganja določena delovna mesta, kjer je potrebno izvajati periodične preizkuse teoretične in praktične usposobljenosti za varno delo. Ustrezno usposabljanje delavcev za varno delo zagotavlja 74 odstotkov delodajalcev. Usposabljanje se izvaja po programu, prilagojenem posebnostim delovnih mest v 78 odstotkih.

Navedbe delovnih mest, kjer je potrebno izvajati periodične preiskave škodljivosti, so inšpektorji ugotovili v 68 odstotkih vseh pregledanih ocen tveganja. Periodične preiskave škodljivosti delovnega okolja se v skladu z določili splošnih aktov izvajajo le pri 55 odstotkih vseh delodajalcev.

Delavci imajo na razpolago garderobe, v katerih se preoblačijo, ustrezne prostore, kjer hranijo civilno in delovno obleko, ter ustrezne kopalnice in umivalnice pri 89% vseh delodajalcev.

59 odstotkov delodajalcev ima glede na ugotovitve inšpektorjev v oceni tveganja določeno delovno opremo, za katero so potrebni periodični pregledi in preizkusi. Redno izvajanje periodičnih pregledov in preizkusov delovne opreme v skladu z določili splošnih aktov pa se pri takih delodajalcih opravlja v 58 odstotkih.

Po zbranih podatkih inšpektorjev delodajalci zagotavljajo redno izvajanje zdravstvenih pregledov v rokih, določenih v splošnih aktih, v 65 odstotkih. Zdravstveni pregledi delavcev so opravljeni v ustreznem obsegu, določenem s strani delodajalca na predlog pooblaščenega zdravnika medicine dela, usklajenem s prilogo I Pravilnika o preventivnih zdravstvenih pregledih delavcev, v 70 odstotkih.

V 75 odstotkih so delodajalci v skladu z ugotovitvami inšpektorjev na podlagi ocene tveganja določili ustrezno osebno varovalno opremo. Tako določena in ustrezna sredstva in oprema za osebno varnost (zaščita dihal, delo na višini ipd.) so bila zagotovljena delavcem v 93 odstotkih pregledanih subjektov.

Odstotek delodajalcev, ki vodijo ustrezne evidence s področja varnosti in zdravja pri delu, je glede na opažanja inšpektorjev v usmerjeni akciji po posameznih področjih naslednji:

1. usposabljanje za varno delo: 67%
2. pregledi in preizkusi OVO: 43%
3. preiskave škodljivosti: 60%
4. preventivni zdravstveni pregledi: 67%
5. posebne zdravstvene zahteve: 72%
6. poškodbe, poklicne bolezni: 71%
7. nevarne snovi: 49%
8. pregledi in preizkusi delovne opreme: 53%

Delodajalci glede na poročila inšpektorjev seznanjajo delavce o vrstah nevarnosti na delovnem mestu ter o varnostnih ukrepih, potrebnih za preprečevanje nevarnosti in zmanjšanje škodljivih posledic, zlasti pri delu na višini in podobno, v 88 odstotkih.

Delodajalci, ki opravljajo dejavnost dimnikarstva, prijavljajo Inšpektoratu RS za delo:

1. obveščanje o začetku del: v 38%;
2. obveščanje o poškodbah, kolektivnih nezgodah, poklicnih boleznih: v 76%;
3. nevarnih pojavih: v 48%.

Delodajalci omogočajo delavcem, da sodelujejo pri obravnavi vseh vprašanj, ki zadevajo zagotavljanje varnega in zdravega dela preko delavskih zaupnikov in svetov delavcev v 55 odstotkih, preko sindikatov pa v 29 odstotkih.

Ukrepi

Inšpektorji s področja nadzora delovnih razmerij so v zvezi z ugotovljenimi pomanjkljivostmi izdali **12 ureditvenih odločb** po 15. členu Zakona o inšpekciji dela, **3 odločbe** po drugem odstavku **227. člena Zakona o delovnih razmerjih** in **1 odločbo o prekršku**.

Inšpektorji s področja varnosti in zdravja pri delu so v okviru akcije delodajalcem, pri katerih so bile ugotovljene kršitve, izdali **46 ureditvenih odločb** in **3 odločbe o prekršku**.

Zaključek

Inšpektorji ugotavljajo, da je splošno stanje izvrševanja določb delovnopravne zakonodaje pri pregledanih delodajalcih dokaj urejeno, ugotovljene nepravilnosti pa se nanašajo predvsem na evidence na področju dela ter na izvajanje Zakona o delovnih razmerjih v zvezi z razporeditvijo delovnega časa. Inšpektorji ugotavljajo, da so pri samostojnih podjetnikih in družbah, ki opravljajo dejavnost dimnikarstva, praviloma zaposleni delavci za nedoločen čas, da je poklic dimnikarja deficitaren in da nekateri delodajalci celo omogočajo izobraževanje in dokvalifikacijo za navedeni poklic. Ker je število zaposlenih v tej dejavnosti dokaj nizko, menimo, da to dejstvo vpliva na to, da kršitve delovnopravne zakonodaje na tem področju niso pogoste.

Večina pregledanih subjektov na področju varnosti in zdravja pri delu, ki se ukvarjajo z dejavnostjo dimnikarstva, je manjših delodajalcev z le nekaj zaposlenimi. Posebnih nepravilnosti, ki bi bile specifične za dejavnost dimnikarstva, ni bilo ugotovljenih. Stanje na področju varnosti in zdravja pri delu je v skladu z ugotovitvami inšpektorjev podobno kot pri drugih manjših delodajalcih.

5.8. AKCIJA NADZORA DELOVNOPRAVNE ZAKONODAJE TER PREDPISOV O VARNOSTI IN ZDRAVJU PRI DELU MLADIH DELAVCEV V JAVNEM SEKTORJU

Akcija je bila izvedena v obdobju od začetka novembra do konca meseca decembra 2006. V akciji je bilo na področju nadzora delovnih razmerij pregledanih 78 subjektov, pri čemer je bilo opravljenih 79 inšpekcijskih pregledov. Največ pregledov (33) je bilo opravljenih v dejavnosti vzgoje in izobraževanja. Skupno je bilo v okviru akcije s področja nadzora delovnih razmerij ugotovljenih 10 kršitev.

S področja varnosti in zdravja pri delu je bilo opravljenih 85 nadzorov, prav tako največ v dejavnosti vzgoje in izobraževanja (35). V zvezi z varnim in zdravim delom mladih delavcev ni bilo ugotovljenih kršitev. Posamezne kršitve pa so bile ugotovljene pri nadzoru drugih zakonskih določil, ki niso povezana z delom mladih delavcev.

Trajanje in namen

Akcija se je izvajala novembra in decembra 2006 na področju nadzora delovnih razmerij ter na področju nadzora varnosti in zdravja pri delu. V okviru akcije je bil izveden nadzor nad delom mladih delavcev, ki so mlajši od 18 let in opravljajo delo na kakršni koli pravni podlagi. V to kategorijo sodijo:

1. delo otrok, mlajših od 15 let, pri snemanju filmov, pripravi in izvajanju umetnostnih, scenskih in drugih del s področja kulturne, umetniške, športne in oglaševalne dejavnosti,
2. lažje delo otrok, starejših od 13 let, v času šolskih počitnic,
3. delo vajencev, dijakov in študentov v okviru praktičnega izobraževanja,
4. začasna in občasna dela dijakov in študentov na podlagi napotnice pooblaščenice agencije,
5. delavci, starejši od 15 let in mlajši od 18 let, ki so zaposleni po pogodbi o zaposlitvi.

Načeloma za delovna razmerja javnih uslužbencev oz. njihove pravice in dolžnosti iz delovnega razmerja veljajo, v skladu z določbami 5. člena Zakona o javnih uslužbencih, predpisi, ki urejajo delovna razmerja, in kolektivne pogodbe, če ta ali drug predpis ne določa drugače. Nadzor nad izvajanjem Zakona o javnih uslužbencih pa opravljajo inšpektorji za sistem javnih uslužbencev. Ker omenjeni zakon ne ureja dela mladih delavcev, se v primeru dela le-teh tudi v javnem sektorju uporabljajo določbe Zakona o delovnih razmerjih, Zakona o varnosti in zdravju pri delu in podzakonskih predpisov. Poseben poudarek pri nadzoru s področja delovnih razmerij je bil na izvajanju Zakona o delovnih razmerjih - v delu, ki predvideva za mlade delavce kot varovano kategorijo posebne določbe.

V akciji je bilo na področju nadzora delovnih razmerij pregledanih **78 subjektov**, pri čemer je bilo opravljenih **79 inšpekcijskih pregledov**, od tega jih je bilo v dejavnosti vzgoje in izobraževanja izvedenih kar 33. Skupno pa je bilo v okviru akcije s področja delovnih razmerij ugotovljenih **10 kršitev**.

85 inšpekcijskih nadzorov je bilo opravljenih tudi s področja varnosti in zdravja pri delu. Kršitev v zvezi z delom mladih delavcev inšpektorji niso ugotovili, bile pa so ugotovljene posamezne nepravilnosti glede nadzora drugih zahtev s področja varnosti in zdravja pri delu.

Ugotovitve

I. Nadzor s področja delovnih razmerij

Zaposlovanje

Inšpektorji so v okviru usmerjene akcije ugotovili **1 kršitev** v zvezi z izročitvijo fotokopije prijave v socialna zavarovanja na podlagi delovnega razmerja, ki jo je dolžan delodajalec izročiti delavcu v roku 15 dni od nastopa dela. Kršitev je bila evidentirana v izobraževalni dejavnosti.

V zvezi s sklepanjem pogodb o zaposlitvi za določen čas so inšpektorji poročali o **2 kršitvah**, ki sta bili ugotovljeni pri delodajalcih v izobraževalni dejavnosti oz. dejavnosti zdravstva in socialnega varstva. V obeh primerih sta bili sklenjeni pogodbi o zaposlitvi za določen čas izven primerov, ki jih eksplicitno našteva Zakon o delovnih razmerjih v prvem odstavku 52. člena.

Delovni čas, odmori in počitki

Glede instituta delovnega časa so inšpektorji na podlagi opravljenih inšpekcijskih pregledov ugotovili **4 kršitve** določb Zakona o delovnih razmerjih, ki urejajo razporejanje delovnega časa (147. člen).

Druge ugotovitve

V inšpekcijskih pregledih, opravljenih v okviru akcije, so bile ugotovljene tudi 3 kršitve v zvezi z vodenjem evidenc na področju dela.

II. Nadzor s področja varnosti in zdravja pri delu

Ugotovitve v zvezi z delom mladih delavcev

V zvezi z delom mladih delavcev je bilo v okviru usmerjene akcije ugotovljeno, da ti niso opravljali del, pri katerih bi bili izpostavljeni nedovoljenim fizikalnim dejavnikom (ionizirana sevanja, atmosfere z visokim tlakom, hrupu, ki presega opozorilno mejno vrednost, vibracijam, ki presegajo opozorilno mejno vrednost), ravno tako niso bili izpostavljeni nedovoljenim biološkim dejavnikom iz 3. in 4. skupine, ki so opredeljeni v Pravilniku o varovanju delavcev pred tveganji zaradi izpostavljenosti biološkim dejavnikom pri delu, in ne nedovoljenim kemičnim dejavnikom (azbestu, zelo strupenim, strupenim, korozivnim in eksplozivnim snovem z oznakami R39, R45, R46, R49, R60 in R61).

Glede na ugotovitve inšpektorjev mladi delavci niso opravljali prepovedanih del, npr. pod zemljo in pod vodo, na nezavarovani višini, z visoko električno napetostjo, na železniških tirih in podobno. Prav tako so inšpektorji v okviru akcije ugotovili, da so mladi delavci obveščeni o tveganjih in ukrepih za zagotavljanje varnosti in zdravja pri delu, da so usposobljeni za varno opravljanje del ter da se jim zagotavljajo zdravstveni nadzor in preventivni zdravstveni pregledi. Tudi v zvezi s tem ni bilo ugotovljenih nepravilnosti.

Druge ugotovitve

Inšpektorji so pri svojem nadzoru pri delodajalcih v javnem sektorju ugotovili tudi posamezne nepravilnosti, ki se ne nanašajo na mlade delavce, temveč na druge zaposlene, in sicer v zvezi z neizvajanjem usposabljanja za varno delo (**12 primerov**), nezagotavljanjem preventivnih zdravstvenih pregledov v predpisanih periodičnih rokih (**11 primerov**) ter nezagotavljanjem ustrezne osebne varovalne opreme (**3 primeri**).

Ugotovljene so bile tudi nekatere splošne nepravilnosti. Tako vsi delodajalci še vedno niso imeli izdelane in sprejete izjave o varnosti z oceno tveganja (**5 primerov**), vse ocene tveganja pa niso bile vsebinsko ustrezne (**24 primerov**). Nepravilnosti so bile ugotovljene tudi glede neustreznega vodenja evidenc s področja varnosti in zdravja pri delu (**73 primerov**), neizvajanja pregledov električne inštalacije (**6 primerov**), neizvajanja preiskav škodljivosti delovnega okolja (**6 primerov**) in neizvajanja pregledov ter preizkusov delovne opreme, ki se uporablja v delovnem procesu (**4 primeri**).

Vsi pregledani delodajalci tudi niso imeli določenih strokovnih oseb za izvajanje strokovnih nalog varnosti pri delu (**5 primerov**) ter niso zagotovili izvajanja nalog zdravstvenega varstva s pooblaščenim zdravnikom medicine dela (**3 primeri**). Skupaj je bilo v akciji ugotovljenih **162 kršitev** s področja nadzora varnosti in zdravja pri delu.

Ukrepi

Na podlagi ugotovljenih kršitev je bilo s področja nadzora delovnih razmerij izdanih **5 odločb po 15. členu** Zakona o inšpekciji dela, **1 odločba po 17. členu** Zakona o inšpekciji dela (o prepovedi opravljanja delovnega procesa oz. uporabe sredstev za delo do odprave nepravilnosti) in **4 odločbe po drugem odstavku 227. člena** Zakona o delovnih razmerjih.

S področja varnosti in zdravja pri delu je bilo izdanih **30 odločb po 15. členu Zakona o inšpekciji dela**, vse te ureditvene odločbe pa so se nanašale na ugotovljene nepravilnosti, ki niso bile povezane z varnim in zdravim delom mladih delavcev.

Zaključek

Inšpektorji poročajo, da je zaposlovanje mladih delavcev v javnem sektorju zelo redko. Še več, dela otrok, mlajših od 15 let, v okviru opravljenih inšpekcijskih pregledov niso zasledili niti pri enem subjektu nadzora. Po drugi strani je pri delodajalcih v javnem sektorju še vedno precej v uporabi institut pripravništva, kar je razumljivo, saj področni zakoni (npr. v dejavnosti zdravstva, vzgoje in izobraževanja), po zaključenem šolanju še vedno predvidevajo opravljanje pripravništva. S tem v zvezi pa je treba upoštevati, da gre v primeru pripravnikov v javnem sektorju za delavce, ki so že dopolnili 18 let. Inšpektorji poročajo, da gre v večini primerov za delavce, ki opravljajo pripravništvo po zaključku visokošolskega oz. univerzitetnega študija.

Na podlagi opravljene akcije je bilo ugotovljeno tudi, da subjekti nadzora redko angažirajo dijake in študente za začasna in občasna dela na podlagi napotnic pooblaščenih agencij (študentskih servisov). Do tovrstnega dela prihaja pravzaprav samo v času poletnih počitnic.

Glede na izsledke izvedene akcije s področja varnosti in zdravja pri delu ugotavljamo, da je pri delodajalcih v javnem sektorju v posameznih primerih zaslediti osebe, ki so mlajše od 18 let, vendar gre praviloma za dijake, ki opravljajo delo v okviru praktičnega usposabljanja. Tovrstno usposabljanje so inšpektorji zasledili predvsem v bolnišnicah, ki dijakom omogočijo praktično izobraževanje v svojih prostorih, vendar pod nadzorom učiteljev oz. mentorjev. Nekaj primerov praktičnega usposabljanja je bilo evidentiranih tudi v dejavnosti vzgoje in izobraževanja.

5.9. AKCIJA NADZORA NAD IZVAJANJEM DELOVNOPRAVNE ZAKONODAJE PRI DELODAJALCIH, KI OPRAVLJAJO DEJAVNOST GOSTINSTVA IN TURIZMA

Akcija je potekala na področju nadzora delovnih razmerij, in sicer od 4. julija 2006 do 31. avgusta 2006. Inšpektorji so pri 289 delodajalcih opravili 320 inšpekcijskih nadzorov in ugotovili 282 kršitev. Pri izvajanju predmetne akcije so bile v največjem obsegu ugotovljene kršitve v zvezi z razporeditvijo delovnega časa po 147. členu Zakona o delovnih razmerjih (70) in vodenjem evidenc na področju dela (68). Kar nekaj kršitev pa je bilo ugotovljenih tudi v zvezi z zaposlovanjem na črno (22), neizročitvijo fotokopije prijave v zavarovanje (20), neizročitvijo pisnega predloga pogodbe o zaposlitvi (19), letnim dopustom (13) in sklenitvijo pogodbe o zaposlitvi za določen čas izven primerov iz 1. odstavka 52. člena Zakona o delovnih razmerjih (8).

Trajanje in namen

Akcija se je izvajala od **4. julija 2006 do 31. avgusta 2006** na področju nadzora delovnih razmerij. V tej dejavnosti je bila akcija opravljena nazadnje leta 2004, in sicer z obeh področij nadzora (delovna razmerja ter varnost in zdravje pri delu).

Namen akcije v letu 2006 je bil ugotoviti, ali delodajalci v dejavnosti gostinstva in turizma izvajajo določbe delovnopravne zakonodaje v zvezi z aktom o sistemizaciji delovnih mest oz. izjavo o varnosti (pri delodajalcih, ki zaposlujejo manj kot deset delavcev), v zvezi z zaposlovanjem in delom na podlagi pogodb civilnega prava ob obstoju elementov delovnega razmerja tako slovenskih državljanov kot tudi državljanov ostalih držav članic Evropske unije ter državljanov tretjih držav, v zvezi z delovnim časom, dopolnilnim delom, vodenjem evidenc na področja dela ter zagotavljanjem odmorov in počitkov. Posebno pozornost smo namenili tudi delu otrok in delavcev, mlajših od 18 let, začasnim in občasnim delom dijakov in študentov ter izvajanju instituta zagotavljanja dela delavcev drugemu uporabniku.

Inšpektorji so pri **289 delodajalcih** opravili **320 inšpekcijskih nadzorov** in pri tem ugotovili **282 kršitev delovne zakonodaje**. Večina nadzorovanih delodajalcev je imela status samostojnih podjetnikov posameznikov ali družbe z omejeno odgovornostjo in je zaposlovala do 10 delavcev.

Ugotovitve

Zaposlovanje

Pri izvajanju usmerjene akcije je bilo ugotovljeno, da je pri pregledanih delodajalcih približno tretjina vseh delavcev zaposlenih za določen čas, in sicer največkrat iz razloga povečanega obsega dela. Inšpektorji so opazili, da nekateri delodajalci nimajo zaposlenega niti enega delavca za določen čas, drugi pa opravljajo dejavnost samo z zaposlenimi za določen čas.

Pri pogodbah o zaposlitvi za določen čas je bilo v okviru akcije ugotovljeno, da so bile v **10 primerih** sklenjene izven primerov, ki so določeni v 52. členu Zakona o delovnih razmerjih, le v **1 primeru** pa je bila pogodba o zaposlitvi sklenjena preko časovne omejitve (po 53. členu Zakona o delovnih razmerjih). **Tri kršitve** so bile ugotovljene tudi v zvezi s 54. členom Zakona o delovnih razmerjih – ko delodajalci pri nezakonito sklenjeni pogodbi o zaposlitvi za določen čas niso upoštevali posledic iz tega člena zakona (t.i. transformacija pogodbe o zaposlitvi iz zaposlitve za določen čas v pogodbo o zaposlitvi za nedoločen čas). Inšpektorji so v usmerjeni akciji tudi ugotovili, da kar nekaj delavcev dela s krajšim delovnim časom.

Sklepanje pogodb civilnega prava po opažanjih inšpektorjev v tej dejavnosti ni tako pogosto, v zvezi z njimi pa je bilo v **8 primerih** ugotovljeno, da so sklenjene v nasprotju z 11. členom Zakona o delovnih razmerjih, saj so bili podani elementi delovnega razmerja.

Poleg **ene kršitve**, ko delodajalec ni določil pogojev za opravljanje dela v splošnem aktu, so bile v zvezi z zaposlovanjem ugotovljene še naslednje kršitve: **2 kršitvi** v zvezi z objavo prostega delovnega mesta, **19 kršitev** v zvezi z neizročitvijo pisnega predloga pogodbe o zaposlitvi ter **20 kršitev** v zvezi z neizročitvijo fotokopije prijave v zavarovanje. V zvezi z odpovedjo pogodbe o zaposlitvi je bila ugotovljena le **1 kršitev**, ta pa se je nanašala na obliko in vsebino odpovedi.

Zaposlovanje na črno so inšpektorji v okviru izvedene akcije ugotovili v **22 primerih**.

Inšpektorji nadalje opažajo, da v tej dejavnosti ni zaposlenih veliko tujcev, če pa so že, so zaposleni v skladu z zakonodajo. Dela otrok, mlajših od 15 let, v tej akciji ni bilo zaslediti. Zaposlovanje delavcev, mlajših od 18 let, so inšpektorji zasledili v posameznih primerih, vendar kršitve s tem v zvezi niso bile ugotovljene.

V zvezi z izplačilom plače sta bili po **2 kršitvi** ugotovljeni v zvezi s plačilnim dnevom (134. člen Zakona o delovnih razmerjih) ter v zvezi s krajem oz. načinom izplačila plače (135. člen Zakona o delovnih razmerjih).

Delovni čas, odmori in počitki

Delodajalci, ki so bili vključeni v nadzor v okviru akcije, so imeli različno organiziran delovni čas – enakomerno, neenakomerno in začasno prerazporejen.

Na področju nadzora izvajanja določb delovnopravne zakonodaje, ki urejajo delovni čas, je bilo ugotovljenih **81 nepravilnosti**, v zvezi z zagotavljanjem odmorov ter počitkov pa **11**.

Pri ugotovljenih kršitvah v zvezi z delovnim časom se jih je večina, in sicer kar **70**, nanašala na 147. člen Zakona o delovnih razmerjih, ki ureja razporeditev delovnega časa. Inšpektorji so opazili, da mnogo delodajalcev nima letnega razporeda delovnega časa. V **3 primerih** so imeli pregledani delodajalci polni delovni čas določen v nasprotju z zakonodajo, sicer pa so imeli običajno uveden 40-urni delovni teden.

V tej dejavnosti se glede na ugotovitve inšpektorjev delo preko polnega delovnega časa opravlja, ampak ne tako zelo pogosto. Ugotovljenih je bilo **6 kršitev** v zvezi s časovno omejitvijo nadurnega dela in **ena kršitev** v zvezi s prepovedjo opravljanja nadurnega dela iz 145. člena Zakona o delovnih razmerjih. **Ena izmed kršitev** se je nanašala tudi na odreditev nadurnega dela delavcu, ki dela s krajšim delovnim časom.

V delovni proces pregledanih delodajalcev so po poročanju inšpektorjev pogosto vključeni tudi dijaki in študentje, ki so glede na ugotovitve inšpektorjev opravljali delo na podlagi napotnic pooblaščenih organizacij. S tem v zvezi so inšpektorji ugotovili **eno kršitev** sedmega odstavka 214. člena Zakona o delovnih razmerjih.

V okviru akcije je bila ugotovljena **ena kršitev** v zvezi z zagotavljanjem odmora med delovnim časom, **4 kršitve** zagotavljanja pravice do počitka med zaporednima delovnima dneva in **5 kršitev** pravice do tedenskega počitka. Inšpektorji so ugotovili **eno nepravilnost** tudi v zvezi s spoštovanjem določbe 196. člena Zakona o delovnih razmerjih, ki ureja delovni čas, odmore in počitke delavcev, mlajših od 18 let.

Letni dopust

V zvezi z določanjem trajanja letnega dopusta je bilo v okviru akcije ugotovljenih **13 kršitev**, sicer pa nepravilnosti v zvezi z izrabo letnega dopusta inšpektorji v akciji niso ugotovili.

Evidence na področju dela

Na drugo mesto po številu v akciji ugotovljenih kršitev sodijo kršitve v zvezi z evidencami na področju dela. **68 kršitev**, kar predstavlja kar četrtno vseh ugotovljenih kršitev v tej akciji, se je tako nanašalo na izvajanje Zakona o evidencah na področju dela in socialne varnosti.

Druge ugotovitve

V akciji so bile ugotovljene tudi posamezne kršitve v zvezi z nočnim delom dijakov in študentov, vrnitvijo delovne knjižice, prijavo in odjavo dela tujcev, izvajanjem Zakona o matični evidenci zavarovancev in uživalcev pravic iz pokojninskega in invalidskega zavarovanja ter v zvezi z izvajanjem kolektivnih pogodb.

Ukrepi

V zvezi z opravljeno akcijo nadzora je bilo izdanih **127 ureditvenih odločb** v skladu z določbami Zakona o inšpekciji dela in Zakona o delovnih razmerjih in **12 odločb o prepovedi opravljanja delovnega procesa oz. uporabe sredstev za delo do odprave nepravilnosti** na podlagi 17. člena Zakona o inšpekciji dela. Izdanih pa je bilo tudi **18 odločb o prekršku in 48 plačilnih nalogov**.

Zaključek

Na podlagi ugotovljenih kršitev ocenjujemo, da stanje izvajanja delovnopravne zakonodaje, ugotovljeno v okviru usmerjene akcije pri delodajalcih, ki opravljajo

dejavnost gostinstva in turizma, ni zadovoljivo, saj je bilo ugotovljenih skoraj enako število kršitev, kot je bilo pregledanih delodajalcev.

Večina gostinskih lokalov je odprtih tudi ob nedeljah in praznikih. Največ kršitev so inšpektorji ugotovili v zvezi z razporejanjem delovnega časa ter v zvezi z evidencami na področju dela, manj pa v zvezi z zaposlovanjem na črno. Ugotavljamo, da je približno tretjina od vseh zaposlenih delavcev pri pregledanih delodajalcih zaposlena za določen čas, in sicer iz razloga povečanega obsega dela. Kar nekaj delavcev v tej dejavnosti je zaposlenih tudi za delo s krajšim delovnim časom, nekaj jih dela na podlagi pogodb civilnega prava, veliko pa je tudi začasnega in občasnega dela dijakov in študentov.

Pri nadzoru določb o urejanju delovnega časa pri delodajalcih in o zagotavljanju odmorov ter počitkov smo ugotovili dokaj urejeno stanje, razen glede letnega razporeda delovnega časa, ki ga večina delodajalcev ni imela in so razporejali delovni čas sproti. Pregledani delodajalci so delavce običajno razporejali na delo mesečno, v skladu s potrebami delovnega procesa in v okviru neenakomerne razporeditve delovnega časa. V zvezi z evidencami na področju dela pa inšpektorji opazajo, da delodajalci pogosto ne vodijo vseh evidenc, predpisanih v zakonu.

Menimo, da je bila izvedba akcije nadzora pri delodajalcih v dejavnosti gostinstva in turizma zelo koristna, zato bomo tudi v prihodnje pri delodajalcih v tej dejavnosti usmerjene akcije inšpekcijskega nadzora še izvajali.

5.10. AKCIJA NADZORA IZVAJANJA DELOVNOPRAVNE ZAKONODAJE V ŠPORTNIH DEJAVNOSTIH – V STUDIJIH ZA FITNES, LEPOTILNIH OZ. REKREACIJSKIH STUDIJIH

Akcijo nadzora izvajanja delovnopravne zakonodaje v športnih dejavnostih – v studijih za fitnes, lepotilnih oz. rekreacijskih studijih smo v poročevalskem obdobju izvedli prvič, z namenom, da pridobimo sliko izvajanja delovne zakonodaje tudi na tem področju. Akcija je potekala decembra 2005 in januarja 2006, pri tem pa so inšpektorji opravili 110 inšpekcijskih pregledov pri 93 subjektih nadzora. Stanje spoštovanja določb delovnopravne zakonodaje inšpektorji v obravnavani dejavnosti ocenjujejo kot zadovoljivo.

Trajanje in namen

Akcija je bila pri delodajalcih, ki izvajajo športno oz. rekreacijsko dejavnost, izvedena prvič. Njen namen je bil ugotoviti, ali omenjeni delodajalci spoštujejo delovnopravno zakonodajo zlasti pri zaposlovanju in zagotavljanju pravic, povezanih z delovnim časom, odmori ter počitki. Zoper ravnanje delodajalcev v teh dejavnostih namreč ne dobivamo veliko prijav domnevnih kršitev v zvezi z izvajanjem predpisov s področja dela in zaposlovanja.

Omenjeno akcijo so izvajali samo inšpektorji s področja nadzora delovnih razmerij, potekala pa je v času med 1. decembrom 2005 in 31. januarjem 2006. Inšpektorji so v akciji opravili 110 inšpekcijskih pregledov pri 93 subjektih nadzora. Ugotovili pa so skupno 45 kršitev delovnega prava.

Ugotovitve

Zaposlovanje

Inšpektorji so ob izvajanju akcije skoraj brez izjeme ugotavljali, da je zaposlovanje pri delodajalcih, ki se ukvarjajo s športno dejavnostjo, pravzaprav zelo malo. Veliko delodajalcev, pri katerih so opravljali inšpekcijski pregled, nima nobenega zaposlenega delavca – gre za samozaposlene podjetnike posameznike, ki občasno ali stalno najemajo

za posamezna opravila študente ali (precej redkeje) osebe, ki opravljajo delo na podlagi civilnopravne pogodbe o delu. Zelo malo je bilo tudi ugotovljenih primerov, ko so delavci opravljali delo na podlagi pogodbe avtorskega prava. Če so subjekti nadzora že zaposlovali, je šlo v veliki večini primerov za manjše delodajalce, ki so imeli le nekaj zaposlenih, v nekaj primerih so to bili celo samo družinski člani delodajalca. V enem primeru delodajalca so inšpektorji evidentirali tudi sklepanje pogodb o opravljanju storitev z drugimi samostojnimi podjetniki.

Opravljanje začasnih in občasnih del dijakov in študentov na podlagi napotnic pooblaščenih organizacij (študentskih servisov) je pri teh delodajalcih po poročanju inšpektorjev zelo razširjeno – pri marsikaterem delodajalcu število študentov krepko presega število zaposlenih delavcev. Dijaki in študenti opravljajo različna dela – od vodenja skupinske vadbe do receptorja, ki sprejema stranke, in čiščenja prostorov delodajalca. Vendar pa na tem področju inšpektorji niso ugotovili kršitev niti v zvezi z zagotavljanjem pravic po Zakonu o delovnih razmerjih tem študentom niti v zvezi z zlorabami napotnic za opravljanje dela. Evidentirali so le primer delodajalca, ki ni plačeval prispevkov iz naslova zdravstvenega ter pokojninskega in invalidskega zavarovanja za primer poškodbe pri delu in poklicne bolezni za dijake in študente, ki so opravljali delo na podlagi napotnice študentskega servisa. Prav tako v enem primeru delodajalca pa so inšpektorji ugotovili, da pri njem opravljajo prakso dijaki na podlagi pogodbe o izvajanju delovne prakse, ki sta jo sklenila delodajalec in šola.

Tudi tujci se glede na opažanja inšpektorjev v okviru obravnavane akcije bolj redko zaposlujejo pri delodajalcih v studiih za fitnes, v lepotilnih oz. rekreacijskih studiih. S tem v zvezi je bila ugotovljena **1 kršitev** glede prijave in odjave dela tujcev v skladu z Zakonom o zaposlovanju in delu tujcev. Inšpektorji so ugotovili tudi **6 kršitev** Zakona o preprečevanju dela in zaposlovanja na črno, ko delodajalec z delavcem ni sklenil pogodbe o zaposlitvi ali pogodbe civilnega prava, na podlagi katere se lahko opravlja delo, in delavca ni prijavil v zdravstveno ter pokojninsko in invalidsko zavarovanje.

Posamezne kršitve pri zaposlovanju so bile ugotovljene tudi v primerih opustitve izročitve fotokopije prijave v zavarovanja (**1 primer kršitve**), glede dela na podlagi pogodbe civilnega prava kljub obstoju elementov delovnega razmerja (**1 kršitev**), glede opustitve izročitve pisne pogodbe o zaposlitvi (**1 kršitev**), opustitve izdelave splošnega akta z določitvijo pogojev za opravljanje dela na posameznih delovnih mestih (**2 kršitvi**) in glede sklenitve pogodbe o zaposlitvi za določen čas izven razlogov, ki jih določa 52. člen Zakona o delovnih razmerjih (**3 kršitve**).

Inšpektorji so pri delodajalcih v športni dejavnosti zaznali tudi naslednji problem – vse pogostejše se pojavljajo športna društva, ki oseb, ki opravljajo delo zanje, ne zaposlujejo, ampak včlanijo v društvo. Tako so potem npr. vaditelji aerobike in fitnesa pri delodajalcu člani športnega društva, ki opravljajo delo enkrat ali dvakrat tedensko brez kakršne koli sklenjene pogodbe, samo na podlagi članstva v društvu. Za opravljeno delo pa prejmejo od društva določeno nagrado, ki naj bi predstavljala predvsem povračilo njihovih stroškov za prihod na treninge.

Nadalje inšpektorji ugotavljajo, da delodajalci s področja športne dejavnosti skoraj ne zaposlujejo varovanih kategorij delavcev (delavcev, mlajših od 18 let, invalidov, nosečih delavk oz. delavcev, varovanih zaradi starševstva, ipd.). Občasno so pri nadzorstvih v okviru akcije sicer evidentirali delo starejšega delavca (v enem primeru je delo opravljala celo upokojena oseba) – pri tem pa so bile upoštevane omejitve, ki izhajajo iz Zakona o delovnih razmerjih glede opravljanja dela teh delavcev.

Delovni čas

Ker je imela večina v okviru akcije pregledanih delodajalcev status manjšega delodajalca, ne čudi podatek, da so inšpektorji imeli nemalo težav pri ugotavljanju stanja izvajanja delovne zakonodaje, saj so bile evidence na področju dela in druga dokumentacija pri marsikaterem pregledanem delodajalcu precej pomanjkljivo vodene. V določenih primerih so bile evidence delovnega časa tako pomanjkljive, da se iz njih ni dalo ugotoviti časa, ko naj bi delavec delal (npr. dopoldan – popoldan, prenosil ur iz meseca v mesec ipd.)

ali bil prisoten na delu. Nekateri delodajalci pa so tudi vodili evidence samo za zaposlene delavce, za delavce, ki so opravljali delo na podlagi pogodb civilnega prava ali na podlagi napotnic študentskih servisov, pa ne.

Tako je bilo v okviru akcije največ ugotovljenih kršitev v zvezi z izvajanjem Zakona o evidencah na področju dela - **22 kršitev**.

Glavni problem pri zagotavljanju obveznosti do delavcev v zvezi z delovnim časom je po poročanju inšpektorjev predstavljala pregledanim delodajalcem v tej dejavnosti razporeditev delovnega časa. Tako so inšpektorji v okviru akcije ugotovili 6 kršitev 147. člena Zakona o delovnih razmerjih. V primerih ugotovljenih kršitev so delodajalci prerazporejali čas v nasprotju z zakonom oz. pred začetkom koledarskega oz. poslovnega leta niso določili letnega razporeda delovnega časa in o tem obvestili delavcev.

Inšpektorji v inšpekcijskih nadzorih pri delodajalcih v športni dejavnosti niso ugotovili veliko sklepanja pogodb o zaposlitvi za krajši delovni čas. V dveh primerih pa so zasledili dopolnilno delo.

Druge ugotovitve

Inšpektorji so ugotovili v okviru obravnavane usmerjene akcije tudi **1 kršitev** določbe 135. člena Zakona o delovnih razmerjih, ki predvideva obveznosti delodajalca glede kraja in načina izplačila plače.

Ukrepi

Zaradi kršitev, ugotovljenih v okviru obravnavane usmerjene akcije, so inšpektorji delodajalcem izdali naslednje ukrepe: **16 ureditvenih odločb** na podlagi 15. člena Zakona o inšpekciji dela, **4 odločbe o prepovedi opravljanja delovnega procesa oz. uporabe sredstev za delo do odprave nepravilnosti** na podlagi 17. člena Zakona o inšpekciji dela, **12 odločb** na podlagi drugega odstavka 227. člena Zakona o delovnih razmerjih, **2 opozorili** v skladu s 33. členom Zakona o inšpekcijskem nadzoru in **13 plačilnih nalogov**.

Zaključek

Inšpektorji ugotavljajo, da je stanje izvajanja delovnopravne zakonodaje glede na ugotovljene kršitve pri pregledanih delodajalcih v studiih za fitnes, v lepotilnih oz. rekreacijskih studiih zadovoljivo in da večjih kršitev na tem področju ni bilo zaznati. Glede na opažanja inšpektorjev je v tej dejavnosti zelo veliko gospodarskih subjektov, ki ne zaposlujejo prav nobenega delodajalca, saj naj bi bil obseg njihovega dela tako majhen, da nimajo potreb po zaposlovanju delavcev.

5.11. AKCIJA NADZORA IZVAJANJA DELOVNOPRAVNE ZAKONODAJE V ČISTILNIH SERVISIH

Akcijo nadzora izvajanja delovnopravne zakonodaje v čistilnih servisih so inšpektorji za delo s področja nadzora delovnih razmerij izvedli v februarju in marcu 2006. Nadzorstvo so opravili pri 129 delodajalcih s tega področja in ugotovili skupno 75 kršitev.

Stanje upoštevanja določb delovnopravne zakonodaje pri omenjenih delodajalcih se zdi inšpektorjem zadovoljivo, še zlasti so pozitivne ugotovitve v zvezi z zakonitostjo zaposlovanja delavcev, tudi delavcev tujcev, ugotovitve glede plačila za delo in sklepanja pogodb civilnega prava. Vseeno pa menijo, da je bila izvedba akcije koristna in potrebna ter da bi jo bilo treba po določenem času ponoviti.

Trajanje in namen

Glede na to, da smo pri izvajanju rednih nalog inšpekcijskega nadzora neredko naleteli na kršitve delovnopravne zakonodaje v čistilnih servisih, smo v februarju in marcu 2006 izvajali usmerjeno akcijo nadzora tudi v tej dejavnosti. Med akcijo smo preverjali zlasti izvajanje določb delovnopravne zakonodaje v zvezi z aktom o sistemizaciji delovnih mest, zaposlovanjem, plačilom za delo, opravljanjem dela na podlagi pogodb civilnega prava ob obstoju elementov delovnega razmerja, delovnim časom, dopolnilnim delom, vodenjem evidenc na področju dela ter v zvezi z zagotavljanjem odmorov in počitkov. Posebno pozornost pa smo namenili opravljanju začasnega in občasnega dela dijakov in študentov, zagotavljanju posebnega varstva delavcev, mlajših od 18 let, ter izvajanju instituta zagotavljanja dela delavcev drugemu uporabniku.

Inšpekcijski nadzor so v okviru akcije v čistilnih servisih opravljali le inšpektorji s področja nadzora delovnih razmerij. Pri tem so opravili **134 inšpekcijskih nadzorstev** pri **129 delodajalcih**. Ugotovljenih je bilo **75 kršitev** določb delovnopravne zakonodaje.

Ugotovitve

Zaposlovanje

V zvezi s sklepanjem pogodb o zaposlitvi so inšpektorji v okviru akcije preverjanja izvajanja delovne zakonodaje pri delodajalcih – čistilnih servisih ugotovili naslednje kršitve:

- opustitev izročitve fotokopije prijave v obvezna socialna zavarovanja: **6 kršitev**,
- opustitev izročitve pisnega predloga pogodbe o zaposlitvi delavcu: **7 kršitev**,
- opustitev izročitve same pogodbe o zaposlitvi: **1 kršitev**,
- opustitev določitve pogojev za opravljanje dela na posameznih delovnih mestih – opustitev izdelave splošnega akta o sistemizaciji delovnih mest: **1 kršitev** in
- kršitev v zvezi z objavo prostega delovnega mesta: 1 primer.

Inšpektorji poročajo, da gre pri delodajalcih, ki se ukvarjajo z dejavnostjo čistilnih servisov, pravzaprav za dve različni kategoriji: večina tovrstnih delodajalcev je manjših, zaposlujejo zelo malo delavcev, neredko so to tudi samozaposleni samostojni podjetniki. Nekateri od teh samostojnih podjetnikov so zaposleni pri drugih delodajalcih za polni ali krajši delovni čas, dejavnost čiščenja pa opravljajo kot dopolnilno dejavnost. Na drugi strani pa so sicer maloštevilni večji delodajalci, ki zaposlujejo tudi po sto ali več delavcev.

V turističnih krajih, kjer je več hotelskih kompleksov, so inšpektorji opazili pojav, da so sobarice in snažilke v različnih hotelih pridobile status samostojne podjetnice posameznice in so nato sklenile pogodbo o opravljanju storitev z nekdanjim delodajalcem. V določenem obdobju je namreč obstajal trend, da so hotelske družbe opuščale ali vsaj zmanjševale število zaposlenih in čiščenje prepuščale samostojnim podjetnikom posameznikom.

Nobena od enot Inšpektorata RS za delo ni ugotovila, da bi se kateri od pregledanih delodajalcev ukvarjal z dejavnostjo zagotavljanja dela delavcev drugemu uporabniku. Specifika dejavnosti čistilnih servisov pa je sklepanje poslovnih pogodb z drugimi poslovnimi subjekti za opravljanje storitev čiščenja. Tovrstne pogodbe tako sklepajo skoraj vsi delodajalci, pri katerih so inšpektorji opravili inšpekcijski nadzor v okviru akcije. Inšpektorji so v usmerjeni akciji pri delodajalcih ugotovili zelo veliko zaposlovanja tujcev – predvsem tujcev iz tretjih držav, ki niso članice EU. Vendar pa kršitev s tem v zvezi inšpektorji v okviru akcije skoraj niso ugotovili. Evidentirali so le 2 kršitvi v zvezi s prijavo in odjavo dela tujcev. Inšpektor ene od enot pa je ugotovil tudi primer, ko je delodajalka s statusom samostojne podjetnice posameznice imela status tujke brez delovnega dovoljenja. Zato ji je inšpektor z izdajo odločbe po 17. členu Zakona o inšpekciji dela prepovedal opravljanje delovnega procesa.

Sklepanje pogodb o zaposlitvi za določen čas je pri delodajalcih, ki se ukvarjajo s čistilnimi servisi, glede na opažanja inšpektorjev v okviru akcije, dokaj pogosto. Glavni razlogi za sklepanje takšnih pogodb so začasno povečan obseg dela, nadomeščanje začasno odsotnega delavca in sklenitev pogodbe o zaposlitvi s tujcem, ki ima delovno dovoljenje za določen čas. V zvezi s sklepanjem pogodb o zaposlitvi za določen čas pa so inšpektorji v akciji ugotovili tudi nekaj kršitev:

- sklenitev pogodb o zaposlitvi za določen čas izven razlogov, določenih v 52. členu Zakona o delovnih razmerjih (11 kršitev) in
- sklenitev ene ali več zaporednih pogodb o zaposlitvi za določen čas v nasprotju s 53. členom Zakona o delovnih razmerjih (1 kršitev).

Ena od enot je obravnavala primer, ko je delodajalec z isto delavko in za isto delo sklenil pogodbo o zaposlitvi za določen čas »zaradi začasno povečanega obsega dela« za pet let. Ko ga je inšpektorica soočila s kršitvijo, je z delavko nemudoma sklenil pogodbo o zaposlitvi za nedoločen čas.

Tudi sklenjenih pogodb o zaposlitvi za krajši delovni čas so inšpektorji v okviru akcije zasledili kar nekaj, predvsem tistih, ki so bile sklenjene z delavci s statusom invalida. Vendar pa s tem v zvezi ni bilo ugotovljenih kršitev.

Opravljanja dela delavcev, mlajših od 18 let, inšpektorji v okviru akcije niso zasledili. Prav tako zaposlovanje drugih varovanih kategorij delavcev pri pregledanih delodajalcih ni prav pogosto (invalidi, starejši delavci itd.), s tem v zvezi inšpektorji tudi niso ugotovili kršitev. Ugotovili pa so **1 kršitev** Zakona o starševskem varstvu in družinskih prejemkih, v zvezi z zagotavljanjem pravice do odsotnosti z dela drugi osebi iz naslova starševskega varstva.

Opravljanje začasnih in občasnih del dijakov in študentov na podlagi napotnice pooblaščen organizacije – študentskega servisa se glede na ugotovitve inšpektorjev pri delodajalcih – čistilnih servisih sicer pojavlja, vendar ne tako zelo pogosto. S tem v zvezi je bila ugotovljena **1 kršitev**.

Tudi sklepanje pogodb civilnega ali celo avtorskega prava pri pregledanih delodajalcih glede na opažanja inšpektorjev ni bilo zelo razširjeno. Pogostejše so na ta način najemali delavce večji delodajalci. V okviru akcije sta bila ugotovljena **2 primera kršitve** drugega odstavka 11. člena Zakona o delovnih razmerjih, ko so delavci opravljali delo na podlagi pogodbe civilnega prava kljub obstoju elementov delovnega razmerja.

Ugotovljene so bile tudi **3 kršitve** zaposlovanja na črno, ko delodajalec z delavcem ni sklenil pogodbe o zaposlitvi ali pogodbe civilnega prava, na podlagi katere se lahko opravlja delo, in delavca ni prijavil v zdravstveno ter pokojninsko in invalidsko zavarovanje. Vendar pa inšpektorji menijo, da bi bilo verjetno več ugotovljenih kršitev v zvezi z zaposlovanjem na črno, če bi inšpekcijske preglede opravili v prostorih, kjer delavci čistilnih servisov dejansko opravljajo delo, ne pa le na sedežu delodajalca. V tej dejavnosti je namreč po mnenju inšpektorjev lažje ugotoviti zaposlovanje na črno na podlagi prijave kot pa v okviru usmerjene akcije.

Plačilo za delo

Nekaj kršitev so inšpektorji pri delodajalcih v okviru akcije ugotovili tudi pri plačilu za delo. Tako sta bili ugotovljeni **2 kršitvi** 134. člena Zakona o delovnih razmerjih, ki sta se nanašali na plačilni dan oz. plačilno obdobje, ki pri delodajalcu ni bilo določeno v skladu z zakonom, in **1 kršitev** 135. člena Zakona o delovnih razmerjih v zvezi s krajem in načinom izplačila plače. V primeru ugotovljene kršitve so posamezni delavci plače prejemali kar v gotovini, »na roke«, ob tem pa so morali podpisati seznam, ki naj bi predstavljal tudi potrdilo o plačilu.

Delovni čas

Inšpektorji so med izvajanjem usmerjene akcije v čistilnih servisih ugotovili tudi nemalo kršitev določb Zakona o delovnih razmerjih, ki se nanašajo na urejanje delovnega časa. Tako so ugotovili:

- **1 kršitev** v zvezi z določitvijo polnega delovnega časa v nasprotju s 142. členom Zakona o delovnih razmerjih,
- **2 kršitvi** v zvezi z neupoštevanjem časovnih omejitev nadurnega dela v skladu s tretjim odstavkom 143. člena Zakona o delovnih razmerjih,
- **1 kršitev** v zvezi z odreditvijo nadurnega dela v nasprotju s prepovedjo odrejanja takšnega dela, ki jo določa 145. člen Zakona o delovnih razmerjih, in
- **14 kršitev** 147. člena Zakona o delovnih razmerjih glede razporejanja delovnega časa in določitve letnega razporeda delovnega časa.

Še zlasti pogosto so inšpektorji poročali, da pregledani delodajalci nimajo izdelanega letnega razporeda delovnega časa, ki bi ga morali v skladu z določbami zakona določiti pred začetkom koledarskega oz. poslovnega leta.

Ob tem pa je treba opozoriti tudi na dokaj pogosto ugotovljene kršitve Zakona o evidencah na področju dela – teh je bilo ugotovljenih pri delodajalcih v okviru akcije 16. Gre za primere, ko delodajalci v skladu z ugotovitvami inšpektorjev sploh niso vodili evidenc delovnega časa za zaposlene delavce ali pa so jih vodili le za zaposlene delavce, za dijake in študente, ki so opravljali delo na podlagi napotnice študentskega servisa, pa ne.

Druge ugotovitve

V okviru usmerjene akcije nadzora pri delodajalcih, ki se ukvarjajo s čistilnimi servisi, je bila ugotovljena tudi **1 kršitev** kolektivne pogodbe.

Ukrepi

Inšpektorji so zaradi kršitev, ugotovljenih v okviru usmerjene akcije pri delodajalcih - čistilnih servisih izdali **29 ureditvenih odločb** v skladu s 15. členom Zakona o inšpekciji dela, **2 odločbi o prepovedi opravljanja delovnega procesa oz. uporabe sredstev za delo do odprave nepravilnosti** v skladu s 17. členom Zakona o inšpekciji dela, **7 odločb o odpravi kršitev** na podlagi drugega odstavka 227. člena Zakona o delovnih razmerjih, **2 opozorili** na podlagi 33. člena Zakona o inšpekcijskem nadzoru, **5 odločb o prekršku in 6 plačilnih nalogov**.

Zaključek

Inšpektorji ocenjujejo stanje izvajanja delovnopravne zakonodaje pri večini delodajalcev, pregledanih v okviru akcije v čistilnih servisih, kot zadovoljivo, saj niso ugotovili posebej alarmantnih kršitev delovnega prava, število ugotovljenih kršitev pa tudi ni visoko, če upoštevamo obseg v akcijo zajetih delodajalcev. Prav tako inšpektorji menijo, da je bila izvedba akcije pri delodajalcih v tej dejavnosti koristna in da bi jo bilo treba po določenem času ponoviti.

5.12. AKCIJA NADZORA NAD IZVAJANJEM DELOVNOPRAVNE ZAKONODAJE PRI DELODAJALCIH, KI OPRAVLJAJO DEJAVNOST SVEČARSTVA

Akcija je bila izvedena v času od 1. 9. 2006 do 30. 10. 2006, izvajali pa so jo le inšpektorji s področja nadzora delovnih razmerij. Akcija je bila izvedena z namenom pridobiti sliko stanja izvajanja predpisov s področja delovnega prava pri delodajalcih v tej dejavnosti. Inšpektorji s področja nadzora delovnih razmerij so pri delodajalcih, ki opravljajo dejavnost svečarstva, opravili 63 inšpekcijskih pregledov, ob tem pa so ugotovili 21 kršitev. Stanje v zvezi z zaposlovanjem delavcev v dejavnosti svečarstva, glede na opravljen inšpekcijski nadzor, inšpektorji ocenjujejo kot zadovoljivo.

Trajanje in namen

V tej akciji, ki je bila izvedena v septembru in oktobru 2006, je bil opravljen nadzor spoštovanja delovnopravnih predpisov pri delodajalcih na področju dejavnosti svečarstva. V okviru akcije je bilo opravljenih skupno **63 pregledov pri 62 subjektih**. Namen akcije je bil predvsem preveriti, ali delodajalci v tej dejavnosti upoštevajo določbe Zakona o delovnih razmerjih, Zakona o evidencah na področju dela in socialne varnosti in Zakona o preprečevanju dela in zaposlovanja na črno ter ustreznih kolektivnih pogodb. Pri tem je bila posebna pozornost namenjena ugotavljanju zakonitosti zaposlovanja, delovnemu času, nadurnemu delu, zagotavljanju odmorov in počitkov ter letnega dopusta, dopustnosti sklepanja pogodb civilnega prava, delu dijakov in študentov, varstvu posebnih kategorij delavcev, sklepanju pogodb o zaposlitvi za določen čas ter vodenju evidenc na področju dela.

Ugotovitve

Zaposlovanje

Inšpektorji ugotavljajo, da so delodajalci, ki se ukvarjajo z dejavnostjo svečarstva, predvsem manjši in pretežno registrirani kot samostojni podjetniki. Delodajalci glede na ugotovitve v okviru akcije zaposlujejo delavce praviloma v skladu z zakonom. V zvezi s sklepanjem pogodb o zaposlitvi je bilo na podlagi inšpekcijskih pregledov ugotovljeno, da delodajalec v **1 primeru** delavcu ni izročil pisnega predloga pogodbe o zaposlitvi, v **1 primeru** pa delavcu ni izročil fotokopije prijave v zavarovanje. Pristojni inšpektorji so nadalje ugotovili **1 kršitev** v primeru dela na domu.

V **2 primerih** sta bili ugotovljeni kršitvi Zakona o preprečevanju dela in zaposlovanja na črno (omogočanje dela brez pogodbe o zaposlitvi in brez prijave v pokojninsko in invalidsko ter zdravstveno zavarovanje).

V okviru akcije so inšpektorji ugotavljali tudi spoštovanje določb Zakona o delovnih razmerjih, ki se nanašajo na varstvo nekaterih kategorij delavcev, pri čemer je bilo v nekaj primerih ugotovljeno zaposlovanje delavcev, ki imajo zaradi nosečnosti in starševstva pravico do posebnega varstva, vendar pa kršitve pri tem niso bile ugotovljene. Prav tako ni bilo ugotovljenih kršitev v zvezi z zaposlovanjem in delom starejših delavcev, dijakov in študentov.

Delovni čas

Na podlagi opravljenih inšpekcijskih pregledov so bile ugotovljene tudi posamezne kršitve delovne zakonodaje v zvezi z delovnim časom. V **4 primerih** so bile namreč kršene določbe Zakona o delovnih razmerjih o razporejanju delovnega časa.

Izvajanje Zakona o evidencah na področju dela in socialne varnosti

Največ kršitev v akciji so inšpektorji ugotovili v zvezi z izvajanjem Zakona o evidencah na področju dela in socialne varnosti, in sicer **12**.

Ukrepi

Inšpektorji s področja nadzora delovnih razmerij so v zvezi z ugotovljenimi pomanjkljivostmi izdali **14 ureditvenih odločb** po Zakonu o inšpekciji dela, **2 ureditveni odločbi** po Zakonu o delovnih razmerjih, **1 odločbo o prepovedi opravljanja delovnega procesa oz. uporabe sredstev za delo do odprave nepravilnosti** po 17. členu Zakona o inšpekciji dela, **1 opozorilo** po drugem odstavku 33. člena Zakona o inšpekcijskem nadzoru, izdani pa so bili tudi **3 plačilni nalogi** v postopku o prekršku.

Zaključek

Splošna ocena inšpektorjev, ki izhaja iz opravljenega nadzora izvajanja delovnopravnih predpisov pri delodajalcih v dejavnosti svečarstva, je, da večjih nepravilnosti na tem področju ni bilo ugotovljenih. Delodajalci v tej dejavnosti so predvsem manjši in

zaposlujejo delavce predvsem za nedoločen čas. Pri večini pregledanih delodajalcev v obdobju po sprejemu Zakona o delovnih razmerjih ni bilo novih zaposlitev.

V okviru akcije so bile pri delodajalcih v navedeni dejavnosti ugotovljene predvsem kršitve v zvezi z vodenjem evidenc na področju dela ter glede razporeditve delovnega časa in dva primera zaposlovanja na črno, medtem ko drugih hujših in številčnejših kršitev Zakona o delovnih razmerjih in določb kolektivne pogodbe, ki zavezuje pregledane delodajalce, ni bilo.

5.13. AKCIJA NADZORA NAD IZVAJANJEM DELOVNOPRAVNE ZAKONODAJE PRI DELODAJALCIH, KI OPRAVLJAJO DEJAVNOST POSLOVANJA Z NEPREMIČNINAMI

Akcijo nadzora v zvezi z izvajanjem predpisov pri delodajalcih, ki opravljajo dejavnost poslovanja z nepremičninami, so inšpektorji izvajali istočasno na območju celotne države v aprilu in maju 2006. Akcija je potekala le na področju nadzora delovnih razmerij.

V okviru akcije so inšpektorji s področja nadzora delovnih razmerij opravili 155 inšpekcijskih pregledov pri 147 delodajalcih, ki opravljajo dejavnost poslovanja z nepremičninami. Na podlagi opravljenih inšpekcijskih pregledov je bilo ugotovljenih 38 kršitev in izdanih 28 ukrepov. Zaradi ugotovljenih nepravilnosti so inšpektorji izdali 22 ureditvenih odločb in eno odločbo o prepovedi opravljanja delovnega procesa oz. uporabe sredstev za delo do odprave nepravilnosti v skladu s 17. členom Zakona o inšpekciji dela. V prekrškovnem postopku so inšpektorji izdali tri odločbe in tri plačilne naloge.

Trajanje in namen

Akcija je potekala od 3. 4. 2006 do 31. 5. 2006. V okviru te akcije je bil opravljen nadzor spoštovanja delovnopravnih predpisov v okviru opravljanja dejavnosti poslovanja z nepremičninami. Posebno pozornost so inšpektorji namenili izvajanju določb Zakona o delovnih razmerjih, Zakona o evidencah na področju dela in socialne varnosti, Zakona o preprečevanju dela in zaposlovanja na črno, Zakona o zaposlovanju in delu tujcev, Pravilnika o vsebini in načinu vodenja evidenc državljanov držav članic Evropske unije, z njimi izenačenih državljanov in njihovih družinskih članov, o zaposlitvah, opravljanju dela na podlagi pogodb civilnega prava in napotenih delavcih, ki v RS izvajajo storitve, Zakona o varnosti in zdravju pri delu ter določb Kolektivne pogodbe za dejavnost poslovanja z nepremičninami (Uradni list RS, št. 9/1998 s sprem.).

Med akcijo so inšpektorji opravili **155 inšpekcijskih nadzorov pri 147 delodajalcih** ter ugotovili skupno **38 kršitev**.

Ugotovitve

Zaposlovanje

Inšpektorji ugotavljajo, da so delodajalci, ki se ukvarjajo z dejavnostjo poslovanja z nepremičninami, predvsem manjši in praviloma nimajo sprejetih aktov o sistemizaciji, imajo pa sprejete izjave o varnosti z oceno tveganja v skladu z zakonom. V zvezi s tem je bila ugotovljena **1 kršitev** – opustitev določitve pogojev za opravljanje dela v splošnem aktu. Delodajalci zaposlujejo delavce praviloma v skladu z zakonom. V zvezi s sklepanjem pogodb o zaposlitvi je bilo na podlagi inšpekcijskih pregledov ugotovljeno, da delodajalci v **4 primerih** delavcem niso izročili pisnega predloga pogodbe o zaposlitvi in

prav tako v **4 primerih** niso izročili fotokopije prijav v socialna zavarovanja. Pristojni inšpektorji so nadalje ugotovili **1 kršitev** v primeru sklenjene pogodbe civilnega prava, ko so obstajali elementi delovnega razmerja. Pri nekaterih delodajalcih po ugotovitvah inšpektorjev v okviru akcije opravljajo začasna in občasna dela na podlagi napotnice študentskega servisa tudi študenti. V zvezi s tem ni bilo ugotovljenih kršitev.

V **1 primeru** je bila ugotovljena kršitev Zakona o preprečevanju dela in zaposlovanja na črno (omogočanje dela brez pogodbe o zaposlitvi in brez prijave v pokojninsko in invalidsko ter zdravstveno zavarovanje).

Iz poročil inšpektorjev izhaja, da je v tej dejavnosti zaposlenih tudi nekaj tujcev, vendar je bila ugotovljena samo **1 kršitev** določb Zakona o zaposlovanju in delu tujcev - v zvezi s prijavo oziroma odjavo dela tujca.

Delovni čas in plačilo za delo

Na podlagi opravljenih inšpekcijskih pregledov so bile ugotovljene tudi posamezne kršitve delovne zakonodaje v zvezi z izplačilom plač in nadomestila plač, in sicer **1 kršitev**, ko delodajalec pri določitvi plače ni upošteval minimuma v smislu prvega odstavka 126. člena Zakona o delovnih razmerjih, v **4 primerih** je bila ugotovljena kršitev določila v zvezi s plačilnim dnem in v **1 primeru kršitev** v zvezi s krajem in načinom izplačila plače.

V zvezi z delovnim časom so inšpektorji v okviru akcije ugotovili predvsem neupoštevanje določb o razporejanju delovnega časa (**8 primerov**), v **1 primeru** je bila kršena določba 65. člena Zakona o delovnih razmerjih v zvezi z letnim dopustom, v **2 primerih** pa ni bilo opredeljeno trajanje letnega dopusta v smislu 159. člena Zakona o delovnih razmerjih. Glede zagotavljanja odmorov in počitkov kršitve niso bile ugotovljene.

Izvajanje Zakona o evidencah na področju dela oziroma Zakona o evidencah na področju dela in socialne varnosti

Inšpektorji ugotavljajo, da neredko delodajalci ne vodijo ali pa pomanjkljivo vodijo evidence o zaposlenih, o stroških dela in o izrabi delovnega časa, ki so predpisane z Zakonom o evidencah na področju dela in socialne varnosti, saj je bilo na tem področju ugotovljenih **9 kršitev**.

Ukrepi

Inšpektorji so v zvezi z ugotovljenimi pomanjkljivostmi v akciji izdali **22 ureditvenih odločb in 1 odločbo o prepovedi opravljanja delovnega procesa oziroma uporabe sredstev za delo do odprave nepravilnosti** v skladu s 17. členom Zakona o inšpekciji dela. V prekrškovnem postopku pa so inšpektorji izdali 3 odločbe o prekršku in 3 plačilne naloge.

Zaključek

Inšpektorji ugotavljajo, da splošno stanje izvrševanja določb delovnopravne zakonodaje pri nadzorovanih delodajalcih ni problematično in da je v agencijah, ki opravljajo dejavnost poslovanja z nepremičninami, praviloma zaposlenih zelo malo delavcev – velikokrat le eden ali dva.

Večjih kršitev delovnopravne zakonodaje v okviru akcije ni bilo moč ugotoviti. Največ nepravilnosti so inšpektorji na področju delovnih razmerij ugotovili v zvezi z izvajanjem Zakona o evidencah na področju dela in socialne varnosti ter v zvezi z izvajanjem določb Zakona o delovnih razmerjih o delovnem času, zato ugotovljenega stanja v teh dveh segmentih ne moremo oceniti kot dobrega. Pozitivne ugotovitve pa se nanašajo predvsem na spoštovanje predpisov glede zaposlovanja delavcev, sklepanja pogodb civilnega prava ter dela dijakov in študentov.

5.14. AKCIJA NADZORA DELOVNE ZAKONODAJE PRI DELODAJALCIH, KI SO ZAVEZANCI ZA PRIJAVO DELA TUJCEV

Akcijo nadzora delovne zakonodaje pri delodajalcih, ki so zavezanci za prijavo dela tujcev, smo v sodelovanju z Zavodom RS za zaposlovanje izvajali že peto leto zapored, in sicer z namenom odkrivanja in preprečevanja kršitev 29. člena Zakona o zaposlovanju in delu tujcev. Omenjena akcija je potekala od oktobra do konca decembra 2006.

V času trajanja akcije smo opravili nadzor pri 375 zavezancih za prijavo dela tujca ter ugotovili skupno 310 kršitev, seveda največ v zvezi s prijavo oz. odjavo začetka dela tujcev (231). Postopek inšpekcijskega nadzora so inšpektorji uvedli še pri več kot 90 delodajalcih, pri katerih pa nadzora v času trajanja akcije še niso uspeli opraviti, saj so pogosto naleteli na izmikanje delodajalcev inšpekcijskemu nadzoru, zato so se postopki v teh primerih časovno podaljšali in se bodo nadaljevali tudi po izteku omenjenega obdobja. V zvezi s tem inšpektorji opozarjajo tudi na problematiko prigrisatve morebitnih fiktivnih sedežev o pravljanja dejavnosti samostojnih podjetnikov.

Trajanje in namen

Akcijo nadzora delovne zakonodaje pri delodajalcih, ki so zavezanci za prijavo dela tujcev, smo v sodelovanju z Zavodom RS za zaposlovanje izvajali z namenom odkrivanja in preprečevanja kršitev 29. člena Zakona o zaposlovanju in delu tujcev. Akcijo smo v letu 2006 izvajali že peto leto zapored.

V okviru akcije, ki je potekala zgolj na področju nadzora delovnih razmerij, in sicer od oktobra 2006 do zaključka poročevalskega obdobja, so inšpektorji v inšpekcijski nadzor zajeli **375 zavezancev** za prijavo dela tujca, pri katerih so ugotovili skupno **310 kršitev**. Največ ugotovljenih kršitev se je nanašalo na prijavo oz. odjavo začetka dela tujcev (**231**), kar je logično glede na namen akcije.

Inšpektorji so postopke inšpekcijskega nadzora uvedli še pri **več kot 90 delodajalcih**, pri katerih pa nadzora v času trajanja akcije še niso uspeli opraviti. Pri izvajanju akcije so namreč pogosto naleteli na izmikanje delodajalcev inšpekcijskemu nadzoru, zato so se postopki v teh primerih časovno podaljšali in se bodo nadaljevali tudi po izteku omenjenega obdobja. V zvezi s tem inšpektorji opozarjajo tudi na problematiko prigrisatve morebitnih fiktivnih sedežev opravljanja dejavnosti samostojnih podjetnikov. Ugotavljajo namreč, da se številni delodajalci, zoper katere so uvedli inšpekcijski postopek, na priglasičenih sedežih ne nahajajo, niti na teh lokacijah ni mogoče opaziti znakov poslovanja. O domnevno fiktivnih sedežih poslovanja so inšpektorji obvestili pristojni nadzorni organ.

Ugotovitve

Kljub temu, da za opravljanje dela tujca v Republiki Sloveniji ne zadošča le pridobitev delovnega dovoljenja, temveč je v skladu z 29. členom Zakona o zaposlovanju in delu tujcev obvezno treba prijaviti tudi začetek dela tujca, smo v poročevalskem obdobju kar v **231 primerih** ugotovili, da zavezanci obravnavane obveznosti niso izpolnili. Nekateri delodajalci pričetka dela tujca sploh niso prijavili, nekateri pa so tovrstno prijavo pri Zavodu RS za zaposlovanje sicer vložili, vendar z zamudo. Inšpektorji ocenjujejo, da je vzrok za tovrstne kršitve najpogostejše malomarnost delodajalcev.

Pri izvajanju akcije so inšpektorji zasledili tudi primere, ko tujci v Republiki Sloveniji sploh niso začeli opravljati dela ali pa so delo prenehali opravljati še pred potekom časovne veljavnosti delovnih dovoljenj, delodajalci pa Zavodu RS za zaposlovanje niso

vrnili delovnih dovoljenj. V teh primerih so številni delodajalci svoje ravnanje inšpektorjem poskušali opravičevati tudi z nepoznavanjem predpisa. Obveznost vrnitve delovnih dovoljenj so delodajalci, glede na ugotovitve inšpektorjev, kršili v 52 primerih.

Inšpektorji so v posameznih primerih ugotovili tudi nekatere druge kršitve, kot sledi:

- kršitvi v zvezi s hrambo dokumentacije po 31. členu Zakona o zaposlovanju in delu tujcev (2);
- kršitev v postopku odpovedi pogodbe o zaposlitvi (1);
- kršitvi v zvezi z izvajanjem Zakona o matični evidenci zavarovancev in uživalcev pravic iz pokojninskega in invalidskega zavarovanja (2);
- kršitvi v zvezi s predčasno odjavo iz zavarovanja brez odpovedi oz. razveljavitve pogodbe o zaposlitvi (2);
- kršitve v zvezi z izplačilom plače (5);
- kršitve v zvezi z vodenjem evidenc na področju dela (4);
- kršitve v zvezi s splošnim aktom (3);
- kršitvi v zvezi s sklepanjem pogodbe o zaposlitvi za določen čas (2) ter
- kršitev Pravilnika o vsebini in načinu vodenja evidenc državljanov držav članic Evropske unije, z njimi izenačenih državljanov in njihovih družinskih članov o zaposlitvah, opravljanju dela na podlagi pogodb civilnega prava in o napotjenih delavcih, ki v Sloveniji opravljajo storitve (1).

Ukrepi

Inšpektorji so zaradi ugotovljenih kršitev izdali **74 odločb o prekršku, 75 plačilnih nalogov in 86 ureditvenih odločb**. V 95 primerih pa so se inšpektorji odločili za ukrepanje z opozorili po Zakonu o inšpekcijskem nadzoru in po Zakonu o prekrških. Glede na to, da je predmetna akcija potekala do konca leta 2006, vsi postopki ob zaključku akcije še niso bili končani, zato tudi število ukrepov, izrečenih v tej akciji, še ni dokončno.

Zaključek

Menimo, da ne gre v vseh primerih ugotovljenih kršitev za izigravanje predpisov s področja zaposlovanja tujcev, ampak je v večini primerov tovrstne kršitve mogoče pripisati malomarnosti, v nekaterih primerih pa tudi nevednosti delodajalcev. Pogosto imajo namreč tujci veljavno delovno dovoljenje, so prijavljeni so v socialna zavarovanja, urejeno imajo tudi začasno bivališče, delodajalec pa ni izpolnil obveznosti prijave dela tujca.

Ocenjujemo, da so z vidika morebitnih zlorab predpisov s področja zaposlovanja in dela tujcev problematični predvsem tisti delodajalci, ki inšpektorjem niso dosegljivi. Zlorabe se po mnenju inšpektorjev tako najverjetneje dogajajo v primerih, ko:

- delodajalec pridobi prvo delovno dovoljenje za tujca, tujec si uredi dovoljenje za začasno prebivanje, delodajalec pa tujca ne prijavi v zavarovanje in tujec tako v Republiki Sloveniji opravlja delo nezavarovan ali pa na delo odide v tujino,
- tujec sam ali preko pooblaščenca prihlasi dejavnost samostojnega podjetnika, pridobi delovno dovoljenje in si formalno uredi dovoljenje za začasno prebivanje, nato pa se za njim izgubijo vse sledi,
- tujci ustanovijo družbo, pridobijo delovna dovoljenja za poslovodne delavce in pridobijo tudi dovoljenje za začasno prebivanje, vprašanje pa je, ali se sploh nahajajo v Republiki Sloveniji. Zanje je pomembno le, da imajo dovoljenje za začasno prebivanje v Republiki Sloveniji neprekinjeno 5 let, saj po preteku tega obdobja lahko pridobijo dovoljenje za stalno prebivanje.

Z izvajanjem tovrstne akcije nameravamo v sodelovanju z Zavodom RS za zaposlovanje nadaljevati v prihodnje. Z namenom odkrivanja in preprečevanja zlorab predpisov, povezanih z zaposlovanjem in delom tujcem, pa se bomo še naprej povezovali tudi z drugimi organi nadzora.

5.15. AKCIJA NADZORA V KMETIJSKI IN GOZDARSKI DEJAVNOSTI

Dejavnosti kmetijstva in gozdarstva sta s stališča zagotavljanja varnosti in zdravja pri delu še vedno problematični. Vsako leto namreč pride v teh dejavnostih do večjega števila težkih nezgod pri delu, tudi takih z najhujšimi posledicami. Tako smo v letu 2006 zabeležili dve smrtni nezgodi v kmetijstvu in eno v gozdarstvu.

Zato je bil v letu 2006 pri delodajalcih v teh panogah izveden poostren nadzor. Tako je bilo na kmetijah opravljenih 298 inšpekcijskih nadzorov in pri tem ugotovljenih skupno 517 kršitev, med katerimi so izstopale zlasti ugotovljene nepravilnosti v zvezi s pregledi in preizkusi delovne opreme.

Trajanje in namen

Poglavitni namen akcije, ki je potekala od 1. 11. 2006 do 31. 12. 2006, je bil ugotoviti, kako se spoštujejo predpisi s področja varnosti in zdravja pri delu pri delodajalcih, ki opravljajo dejavnost kmetijstva in gozdarstva. V teh dveh dejavnostih so poškodbe in zdravstvene okvare precej pogoste in je zelo veliko tveganj pri delu. Pri izvedeni akciji je bil poseben poudarek na uporabi traktorjev, traktorskih priključkov in drugih strojev ter na delu mladih delavcev.

Ugotovitve

Inšpektorji so pri pregledih v okviru akcije ugotovili, da imajo delodajalci v panogah kmetijstva in gozdarstva ustrezno izdelano in sprejeto izjavo o varnosti v 88,8%. Še boljši so bili rezultati pri zagotavljanju opreme za osebno varnost pri delu in pri njihovi uporabi. Kar 94,8% pregledanih delodajalcev je namreč zagotavljalo ustrezno osebno varovalno opremo. Mnogo slabše je stanje na področju izvajanja periodičnih pregledov delovne opreme (traktorjev, priključkov in drugih strojev), saj jih ustrezno izvaja samo 66,3% delodajalcev, pri katerih je bil opravljen inšpekcijski nadzor v okviru usmerjene akcije.

Periodični zdravstveni pregledi se glede na ugotovitve inšpektorjev izvajajo pri skoraj 80% vseh pregledanih subjektov. Delodajalci izvajajo teoretično in praktično usposabljanje delavcev (tudi sebe kot delavca) ter opravljajo preizkuse usposobljenosti za varno delo v 72,3% ugotovljenih primerov. V času pregleda so inšpektorji ugotovili brezhibnost traktorjev, samovoznih strojev in priključkov za traktor v 86%.

Najboljše stanje je bilo ugotovljeno glede strokovne usposobljenosti voznikov traktorja, kjer je bilo vsaj formalno za to ustrezno usposobljenih kar 97,8% delavcev pri pregledanih delodajalcih. Delež delodajalcev, ki dopuščajo, da dela z večjo nevarnostjo za poškodbo in zdravstvene okvare opravljajo tudi delavci, mlajši od 18 let, je razmeroma nizek, saj je bilo takih primerov ugotovljenih le 6,3%. Delež delodajalcev, ki zagotavljajo, da sta pri gozdnih delih z večjo nevarnostjo za poškodbe in zdravstvene okvare na delovišču prisotna vsaj dva delavca, je razmeroma visok (94%). Delež delodajalcev v gozdarstvu, ki so glede na ugotovitve inšpektorjev seznanjeni s pravilnim načinom podiranja drevja, pa je 88,8%.

Ukrepi

V zvezi z ugotovljenimi kršitvami je bilo izdanih 119 ureditvenih odločb, kar predstavlja 40%, glede na število vseh opravljenih inšpekcijskih pregledov v okviru akcije. Izdani sta bili tudi 2 odločbi o prekršku ter 51 drugih ukrepov, zlasti ustnih opozoril.

Zaključek

Iz splošne ocene inšpektorjev izhaja, da se razmere na področju varnosti in zdravja pri delu v kmetijstvu in gozdarstvu izboljšujejo. K boljši ozaveščenosti v zvezi z varnostjo in zdravjem pri delu so prav gotovo prispevali tudi kmetijski svetovalci s Kmetijske gospodarske zbornice, ki skrbijo za seznanjanje in dodatno usposabljanje delavcev.

Izboljšanje urejenosti na področju izjave o varnosti in v zvezi z opravljanjem zdravstvenih pregledov pa lahko pripišemo tudi temu, da je to eden od pogojev za pridobitev kmetijskih subvencij.

Stanje na področju brezhibnosti strojev, zlasti traktorjev, se glede na ugotovitve inšpektorjev v usmerjeni akciji izboljšuje z nabavo sodobnih strojev, čeprav stari traktorji običajno ostajajo na kmetiji za občasno uporabo, ki pa je lahko še bolj nevarna. Po mnenju inšpektorjev bi bilo potrebno tovrstne akcije ponavljati tudi v prihodnje.

5.16 AKCIJA NADZORA GLEDE ZAGOTAVLJANJA VARNOSTI IN ZDRAVJA PRI DELU MLADIH DELAVCEV

Evropska agencija za varnost in zdravje pri delu v Bilbao (Španija) uvršča v kategorijo mladih delavcev vse tiste, ki so stari od 18 do 24 let in se prvič zaposlujejo oziroma prvič vstopajo v delovni proces. Takim mladim delavcem je zaradi njihove mladosti in neizkušenosti glede opravljanja del v delovnem procesu potrebno zagotoviti posebno pozornost.

Za ugotovitev varnostnih razmer pri delu mladih delavcev je bila tudi izvedena usmerjena akcija »Mladi delavci«. Pri izvajanju inšpekcijskih nadzorov v okviru akcije pa ni bil relevanten le kriterij starosti, ampak je bilo pomembno tudi to, s kakšnimi izkušnjami so se delavci vključevali v delovni proces. V sklopu akcije je bilo opravljenih 113 inšpekcijskih pregledov in ugotovljenih skupaj 92 kršitev, od teh največ v zvezi z izvajanjem teoretičnega in praktičnega usposabljanja.

Trajanje in namen

Osnovni namen omenjene akcije, ki je potekala od 22. 5. 2006 do 30. 9. 2006, je bil ugotoviti, kako delodajalci zagotavljajo varnost in zdravje delavcem, ki so se prvič zaposlili oziroma prvič vstopajo v delovni proces pri posameznem delodajalcu. Omenjeni delavci zaradi svoje mladosti in neizkušenosti predstavljajo kategorijo, ki ji je potrebno nameniti posebno pozornost in s tem ustrezne ter zadostne delovne pogoje, ki jim bodo zagotavljali varno in zdravo opravljanje delovnih operacij.

Nadzor v okviru akcije se je opravljal istočasno pri vseh delodajalcih, pri katerih so se že izvajali tudi redni in izredni inšpekcijski nadzori, in sicer na podlagi ugotovitve, ali je nadzirani delodajalec v zadnjem letu zaposlil mlade delavce v starosti od 18 do 24 let in ali je to njihova prva zaposlitev.

Ugotovitve

V času poteka akcije smo ugotavljali zaposlovanje mladih delavcev pri **538 subjektih** nadzora. Med njimi je bilo 16,5% oziroma **89** delodajalcev, ki so v zadnjem letu zaposlili delavce, stare od 18 do 24 let, za katere je to bila njihova prva zaposlitev. Pri teh delodajalcih je bilo opravljenih 113 inšpekcijskih nadzorov. Glede na to, da so inšpektorji za pregled večkrat izbirali subjekte, pri katerih so na podlagi lastnih izkušenj pričakovali večjo verjetnost zaposlovanja mladih delavcev, ocenjujemo, da je dejanski delež podjetij, ki zaposlujejo mlade delavce, precej manjši od 16,5 odstotka.

Mladi delavci so bili ob sklenitvi delovnega razmerja usposobljeni za varno opravljanje dela v **87,2%** vseh ugotovljenih zaposlitev, vendar je bil program njihovega usposabljanja prilagojen dejstvu, da gre za prvo sklenitev delovnega razmerja nasploh, in posebej prilagojen posebnostim delovnega mesta le v **45,3%** vseh primerov usposabljanja.

Teoretični in praktični preizkus usposobljenosti za varno delo na delovnem mestu je bil glede na ugotovitve inšpektorjev opravljen pri **78%** pregledanih delodajalcev. Mladi

delavci so po poročanju inšpektorjev tudi dokaj seznanjeni z vrstami nevarnosti na delovnem mestu ter z varnostnimi ukrepi, potrebnimi za preprečevanje nevarnosti in zmanjšanje škodljivih posledic (94,2%). S podobnim deležem, in sicer pri 95,3% pregledanih delodajalcih, je bil opravljen predhodni preventivni zdravstveni pregled mladih delavcev pred prvo zaposlitvijo, vendar pa niso bili vsi preventivni zdravstveni pregledi opravljeni v ustreznem obsegu, določenim s strani delodajalca na predlog pooblaščenega zdravnika medicine dela in usklajenim s prilogo I Pravilnika o preventivnih zdravstvenih pregledih delavcev. Pregledov, opravljenih v ustreznem obsegu, je bilo v skladu z ugotovitvami inšpektorjev v akciji 89,5%.

Izvajanje periodičnih pregledov in preizkusov delovne opreme, s katero delajo mladi delavci, je bilo po poročanju inšpektorjev zagotovljeno v 91,8%. Iz izdanih potrdil o periodičnih pregledih in preizkusih delovne opreme pa je razvidno, da je delovna oprema pravilno nameščena in da deluje v skladu s predpisi v 90,6%.

Vsi pregledani delodajalci zagotavljajo osebno varovalno opremo mladim delavcem, če je njena uporaba določena kot ukrep zagotavljanja varnega in zdravega dela in to izhaja iz splošnih aktov delodajalca. 97,5% pregledanih delodajalcev tudi zagotavlja uporabo osebne varovalne opreme mladih delavcev, če je njena uporaba določena kot ukrep zagotavljanja varnega in zdravega dela in to izhaja iz splošnih aktov delodajalca. V 98,6% ugotovljenih primerov je uporabljena osebna varovalna oprema ustrezna.

Samo 39,3% delodajalcev, ki zaposlujejo mlade delavce, ima v oceni tveganja opredeljeno nevarnost in ukrepe v zvezi z nadzorom nad delom mladih delavcev.

Ukrepi

V 35 primerih je bila delodajalcem, ki zaposlujejo mlade delavce, po pregledu izdana **ureditvena odločba**. Inšpektorji pa so v zvezi z ugotovljenimi kršitvami ukrepali tudi z dvema plačilnima nalogoma.

Zaključek

Splošna ocena razmer, v katerih delajo mladi delavci v prvi zaposlitvi, je glede na ugotovitve v usmerjeni akciji dobra. V veliki večini so mladi delavci opravili predhodni zdravstveni pregled, bili so usposobljeni za varno delo in so tudi uporabljali ustrezno osebno varovalno opremo, kjer je bilo to potrebno. Žal pa se le malo delodajalcev zaveda specifičnosti delavcev pri prvi zaposlitvi in jih v večini primerov obravnavajo na enak način kot vse druge delavce. Le redki tako v oceni tveganja posebej obravnavajo kategorijo mladih delavcev. Potrebno pa je opozoriti tudi na relativno nizek odstotek delodajalcev, ki sploh zaposlujejo mlade delavce.

5.17. AKCIJA NADZORA GLEDE UPORABE RAKOTVORNIH IN MUTAGENIH SNOVI

Akcijo nadzora glede uporabe rakotvornih in mutagenih snovi so inšpektorji s področja nadzora varnosti in zdravja pri delu pričeli izvajati 1. 12. 2005, potekala pa je do 28. 2. 2006.

Namen akcije je bil na področju uporabe rakotvornih ali mutagenih snovi preveriti izvajanje določb Pravilnika o varovanju delavcev pred tveganji zaradi izpostavljenosti rakotvornim ali mutagenim snovem, ki je začel veljati 26. 11. 2005, in izvajanje določb drugih predpisov na tem področju.

V okviru akcije je bilo opravljenih 90 inšpekcijskih pregledov, na podlagi katerih je bilo izdanih 47 ureditvenih odločb in 1 odločba o prepovedi opravljanja delovnega procesa oz. uporabe sredstev za delo do odprave nepravilnosti.

Trajanje in namen

V skladu s programskimi usmeritvami smo na Inšpektoratu RS za delo od 1. 12. 2005 do 28. 2. 2006 izvajali akcijo nadzora nad izvajanjem predpisov o varnosti in zdravju pri delu delavcev, izpostavljenih rakotvornim ali mutagenim snovem.

Namen akcije je bil opraviti nadzor na področju uporabe rakotvornih ali mutagenih snovi glede izvajanja zahtev iz Pravilnika o varovanju delavcev pred tveganji zaradi izpostavljenosti rakotvornim ali mutagenim snovem, ki je začel veljati 26. 11. 2005, in glede izvajanja zahtev, določenih v drugih predpisih na tem področju. Preverjali smo predvsem izpolnjevanje obveznosti delodajalcev, da prijavijo uporabo teh snovi Inšpektoratu RS za delo, ustreznost usposabljanja delavcev za varno delo ter še nekatere druge zahtevane posebne pogoje. Nadzor so izvajali le inšpektorji s področja varnosti in zdravja pri delu.

Rakotvorne snovi so kemične snovi, ki lahko pri zaužitju, vdihavanju ali prehajanju skozi kožo povzročijo raka oziroma povečajo verjetnost njegovega nastanka. Rakotvorne snovi razvrščamo v tri skupine - po razvrstitvi Evropske unije (EU) - in v štiri skupine - po razvrstitvi Mednarodne agencije za raziskovanje raka (IARC – International Agency for Research on Cancer). Glede na razvrstitev po predpisih EU v prvo skupino spadajo snovi, ki dokazano povzročajo raka pri ljudeh, v drugo skupino pa snovi, za katere se na podlagi primernih dolgotrajnih poskusov na živalih in pomembnih drugih podatkih utemeljeno sumi, da izpostavljenost človeka tem snovem lahko povzroči nastanek raka (označevanje po predpisih EU za prvo in drugo skupino rakotvornih snovi je prikazano v nadaljevanju).

Označevanje z opozorilnim simbolom in znakom za strupenost T, navedbo skupine (1. ali 2. skupina) ter stavkom R 45 – lahko povzroči raka.

V tretjo skupino predpisov EU (označevanje je prikazano v nadaljevanju) pa spadajo snovi, za katere se domneva, da povzročajo nastanek raka pri človeku, pri čemer obstajajo izsledki poskusov na živalih, ki kažejo na to možnost, vendar zbrane informacije še ne zadoščajo za zanesljivo razvrstitev v Skupino 2.

Označevanje z opozorilnim simbolom in znakom za »zdravje škodljivo« Xn ter stavkom R 40 – možna nevarnost trajnih okvar zdravja.

Mutagene snovi so kemične snovi, ki lahko pri zaužitju, vdihavanju ali prehajanju skozi kožo povzročijo dedne genetske okvare ali povečajo verjetnost njihovega nastanka. V prvo skupino spadajo snovi, pri katerih je dokazano, da povzročajo dedne genetske spremembe, v drugo skupino pa snovi, pri katerih se sklepa, da povzročajo dedne genetske spremembe (označevanje po predpisih EU za prvo in drugo skupino mutagenih snovi je prikazano v nadaljevanju).

Označevanje z opozorilnim simbolom in znakom za strupenost T, navedbo skupine (1. ali 2. skupina) in stavkom R 46 – lahko povzroči dedne okvare.

V tretjo skupino pa spadajo snovi, pri katerih obstaja sum, da povzročajo pri ljudeh dedne genetske spremembe. Snovi so označene enako, kot za tretjo skupino rakotvornosti.

Ugotovitve

Inšpekcijski pregled v okviru akcije je potekal pri **90 delodajalcih**. Inšpektorji so ugotovili, da vsi delodajalci, pri katerih je bil opravljen nadzor, ne uporabljajo le rakotvornih ali mutagenih snovi 1. in 2. skupine, ampak tudi rakotvorne ali mutagene snovi iz 3. skupine, pri katerih pa ni potrebno upoštevati določb Pravilnika o varovanju delavcev pred tveganji zaradi izpostavljenosti rakotvornim ali mutagenim snovem. Pri inšpekcijskih pregledih so inšpektorji nadalje ugotovili, da je precej delodajalcev že uspešno nadomestilo rakotvorne ali mutagene snovi z manj nevarnimi kemičnimi snovmi, medtem ko je nekaj delodajalcev v postopku nadomeščanja rakotvornih ali mutagenih snovi z manj nevarnimi kemičnimi snovmi. Nekateri pregledani delodajalci pa po ugotovitvah inšpektorjev rakotvornih ali mutagenih snovi ne uporabljajo več zaradi ukinitve delovnega procesa, pri katerem so se uporabljale te snovi. Če pa se rakotvorne ali mutagene snovi že uporabljajo, se skoraj povsod glede na opažanja inšpektorjev izvajajo hermetizirani postopki.

Največ kršitev je bilo ugotovljenih v zvezi z ocenjevanjem tveganja na delovnih mestih (ugotovljene nepravilnosti pri **27 delodajalcih**), sledile so kršitve v zvezi z opustitvijo izvajanja periodičnih pregledov in preizkusov delovne opreme ter v zvezi s pridobitvijo poročila o pregledih in preizkusih (ugotovljene nepravilnosti pri **20 delodajalcih**), v zvezi z opustitvijo zagotavljanja zdravstvenih pregledov (ugotovljene nepravilnosti pri **13 delodajalcih**) ter v zvezi z neizpolnjevanjem obveznosti delodajalcev glede prijave pričetka uporabe rakotvornih in mutagenih snovi (ugotovljene nepravilnosti pri **9 delodajalcih**). Druge kršitve so bile ugotovljene v manjšem obsegu.

Ugotovljeno je bilo tudi, da delodajalci ne vodijo in tudi ne dopolnjujejo stalno seznama delavcev, izpostavljenih rakotvornim ali mutagenim snovem, ki na podlagi ocene tveganja predstavljajo tveganje za varnost in zdravje delavcev, z navedbo elementov izpostavljenosti: vrste snovi, trajanja izpostavljenosti in koncentracij rakotvornih ali mutagenih snovi, katerim so bili delavci izpostavljeni. Prav tako delodajalci v skladu z ugotovitvami inšpektorjev ne hranijo seznama delavcev, izpostavljenih rakotvornim ali mutagenim snovem, in zdravstvene dokumentacije tudi po koncu izpostavljenosti - to je treba hraniti še najmanj 40 let po koncu izpostavljenosti.

Ukrepi

Na podlagi inšpekcijskih pregledov je bilo izdanih **47 ureditvenih odločb** in **1 odločba o prepovedi opravljanja delovnega procesa oz. uporabe sredstev za delo do odprave nepravilnosti**.

5.18. AKCIJA NADZORA NAD IZVAJANJEM PREDPISOV O VARNOSTI IN ZDRAVJU PRI DELU PRI DELODAJALCIH GLEDE PRIJAVLJANJA NEZGOD PRI DELU, KI SO IMELE ZA POSLEDICO POŠKODBO DELAVCA, IN O VODENJU EVIDENC

V skladu z Zakonom o varnosti in zdravju pri delu mora delodajalec takoj prijaviti na Inšpektorat RS za delo vsako nezgodo, zaradi katere je delavec nezmožen za delo več kot tri koledarske dni. Ker smo v akciji poostrenejega nadzora na tem področju, ki smo jo izvedli v letu 2005, ugotovili, da poročevalska disciplina delodajalcev še vedno ni bila zadovoljiva, smo akcijo ponovili tudi v letu 2006. Osnovni vir, ki nam omogoča preverjanje (ne)prijavljanja nezgod oz. poškodb pri delu, so obrazci ER-8, s katerimi delodajalec prijavi poškodbo pri delu na Inštitut za varovanje zdravja.

Trajanje in namen

Akcija je trajala od 1. 3. 2006 do 30. 6. 2006. Poglavitni namen poostrenega nadzora nad prijavljanjem nezgod pri delu je še vedno predvsem ta, da se zagotovi dosledno prijavljanje vseh nezgod oz. poškodb pri delu, kot je to predvideno v evropski metodologiji ESAW in kot se zahteva od vseh držav Evropske unije. S tem v zvezi smo pri delodajalcih preverjali tudi ustreznost vodenja pripadajoče evidence, kar je prav tako predpisana obveznost vsakega delodajalca.

Ugotovitve

Na osnovi primerjave med prijavami na Inšpektorat RS za delo in prijavami na obrazcih ER-8 smo opravili nadzor pri **86 delodajalcih** in ugotovili **55 kršitev**. To je precej manj kot v letu 2005, ko smo opravili nadzor pri 205 delodajalcih in ugotovili 134 kršitev. Navedeni podatki kažejo, da se stanje izboljšuje in da vedno več delodajalcev nezgode pri delu ustrezno prijavlja tudi na Inšpektorat za delo. Na to kaže tudi podatek, da je bilo v letu 2006 prijavljenih skupno 15.278 (v skladu z ESAW) nezgod pri delu, ki so imele za posledico poškodbo delavca, zaradi katere je bil delavec odsoten z dela več kot tri koledarske dni, v letu 2005 pa je bilo takih prijav skupno 13.678 (v skladu z ESAW).

Na obrazcih ER-8 je sicer prijavljenih mnogo več poškodb pri delu (pribl. 26.000) kot na Inšpektorat za delo, to pa zato, ker se na teh obrazcih prijavljajo tudi vse poškodbe na poti na delo in z dela ter tudi vse tiste, ki zahtevajo manj kot tri dni odsotnosti z dela. Ne glede na to pa ocenjujemo, da je razlika med številom podanih prijav na Inšpektorat RS za delo in številom prijav, podanih na obrazcih ER-8, prevelika, tako da precejšnje število nezgod najverjetneje ni bilo ustrezno prijavljenih na Inšpektorat RS za delo. Zato bomo z akcijo nadaljevali tudi v prihodnjem letu.

Ukrepi

V zvezi z ugotovljenimi kršitvami so inšpektorji izdali **30 ureditvenih odločb**, **24 plačilnih nalogov** in **19 odločb o prekršku**. Tudi teh ukrepov je bilo izdanih precej manj kot v letu 2005, ko je bilo izdanih 60 ureditvenih odločb, 65 plačilnih nalogov in 36 odločb o prekršku.

Zaključek

Na podlagi ugotovitev in izrečenih ukrepov lahko zaključimo, da se stanje na obravnavanem področju sicer počasi izboljšuje, vendar še ni zadovoljivo. Zato bo potreben poostren nadzor nad prijavljanjem nezgod pri delu tudi še v prihodnje.

5.19. AKCIJE NADZORA V ZVEZI Z ODSTRANJEVANJEM AZBESTA

Akcije nadzora v zvezi z odstranjevanjem azbesta so potekale v sklopu evropske kampanje proti azbestu v vseh državah članicah EU. Namen kampanje je bil nadzor nad izpolnjevanjem zahtev iz Direktive 2002/18/EC,

informiranje javnosti v zvezi z nevarnostmi za zdravje pri odstranjevanju azbesta in seznanitev s Praktičnim priročnikom o najboljši praksi za preprečevanje ali zmanjševanje tveganj v zvezi z azbestom pri delu, ki je povezano (ali je lahko povezano) z azbestom: za delodajalce, delavce in inšpektorje za delo. Nadzor se je izvajal na podlagi enotnih zapisnikov, ki jih je pripravila delovna skupina SLIC-a.

Akcije nadzora v zvezi z odstranjevanjem azbesta so potekale od 1. 8. 2006 do 31. 12. 2006.

V sklopu nadzora v zvezi z odstranjevanjem azbesta so potekale tri akcije, in sicer akcija nadzora nad izvajanjem predpisov s področja zagotavljanja varnosti in zdravja pri delu pri rušenju, vzdrževanju in odstranjevanju izdelkov iz azbestcimenta, akcija nadzora nad izvajanjem predpisov s področja zagotavljanja varnosti in zdravja pri delu pri odstranjevanju materialov, ki vsebujejo šibko vezani azbest, in akcija nadzora nad izvajanjem predpisov s področja zagotavljanja varnosti in zdravja pri delu pri odstranjevanju odpadkov, ki vsebujejo azbest.

Pri izvajanju akcije nadzora nad izvajanjem predpisov s področja zagotavljanja varnosti in zdravja pri delu pri rušenju, vzdrževanju in odstranjevanju izdelkov iz azbestcimenta je bilo opravljenih skupno 20 inšpekcijskih pregledov, od tega 19 pri odstranjevanju valovitih strešnih plošč in 1 pri rušenju azbestcementnih izdelkov. Na podlagi ugotovljenih nepravilnosti je bilo izdanih 18 ureditvenih odločb, izdani so bili 3 plačilni nalogi zaradi neuporabe osebne varovalne opreme, 1 odločba o prekršku zaradi neprijave pričetka del z azbestom in 3 prepovedi opravljanja dela do odprave nepravilnosti zaradi neuporabe osebne varovalne opreme.

Pri izvajanju akcije nadzora nad izvajanjem predpisov s področja zagotavljanja varnosti in zdravja pri delu pri odstranjevanju materialov, ki vsebujejo šibko vezani azbest, so bili opravljeni 3 inšpekcijski nadzori, na podlagi katerih sta bili izdani 2 ureditveni odločbi.

Pri izvajanju akcije nadzora nad izvajanjem predpisov s področja zagotavljanja varnosti in zdravja pri delu pri odstranjevanju odpadkov, ki vsebujejo azbest, je bilo opravljenih skupno 38 inšpekcijskih pregledov, od tega 19 pri delodajalcih, ki so prevozniki ali pa zbiralci azbestnih odpadkov, in 19 na deponijah nenevarnih odpadkov, kjer se odlagajo azbestcementni odpadki. Na podlagi ugotovljenih nepravilnosti je bilo izdanih 32 ureditvenih odločb.

Splošni uvod, trajanje in namen akcij nadzora v zvezi z odstranjevanjem azbesta

Evropska kampanja proti azbestu, ki je potekala v letu 2006 v vseh državah članicah EU, je imela, poleg izvajanja inšpekcijskega nadzora z enotnimi zapisniki v vseh državah članicah EU, ki jih je pripravila delovna skupina SLIC-a, nalogo tudi informirati javnost v zvezi z azbestom. Za pomoč pri izvajanju inšpekcijskega nadzora, kakor tudi za boljšo informiranost glede azbesta, je bil izdelan v delovni skupini SLIC-a in avgusta 2006 tudi preveden v slovenski jezik Praktični priročnik o najboljši praksi za preprečevanje ali zmanjševanje tveganj v zvezi z azbestom pri delu, ki je povezano (ali je lahko povezano) z azbestom: za delodajalce, delavce in inšpektorje za delo. Prav tako so bili izdelani izvlečki iz omenjenega praktičnega priročnika in letak v zvezi s protiazbestno evropsko kampanjo 2006.

Cilji evropske kampanje proti azbestu 2006 so bili:

- nadzor nad izvajanjem implementirane Direktive 2003/18/EC,
- osredotočenje na uporabo osebne varovalne opreme pri delavcih, ki odstranjujejo azbest, ter delavcih, ki izvajajo vzdrževalna in servisna dela,
- inšpekcijski nadzor v vseh članicah EU,
- osredotočenje na vpliv azbesta,
- ocena stanja in smernice za nadaljnje delo.

Delovna skupina SLIC-a je za izvajanje evropske kampanje proti azbestu pripravila enotne zapisnike, ki so se uporabljali pri izvajanju inšpekcijskega nadzora. Skladno z 10. členom Zakona o inšpekcijskem nadzoru je Inšpektorat RS za delo za posamezni zapisnik izdal tudi obvezno navodilo glede izvajanja nadzora nad posameznimi določbami Zakona o varnosti in zdravju pri delu, Pravilnika o varovanju delavcev pred tveganji zaradi izpostavljenosti azbestu pri delu, Uredbe o zagotavljanju varnosti in zdravja pri delu na začasnih in premičnih gradbiščih, Pravilnika o usposabljanju in preverjanju znanja delavcev, ki ravnaajo z nevarnimi kemikalijami, Pravilnika o projektni in tehnični dokumentaciji, Pravilnika o spremembah in dopolnitvah pravilnika o projektni in tehnični dokumentaciji, Pravilnika o načinu označitve in organizaciji ureditve gradbišča, o vsebini in načinu vodenja dnevnika o izvajanju del in o kontroli gradbenih konstrukcij na gradbišču, Pravilnika o zagotavljanju varnosti in zdravja pri ročnem premeščanju bremen, Pravilnika o varnosti in zdravju pri uporabi delovne opreme in Pravilnika o osebni varovalni opremi, ki jo delavci uporabljajo pri delu.

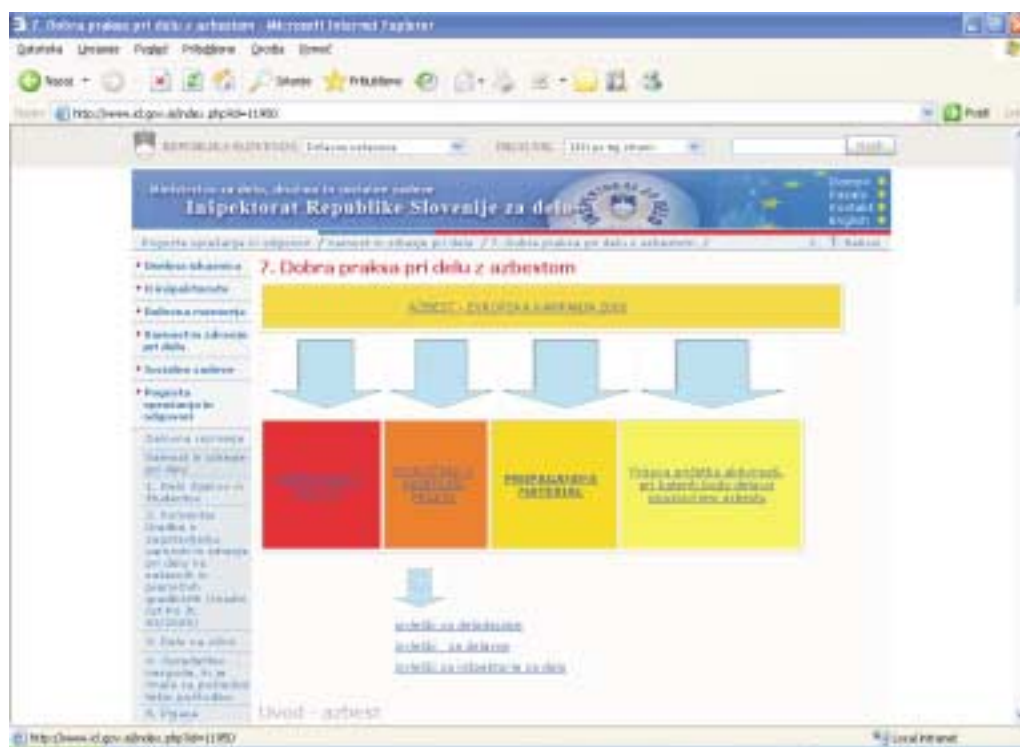
Glede na 5. člen Zakona o varnosti in zdravju pri delu, ki določa, da je delodajalec dolžan zagotoviti varnost in zdravje delavcev v zvezi z delom, smo pri izvajanju kampanje upoštevali tudi določbe Uredbe o pogojih, pod katerimi se lahko pri rekonstrukciji ali odstranitvi objektov in pri vzdrževalnih delih na objektih, instalacijah ali napravah odstranjujejo materiali, ki vsebujejo azbest, določbe Pravilnika o ravnanju z odpadki, ki vsebujejo azbest in Pravilnika o ravnanju z odpadki.

Da bi inšpektorji lažje izvajali inšpekcijske nadzore v okviru kampanje, je bilo 30. 6. 2006 in 3. 7. 2006 izvedeno usposabljanje vseh inšpektorjev s področja varnosti in zdravja pri delu v zvezi z azbestom.

Na rednem letnem usposabljanju inšpektorjev za delo v Ljubljani 20. 9. 2006 pa so bili vsi inšpektorji Inšpektorata RS za delo seznanjeni s problematiko azbesta. Prav tako jim je bil predstavljen Praktični priročnik o najboljši praksi za preprečevanje ali zmanjševanje tveganj v zvezi z azbestom pri delu, ki je povezano (ali je lahko povezano) z azbestom: za delodajalce, delavce in inšpektorje za delo, praktični primer trdo vezanega azbesta ter zdravstveni vidik problematike azbesta.

Inšpektorat RS za delo je v zvezi z evropsko protiazbestno kampanjo izvajal izobraževanje na združenju varnostnih inženirjev, predstavil protiazbestno kampanjo 2006 na Globalni varnosti in posvetu koordinatorjev ter sodeloval s prispevki v različnih revijah in časopisih ter na novinarskih konferencah. Pri vseh teh aktivnostih je Inšpektorat RS za delo vse slušatelje tudi seznanil in opozoril na izdelan in v slovenski jezik preveden zgoraj navedeni praktični priročnik.

Da bi bilo informiranje čim širše, je Inšpektorat RS za delo septembra 2006 na svoji spletni strani predstavil protiazbestno evropsko kampanjo 2006. Spletna stran omogoča seznanitev z izvajanjem inšpekcijskih nadzorov v zvezi z azbestom, seznanitev s Praktičnim priročnikom o najboljši praksi za preprečevanje ali zmanjševanje tveganj v zvezi z azbestom pri delu itd., predstavljen pa je tudi propagandni material v zvezi s protiazbestno evropsko kampanjo 2006 in obrazec prijave pričetka del, pri katerih bodo delavci izpostavljeni azbestu.

Za izvajanje inšpekcijskih nadzorstev v okviru kampanje je Inšpektorat RS za delo nabavil posameznemu inšpektorju oziroma inšpektorici tyvec zaščitno obleko, polobrazno masko s filtrom P3 - poleg zaščitne opreme za zaščito nog in glave, ki so jo inšpektorji predhodno že prejeli.

Inšpekcijski nadzor je potekal v zvezi z :

- izvajanjem predpisov s področja zagotavljanja varnosti in zdravja pri delu pri rušenju, vzdrževanju in odstranjevanju izdelkov iz azbest cementa,
- izvajanjem predpisov s področja zagotavljanja varnosti in zdravja pri delu pri odstranjevanju materialov, ki vsebujejo šibko vezani azbest,
- izvajanjem predpisov s področja zagotavljanja varnosti in zdravja pri delu pri odstranjevanju odpadkov, ki vsebujejo azbest.

Posamezne točke iz zapisnika po posamezni akciji so se točkovale, in sicer od 1 do 4, kjer pomeni :

- 1 - zahteve v celoti izpolnjene / Da
- 2 - zahteve dobro izpolnjene
- 3 - zahteve delno izpolnjene
- 4 - zahteve niso izpolnjene / Ne

Akcija nadzora nad izvajanjem predpisov s področja zagotavljanja varnosti in zdravja pri delu pri rušenju, vzdrževanju in odstranjevanju izdelkov iz azbestcimenta

Ugotovitve

Inšpekcijski nadzor je potekal pri delodajalcih, ki izvajajo rušenje, vzdrževanje in odstranjevanje izdelkov iz azbestcimenta. Opravljenih je bilo skupno 20 inšpekcijskih pregledov, od tega 19 pri odstranjevanju valovite strešne plošče in 1 pri rušenju azbestcementnih izdelkov.

Slika 23: Tudi tako nevarna dela se lahko ustrezno opravljajo

V nadaljevanju podajamo ugotovitve v zvezi z izvajanjem akcije in obrazložitev, kjer je bilo pri polovici ali več opravljenih nadzorih ugotovljeno, da zahteve niso izpolnjene:

- Delodajalci glede na opažanja inšpektorjev povečini ne zagotavljajo delavcem usposabljanja za varno delo z azbestom.
- Delodajalci so samo v **2 primerih** določili, kako, kdaj in kje se bodo izvajale meritve koncentracij azbestnih vlaken, in hkrati določili odgovorno osebo, ki bo izdala dovoljenje za opustitev varnostnih ukrepov glede odstranjevanja azbesta. Ocenjujemo, da so rezultati slabi delno tudi zaradi tega, ker so ocene tveganja v zvezi z azbestom slabe ali jih sploh ni. Interno poročilo o zaključku del (verifikacija ustreznosti razmer na delovišču po zaključku del) se po ugotovitvah inšpektorjev iz akcije ne izdaja, ker ni načrtov dela ali pa so le-ti slabi, saj bi moral delodajalec že v omenjenem načrtu opredeliti način verifikacije, s katero bo dokazal, da po koncu izvajanja rušitvenih del ali odstranjevanja azbesta na delovnem mestu ni več tveganja zaradi izpostavljenosti azbestu.
- Ker sodijo dela z azbestom med dela s povečano nevarnostjo, jih je treba 15 dni pred začetkom izvajanja prijaviti na Inšpektorat RS za delo, skladno s 26. členom Zakona o varnosti in zdravju pri delu in 6. členom Pravilnika o varovanju delavcev pred tveganji zaradi izpostavljenosti azbestu pri delu, vendar pregledani delodajalci te obveznosti kar v **50%** niso izpolnili. Razlog je mogoče iskati v nepoznavanju predpisov, kakor tudi v njihovi napačni razlagi, saj so nekateri delodajalci nameravali prijaviti pričetek del, vendar jih niso, ker niso bili izpolnjeni kriteriji glede prijave začetka del po Uredbi o zagotavljanju varnosti in zdravja pri delu na začasnih in premičnih gradbiščih, ki zahteva prijavo, ko je predvideno trajanje dela daljše od 30 delovnih dni in na gradbišču hkrati dela več kot 20 delavcev, ali pa je predvideni obseg dela 500 človek/dni.
- Ocenjevanje tveganja glede izpostavljenosti delavcem azbestnemu prahu ali materialom, ki vsebujejo azbest, kakor tudi posvetovanje z delavci ali njihovimi predstavniki in njihovo sodelovanje v zvezi z oceno tveganja, je bilo opravljeno pri manj kot polovici delodajalcev. Slab rezultat je potrebno pripisati temu, da delodajalci ne poznajo v zadostni meri predpisov, ki obravnavajo azbest, saj imajo izdelane ocene tveganja kakor tudi izvedeno posvetovanje z delavci in njihovimi predstavniki, vendar ocena tveganja ne zajema azbesta in posledično o tej tematiki tudi niso bili seznanjeni delavci in/ali njihovi predstavniki.

Slika 24: Zakaj delodajalci na takšna tveganja pozabljajo?

- Pri več kot polovici delodajalcev glede na ugotovitve inšpekcijskih nadzorstev ne obstaja evidenca izpostavljenosti delavcev azbestu, kar je moč pripisati nepoznavanju predpisov s strani delodajalcev.

Ukrepi

Skoraj pri vseh inšpekcijskih pregledih je bila izdana **ureditvena odločba** (18 od 20 opravljenih nadzorov), izdani so bili 3 plačilni nalogi zaradi neuporabe osebne varovalne opreme, **1 odločba o prekršku** zaradi neprijave začetka del z azbestom in **3 prepovedi opravljanja dela do odprave pomanjkljivosti** zaradi neuporabe osebne varovalne opreme.

Akcija nadzora nad izvajanjem predpisov s področja zagotavljanja varnosti in zdravja pri delu pri odstranjevanju materialov, ki vsebujejo šibko vezani azbest

Ugotovitve

Inšpekcijski nadzor pri odstranjevanju materialov, ki vsebujejo šibko vezani azbest, je potekal pri odstranjevanju šibko vezanega azbesta v železniških lokomotivah. Opravljeni so bili **3 inšpekcijski pregledi**.

Ob izvajanju nadzora pri odstranjevanju materialov, ki vsebujejo šibko vezani azbest, je bilo ugotovljeno, da vsa dela izvajajo delodajalci, ki imajo od Ministrstva za okolje in prostor pridobljeno dovoljenje za delo. Ker so ti delodajalci morali pred pridobitvijo dovoljenja za delo izpolnjevati določene pogoje, so praviloma seznanjeni z zakonodajo, zato je bilo pri njih ugotovljeno tudi manjše število kršitev. Kršitvi sta bili ugotovljeni pri nezadostni oceni tveganja glede izpostavljenosti delavcev azbestnemu prahu ali materialom, ki vsebujejo azbest, in v zvezi s posvetovanjem z delavci in/ali njihovimi predstavniki ter sodelovanjem teh delavcev oz. njih. predstavnikov pri vseh zadevah v zvezi z oceno tveganja.

Ukrepi

Na podlagi opravljenih **3 inšpekcijskih pregledov** sta bili izdani **2 ureditveni odločbi**.

Akcija nadzora nad izvajanjem predpisov s področja zagotavljanja varnosti in zdravja pri delu pri odstranjevanju odpadkov, ki vsebujejo azbest

Akcijo nadzora nad izvajanjem predpisov s področja zagotavljanja varnosti in zdravja pri delu pri odstranjevanju odpadkov, ki vsebujejo azbest, smo v Republiki Sloveniji izvajali na odlagališčih nenevarnih azbestcementnih odpadkov, pri prevoznikih azbestnih odpadkov oziroma pri zbiralcih azbestnih gradbenih odpadkov. Skupno je bilo opravljenih **38 inšpekcijskih pregledov**, od tega pri **19 delodajalcih**, ki so **prevozniki** ali pa **zbiralci** azbestnih odpadkov, in na **19 deponijah nenevarnih odpadkov**, kjer se odlagajo azbestcementni odpadki.

Ugotovitve

V nadaljevanju podajamo ugotovitve v zvezi z izvajanjem akcije in obrazložitev, kjer je bilo pri polovici ali več opravljenih nadzorih ugotovljeno, da zahteve niso izpolnjene :

- Pri izvajanju nadzora glede izdelane in sprejete izjave o varnosti z oceno tveganja so inšpektorji ugotovili, da samo 1 delodajalec (ali 2,6% od pregledanih delodajalcev) le-te nima, pri 2 delodajalcih (5,2% od vseh pregledanih) pa so zahteve v zvezi z izjavo o varnosti z oceno tveganja delno izpolnjene. Skoraj 70% nadziranih delodajalcev pa ni
 - v oceni tveganja opredelilo tveganja zaradi izpostavljenosti azbestnemu prahu ali materialom, ki vsebujejo azbest,
 - seznanilo delavcev oziroma njihovih predstavnikov o sprejeti izjavi o varnosti z oceno tveganja,
 - dalo natančnih navodil delavcem v zvezi z azbestom.

Omenjene kršitve je po opažanjih inšpektorjev mogoče pripisati nepoznavanju predpisov s strani delodajalcev.

- Skoraj 90% pregledanih delodajalcev ne izvaja pred končno odložitvijo monitoringa, iz katerega bi bilo razvidno, da ni več sproščanja azbestnih vlaken, kar je poleg nepoznavanja predpisov delno posledica tudi neustrezno izdelanih ocen tveganja.
- Inšpektorji so pri inšpekcijskih pregledih tudi pri voznikih zahtevali, da morajo imeti na voljo ustrezno varovalno obleko in ustrezne maske za zaščito dihal - v primeru, da pride do razsutja tovora - kljub temu, da prevažajo ustrezno označene in embalarane azbestne odpadke. Zato so tudi bile kršitve (če upoštevamo, da zahteve niso bile izpolnjene ali so bile le delno izpolnjene) ugotovljene pri nekaj več kot polovici pregledanih delodajalcev. Kot posledica tega je bilo ugotovljenih veliko število kršitev v zvezi z ustreznim odstranjevanjem ali primernim čiščenjem varovalne obleke, zagotavljanjem ustreznih delovnih oblačil, ločene hrambe civilne in delovne obleke ter zagotavljanjem ločenega čiščenja delovnih in drugih oblačil. Navedene zahteve niso bile izpolnjene v 37 do 46% pregledanih delodajalcev (glede na to, ali so bile zahteve izpolnjene delno ali pa sploh niso bile izpolnjene).

Ukrepi

Kar v **84%** je bila na podlagi ugotovitev inšpekcijskih pregledov izdana ureditvena odločba (izdanih je bilo **32 ureditvenih odločb** pri **38 inšpekcijskih nadzorih**). Ostalih ukrepov inšpektorji v okviru te akcije niso izdali, so pa delodajalce v več kot **40%** še dodatno seznanjali z njihovimi obveznostmi.

Zaključek glede izvedenih akcij nadzora v zvezi z odstranjevanjem azbesta

Z azbestno kampanjo smo želeli delodajalce in delavce vzpodbuditi k upoštevanju predpisanih zahtev in ukrepov pri rušitvenih, odstranjevalnih in vzdrževalnih delih v zvezi z azbestom ter predvsem k zagotavljanju in uporabi ustrezne osebne varovalne opreme. Zato so inšpektorji pri inšpekcijskih pregledih v veliki meri seznanjali in osveščali delodajalce o njihovih obveznostih v zvezi z azbestom in o zdravstvenih posledicah azbesta.

V Republiki Sloveniji se je akcija na področju varnosti in zdravja pri delu glede azbesta izvajala prvič, zato so rezultati kampanje na nekaterih področjih dokaj slabi. Ne glede na to se kažejo pozitivni trendi sprememb, saj je Inšpektorat RS za delo pričel po začetku kampanje beležiti prve prijave začetka del z azbestom, zabeležili smo tudi nekaj delodajalcev, ki so v času kampanje pridobili dovoljenja Ministrstva za okolje in prostor za izvajanje del večjega obsega, kar nekaj delodajalcev pa z vloženimi vlogami na Ministrstvu za okolje in prostor čaka na pridobitev tega dovoljenja.

Zainteresiranost za kampanjo so pokazale tudi razne zbornice in združenja ter mediji (revije in časopisi), ki so s tem pripomogli k boljši osveščenosti delodajalcev kot tudi delavcev glede azbesta. Pozitivni trend se še nadaljuje, saj je bilo v treh mesecih zabeleženih kar 11225 obiskov na spletni strani Inšpektorata RS za delo – v zvezi z azbestom. Ta številka je še toliko večjega pomena, če upoštevamo, da ima tudi Zbornica varnosti in zdravja pri delu na svoji spletni strani predstavljen tako Praktični priročnik o najboljši praksi za preprečevanje ali zmanjševanje tveganj v zvezi z azbestom pri delu, ki je povezano (ali je lahko povezano) z azbestom: za delodajalce, delavce in inšpektorje za delo ter izvlečke priročnika za delodajalce, delavce in inšpektorje za delo, kot tudi propagandni material v zvezi s protiazbestno evropsko kampanjo 2006.

Zaključki kampanje so pokazali, da Republika Slovenija na nekaterih področjih zelo slabo upošteva zahteve iz implementirane Direktive Evropskega parlamenta in Sveta 2003/18/ES, saj so bile ugotovljene pri nekaj več kot 50% pregledanih delodajalcev kršitve pri ocenitvi tveganj izpostavljenosti delavcev azbestnemu prahu ali materialom, ki vsebujejo azbest, in glede posvetovanja z delavci ali njihovimi predstavniki v zvezi z njihovim tveganjem pri azbestnem prahu ali materialu, ki vsebujejo azbest. Skoraj polovica kršitev je bila ugotovljena tudi zaradi neobveščanja Inšpektorata RS za delo o začetku del, zaradi neizdelanega načrta dela, usposabljanja delavcev za varno delo z azbestom in evidentiranja izpostavljenosti delavcev azbestu. Meritve koncentracij azbestnih vlaken v zraku so se glede na ugotovitve inšpektorjev v akciji izvajale samo pri odstranjevanju šibko vezanega azbesta, medtem ko se pri odstranjevanju močno vezanega azbesta meritve v glavnem niso izvajale, saj je bilo to ugotovljeno pri skoraj 90% pregledanih delodajalcev.

Ugotovitve inšpektorjev nadalje kažejo, da imajo delodajalci sicer izdelane izjave o varnosti z oceno tveganja, vendar le-te ne zajemajo ravnanja z azbestom. Prav tako so se pregledani delodajalci v skladu z opažanji inšpektorjev posvetovali z delavci in/ali njihovimi predstavniki, vendar ti niso bili seznanjeni s tveganjem v zvezi z azbestom na delovnem mestu. Vzrok za visoko število ugotovljenih kršitev je po poročanju inšpektorjev predvsem v nepoznavanju predpisov s področja azbesta.

Za sanacijo pomanjkljivosti, ki so bile ugotovljene pri inšpekcijskih pregledih, vključno s prej omenjenimi, so inšpektorji izdali v 90% ureditvene odločbe, saj je bilo pri opravljenih 61 inšpekcijskih pregledih izdanih kar 52 ureditvenih odločb. Zaradi neuporabe osebne varovalne opreme je bilo v 3 primerih ustavljeno delo in so bile izdane odločbe o prepovedi opravljanja delovnega procesa oz. uporabe sredstev za delo do odprave nepravilnosti, v zvezi z ugotovljenimi prekrški pa so bili izdani tudi plačilni nalogi. V enem primeru je zaradi opustitve prijave pričetka del bila izdana odločba o prekršku.

Pri izvajanju kampanje so inšpektorji Inšpektorata RS za delo delodajalce opozarjali tudi na Praktični priročnik o najboljši praksi na tem področju. Praktični priročnik o najboljši praksi za preprečevanje ali zmanjševanje tveganj v zvezi z azbestom pri delu, ki je povezano (ali je lahko povezano) z azbestom: za delodajalce, delavce in inšpektorje za delo, bo služil oziroma že služi kot pripomoček za usposabljanje delavcev za varno delo v zvezi z azbestom, saj ga delodajalci oziroma izvajalci usposabljanj za varno delo v zvezi z azbestom že v veliki meri uporabljajo.

Glede na to, da je kampanja pokazala zelo slabo upoštevanje zahtev iz Direktive Evropskega parlamenta in Sveta 2003/18/ES, smo se na Inšpektoratu RS za delo odločili, da se bo akcija v zvezi z azbestom odvijala tudi skozi celo leto 2007. S tem bomo na Inšpektoratu RS za delo pripomogli, da tako lastniki objektov, ki vršijo rušenja in sanacije, kot tudi izvajalci teh del bolje spoznajo obveznosti iz Pravilnika o varovanju delavcev

pred tveganji zaradi izpostavljenosti azbestu pri delu, ki vsebuje in uveljavlja Direktivo Evropskega parlamenta in Sveta 2003/18/ES. Tako upamo, da se bo krog delodajalcev, ki so seznanjeni s predpisi o varnosti in zdravju pri delu v zvezi z azbestom, razširil, rezultati inšpekcijskih nadzorov pa izboljšali.

Upamo tudi, da bodo k temu prav tako prispevale pooblaščne organizacije za varnost in zdravje pri delu z dovoljenjem za delo, ki se pri dosedanjih izdelavah ocene tveganja problematike azbesta niso dotaknile in tako ocenile tveganja pri ravnanju z azbestom, ter da bodo v prihodnje delodajalce preventivno opozarjale, seznanjale ipd.

Na Inšpektoratu RS za delo pa smo tudi z zagotovitvijo osebne varovalne opreme pri izvajanju inšpekcijskih nadzorov posameznemu inšpektorju v zvezi z delom z azbestom želeli delodajalce opozoriti na nujnost ustrezne varovalne opreme, saj se z njo zmanjša tveganje glede obolenj v zvezi z azbestom.

6. AKTIVNOSTI NA PODROČJU ODKRIVANJA IN PREPREČEVANJA ZAPOSLOVANJA NA ČRNO V LETU 2006

Inšpektorji za delo so v letu 2006 ugotovili v 669 primerih kršitev v zvezi s 1. alinejo prvega odstavka 5. člena Zakona o preprečevanju dela in zaposlovanja na črno, torej primere, ko delodajalec z delavcem ni sklenil pogodbe o zaposlitvi in delavca ni prijavil zavodu za zdravstveno zavarovanje in zavodu za pokojninsko in invalidsko zavarovanje. V 82 primerih je bilo ugotovljeno, da je pravna oseba ali zasebnik, ki izpolnjuje pogoje za opravljanje dejavnosti, zaposlila tujca ali osebo brez državljanstva v nasprotju s predpisi o zaposlovanju tujcev.

Ugotovljenih je bilo tudi 5 primerov, ko je posameznik v svojem imenu in za svoj račun zaposlil delavca, ki je zanj opravljal delo na črno.

V letu 2006 je bila sprejeta tudi novela Zakona o preprečevanju dela in zaposlovanja na črno, ki prinaša vrsto novosti.

V različnem obsegu in različno močna je siva ekonomija prisotna v vseh fazah družbenega razvoja in v nobeni družbi ni obrobnege pomena. Vzroki za njen nastanek in obstoj so različni in se nanašajo predvsem na izogibanje davkom, izboljšanje socialnega položaja posameznikov, nižje stroške dela, izognitev birokraciji, zlorabo pravic s področja socialne varnosti itd.

Po sprejetem Programu odkrivanja in preprečevanja dela in zaposlovanja na črno iz leta 1997 ter Zakonu o preprečevanju dela in zaposlovanja na črno (Uradni list RS, št. 36/2000) so leto 2006 zaznamovale tudi spremembe navedenega zakona, ki so objavljene v Uradnem listu RS, št. 118. Glede na to, da gre za pomembne novosti na področju fleksibilnosti zaposlovanja, jih zato posebej izpostavljamo.

Inšpektorat RS za delo nadzoruje izvajanje določb Zakona o preprečevanju dela in zaposlovanja na črno v zvezi z zaposlovanjem na črno.

Za zaposlovanje na črno se v skladu s spremembami zakona šteje, če pravna oseba ali podjetnik, ki izpolnjuje pogoje za opravljanje dejavnosti:

- z delavcem ni sklenil pogodbe o zaposlitvi oziroma pogodbe civilnega prava, na podlagi katere se lahko opravlja delo, in delavca ni prijavil v zdravstveno ter pokojninsko in invalidsko zavarovanje;
(Če je na črno zaposlena brezposelna oseba, se domneva, da ima sklenjeno delovno razmerje za nedoločen čas. Pravna oseba ali podjetnik mora takšni osebi izročiti pisno pogodbo o zaposlitvi za nedoločen čas v roku 3 dni po tem, ko inšpektor za delo ugotovi zaposlitev na črno. Če ji pogodba v tem roku ni vročena, lahko zahteva sodno varstvo.)
- zaposli tujca ali osebo brez državljanstva v nasprotju s predpisi o zaposlovanju tujcev;
- omogoči delo dijaka ali študenta brez ustrezne napotnice pooblaščen organizacije za posredovanje dela ali če omogoči, da to napotnico uporabi za delo druga oseba.

Ravno tako se za zaposlovanje na črno šteje, kadar posameznik v svojem imenu in za svoj račun zaposli delavca, ki zanj opravlja delo na črno.

Novela zakona je na novo opredelila izjeme, ki se ne štejejo za delo oziroma zaposlovanje na črno.

Za delo na črno se tako **ne štejejo**:

- medsebojna sosedska pomoč,
- delo v lastni režiji,
- nujno delo,
- humanitarno, karitativno, prostovoljno in dobrodelno delo po tem zakonu in po drugih predpisih,
- osebno dopolnilno delo.

Za zaposlovanje na črno pa **se ne šteje**:

- kratkotrajno delo,
- malo delo,
- nujno delo ter humanitarno, karitativno, prostovoljno in dobrodelno delo po tem zakonu in po drugih predpisih.

Institut **osebnega dopolnilnega dela** že poznamo: za osebno dopolnilno delo se šteje, kadar posameznik sam opravlja dela pri pomoči v gospodinjstvu in njim podobna dela, nabira in prodaja gozdne sadeže in zelišča ter opravlja druga manjša dela, pod pogojem, da posebni predpisi ne določajo drugače. Za osebno dopolnilno delo se šteje tudi, kadar posameznik osebno sam izdeluje izdelke domače in umetne obrti, za katere ima pridobljeno mnenje po določbi 15. člena Obrtnega zakona. Dela se lahko opravljajo pod pogojem, da letni prihodki iz naslova tega dela ne presegajo minimalne letne plače v RS iz preteklega leta in če so določena v Pravilniku o delih, ki jih je šteti za osebno dopolnilno delo, ter o postopku priglasitve del (Uradni list RS, št. 30/2002).

Posameznik je dolžan osebno dopolnilno delo pred pričetkom opravljanja priglasiti pristojni upravni enoti, ki ga vpiše v seznam zavezancev, ki opravljajo osebno dopolnilno delo.

Novela zakona pa je na novo opredelila še dve **izjemi od zaposlovanja na črno**, in sicer **kratkotrajno in malo delo**.

Za kratkotrajno delo se šteje brezplačno opravljanje dela v mikro družbi, zasebnem zavodu ali pri podjetniku z največ 10 zaposlenimi, kadar jih opravlja zakonec podjetnika ali lastnika oziroma solastnika gospodarske družbe oziroma zasebnega zavoda ali oseba, s katero je v sorodu v ravni vrsti do prvega kolena, **in traja tako delo največ 40 ur mesečno**. Delo se mora opravljati v skladu s predpisi o delovnih razmerjih - glede dela otrok, mlajših od 15 let, delovnega časa, nočnega dela, odmorov, počitkov, varstva žensk, varstva delavcev, ki še niso dopolnili 18 let starosti in predpisov o varnosti in zdravju pri delu. To delo je potrebno **prijaviti pristojni upravni enoti**, glede na to, kje se delo opravlja. V prijavi mora biti navedena oseba, ki bo delo opravljala, kraj in čas opravljanja dela ter izjava o izpolnjevanju pogojev iz tega zakona. Podrobnejša navodila in obrazci v zvezi s tem bodo določeni z navodilom ministra.

Kot malo delo se šteje delo, ki traja največ 20 ur na teden in ne več kot 40 ur na mesec, plačilo za opravljanje tega dela pa ne presega 50% minimalne plače po zakonu, če takšno delo opravlja oseba, ki ni v delovnem razmerju s polnim delovnim časom, ki ne opravlja samostojne dejavnosti in ne prejema pokojnine. Tudi to delo se mora opravljati v skladu s predpisi o delovnih razmerjih glede dela otrok, mlajših od 15 let, delovnega časa, nočnega dela, odmorov in počitkov, varstva žensk, varstva delavcev, ki še niso dopolnili 18 let starosti, in v skladu s predpisi o varnosti in zdravju pri delu.

Delodajalec in oseba, ki opravlja malo delo, **skleneta pogodbo o mali zaposlitvi**. V njej so določeni podatki o pogodbenih strankah, datum nastopa dela, vrsta dela s kratkim opisom in kraj opravljanja dela, čas trajanja dela na dan, na teden in na mesec, določilo o znesku plačila za opravljanje dela in o načinu izplačevanja plačila. Delodajalec je dolžan **prijaviti osebo, ki opravlja malo delo, v socialno zavarovanje** in na njeno plačilo obračunati in plačati prispevke za socialno varnost. Pri ugotavljanju in odmeri pravic iz socialne varnosti se zavarovanje po tem členu upošteva **kot delovno razmerje s krajšim od polnega delovnega časa po zakonu**.

Zakon o preprečevanju dela in zaposlovanja na črno v primerih ugotovljene kršitve zaposlovanja na črno predvideva globo v razponu od 1.000.000 do 5.000.000 SIT (od 4.172,93 eurov do 20.864,63 eurov) za pravno osebo ali podjetnika. Z globo od 100.000 do 500.000 SIT (od 417,29 eurov do 2.086,46 eurov) se kaznuje tudi odgovorna oseba pravne osebe.

V primeru, ko posameznik zaposli tujca ali osebo brez državljanstva v nasprotju s predpisi o zaposlovanju tujcev, je zagrožena globa v znesku od 100.000 do 450.000 SIT (od 417,29 eurov do 1.877,82 eurov). Z globo od 100.000 SIT do 450.000 SIT (od 417,29 eurov do 1.877,82 eurov) pa se kaznuje tudi posameznika, ki omogoči delo dijaka ali študenta brez ustrezne napotnice pooblaščen organizacije za posredovanje dela, ali če omogoči, da to napotnico uporabi za delo druga oseba.

Zagrožena je tudi globo od 1.000.000 do 3.000.000 SIT (od 4.172,93 eurov do 12.518,78 eurov) za pravno osebo ali podjetnika, ki ni izročil pisne pogodbe o zaposlitvi v roku 3 dni po tem, ko je inšpektor za delo ugotovil zaposlitev na črno. Z globo od 100.000 do 500.000 SIT (od 417,29 eurov do 2.086,46 eurov) pa se za tovrstni prekršek kaznuje tudi odgovorna oseba pravne osebe.

Na podlagi Zakona o preprečevanju dela in zaposlovanja na črno je Inšpektorat RS za delo pristojen opravljati nadzor tudi v zvezi z **nedovoljeno reklamo**. Zakon prepoveduje naročanje in objavljanje oglasov v časopisih, revijah, na radiu, televiziji in v drugih elektronskih medijih ali posredovanje in objavljanje reklamnih sporočil na drug način, ki je dostopen javnosti, če pravna oseba, zasebnik ali posameznik objavlja potrebo po delavcu, katerega delo ni vezano na registrirano oziroma priglašeno dejavnost. V primeru ugotovljene kršitve je določena globo od 300.000 do 3.000.000 SIT (od 1.251,88 eurov do 12.518,78 eurov) za pravno osebo ali zasebnika, ki stori prekršek v zvezi z navedenim.

Na podlagi ugotovljenih kršitev določb v zvezi z zaposlovanjem na črno inšpektorji v skladu z Zakonom o prekrških postopajo v hitrem prekrškovnem postopku in lahko ukrepajo:

- **z izdajo odločbe o prekršku**
- **z izdajo plačilnega naloga**

(če pooblaščen uradna oseba prekrškovnega organa **prekršek osebno zazna ali ga ugotovi z uporabo ustreznih tehničnih sredstev ali naprav**, izda in vroči kršitelju **plačilni nalog takoj na kraju prekrška**. Plačilni nalog velja kot pisna odločba o prekršku).

Inšpektorji za delo ugotavljajo kršitve zaposlovanja na črno v **rednih inšpekcijskih pregledih, kontrolnih inšpekcijskih pregledih in izrednih inšpekcijskih pregledih** (bodisi v okviru usmerjenih akcij ali na podlagi pobud prijaviteljev oziroma v skupnih aktivnostih odkrivanja in preprečevanja dela in zaposlovanja na črno). Zakonitost zaposlovanja se preverja praktično v **vseh opravljenih inšpekcijskih pregledih s področja delovnih razmerij**.

Če pogledamo statistične podatke o ugotovitvah inšpektorjev za delo na področju zaposlovanja na črno, ugotovimo, da je zaposlovanje na črno **najpogostejše** ugotovljena kršitev inšpektorjev za delo.

Ponavljajo se standardne pojavne oblike kršitev. Zaposlovanje na črno se ugotavlja pri različnih delodajalcih, med katerimi še vedno prevladujejo manjši delodajalci. Največkrat gre za delodajalce, ki ob zakonito zaposlenih delavcih zaposlijo še kakšnega delavca na črno, torej gre za delodajalce, ki vedo, kaj pomeni zakonita zaposlitev in torej zavestno kršijo Zakon o preprečevanju dela in zaposlovanja na črno. Na črno zaposleni delavci pogosto tudi nimajo druge izbire, kot da sprejmejo takšno zaposlitev, pri čemer delodajalci običajno obljublajo, da jih bodo zaposlili in prijavi v zavarovanje, ko bodo uspešno opravili obdobje preizkusa. Ugotavljamo tudi, da do zaposlovanja na črno ne bi prihajalo tako pogosto, če ne bi bilo interesa po takem delu tudi pri delavcih.

Inšpektorji so ugotavljali tudi druge oblike prikritega zaposlovanja na črno (delavci, ki so zaposleni za nekaj ur na teden, delajo pa poln ali še daljši delovni čas, kar je sicer kršitev

64. člena Zakona o delovnih razmerjih, na plačilni listi pa seveda ni prikazana dejanska delovna obveznost; inšpektorji ugotavljajo tudi večji obseg dela preko napotnic študentskega servisa, pri čemer gre tudi za dela, ki nimajo značaja začasnih oziroma občasnih del - pojavlja se zlasti v dejavnosti gostinstva - gre za zlorabe študentskih napotnic, fiktivne pogodbe o delu ipd.). Inšpektorji poročajo, da so na terenu še vedno težave pri izvajanju inšpekcijskega nadzora v družtvih, kjer pogosto spregledajo, da morajo tudi oni slediti delovnopravni zakonodaji ter predpisom o varnosti in zdravju pri delu.

Pričakovati je, da bodo spremembe in dopolnitve Zakona o preprečevanju dela in zaposlovanja na črno v prihodnosti odražale na terenu tudi manj kršitev. Na eni strani zakon namreč omogoča fleksibilnejše oblike zaposlovanja, po drugi strani pa prinaša visoke kazni za morebitne kršitelje.

Prijave o zaposlovanju na črno so v veliki večini **anonimne**. Struktura delavcev, za katere je bilo ugotovljeno, da so bili zaposleni na črno, je zelo pestra. Zaposleni na črno so upokojenci, brezposelne osebe, dijaki in študenti brez napotnice, invalidi, pa tudi delavci, zaposleni pri drugih delodajalcih.

Inšpektorji za delo so v poročevalskem obdobju ugotovili **669 primerov** kršitev v zvezi s 1. alinejo 1. odstavka 5. člena Zakona o preprečevanju dela in zaposlovanja na črno, **torej primere, ko delodajalec z delavcem ni sklenil pogodbe o zaposlitvi in delavca ni prijavil zavodu za zdravstveno zavarovanje in zavodu za pokojninsko in invalidsko zavarovanje.**

Inšpektorat RS za delo podatke o osebah, ki so delale na črno, **sporoča** Zavodu RS za zaposlovanje, ki v primeru, da te osebe prejemajo denarno nadomestilo iz naslova brezposelnosti, sproži ustrezne postopke za odvzem pravic.

Največ kršitev v zvezi z zaposlovanjem na črno je bilo v letu 2006 ugotovljenih v dejavnosti gostinstva (ugotovljenih 217 kršitev), sledi dejavnost gradbeništva (114 kršitev), trgovine (87), dejavnost kopenskega prometa (79 kršitev) ter druge poslovne dejavnosti (36 kršitev).

V večini primerov ugotovljenih kršitev so inšpektorji ukrepali **z izdajo plačilnega naloga in z izdajo odločbe o prepovedi opravljanja delovnega procesa oz. uporabe sredstev za delo do odprave nepravilnosti.**

Inšpektorji so ugotavljali zaposlovanje na črno tudi v primerih, **ko pravna oseba ali zasebnik, ki izpolnjuje pogoje za opravljanje dejavnosti, zaposli tujca ali osebo brez državljanstva v nasprotju s predpisi o zaposlovanju tujcev.** Navedena kršitev je bila v poročevalskem obdobju ugotovljena v **82 primerih**. Predvsem so to primeri, ko delodajalci za tujca ne pridobijo delovnega dovoljenja, niti z njim ne sklenejo ustrezne pogodbe o zaposlitvi.

Ugotovljenih je bilo tudi **5 primerov, ko je posameznik v svojem imenu in za svoj račun zaposlil delavca, ki je zanj opravljal delo na črno.**

Inšpektorji za delo v letu 2006 niso posebej obravnavali prekrškov v zvezi **z nedovoljeno reklamo**, v poročevalskem obdobju pa tudi ni bila ugotovljena **nobena kršitev** v zvezi s tem.

V letu 2006 je bilo zaradi ugotovljenega zaposlovanja na črno pravnim osebam, zasebnikom ali posameznikom izdanih 996 plačilnih nalogov in 153 odločb o prekršku.

Na Inšpektoratu RS za delo je bil v poročevalskem obdobju nameščen tudi avtomatski odzivnik za prijavo dela in zaposlovanja na črno. Prijavitelji so lahko podali prijavo na **telefonsko številko avtomatskega odzivnika 01/43-61-411**. V letu 2006 smo prejeli 83 prijav, od tega 9 nepopolnih. Največ prejetih prijav se je nanašalo na nezakonito opravljanje dejavnosti, kar sodi v pristojnost nadzora Tržnega inšpektorata RS, in na nezakonito zaposlovanje. Občasno prijavitelji navedejo tudi druge domnevne kršitve delovnopravne zakonodaje. Prijave, ki ne sodijo v pristojnost Inšpektorata RS za delo, v skladu z Zakonom o splošnem upravnem postopku odstopimo v reševanje pristojnim organom.

V skladu z Zakonom o preprečevanju dela in zaposlovanja na črno za določanje, koordiniranje in spremljanje aktivnosti za preprečevanje dela in zaposlovanja na črno Vlada RS imenuje **posebno komisijo** za odkrivanje in preprečevanje dela in zaposlovanja na črno. V obravnavanem poročevalskem obdobju ta komisija ni določila posebnih koordiniranih akcij.

Ne glede na to, da ni bilo posebnih aktivnosti na področju odkrivanja in preprečevanja dela in zaposlovanja na črno v okviru komisije, so inšpektorji sodelovali **v številnih akcijah, ki so jih predlagali posamezni nadzorni organi**, najpogosteje Policija, Tržni inšpektorat RS in Prometni inšpektorat. Akcije so bile pogosto izvedene tudi izven delovnega časa sodelujočih organov (popoldan, zvečer, ponoči, ob sobotah in nedeljah). Koordinirane akcije so se izvajale **v različnih nočnih barih, pubih, diskotekah, okrepčevalnicah, gostinskih lokalih in društvih**. V tovrstnih koordiniranih nadzorih so inšpektorji obravnavali tudi prijave o zaposlovanju na črno pretežno v popoldanskem delovnem času, npr. v **trgovinah, kioskih** itd. Skupni nadzor so izvajali tudi na **gradbiščih**, s poudarkom na zakonitosti zaposlovanja in zaposlovanja tujcev, ter pri delodajalcih, ki opravljajo **taksi službo**. Statistično so navedene akcije zajete pri izrednih inšpekcijskih pregledih.

V letu 2006 je bilo izvedenih tudi 45 usklajenih akcij v dejavnosti prometa, v tako imenovani akciji »**Morska deklica**«. Pri tovrstnem nadzoru sodelujejo Policija, Prometni inšpektorat RS, Carinska uprava RS, Tržni inšpektorat RS in Inšpektorat RS za delo. Nadzor se je izvajal na različnih cestnih točkah na območju RS. Na podlagi ugotovitev nadzorov ob neposrednih cestnih kontrolah so inšpektorji za delo izvedli tudi več dodatnih inšpekcijskih pregledov na sedežih nadzorovanih subjektov. V akciji so sodelovale enote iz Celja, Kopra, Nove Gorice, Ljubljane in Maribora.

Koordinacija nadzora je v veliki meri potekala usklajeno na nivoju lokalnih enot. Sodelovanje različnih nadzornih organov v skupnih aktivnostih na področju odkrivanja in preprečevanja dela in zaposlovanja na črno ocenjujemo kot dobro.

Predvidevamo, da bo sprememba Zakona o preprečevanju dela in zaposlovanja na črno sčasoma vnesla več reda na tem področju. Določena je visoka kazen in vprašanje je, ali se bo delodajalcu izplačalo tvegati in delavcu omogočiti zaposlitev na črno.

7. PREDLOGI V SKLADU S 5. ČLENOM ZAKONA O INŠPEKCIJI DELA

Sestavni del Poročila o delu Inšpektorata RS za delo so v skladu s 5. členom Zakona o inšpekciji dela tudi predlogi, s katerimi predlagamo reševanje problematike tako na področju delovnih razmerij kot tudi na področju varnosti in zdravja pri delu.

Glede na določbo 5. člena Zakona o inšpekciji dela so sestavni del poročila o delu inšpektorata za delo tudi predlogi, s katerimi inšpektorat za delo predlaga reševanje vprašanj s področij 4. in 5. točke 1. odstavka 5. člena Zakona o inšpekciji dela, ki se nanašata na podatke:

- o ugotovljenih kršitvah in kaznivih dejanjih, o izrečenih ukrepih ter o uresničevanju izrečenih ukrepov po dejavnostih,
- o smrtnih poškodbah pri delu, kolektivnih nesrečah pri delu, hujših poškodbah pri delu ter o ugotovljenih poklicnih boleznih po dejavnostih.

V nadaljevanju ločeno podajamo predloge s področja nadzora delovnih razmerij in s področja nadzora varnosti in zdravja pri delu.

7.1 PREDLOGI NA PODROČJU DELOVNIH RAZMERIJ

Na področju nadzora delovnih razmerij predlagamo naslednje rešitve:

- ***predlagamo uvedbo pravne podlage za neposreden dostop inšpektorata za delo do evidenc, iz katerih bomo lahko pridobivali podatke, ki jih potrebujemo za uspešno izvedbo inšpekcijskega nadzora,***
- ***menimo, da bi bilo smiselno določiti zakonsko obveznost hrambe dokumentacije, potrebne za preveritev izvajanja 213. člena Zakona o delovnih razmerij, kakor tudi obveznost prisotnosti ter sodelovanja odgovorne osebe v nadzoru,***
- ***menimo, da bi bilo smiselno v Zakonu o društvih določiti, da se tudi za društva uporablja delovnopravna zakonodaja, vključno s predpisi o varnosti in zdravju pri delu,***
- ***predlagamo določitev obveznosti vodenja evidence o izrabi delovnega časa tudi za dijake in študente,***
- ***v 112. členu Zakona o delovnih razmerjih bi bilo smiselno določiti, da delavec lahko izredno odpove pogodbo o zaposlitvi le v primeru, če kljub predhodnemu pisnemu opominu delodajalec kršitve v določenem roku (osmih dni) ne odpravi,***
- ***prepoved sklepanja pogodb civilnega prava bi bilo smiselno povezati z 52. členom Zakona o delovnih razmerjih,***
- ***predlagamo razširitev možnosti ukrepanja inšpektorata za delo z ureditveno odločbo tudi na primere nekaterih drugih kršitev, ki niso zajete v drugem odstavku 227. člena Zakona o delovnih razmerjih, kot npr. kršitve v zvezi z neizplačilom regresa za letni dopust, neizplačilom stroškov v zvezi delom in neizplačilom dodatka za nadurno delo, kršitev***

***v zvezi z zagotavljanjem pravic prevzetim delavcem itd.,
- predlagamo tudi opredelitev nekaterih novih prekrškov v Zakonu
o delovnih razmerjih.***

Na področju delovnih razmerij v skladu s 5. členom Zakona o inšpekciji dela predlagamo rešitve, ki so tako postopkovne kot tudi vsebinske narave, kot sledi:

Kljub našemu večletnemu prizadevanju za doseganje cilja - to je, da bi imel inšpektorat za delo možnost dostopa do evidenc nekaterih drugih nadzornih oz. državnih organov (npr. Davčne uprave RS, Zavoda RS za zaposlovanje itd.) ter bi tako lahko brez odlašanja pridobival podatke, potrebne za uspešno izvedbo inšpekcijskega nadzora, tega cilja še vedno nismo dosegli. Tudi Zakon o evidencah na področju dela in socialne varnosti, ki obenem ureja vodenje evidenc državnih organov na tem področju ter dostop do omenjenih evidenc med organi, ki lahko dostopajo do teh evidenc oz. iz njih pridobivajo podatke, ne navaja inšpektorata za delo. Inšpektorji tako v upravnih kot tudi v prekrškovnih postopkih še vedno pisno zaprosijo druge državne organe za podatke ter kar nekaj časa čakajo na odgovor, kar vsekakor po nepotrebnem podaljša naše postopke. Zato predlagamo ustrezno spremembo zakonodaje, in sicer tako, da se vzpostavi pravna podlaga za neposreden dostop inšpektorata za delo do evidenc, iz katerih bo pridobival podatke, ki jih potrebujemo za uspešno izvedbo inšpekcijskega nadzora. Menimo, da bi se na ta način vzpostavilo tudi hitrejšo povezovanje med nadzornimi organi, s čimer bi se še dodatno povečala njihova učinkovitost.

V praksi se pogosto soočamo s postopkovnimi težavami pri preverjanju zagotavljanja pravic napotenim delavcem, predvsem v primerih, ko tuji delodajalec (predvsem delodajalec iz EU⁴), ki napoti delavce na delo v Republiko Slovenijo, v naši državi nima podružnice ali predstavništva in odgovorne osebe. Pravice napotenim delavcem mora, glede na določbo 213. člena Zakona o delovnih razmerjih, namreč zagotavljati tuji delodajalec. Inšpektorji v omenjenih primerih tako nimajo ustreznega sogovornika oz. odgovorne osebe, od katere bi lahko zahtevali dokumentacijo, ki predstavlja predmet nadzora, zato zelo težko ugotavljajo izvajanje določbe 213. člena Zakona o delovnih razmerjih. Če pa kljub vsem postopkovnim zapletom uspejo ugotoviti nepravilnosti, nimajo na razpolago odgovorne osebe, ki bi ji lahko vročili ukrepe ter druga obvestila v upravnem ali prekrškovnem postopku. Z namenom, da bi zapolnili pravno praznino na tem področju, predlagamo, da bi v delovnopravni zakonodaji določili obveznost hrambe dokumentacije, potrebne za preverjanje izvajanja 213. člena Zakona o delovnih razmerjih, kakor tudi obveznost prisotnosti ter sodelovanja odgovorne osebe v nadzoru tudi na področju zaposlovanja in dela tujcev, državljanov držav članic EU, podobno kot je to določeno v Zakonu o zaposlovanju in delu tujcev. V letu 2007 naj bi bil spremenjen Zakon o zaposlovanju in delu tujcev, ki naj bi predvidel spremembe oz. dopolnitve zakonodaje tudi na tem področju.

Inšpektorji so pri izvajanju inšpekcijskih nadzorov tudi v letu 2006 pri delodajalcih v športni dejavnosti zaznali podoben problem kot pri delodajalcih s področja gostinske dejavnosti. Vse pogostejše se namreč pojavljajo športna društva, ki oseb, ki opravljajo dela zanje, ne zaposlujejo, ampak včlanjujejo v društva. Ti delavci potem občasno opravljajo delo brez kakršne koli sklenjene pogodbe, samo na podlagi članstva v društvu. Za opravljeno delo pa prejemajo od društev nagrado, ki naj bi predstavljala povračilo njihovih stroškov za prihod na delo. Delodajalci nato ob inšpekcijskih nadzorih inšpektorjem zatrjujejo, da te osebe opravljajo delo prostovoljno, le nekajkrat na teden. K temu je potrebno dodati, da je bil v letu 2006 sprejet nov Zakon o društvih (Uradni list RS, št. 61/2006), ki je pričel veljati 28. 6. 2006. Tako kot prej veljavni Zakon o društvih tudi novi zakon zaposlovanja v društvih ne ureja, niti ne določa, da tudi društva obvezuje delovnopravna zakonodaja in predpisi o varnosti in zdravju pri delu, ampak to iz zakona izhaja le posredno. V Zakonu o društvih je namreč določeno, da je društvo pravna oseba zasebnega prava. Za pravne osebe pa na področju zaposlovanja oz. opravljanja dela ravno

⁴ Zakon o zaposlovanju in delu tujcev v 31. členu namreč določa obveznosti tujca in delodajalca do nadzornih organov in vključuje tako obveznost hrambe dokumentacije kot tudi obveznost sodelovanja v nadzoru, vendar pa se ne uporablja za zaposlovanje in delo tujcev, državljanov držav članic EU.

tako veljajo Zakon o delovnih razmerjih, Zakon o varnosti in zdravju pri delu in Zakon o preprečevanju dela in zaposlovanja na črno.

Pri obravnavi te tematike je potrebno omeniti 25. člen Zakona o društvih, ki določa, da lahko društvo opravlja pridobitno dejavnost le, če jo opredeli v temeljnem aktu, in pod pogoji, ki jih za opravljanje takšne dejavnosti določa zakon. K razreševanju problematike društev v gostinski dejavnosti je v veliki meri prispeval novelirani Zakon o gostinstvu, ki je s spremembo (Uradni list RS, št. 101/2005) črtal določbo 3. člena⁵. To pomeni, da morajo sedaj tudi društva izpolnjevati pogoje, ki jih določa Zakon o gostinstvu, in sicer v šestih mesecih od njegove uveljavitve. Tako morajo društva tudi gostinsko dejavnost opravljati pod enakimi pogoji kot drugi subjekti. Glede na to, da se predhodno opisana problematika pojavlja tudi v drugih dejavnostih in ob dejstvu, da delodajalci prepogosto spregledajo, da morajo društva upoštevati tudi delovnopravno zakonodajo ter predpise o varnosti in zdravju pri delu, menimo, da bi bilo smiselno v Zakonu o društvih jasno določiti, da se tudi za društva uporablja delovnopravna zakonodaja, vključno s predpisi o varnosti in zdravju pri delu.

Predlagamo, da se bodisi v Zakonu o evidencah na področju dela in socialne varnosti bodisi v Zakonu o delovnih razmerjih določi obveznost vodenja evidence o izrabi delovnega časa tudi za dijake in študente. Glede na določbo 7. odstavka 214. člena Zakona o delovnih razmerjih se v primeru občasnega ali začasnega opravljanja dela dijakov in študentov med drugim uporabljajo določbe tega zakona o delovnem času, odmorih in počitkih, pri čemer pa obveznost vodenja evidenc o izrabi delovnega časa za omenjeno kategorijo delavcev ni določena.

Zakon o delovnih razmerjih v 112. členu kot procesno predpostavko za izredno odpoved delavca iz razlogov na strani delodajalca določa tudi predhodni pisni opomin delodajalcu za izpolnitev obveznosti, ne predvideva pa posledic v primeru odprave kršitev. Formalno-pravno tako zadošča že, da delavec le opomni delodajalca na izpolnitev obveznosti in tako izpolni omenjeno procesno predpostavko za odpoved, in sicer neodvisno od tega, ali delodajalec kršitev odpravi ali ne. Vsekakor drži, da v morebitnem sodnem postopku utemeljenost odpovedi dokazuje tista stranka, ki pogodbo odpoveduje (v tem primeru delavec). Kljub temu menimo, da bi bilo smiselno določiti, da delavec lahko izredno odpove pogodbo o zaposlitvi le v primeru, če kljub predhodnemu pisnemu opominu delodajalec kršitve v določenem roku (osem dni) ne odpravi.

Kljub dejstvu, da je prepoved opravljanja dela na podlagi pogodb civilnega prava vezana na obstoj elementov delovnega razmerja, ki so podani tudi v primerih, ko zakon dopušča sklenitev pogodbe o zaposlitvi za določen čas, menimo, da bi bilo smiselno prepoved sklepanja pogodb civilnega prava povezati tudi z 52. členom Zakona o delovnih razmerjih. V praksi namreč ugotavljamo, da delodajalci pogodbe civilnega prava pogosto sklepajo v primerih nadomeščanja začasno odsotnega delavca ali za opravljanje dela, ki po svoji naravi traja določen čas, in sicer predvsem v dejavnosti gostinstva in kopenskega prometa (prevozi v cestnem prometu). Tako bi bili delodajalci že z 11. členom Zakona o delovnih razmerjih opozorjeni, da velja prepoved sklepanja pogodb civilnega prava tudi v primerih, ko zakon dopušča sklenitev delovnega razmerja za določen čas.

Glede na to, da se tako preko prejetih vlog kot tudi pri izvajanju inšpekcijskega nadzora soočamo s kršitvami s področja delovnopravne zakonodaje, ki ne predstavljajo pravne podlage za ukrepanje inšpektorata za delo, predlagamo, da se možnost ukrepanja inšpektorjev za delo z ureditveno odločbo razširi na primere nekaterih drugih kršitev, ki niso zajete v 2. odstavku 227. člena Zakona o delovnih razmerjih, kot npr. kršitev v zvezi z neizplačilom regresa za letni dopust, neizplačilom stroškov v zvezi delom, neizplačilom dodatka za nadure, kršitev v zvezi z zagotavljanjem pravic prevzetim delavcem itd.

⁵ V 3. členu Zakona o gostinstvu je bilo določeno: »Priprava in strežba jedi in pijač ter nastanitve, ki jih pravne in fizične osebe ter društva organizirajo na nepridobitni podlagi in za lastne potrebe v svojih prostorih, se ne urejajo s tem zakonom. Pogoje za opravljanje pridobitne dejavnosti iz prejšnjega odstavka določajo drugi predpisi.« To pomeni, da se pred spremembo Zakona o gostinstvu za omenjena društva ta zakon ni uporabljal.

Ravno tako predlagamo, da se nekatere od tovrstnih kršitev, ob upoštevanju teže kršitve, opredelijo kot prekrški. Tako predlagamo, da se kot prekršek opredelijo tudi naslednja ravnanja delodajalcev:

- če delodajalec napoti delavce na delo k drugemu uporabniku v nasprotju s 57. členom Zakona o delovnih razmerjih,
- če delodajalec delavcem ne zagotavlja pravic v skladu z drugim odstavkom 73. člena tega zakona,
- če delodajalec pred prenosom ne obvesti sindikatov oz. se ne posvetuje s sindikati v skladu s 74. členom tega zakona,
- če delodajalec delavcu ne zagotavlja dodatkov v skladu s 128. členom tega zakona,
- če delodajalec delavcu ne zagotavlja povračila stroškov v zvezi z delom v skladu s 130. členom tega zakona,
- če delodajalec delavcu ne izplača regresa v skladu s 131. členom tega zakona,
- če delodajalec delavcu ne izplača odpravnine ob upokojitvi v skladu s 132. členom tega zakona,
- če delodajalec uvede oz. delavcu odredi nadurno delo v nasprotju z določbo prvega in drugega odstavka 143. člena tega zakona,
- če delodajalec uvede nočno delo žensk brez soglasja ministra, pristojnega za delo (tretji odstavek 153. člena tega zakona).

7.2. PREDLOGI NA PODROČJU VARNOSTI IN ZDRAVJA PRI DELU

Na Inšpektoratu RS za delo smo se pri svojem delu soočali s težavami že v preteklosti. Tako smo že v poročilu o svojem delu v letu 2005 predstavili nekatere od teh težav, ki so bile ocenjene kot pomembnejše. Te so se nanašale na naslednje institute:

- ***zagotavljanje potrebnih poklicnih kvalifikacij oziroma strokovne usposobljenosti za določene posebno izpostavljene poklice,***
- ***preiskave delovnega okolja, pregledi in preizkusi delovne opreme ter vodenje predpisanih evidenc s področja varnosti in zdravja pri delu,***
- ***program in način usposabljanja koordinatorjev,***
- ***ročno premeščanje bremen,***
- ***zbiranje podatkov o nezgodah pri delu na državni ravni in upravljanje s to zbirko podatkov,***
- ***pregledi in preizkusi električnih instalacij v objektih ter na začasnih in premičnih gradbiščih,***
- ***projektiranje in gradnja objektov, namenjenih za delovne in pomožne prostore ter načrtovanje in gradnja tehnoloških procesov,***
- ***zakonodaja v zvezi s skladiščenjem nevarnih snovi,***
- ***pristojnost nadzora nad izvajanjem Pravilnika o ravnanju z odpadki, ki vsebujejo azbest,***
- ***varovanje pred udarom električnega toka.***

V letu 2006 ni prišlo do bistvenih sprememb pri urejanju oz. izvajanju poklicnih kvalifikacij. Spremembe smo pričakovali predvsem v tem, da bi se zakon, ki ureja to področje, začel intenzivneje izvajati in da bi bilo mogoče pridobiti poklicno kvalifikacijo tudi za tiste potrebne dejavnosti, ki so lahko problematične s stališča varnosti in zdravja pri delu. Problematičnost pomeni predvsem to, da te poklicne dejavnosti lahko ogrožajo tako njihove izvajalce oz. upravljavce same, kot tudi druge delavce oz. druge prisotne. Taki poklici so npr. upravljavci različnih premičnih delovnih strojev, dvizžnih naprav,

različnih vozil, energetskih postrojev in naprav, določenih nevarnih tehnoloških procesov, določene nevarnejše delovne opreme ipd.

Pravilnik o preiskavah delovnega okolja, pregledih in preizkusih sredstev za delo ter Pravilnik o evidencah in prijavah s področja varnosti in zdravja pri delu še vedno nista revidirana in torej tudi ta težava še ni odpravljena.

Glede obdobjnega usposabljanja koordinatorjev na začasnih in premičnih gradbiščih je bil izdelan in sprejet pravilnik, ki pa je bil v strokovni javnosti ocenjen dokaj različno. Katere ocene so bile pravilne, bo pokazal čas oz. njegova uporaba.

Pravilnik o zagotavljanju varnosti in zdravja pri ročnem premeščanju bremen ostaja nespremenjen in zato ostaja nespremenjena tudi ta problematika.

Inšpektorat za delo še vedno nima ustrezne pravne podlage za zbiranje in obdelavo podatkov glede nezgod pri delu, ki jih morajo delodajalci po določbah Zakona o varnosti in zdravju pri delu prijavljati na inšpektorat za delo. Zato bi bilo potrebno ta problem čim prej ustrezno urediti.

Problematika glede izvajanja pregledov in preizkusov električnih instalacij v objektih, kot tudi na začasnih in premičnih gradbiščih, se je pričela urejati in kaže, da bo v prihodnjem letu urejena.

Še vedno ostajajo problematična tudi naslednja področja:

- zagotavljanje varnosti in zdravja pri projektiranju delovnih in pomožnih prostorov ter tehnoloških procesov,
- skladiščenje nevarnih snovi,
- ravnanje z odpadki, ki vsebujejo azbest,
- varovanje pred udarom električnega toka oz. s tem v zvezi ureditev v Pravilniku o varstvu pri delu pred nevarnostjo električnega toka.

Poleg navedenega ocenjujemo, da bi bilo potrebno urediti tudi naslednja problematična področja:

- Zakon o varnosti in zdravju pri delu vedno bolj kaže nekatere svoje pomanjkljivosti in bi ga bilo potrebno nekoliko spremeniti oz. dopolniti.
- Pomanjkljivi so še nekateri drugi predpisi ter zelo verjetno tudi politika, predvsem glede ustreznega zdravstvenega in invalidskega zavarovanja ter poklicnih bolezni, kar se zelo očitno kaže v tem, da predvsem manjši delodajalci, ki jih je največ, za varnost in zdravje pri delu ne kažejo ustreznega zanimanja oziroma zanjo niso dovolj motivirani. Pa tudi negativne posledice, niti kazenske niti materialne, jih ne skrbijo.
- Uredba o zagotavljanju varnosti in zdravja pri delu na začasnih in premičnih gradbiščih kljub že opravljenim korekturam še vedno kaže določene pomanjkljivosti.
- Pri delodajalcih iz držav EU se, podobno kot na področju delovnih razmerij, soočamo s postopkovnimi težavami pri preverjanju zagotavljanja pravic napotenim delavcem ter obveznosti delodajalcev tudi na področju varnosti in zdravja pri delu.
- Vedno bolj izstopajoče so težave glede varnosti in zdravja pri delu v zvezi s "prehajanjem" delavcev enega delodajalca k drugemu delodajalcu, ker se to pogosto kaže kot enostavno "posojanje", ne da bi bili pri tem izpolnjeni predpisani pogoji oz. zahteve. Taka prehajanja delavcev so pogosto vezana na najrazličnejše podizvajalske (celo podpodizvajalske ipd.) oz. kooperantske pogodbe. Ta problematika je vezana tako na domače kot tudi na tuje delodajalce.

Navedena problematika je bila že večkrat izpostavljena na pristojnih mestih, v nekaterih primerih pa se je tudi že pristopilo k njenemu urejanju oz. odpravi. Reševanje nekaterih zadev pa je vezano tudi na širši evropski prostor in na zakonodajo EU, ki na določenih področjih še ni povsem dorečena.

8. INŠPEKCIJSKO NADZORSTVO NA PODROČJU SOCIALNEGA VARSTVA

Z inšpekcijskim nadzorom na področju socialnega varstva je zagotovljen nadzor nad izvajanjem socialno varstvenih storitev in spoštovanjem predpisov, s katerimi so izvajalci socialno varstvene dejavnosti podeljena javna pooblastila.

8.1. PREDPISI, KI UREJAJO INŠPEKCIJSKI NADZOR NA PODROČJU SOCIALNEGA VARSTVA

Posebnosti inšpekcijskega nadzora na področju socialnega varstva urejata:

- Zakon o socialnem varstvu (Uradni list RS, št. 36/2004 – uradno prečiščeno besedilo, 69/05-US, 21/06-US in 105/2006) in
- Pravilnik o izvajanju inšpekcijskega nadzora na področju socialnega varstva (Uradni list RS, št. 74/2004).

Inšpekcija nadzira delo javnih socialno varstvenih zavodov, koncesionarjev in drugih pravnih ali fizičnih oseb, ki izvajajo socialno varstvene storitve na podlagi dovoljenja za delo (v nadaljnjem besedilu: izvajalci dejavnosti), ter izvajanje dopolnilnih, razvojnih in preventivnih programov na področju socialnega varstva in varstva otrok in družine, ki so sofinancirani po posebnih pogodbah z Ministrstvom za delo, družino in socialne zadeve. Pri izvajalcih se opravlja nadzor nad izvajanjem Zakona o socialnem varstvu (v nadaljevanju: zakon) in predpisov, izdanih na njegovi podlagi, ter nadzor nad izvajanjem drugih zakonov ali na njihovi podlagi izdanih predpisov, ki določajo javna pooblastila ali druge naloge posameznim izvajalcem socialno varstvene dejavnosti. Inšpekcija nadzira tudi izvajanje nalog, ki jih zakon nalaga lokalnim skupnostim. Za izvajanje inšpekcijskega nadzora dopolnilnih, razvojnih in preventivnih programov se smiselno uporabljajo določbe o izvajanju izrednega inšpekcijskega nadzora.

8.1.1. Oblike inšpekcijskega nadzora

Inšpekcijski nadzor se opravlja kot redni ali izredni. Redni inšpekcijski nadzor se opravi pri vsakem izvajalcu dejavnosti najmanj enkrat v obdobju treh let. Izredni inšpekcijski nadzor pa se izvede na zahtevo upravičenca do storitve ali njegovega zakonitega zastopnika oziroma druge osebe, ki je imela v postopku položaj stranke, ustanovitelja izvajalca dejavnosti ali organa upravljanja izvajalca dejavnosti, na utemeljeno pobudo družinskega člana upravičenca ali uporabniškega združenja, na zahtevo reprezentativnega sindikata pri delodajalcu oz. vsakič, ko se na podlagi različno pridobljenih informacij oceni, da je to potrebno.

Zakon izrecno določa primere, v katerih se izredni inšpekcijski nadzor ne izvede.

8.1.2. Inšpekcijski postopek

Če inšpektor ugotovi manjše napake, nepravilnosti in pomanjkljivosti, ki bistveno ne vplivajo na izvajanje storitve oziroma na zakonitost poslovanja, strokovnost dela, zagotavljanje pravic uporabnikov ali na predpisano kakovost storitev, na vodenje postopkov ali na uveljavljanje pravic uporabnika, ustno opozori na nepravilnosti ter na njihove posledice in določi rok za odpravo, kar navede v zapisniku o inšpekcijskem nadzoru. V primeru, da izvajalec tega ne stori ali v primeru ugotovitve večjih nepravilnosti, napak ter kršitev predpisov pa inšpektor odredi potrebne ukrepe ter določi rok za njihovo izpolnitev z odločbo.

8.1.3 Prekrškovni organ

Socialna inšpekcija ima pristojnosti tudi kot prekrškovni organ v zvezi s prekrški po 116. in 117. členu Zakona o socialnem varstvu ter prekrški po Zakonu o inšpekcijskem nadzoru.

8.2. SPLOŠNI PODATKI O DELOVANJU SOCIALNE INŠPEKCIJE V LETU 2006

V letu 2006 je Socialna inšpekcija izvajala redne nadzore, z izvajanjem izrednih inšpekcijskih nadzorov pa je, v skladu z zakonom, nadzirala strokovna ravnanja izvajalca v posameznih zadevah.

8.2.1. Redni inšpekcijski nadzori

Redni inšpekcijski nadzori so se izvajali na podlagi »Programa rednih inšpekcijskih nadzorov na področju socialnega varstva v letu 2006«. S programom so bili določeni izvajalci za redni inšpekcijski nadzor ter strokovna področja, ki so se pri rednih inšpekcijskih nadzorih še posebej podrobno proučila. V program je bilo vključenih **61 izvajalcev** socialnovarstvene dejavnosti in **193 občin** (celotno število občin v RS na dan sprejema programa), hkrati pa je bilo načrtovano, da se izvedejo redni inšpekcijski nadzori še pri **4 izvajalcih**, pri katerih nadzori v letu 2005 še niso bili zaključeni. Skupaj je bilo tako načrtovanih 258 rednih inšpekcijskih nadzorov.

Redni inšpekcijski nadzori so bili v letu 2006, kot je razvidno iz tabele 1, izvedeni pri **247 izvajalcih** od načrtovanih 258.

Tabela 19: Redni inšpekcijski nadzori

Izvajalci:	Načrtovano število izvajalcev, vključenih v redne inšpekcijske nadzore v letu 2006:	Število izvajalcev, pri katerih je bil izveden redni inšpekcijski nadzor v letu 2006:
centri za socialno delo	21	13
izvajalci socialnovarstvene storitve institucionalnega varstva za starejše - domovi za starejše in koncesionarji	23	23
izvajalci socialnovarstvene storitve institucionalnega varstva odraslih duševno in telesno prizadetih oseb - posebni socialnovarstveni zavodi za odrasle in koncesionarji	7	6
izvajalci socialnovarstvene storitve institucionalnega varstva otrok in mladotnikov z zmerno, težjo ali težko motnjo v duševnem razvoju - zavodi za usposabljanje	3	3
izvajalci socialnovarstvene storitve vodenja, varstva in zaposlitev pod posebnimi pogoji za duševno in telesno prizadete odrasle osebe - varstveno delovni centri in koncesionarji	11	9
občine – naloge občin v zvezi z zagotavljanjem socialnovarstvene storitve Pomoči družini na domu – socialna oskrba	193	193
skupaj:	258	247*

* Redni inšpekcijski nadzori, ki v letu 2006 še niso bili zaključeni, bodo izvedeni do 28. 2. 2007.

8.2.2. Izredni inšpekcijski nadzori in prekrškovni postopki

V letu 2006 je inšpekcija zaključila z obravnavo **105 predlogov** za izredne inšpekcijske nadzore in **8 zadev v prekrškovnih postopkih** (v letu 2005 je inšpekcija zaključila z obravnavo 80 predlogov za izredne inšpekcijske nadzore in 5 zadev v prekrškovnih postopkih).

Tabela 20: Število obravnavanih predlogov za izredne inšpekcijske nadzore

Izvajalci:	število predlogov za izredni inšpekcijski nadzor:
centri za socialno delo	64
izvajalci socialnovarstvene storitve institucionalnega varstva za starejše - domovi za starejše, koncesionarji, izvajalci z dovoljenjem za delo in izvajalci storitve v drugi družini	20
izvajalci socialnovarstvene storitve institucionalnega varstva odraslih duševno in telesno prizadetih oseb - posebni socialnovarstveni zavodi za odrasle in koncesionarji	1
izvajalci socialnovarstvene storitve vodenja, varstva in zaposlitev pod posebnimi pogoji za duševno in telesno prizadete odrasle osebe - varstveno delovni centri in koncesionarji	2
izvajalci socialnovarstvene storitve pomoč družini na domu z dovoljenjem za delo	1
izvajalci dopolnilnih programov	2
drugo (izvajalci, ki ne izvajajo socialnovarstvene dejavnosti)	15
skupaj:	105

V **37 primerih** so bili izpolnjeni z zakonom določeni pogoji za izvedbo izrednih inšpekcijskih nadzorov, v preostalih **68 primerih** pa nadzor ni bil uveden, in sicer iz razlogov, navedenih v spodnji tabeli.

Tabela 21: Razlogi, določeni z zakonom, zaradi katerih ni bil odrejen inšpekcijski nadzor

Razlogi, določeni z zakonom, zaradi katerih ni bil odrejen inšpekcijski nadzor:	Število zadev (pri posamezni zadevi je lahko več razlogov):
- predlog za izredni inšpekcijski nadzor se je nanašal na postopke ali storitve, za katere je vložnik zahteve ali pobude že prejel pisna pojasnila in ugotovitve ministrstva	3
- iz predložene dokumentacije in poročila izvajalca je bilo razvidno, da so bili postopki in opravljene storitve vodene v skladu s predpisi in strokovnimi ter etičnimi načeli, ki se uporabljajo na področju socialnega varstva, oziroma da ugotovljene nepravilnosti ali pomanjkljivosti niso take, da bi lahko bistveno vplivale na zaključek postopka ali na vsebino, kakovost in obseg storitve	8
- predlagatelj je imel možnost uporabe drugih rednih pravnih sredstev, ki jih določajo procesni predpisi in ki jih še ni uveljavljal oz. ni vložil ugovora zoper delo strokovnega delavca po 94. členu zakona	21
- predlog se je nanašal na postopke ali na storitve, katerih zakonitost ali strokovno ustreznost ugotavljajo nadzorni ali inšpekcijski organi, določeni po drugih predpisih	25
- izvajalec je na zahtevo inšpektorja v določenem roku že odpravil pomanjkljivosti, ki jih kot sporne navaja predlog	4
- predlog se je nanašal na zadevo, v kateri je že bil opravljen inšpekcijski nadzor oz. podana strokovna ocena postopkov in ravnanj izvajalca	1
- pri izvajalcu je bil odrejen redni nadzor, v okviru katerega je bil proučen predlog	6
- predlagatelj je umaknil predlog	9

8.2.3. Število izrečenih naročil in ukrepov

Po izvedenih **284 inšpekcijskih nadzorih (247 rednih in 37 izrednih)** (v letu 2005 je bilo izvedenih 70 inšpekcijskih nadzorov – od tega 55 rednih in 15 izrednih), so bila, v skladu s prvim odstavkom 107. člena Zakona o socialnem varstvu v **236 zadevah** izvajalcem naložena naročila za odpravo pomanjkljivosti, v **13 zadevah** pa so bili, v skladu z drugim odstavkom istega člena, izvajalcem izrečeni ukrepi za odpravo napak in nepravilnosti (v **9 zadevah** so bila hkrati izrečena naročila in ukrepi). V **36 primerih** je bil inšpekcijski nadzor ustavljen, saj ni bilo ugotovljenih pomanjkljivosti, napak ali nepravilnosti.

Tabela 22: Število izrečenih naročil in ukrepov (v posamezni zadevi se lahko izreče tako naročila kot ukrepe)

	Skupaj	Redni inšpekcijski nadzori	Izredni inšpekcijski nadzori
Število izrečenih naročil	236	213	23
Število izrečenih ukrepov	13	9	4
Število ustavitve postopkov	36	21	15

8.3. PODATKI O DELOVANJU SOCIALNE INŠPEKCIJE V LETU 2006 PO POSAMEZNIH SKUPINAH IZVAJALCEV

Pri inšpekcijskih nadzorih so bile na centrih za socialno delo praviloma ugotovljene pomanjkljivosti, ki niso bistveno vplivale na zakonitost in strokovnost dela, v 7 primerih od 39 pa so bile ugotovljene tudi napake in nepravilnosti, ki so pomembno vplivale na zakonitost poslovanja, strokovnost dela, predpisano kakovost storitev in zagotavljanje pravic uporabnikov.

8.3.1. Centri za socialno delo

Centri za socialno delo so javni socialnovarstveni zavodi, ki opravljajo naloge, ki so jim poverjene z Zakonom o socialnem varstvu ter drugimi predpisi kot javna pooblastila. Opravljajo tudi socialnovarstvene storitve socialne preventive, prve socialne pomoči, osebne pomoči, pomoči družini ter organizirajo skupnostne akcije za socialno ogrožene skupine prebivalstva in druge naloge, potrebne za odpravljanje socialnih stisk in težav v posameznem okolju.

8.3.1.1. Redni inšpekcijski nadzori

Redni inšpekcijski nadzori so bili v letu 2006 izvedeni pri 13 centrih za socialno delo, ki so bili predvideni s »Programom rednih inšpekcijskih nadzorov na področju socialnega varstva v letu 2006«. S programom so bila tudi določena področja dela, ki naj se še posebej podrobno proučijo. Tako smo pri izvajanju nalog centrov za socialno delo podrobno proučili:

- izvajanje socialnovarstvene storitve Prve socialne pomoči, zlasti dostopnost storitve za upravičence, začetek storitve, jasnost faz postopka po standardu storitve ter strokovno ustreznost ugotovitev in dogovorov, ki jih v uradnem zapisu pripravi izvajalec,
- izvajanje strokovno upravnih nalog s področja varstva in vzgoje otrok, zlasti še izvajanje nalog centrov za socialno delo, ki jim jih nalaga Zakon o zakonski zvezi in družinskih razmerjih v primerih, ko starša ne živi ali ne bosta več živela skupaj in se morata sporazumeti o varstvu in vzgoji ter preživljanju skupnih otrok ter pri uveljavljanju pravic otrok do stikov z obema staršema in drugimi pomembnimi osebami,
- vodenje postopkov, odločanje in spremljanje ukrepov po Zakonu o zakonski zvezi in

družinskih razmerjih s področja ukrepov centrov za socialno delo, ki jih zahtevata vzgoja otrok ali varstvo njegovih premoženjskih ter drugih pravic in koristi,

- izvajanje strokovno upravnih nalog s področja rejništva po Zakonu o zakonski zvezi in družinskih razmerjih, Zakonu o izvajanju rejniške dejavnosti in Pravilniku o pogojih in postopkih za izvajanje zakona o izvajanju rejniške dejavnosti, zlasti še postopke namestitve otroka v rejniško družino (odločitev, opredelitev razlogov za namestitve) ter delovanje individualne projektne skupine za rejenca,
- izvajanje strokovno-upravnih nalog s področja skrbništva.

8.3.1.1. Pomanjkljivosti ter napake in nepravilnosti, ki so bile ugotovljene pri izvajalcu ob izvajanju rednih inšpekcijskih nadzorov

Manjše napake, nepravilnosti in pomanjkljivosti, ki v pregledanih zadevah niso bistveno vplivale na izvajanje storitve oziroma na zakonitost poslovanja, strokovnost dela, zagotavljanja pravic uporabnikov ali na predpisano kakovost storitev, na vodenje postopkov ali na uveljavljanje pravic uporabnika (v nadaljnjem besedilu: pomanjkljivost), so bile ugotovljene pri vseh nadziranih centrih za socialno delo. Na te pomanjkljivosti so bili centri opozorjeni, v inšpekcijskem zapisniku pa so jim bili naloženi načini in roki za njihovo odpravo.

Pri **2 centrih** so bile na posameznih področjih ugotovljene tudi napake in nepravilnosti, ki so pomembno vplivale na zakonitost poslovanja, strokovnost dela, predpisano kakovost storitev in zagotavljanje pravic uporabnikov, zato je inšpektor, v skladu z drugim odstavkom 107. člena zakona, odredil potrebne ukrepe in določil rok za njihovo izpolnitev z odločbo.

Tabela 23: Pogostost pojavljanja posameznih pomanjkljivosti ter napak in nepravilnosti po posameznih področjih dela

Vrsta ugotovljene pomanjkljivosti:	število centrov za socialno delo, pri katerih je bila ugotovljena pomanjkljivost (na posameznem centru je možnih več ugotovljenih pomanjkljivosti):
- socialno varstvena storitev se ne izvaja v celoti v skladu s standardi in normativi storitve	10
- pri vodenju postopkov se pojavljajo manjše nepravilnosti	12
- pri uveljavljanju pravic uporabnikov se pojavljajo pomanjkljivosti	2

Vrsta ugotovljene nepravilnosti in napake:	število centrov za socialno delo, pri katerih je bila ugotovljena napaka ali nepravilnost (na posameznem centru je možnih več ugotovljenih napak ali nepravilnosti):
- ne izvaja storitev v skladu s standardi storitve	2
- ne vodi postopkov v skladu s predpisi	2
- ne uporablja učinkovitih strokovnih metod	1

Tabela 24: Vrsta izrečenih naročil in ukrepov za odpravo pomanjkljivosti ter napak in nepravilnosti

Vrsta izrečenih naročil za odpravo pomanjkljivosti:	število centrov za socialno delo, ki so jim bila izrečena posamezna naročila (posameznem centru je bilo možno izreči več naročil):
- uskladitev splošnih aktov z določbami ustanovitvenega akta in z drugimi predpisi	8
- dopolnitev organizacijske strukture	11
- interno ali verificirano dodatno usposabljanje zaposlenih	1
- uvedba notranje kontrole nad izvajanjem storitve ali nad vodenjem postopkov	6
- pisno opravičilo prizadetemu uporabniku	1
- obvezna vključitev supervizorja	2

Vrsta izrečenih ukrepov za odpravo nepravilnosti in napak:	število centrov za socialno delo, ki so jim bili izrečeni posamezni ukrepi (pri posameznem centru je možnih več izrečenih ukrepov):
- dopolnitev organizacijske strukture	2
- interno ali verificirano dodatno usposabljanje zaposlenih	1
- sprejem posebnega programa aktivnosti za dvig kakovosti izvajanja storitev	1
- uvedba notranje kontrole nad izvajanjem storitev ali vodenjem postopkov	2

8.3.1.2. Izredni inšpekcijski nadzori

Največ predlogov za izredni inšpekcijski nadzor je bilo vloženih v zvezi z delom centrov za socialno delo. Glede na raznolikost strokovnega dela, ki ga centri izvajajo (raznolike socialno varstvene storitve in javna pooblastila, ki jih izvajajo v skladu s preko 40 zakoni), je bilo to pričakovano.

8.3.1.2.1. Število vloženih predlogov

Inšpekcija je zaključila z obravnavo 64 predlogov za izredni inšpekcijski nadzor na 34 različnih centrih za socialno delo (od 62 centrov za socialno delo).

8.3.1.2.2. Podatki o vsebini predlogov

Očitki iz predlogov za izredne inšpekcijske nadzore so razvrščeni:

- po vsebini očitka,
- po posameznem delovnem področju.

Tabela 25: Vsebina očitkov iz predlogov za izredni inšpekcijski nadzor

Vsebina očitkov:	število očitkov (v posameznem predlogu je lahko več očitkov):
- socialno varstvene storitve se ne izvajajo v skladu s standardi, ne zagotavlja se predpisana kakovost	8
- ne uporabljajo se učinkovite strokovne metode pri delu	11
- postopki se ne vodijo v skladu s predpisi	54
- ni zagotovljeno varstvo pravic uporabnikov	21
- drugi očitki, za katere inšpekcija ni pristojna	5

Iz predlogov je razvidno, da so se očitki zoper ravnanja centrov za socialno delo s področja pristojnosti socialne inšpekcije nanašali na naslednja delovna področja (v posameznih predlogih so predlagatelji pogosto navajali očitke z več področij):

Tabela 26: Delovna področja, na katera so se nanašali očitki iz predlogov za izredni inšpekcijski nadzor

Delovna področja, na katera se nanašajo očitki (v posameznih predlogih so predlagatelji pogosto navajali očitke z več področij):	število očitkov (v posameznem predlogu je lahko več očitkov):
- izvajanje socialno varstvenih storitev	8
- oprostitve plačila socialno varstvenih storitev	2
- postopki v zvezi z razvezo zakonske zveze, zaupanja otrok v vzgojo in varstvo, urejanja stikov otrok in preživnine ter vprašanja v zvezi z izvajanjem roditeljske pravice	20
- izvajanje nalog s področja skrbništva	8
- izvajanje nalog s področja ogroženosti otrok	16
- izvajanje nalog s področja rejništva	13
- vodenje ugotovitvenih postopkov in odločanje v zvezi z materialnimi pravicami	3

8.3.1.2.3. Podatki o obravnavi predlogov in ugotovitvah

V skladu s četrtem odstavkom 105. člena Zakona o socialnem varstvu lahko inšpektor pred izvedbo izrednega inšpekcijskega nadzora med drugim zahteva od izvajalca dejavnosti pisno poročilo in dokumentacijo v zvezi s predlogom ter opravi strokovno oceno očitanih ravnanj izvajalca. Praviloma smo pred odločitvijo o uvedbi izrednega inšpekcijskega nadzora od izvajalca dejavnosti zahtevali pisna pojasnila in ustrezno dokumentacijo. Če inšpektor pri tem in ob proučitvi navedb v predlogu ugotovi, da obstajajo razlogi iz petega odstavka 105. člena, ne izvede izrednega inšpekcijskega nadzora. Kljub temu sta vsak predlog in ravnanje centra v zadevi podrobno proučena, tako da se inšpektor lahko izreče o ustreznosti ravnanja centra.

Inšpekcija je izvedla **26 izrednih inšpekcijskih nadzorov** in opravila **6 strokovnih ocen**, za katere ugotavljamo, da so po obsegu in kompleksnosti enaki izvedenim inšpekcijskim nadzorom, **6 zadev** pa je oz. bo do 28. 2. 2007 preverila med izvajanjem rednih inšpekcijskih nadzorov. V **3 primerih** je po proučitvi zadeve izvajalec na zahtevo inšpektorja nemudoma odpravil pomanjkljivosti, zato ni bilo potrebe po izvedbi nadzora.

V **3 primerih** je inšpektor po proučitvi zadeve ponudil pomoč pri sklenitvi dogovora o odpravi nesporazuma, izvajalec in predlagatelj nadzora sta ponudbo sprejela, predlagatelj pa je zato umaknil svoj predlog.

V **20 primerih** pa so bili podani drugi, v zakonu opredeljeni razlogi, zaradi katerih izredni inšpekcijski nadzor ni bil opravljen.

Tabela 27: Razlogi, določeni z zakonom, zaradi katerih izredni inšpekcijski nadzor na predlog ni bil izveden

Razlog, zaradi katerega izredni inšpekcijski nadzor na predlog ni bil izveden:	število predlogov (posamezen predlog je bil lahko zavrnjen zaradi več razlogov):
- predlog za izredni inšpekcijski nadzor se je nanašal na postopke ali storitve, za katere je vložnik zahteve ali pobude že prejel pisna pojasnila in ugotovitve ministrstva	3
- iz predložene dokumentacije in poročila izvajalca je bilo razvidno, da so bili postopki in opravljene storitve vodene v skladu s predpisi in strokovnimi ter etičnimi načeli, ki se uporabljajo na področju socialnega varstva, oziroma da ugotovljene nepravilnosti ali pomanjkljivosti niso take, da bi lahko bistveno vplivale na zaključek postopka ali na vsebino, kakovost in obseg storitve	6
- predlagatelj je imel možnost uporabe drugih rednih pravnih sredstev, ki jih določajo procesni predpisi in ki jih še ni uveljavljal oz. ni vložil ugovora zoper delo strokovnega delavca po 94. členu zakona	12
- predlog se je nanašal na postopke ali na storitve, katerih zakonitost ali strokovno ustreznost ugotavljajo nadzorni ali inšpekcijski organi, določeni po drugih predpisih	4
- izvajalec je na zahtevo inšpektorja v določenem roku že odpravil pomanjkljivosti, ki jih kot sporne navaja predlog	3
- predlog se je nanašal na zadevo, v kateri je že bil opravljen inšpekcijski nadzor oz. podana strokovna ocena postopkov in ravnanj izvajalca	1
- pri izvajalcu je bil odrejen redni nadzor, v okviru katerega se je proučil predlog	6
- predlagatelj je umaknil predlog (po sklenitvi dogovora o odpravi sporazuma, predlagatelj na poziv ni dopolnil oz. dodatno utemeljil svojega predloga itd.)	7

V 19 od 26 izvedenih izrednih inšpekcijskih nadzorov so bile ugotovljene pomanjkljivosti ali napake in nepravilnosti, zato je inšpektor v 17 primerih izdal naročila za odpravo pomanjkljivosti, v 4 je z odločbo odredil način odprave napak in nepravilnosti, v 1 primeru pa je izrekel naročila za odpravo pomanjkljivosti in z odločbo odredil ukrepe za odpravo napak in nepravilnosti.

Tabela 28: Ugotovljene pomanjkljivosti ter napake in nepravilnosti

Vrsta ugotovljene pomanjkljivosti:	število centrov, pri katerih je bila ugotovljena pomanjkljivost ali napaka in nepravilnost (pri posameznem centru je možno več ugotovitev):
- socialno varstvena storitev se ne izvaja v celoti v skladu s standardom	2
- uporabljajo se manj učinkovite strokovne metode	2
- pri vodenju postopkov se pojavljajo manjše nepravilnosti	12
- pri uveljavljanju pravic se pojavljajo pomanjkljivosti	8

Vrsta ugotovljene napake ali nepravilnosti:	
- center v zadevi ni izvajal storitve v skladu s standardom	1
- center v zadevi ni vodil postopkov v skladu s predpisi	3
- center v zadevi ni zagotavljal uveljavljanja pravic uporabnikov	1

Tabela 29: Izrečena naročila in ukrepi

Vrsta izrečenih naročil in ukrepov:	število centrov, pri katerih so bila izrečena naročila oz. ukrepi (pri posameznem centru je možen izrek naročil in ukrepov):
- uskladitev splošnih aktov z določbami ustanovitvenega akta in z drugimi predpisi	2
- uskladitev posamičnih aktov s predpisi	5
- dopolnitev organizacijske strukture	5
- opredelitev strokovnih kriterijev, na podlagi katerih se opravi izbor ustrezne metode dela	1
- redno pisno poročanje o delu na posameznem področju dejavnosti	1
- interno ali verificirano dodatno usposabljanje zaposlenih	4
- sprejem posebnega programa aktivnosti za dvig kakovosti izvajanja storitev	8
- uvedba notranje kontrole nad izvajanjem storitve ali nad vodenjem postopkov	12
- pisno opravičilo prizadetemu uporabniku	4
- obvezna vključitev supervizorja	2

8.3.2 Izvajalci socialno varstvene storitve institucionalnega varstva starejših - domovi za starejše, koncesionarji, izvajalci z dovoljenjem za delo in izvajalci storitve v drugi družini

Pri večini inšpekcijskih nadzorov izvajanja socialno varstvene storitve institucionalnega varstva starejših so bile ugotovljene pomanjkljivosti, ki pa niso pomembno vplivale na zakonitost poslovanja, strokovnost dela, predpisano kakovost storitev in zagotavljanje pravic uporabnikov.

Domovi za starejše so kot javni socialno varstveni zavodi ustanovljeni za izvajanje socialno varstvene storitve institucionalnega varstva starejših ter pomoč družini na domu. Socialno varstveno storitev pa v mreži javne službe izvajajo tudi koncesionarji, in sicer po istih standardih in normativih kot javni zavodi. V primeru, ko se storitev izvaja v drugi družini, pa mora imeti izvajalec sklenjeno pogodbo za izvajanje s centrom za socialno delo oz. domom za starejše. Izven mreže javne službe lahko storitev izvajajo tudi izvajalci s pridobljenim dovoljenjem za delo.

8.3.2.1 Redni inšpekcijski nadzori

Redni inšpekcijski nadzori so bili v letu 2006 izvedeni pri **19 domovih za starejše** in **4 koncesionarjih**, ki so bili predvideni s »Programom rednih inšpekcijskih nadzorov na področju socialnega varstva v letu 2006«. S programom so bila določena tudi področja dela, ki naj se še posebej podrobno proučijo. Tako smo pri izvajanju socialno varstvene storitve institucionalnega varstva starejših podrobno proučili:

- postopek vključevanja novih stanovalcev in dostop uporabnikov do informacij,
- razvrščanje v kategorije oskrbe in zdravstvene nege, premeščanje uporabnikov znotraj zavoda in med izvajalci storitve,
- storitve na oddelkih povečanega nadzorstva (kriteriji za namestitve, način odločanja o premestitvi, soglasja in pristanki, možnosti pritožbe, vsebine dela, kontrola in spremljanje, evidence),
- programi za posebne skupine uporabnikov storitve.

8.3.2.1.1 Pomanjkljivosti ter napake in nepravilnosti, ki so bile ugotovljene pri izvajalcu ob izvajanju rednih inšpekcijskih nadzorov

Manjše pomanjkljivosti, ki v pregledanih zadevah niso bistveno vplivale na izvajanje storitve oziroma na zakonitost poslovanja, strokovnost dela, zagotavljanja pravic uporabnikov ali na predpisano kakovost storitev, na vodenje postopkov ali na uveljavljanje pravic uporabnika, so bile ugotovljene pri **22** od **23** nadziranih izvajalcev institucionalnega varstva za starejše. Na te pomanjkljivosti so bili izvajalci opozorjeni, v inšpekcijskih zapisnikih pa so jim bili naloženi načini in roki za njihovo odpravo. Pri **1 izvajalcu** je bila na podlagi drugega in tretjega odstavka 107. člena Zakona o socialnem varstvu izdana odločba z ukrepi, saj kljub trem naknadno določenim rokom v 5 mesecih od prejema inšpekcijskega zapisnika ni izpolnil naročil za odpravo pomanjkljivosti, določenih v inšpekcijskem zapisniku. Z izrečenimi ukrepi je bil izvajalec zavezan k izvršitvi vsebinsko enakih predhodnih naročil.

Pri 1 izvajalcu ni bilo ugotovljenih nobenih napak, nepravilnosti ali pomanjkljivosti, zato je bil inšpekcijski postopek s sklepom ustavljen.

Tabela 30: Pogostost pojavljanja posameznih pomanjkljivosti ter napak in nepravilnosti

Vrsta ugotovljene pomanjkljivosti:	število izvajalcev, pri katerih je bila ugotovljena pomanjkljivost (pri posameznem izvajalcu je možnih več ugotovitev):
- pri vodenju postopkov se pojavljajo manjše nepravilnosti	21
- pri uveljavljanju pravic uporabnikov se pojavljajo pomanjkljivosti (poti ugovora, pritožbeni postopki)	18

Vrsta ugotovljene nepravilnosti in napake:	število izvajalcev, pri katerih je bila ugotovljena napaka ali nepravilnost (pri posameznem izvajalcu je možnih več ugotovitev):
- ne vodi postopkov v skladu s predpisi	1
- ne zagotavlja uveljavljanja pravic uporabnikov	1

Tabela 31: Vrsta izrečenih naročil in ukrepov za odpravo pomanjkljivosti ter napak in nepravilnosti

Vrsta izrečenih naročil za odpravo pomanjkljivosti:	število izvajalcev, ki so jim bila izrečena posamezna naročila (posameznemu izvajalcu je bilo možno izreči več naročil):
- uskladitev splošnih aktov z določbami ustanovitvenega akta in z drugimi predpisi	22
- dopolnitev organizacijske strukture	7
- sprejem posebnega programa aktivnosti za dvig kakovosti izvajanja storitev	21

Vrsta izrečenih ukrepov za odpravo nepravilnosti in napak:	število izvajalcev, ki so jim bili izrečeni posamezni ukrepi (pri posameznem izvajalcu je možnih več izrečenih ukrepov):
- uskladitev splošnih aktov s predpisi	1
- dopolnitev organizacijske strukture	1

8.3.2.2 Izredni inšpekcijski nadzori

8.3.2.2.1. Število vloženih predlogov

Inšpekcija je obravnavala 20 vlog, ki jih je štela za izredni inšpekcijski nadzor pri **14 različnih izvajalcih** institucionalnega varstva starejših (poleg domov za starejše in koncesionarjev tudi izvajalca institucionalnega varstva v drugi družini in izvajalca z dovoljenjem za delo).

8.3.2.2.2. Podatki o vsebini predlogov

Pri analizi vsebine predlogov smo upoštevali predloge, ki jih je inšpekcija že proučila in zaključila njihovo obravnavo. Očitki iz predlogov so razvrščeni po vsebini očitka.

Tabela 32: Vsebina očitkov iz predlogov za izredni inšpekcijski nadzor

Vsebina očitkov:	število očitkov (v posameznem predlogu je lahko več očitkov):
- opravlja storitve, čeprav ni vpisan v register zasebnikov in drugi prekrški	5
- socialno varstvene storitve se ne izvajajo v skladu s standardi, ne zagotavlja se predpisana kakovost	5
- postopki se ne vodijo v skladu s predpisi	6
- ni zagotovljeno varstvo pravic uporabnikov	1
- drugi očitki, za katere inšpekcija ni pristojna	3

8.3.2.2.3. Podatki o obravnavi predlogov in o ugotovitvah

Na podlagi predlogov za izredni inšpekcijski nadzor je bilo izvedenih **8 nadzorov**, v **4 primerih** so bila izrečena naročila za odpravo ugotovljenih pomanjkljivosti, prav tako v **4 primerih** pa je bil inšpekcijski postopek ustavljen.

Iz 6 predlogov je bilo razvidno, da se nanašajo na področja, za katera Socialna inšpekcija ni pristojna (področje zdravstva in delovnih razmerij), zato so bili odstopljeni pristojnim organom. V **1 primeru** je izvajalec na zahtevo inšpektorja v določenem roku že odpravil pomanjkljivosti, ki jih je kot sporne navajal predlog, v **1 primeru** pa je bilo po strokovni oceni dokumentacije in na podlagi pisnega poročila izvajalca ugotovljeno, da storitev izvaja v skladu s predpisi.

Tabela 33: Razlogi, določeni z zakonom, zaradi katerih izredni inšpekcijski nadzor ni bil izveden

Razlog, zaradi katerega izredni inšpekcijski nadzor na predlog ni bil izveden:	Število predlogov (posamezen predlog je bil lahko zavržen zaradi več razlogov):
- iz predložene dokumentacije in poročila izvajalca je bilo razvidno, da so bili postopki in opravljene storitve vodene v skladu s predpisi in strokovnimi ter etičnimi načeli, ki se uporabljajo na področju socialnega varstva, oziroma da ugotovljene nepravilnosti ali pomanjkljivosti niso take, da bi lahko bistveno vplivale na zaključek postopka ali na vsebino, kakovost in obseg storitve	1
- predlagatelj je imel možnost uporabe drugih rednih pravnih sredstev, ki jih določajo procesni predpisi in ki jih še ni uveljavljal oz. ni vložil ugovora zoper delo strokovnega delavca po 94. členu zakona	4
- predlog se je nanašal na postopke ali na storitve, katerih zakonitost ali strokovno ustreznost ugotavljajo nadzorni ali inšpekcijski organi, določeni po drugih predpisih	6
- izvajalec je na zahtevo inšpektorja v določenem roku že odpravil pomanjkljivosti, ki jih kot sporne navaja predlog	1

Tabela 34: Ugotovljene pomanjkljivosti ter napake in nepravilnosti

Vrsta ugotovljene pomanjkljivosti:	število izvajalcev, pri katerih je bila ugotovljena pomanjkljivost ali napaka in nepravilnost (pri posameznem izvajalcu je možnih več ugotovitev):
- uporabljajo se manj učinkovite strokovne metode	1
- pri vodenju postopkov se pojavljajo manjše nepravilnosti	4
- pri uveljavljanju pravic se pojavljajo pomanjkljivosti	3

Tabela 35: Izrečena naročila

Vrsta izrečenih naročil:	število izvajalcev, pri katerih so bila izrečena naročila oz. ukrepi (pri posameznem izvajalcu je možen izrek naročil in ukrepov):
- uskladitev splošnih oz. posamičnih aktov z določbami ustanovitvenega akta in z drugimi predpisi	5
- dopolnitev organizacijske strukture	1
- sprejem posebnega programa aktivnosti za dvig kakovosti izvajanja storitev	3
- uvedba notranje kontrole nad izvajanjem storitve ali nad vodenjem postopkov	12
- pisno opravičilo prizadetemu uporabniku	1

V letu 2006 sta se nadaljevala tudi **2 izredna inšpekcijska nadzora** iz leta 2005, in sicer nadzor izvajanja institucionalnega varstva v drugi družini, v postopku katerega so bili v letu 2006 izdani **3 plačilni nalogi in odločba o prekršku**, oktobra 2006 pa še odločba o prepovedi opravljanja dejavnosti po Zakonu o inšpekcijskem nadzoru. Z uvedbo prekrškovnega postopka pa se je nadaljeval tudi nadzor izvajanja storitve institucionalno varstvo starejših v oskrbnem domu, v katerem sta bila izdana 2 plačilna naloga. Oba postopka nadzora tudi v letu 2006 še nista bila zaključena.

8.3.3. Izvajalci posebne oblike institucionalnega varstva za odrasle duševno in telesno prizadete osebe

Pri vseh inšpekcijskih nadzorih izvajanja socialno varstvene storitve institucionalnega varstva za odrasle duševno in telesno prizadete osebe so bile ugotovljene pomanjkljivosti, ki pa niso pomembno vplivale na zakonitost poslovanja, strokovnost dela, predpisano kakovost storitev in zagotavljanje pravic uporabnikov.

Izvajalci storitve so javni socialno varstveni zavodi in koncesionarji, ki opravljajo posebne oblike socialno varstvene storitve institucionalnega varstva za odrasle duševno in telesno prizadete. S storitvijo se upravičencem nadomeščajo ali dopolnjujejo funkcije doma in lastne družine, zlasti pa bivanje, organizirana prehrana in varstvo ter zdravstveno varstvo.

8.3.3.1 Redni inšpekcijski nadzori

Redni inšpekcijski nadzor je bil opravljen pri **5 izvajalcih storitve**, ki so bili predvideni s »Programom rednih inšpekcijskih nadzorov na področju socialnega varstva v letu 2006«, pri **1 izvajalcu** pa je bil zaključen redni inšpekcijski nadzor iz leta 2005. S programom so bila določena tudi področja dela, ki naj bi se še posebej podrobno proučila. Tako smo pri izvajanju socialno varstvene storitve podrobno proučili:

- postopke in strokovna ravnanja izvajalca pri sprejemu stanovalcev, ki sami ne vložijo vloge oziroma ne izrazijo soglasja za nudenje storitev in sprejem v zavod,
- postopke in strokovna ravnanja izvajalca pri premestitvi stanovalca znotraj zavoda, v drugo enoto zavoda, v drug zavod ali pri odpustu iz zavoda,
- prilagoditev programa izvajanja storitve posameznim skupinam stanovalcev in potrebam posameznika,
- pogoje in način zagotavljanja multidisciplinarnega pristopa pri nudenju storitve,
- uporabo predpisanih metod dela in strokovnih načel, s katerimi izvajalec spodbuja predvsem aktivnost in avtonomijo stanovalcev ter načela individualizacije, normalizacije in celovitosti obravnave,
- postopke in strokovna ravnanja izvajalca pri zagotavljanju pravic stanovalcev, zlasti pravice do zasebnosti, zaupnosti, svobode pri odločanju, sodelovanju in nadzoru in še posebej postopke in strokovna ravnanja izvajalca pri zagotavljanju pravic stanovalcev, ki jim je postavljen skrbnik ali pa iz različnih vzrokov sami niso sposobni skrbeti za svoje pravice,
- sodelovanje s svojci in drugimi ključnimi osebami stanovalca pri izvajanju storitve,
- postopke in strokovna ravnanja izvajalca pri krepitvi, ohranjanju ali graditvi socialne mreže stanovalca,
- zagotavljanje supervizije za strokovne delavce, ki izvajajo storitve.

8.3.3.1.1 Pomanjkljivosti ter napake in nepravilnosti, ki so bile ugotovljene ob izvajanju rednih inšpekcijskih nadzorov

Ugotovljene so bile manjše napake, nepravilnosti in pomanjkljivosti, ki v pregledanih zadevah niso bistveno vplivale na izvajanje storitve oziroma na zakonitost poslovanja, strokovnost dela, na zagotavljanje pravic uporabnikov ali na predpisano kakovost storitev, na vodenje postopkov ali na uveljavljanje pravic uporabnika (v nadaljnjem besedilu: pomanjkljivost). Na te pomanjkljivosti je bil izvajalec opozorjen, v inšpekcijskem zapisniku pa sta bila naložena način in rok za njihovo odpravo.

Tabela 36: Ugotovljene pomanjkljivosti

Vrsta ugotovljene pomanjkljivosti:	število izvajalcev, pri katerih je bila ugotovljena pomanjkljivost ali napaka in nepravilnost (pri posameznem izvajalcu je možno več ugotovitev):
- socialno varstvena storitev se ne izvaja v celoti v skladu s standardom	3
- uporabljajo se manj učinkovite strokovne metode	1
- pri vodenju postopkov se pojavljajo manjše nepravilnosti	4
- pri uveljavljanju pravic se pojavljajo pomanjkljivosti	1

Tabela 37: Izrečena naročila in ukrepi za odpravo pomanjkljivosti

- uskladitev splošnih in posamičnih aktov z določbami ustanovitvenega akta in z drugimi predpisi	9
- dopolnitev organizacijske strukture	4
- sprejem strokovnih podlag za ukrepanje in odločanje o posameznih ukrepih	1
- vodenje posebne evidence o posameznih postopkih	1
- sprejem posebnega programa aktivnosti za dvig kakovosti izvajanja storitev	1
- obvezna vključitev supervizorja	1

8.3.3.2 Izredni inšpekcijski nadzori

Inšpekcija je obravnavala **1 predlog** za izredni inšpekcijski nadzor pri izvajalcu storitve, nadzor pa v skladu z določili Zakona o socialnem varstvu ni bil izveden, saj je bilo ugotovljeno, da je imel predlagatelj možnost uporabe drugih rednih pravnih sredstev, ki jih določajo procesni predpisi in ki jih še ni uveljavljal oz. ni vložil ugovora zoper delo strokovnega delavca po 94. členu zakona.

8.3.4. Izvajalci socialno varstvene storitve institucionalnega varstva otrok in mladoletnikov z zmerno, težjo ali težko motnjo v duševnem razvoju

Pri inšpekcijskih nadzorih izvajanja socialno varstvene storitve institucionalnega varstva otrok in mladoletnikov z zmerno, težjo ali težko motnjo v duševnem razvoju niso bile ugotovljene pomanjkljivosti, napake ali nepravilnosti.

S storitvijo institucionalnega varstva otrok in mladoletnikov z zmerno, težjo ali težko motnjo v duševnem razvoju se upravičencem nadomeščajo ali dopolnjujejo funkcije doma in lastne družine, zlasti pa bivanje, organizirana prehrana in varstvo, zdravstveno varstvo ter usposabljanje po posebnem zakonu, oskrba in vodenje. Socialno varstveni zavod za usposabljanje je javni socialno varstveni zavod, ki opravlja socialno varstveno storitev.

8.3.4.1 Redni inšpekcijski nadzori

Redni inšpekcijski nadzor je bil opravljen pri **2 izvajalcih storitve**, ki sta bila predvidena s »Programom rednih inšpekcijskih nadzorov na področju socialnega varstva v letu 2006«, pri **1 izvajalcu** pa je bil zaključen redni inšpekcijski nadzor iz leta 2005. S programom so bila določena tudi področja dela, ki jih je treba še posebej podrobno preučiti. Tako smo pri izvajanju socialno varstvene storitve podrobno preučili:

- pogoje za uresničevanje temeljnih načel vzgoje in usposabljanja otrok s posebnimi potrebami,
- uporabo s standardi predpisanih metod dela in strokovnih načel, s katerimi izvajalec spodbuja predvsem aktivnost in avtonomijo upravičencev do storitve ter načela individualizacije, normalizacije, inkluzije in celovitosti obravnave,
- postopke in strokovna ravnanja izvajalca pri zagotavljanju pravic upravičencev, zlasti pravice do zasebnosti, zaupnosti, sodelovanja, privolitve, pravice biti individuum, pravice spregovoriti in biti slišan ter pravice do nadzora nad odločitvami ter postopki in strokovna ravnanja izvajalca pri dajanju odgovornosti upravičencem,
- pogoje in način zagotavljanja multidisciplinarnega pristopa pri nudenju storitve,
- programe za razbremenitev družine in za podporo družini, iz katere prihaja upravičenec,
- postopke in programe priprave in podpore za življenje po zaključku usposabljanja,
- zagotavljanje supervizije za strokovne delavce, ki izvajajo storitve.

V nobenem od 3 izvedenih rednih inšpekcijskih nadzorov ni bilo ugotovljenih kršitev, napak in nepravilnosti, zato je inšpekcija vse 3 postopke inšpekcijskega nadzora s sklepom ustavila.

8.3.4.2 Izredni inšpekcijski nadzor

Inšpekcija ni prejela predlogov za izredni inšpekcijski nadzor pri izvajalcih storitve institucionalnega varstva otrok in mladotletnikov z zmerno, težjo ali težko motnjo v duševnem razvoju.

8.3.5. Izvajalci socialno varstvene storitve vodenja in varstva ter zaposlitve pod posebnimi pogoji za duševno in telesno prizadete odrasle osebe

Pri vseh rednih inšpekcijskih nadzorih izvajanja socialno varstvene storitve institucionalnega varstva vodenja in varstva ter zaposlitve pod posebnimi pogoji za duševno in telesno prizadete odrasle osebe so bile ugotovljene napake in nepravilnosti, ki niso pomembno vplivale na zakonitost poslovanja, strokovnost dela, predpisano kakovost storitev in zagotavljanje pravic uporabnikov, očitki iz predlogov za izredni inšpekcijski nadzor pa niso bili potrjeni.

Storitev vodenja, varstva in zaposlitev pod posebnimi pogoji za duševno in telesno prizadete odrasle osebe izvajajo javni socialno varstveni zavodi – varstveno delovni centri, koncesionarji in izvajalci z dovoljenjem za delo.

8.3.5.1 Redni inšpekcijski nadzor

Redni inšpekcijski nadzor je bil opravljen pri **7 izvajalcih storitve** - varstveno delovnih centrih in koncesionarjih, ki so bili predvideni s »Programom rednih inšpekcijskih nadzorov na področju socialnega varstva v letu 2006«, pri 2 izvajalcih pa je bil zaključen redni inšpekcijski nadzor iz leta 2005. S programom so bila določena tudi področja dela, ki naj bi se še posebej podrobno proučila. Tako smo pri izvajanju socialno varstvene storitve podrobno proučili:

- strokovna ravnanja izvajalca v postopkih sprejema novih uporabnikov v izvajanje storitve (vloga za sprejem, nujna dokumentacija, odločbe o sprejemu ali zavrnitvi sprejema, komisija za sprejem, sklenitev dogovora o izvajanju storitve),
- uporabo predpisanih metod dela in strokovnih načel, s katerimi izvajalec spodbuja predvsem aktivnost in avtonomijo stanovalcev ter načela individualizacije, celovitosti obravnave in možnosti izbire (tudi individualizirani načrt izvajanja storitve),
- pogoje in način zagotavljanja multidisciplinarnega pristopa pri nudenju storitve,

- postopke in strokovna ravnanja izvajalca pri zagotavljanju pravic uporabnikov, zlasti pravice do proste izbire aktivnosti in programov, pravice do privolitve, pravice do odraslosti (enakovredne udeležbe v procesih in odnosih), dostojanstva, pravice spregovoriti in biti slišan ter pravice do nadzora in vpliva na odločitve ter strokovna ravnanja izvajalca pri dajanju odgovornosti uporabnikom,
- postopke in strokovna ravnanja izvajalca pri zagotavljanju pravic stanovalcev, ki jim je postavljen skrbnik ali pa iz različnih vzrokov sami niso sposobni skrbeti za svoje pravice,
- postopke in strokovna ravnanja izvajalcev pri ocenjevanju uporabnikov glede sposobnosti za delo, stopnje samostojnosti, upoštevanja njegovih interesov,
- postopke in strokovna ravnanja izvajalca za motiviranje uporabnikov za delo ter spremljanje napredovanja in zadovoljstva uporabnikov,
- sistem nagrajevanja uporabnikov,
- sistem varstva in zdravja pri delu zaposlenih in uporabnikov storitve,
- sodelovanje s svojci in drugimi ključnimi osebami stanovalca pri izvajanju storitve in
- zagotavljanje supervizije za strokovne delavce, ki izvajajo storitve.

8.3.5.1.1 Pomanjkljivosti, ki so bile ugotovljene pri izvajalcu ob izvajanju rednih inšpekcijskih nadzorov

Manjše pomanjkljivosti, ki v pregledanih zadevah niso bistveno vplivale na izvajanje storitve oziroma na zakonitost poslovanja, strokovnost dela, zagotavljanja pravic uporabnikov ali na predpisano kakovost storitev, na vodenje postopkov ali na uveljavljanje pravic uporabnika, so bile ugotovljene pri vseh nadziranih izvajalcih. Na te pomanjkljivosti so bili izvajalci opozorjeni, v inšpekcijskem zapisniku pa so jim bili naloženi načini in roki za njihovo odpravo.

Tabela 38: Pogostost pojavljanja posameznih pomanjkljivosti

Vrsta ugotovljene pomanjkljivosti:	število izvajalcev, pri katerih je bila ugotovljena pomanjkljivost ali napaka in nepravilnost (pri posameznem izvajalcu je možno več ugotovitev):
- uporabljajo se manj učinkovite strokovne metode	1
- pri vodenju postopkov se pojavljajo manjše nepravilnosti	9

Tabela 39: Vrsta izrečenih naročil in ukrepov za odpravo pomanjkljivosti

Vrsta izrečenih naročil za odpravo pomanjkljivosti:	število izvajalcev, ki so jim bila izrečena posamezna naročila (posameznemu izvajalcu je bilo možno izreči več naročil):
- uskladitev splošnih in posamičnih aktov z določbami ustanovitvenega akta in z drugimi predpisi	9
- dopolnitev organizacijske strukture	1
- vodenje posebne evidence	1

8.3.5.2 Izredni inšpekcijski nadzori

Inšpekcija je obravnavala **2 predloga za izredni inšpekcijski nadzor** v varstveno delovnih centrih ali pri koncesionarjih za izvajanje socialno varstvene storitve vodenja, varstva in zaposlitve pod posebnimi pogoji za duševno in telesno prizadete odrasle osebe. V obeh primerih je bilo ugotovljeno, da je izvajalec ravnal v skladu s predpisi in strokovnimi načeli, zato je bil v enem primeru postopek ustavljen, v drugem primeru pa je bilo v skladu s predpisi že pred uvedbo postopka ugotovljeno, da je iz predložene

dokumentacije in poročila izvajalca razvidno, da so bili postopki in opravljene storitve vodene v skladu s predpisi in strokovnimi ter etičnimi načeli, ki se uporabljajo na področju socialnega varstva.

8.3.6. Izvajalci socialno varstvene storitve pomoč družini na domu kot socialna oskrba na domu

Razen v enem primeru so bile pri vseh inšpekcijskih nadzorih izvajanja socialno varstvene storitve pomoč družini na domu kot socialna oskrba ugotovljene napake in nepravilnosti, ki pa niso pomembno vplivale na zakonitost poslovanja, strokovnost dela, predpisano kakovost storitev in zagotavljanje pravic uporabnikov.

Socialno varstvena storitev pomoč družini na domu obsega socialno oskrbo upravičenca v primeru invalidnosti, starosti ter v drugih primerih, ko socialna oskrba na domu lahko nadomesti institucionalno varstvo.

Pomoč družini na domu lahko poleg javnih zavodov in koncesionarjev v mreži javne službe izvajajo izven mreže javne službe tudi pravne in fizične osebe, ki s strani Ministrstva za delo, družino in socialne zadeve pridobijo dovoljenje za delo. Z delom lahko pričnejo z dnem izdaje odločbe o vpisu v register zasebnikov in pravnih oseb, ki opravljajo socialno varstvene storitve, ki jih vodi ministrstvo.

8.3.6.1. Redni inšpekcijski nadzori

Redni inšpekcijski nadzori izvajanja storitve so bili v letu 2006 izvedeni pri 7 izvajalcih – domovih za starejše – pri katerih se je v skladu s »Programom rednih inšpekcijskih nadzorov na področju socialnega varstva v letu 2006« nadziralo tudi izvajanje storitve institucionalnega varstva za starejše. S programom je bilo določeno, da se pri izvajanju storitve pomoči na domu še posebej podrobno prouči:

- izračun višine prispevkov upravičencev po določbah Pravilnika o metodologiji pri oblikovanju cen socialno varstvenih storitev in Uredbe o merilih za določanje oprostitev pri plačilih socialno varstvenih storitev,
- ali se storitev nudi upravičencem po standardih storitve,
- izpolnjevanje pogojev za izvajanje storitve (urejeni bivalni pogoji, zagotovljena mreža pomočnikov, ki zagotavljajo varstvo in oskrbo v preostalem času),
- jasnost faz postopka (ugotavljanje pogojev in upravičenosti, določitev obsega in vsebine storitve, sklenitev dogovora, neposredno izvajanje storitve),
- izpolnjevanje kadrovskih pogojev za izvajanje storitve (vodja storitve, neposredni izvajalci),
- vodenje evidence storitev in ključna dokumentacija (dnevnik opravljenih storitev).

8.3.6.1.1. Pomanjkljivosti ter napake in nepravilnosti, ki so bile ugotovljene pri izvajalcih ob izvajanju rednih inšpekcijskih nadzorov

Pomanjkljivosti, ki pa v obravnavanih zadevah niso bistveno vplivale na izvajanje storitve oziroma na zakonitost poslovanja, strokovnost dela, zagotavljanje pravic uporabnikov ali na predpisano kakovost storitev, na vodenje postopkov ali na uveljavljanje pravic uporabnika, so bile ugotovljene pri vseh nadziranih izvajalcih. Na te pomanjkljivosti so bili opozorjeni, v inšpekcijskem zapisniku pa so jim bili naloženi načini in roki za njihovo odpravo.

Pri 1 izvajalcu pa so bile ugotovljene tudi napake in nepravilnosti, ki so pomembno vplivale na zakonitost poslovanja, strokovnost dela, predpisano kakovost storitev in zagotavljanje pravic uporabnikov, zato je inšpektor, v skladu z drugim odstavkom 107. člena zakona odredil potrebne ukrepe in določil rok za njihovo izpolnitev z odločbo.

Statistika v rednih inšpekcijskih nadzorih ugotovljenih pomanjkljivosti, napak in nepravilnosti pri izvajanju storitve ter vrste izrečenih naročil in ukrepov za odpravo

pomanjkljivosti ter napak in nepravilnosti pri izvajanju te storitve je vodena skupaj s statistiko izvedenih rednih nadzorov izvajanja socialno varstvene storitve institucionalnega varstva za starejše. Pri izvajalcih te storitve je namreč hkrati potekal nadzor nad izvajanjem storitve institucionalnega varstva.

8.3.6.2. Izredni inšpekcijski nadzori

V letu 2006 je bil podan predlog za izredni nadzor v zvezi z opravljanjem storitve pomoč družini na domu kot socialna oskrba na domu v **25 primerih**. V **5 primerih** se je predlog nanašal na centre za socialno delo, v **2** na izvajalca z dovoljenjem za delo za opravljanje storitve pomoč družini na domu kot socialna oskrba na domu, v drugih primerih pa je bil podan predlog zoper izvajalce, ki formalno ne izpolnjujejo pogojev za izvajanje storitve (niso javni zavod, nimajo pridobljenega dovoljenja za delo, niso vpisani v register zasebnikov).

Inšpekcija je izvedla **6 izrednih inšpekcijskih nadzorov**.

V **15 primerih** je bilo ugotovljeno, da se očitki nanašajo na postopke ali na storitve, katerih zakonitost ali strokovno ustreznost ugotavljajo nadzorni ali inšpekcijski organi, določeni po drugih predpisih. V 4 primerih pa predlagatelj še ni uporabil drugih rednih pravnih sredstev, ki jih določajo procesni predpisi, oz. ni vložil ugovora zoper izvajanje storitve.

Tabela 40: Razlogi, določeni z zakonom, zaradi katerih izredni inšpekcijski nadzor na predlog ni bil izveden

Razlog, zaradi katerega izredni inšpekcijski nadzor na predlog ni bil izveden:	število predlogov (posamezen predlog je bil lahko zavrnjen zaradi več razlogov):
- predlagatelj je imel možnost uporabe drugih rednih pravnih sredstev, ki jih določajo procesni predpisi in ki jih še ni uveljavljal, oz. ni vložil ugovora zoper delo strokovnega delavca po 94. členu zakona	4
- predlog se je nanašal na postopke ali na storitve, katerih zakonitost ali strokovno ustreznost ugotavljajo nadzorni ali inšpekcijski organi, določeni po drugih predpisih	15

V **5 od 6 izvedenih izrednih inšpekcijskih nadzorov** so bile ugotovljene pomanjkljivosti, zato je inšpektor v teh primerih izdal naročila za odpravo pomanjkljivosti.

Tabela 41: Ugotovljene pomanjkljivosti ter napake in nepravilnosti

Vrsta ugotovljene pomanjkljivosti:	število izvajalcev, pri katerih je bila ugotovljena pomanjkljivost ali napaka in nepravilnost (pri posameznem izvajalcu je možno več ugotovitev):
- uporabljajo se manj učinkovite strokovne metode	1
- pri vodenju postopkov se pojavljajo manjše nepravilnosti	4
- pri uveljavljanju pravic se pojavljajo pomanjkljivosti	2

Tabela 42: Izrečena naročila in ukrepi

Vrsta izrečenih naročil in ukrepov:	število centrov, ki so jim bila izrečena naročila oz. ukrepi (pri posameznem centru je možen izrek naročil in ukrepov):
- uskladitev splošnih oz. posamičnih aktov z določbami ustanovitvenega akta in z drugimi predpisi	5
- dopolnitev organizacijske strukture	1
- interno ali verificirano dodatno usposabljanje zaposlenih	1
- sprejem posebnega programa aktivnosti za dvig kakovosti izvajanja storitev	2

8.3.7. Nadzor izvajanja nalog, ki so občinam s predpisi naložene v zvezi z zagotavljanjem socialno varstvene storitve pomoč družini na domu - socialna oskrba

Po izvedenih 193 nadzorih izvajanja nalog občin v zvezi s socialno varstveno storitvijo pomoč družini na domu so bili 6 občinam zaradi ugotovljenih nepravilnosti naloženi ukrepi, 168 občinam pa naročila za odpravo ugotovljenih pomanjkljivosti.

Zakon o socialnem varstvu določa, da občina zagotavlja mrežo javne službe pomoč družini na domu. Merila, po katerih se določa obseg javne službe za posamezne storitve, določa socialno varstveni program.

8.3.7.1. Redni inšpekcijski nadzori

V letu 2006 je bil redni inšpekcijski nadzor v zadevi zagotavljanja socialno varstvene pomoči družini na domu kot socialna oskrba na domu opravljen v 193 občinah, kot je bilo načrtovano v »Programu rednih inšpekcijskih nadzorov na področju socialnega varstva v letu 2006«. V redni nadzor so bile vključene tiste občine, ki so bile ustanovljene najkasneje do prve polovice leta 2004, ker je nadzor nad zagotavljanjem storitve obsegal dveletno obdobje, in sicer zagotavljanje storitve v letu 2005 in 2006. S programom je bilo tudi določeno, da se bo pri občinah podrobneje proučilo:

- organiziranost na ravni občin,
- način in postopki izbire neposrednih izvajalcev,
- obseg opravljanja storitve,
- izračun višine prispevkov upravičencev po določbah Pravilnika o metodologiji pri oblikovanju cen socialno varstvenih storitev in Uredbe o merilih za določanje oprostitev pri plačilih socialno varstvenih storitev.

8.3.7.1.1. Pomanjkljivosti ter napake in nepravilnosti, ki so bile ugotovljene pri zagotavljanju storitve pomoč družini na domu - socialna oskrba s strani občin

Pri **19 občinah** ni bilo ugotovljenih napak, nepravilnosti in pomanjkljivosti pri zagotavljanju storitve.

Pri **6 občinah** je bilo ugotovljeno, da zagotavljajo storitev na osnovi neustreznih pravnih podlag, zato so jim bili na podlagi drugega in tretjega odstavka 107. člena Zakona o socialnem varstvu z odločbo naloženi ukrepi za odpravo napak.

Pri ostalih **168 občinah** so bile ugotovljene pomanjkljivosti, ki v pregledanih zadevah niso bistveno vplivale na izvajanje storitve oziroma na zakonitost poslovanja, strokovnost dela, zagotavljanje pravic uporabnikov ali na predpisano kakovost storitev, na vodenje postopkov ali na uveljavljanje pravic uporabnika, in so bile, po oceni inšpekcije, v večji meri storjene zaradi napačne interpretacije predpisov. Na te pomanjkljivosti so bile občine

opozorjene, z naročili v inšpekcijskih zapisnikih pa so jim bili naloženi načini in roki za odpravo ugotovljenih nepravilnosti.

Tabela 43: Ugotovljene pomanjkljivosti ter napake in nepravilnosti

Vrsta ugotovljene pomanjkljivosti:	število občin, pri katerih je bila ugotovljena pomanjkljivost ali napaka in nepravilnost (pri posamezni občini je možno več ugotovitev):
- socialno varstvena storitev se ne izvaja v celoti v skladu s standardom	23
- pri vodenju postopkov se pojavljajo manjše nepravilnosti	164

Vrsta ugotovljene napake ali nepravilnosti:	
- postopkov ne vodi v skladu s predpisi	6

Tabela 44: Izrečena naročila in ukrepi

Vrsta izrečenih naročil in ukrepov:	število občin, katerim so bila izrečena naročila oz. ukrepi (pri posamezni občini je možen izrek naročil in ukrepov):
- uskladitev splošnih aktov z ustanovitvenim aktom in drugimi predpisi	170
- dopolnitev organizacijske strukture	23

8.3.8. Dopolnilni program

V letu 2006 je bil prejet samo 1 predlog za izvedbo izrednega inšpekcijskega nadzora nad delom dopolnilnih, razvojnih in preventivnih programov.

Socialna inšpekcija izvaja tudi nadzor nad delom dopolnilnih, razvojnih in preventivnih programov na področju socialnega varstva in varstva otrok ter družine. Za izvajanje nadzora nad programi se smiselno uporabljajo določbe o izrednem inšpekcijskem nadzoru.

V letu 2006 je bil obravnavan **1 predlog za izredni inšpekcijski nadzor**, za katerega pa je bilo ugotovljeno, da se je nanašal na postopke ali na storitve, katerih zakonitost ali strokovno ustreznost ugotavljajo nadzorni ali inšpekcijski organi, določeni po drugih predpisih.

8.4. PREKRŠKOVNI POSTOPKI

Večina prekrškovnih postopkov je bila izvedena zaradi nespoštovanja predhodno odrejenih ukrepov inšpektorja.

Socialna inšpekcija je v letu 2006 izdala 5 plačilnih nalogov in 2 odločbi o prekršku. Plačilni nalogi so bili v vseh primerih izdani zaradi nespoštovanja z odločbo odrejenih ukrepov inšpektorja (4. alineja 38. člena Zakona o inšpekcijskem nadzoru).

V enem primeru je bila izdana odločba o prekršku zaradi nespoštovanja z odločbo odrejenih ukrepov inšpektorja. V drugem primeru pa je bila izdana odločba o prekršku zaradi opravljanja socialno varstvene storitve brez pridobljenega dovoljenja za delo, kar predstavlja prekršek po prvem odstavku 116. člena Zakona o socialnem varstvu.

Tabela 45: Ukrepi, izdani v prekrškovnih postopkih

Število izdanih plačilnih nalogov	5
Število izdanih odločb o prekršku	2

9. PROGRAMSKE USMERITVE INŠPEKTORATA RS ZA DELO ZA LETO 2007

9.1. SPLOŠNO

Inšpektorat RS za delo vsako leto sprejme Programske usmeritve na področju dela organa. Inšpekcijsko nadzorstvo na podlagi 1. člena Zakona o inšpekciji dela ostaja poglobljena naloga organa, vsako leto pa so določene nove usmeritve. Drugi del nalog se nanaša na vodenje in odločanje v prekrškovnih postopkih.

Pomemben del nalog Inšpektorata RS za delo je vezan tudi na dajanje strokovne pomoči delodajalcem in delavcem v zvezi z uresničevanjem zakonov in drugih predpisov iz pristojnosti inšpektorata.

Sklepi in priporočila za nadaljnje delo Inšpektorata RS za delo so navedeni na koncu poglavja.

Inšpektorat RS za delo bo v letu 2007 na podlagi 1. člena Zakona o inšpekciji dela (Uradni list RS, št. 38/94, 32/97 in 36/2000) opravljal **redne naloge inšpekcijskega nadzorstva** nad izvajanjem zakonov, drugih predpisov, kolektivnih pogodb in splošnih aktov, ki urejajo delovna razmerja, plače in druge prejemke iz delovnega razmerja, zaposlovanje delavcev doma in v tujini, sodelovanje delavcev pri upravljanju, stavke ter varnost in zdravje pri delu, hkrati pa opravljal inšpekcijsko nadzorstvo tudi nad izvajanjem predpisov, ki to izrecno določajo.

Pripravljene bodo različne akcije nadzora tako s področja delovnih razmerij kot tudi s področja varnosti in zdravja pri delu, ki bodo usmerjene bodisi na posamezno skupino subjektov nadzora oziroma v izvajanje predpisov v določeni dejavnosti. Z izvajanjem nadzora bomo poskušali oceniti trenutno stanje na posameznih področjih, stopnjo implementacije predpisov, istočasno pa so ugotovitve inšpektorjev lahko pomemben prispevek pri oblikovanju novih predpisov. Usmerjene akcije bodo organizirane na področjih, na katerih smo v preteklem času ugotovili večje število kršitev, oziroma v dejavnostih, kjer subjekti nadzora že dalj časa niso bili pregledani.

Inšpektorat bo v letu 2007 dajal delodajalcem in delavcem tudi **strokovno pomoč** v zvezi z uresničevanjem zakonov in drugih predpisov, kolektivnih pogodb ter splošnih aktov iz svoje pristojnosti. Strokovno pomoč bomo nudili tudi po elektronski poti, kar v praksi pomeni prijaznejšo upravo za potencialne uporabnike.

Ravno tako bomo prihodnjem letu **sodelovali z drugimi inšpekcijami, z zavodi, pristojnimi za zaposlovanje, z zavodi za zdravstveno zavarovanje ter za pokojninsko in invalidsko zavarovanje kot tudi s sindikalnimi oziroma strokovnimi združenji delavcev in združenji delodajalcev ter z ostalimi strokovnjaki s področja dela.**

Sodelovali bomo tudi pri pripravi podzakonskih predpisov s sodelovanjem v raznih resornih in delovnih skupinah. Ocenjujemo, da je potrebna tudi **sprememba Zakona o inšpekciji dela.**

Tudi v letu 2007 bomo organizirali **posebno konferenco**, s katero (kot že nekaj let) želimo širšo strokovno javnost opozoriti na določeno tematiko in morda tudi delodajalce spodbuditi k ustreznim rešitvam različnih vprašanj. Tematski sklop bo namenjen staranju prebivalstva.

Ustrezno pozornost bomo namenili tudi **vsebinam na spletni strani**, tako da bodo potencialnim uporabnikom na čim bolj jasn in razumljiv način predstavljene informacije o delu inšpektorata.

Pomemben del nalog bo vezan tudi na delo Inšpektorata RS z delo kot **prekrškovnega organa**.

9.2. POROČILO O DELU INŠPEKTORATA RS ZA DELO ZA LETO 2006

Zakon o inšpekciji dela nalaga tudi izdelavo poročila o delu za preteklo koledarsko leto.

Inšpektorat RS za delo bo na podlagi 5. člena Zakona o inšpekciji dela predložil resornemu ministrstvu **poročilo o svojem delu za preteklo koledarsko leto**.

9.3. USMERJENE AKCIJE NADZORA S PODROČJA DELOVNIH RAZMERIJ TER S PODROČJA VARNOSTI IN ZDRAVJA PRI DELU

V letu 2007 bodo inšpektorji za delo izvajali različne usmerjene akcije nadzora nad izvajanjem zakonov in drugih predpisov s področja varnosti in zdravja pri delu ter s področja delovnih razmerij. Namen in kratka vsebina akcij sta predstavljena v nadaljevanju.

A. USMERJENE AKCIJE, KI SE BODO IZVAJALE NA OBEH PODROČJIH NADZORA:

1. Akcija nadzora nad izvajanjem delovnopravne zakonodaje in predpisov o varnosti in zdravju pri delu v zvezi z zagotavljanjem posebnega varstva starejših delavcev

Glede na to, da bo V. Konferenca Inšpektorata RS za delo potekala tudi v znamenju zagotavljanja posebnega varstva starejših delavcev, bomo v začetku prihodnjega leta na tem področju izvedli usmerjeno akcijo. Namen akcije, ki jo bomo izvajali na področju delovnih razmerij ter varnosti in zdravja pri delu, je pridobiti sliko stanja glede izvajanja določb delovnopravne zakonodaje, ki urejajo posebno varstvo starejših delavcev.

Pri izvajanju akcije bomo pozornost namenili izvajanju določb delovnopravne zakonodaje v zvezi z aktom o sistemizaciji oz. izjavo o varnosti (če gre za manjše delodajalce), v zvezi z zakonitostjo zaposlovanja in dela državljanov Republike Slovenije in tujcev (to je državljanov držav članic EU in tretjih držav), sklepanjem pogodb civilnega prava v nasprotju z Zakonom o delovnih razmerjih, delovnim časom in nočnim delom, s posebnim poudarkom na spoštovanju omejitev, ki veljajo za starejše delavce, v zvezi z odmori in počitki, vodenjem evidenc na področju dela, enakim obravnavanjem ter posebnim varstvom pred odpovedjo pogodb o zaposlitvi starejšim delavcem. Glede na to, da med starejšimi delavci pogosto najdemo tudi delavce, ki imajo obenem status invalida, bomo pri izvajanju akcije pozorni tudi na zagotavljanje pravic delavcem invalidom, s poudarkom na posebnemu varstvu pred odpovedjo pogodbe o zaposlitvi.

V zvezi z varnim in zdravim delom je izjava o varnosti z oceno tveganja tisti splošni akt delodajalca, ki bo vodilo pri ugotavljanju razmer in delovnih pogojev, v katerih opravljajo delo starejši delavci. Vsekakor bo potrebno izvesti nadzor nad dokumentacijo, ki zadeva zdravstveno zmožnost za delo starejših delavcev, nadalje nadzor v zvezi z zagotavljanjem ustreznih delovnih pogojev, varne delovne opreme, morebitne osebne varovalne opreme ter v zvezi z zagotavljanjem usposabljanja za varno delo - še posebej bi bilo treba preveriti, ali je program usposabljanja dejansko prilagojen značilnostim konkretnih delovnih mest. Poleg navedenih dejavnikov varnega in zdravega dela pa bomo vsekakor preverjali tudi tiste, za katere se bo pri posameznih delodajalcih izkazalo, da ravno tako vplivajo na

delavčevo varnost in zdravje.

2. Akcija nadzora nad izvajanjem delovnopravne zakonodaje in predpisov o varnosti in zdravju pri delu v dejavnosti trgovine

Glede na to, da se je v letu 2006 spremenil Zakon o trgovini, tudi v delu, ki se nanaša na obratovalni čas prodajaln, bomo v prihodnjem letu izvedli akcijo tudi v tej dejavnosti, predvsem z namenom, da pridobimo sliko stanja glede spoštovanja tistih določb delovnopravne zakonodaje, ki se nanašajo na delovni čas, odmore in počitke.

Pri izvajanju akcije bomo na področju delovnih razmerij namenili pozornost določbam delovnopravne zakonodaje, ki urejajo splošni akt oz. izjavo o varnosti, zakonitost zaposlovanja, opravljanje začasnega in občasnega dela dijakov in študentov ter opravljanje dela vajencev, dijakov in študentov v okviru izobraževalnih programov, prepoved sklepanja pogodb civilnega prava ob obstoju elementov delovnega razmerja, delovni čas, odmore in počitke ter letni dopust, vodenje evidenc na področju dela, enako obravnavanje, posebno varstvo delavcev, mlajših od 18 let, ter plačilo za delo.

Nadzorstvo nad spoštovanjem določb s področja varnosti in zdravja pri delu je v dejavnosti trgovine dokaj pogosto, vendar v zadnjem času ne v obliki usmerjenih inšpekcijskih nadzorov. Ker se pri inšpekcijskih nadzorih stalno ugotavljajo neustreznosti, praktično v zvezi z vsemi bistvenimi dejavniki, ki vplivajo na varno in zdravo delo, bodo v prihodnjem letu opravljeni usmerjeni inšpekcijski nadzori, v katere bo vključen nadzor vseh dejavnikov, tudi tistih, ki se do sedaj niso nadzirali v širšem obsegu, saj pogosto ugotovljene neustreznosti v zvezi s temeljnimi varnostnimi in zdravstvenimi zahtevami dajejo slutiti, da tudi ostala področja niso ustrezno urejena.

3. Akcija nadzora nad izvajanjem delovnopravne zakonodaje in predpisov o varnosti in zdravju pri delu v farmacevtski dejavnosti (predvsem lekarne)

V farmacevtski oz. lekarniški dejavnosti bomo usmerjeno akcijo izvajali prvič. Akcijo bomo izvajali z namenom, da pridobimo vpogled v stanje izvajanja delovnopravne zakonodaje in predpisov o varnosti in zdravju pri delu predvsem v lekarnah.

Pri izvajanju akcije bomo na področju delovnih razmerij pozornost namenili določbam delovnopravne zakonodaje (ob upoštevanju določb posebnega zakona), ki urejajo splošni akt oz. izjavo o varnosti (če gre za manjše delodajalce), zakonitost zaposlovanja (vključno z izpolnjevanjem pogojev za opravljanje dela), prepoved sklepanja pogodb civilnega prava ob obstoju elementov delovnega razmerja, delovni čas, odmore in počitke ter letni dopust, vodenje evidenc na področju dela, enako obravnavanje ter plačilo za delo.

Farmacevtska dejavnost iz zornega kota spoštovanja zakonodaje s področja varnosti in zdravja pri delu ne pomeni dejavnosti, ki bi sicer izstopala po ugotovljenih nepravilnostih. Zato bomo akcijo nadzora v tej dejavnosti izvedli, da bomo pridobili sliko stanja izvajanja predpisov s področja varnosti in zdravja pri delu, saj so bili nadzori v tej dejavnosti doslej dokaj redko izvedeni. Vključitev nadzora spoštovanja zahtev s področja varnosti in zdravja pri delu v farmacevtski dejavnosti, zlasti glede osnovnih varnostnih in zdravstvenih dejavnikov, bo nedvomno pripomoglo k preglednejši oceni in analizi trenutnega stanja.

4. Akcija nadzora nad izvajanjem delovnopravne zakonodaje in predpisov o varnosti in zdravju pri delu na premičnih in začasnih gradbiščih

Med izvajanjem akcije bomo na področju delovnih razmerij pozornost usmerili v zakonitost zaposlovanja in dela slovenskih državljanov in tujcev (to je državljanov držav članic EU in tretjih držav), opravljanje dela na podlagi pogodb civilnega prava ob obstoju elementov delovnega razmerja, začasno in občasno delo dijakov in študentov, izvajanje instituta zagotavljanja dela delavcu drugemu uporabniku, zagotavljanje posebnega varstva delavcev, mlajših od 18 let, ter zagotavljanje enakega obravnavanja.

Kljub uveljavitvi evropske direktive 92/57/EEC v letu 2003 se v Sloveniji še vedno zgodi največ težjih nezgod pri delu na gradbiščih. Inšpektorji za delo tako opravijo na gradbiščih približno tretjino vseh raziskav nezgod s hudimi poškodbami delavcev, ki imajo pogosto za posledico tudi invalidnost. Na gradbiščih se zgodi pri nas tudi polovica

vseh smrti pri delu. Zato inšpekcija vsako leto povečuje število nadzorov na gradbiščih, to pa načrtujemo tudi za prihodnje leto. Glede na trenutno stanje stopnjujemo tudi sankcioniranje kršiteljev.

Vse več nadzorov pri delodajalcih s področja gradbeništva opravimo v okviru usmerjenih akcij, v katerih posebno pozornost posvečamo nadzoru nad izvajanjem predpisov pri najbolj nevarnih delih. Enako kot v preteklem letu bo tudi v letu 2007 poseben poudarek na izdelavi varnostnega načrta v fazi projektiranja in kasneje pri izvajanju koordinacije v fazi izvajanja del. S tem v zvezi pa bomo preverili zagotavljanje predvidenih zahtev in ukrepov glede varovanja pred padci z višine ali v globino, zagotavljanje in uporabo osebnih varovalnih sredstev in opreme ter zagotavljanje drugih osnovnih predpisanih zahtev s področja varnosti in zdravja pri delu.

5. Akcija nadzora nad izvajanjem delovnopravne zakonodaje in predpisov o varnosti in zdravju pri delu v veterinarski dejavnosti

Glede na to, da v veterinarski dejavnosti usmerjene akcije že nekaj let nismo izvajali in ob dejstvu, da se je v letu 2005 spremenila tudi zakonodaja na tem področju, smo se odločili, da bomo usmerjeno akcijo izvedli v prihodnjem letu, in sicer tako na področju delovnih razmerij kot tudi na področju varnosti in zdravja pri delu.

Pri izvajanju akcije bomo na področju delovnih razmerij pozornost namenili določbam delovnopravne zakonodaje (ob upoštevanju določb posebnega zakona), ki urejajo splošni akt oz. izjavo o varnosti, zakonitost zaposlovanja (vključno z izpolnjevanjem pogojev za opravljanje dela), prepoved sklepanja pogodb civilnega prava ob obstoju elementov delovnega razmerja, delovni čas, odmori in počitke, vodenje evidenc na področju dela, enako obravnavanje ter plačilo za delo.

Veterinarska dejavnost je področje, na katerem v zvezi z varnim in zdravim delom do sedaj nismo ugotavljali posebnih nepravilnosti. Ne glede na to pa bomo v prihodnjem letu natančneje ugotavljali spoštovanje zakonodaje z omenjenega področja, zlasti v zvezi z varovanjem zdravja v povezavi z ugotavljanjem in ocenjevanjem tveganj, ki se nanašajo na samo zdravje ter izvajanjem v ta namen ustreznih varstvenih ukrepov.

6. Akcija nadzora nad izvajanjem delovnopravne zakonodaje in predpisov o varnosti in zdravju pri delu pri delodajalcih, ki se ukvarjajo z računalništvom

Pri delodajalcih, ki se ukvarjajo z računalništvom (pri čemer so mišljeni predvsem delodajalci, ki se ukvarjajo s programiranjem ter vzdrževanjem programov) bomo usmerjeno akcijo izvajali prvič. Akcijo bomo izvajali z namenom, da pridobimo sliko stanja izvajanja delovnopravne zakonodaje in predpisov o varnosti in zdravju pri delu pri obravnavanih delodajalcih.

Pri izvajanju akcije bomo na področju delovnih razmerij pozornost namenili izvajanju določb delovnopravne zakonodaje, ki urejajo splošni akt oz. izjavo o varnosti (če gre za manjše delodajalce), zakonitost zaposlovanja in dela državljanov Republike Slovenije in tujcev (to je državljanov držav članic EU in tretjih držav), prepoved sklepanja pogodb civilnega prava ob obstoju elementov delovnega razmerja, opravljanje začasnega in občasnega dela dijakov in študentov ter opravljanje dela vajencev, dijakov in študentov v okviru izobraževalnih programov, delovni čas, odmori in počitke, posebno varstvo delavcev, mlajših od 18 let, vodenje evidenc na področju dela, enako obravnavanje ter plačilo za delo.

Pri omenjenih delodajalcih tudi v zvezi z varnostjo in zdravjem pri delu do sedaj niso bili izvedeni usmerjeni inšpekcijski nadzori, razen v posameznih primerih. Z namenom ugotavljanja dejanskih varnostnih in zdravstvenih razmer bodo inšpektorji s področja varnosti in zdravja pri delu ugotavljali zlasti spoštovanje zakonskih določil v zvezi z ocenjevanjem tveganj, zdravstvenimi pregledi, usposabljanjem za varno delo, preiskavami škodljivosti delovnega okolja s poudarkom na ergonomiji, po potrebi pa tudi v zvezi z ostalimi dejavniki, za katere bi se izkazalo, da vplivajo na varno in zdravo delo.

7. Akcija nadzora nad izvajanjem delovnopravne zakonodaje in predpisov o varnosti in zdravju pri delu v zobozdravstveni dejavnosti

Glede na to, da tudi v zobozdravstveni dejavnosti usmerjene akcije že nekaj let nismo izvajali in ob dejstvu, da na Inšpektorat RS za delo prejmemo kar nekaj prijav, ki se nanašajo na domnevne kršitve delovnopravne zakonodaje v tej dejavnosti, smo se odločili, da bomo izvajali predmetno akcijo v letu 2007, in sicer tako na področju delovnih razmerij kot tudi na področju varnosti in zdravja pri delu.

Med izvajanjem akcije bomo na področju delovnih razmerij pozornost namenili določbam delovnopravne zakonodaje (ob upoštevanju določb posebnih predpisov), ki urejajo splošni akt oz. izjavo o varnosti (če gre za manjše delodajalce), zaposlovanje in delo državljanov Republike Slovenije in tujcev (to je državljanov držav članic EU in tretjih držav), prepoved sklepanja pogodb civilnega prava ob obstoju elementov delovnega razmerja, delovni čas, odmore in počitke, vodenje evidenc na področju dela ter enako obravnavanje.

S področja varnosti in zdravja pri delu se v zobozdravstveni dejavnosti ne srečujemo s posebej izstopajočo problematiko, potrebno pa bi bilo ugotoviti, kakšno je dejansko stanje v omenjeni dejavnosti v zvezi z izpolnjevanjem temeljnih določil veljavne zakonodaje varnosti in zdravja pri delu, predvsem glede ocenjevanja tveganj, usposabljanja za varno in zdravo delo, preiskovanja škodljivosti na delovnih mestih, varne uporabe delovne opreme, zagotavljanja predhodnih in periodičnih preventivnih zdravstvenih pregledov ter v zvezi z obveznostmi delodajalcev do organov nadzora.

B. USMERJENE AKCIJE S PODROČJA NADZORA DELOVNIH RAZMERIJ:

1. Akcija nadzora nad izvajanjem delovnopravne zakonodaje v notariatu

Akcijo nadzora nad izvajanjem delovnopravne zakonodaje bomo v prihodnjem letu v notariatu izvajali prvič. Namen obravnavane akcije je pridobiti sliko stanja izvajanja delovnopravne zakonodaje v tej dejavnosti, zato bomo akcijo izvajali le na področju delovnih razmerij.

V akciji bomo posebno pozornost namenili izvajanju določb delovnopravne zakonodaje o aktu o sistemizaciji oz. izjavi o varnosti, zakonitosti zaposlovanja, morebitnemu delu dijakov in študentov, delovnemu času, zagotavljanju odmorov in počitkov, vodenju evidenc na področju dela ter o zagotavljanju enakega obravnavanja.

2. Akcija nadzora nad izvajanjem delovnopravne zakonodaje na tržnicah

V letu 2007 bomo izvedli akcijo nadzora izvajanja delovnopravne zakonodaje na tržnicah oz. različnih stojnicah. Tudi to akcijo bomo v obliki usmerjenega nadzora izvajali prvič, in sicer s posebno pozornostjo na ugotavljanju in preprečevanju zaposlovanja na črno.

Kot omenjeno, bomo pri izvajanju akcije posebej pozorni na zakonitost zaposlovanja in dela tako državljanov Republike Slovenije kot tudi tujcev (to je državljanov držav članic EU in tretjih držav), na delovni čas, zagotavljanje odmorov in počitkov, zagotavljanje enakega obravnavanja ter na plačilo za delo.

3. Akcija nadzora nad izvajanjem predpisov pri redni odpovedi pogodbe o zaposlitvi invalidu zaradi ugotovljene invalidnosti II. ali III. kategorije ali iz poslovnega razloga

Inšpektorat RS za delo bo akcijo v zvezi z zagotavljanjem pravic delavcev invalidov izvajal že šesto leto zapored. Akcija bo potekala na področju nadzora delovnih razmerij.

V okviru te akcije bomo preverjali izvajanje določb delovnopravne zakonodaje o aktu o sistemizaciji oz. izjavi o varnosti, zakonitosti zaposlovanja, delovnem času, odmorih in počitkih, vodenju evidenc na področju dela ter o enakem obravnavanju.

Glede na to, da invalidi predstavljajo varovano kategorijo delavcev, bomo v okviru akcije posebno pozornost namenili zagotavljanju njihovih pravic po Zakonu o delovnih razmerjih, Zakonu o pokojninskem in invalidskem zavarovanju ter po Zakonu o zaposlitveni rehabilitaciji in zaposlovanju invalidov, s poudarkom na zagotavljanju njihovega posebnega varstva pred odpovedjo oz. v postopkih pred odpovedjo iz poslovnega razloga ali zaradi invalidnosti II. ali III. kategorije, ko je odpoved pogodbe,

pod zakonsko določenimi pogoji, izjemoma dopustna.

4. Poostren nadzor nad zavezanci za prijavo dela tujcev

V letu 2007 bomo v sodelovanju z Zavodom RS za zaposlovanje, kot tudi z drugimi pristojnimi organi, še naprej preverjali zavezance za prijavo dela tujcev, pri čemer bomo z namenom odkrivanja in preprečevanja zlorab predpisov na področju zaposlovanja in dela tujcev posebno pozornost namenili tistim zavezancem, ki so v krajšem časovnem obdobju večkrat opustili prijavo dela tujcev.

5. V prihodnjem letu bomo še naprej pozorni tudi na **izpolnjevanje pogojev agencij za zaposlovanje za opravljanje dejavnosti posredovanja zaposlitve ali dela** ter na izvajanje koncesijskih pogodb, ki jih z agencijami za zaposlovanje sklepa Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve.

C. USMERJENE AKCIJE S PODROČJA NADZORA VARNOSTI IN ZDRAVJA PRI DELU:

1. Akcija nadzora delodajalcev v zvezi s prijavljanjem nezgod pri delu

Tudi na področju varnosti in zdravja pri delu je potrebno slediti razmeram in skladno s tem usmerjati ter načrtovati aktivnosti inšpektorata. Vsekakor je pokazatelj stanja na omenjenem področju število nezgod, ki se zgodijo v zvezi z delom pri delodajalcih in so v večini primerov odraz njihovih varnostnih razmer. Poleg zaznavanja problematike pri delodajalcih v posameznih dejavnostih so delovne nezgode tiste, ki najbolj vplivajo na aktivnosti inšpektorata.

V ta namen zelo pozorno in načrtno spremljamo število delovnih nezgod in v zvezi s tem tudi izpolnjevanje določil zakonodaje glede prijavljanje delovnih nezgod s strani delodajalcev inšpekciji za delo. Ugotavljamo, da se je poročevalska disciplina v zadnjih letih nekoliko izboljšala, vendar bomo aktivneje nadzorovali izpolnjevanje obveznosti prijavljanja delovnih nezgod tudi v letu 2007, saj ugotavljamo, da delodajalci, v izogib nezgodam in posledičnemu prijavljanju, večjo pozornost namenjajo samim varnostnim razmeram. Aktivnosti bodo potekale preko celega leta 2007.

2. Reprezentativni vzorec

Na Inšpektoratu RS za delo ugotavljamo, da pri velikem številu pravnih subjektov v Republiki Sloveniji še nikoli ni bil opravljen inšpekcijski nadzor s področja varnosti in zdravja pri delu. V ta namen smo pričeli izvajati inšpekcijske nadzore na podlagi naključnega vzorca, v katerega je vsako leto vključenih preko 1000 delodajalcev. Pri nadzoru ugotavljamo predvsem spoštovanje določil zakonodaje glede dejavnikov, ki odločilno vplivajo na varno in zdravo delo.

Rezultati predstavljajo enega od pomembnih pokazateljev stanja na področju zagotavljanja varnosti in zdravja pri delu, iz katerega je razvidno, v kolikšni meri in kako kvalitetno delodajalci izpolnjujejo predpisane zahteve in ukrepe s tega področja. Inšpekcijski nadzori pri naključno izbranih delodajalcih so nam tudi v veliko pomoč pri ugotavljanju splošnih varnostnih razmer pri delodajalcih. Tovrstni nadzori se bodo tako izvajali tudi v bodoče.

3. Akcija nadzora delodajalcev v kmetijski in gozdarski dejavnosti

Tudi panoga kmetijstva in gozdarstva s stališča varnosti in zdravja pri delu ostaja v središču pozornosti. Ne moremo mimo ugotovitve, da vsako leto prihaja pri delih na kmetijah in v gozdovih do večjega števila težkih nezgod pri delu, tudi takih z najhujšimi posledicami, in v katere so pogosto vključeni celo otroci. Zato bo tudi v letu 2007 na tem področju izveden poostren nadzor, pri čemer bo, poleg ostalih varnostnih zahtev, poseben poudarek na uporabi traktorjev, traktorskih priključkov in drugih strojev ter na delu mladih delavcev.

4. Akcija nadzora delodajalcev v zvezi z odstranjevanjem azbesta

Že v letu 2006 smo večjo pozornost posvetili odstranjevanju azbesta. Nadzor v zvezi s tem

je potekal v sklopu evropske akcije odstranjevanja azbesta tudi s preventivnim namenom, da se delodajalce in delavce seznani s praktičnimi smernicami o varovanju delavcev pred tveganji zaradi izpostavljenosti azbestu pri delu. Smernice se pripravljajo v sklopu delovne skupine SLIC v Luksemburgu.

Ocenjujemo, da je potrebno s tovrstnim nadzorom nadaljevati tudi v letu 2007, saj menimo, da morajo biti ustrezno nadzorovani in obveščeni o nevarnostih vsi delodajalci, ki izvajajo odstranjevanje azbesta, in delavci, ki pri svojem delu lahko prihajajo v stik z azbestom, ne pa le tisti, ki bi opravljali omenjena dela v krajšem časovnem obdobju planiranega nadzora. Namen akcije bo ugotavljati, kako delodajalci spoštujejo določbe Pravilnika o varovanju delavcev pred tveganji zaradi izpostavljenosti azbestu pri delu (Uradni list RS, št. 93/2005). Navedeni pravilnik implementira Direktivo 2003/18 EC, katero so morale države članice implementirati najpozneje do 15. 4. 2006.

5. Akcija nadzora delodajalcev, pri katerih obstaja možnost nastanka prašnih eksplozij

Možnost nastanka eksplozij, med njimi tudi prašnih, pomeni pomemben dejavnik pri zagotavljanju varnosti pri delu in zahteva stalni nadzor, še zlasti po implementaciji posameznih direktiv s tega področja v slovensko zakonodajo ter po prenehanju nekaterih prehodnih obdobj. Nadzor v zvezi s tem se je pričel izvajati že v decembru 2006 in se bo izvajal tudi v letu 2007.

Opravljali bomo nadzor prostorov, v katerih je možnost nastanka prašnih eksplozij, z namenom pridobiti podatke, ali se delodajalci zavedajo nevarnosti prašnih eksplozij oziroma ali so si pridobili ustrezne certifikate o skladnosti (Certifikat o skladnosti elaborata eksplozijske ogroženosti, certifikat o vgraditvi Ex opreme ter certifikat o vzdrževanju). Poudarek bo na organizacijskih ukrepih v zvezi s protieksplizijsko dejavnostjo, na namenskem obratovanju posameznih obratov – naprav, vzdrževanju naprav oziroma objektov, ustreznem servisiranju, popravilu posameznih sklopov teh naprav, preverjali pa bomo tudi usklajenost dokumentacije z dejanskim stanjem v času inšpekcijskega pregleda.

6. Akcija nadzora delodajalcev v zvezi z zagotavljanjem varnosti pred nevarnostjo električnega toka

Na inšpektoratu ugotavljamo, da se v določenem delovnem procesu pojavljajo nevarnosti, ki trenutno niso posebno izstopajoče kot ugotovljene nepravilnosti, so pa takšne narave, da vendarle zahtevajo posebno pozornost. Zato smo se odločili, da bomo v prihajajočem letu podrobneje nadzorovali spoštovanje zahtev glede nevarnosti, ki jo predstavlja električni tok. Pomembno je, da so te nevarnosti ustrezno obravnavane, še posebno s stališča preventive, kar pomeni, da morajo delodajalci v ta namen izvajati primerne organizacijske ukrepe ter stalno pripravljati in izdajati z zakonom opredeljeno dokumentacijo.

Dosledno spoštovanje zakonskih zahtev v zvezi s tem, tako s strani delodajalcev kot s strani delavcev, je vsekakor pogoj, ki zmanjšuje nevarnosti glede električnega toka na najmanjšo možno raven. Posamezne raziskane delovne nezgode v zvezi z delovanjem električnega toka v letu 2006 nakazujejo na to, da se omenjeni preventivni varnostni ukrepi dejansko ne izvajajo ali pa se izvajajo zelo pomanjkljivo. Ta ugotovitev je vsekakor zadosten razlog, da temu področju v letu 2007 namenimo večjo pozornost.

7. Akcija nadzora subjektov z dovoljenjem za delo

V področje, ki ga nadziramo, se v vedno večjem obsegu vključujejo tudi pravni subjekti, ki delodajalcem ponujajo posamezne storitve ter za njih izvajajo naloge varnosti in zdravja pri delu, določene z veljavno zakonodajo. V ta namen morajo ti subjekti pridobiti ustrezno dovoljenje Ministrstva za delo, družino in socialne zadeve. V letu 2006 so se izvajale povečane aktivnosti v zvezi z ugotavljanjem izpolnjevanja pogojev za pridobitev teh dovoljenj. V postopkih so sodelovali tudi predstavniki Inšpektorata RS za delo. Določeno število dovoljenj je bilo že izdanih, kar velja zlasti za konec leta 2006, večje število izdanih dovoljenj pa je pričakovati v prvi polovici leta 2007.

Ker inšpektorji ugotavljajo, da subjekti s pridobljenim dovoljenjem v vseh primerih za delodajalca ne opravljajo nalog na način in skladno s pogoji, pod katerimi so dovoljenje za delo pridobili, včasih celo nestrokovno, bo v prihodnjem letu potekalo inšpekcijsko nadzorstvo pri subjektih, ki so pridobili dovoljenje za delo, in sicer zlasti pri tistih, za katere bo pri delodajalcih ugotovljeno, da je opravljeno delo dejansko nestrokovno. Ravno tako pa bomo v nadzor vključili tudi naključno izbrane subjekte, ki niso bili pregledani v prvi izvedeni akciji leta 2004. Ugotavljali bomo zlasti, ali ti subjekti še izpolnjujejo pogoje, na osnovi katerih so pridobili dovoljenje za delo, zlasti glede kadrovskih pogojev in glede tehnične opreme, ter ali izvajajo svoje storitve skladno z zahtevanimi metodami in postopki ter skladno s stroko varnosti in zdravja pri delu.

8. Akcija nadzora delodajalcev v zvezi z ročnim prenašanjem in premeščanjem bremen

V letu 2007 bo Inšpektorat RS za delo izvajal nadzor tudi nad problematiko ročnega premeščanja bremen. S tem se bo vključil v akcijo, ki se bo načrtovano izvajala na območju celotne Evropske unije, in katero deloma tudi koordinira in vodi. Pričakujemo, da bomo na ta način dobili dodatne informacije o razsežnosti problematike ročnega premeščanja bremen in informacije o stanju na področju ergonomске ureditve delovnega mesta. Dodaten nadzor bo nad področjem ročnega premeščanja bremen bo izveden zlasti v dejavnosti zdravstva in transporta. Pričakovati je po vsebini zelo obsežno in zahtevno akcijo, na podlagi navodil in smernic s strani EU, kar posledično pomeni tudi primerno seznanitev inšpektorjev, ki bodo akcijo izvajali, z zahtevami in pričakovanji.

9. Akcija nadzora delodajalcev v zvezi z ergonomijo

V neposredno povezavo z ročnim premeščanjem bremen pa uvrščamo tudi ergonomске zahteve, saj upoštevanje osnovnih normativov s tega področja pomeni velik pozitiven dejavnik glede varovanja zdravja delavcev. Zaradi predvidenega večjega obsega akcije ročnega premeščanja bremen bomo akcijo glede ergonomije izvajali ločeno in vanjo ne bo vključen nadzor dejavnikov, ki bodo obravnavani že v akciji glede premeščanja bremen. Vsekakor bo potrebno posebno pozornost nameniti položajem telesa in prisilnim držam zaposlenih med izvajanjem delovnih operacij, ki se izvajajo v vedno daljših časovnih obdobjih.

D. DRUGE AKCIJE

V okviru dela Komisije za odkrivanje in preprečevanje dela in zaposlovanja na črno bo Inšpektorat RS za delo sodeloval v skupnih akcijah poostrenega nadzora. Aktivnosti in subjekti nadzora bodo na podlagi dogovora članov komisije določeni sproti.

Ravno tako se bodo tudi v letu 2007 izvajale različne skupne akcije z drugimi inšpekcijskimi organi, ki sicer niso vključene v projekt odkrivanja in preprečevanja dela in zaposlovanja na črno, vendar pa obstaja interes za izvedbo istočasnega skupnega nadzora.

9.4. USMERITVE ZA DELO INŠPEKTORJEV ZA SOCIALNE ZADEVE

Tudi inšpektorji za socialne zadeve bodo v letu 2007 posameznim strokovnim področjem posvečali še posebno pozornost. Njihove usmeritve navajamo v nadaljevanju.

Po Zakonu o socialnem varstvu izvaja socialna inšpekcija nadzor nad delom javnih socialno varstvenih zavodov, koncesionarjev in drugih pravnih ali fizičnih oseb, ki izvajajo socialno varstvene storitve na podlagi dovoljenja za delo. Socialna inšpekcija izvaja tudi nadzor nad delom drugih izvajalcev, ki izvajajo dopolnilne, razvojne in preventivne programe na področju socialnega varstva ter varstva otrok in družine po posebni pogodbi o sofinanciranju, za njihov nadzor pa se smiselno uporabljajo določila o izrednem inšpekcijskem nadzoru.

Po zakonu se bodo **izredni** inšpekcijski nadzori izvajali na zahtevo ali pobudo upravičenih predlagateljev ter po oceni direktorja socialne inšpekcije.

Redni inšpekcijski nadzor mora biti pri vsakem izvajalcu socialno varstvene dejavnosti opravljen najmanj enkrat v obdobju treh let (drugi odstavek 105. člena zakona). Tako bodo v letu 2007 redni inšpekcijski nadzori opravljeni pri tistih izvajalcih, pri katerih v letih 2005 in 2006 še ni bil izveden redni inšpekcijski nadzor. Pri izvedbi rednih inšpekcijskih nadzorov bodo v skladu z določili prvega odstavka 10. člena Pravilnika o izvajanju inšpekcijskega nadzora na področju socialnega varstva v letnem programu rednih nadzorov za leto 2007, poleg izvajalcev, pri katerih bo izveden nadzor, določena tudi strokovna področja, ki se bodo pri teh izvajalcih še posebej podrobno proučila. Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve bomo v skladu z drugim odstavkom 10. člena pravilnika zaprosili, da poda morebitne predloge k pripravi letnega programa rednih nadzorov.

Pri pripravi programa bodo za posamezne izvajalce upoštevane spodaj opredeljene usmeritve.

1 Na centrih za socialno delo bomo še posebej preverili:

a Izvajanje socialno varstvene storitve Prve socialne pomoči

Inšpektorji za socialne zadeve bodo zlasti preverjali ravnanje centrov v zadevah, ko zvedo za okoliščine, iz katerih izhaja utemeljen razlog, zaradi katerega je potrebno določeni osebi nuditi storitev po zakonu o socialnem varstvu. Poleg tega bodo podrobneje preverjali še dostopnost storitve za upravičence, začetek storitve, jasnost faz postopka (po standardu storitve (Pravilnik o standardih in normativih socialno varstvenih storitev) ter strokovno ustreznost ugotovitev in dogovorov, ki jih v uradnem zapisu pripravi izvajalec.

b. Izvajanje strokovno upravnih nalog s področja rejništva

Naloge centrov za socialno delo s področja rejništva so opredeljene zlasti v Zakonu o zakonski zvezi in družinskih razmerjih ter Zakonu o izvajanju rejniške dejavnosti. Inšpektorji bodo pri preverjanju izvajanja teh nalog še posebej pozorno proučili postopke namestitve otroka v rejniško družino (odločitev, opredelitev razlogov za namestitev) ter delovanje individualne projektne skupine za rejenca.

c. Izvajanje strokovno upravnih nalog na področju obravnave ogroženih otrok

V skladu s pooblastilom iz 119. člena Zakona o zakonski zvezi in družinskih razmerjih je center za socialno delo dolžan storiti potrebne ukrepe, ki jih zahtevata vzgoja in varstvo otroka ali varstvo njegovih premoženjskih ter drugih pravic in koristi. Inšpektorji bodo preverjali zlasti ustreznost odziva centrov za socialno delo na informacije, ki kažejo na morebitno ogroženost otrok. Pri tem bodo pozorni predvsem na odzivni čas centra, ravnanja centrov, usmerjena v oceno zmožnosti otrokovega (praviloma družinskega) sistema, da sodeluje v socialno varstvenih storitvah, namenjenih spremembi ogrožujočega (praviloma družinskega) sistema, in pravilnosti ter ustreznosti začetka in vodenja upravnega postopka po uradni dolžnosti, če bodo informacije o ogroženosti otroka, oz. ocena ogrožujočega sistema kazale na potrebo po odločanju v upravnem postopku.

d. Izvajanje socialno varstvene storitve: Pomoč družini na domu kot mobilna pomoč

V nadzoru izvajanja socialnovarstvene storitve pomoč družini na domu kot mobilna pomoč bomo posebej proučili:

- skladnost izvajanja storitve in izračun višine prispevkov uporabnikov storitve s predpisi,
- izvajanje storitve v okviru predpisanega standarda in normativa storitve,
- postopek ugotavljanja upravičenosti do storitve in pogojev za izvajanje storitve,
- vodenje predpisane dokumentacije in evidenc o opravljanju storitve,
- pogodbe in poročila o superviziji neposrednih izvajalcev storitve.

2. V **domovih za starejše** bodo inšpektorji pri izvajanju socialno varstvene storitve **Institucionalnega varstva starejših** še posebej preverjali:

- postopek vključevanja novih uporabnikov storitve,
- dostop upravičencev in uporabnikov do informacij,
- možnosti aktivnega sodelovanja uporabnikov pri izvajanju storitve,
- notranje in zunanje premestitve uporabnikov storitve (evidence, pogoji, kriteriji, soglasja),
- programi za posebne skupine uporabnikov storitve (mlajši invalidi, dementne osebe).

Pri koncesionarjih in izvajalcih z dovoljenjem za delo za izvajanje socialnovarstvene storitve **Institucionalnega varstva starejših** bodo še posebej proučena ista področja kot pri domovih za starejše.

3. Pri **posebnih socialno varstvenih zavodih** bodo inšpektorji pri izvajanju socialno varstvene storitve **Institucionalnega varstva odraslih duševno in telesno prizadetih oseb** še posebej preverjali:

- soglasja stanovalcev za bivanje oziroma sodne odločbe,
- postopek izvajalca v primeru pridržanja proti volji upravičenca,
- ali programi obravnave navajajo na samostojnost ter podpirajo in dopolnjujejo sposobnosti stanovalca,
- aktivnosti izvajalca, ki zagotavljajo odpust stanovalca ali nadomestitev institucionalnega varstva z drugimi oblikami varstva, prilagojenimi sposobnostim posameznika (namestitev v drugo družino, stanovanjske skupine, dnevni centri itd.),
- sodelovanje s svojci, prostovoljci, civilnimi združenji,
- sistem zagovorništva in varstva pravic za stanovalce, ki niso sposobni sami skrbeti za svoje pravice,
- načini za »opolnomočanje« stanovalcev, da v čim večji meri izrazijo svoje predloge, pomisleke itd.

4. Pri **varstveno-delovnih centrih** bodo inšpektorji pri preverjanju izvajanja socialno varstvene storitve **Vodenje, varstvo in zaposlitev pod posebnimi pogoji za duševno in telesno prizadete odrasle osebe** še posebej proučili:

- postopek vključitve in sprejema novih stanovalcev (vloga, nujna dokumentacija, čakalna lista, komisija za sprejem, obravnava prioritet, izdaja odločbe, sklenitev dogovora o izvajanju storitve, načini zagotavljanja plačila storitev),
- sprejem in uvajanje v dejavnosti izvajalca (termini za sprejeme, službe, ki sodelujejo pri sprejemu, način vključitve v delovno skupino ali v delovno enoto, seznanitev s sodelavci, informacije o službah, o pravicah varovancev),
- možnosti za socialne stike varovancev (možnosti telefoniranja, obiski, izleti, zunanje dejavnosti, možnosti za verske obrede, druge družabne dejavnosti),
- pritožbene postopke varovancev ali drugih upravičencev (sistem notranjih ugovorov, obveščenost o možnostih za pritožbe na zunanje pritožnike, načini za nadzor svojcev, možnosti za ocenjevanje dela preko strokovne javnosti),
- listo pravic varovancev,
- hišni red (sistem prepovedi, pričakovanja, možnost sprememb, fleksibilnost določb),
- sistem nagrajevanja varovancev,
- sodelovanje s svojci, prostovoljci, civilnimi združenji,
- sistem zagovorništva in varstva pravic za varovance, ki niso sposobni sami skrbeti za svoje pravice,

- načine za »opolnomočanje« varovancev, da v čim večji meri izrazijo svoje predloge, pomisleke itd.
- programe priprave za življenje izven programa varstva, vodenja in zaposlitve pod posebnimi pogoji.

Pri koncesionarjih in izvajalcih z dovoljenjem za delo za izvajanje socialno varstvene storitve Vodenje, varstvo in zaposlitev pod posebnimi pogoji za duševno in telesno prizadete odrasle osebe bodo še posebej proučena ista področja kot pri varstveno delovnih centrih.

5. Pri **socialno varstvenih zavodih za usposabljanje** se bo pri izvajanju socialno varstvene storitve Institucionalnega varstva otrok in mladoletnikov z zmerno, težjo ali težko motnjo v duševnem razvoju še posebej proučilo:

- pogoje za uresničevanje temeljnih načel vzgoje in usposabljanja otrok s posebnimi potrebami,
- programe za razbremenitev družine in za podporo družini, iz katere prihaja upravičenec,
- programe priprave na življenje po prenehanju te oblike institucionalnega varstva.

6. Pri izvajalcih socialno varstvene storitve **Pomoč družini na domu – socialna oskrba**, in sicer pri javnih zavodih in izvajalcih z dovoljenjem za delo, bodo inšpektorji posebej proučili:

- pravne podlage izvajanja storitve in izračun višine prispevkov uporabnikov storitve,
- izvajanje storitve v okviru predpisanega standarda in normativa storitve,
- postopek ugotavljanja upravičenosti do storitve in pogojev za izvajanje storitve,
- vodenje predpisane dokumentacije in evidenc o opravljanju storitve,
- pogodbe in poročila o superviziji neposrednih izvajalcev storitve.

Pri občinah bodo inšpektorji proučili izvajanje nalog, ki jih Zakon o socialnem varstvu nalaga občinam v zvezi z zagotavljanjem socialno varstvene storitve pomoč družini na domu, in sicer še posebej:

- organiziranost zagotavljanja storitve v občini,
- način in postopki izbire neposrednih izvajalcev storitve,
- obseg opravljanja storitve,
- izračun višine prispevkov uporabnikov storitve,
- uresničevanje predpisov Uredbe o merilih za določanje oprostitev pri plačilih socialnovarstvenih storitev.

9.5. INFORMATIKA

S širjenjem pristojnosti inšpektorjev Inšpektorata RS za delo je vse več dela tudi na področju vodenja statistike.

Z vodenjem dveh obsežnih računalniških aplikacij, v kateri se vnašajo podatki o delu vsakega pooblaščenega delavca inšpektorata, o nadzorih, ukrepih, ugotovljenih kršitvah in podobno bomo nadaljevali. Posebna evidenca je vzpostavljena tudi za vodenje podatkov v postopku o prekršku.

V omrežju državnih organov in po posebnih programih bomo pripravljali finančne in druge proračunske dokumente, programe nabav in investicij, načrte informatizacije z javnimi naročili in druge dokumente. V okviru danih možnosti bomo posodabljali strojno in programsko opremo.

9.6. IZOBRAŽEVANJE, STROKOVNO IZPOPOLNJEVANJE IN DODATNO USPOSABLJANJE USLUŽBENCEV INŠPEKTORATA RS ZA DELO

Na Inšpektoratu RS za delo je pomembna vloga namenjena tudi usposabljanju in izpopolnjevanju inšpektorjev in drugih uslužbencev organa. Vsebine so namenjene predvsem novostim in zagotavljanju enotne politike nadzora organa.

Glede na zahtevo Zakona o inšpekciji dela in Zakona o inšpekcijskem nadzoru, da ima inšpektor pravico in dolžnost izpopolnjevati svoje strokovno znanje in se usposablja za opravljanje svojih nalog, bomo na Inšpektoratu RS za delo organizirali izpopolnjevanja oziroma usposabljanja predvsem na tistih področjih inšpekcijskega nadzora, ki so v zadnjem času doživela največ sprememb. Organizirane bodo različne delavnice v zvezi s pooblastili inšpektorjev za delo in interna usposabljanja v zvezi z zagotavljanjem enotne politike nadzora organa. V vsebine bo vključeno tudi izpopolnjevanje znanja tujih jezikov.

Usposabljanja bodo potekala skozi vse leto. Moderatorji usposabljanj bodo pretežno uslužbenci inšpektorata, po potrebi pa tudi zunanji strokovnjaki ustreznih področij. V okviru možnosti bodo uslužbenci inšpektorata deležni tudi usposabljanja v smeri poglobljanja že obstoječih znanj in dopolnjevanja z novimi spoznanji stroke.

9.7. SKLEPI IN PRIPOROČILA ZA NADALJNJE DELO

Inšpektorat RS za delo si bo s svojo represivno in preventivno vlogo prizadeval, da bi se sprejeta zakonodaja spoštovala v čim večji meri. Inšpektorji Inšpektorata RS za delo bodo opravljali inšpekcijsko nadzorstvo nad izvajanjem zakonov in drugih predpisov iz svoje pristojnosti v inšpekcijskem postopku ter kot pooblaščene uradne osebe vodili in odločali v prekrškovnem postopku, opravljali pa bodo tudi druge strokovne naloge.

Sprejete Programske usmeritve Inšpektorata RS za delo so tudi podlaga za izvajanje usmerjenih akcij oziroma poostrenega nadzora v letu 2007.

Iz programa je razvidno, da bodo imeli inšpektorji za delo in inšpektorji za socialne zadeve v letu 2007 poleg opravljanja rednega inšpekcijskega nadzorstva ter izvajanja pooblastil v postopkih o prekršku tudi številne druge strokovne naloge. Nudili bomo strokovna pomoč delavcem, delodajalcem in drugim proslcem, sodelovali bomo z resornim ministrstvom pri oblikovanju sprememb zakonodaje ter z drugimi inšpekcijami in strokovnjaki s področja dela. Za potrebe organa bodo načrtovani in vodeni postopki ter opravljene tudi analize, poročila in drugi dokumenti s področja financ, kadrovskega področja in druge obveznosti s področja upravljanja s človeškimi viri.

Predstavniki inšpektorata bodo tudi v letu 2007 sodelovali v Odboru glavnih inšpektorjev za delo (Senior Labour Inspectors Committee) ter v delovnih skupinah, ki so organizirane znotraj tega odbora. S tem v zvezi bo potrebno pripraviti različna poročila in strokovne prispevke ter se aktivno in pasivno udeleževati različnih posvetov, seminarjev in sestankov v različnih državah EU. V prihodnjem letu bo več aktivnosti povezanih tudi v zvezi s pripravi na predsedovanje Slovenije EU, tudi v smislu določitve ustreznih vsebin za obravnavo na plenarni seji SLIC-a v času predsedovanja v letu 2008.

V letu 2006 je bila sprejeta resolucija o nacionalnem programu za kemijsko varnost, ki podaja splošne cilje in predvideva ukrepe in cilje za posamezna prednostna področja kemijske varnosti. Inšpektorat RS za delo bo v prihodnjem letu izvajal vse aktivnosti, ki so predvidene v resoluciji o nacionalnem programu za kemijsko varnost z akcijskimi

načrti za prednostna področja v obdobju od 2006 do 2010. Tako bo še nadalje sodeloval v Odboru za celovito kemijsko inšpekcijo (OCKI), katerega naloga je pripraviti vse potrebno za izboljšanje koordinacije dela inšpekcijskih organov, ki so s katerega koli vidika pristojni za kemijsko varnost. Prav tako bo Inšpektorat RS za delo sodeloval tudi v koordinirani kemijski inšpekciji, kamor so vključeni različni inšpektorji različnih inšpektoratov v zvezi s kemijsko varnostjo.

Inšpektorat RS za delo bo tudi v letu 2007 izvajal obveznost nadzora izvajanja **usposabljanja koordinatorjev** za varnost in zdravje pri delu na začasnih in premičnih gradbiščih ter obveznost organizacije in izvajanja **preverjanja znanja koordinatorjev** za pridobitev potrdila o strokovni usposobljenosti.

Inšpektorat v smislu predlogov za reševanje vprašanj s področja dela inšpektorata **predlaga ustrezne spremembe zakonodaje**, vsebina le-teh je podrobneje opredeljena v poglavju Predlogi v skladu s 5. členom Zakona o inšpekciji dela.

Posebej izpostavljamo potrebo inšpektorjev za delo po **neposrednem dostopu do podatkov iz evidenc** nekaterih drugih nadzornih oziroma državnih organov (npr. Davčne uprave RS, Zavoda RS za zaposlovanje, Zavoda za zdravstveno zavarovanje Slovenije itd.). Menimo, da bi se na ta način vzpostavilo tudi hitrejšo povezovanje med nadzornimi organi, s čimer bi se še dodatno povečala učinkovitost. Potrebno bi bilo urediti tudi odprta vprašanja vodenja, zbiranja in obdelovanja zbirke podatkov o neizgodbah oziroma poškodbah pri delu.

Glede na to, da se bodisi preko prejetih vlog bodisi pri izvajanju inšpekcijskega nadzora v praksi soočamo s kršitvami s področja delovnopravne zakonodaje, ki ne predstavljajo pravne podlage za ukrepanje inšpektorata za delo, predlagamo, da se **možnost ukrepanja inšpektorata za delo z ureditveno odločbo razširi** tudi na primere nekaterih drugih kršitev (poleg tistih, ki so taksativno navedene v drugem odstavku 227. člena Zakona o delovnih razmerjih), kot npr. kršitev v zvezi z opustitvijo izplačila regresa za letni dopust ter opustitvijo izplačila stroškov v zvezi delom in izplačila dodatkov k plači, nadalje kršitev v zvezi z zagotavljanjem pravic prevzetim delavcem itd. Ravno tako predlagamo, da se nekatere od tovrstnih kršitev, ob upoštevanju teže kršitve, opredelijo **kot novi prekrški v Zakonu o delovnih razmerjih**.

Inšpektorat RS za delo pa si bo s svojo represivno in preventivno vlogo prizadeval, da bi se sprejeta zakonodaja spoštovala v **čim večji meri**.

